Abhomeron. Geminum de medica facultate opus, studiosis omnibus utilissimum alterum Abhomeron Abynzohar. Colliget Averroys reliquum nuperrime diligenter correctum. Et marginalibus adnotamentis nunquam hactenus adjectis illustratum. Addita est preterea utrique operi propria tabula ... / [‘Abd al-Malik ibn Abī al-‘Alā’ Ibn Zuhr].

Contributors

Ibn Zuhr, ‘Abd al-Malik ibn Abī al-‘Alā’, -1162.
Averroës, 1126-1198. Colliget.
Bonacosa, Jacob, active 13th century.
Magister Patavinus, active 13th century.
Surianus, Hieronymus, -1522.

Publication/Creation

[Lug[duni] : Venundantur ab Jacobo de Giunta, 1531.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/dmz5h46b

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

566 | A

Abbomeron

¶ Beminũ de medica facultate opus, studiosis oĩbus vtilissimũ, alterũ Abbomeron Abynzohar.

¶ Colliget Auerroys reliquum nuperrime diligenter correctũ, et marginalibus adnotamentis nunq̃ hactenus adiectis illustratum. Addita est preterea vtricq̃ operi propria tabula omnium capitum, quo que scire volueris tibi facilius occurrant.

1531

¶ Venũdant Lug. ab Jacobo de Giũta.

The Right Hon.ble Algernon Capell,
Earl of Essex, Viscount Maldon, &
Baron Capell of Hadham. 1701

Tabula.

42175

¶ Tabula tractatuum ⁊ capitulorũ Abhomeron Abynzolxar.

¶ Tractat⁹ prim⁹ de egritudinib⁹ capitis: ⁊ est cõtinẽs capitula duodecĩ. fo. 4.

Cap'm j. De scabie capitis: quod sagrum nominatur. 4.

Cap. ij. De tinea cutis capitȝ. 4.

Cap. iij. De alopicia. 4.

Cap. iiij. De thiria. 4.

Capitulum. v. De caluitie occipitij. 5.

Capitulum sextum. De scissura capillorum. 5.

Capitulum septimũ'. De sahaphati. 5.

Cap. vij. De canitie capillorum ȝm diuersa loca. 5.

Cap. ix. De mala dispositione ⁊ figura capillor capitis. 5.

Capitulum decimum. De furfuribus capitis. 5.

Cap. xj. De pediculis. 6.

Cap. xij. De lendibus. 6.

¶ Tractatus secundus est continens capitulum vnicum qõ est. De egritudinibus capitis accidentibus ab extrinseco: sicut a percussione. 6.

¶ Tractatus tertius. De egritudinibus capitis est cõtinens ca. sex. 7.

Cap. j. De dolore capitis ex frigiditate. 7.

Cap. ij. De dolore capitis ex caliditate. 7.

Cap. iij. De dolore capitis ex humiditate. 7.

Capi. iiij. De dolore capitis ex siccitate. 8.

Cap. v. De apostematibus panniculorum capitis. 8.

Cap. vj. De apostematibus cerebri. 9.

¶ Tractatus quartus. De egritudinibus aurium cõtinens ca. quinq. 10.

Cap. j. De apostematibus aurium. 10.

Capitulum secundum. De dolore auris. 10.

Capitulum tertium. De granedine auris. 10.

Cap. iiij. De pcussiõe auris. 10.

Capitulum quintum. De grossitudine auris. 10.

¶ Tractatus quintus. De egritudine nasi: et est continens ca. quatuor. 10.

Capitulum primum. De priuatione odoratus. 10.

Capitulum secundum. De fetore narium. 11.

Cap. iij. De excoriatione et scabie que fit in naribus. 11.

Capitulum quartum. De polipo quod multotiens vel qui multiplex nominatur. 11.

¶ Tractatus sextus. De egritudinibus oris continens capi. 8. 11.

Capitulum primum. De diminutione ⁊ corruptiõe sensus et saporis lingue. 11.

Cap. ij. De apostemate seu inflatione lingue. 11.

Cap. iij. De duritie ⁊ difficultate motus lingue. 11.

Cap. iiij. De apostematib⁹ amigdalarum gule. 12.

Capitulum quintum. De bothor. 12.

Cap. vj. De cõquassatione dentium. 12.

Cap. vij. De perforatione dentium. 12.

Capitulum octauum. De stupore vel alligatione vel congelatione dentium. 12.

Tabula

¶ Tractat⁹ septimus. De egritudinibus labiorum ⁊ oris continens capitula sex. 12.
Capitulum primum. De scissuris labiorum. 12.
Capitulum secundum. De alcola. 12.
Capitulum tertium. De nigredine lingue. 13.
Capitulum quartum. De fetore oris. 13.
Capitulum quintum. De tortura oris. 13.
Capitulum sextum. De corrosione labiorum. 13.
¶ Tractatus octauus. De egritudinibus oculorum q̃ sunt multe ⁊ est continens capitula trigintatria. 13.
Cap'm primũ. De hyalohol ⁊ est vt res vna videat due. 13.
Capitulum scõm. De inuersatione palpebrarum. 13.
Capitulum tertiũ. De pustulis et exituris oculorum. 13.
Capitulum quartum. De scabie oculorum. 14.
Cap'm quintũ. De cõiunctiõe seu sigillatione palpebrarũ. 14.
Capitulum sextũ. De pilis palpebrarum inuersis. 14.
Capitulum septimũ. De casu pilorum palpebrarum. 14.
Cap'm octauũ. De gñatiõe platularum in palpebris. 15.
Capitulum nonum. De ordeolo in palpebris. 15.
Capitulum decimum. De fistula lachrimalium. 15.
Cap̃. xi. De carne addita in angulo lachrimali. 15.
Cap̃. xij. De diminutiõe carnis in lachrimali. 15.
Capitulum tredecimũ. De egritudinibus accidentibus in ipso oculo. 15.
Cap̃. xiiij. De compositione oculorum. 15.
Capitulum decimumquintum. De pustulis ⁊ paruis apostematibus oculorum. 16.
Capitulum decimumsextũ. De variolis oculorum. 16.
Capitulum decimumseptimũ. De dilatione pupille ⁊ eius constrictione. 17.
Cap̃. xviij. De descensu aque ad oculum. 17.
Capitulum decimumnonum. De extractione cataractaruz ab oculis. 18.
Capitulum vigesimũ. De cõstrictione vene seu pupille naturalis ⁊ non naturalis. 18.
Capitulum vigesimumprimũ. De debilitate visus ex penuria ⁊ paupertate spirituũ visibilium procedente. 18.
Capi. xxij. De cõstrictione nerui optici. 18.
Cap̃. xxiij. De humiditatib⁹ oculorum. 19.
Cap̃. xxiiij. De egritudinibus q̃ fiũt in mutina seu albedine oculorum. 19.
Cap̃. xxv. De inflatione coniunctiue absq; apostemate. 19.
Cap̃. xxvj. De tassea que est gutta rubea que fit in albedine oculorum. 19.
Capitulũ vigesimumseptimũ. De granulis generatis in albedine oculorum. 20.
Capitulum vigesimumoctauũ. De sebel. 20.
Capitulum vigesimumnonum. De coniunctiua cum apostemate ⁊ sine apostemate. 20.
Capitulum trigesimum. De nimia subtilitate spiritus visibilis ⁊ ipsius grossitie. 20.
Cap̃. xxxj. De his que ab extrinsecus cadũt in oculos vel in nares vel in aures. 20.

Tabula.

Cap̃.xxxij.De animalibus subintrantibus in aurem. 21.
Cap̃.xxxiij.De sanguisugis nares subintrantibus. 21.
¶Tractatus nonus.De egritudinibus cerebri: et est continens capitula viginti. 21.
Cap̃.j.De egritudinibus anterioris partis cerebri. 22.
Cap̃.ij. De egritudinib⁹ medie partis cerebri. 22.
Cap̃.iij.De mala complexione in media cellula interioris cerebri. 22.
Cap̃.iiij. De passionibus q̃ fiũt in pte posteriori cerebri. 22.
Cap̃.v.De egritudinibus ⁊ omnibus suis accidentibus ꝓuenientibus ex destructione seu corruptione cõplexionis totius cerebri. 22.
Cap̃.vj. De curatione puncture nerui. 23.
Cap̃.vij.De epilentia ꝓcedẽte a cerebro. 23.
Cap̃.viij.De epilentia ꝓcedente ex colligantia aliorum mẽbrorum a cerebro. 24.
Capitulum nonũ.De mirach.q̃ fit a partib⁹ inferioꝛib⁹. 26.
Capitulum decimũ. De opilatione. 27.
Capitulum vndecimũ.De apoplexia. 28.
Capitulum duodecimũ.De cõgelatione. 28.
Capitulum decimumtertiũ.De subet. 28.
Cap̃.xiiij.De sirsen calido cum alienatione. 29.
Capitulum decimumquintuz. De priuatione intellectus ex frigiditate. 30.
Capitulum decimumsextũ. De mania. 30.
Capitulum decimumseptimũ. De humiditate que oritur i cellula anterioris cerebri: et circa cerebrum. 31.
Cap̃.xviij.De scotomia q̃ in arabico ꝺr abscedar. 31.
Cap̃.xix.De dolore toti⁹ capitis qui quidem in arabico dicit baidda. 32.
Cap̃.xx.De emigranea q̃ in arabico ꝺr sechichia. 34.
¶Tractatus decimus.De egritudinibus colli:⁊ est cõtinẽs capitula decemocto. 34.
Capitulum primum.De opilatione. 34.
Capitulum secundum.De relaxatione. 34.
Capitulum tertium. De spasmo. 35.
Capitulum quartuz. De tremore. 35.
Cap̃.v.De egritudinibus spondilium colli. 35.
Cap̃.vj.De dislocatione spondilium colli. 36.
Capitulum septimũ.De egritudinibus nuche. 37.
Capitulum octauum. De apostemate nuche. 37.
Capitulum nonum. De opilatione nuche. 37.
Cap̃.x.De apostematib⁹ q̃ fiũt circa guttur. 38.
Cap̃.xj.De solutione continuitatis colli. 39.
Cap̃.xij. De inflatione facta in epigloto. 40.
Capitulum decimumtertiũ.De squinantia. 40.
Cap̃.xiiij.De ap̃atib⁹ accidentibus canne pulmonis. 41.
Capitulũ.xv.De raucedine vocis. 41.
Capi.xvj. De pustulis in meri: seu in ꝓsofago. 42.
Capitulum decimumseptimũ. De corruptiõe ⁊ putrefactõe in gula et meri:et eoꝝ partia iij

bus adiacentibus in tẽpore epidimie. 42.
Capitulũ. xviij. De priuatione sensus ⁊ motꝰ ⁊ de relaxatiõe meri ⁊ ysofagi. 43.
¶Tractatus vndecimus. De egritudinibus pulmonis: ⁊ est cõtinẽs capꝫa tria. 44.
Capitulũ primũ. De egritudinibus pulmonis. 44.
Capꝫm. ij. De apostemate pulmonis. 44.
Capꝫm. iij. De tussi que prouenit a mala cõplexione: et de omnibus alijs specieb⁹. 49.
¶Tractatus duodecimus. De egritudinibus cordis: et est continẽs capitula septẽ. 50.
Capitulũ primũ. De egritudinib⁹ cordis in generali. 50.
Capꝫm. ij. De tremore cordis q̃ arabice dr altadech. 51.
Capitulum tertium. De chardiaca. 51.
Capꝫm quartũ. De aqua que cõgregatur in marsupio cordis. 51.
Capꝫm quintuz. De pelliculis que fiunt in marsupio cordis. 52.
Capitulum sextum. De ethica cordis. 52.
Capꝫm. vij. De apate qđ fit in marsupio cordis. 52.
¶Tractatus decimusterti⁹. De egritudinibus epatis: ⁊ splenis: ⁊ est continens capitula sex. 52.
Capꝫ primũ. De epate: ⁊ de tribus specieb⁹ hydropisis. 52.
Capꝫm. ij. De apostemate epatis. 54.
Capitulũ tertiũ. De opilatione epatis. 54.
Capitulũ quartum. De dolore epatis. 54.
Capitulum quintũ. De egritudinibus splenis. 54.
Capitulum sextuz. De yceritia citrina. 54.
¶Tractatus. xiiij. De egritudinibus que fiunt in ysfac ⁊ est continens capitula duo. 56.
Capꝫm primũ. De scissura ysfac et exitu intestini. 56.
Capitulum secundum. De vulnere ventris. 56.
¶Tractatus decimusquintus. De passionibus stomaci: et est continens capꝫa sex. 57.
Capitulũ primũ de ethica stomachi. 57.
Capitulum secũdũ. De apostemate stomaci. 58.
Capitulũ tertiũ. De veruca que oritur in stomaco. 88.
Capitulum quartũ. De ficu que fit in stomaco que in arabico dicitur dubelati. 59.
Capitulum quintuz. De humoribus diuersis ibibitis in flegmatico stomaco. 60.
Capitulum sextũ. De motu stomaci qui dicitur in arabico folab. latine vero singultus. 62.
¶Tractatus decimussext⁹. De egritudinib⁹ pectoris et dyafragmatis continẽs capitula septem. 63.
Capitulũ primũ. De apostemate pectoris ⁊ priuatiõe anhelitus. 63.
Cap̃. ij. De vlceribus ⁊ scissuris que fiũt in pectore. 63.
Cap̃. iij. De scabusia. i. de pleuresi. 63.
Cap̃. iiij. De apostemate lateris. 64.
Capꝫm. v. De scissura venaruz pectoris. 65.
Cap̃. vj. De apatib⁹ q̃ fiũt in pãniculo qđ diuidit pect⁹ in lõgitudine in duo. 65.

Tabula.

Capitulum septimū. De passionibus dyafragmatis. 67.
¶ Hec sunt capitula secundi libri q̄ continet tractatus septem: quorum tractatū primus cōtinet capl'a sex. 67.
Capitulū. j. De egritudinibus intestinorū ſñalib⁹. 67.
Capl'm. ij. De debilitate ꝑtutis expulsiue intestinor. 68.
Capitulū. iij. De vētositate intestinorum. 69.
Capitulū. iiij. De retētione fecū ⁊ suis speciebus. 69.
Capitulum. v. De excoriatione intestinorum. 69.
Capl'm. vj. De emorroidis. 71.
¶ Tractat⁹. ij. De egritudinib⁹ renū ⁊ vesice ⁊ virge ⁊ ꝙtinet capitula octo. 71.
Capl'm. j. De renibus in ꝙniuersali. 71.
Capl'm. ij. De lapide renū. 71.
Capl'm. iij. De restrictione sanguinis q̄ exit de ꝓga. 72.
Capl'm quartum. De lapide vesice. 73.
Capl'm. v. De ap̄ate renū. 74.
Capitulū sextū. De mala ꝙplexione renū. 74.
Capl'm. vij. De solone cōtinuitatis renū et vesice. 76.
Capl'm. viij. De debilitate vesice et exitu inuoluntario vrine. 77.
¶ Tractat⁹. iij. De raicis ⁊ cōtinet capl'a q̄nq̄. 77.
Capl'm. j. De testiculis a sterilitate q̄ ex mala ꝙplexione ipsorum procedit. 77.
Capitulū. ij. De apostemate testiculorum. 79.
Capitulū tertiū. De mala ꝙplexione sicca testiculor. 80.
Capl'm. iiij. De crepatura. 81.
Capl'm quintum. De egritudinibus que fiunt in burſa testiculorum. 81.
¶ Tractatus quartus. De egritudinib⁹ virge: et est ꝙtinēs capitula quatuor. 81.
Capitulū. j. De opilatione que fit i virga causa lapidis vel alicuius alterius rei. 81.
Capitulū. ij. De priuatione sensibilitatis virge. 82.
Capitulū. iij. De foraminibus q̄ fiūt in virga. 82.
Capitulum. iiij. De expulsione spermatis. 82.
¶ Tractat⁹ quint⁹. De egritudinibus vulue et matricis: et est continens capitula octo. 82.
Capitulum primum. De sterilitate propter malam complexionem. 82.
Capitulum secundum. De apostemate matricis. 84.
Capitulum tertium. De corrosione matricis. 84.
Capitulū quartū. De dislocatione matricis. 85.
Capitulum quintum. De fluxu menstruorum. 85.
Capitulū sextum. De retētione menstruorum. 85.
Capitulum septimū. De opilatione et sigillatione que accidit collo matricis. 86.
Capitulum octauum. De laniatione matricis. 86.
¶ Tractat⁹. vj. De egritudinibus ossiū: ⁊ est ꝙtinens capitula quinq̄. 86.
Capitulum primum. De mala complexione et fractura ossis. 86.

Tabula

Capitulū. ij. De superadditione ossis. 87.
Capitulum. iij. De scissura ossis in longitudine. 88.
Capl'm. iiij. De fractura ossis causa doloris. 88.
Capitulū. v. De ingrossatiōe ossis preter naturā. 88.
¶ Tractatus septimus: et est cōtinens capl'a. 37. 89.
Capitulū primū. De egritudinibus que accidunt vniuersaliter in carne et cute totius corporis: sicut sunt vesice et pruritus: et hmōi. 89.
Capitulū. ij De pruritu in particulari. 91.
Capitulū. iij. De variolis et morbillis. 92.
Capitulū. iiij. De morphea alba que non rubescit propter fricationem nec aliqua alia causa. 92.
Capitulū. v. De morphea alba que rubescit ex fricatiōe. 92.
Capitulum. vj. De morphea nigra. 93.
Capitulū. vij. De granulis parvis que accidunt in toto corpore. 93.
Capitulū. viij. De vesicis duris que arabice dicūtur ascella: idest petrose. 93.
Capitulum. ix. De verucis et poris. 93.
Capl'm. x. De tineositate. 94.
Capitulū. xj. De corruptione et excoriatione cutis. 94.
Capl'm. xij. De lepra. 94.
Capitulum. xiij. De cadar et feleg. 95.
Capl'm. xiiij. De feleg. i. de paralisi in particulari. 97.
Capitulum decimūquintū. De spasmo. 97.
Capitulū decimūsextū. De pulsatione. 98.
Capitulū decimūseptimum. De saltu. 98.
Capitulū decimūoctauum. De tremore. 98.
Capl'm. 19. De assoab: qui latine dicuntur pedoscelli. 98.
Capitulum vigesimum. De vena que dicit mediana: et est egritudo q̄ pro maiori parte accidit nigris. 98.
Capitulū. xxj. De verme qui oritur sub cuti: et de combustione ipsius. 99.
Capitulum vigesimūsecundū. De vermibus qui oriunt in intestinis. 99.
Capitulū vigesimūtertium. De cucurbitinis. 99.
Capitulum vigesimūquartum. De vermib⁹ minutis et parvis qui oriuntur in inferiori parte intestinorū. 99.
Capitulū vigesimūquintū. De varicibus. 100.
Capitulū vigesimūsextū. De elefantia. 100.
Capitulū vigesimūseptimum. De cancro. 100.
Capitulum vigesimumoctauum. De doloribus iunctūrarum. 100.
Capitulum vigesimumnonum. De dolore qui fit in substantia intestini. 100.
Capitulum trigesimum. De dolore qui fit ex labore et fatigatione. 101.
Capitulum trigesimumprimū. De podagra que arabice dicit anancras. 101.
Capitulum trigesimumsecundū. De scissuris que accidūt manibus et pedibus et alys membris. 101.
Capitulum trigesimūtertiū. De egritudinib⁹ vnguiū. 101.
Capl'm trigesimūquartum. De

sciatica. 101.
Capl'm.xxxv.De dolorib⁹ ypocundriorũ. 102.
Capitulum trigesimũsextũ.De ap̃atib⁹ q̃ fiunt sub spatula dextra vel sinistra:ꝛ est inter ꝓfundũ ap̃a. 102.
Capitulũ trigesimũseptimum. De ap̃atibus que dicuntur doggam. 103.
¶Liber tertius cõtinet tractatus tres:quorũ tractatuum prim⁹ continet capitula tredecim. 104.
Capituluz primũ est.De febribus effymeris. 104.
Capituluz.ij.De febre colerica seu tertiana. 105.
Capl'm.iij.De febre quotidiana flegmatica. 105.
Capitulum.iiij.De sanguinea febre. 105.
Capitulũ quintũ.De melencolica febre. 105.
Capl'm sextuz est.De febre q̃ fit ex colera vitellina prassina aut eruginosa. 106.
Capl'm septimũ est.De cura febris tertiane nõ pure q̃ fit ex colera mixta flegmati. 106.
Capitulũ.viij.est. De febribus compositis. 106.
Capituluz nonũ est.De signis febris tertiane. 106.
Capl'm decimuz est.De signis febris sanguinee. 106.
Capl'm vndecimum est.De signis febris q̃tidiane. 106.
Capl'm duodecimuz est.De signis febris quartane. 107.
Capitulũ decimũtertiũ est.De febre ethyca ꝛ signis et cura eius. 107.
¶Tractatus secũdus.De crisi et est continens capitula duo. 108.
Capitulum primũ est.De diebus creticis. 108.
Capl'm scd̃m est.De signis ꝛ accidẽtib⁹ ipsi⁹ crisis. 109.
¶Tractatus tertius est.De epidimia et continet capitula quatuor. 110.
Capitulum primũ est.De epidimia q̃ prouenit ex corruptione aeris. 110.
Capitulũ secũdũ.De epidimia que prouenit ex aqua putrida ꝛ fetida. 112.
Capl'm.iij.De squinantia ꝛ dislocatiõe spondiliũ colli eueniente ex quadam corruptione aeris. 112.
Capituluz quartũ est.De cura seu preseruatiõe a periculo male aque. 113.

Finis Tabule.

¶ Hieronymus surianus artium ac medicine doctor Domini Magistri Jacobi suriani de Arimino physici p̄clarissimi filiꝰ lectori salutem plurimam dicit.

Ulta hucusq; candide lector labore maximo correcta tibi tradidimꝰ opa tam quidē in logica ac philosophia q̄ etiam medicine facultate. Habebas et enim eas albertucij q̄stiones quas in celi ediderat libros tanto squalore sordentes vt nullum pene verbum studiosus quātūcunq; intelligere valeret. Nec meliꝰ erat in posteriorum primum apolinaris opus dispositum. Ac pariformiter tria hec Jacobi opera sup Afforismos videlicet Hyppocratis : primi canonis sen duas: necnon tegni libros: q̄q̄ pluries impressa fuissent tantis erroribus offuscata erāt: vt auctoris sensus nullatenus innotesceret. Que omnia summo labore: diuturnis vigilijs atq; sudoribus maximis: luce clariora deo opitulante reddidimus. Nuperrime vero in errorum foueam latētes languentesq; necnon auxilium prestolantes duos ex antiquis medicine auctoribꝰ cōspexi. Quorū alter Abhomeron Abynzohar. Alter vero corduba natus Auerroys erat. Hic theysir libros tres cū Antidotario breui valde: ille vero colliget libros septē manibus gerebat. His sane plurimum compassus (ꝛ si fessus iam mentem meam ab eiuscemodi inenarrabilibus diuertissem laboribus) tamen virorum attenta conditione statui ꝛ hec pro posse in lucē redigere. Tot nanq; (deū testor) errores fere comperio quot ꝛ linee existunt: in multis enim locis q̄ prius facte erant impressiones quatuor ac quādoq; lineis quinque diminute erant: sensus quoq; sepissime variatos ac corruptos labore non paruo ad competētem deduxi sensum. Qd tamen absq; iustissimis copijs hoc mihi annuentibꝰ facere ausus non sum. Qui diligenter priorem cum hac nostra comparauerit impressionem, facile concernet quia sordens illa: hec vero nitens existit. Uale.

¶ Incipit liber

theizir dahalmodana vahal tadabir. cuius est interpretatio rectificatio medicationis ⁊ regiminis editus in arabico a perfectoviro Abymeron abynzohar.

¶ Incipit prohemium auctoris.

Dixit seruus regis scilicet abhomerō abinzohar. deum testor quod non compilaui hunc librum nisi vi ⁊ conamine multarum precum: et causa fortis ⁊ continue impulsationis: ⁊ cum hoc temperaui ⁊ rectificaui id quod erat de difficultate in quaternis corruptis qui erant apud plures studentes in scientijs et in via alia scientiali et in rebus medicine rationalis: et omnino dimitto compilationes scientales antiquorum verborum quaternalium ⁊ non sufficiet mihi in hac cōpilatione exprimere necessarias tantummodo: sicut feci in libro quem cōpilaui de decoratione tempore mee pueritie: qr locutus fui ibidem in intentionibus prolixis tali modo: qr nunc erubesco de quibusdā vocabulis ibidem locatis quando locutus fui de causis mali ⁊ corrupti odoris: vnde turbatus fui ex hoc defectu. Sed nunc in isto libro incedam via precogitata et examinata seruando mediocritatem meo posse in hac mea ꝓpilatione: ⁊ rectificabo intātū quod non incedam in predicto errore in quibus direro eundo inter duas vias: ⁊ equando inter duas res. Et dum incepissez hoc opus superuenit mihi constabilis qui prepositus erat super hoc negocio: et non placuit ei id quod precogitaueram in hoc: ⁊ dixit quod vtilitas istius operis longe erat ab illo qui nō esset multum prouectus in scientia medicine: ⁊ quod nō erat secundū preceptum miramamolini: nec secundum intellectum sue nobilitatis. Tunc subtraxi me ab illo ordine: et declinaui ad generalitatem: ⁊ compilaui eum coactus excundo a via precogitata: quāuis inuite hāc cōpilationem feci. ita lucide ⁊ apte qōnihil occultatur in infirmo: neq; ad stante.

Dixit abhomeron abynzohar regis. Antoris de ꝓcatiq Laus et gloria sit omnipotenti deo: cuius omnia que apprehenduntur sensibus retinēt suam potentiā ⁊ vnitatem. Et eius misericordia sic sup oēs ꝓpheras iustos: ⁊ ꝓseruet deꝰ honorē ⁊ nobilitatem domini mei miramamolini. Post hec incipiam compilare res nobiles aggregando medicinas conuenientes sinthomatibus et causis inducentibus passiones que leuiter et sine difficultate poteris inuenire conuenientes seruis dei et puris per viam leuem in perfectione breuitatis. ¶ Et hoc non faciam delicioſitatis timendo laborem: sicut illi qui

intendunt viuere delitiose: et incipiam cum voluntate diuina a rebus conseruantibus sanitatē.

Conuenerunt omnes medici: quod in habendo ventrem mollem, conseruatur sanitas nutu dei. Quod autē leuius hoc facit: est vt dissoluatur ex tamarindis pond⁹. x. aureorum in aqua calida: et ex reubarbaro recenti cōquassato pondus ponēs trium aurei: et sic dimittes per .xxiiij. horas. deinde cola et adde ibi. ʒ. j. sirupi facti de cortice citri. et da bibere. ¶ Remorati sunt medici: quod qui bibet dragmaz vnam tyriace alforet. i. liberatricis. i. magne ante cibum cum aqua calida omnibus decem diebus tēpore hyemis: euadet nutu dei a febribus putridis: et ab epilepsia et a colica: et conseruabitur sanitas omnium membrorum. ¶ Et dicunt quod tardat canos: et qui hoc continuauerit per annum non ledetur a morsu animalium venenosorum: nec a veneno nec a medicina pestifera cum adiutorio dei. ¶ Et qui bibit tyriacaz securus est a nocumento potus male aque. ¶ Et si homo recesserit a generatione: et ipsam sumpserit secūdum ordinem predictum generabit nutu dei. Et hoc idem dico de muliere. Et mulier que fetum pre dolore parere non potest: si receperit auī. semis ex tyriaca pariet nutu dei. ¶ Et si de ipsa receperit mulier que non impregnatur exagium semis cum aureo vno limature eboris causam habebit impregnandi. ¶ Et qui habet colicam causa frigoris: vel ex vētositate: vel ex retētiōe fecū et pōd⁹ vni⁹ aurei ex ipsa recepit ieiuno stō liberabit. ¶ Etsi biberit ex ea hñs scabiē minutā et magnam que vadit et redit confert ei. Et si cum ra linieris vel epithimabis dictam scabiem liberabitur omnino. ¶ Et si aliquis fluxum magnum patietur causa alicuius medicine acute: vl ex aliquo humore venenoso seu malo curat ex eo. ¶ Et qui habuit predictū fluxum si ceperit pondus nouē granorum ordei ex smaragdo trita et subtiliter cribellata cū aqua calida ieiuno stomacho curabitur ex ea. ¶ Et est necessarium ei qui recipit tyriacam vel smaragdum vt tardet a potu et cibo vsqꝫquo transeant hore .7. vel parum plus vel minus ab ipsorum receptione. ¶ Item si smaragdus suspendatur ventri fluxum habenti vel lienteriam liberabitur inde. ¶ Item nota qō tyriaca recēs cōfert vlceri⁹ et proprie pulmonis: et si non haberes nisi de veteri dabis eam cum decoctione vel aqua cornu larum. ¶ Et quod premonituz est de tyriaca vt non admisceat cibo in corpore humano intelligendum est si necessitas non affuerit ex causis nocuis fortib⁹: velut ex morsu serpentis: aut potus alicuius veneni: aut potus alicui⁹ medicine mortifere: quoniā in istis et sibi similibus necessitas nos inducit ad ipsam propinandam. ¶ Et causa monitionis non miscendi tyriacā cum cibo est quod deus dedit sibi virtutem expellendi noci-

nas causas obuiando: et ipsa recepta non est obediens membris facientibus digestionem. Et cum tam sit mixta cibo: tūc recipit cibus dispositionem ex hoc quod est difficilis digestionis: vnde accidit bibenti inquietudo ⁊ dolor: donec expellatur cibus antequam corpus recipiat nutrimentum: ⁊ amittitur cibus pre dolore ⁊ angustia patientis. Sed tempore necessitatis leuiter poterit tolerare talem dolorem ⁊ inquietudinem. ¶ Conuenerunt medici quod exercitium temperatuz siue fiat pedibus siue equo adiuuat in conseruatione sanitatis: dummodo tempus non excedat in calore. ¶ Item sciasquod intrare balneum moderate secundum quod conuenit hoc in .x. diebus semel ieiuno stomacho dummodo non sit famelicus et indigeat cibo vehementer: valet in cōseruatione sanitatis: dū tempus sit temperatum: ⁊ nō excedat in caliditate nimis. ¶ Et dicunt iterum quod balneum aque dulcis temperatum inter caliditatem ⁊ frigiditatem ieiuno stomacho sanitatem conseruat. ¶ Et scias quod a medicis prohibetur distillare siue spargere aquaz tepidam proprie super caput: immo precipiunt vt sit calida quantum potest sustinere. ¶ Et dicunt iterum fricare dentes cum radice nucis semel in quinq; diebus mundificat caput: ⁊ clarificat sensus: ⁊ intellectum acuit. ¶ Et similiter dicunt: ⁊ est verum quod comedere panem bene fermentatuz conuenienter: ⁊ optime malaxatum: ⁊ coctum eodem die: post recessum tamen caliditatis acquisite ab igne iuuat in sanitatis conseruatione. Et quemadmodum panem frigidum post diem vnam comedere prohibeo: ita et calidum: eo quod si calitum comederit infunditur ipsius calor igneus in stomaco: ⁊ ipsum corrumpit: ⁊ stomacho dominatur: quare difficilis digestionis valde existit: ⁊ hoc iō quod digestio stomaci non efficitur: eo modo quo pntāt ignorantes: qui dicunt quod omnis caliditas digestionem procurat: sed sicut ipsi errāt: sic⁊ alios errare faciunt: membra vero cibum digerunt suo calore radicali et natura liquem ab epate recipiunt: et cibus diuiditur ab ipso ⁊ mittitur: ita proportionaliter cibus omnibus membris: secundum quod melius videtur conuenire precepto dei cuilibet membro. Panis vero qui steterit, post decoctionem sui vltra diem vnam: suam temperatam complexionem perdit inquantum est panis: ⁊ incipit recipere alterationem: et quanto magis induratur eius digestio grauior reperitur: ⁊ grossi humores ex ipso oriuntur: ⁊ quia panis quanto plus moratur tanto plus induratur: ⁊ eius indigestio multiplicatur ⁊ eius siccitas augetur: quare humores sicci ex ipso procreant: vnde ipz comedere prohibeo. ¶ Et dicūt qō comedere carnem recentem statim post eius neçationem est bonum valde: ⁊ confert: caro vero que est ex animalibus habētibus duras carnes velut sunt

turtures: grues: ⁊ anates silue-
stres: ⁊ silia cōedi dz post neca-
tionem ipsoruz. xij. horis in hie
me. estate vero. vij. horis. Et si
hoc declarare deberem prolon-
garetur nimis sermo noster: et
propter hoc abbreuiare inten-
do vt seruem precepta honora-
ti regis. ¶ Et dicunt iterum qd
fructus qui habent stipticita-
tem non excedentem sicut sunt
granata. muza suggere post ci-
bum confert eis quibus cibus
in stomacho corrumpitur corru
ptione fumosa: vel corruptione
simili odori ouorum putrido
rum. Illi autem quibus acescit
cibus in stomacho omnino a ta
libus cauere debent. dulcia ve-
ro granata eis non nocent.
¶ Dicit seruus regis experimē
to noui: quod omnia habentia
fortem stipticitatem: sicut sunt
pontica naturaliter sunt sicca
grossa ⁊ dura terrestria dolorez
stomachi generantia: quanuis
in eis virtus aliqua confortan-
di stomachum reperiatur: quia
non conferunt stomacho habē-
tia fortem stipticitatem: sz tem-
peratam: sicut sunt rose et simi-
milia: habētia vero grossam sic-
cam terrestrem substantiam: si
bene decoquantur minus no-
cent stomacho exceptis fabis in
quibus decoctio non remouet
nocumentum. ¶ Et dicunt me
dici: et experientia hoc testatur
quod squinzabin propinatus
cum decoctione yringorum om
ni mane ieiuno stō preseruat a
pleuresi. ¶ Et recordor qd pa-
ter meus bone memorie mihi
dixit quod habentes ventrem
solubilem non valde pluretici
fiūt: hoc mihi dixit: ⁊ multa alia
bona ab ipso didici: ⁊ ab eo tem
pore vsqz quo hunc composui li
brum experimento cognoui.
¶ Experientia testat quod sma
ragdus stomachum confortat:
⁊ confert appoplie si collo suspē
datur: et si teneatur in ore den-
tes confortat ⁊ stomachum.
¶ Et prospicere firmiter et acu-
te in oculis asini siluestris con-
seruat visum et confert descen-
sui aque ad oculos: et in hoc est
proprietas mirabilis: ⁊ diuina
data ad conseruationem sanita
tis oculoruz: ⁊ sic est sine dubio.
¶ Certum est et approbatum
quod comedere capita leporuz:
quot inueniri possunt: confert
tremori membroruz. Et iam ex-
periētia noui quod iuuant val-
de priuationi motuum mem-
brorum: ⁊ ipsorum sensus: ⁊ hoc
aliqui ex antiquis minime sunt
memorati. ¶ Dixerunt medici
quod bibere cum vasis factis
ex ligno tamarisci. conseruat ab
ab egritudine plenis ⁊ ab alijs
accidentibus malis spleni su-
peruenientibus. ¶ Et iterum
experientia noui: quod bibere
decoctionez masticis preseruat
ab egritudine stomachi ⁊ epis.
¶ Et dicunt iterum quod bibe-
re decoctionem seminum melo
num conseruat et prohibet ge-
nerationem arene in renibus.
¶ Et si instrumentuz cum quo
ponuntur alchol. idest pulue-
res oculorum in oculis fuerit
ex puro auro confortat vi-
sum. ¶ Et ponere dena-
rium auri puri post ipsius ab-
lutionē in coquina ad coquen-
dum prestat fortitudinem co-
quine ⁊ iuuabit toti corpori.
¶ Et abluere oculos multotiēs

cum aqua rosata cõseruat ipsos a generatione lippidinis: ⁊ ma defacere eos quotidie cuz aqua rosacea zucharata donec corp⁹ sit mundum a superfluitatibus confortat visum. ¶Et tam passus fui in oculis meis causa fortis vomitus qui mihi preabundauit: et incurri dilatationem pupille in ambob⁹ oculis: quare timui valde: et apparuit mihi in somnis homo ex medicis oculorum: qui mihi precepit vt ex aqua rosata vel syrupo rosaceo pluries in oculis ponere deberem; et tunc temporis studebam in scientia medicine: sed nondum eram expertus in ea: et recitato hoc patri meo sibi dimisi: qui cogitans post horam vnam mihi dixit: surge ⁊ fac qõ preceptum est tibi in somnis: et ego feci illud statim et contulit mihi valde: et non cessaui in hoc agere: vsqueqno istum composui librum. ¶Item longo tẽpore expertus sum: quod garyofili puluerizati et subtiliter cribellati et sparsi super horam capitis in nocte in hieme prohibent descensum aqueitatis et humiditatis cerebri ad nares. Et illud idem macis: sic preparati facere possunt: et mentastrum quidem et cortices citri hoc idem facere dicuntur. Quãtuis mentastrum minus garyofilis operetur in hoc casu: ita et cortices citri minus quam macis conferre probantur. ¶Item dicunt quod assidua inunctio spine cum oleo olinarum abluto conseruat hominem ne in senectute curuetur. ¶Item oleuz amigdalarum ad hoc multum conferre probatur. ¶Et aliqui etiam affirmant quod oleum sisaminum hoc idem facere valet: sed oleum amigdalarũ longe plus predictis ad hoc valere dico. eo quod subtilioris substantie esse reperitur. habens in se modicum stipticitatis. ¶Et scire debes quod stiptica et subtilia omnibus principalibus membris conferunt. quare in eorum medicinis omnino ea ponere non desistas. ¶Et dicunt iterum medici: et probatum est quod comedere cerebra passerum: et maxime masculorum excitat coitum. Et rape similiter si comedantur cocte sine cum carnibus sine sine: illud idem faciunt. Et experimento compertum est: quod comedere rapas visum habet acuere et subtiliare. ¶Et dicunt etiam quod comedere pastinacas coctas vel crudas coitum habet promouere. Et brodium etiam cicerum rubeorum illud idem facere dicitur. Et certum est et probatum quod comedere pullos columbinos non valde magnos nec paruos non potentes ambulare seu volare mouet coitum mirabiliter. ¶Et asserunt iterum quod comedere columbos siluestres est medicina propria relaxationibus omnium membrorum scilicet totius corporis: hoc est illis qui trahunt post se crura et pedes: et confert priuationi sensus et motus membrorum ⁊ tremori ipsorum et cui accidit amissio loquele. ¶Et dicunt etiam quod odorare anhelitum columborum: et id quod ex naribus siue corporibus ipsorum de vaporibus resolutur: morando in

Cerebra passerum masculorum comedẽ excitat coitũ.

cameris siue cauernis suis ꝓpe loca vbi quiescunt et redeũt. dũ modo non recipiat odorem ster coris ipsoruꝫ specialiter in esta te cõfert omnibus supradictis. ¶Et dicunt quod abluere anũ multotiens cum aqua dulci te pida prohibet emorroidas eue nire. ¶Et dicunt etiam quod comedere auellanas ⁊ nuces cũ ficubus existit tyriaca paruis venenis: et alliũ in hoc fortius reperitur esse. ¶Et dicunt etiã quod induere pelles leporum confortat membra omnia senũ et iuuenum. Et pelles agnoruꝫ similiter pueris conferre probã tur. ¶Et dicunt ⁊ probatum est quod odorare anhelitum gatto rum habet consumere humidi tatem radicalẽ pulmonis et to tius corporis. ¶Et dicũt etiam quod assuescere acetum in poti bus et cibis suis prohibet ad uentum febrium putridarum: ⁊ piper hoc quoqꝫ facere proba tur. ¶Et dicunt quod comede re carnes antiquas et veteres est materia egritudinum. ¶Et dicunt id quod magis nocet se nibus ex cibis sunt pisces. Et dicunt quod bibere zuccarum cum aqua frigida remouet si tim. ¶Et dicunt quod siquis re ceperit filum lane marine ⁊ cuꝫ ipso suspendens serpentem suf focet ipsum: et collo suspendẽs ipsum portet securabitur a squi nantia. Al. filum vermis seriti ci marini cum quo strangulata fuerit vipera si suspensum fue rit supra illum qui patitur squi nantiam sanabitur. ¶Et dicũt etiam quod frequentare flobo tomiam cefalice prohibet apo stemata capitis seu cerebri eue nire. ¶Et flobotomare media nam prohibet apostemata cor poris procreari. ¶Et dicunt ꝙ frequentare potus aque ther marum est securitas ne priue tur sensus et motus membro rum. ¶Et dicunt quod qui vrti cas vsus fuerit comedere et cuꝫ carnibus et sine: securus erit quod arena nõ generabitur in ipsius renibus. ¶Et dicunt quod comedere raphanos vel caules remouet raucedinem vo cis. Et dicunt quod comedere citonia assata post cibum ha bet letitiam generare et pigri tiam remouere. ¶Et dicunt quod comedere cortices citri cõ fortat cor et omnia mẽbra prin cipalia: et semina eorum ha bent venenorum acuitatem re mouere. ¶Et dicunt iterum ꝙ sumere cortices paruarũ lima ciarum in potu et cibo paruis confert venenis. ¶Et dicunt quod bibere decoctionem ser chani quod filix in latino dici tur: habet ex intestinis educere cucurbitinos. et etiam longos lumbricos. ¶Et dicunt quod almuri factum ex fermento vel ordeo cum aceto prohibet gene rationem vermium in vẽtre fie ri. ¶Et iterum probatum est quod ponere guttam paruam olei sinapis in aure non au dientis de tertio in tertium li berabitur eger nutu dei. ¶Et comedere persica cognituꝫ est: quod quamuis sint multorum nocumentorum habent oris fe torem remouere vitio stomaci procedentem: et nullum aliud scitur in eis iuuamentuꝫ. ¶Et yringi hoc idem modicum exer cere dicuntur. ¶Et probatum est quod intrare balneum olei tepidi sanat ab omnibus dolo ribus

Pelles lepoꝝ induere oia membra cõfortat.

ribus totius corporis deo dante. ¶Et scitū est ꝙ si applicetur asa fetida ano sanat apostemata ipsius dissoluēdo ipsa. ¶Et dicunt etiam ꝙ apponere yringos pistatos super apostemata dissoluit ea. ¶Et scitū est ꝙ pinguedo erach.i. anatis calida vl frigida confert doloribus. ¶Et probatum est ꝙ suspēsio stercoris adip super locū doloris habet colicā remouere. ¶Et dicūt etiam ꝙ coagula habent solutionē ventris cōstringere. ¶Et suffumigatio cuz pelle ericij in retentione vrine dissoluit eam ¶Et dicit seruus regis. dummodo illa retentio vrine nō procedat ab apostemate vel lapide viam obturantibus. si.n. ex aliquo istorum non procedat pro certo liberabit deo dāte. ¶Huc usqꝫ recordatus sum res conseruantes sanitatem et remouentes egritudinem sua proprietate: quemadmodum experimenta mihi testificata sunt. amodo incipiam loqui in causis ⁊ curis egritudinum breui tractatu ⁊ receptionibus paruis ⁊ notis medicinis.

¶Tractatus primus qui est de egritudinibus capitis: et est cōtinens capitula duodecim.

¶Capitulum primum. Quod est de scabie capitis qd sagrum nominatur.

Dico quod ī egritudinibus capitis est hec egritudo q̄ scabies vel sagrum nominatur: ⁊ paruis maxime euenire videtur. Magnis autem raro accidere reperitur: ⁊ causa huius egritudinis vtplurimum est abundantia flatis. ¶Et cura huiusmodi est: cum est parua et fluens regere cū regimine desiccatiuo: scilicet dando ei turtures et aues paruas nemoris assatas veru vel in testo cum aceto et almuri: ⁊ da ei panem bene fermentatum: cuz oleo et parū salis et aceto. ¶Et sufficit in cura huiusmodi linire caput patientis cum aceto et spergere desuper puluerem cartharum adustaruz. ¶Et si infirmus hoc poterit sustinere propinabis ei de tertio in tertiū diē mirabolanum vnum indū tritū et cribellatum ad bibendū cuz aqua mane ieiuno stomacho. ¶Et si scabies fuerit dura: dabis ei ſm quod conuenire poterit suis ānis vl sue etati de yera pigra: in pondere prout videbitur conuenire omnibus decem diebus semel: et inūges cū melle: postea ablues eaz scilicet scabiem cum aqua dulci tepida: deinde asperges super eam hunc puluerem. ℞. Turis adusti partem vnam: ⁊ eris vsti quintam partem vnius: et incorpora cuz aceto ⁊ exicca in sole: demū subtiliter tere et cribella et desuper sparge. et si infirmus fuerit humide complexionis et mollis: ablues ipsum cuz aqua mellis. demum desuper epithimabis hoc cerotum. ℞. olei rosati ⁊ cere ablute: quod sufficit: et dissoluatur cera in oleo. postea misce cum eo quartam partem ipsius pulueris caliginis fumi: seu furni vel camini. et epithima cum eo caput ī sero. mane vo ablues cum aqua mellis. et iterum appones de predicto.

¶ Cap̄.ij. Quod est de tinea cutis capitis.

Cura tinea prolixior ē q̄ scabies.

Accidit qñq̄ capiti tinea: et est passio granior supradicta: ⁊ cura prolixior existit. Conuenit ergo huic patienti vt abstineat ab oībus que habēt flegma generare. Et ciba eum pane optimo fermentato et turturibus ⁊ paruis auibus preparatis cuz aceto et almuri vel assatis: et da ei comēdere etiam panem cum aceto oleo et sale. Et ablue caput eius cum aceto et melle calefactis: et pone in nocte super caput ipsius pulueris thuris adusti mixtum cuz decuplo sui mellis dispumati. et si patiens fuerit puer: dabis ei ad bibendum de yera in decem diebus semel pondere sue virtuti ⁊ etati conueniente. ⁊ si inuenis fuerit dabis de eadez yera aureos tres cum aureo vno pulueris agarici mixti cum aqua in qua infusa fuerit pulpa coloquinti de tandiu quod mutet saporez et colorem. Et abstineat a cibo quousq̄ purgetur ex ea. et hoc pluries facere debes donec corpus bene mundetur. Demum super caput asperges hunc pulnerem. prius facta ipsius ablutione. ℞. Caliginis fumi seu furni vel camini et vngule equine thuris vsti. et alcāne. añ. partes equales: fiat pulnis: quoniā hic pulnis generat carnem viuam et facit cutim.

¶ Capitulum tertiuz. Quod est de alopicia.

Ex te s tili gñe alop cia.

Scias q̄ hec egritudo generatur ex flate subtiliori et non ita grosso. sicut est flegma' ex quo tinea generatur. Ex quo quidem accidit depillatio cutis capitis ⁊ casus capillorum. et ideo dicitur alopicia: quoniam vulpib⁹ hec passio sepe accidere consueuit. Et sufficit in hac cura purgata materia cum medicina laxatiua predicta ī capitulo de tinea vngere locū cum antiquo oleo nucum. vel cum oleo de cherua et cibare eum sicut diximus in tinea.

¶ Cap̄.iiij. Quod est de thiria.

Scias iterum qd̄ si flegma adhuc in minori quantitate in corpore abūdauerit q̄ in predicta egritudine: et fuerit subtilioris substātie: accidit inde egritudo q̄ thiria nominatur. Et dicitur thiria eo quod depilatio cutis fit per viam tortam. et causa istius tortuositatis est paucitas flegmatis in quantitate cum non vltima subtilitate. Quoniam si esset in subtilitate vltima fieret depilatio per viam rectam: sicut facit aqua quando cadit super terram. sed quia retinet aliquid grossitudinis et non est equale. Accidit eniz ei quod accidit aque: quando aliquid luti ei superspargitur. quia cū cadit in terram facit viā tortuosaz ⁊ nō rectā: et propter hoc ab antiq̄s noiat̄ noie serpētis. s. tyria. ⁊ cura hui⁹ est leuior cura alopicie: qm̄ rectificādo eū in cibis ⁊ potibus: quemadmodum dixi-

Cura tyria leuio est al picie

mus in predictis. ⁊ inungendo locum cũ oleo de cherua vel oleo nucum vel oleo oliuarum veteri bulito in vase ereo tandiu donec ad nigredinez deueniat: sufficiet in cura istius.

¶ Capi. v. Quod est de caluicie occipitis.

Caluicies capiti.

ACcidit capiti caluicies que si in iuuentute prouenerit sufficit ĩ cura ipsius inũgere caput cũ oleo amigdalarum dulcium: quoniã illud habet acuitatem humorũ remouere. Et si in senectute acciderit impossibilis est ipsius cura.

¶ Capi. vj. Quod est de scissura capillorum.

Capillorum scissura.

CApillꝰ accidit scissura et scindũtur in partes duas. ⁊ causa huius est multitudo siccitatis. ⁊ huic egritudini confert oleum seminis lini: et oleum amigdalarum dulcium ⁊ oleum oliuarum dulciũ. Ita tamen qđ in vnoquoqꝫ istorum oleorum apponas aliquid de laudano dissoluto cũ eis bulliendo: et qñ scinduntur capilli dealbantur eoꝝ extrema qđ est cõtrariuz eius: qđ est in canicie in qua dealbantur radices: cibꝰ illorum sit panis bene fermentatus cum brodio galline et cum amigdalis vel zuccaro: ⁊ carnes castratine elixe cum modico sale et oleo.

¶ Capitulum. vij. Quod est de sahaphati.

Quidẽ sahaphat.

SAhaphat est egritudo rubedinis q̃ accidit ĩ carne coloris pulmonis cum paruis pustulis: ⁊ accidit in cute capitis hec egritudo sicut ĩ facie: ⁊ non generatur nisi ex colera mixta cum aliqua grossitie: qm̃ si esset subtilis valde nõ adhereret illi loco. ⁊ cura eiꝰ est primo enumerare corpus gñali euacuatione sicut flobotomia si virtus fuerit fortis: ⁊ puto de cefalica. postea mũdifica corpꝰ cum medicinis educentibꝰ coleram ꝓprie: ⁊ nõ des solum infusionem vel virtutes ipsaruz: sed cũ tota substãtia ipsas ꝓpinare debes: ⁊ medicine q̃ habẽt coleram purgare note sunt: ⁊ que ex eis magis laudatur est scamonea cuz lacte cartarmi ⁊ lacte ficuuz equali põdere. Hec em̃ medicina optime purgabit hũc humorem dño concedente: ⁊ qꝛ humor iste colericus existit. iõ non ponimꝰ aliquam pinguedinis vnctionem: sed ponẽde sunt medicine q̃ habeant cõsumere ⁊ caliditatem egritudinis remouere: ⁊ q̃ magis ex istis cõmendantur sunt rose recentes: ⁊ si nõ inueniũtur recipies quartam partem ipsarũ de siccis: ⁊ tantũdem de narges. ⁊ pistentur: et misce cum equali quantitate farine ordei: et si times ordeum propter suam viscositatem. ℞. rosarum ℥. ij. ⁊ floris narges. ℥. ß. et floris camomille quartam partem. ℥. vnius ⁊ decoquantur in aqua ⁊ aceto eiusdem quantitatis tandiu donec mutauerit colorẽ: addendo huic decoctioni ex succo citrolorum. ℥. vna et si non inueneris pone loco eiꝰ de succo cor-

nularũ: vel de succo plãtaginis: vel de succo memithe et made fac petiam in hoc liquore et pone super locũ: ⁊ cũ desiccatur itera. ¶ Et rectifica cibum eorum ꝑcipiendo eis vt nõ comedant dulcia: sed ciba eos lactucis cuꝫ aceto: quia ingrossant humores inuiscãdo: ⁊ quia sunt acetose: sꝫ acetum huic nocet si soluꝫ sumitur: ⁊ a portulacis omnino abstinere debẽt: ⁊ ab omni gñe lactis et ab omni etiã re que ꝓpter moram saporem suum mutauerit ⁊ abstineant a fructib⁹ preterq̃ a granatis dulcib⁹: ⁊ ab interioribus cucumerũ saracenorum. i. anguriaꝝ. qm̃ a comestione istorum minime ledũtur. immo humorem malũ per vrinam educere ꝓbantur: ⁊ caueant etiã ab oĩbus in sartagine assatis: ⁊ ab oĩbus frixis: ⁊ ab omni genere piscium ⁊ ouorum: qꝛ ista diuersimode inferunt nocumentum: ⁊ fac eos odorare cõtinue rosas vl' mirtulam vel nenufar: ⁊ precipe eisne faciẽ cõuertant ad radios solis vel ad ignem ⁊ similia: et sic faciẽdo ⁊ cõtinuãdo q̃ diximꝰ liberabitur omnino nutu dei.

¶ Cap̃. viij. Qđ est de canicie capillorum scđm diuersa loca.

Capilli in q̃busdã locꝫ capiti dealbãt.

ET capiti accidit ꝙ in quibusdã locis capilli dealbãtur: q̃ dealbatio a vulgaribus morphea nominatur. et possibile est vt mutẽtur capilli ad citrinũ vel turpiorem colorem. et hoc accidere potest ante natiuitatem ⁊ post: et qñ accidit post natiuitatem. causa huiꝰ est humor frigidus sparsus ad locũ illum mutans naturam eiꝰ ad frigiditatem: ⁊ scđm mutationẽ vel alterationem loci mutat̃ color capillorum scđm plus ⁊ minus: ⁊ cura eiꝰ est ordinare regimen cũ calefacientibus exiccantibus temperate: ⁊ comedãt in cibis suis turtures et auiculas paruas assatas et elixas ⁊ vtantur exercitio ante cibum: ⁊ quiescant post: ⁊ vngatur locus cum oleo de cherua: vel cũ oleo persicorum: vel cũ oleo corticis citri: aut cum oleo de xaunim ter in die: aut plus aut minus secũdũ magnitudinem et paruitatem egritudinis.

¶ Cap. ix. Quod est mala dispositione et figura capilloꝝ cap̃is.

Qñ capi orit tortuosi.

ACcidit etiaꝫ capillis qñqꝫ figura innatural' quãdo oriuntur tortuosi: et postmodũ q̃si reuoluuntur ꝟsus suã radicem. et hoc accidit propter multã cutis siccitatem: ⁊ põt esse ꝙ in quibusdã locis sunt tortuosi ⁊ in quibusdam non: scđm ꝙ siccitas in loco plus ⁊ minus abũdare reperitur: et cura huiꝰ est assidue vngere locum cũ oleo de vitellis ouorum ⁊ oleo amigdalarum dulcium: et oleo seminis lini equali pondere: et liberabitur.

¶ Capi. x. Quod est de furfuribus capitis.

ACciditqꝫ cuti capitis vt in ea sil'ia furfurib⁹ generẽtur. ⁊ hoc est ꝓpter expulsionẽ flobotomatis grossi ad locũ. ⁊ cã huiꝰ est multa repl'o ci

bi:⁊ comedere ea q̄ flobotomia generāt:⁊ quiescere ante cibū et post exercitari:⁊ qđ pl⁹ hoc agere potest est exercitiuz immediate post cibum.⁊ etiā balneare se extra stufam in aqua frigida vel tepida.in calida vo minime nocere iudicatur. et cura hmōi est exercitium ante cibū ⁊ ante balneum:⁊ comedant turtures p̄paratas cū aceto ⁊ aues paruas et abstineāt omnino a potu aque simplicis nisi ei admisceat̄ mel vel vinum coctum ⁊ purgentur conuenienti katartico.¶Et qđ laudatur magis est aloes ⁊ coloquintida. ⁊ hec ꝯfectio similiter multū ad hoc valet.q̄. ℞. Aloes sucutrini ⁊ semis vrtice et yreos ante.aur̄.i.mastic.aur̄. 5. sarcocolle. partem tertiā aurei vni⁹. interioris coloquintide octauā partem aurei vnius. Coloquintida quidem minutim incidat̄: et alie res subtiliter puluerizentur:⁊ addes ex puluere dragagāti ⁊ amigdalarū dulcium ad pōdus omnium:⁊ misce totū malaxando cū sirupo squinzibin addendo ei ex scamonea pondus trium granoꝝ ordei:⁊ dosis huius est pondus aur̄.v. cuz ciato vno aque decoctionis ysopi ⁊ allei:abstinendo sicut cōuenit in laxatiuis:⁊ abluatur caput eius cū aceto vini epithimando ip̄m luto seu terra cū qua vltramarini capita sua abstergunt: ⁊ si cū aceto miscueris mel ⁊ caput ipsius cum ipso lauabis melius erit.¶Itē si ex subtili alchitran in hyeme caput lauabis vel vnges liberabitur:⁊ ablutio etiam ex aqua scithile vel ex aqua centauree minoris hanc remouet passionem.

Mltū ad hoc vz hec confectio.

¶Capi.xj.Quod est de pediculis.

Pediculi autem accidunt capiti. Et gal̄.dicit q̄ exitus eorū est inter carnem ⁊ cutim.⁊ alij dicunt q̄ ꝓcreantur ex sudore viscoso existente super cutim.Sed quocunq̄ modo sit:hec est veritas qđ generātur ex humore liquido valde:cui aliqua caliditas est admixta cum aliqua ex speciebus putredinis: et nō dico putredinem cōpletā: sed q̄ est in fieri.Cura huius est eis dare yerampigram cū aqua lactis qđ coagulatum sit cum semine vrtice:vel cū lacte ficus.Et pone super caput desiccantia:et si fuerit in estate sufficit tibi acetum in quo bullita sit cētaurea minor. in hyeme vnges caput eius cum alchitran:qm̄ destruit humorem facientem pediculos et ipsos necat.

Exit⁹ pediculi est ītercarnē ⁊ cutim ꝯz gal̄.

¶Capi.xij.Quod est de lendinibus.

Et superueniunt quādoq̄ capillis capitis lendines: ex generatōe quarum diuerse a medicis reperiuntur opiniones.Et cura earuz est vngere caput cuz eis que diximus scilicet cum centaurea minori ⁊ cum alchitram.Et nō amplius generabuntur. Et fac eos assuescere balnea: et multotiens caput abluere destruit ipsas. Et qui vult causam vel materiam earum remouere:oportet vt a cibis inconuenientibus abstineat.Et sit contentus comedere gallinas vel turtures decoctas cum aceto vel agresta vel succo berberis. Et iam non remanet

Opiniōes diuerse.

hobisaliquid memorare de his que capiti extrinsecus accidere possint: nisi q̄ ab extrinseco habent prouenire. Nūc autem incipio tractare de his que eisdez habent a causis extrinsecis prouenire.

¶ Incipit tractatus secundus continens vnicum capitulum quod est de egritudinibus capitis accidētibus ab extrinseco sicut a percussione.

De egritudinibus capitis.

¶ accidit capiti percussio ex ferro vl lapide vel ligno: et ex similib⁹. Et ea que ex ferro fit absq; incisione cutis minime saniem habet p̄creare vt plurimum: et si fit: hoc est in modica quantitate: et remouetur hoc nocumentū abluēdo locum cum aqua mellis post capitis abrasionem et desup ponendo emplastrum halneleti: et est vnguentum seu emplastrum de palma. Et si percussio fuerit ex lapide vel simili supple sine incisione p̄o certo habet saniez generare. Et cura eius est sicut diximus excepto quod magis p̄longatur. Et incisio facta ex ferro si tendit vsq; ad panniculum qui craneum exterius tegit. dolorem fortem habet generare: et inde febrem procreare. Conuenit ergo in hoc casu corpus euacuare cum flobotomia cefalice partis oppositе: quoniam in hoc casu semper intendo flobotomare de opposito. Moderni vero medici innituntur dictis cuiusdam medici senis qui in flebilia morabatur nomine benstausages. quia videbat sibi sufficiens inclinatio facta a superiori ad inferius: et in hoc casu flotomabat medianam: dicens quod hec contrarietas sibi suffi cere videbatur. Sed pater meus minime hoc asserebat. immo iubebat ambas opiniones seruare: qui pater meus seruus regis nominabat. Et hec est mea opinio et eam seruaui et seruo ⁊ seruabo temporibus vite mee: et experientia quotidie hanc cognosco esse veritatez. Postea habeas lanam vel cotum inunctū oleo rosato aromatizato et tepido: et desuper pone: et hec continuabis donec apostema loci remoueatur. Et si dolor fortis extiterit et non remouetur cuz hoc: adde predicto oleo medietatem ipsius de oleo ex vitellis ouoꝝ: cognoscendo quod vulnus istius panniculi non est parum timendum: eo quod ex radice ⁊ ortu ipsius accidunt homini accidentia grauia ⁊ periculosa: ⁊ p̄pter hoc sollicite intendēdū est ne apostema procreetur. Et cuz securus fueris ab apostemate redi ad curam predictam. Sed p̄pter siccitatem panniculi oportet vt decoquantur cum aqua cortices glandium interiores vel canda equina: et cum eadez decoctione fac aquam mellis cū qua vulnus abluere debes: ⁊ pone super vulnus vnguentum seu emplastrum de palma: et hoc medicamen continuare debes donec conglutinetur. Et si vulnus ex lapide fuerit cum fractura panniculi cooperiētis craneum: ita quod tendat vsq; ad ipsum: non fit in cura additio

nec diminutio:nisi quod tēpus magis ꝓlongatur.Sed si vulnus fuerit ex ferro acuto:ita qō inciſio tangat seu perforet craneum abſq; penetratione ipsi⁹ ſufficit adhuc tibi cura p̄dicta.

irur ic⁹. ¶Et si inciſio vſq; ad ꝓfunduz penetrauerit.tunc omnino indiget cirurgico ꝛ operatiōe manus.Et hoc primo incipere debet scilicet pāniculuz a craneo excoriare.faciendo primo inciſionem in cruce:secundū quod docet Gal.i libro.de ingenio ſanitatis.Sed in hoc tēpore noſtro pauci qui hoc facere sciant reperiuntur.et ſpecialiter qui sciant hanc artem experientia: et ratiōe:quia impoſsibile est tale opus solum verbis exercere. ¶Et tibi dico vt inuenias hominem perfectum in hac arte: qui sit ex illis qui habent intellectum ꝛ consuetudinem.ꝛ qui ex natura sua et complexiōe habilis sit huic artí:et qui expert⁹ sit in ea tempore longo.quoniā nō debet recipi aliquis ad hoc exercendum.niſi longo tempore fuerit diſcipulus cum magiſtro optimo perfecto:et ipſe per ſemet longo tempore fuerit practicatus. Et facta inciſione et excoriatiōe cranei remoueatur os quod fractum esſe reperitur. Hoc facto exiccare seu abſterge re debes optime ſaniē repertaz ſuper pāniculū cū coto.poſtea deſuper pone cotum madefactum in oleo ro.tepido:ꝛ vuln⁹ carnis omni die abluere debes cū aqua mellis quouſq; ab apoſtemate ipſius dubium remoneatur.Et poſtea curabis vulnus quod est in carne cum emplaſtro anadis quod latine dicitur de palma ſecunduz quod tibi videbit scilicet ſi fuerit delicatus et carnem mollē habuerit miſce cum predicto emplaſtro aliquid olei roſa.et ſi non. ſoluz predicto emplaſtro vti debes.Et ſi caro eius fuerit dura in vltimo tunc predicto emplaſtro addere debes aliqua que fortiter habebant conſumere. ſicut est calcātum ideſt vitriolum.Et cuſtos cure iſtius conſiderare debet diſpoſitionem infirmi et tempus ꝛ habitudinez ipſius et eius naturam et complexionem. ¶Sed ſi fractura fuerit ex ligno:vel lapide: res erit periculoſior valde:eo quod ſi os fractum esſe reperitur indirecto cōtuſionis impoſsibile est quin in circuitu ꝓtuſiōis ſciſſure minute et parue vel ꝓpe fiāt que ſciſſure ꝓpter earum ſubtilitatez ſenſui ſunt occulte.Et etiam quin pāniculus ſub craneo repertus ideſt dura mater corruptionem corporis et nocumētū habeat ex fortitudine percuſſiōis.Et ex illis quibus hoc accidit nocumētum pauci euadunt quin corruptionē et perturbationem mentis et intellectus nō patiant.cū tarditate et pigritia ſenſus et motus:ꝛ vir: aut nūq; a tali pcuſſiōe liberantur.Et qr eſt imēſi piculi ꝛ terroris ſicut dictum eſt:iō oportet te eſſe ſollicitū i remouēdo os fractū:ꝛ iponēdo cotū madefactuz in oleo ro.tepido.ꝛ in ablnēdo vuln⁹ cū aq̄ mellis.ꝛ hoc facere debes quouſq; videbis q̄d de⁹ facere voluerit.quoniā hec res iſto nr̄o tpe grauis exiſtit.qr nō vidimus neq; audiuimus cyrologū aliquē in hoc nr̄o tpe q̄ ſit pfect⁹ in hac arte.qr ſi aliquis eſſet pfectus;nemo ex fractura

fractura ex ligno vel lapide.

cranei solius moueret. Et sicut ex gratia dei esse cognoscit illi cui perfectus in tali necessitate vel similis medicus aduenerit vt ipsum liberet. sic ex sententia diuina esse dicitur: quando alicui superuenerit imperitus & inde moriatur. Sed si cum fractura cranei dura mater aliquam receperit lesionem: medicationē alicui in talibus ponere non intendo. cum moderni in leuioribus insufficientes esse reperiātur: quanto magis in grauioribus esse possunt. Et si cum hoc etiā pia mater lesionem habuerit. impossibile est ipsos liberari sicut a medicis esse probatur.

¶ Tractatus tertius de egritudinibus capitis incipit. continens capitula sex.

¶ Capitulū. j. Quod est de dolore capitis ex frigiditate.

De capitis dolore.

HEc quidem accidit egritudo capiti ex frigiditate extrinseca supueniente. & cura huius est vngere caput cum oleo de acauen et camomilino: qz calida existunt. Et si frigiditas intensior fuerit. non nocebit predictis admiscere medietatem ponderis eorum ex oleo seminis sinapis. et ex oleo seminis nigelle. & si oleū balsami haberemus: longe melius laudaretur omnibus predictis.

¶ Capitulum. ij. Qō est de dolore capitis ex caliditate.

ET si dolor capitis ex caliditate fuerit. curatur cū oleo ro. in puteo infrigidato distillādo ipm ex alto cum vase habēte cantulam subtilem: & si caliditas fortior predicta extiterit: & fuerit in estate: et etas fuerit iuuentutis misce predicto oleo succū lactucarū: & cucurbitarū: & cucumerū: & pone succū cucurbite in hoc casu prepter grossiciē sui: ne cito ad pfundū capitis valeat penetrare: immo pmanere faciat medicamē i loco tādiu. vt suā possit facere operationē. & ne cito conuertatur in caliditatē membri calidi. quēadmodū faceret res subtilis ppter caliditatē fortez capitis. Et si acetum huic medicamini addideris: erit fortis in hoc opere. Et pparare debes cibum infirmi secundū sui conditionem scilicet dādo ei lactucas elixas & cucurbitas et portulacas cum aceto conditas: et odoret nenufar recētem vel violas vel cucurbitas recentes. Et caueat sibi ne maneat in loco vbi sit ignis vel fumus vel in aere calido donec liberetur.

¶ Capitulū. iij. Quod est de dolore capitis ex humiditate.

BŪdātia hūiditatis nō facit dolorē intēsum sed granatiuū & cum extēsione laboriosa et gemitu insano. Et cura eius est paucitas cibi et potus: & in estate remouet hic dolor: cum aspersione sandalorum cum aqua ro. super caput. et in hieme eum odorare faciēdo fumum ligni aloes vel blacte bizantie vel galbani: vel sandarus indi. vel sandarus de septa. Et odorare alkitraz in hoc est optimum.

¶ Capitulum. iiij. Qō est de dolore capitis ex siccitate.

Sed si siccitas cuz frigiditate abundauerit.non habet dolorem capitis procreare.sed vigilias cum perturbatiõe sensus.si siccitas exuberauerit.Et cura ei⁹ est introitus balnei aque dulcis in camera mediana. Et etiam balneatio extra stupham confert.ꝛ continuatio etiam aspersionis aque calide super caput habet hanc egritudinem remouere. Et comedere amigdalas dulces cum pane et sine pane hoc idem facere potest deo dante.

¶Capitulũ. v. Qõ est de apostematib⁹ pãniculorũ capitis.

Este vero egritudines sũt q̃ fiũt absq; causa extrinseca scilicet apostemata q̃ fiũt in panniculis: sed apostema qõ fit ī pãniculo qui exterius craneum tegit leui⁹ ceteris esse iudicam⁹. Et cura ipsius est flobotomia cephalice: abstinendo cũ omni sollicitudine ab appositione frigidorum illi loco ne faciat redire materiam ꝛ lesionem nobiliori membro.i. cerebro. Et accidere etiaz potest pãniculo duro existente sub craneo qui dicitur dura mater apostemata.ꝛ hoc accidit ex humoribus acutis. et propter hoc patiuntur fortissimos dolores cum rubedine oculorum.vigilijs:ꝛ perturbatione sensus ꝛ intellectus. Istis quidem extra here debes de sanguine secundum quod ibi videbitur expedire.et si fuerit mediocris etatis et tempus fuerit tendẽs ad saliditatem,ciba eos solũ ptisana ordeacea rationabiliter facta cum modica q̃titate mice panis frumenti.et medulle seminis cucumeris saraceni.vl̃ cum lactucis elixis vel citrillis similiter elixis cũ modico aceto. Et purgabis ipsum cum mirabolanis citrinis:tamerindis et scamonea secundum quod tibi videbit̃ q̃uenire. Sed si fuerit iuuenis et magni corporis ꝛ vene ipsius fuerint large.ꝛ tẽpus estatis vel veris flobotomia eum de vena cõmuni dextri brachij. Et non cibabis eum vsq; ad.vij.dies nisi solum ptisana ordei rationabiliter facta. vel lactucis elixis vel portulacis q̃ ceteris laudabiliores existũt.ꝛ hec oĩa aceto condiantur Et medulle etiam seminum citrolorum et cucumerum saracenorum eis vtiles valde existũt. Et isto regimine vti debes donec apostemata et eorum accidentia remoueantur. Et etiam post̃q; cessauerit apostema cuz omnibus suis accidentibus. non cibabis eum carnibus nec aliquo alio cibo multi nutrimẽti.sed propia ei subtilia gradatim ascendendo ad grossiora. donec ipsuz esse cognoueris in suo esse naturali. Et post cibuz ei dabis semp aliqua stiptica temperate.sicut medulle alhao seeg.ꝛvue quãdo incipiunt esse varie.ꝛ similia.quia ista habẽt stomachũ confortare. et nocumẽtum predictorum ciborum remouere. Et laudatur etiaz istis sugerem succum citoniorum.et pirorum masticando similiter post cibum. et si tempus non fuerit magni estus zuccarum rosatũ in hoc casu conueniens esse dicitur. Sed scire debes qõ

Quãdo fuerit iuuenis

si virtꝰ debilis extiterit. vel fuerit etatis vltra annos qnadraginta: pancissimis talium tale apostema ex pura colera et naturali esse reperitur. et si acciderit: eius curam impossibilē esse dicimus. Et scire debes qō omnia apostemata que fiunt in cerebro ꝓ maiori parte sunt: aut ex colera mixta flegmati aut econuerso. talibus autem precipimus omnino flobotomiam facere: sed in modica q̄titate. Et post sunt purgandi cū agarico et aloe et violꝰ et syrupo violaceo et squinzabin. Sed si apostema fuerit in pāniculo predicto scilicet dura mr̄e iterare debes minutionem spiritualiter si cognitum fuerit a medico ex pulsu et alijs signis sanguinez exuberare. Et non desistimus a memoratione signoruz sanguinis. nisi quia hic noster liber nimium prolongaretur. Et si ea poneremus: egrederemur a precepto domini regis. Et fac eum abstinere a cibo grosso ⁊ q̄titate multa. et fac eum odorare rosas et genufar ⁊ silla post aspersionem ipsorum cum camphora dissoluta cuz aqua ro. ⁊ ciba eum mica panis bene fermentati clirata in aqua cū modica q̄titate aceti. vel cum aqua ordei cum modico aceto. ⁊ sic age donec omnia accidentia remoueantur. ⁊ etiam post remotionem ipsorum non cibabis euz grossioribus subito sed paulatine. Et si apostema predictum ex flegmate fuerit q̄uis hoc raro habeat prouenire ꝓpter duriciem et firmitatē predicti panniculi impedientem penetrationem erit si fuerit ex flegmate subtili ꝓ maiori parte. Incipe ergo in cura istorum a flobotomia. eo quod ex ipsa eorum iuuamen velociter manifestatur. et postea purgabis eos cum aqua infusionis seminis cartami. colocyntide. et seminis vrtice. cui admiscebis modicuz aque in qua steterit mastix tādiu donec colorem mutauerit. et ex squinzabin et syrupo squinanti. quod tibi videbitur conuenire. Et abstinentia sit sicut fit in alijs laxatiuis et abstinere eos facias a cibis grossis. Et sufficiat eis recipere aquaz mellis subtilem in vltima subtilitate. vel syrupum squinzabin factuz ex melle puro. Et si vis eis panem propinare: dabis micā panis optime fermentati ablutam cuz aqua calida: cui addes aliquid ex syrupo squinzabin facto ex melle. et vltima q̄titas panis sit. ʒ. ij. ¶ Sed si ex melē- colia acciderit: hoc ex subtili melencolia esse reperitur: quoniam grossa minime potest ibi penetrare propter duritiam et grossitiem pāniculi. quare etiā istos minuere consulimus. Et purgabis eos cum epitimo et sene. Sed eleborum prohibemus omnino. et huic medicine adde aliquid ex succo pomorum si habueris. et si non: syrupum eorundem ponere debes. Et non cibabis eos cibis grossis nec multi nutrimēti donec omnia eorum accidentia remoueantur quemadmoduz superius diximus. Et laudabilio rem cibum eorum esse dicimus amigdalarum clarum et si indiges eis panem propinare: dabis eis in modica quātitate.

Medicus.

Et scias qd nõ generat apostema in hoc panniculo: nec in ali q̃ alio loco ex vno simplici hũore cui etiam alius hũor non sit ammixtus. sed denominatio fit a maiori ver. gratia scz qñ dicimus quod est ex cola: non intelligas quod sit ex pura cola sz cũ alijs hũoribus mixta. sed eam colam nominamus. quia alijs humoribus preualet i q̃titate virtute ⁊ natura. ⁊ scias quod signa apostematis colerici hic sũt scz acuitas febris ⁊ eius fortitudo. ⁊ multiutdo sitis: ⁊ perturbatio sensus. ⁊ quod infirm⁹ loquitur vana et inordinata. et quod in seipso fatigat cuz multa inquietudine ⁊ giratione de latere in latus ⁊ aliquando sedebit in lecto ⁊ abundantiã vigiliarum hẽbit cum multo dolore capitis ⁊ rubedine albedinis oculorum: ⁊ est sine timore. Et multotiẽs seruis seruitioribus vociferat ⁊ exclamat absq; causa ⁊ pulsus eius est serinus. Et signa exuberãtie sanguinis cognosces ex conuersione albedinis oculorum in ruborem ⁊ palpebre etiam ipsorum illud idez habere vidẽtur. ⁊ sitis. sed minor q̃ in cola ⁊ perturbatõ sensus: ⁊ alienatio adest cõiter: quẽ admodum in colico: sed agitatio de latere in latus et sessio et motus minor q̃ in predicto reperitur esse. Inquietudo quidẽ ⁊ vigilie equales esse dicuntur. Sed accidentia flatis sunt hec scilicet grauedo capitis que dolori non similatur, sitis iperceptibilis. ⁊ multitudo sõni cũ multo gemitu ⁊ grauedine i eodem. sicut ebrijs accidere cõsueuit. ⁊ non excitatur a somno leuiter. sed cũ grauedine capitis. febris quidem est quieta ⁊ lẽta: ⁊ eius pulsus moll' sine duricie. Et iaz dixi tibi quod impossibi se est apostema cerebri ex hũore vno simplici fieri. sed ex duob⁹ vel pl'ib⁹ mixtis. quare accidentia apparebunt secundum dominium peccantis humoris. et hoc scribeñ distincte ⁊ sigillatim secũdũ q̃titatem vniuscuiusq; mixtionis esset impossibile. sed medicus in hoc prudens esse dz ⁊ ista cognoscere a seipso secundum sui doctrinam ⁊ expientiã ⁊ faciat qd sibi videbitur. ⁊ hoc ei sufficiens iudicatur. ¶ Et scias quod quando predicta mala accidentia infirmo superuenerint. quod apostema erit i dura matre vel in panniculo ip̃i⁹ nobiliori scz pia mr̃e. Et debes ẽt cognoscere ⁊ preuidere si p̃dicta accidentia a stõ veniunt scilicet a fumositatibus vel vaporibus resolutis ab aliquibus humoribus in stõ exñtibus caput ascẽdentibus. qd si fuerit: accñtia appebunt sz naturam ⁊ qualitatem illius hũoris a quo fit resolutio. Sed si accñtia predicta ex stõ fuerint. scit qr recedũt ⁊ veniũt secũdũ ascẽsum ⁊ descẽsum febris. ¶ Sed si ex apostemate panniculorum cerebri fuerint. permanent firma donec fuerit apostema. Et possibile etiam ẽ vt ap̃a in pia mr̃e generet. ⁊ est panniculus subtil' circundans corpus cerebri. Quod si sic fuerit necesse ẽ medico vt flõmet infirmũ de cefalica dextri brachij extrahẽdo de sanguine in q̃titate multa. ⁊ sic pol'e erit qd eger liberetur omnino vel qd natura expellat materiã ad ignobilius mẽbr̃ in gradu scz ad duram matrem. et si sic euenerit erit si

Cerebris.

gnū fortitudinis virtutis ⁊ liberatiõis ifirmi. Et econtrario esse dicimus si hūor faciēs apa a dura matre ad piam expellit: vel deriuatur. quod est signum debilitatis ifirmi ⁊ mortis ipsius. nisi deus eum voluerit liberare. Sz accidentia prouenientia ex apate pie matris sunt fortiora ⁊ velociora ⁊ magis mortē significatiua ex quocūq; humore fuerit illō apa omnibus alijs apostematibus euenientibus in alijs pāniculis cerebri: ⁊ flōmia omnibus est cura generalis cum abstinentia ab omnib⁹ cibis grossis ⁊ multi nutrimenti tenendo euz in regimine subtili inultima subtilitate ⁊ si tempus fuerit estiuum ⁊ infirmus iuuenis ⁊ robustus. sufficit ipsi aqua tamarindorum per viam cibi ⁊ nutrimenti. donec cessent ⁊ quiescant fortia accidentia et alleuietur apostema.

¶ Capitulum .vj. Quod est de apostematibus cerebri.

De cura apatib⁹ rebri.

Ipsi cerebro ēt accidere potest discursio seu sparsio humoris vnius seu pluriuz in suis ymissuris: vnde apostema ꝓcreatur in sua ꝓpria substantia. Et huius apostematis accidentia sunt fortiora ⁊ magis grauia ⁊ citius interficiētia. ⁊ cura huius est flomia ⁊ subtilis dieta. Sed dubito qō deficiet propter pessimitatez accidentium anteq; possis ad curam peruenire. Et huius apostematis accidentia sunt defectus mot⁹ voluntarij. ⁊ amissio virtutum pro maiori parte. ⁊ relaxatio totius corporis'. ⁊ morit propter defectionem lacertoruz pectoris. Et vt breuiter dicam: postq; confirmatum est apostema penitus morit̃. ⁊ propter hoc in cura eius nō. prologo sermonem. Et accidit sine accidere ꝑt silr apostema in reti cerebri. quod quidem rete in anteriori parte cerebri versus faciem reperitur esse. ⁊ a medicis dicitur esseretis mirabil' ⁊ nominatur cerebri mater. Et cognitio hui⁹ apostematis est difficil' valde. cuius accñtia ita sunt inseparabilia ⁊ certa sicut vmbrositas et nebulositas existit tempore pluuie. ⁊ sunt ista sz rubedo albedinis oculoz: ⁊ grossities palpebrarum ipsorum cuz difficultate motus ipsoruz. ⁊ fortitudo febris. ꝯnis huic aliquid flā-tis, sit admixtum ¶ Cura eius est flōmare cefalicam cum multa extractiõe sanguinis. Et post modum mihi videtur quod trahendum sit etiā de vena pulsatili que in manu esse reperitur i modica quantitate sz non minus vna. ʒ. nec plus. ʒ. vna et dimidia. et rege eū leuiter ⁊ subtiliter. Et sufficit ei aqua infusionis tamarindorum propinando eam successiue vna vice post alia. Et si cum hoc corpus mollificatur. cura existit laudabil'. Et fac eum odorare mirram et sandalos ⁊ rosas ⁊ bollum armentum subtiliter dissolutum in aqua. Et cum recesserint accidentia vel multum fuerint alleuiata: cibabis eum medullis citruloruz vel cucumerum saracenoruz. donec ab eo omnia accidentia predicta sint ablata. Post dabis ei aquam ordei. Et postmodum illa remota dabis ordeum ipsum decoctum in eadem; dispōne que ordinatur a

medicis. Et cum fueris certificatus de eius liberatione: sibi propinabis panem lotum cū aqua. vel panem in furno decoctum cum seminibus cucumerum saracenorum excorticatorum vel cum piris. Et cū fuerit optime liberatus semper propinabis ei pruna ante cibum.

¶ Tractatus quartus de egritudinibus aurium cōtinens capitula q̄nq̄.

¶ Ca. j. Quod est de apostematibus aurium.

ACcipe curam eiꝰ a flebotomia cefalice: quoniam ipsa remouet ipsum. omnino q̄n incipit euenire. Et rege eum subtili regimine. et in aurem distilla omni die ex oleo rosato ⁊ anetino ana. et sit tepidum: et ciba eum cum aqua ordei. vel mica panis abluta cum medullis citrulorum vel cucumerum saracenorum et agresta. vel cū aqua ⁊ sirupo squinzabin: donec acutas egritudinis et accidentia remoueantur. sed si apostema taliter non remoueatur: sed ad saniem deriuatur cura eius tunc est leuis. Et si dolor fortis efficitur: et timebis mortem infirmi ex acuitate eius: aut superuenit ei tortura oris propter nimiam siccitatem eunientem ꝓpter eiꝰ abūdantiam vigiliarum: subueni ei cum immissione in aurem ex oleo de vitellis ouorum: q̄n incōtinenti remouet dolorem. ⁊ ꝓperat exitum saniei. Et iam recordor cū eram inuenis q̄ misit ꝓ me hali filius ioseph: qui mihi fuerat ⁊ erat inimicus: vt ad eū cordubam irem: causa vnius apostematis quod ei in aure acciderat: ⁊ in vesperis cordubam peruenī: et inueni eum cum dolore fortissimo: et a tremore appetentem mortem: vel q̄ ab aliquo occideretur propter dictum dolorem. et hoc erat quia ipsum apostema erat i radice nerui venientis a cerebro ad sensum auditus. et iam spasmari incipiebat: et tunc ei impleni statim aurem ex oleo vitellorum ouorum tepido. ⁊ cum permansisset sic ꝓ magnam horam incepit dolor mitigari. et cum pertransissent tres hore tota sanies inde emanauit. Et postea incepi abluere aurem cum aqua mellis facta cum decoctione corticum subtilium glādium et cande equine. Et postea precepi ablutionē fieri cum aqua decoctionis limatura ferri collate. et syrupo squinzabin simul: et ipsam ablutionem faciebam cum penna caude galline voluendo eam circum vicevna post aliam donec totū euacuabatur et optime mundificabatur: et sic consumpta sanie fuit curatus perfecte. Et scire debes quod apostema auris ꝓ maiori parte non generatur nisi ex humoribus calidis ⁊ subtilibus ꝓpter siccitatem complexionis auris. et propter elongationem ipsius a receptione grossarū rerum naturaliter. et potest etiam aliquando recipere humorē flobotomaticū aquosum et subtilem. Et differentia que est inter hoc apostema ⁊ illud quod creatur ex humore colerico subtili est: quod si fit ex colera est cū dolore acutissimo et fortissimo tinnitu: quod non accidit quando fit ex subtili flobotomate ⁊ aquoso: sed est cum grauedine ⁊ pon-

Ablutio.

derositate maiori: sed difficulter audire est accidēs commune in ambobus.

¶Cap.ij. Quod est de dolore auris.

Olor absq; humore etiā accidit auri ex vapore aliq; intercluso: quare si in aure istius posueris de pingnedine gruis vel anseris vel sturnelli. et dicitur zarzur aut oleuz camomillinum vel anetinum quodcunq; eorum volueris vel habueris. credo quod liberabitur deo dante. Et cum hoc rege eum subtili dieta abstinendo a carnibus. Et cura propria illi⁹ qui patitur tinnitum auriū: est remouere eū ab omni cibo multi nutrimenti z superflue humiditatis. Et ciba eum cibis subtilibus et desiccatiuis.

¶Ca.iij. Quod est de gravedine auris.

Nota cura.

Egritudo accidit auri ex hūore grosso et viscoso ibi exuberante. Et cura ei⁹ est purgare corpus multotiēs cū yerapigra. zponere i aure oleū de lilio mixtum cū oleo de scannix. i. de nigella modice quātitatis. set liberabit omnino. et potest in hoc egritudo accidere ex multa quantitate superfluitatis auris que ibi cōgregatur et conglutinatur ex negligentia patientis in extrahendo et mundificando eā a loco. quare hanc egritudinem curare debes mundificando aurem a dicta superfluitate. ponendo ibi oleum amigdalarum amararū: quoniā purgat et abstergit optime dictam superfluitatem extrahendo ipsam. et est tutum et remotum ab omni periculo et nocumento.

¶Capi.iiij. Quod est de percussione auris.

Difficultas auditus auribus etiā accidit ex percussione lapidis vel similium. Et cura huius est floboto mare cefalicam incontinenti. et distillare intus in aure ex oleo rosaceo tepido. Et si dicta difficultas audit⁹ fuerit ex antiqua percussione tunc in eam distillabis oleum liliacum vel anetinū vel de acauem vel de iascimino vel de medullis ossium persicorum ex quacunq; quodcūq; horum inueneris. et inde curabitur cum adiutorio dei. Sed si ex percussione facta intus in aurem sanguis emanauerit impossibile esse dico difficultatem auditus remouere etiaz si. G. curare eam deberet.

¶Capi.v. Quod est de grossitudine auris.

Et possibile est qō auris egreditur a naturali dispositione in quantitate magnitudinis ex superabundantia cibi et potus. Et cura hui⁹ egritudinis est subtiliare regimen. et vngere locum cum oleo rosato.

¶Tractatus quintus de egritudine nasi, continens capitula quatuor.

¶Capi.j. Quod est de privatione odoratus.

Hec egritudo in naso accidit ex opilatione facta in foramine ossis: qđa medicis dicit̄ colatoriū. ⁊ illud foramen est tortuosum et subtile in vltimo. ita ꝙ oculis ꝑcipi non potest. Et cura hui⁹ est odorare nigellā vel acetū. ⁊ hoc ſm ꝙ cognoueris conuenire ab etate complexione et tēpore. Et potest etiam accidere ab apostemate facto in panniculo ibi existente et in illo etiam pāniculo est foramen subtilissimuz quod sensui visus penitus occultat̄: sed ab intellectu testificatur qđ ibi omnino esse debet. ⁊ generatur in hoc panniculo apostema sicut in alijs pāniculis. ⁊ efficit̄ hoc apostema ex supfluitate flegmatica descendente a catarro que ibi retinetur et congregat̄: et inde dictū apostema procreatur: quare scire debes ꝙ quādo priuatio odorat⁹ ab apostemate efficitur nihil oīno de sensu odoratus remanere reperit̄. vñ tales egent regimine lōgo subtiliando eorū dietā. ⁊ vtēdo medicinis que habent subtiliare ⁊ incidere dictū humorē. sicut est oximel cōpositū factū cū passulis. vel cū yreos. ⁊ nō odorēt oīno odores acutos: sicut scaunix que nigella đr: sz odorare debēt flores de iassemi: vel de narcisco eo qꝛ hi cōueniētiores esse dñr in hac egritudine. ⁊ sunt de basilica flobotomādi. et nō remouet̄ hec egritudo seu opitulatio ꝑ maiori ꝑte nisi ex narib⁹ exierit sanies cū sanguie mixta: qm̄ natura istius mēbri est nō posse terminare saniem ad albedinē perfectā. Et sic continuādo oīa que diximus liberabitur deo dāte. Et hoc etiā nocumētum accidere pōt ex flegmate quod assimilatur flegmati aquoso qđ distillat ex narib⁹. Et est sine apostemate ⁊ opilatione foraminis predicti ossis: sed tegit̄ foramē predictū a p̄dicto humore: quare dicta procreatur egritudo. Et cura hui⁹ leuis existit: quoniaz fit solum distillando in narib⁹ oleum dulcium amigdalarum.

¶ Capitulum. ij. Quod est de fetore narium.

Hec egritudo naribus procreat̄ ex humore putrido cōgregato ⁊ retēto ibidē. quare īpossibile est fetorē remoueri. donec humor predictus totaliter expellat̄. Et nō accidit hec egritudo pro maiori parte nisi habentibus nasum simum. quoruz nares superius arcte existunt: sed alibi hec latius declarabo. Cura quidē huius est distillare in nares aquā infusionis centauree assidue et curabitur inde nutu dei. nasus simus

¶ Ca. iij. Quod est de excoriatione et scabie que fit in naribus.

Ratiōabiliter hec egritudo narib⁹ habet superuenire: eo ꝙ sunt trāsitus et via superfluitatuz. Sed in hoc loco cura eius ponere non intēdo: intēdēs eā reseruare donec tractabo de cura excoriationis in vniuersali et scabiei.

¶ Capitulum. iiij. Quod est de polipo quod multotiens / vel

qui multiplex nominatur.

Ultotiēs hec egritudo naribus accidit ex humore melancolico qui profundat̄ intus in carne nasi ⁊ ibidem inuiscatur. Et curatur hec egritudo bibēdo assidue squinzabin de melle pluribus dieb⁹. Et euacua corpus seu purga cū isto medicamīe. qd̄ tibi dico. qd̄ ℞. alloes succutrini agarici: turbith: salis ⁊ allei. añ. aur̄. j. collo quintide. et nigelle recētis. epithimi confecti cum speciebus ⁊ violarum. añ. quartam partem aurei vnius. amigdalarum dulcium excorticatarū ad pondus omnium cuz quarta parte ipsorum ex gūma arabica et pistentur omnia perfecte: et misceant̄ cum syrupo squinzabin. ⁊ dosis huius est pondus. v. aureorum cum ciato vno aque decoctiōis modici halasce cum octaua parte aurei vnius ex diagridio. ⁊ tā tundem masticis. Et si non fuerit cōuenienter purgatus ex dicta dosi. propinabis ei aureum vnum de eodem seruando optime abstinentiaz: sicut conuenit in laxatiuis. Et ciba eum pane optime fermentato: et turturibus et auibus paruis conditis cum aqua et sale et modico olei et aceti et coriandri. Et propinabis etiam ei acetosa: et blete similiter decocte cum carne castratina. et sine carne ⁊ modico olei et aceti sunt ei conuenientia. Et natibus impones licinium infusum in melle ⁊ aceto simul: ⁊ facta purgatione predicta et positione predicti licinij distillabis in nares succum de scabaich anahamā: et est rosa que in frumento nascitur in campis: vel succū blete ⁊ vtatur his donec liberetur.

gūma arabica.

¶ Incipit tractatus sextus de egritudinibus oris continens capitula octo.

¶ Capitulum primum de diminutione et corruptione sensus ⁊ saporis lingue.

Hec egritudo pricipaliter euenit a comestione rerū sup̄flue salitarū et acetosarū ⁊ acutarum in vltimo. Et cura huius est abstinere a predictis.

¶ Cap̄. iij. Quod est de apostemate seu inflatione lingue.

Accidit ēt ī lingua apostema absq̄ dolore: qd̄ si vis apostema ipsum potes noīare et si nō: nominabis inflationē egredientē a natura. ⁊ ꝓpter hoc retinetur lingua ⁊ impeditur in tm̄ q̄ minime loqui pōt ꝯueniēter absq̄ difficultate. ⁊ cum hoc nō mutatur seu alteratur color ipsi⁹ lingue aliquo mō. Et he sunt egritudines que maxīe approprian tur. Et cura huius est tenere in ore et conducendo per ipsum rē que lingua dura noīat̄: ⁊ in arabico dicitur haualnathaga: distēperata cuz oleo rosato: ⁊ cib⁹ eius subtilis sit ⁊ leuis: ⁊ nō pigrescat omnino in cura sui.

¶ Cap̄. iij. Qd̄ est de duritie et difficultate

difficultate motus lingue.

Lingue ēt accidit diminutio ⁊ difficultas mot⁹ ⁊ sensus propter nocumētū proueniēs in radice sensuuz ipsi⁹: aut propter nocumētū vel egritudinem existetē in mēbro in quo sensus ⁊ motus ipsi⁹ lingue hz euenire. Et cura hui⁹ est cura quā dicturi sum⁹ in curatione vl'i de dimnutione sensus toti⁹ corporis: ⁊ relaxatiōe ipsi⁹ et medicamen propriū ⁊ principale ipsius lingue est masticare piretrū ⁊ staphisagriā ante cibum: ⁊ ducat per oleum ex cortice citri: ⁊ totū hoc declarabo in suo loco deo concedente. Et hec egritudo. s. difficultas: et diminutio nō accidit lingue pro maiori parte: nisi ex toto priuetur. Et hoc accidit ꝓpter infusionē humiditatum venientium a cerebro in neruis ipsius.

¶ Capitulum. iiij. Quod est de apostematibus amigdalarum gule.

Generant autem hec apostemata ī amigdalis gule existentibus prope epigloti. Quare si suspenderis asam fetidam collis istorum remouebitur eorum egritudo nutu dei flobotomando eos tamē prius ex cephalica et subtiliando taliter eorum regimen: sicut tibi videbitur conuenire. Agendo similiter circa humorem effusum in loco secundum naturaz ipsius humoris: prout tibi melius videbitur exigere.

¶ Capitulum quintum. Quod est de bothor.

Bothor etiaz accidit in ore: et sunt pustule parue et rubee cum excoriatiōe: sicut et in alijs mēbris euenire consueuerūt. Et cura hui⁹ est vt accipias ex nucibus recētibus: ⁊ teneris cum corticibus suis. ⁊ pistentur optime: et bulliantur in aqua et colluatur os multotiens cum eadem: ⁊ mora et vinum eorum decoctum sunt similiter medicina appropriata in hoc casu.

¶ Cap̄. vj. Quod est de cōquassatione dentium.

Conquassant̄ dentes ⁊ perforantur et denigrant̄. Et hoc eis accidit ꝓ maiori parte ab humore flegmatico. Et cura horum est prīo flobotomare basilicā. ⁊ hec est cura prīcipalis in hoc casu. ⁊ postmoduz flobotomare venas que sunt sub lingua. Et colluatur os cum decocrione radicis hele: et radicis sparagi: quarū ꝑtes sint equales: ⁊ si tēpus fuerit hiemale: et eger senex extiterit: abluatur os ⁊ gargarismum faciat cū alkitrā subtili: ⁊ fricare facias dētes illorum cuz isto puluere qui habet dentes cōfortare ⁊ abstergere ⁊ dealbare. cuius hec est receptio. ℞. ex humiditate seu gūma: que exit ex medulla seu corde arboris dactiloꝝ facta scissura seu incisione in suo cortice: et comburatur: ⁊ ex ista combusta ℞. ℥. ij. yreos etiam quartam. ℥. vnius. zuccari ad pondus omnium: et fiat puluis terendo qd̄libet per se: et cribellādo subtilissime. et fricentur dentes cū isto

Cura principalis.

ante cibum: et abluatur os cuz aqua tepida: et abstineat omni no a comestione et potu eorum que sunt calida actu superflue vel frigida.

¶Cap̃.vij.Quod est de perfora tione dentium.

Entibusetiã euenit perforatio. et iam dirimus id quod habet hoc nocumẽtũ remouere:et alachic.i. corniola:quoniam si facto pulnere subtili ex ipsa et fricatione dentium ex eadez in principio generatiõis foraminis exerceatur. poterit dictum nocumentũ remouere. Sed si perforatio et corrosio confirmata fuerit:et de substantia dẽtis deperdita fuerit. nihil in remouendo egritudinem cõferre videbitur sed solum conseruabit nevlteriꝰ perforatio et corrosio fiat.

¶Cap̃.viij.Quod est de stupore vel alligatione vel cõgelatione dentium.

Entibus accidit hoc nocumentuz ex comestiõe acruminuz. Et probatũ est experientia qꝫ comedere fructus habentes stipticitatemvel vnctuositatem vel viscositatem conferunt in hoc casu. et hec alligatio dentibus proprie accidere reperit. s. sensus istiꝰ alligatio stupor vel congelatio: qõ nulli alij membro esse reperitur Et firmauerunt etiam qꝫ comedere portulacaz similiter habet hoc nocumentum remouere: et a me magis cõmendaretur hoc remouere si fieri põt cuz aliqua alia re nõ habẽte acetositatẽ: cũ portulaca vel ei simili ꝓpter sui acetositatẽ. Et si vsus fuerit aliquis fricatiõe dentiũ multotiens cũ dulciꝰnõ cõgelabunt dẽtes de leui ab oiꝰ acetosis.

¶Tractatus septimus de egritudinibus labiorum et oris: cõtinens capitula sex.

¶Ca.j. Qõ ẽ de scissurꝫ labiorꝫ.

Taccidit labijs hoc nocumentum pluscꝫ oiꝰ alijsmẽbris a hoc ꝓpter humorẽ malũ existẽtẽ in istõ a gñatuz a comestione ceparũ. Et hic humor ex sui nã calidus grossus a putridꝰ existit.quare ex eo ascẽdũt vapores et fumositates ad superiora. vñ dicte scissure procreantur.Consulimus ergo talibꝰ syrupũ squinzabin de melle dari: a lambere etiam ipsum diebꝰ multis.a deinde eos purgari cũ yerapigra multis vicibꝰ et isse libabũtur nutu dei. Et sit contentus de purgatione facta ex yerapigra: eo qꝫ oia laxatiua que habẽt violenter a impetuose laxare trahũt humores a toto corpore ad stomacũ:a purgãt totũ corpꝰ stomacho repleto manẽte. Et cũ hoc etiã talis medicina habet totũ corpus desiccare.quare humor malus in substãtia stomachi imbibitꝰ hz remanere. et propter hoc ab antiquis electa est yerapigra in purgatione stomachi pre omnibus laxatiuis seruãdo abstinẽtiã:sicut fit multotiens in alijs laxatiuis.Et vnge labia multotiẽs cũ oleo amigdalarũ dulcium:et liberabitur deo dante.

¶Cap.ij. Quod est de alcola.

Alcola aūt sunt pustule parue pungitiue q̄ intus in ore oriuntur. cura harū est tenere in ore oleum pinearū recentium: ⁊ remouetur etiaz hec egritudo cū omni medicina stiptica absq; mordicatione.

¶Cap. iij. Quod est de nigredine lingue.

Denigratur lingua ⁊ scinditur in febribus acutis ꝓpter acuitatem complexionis epatis. Et cura huiꝰ est curatio febris madefaciendo linguā multotiens cum aqua rosata: in qua infusa sint semina citonioꝝ diu. ⁊ sic curatur.

¶Ca.iiij. Qd̄ est de fetore oris.

Hec quidem egritudo gñatur ex humore corrupto existente in stomacho vl̄ circa dētes. Et cura huiꝰ est mūdificare stomachum cū yerapigra: ⁊ fricare dentes cū cortice arboris nucis: et abluere os cum decoctione coriandri.

¶Cap.v. Qd̄ est de tortura oris.

Ista egritudo in arabico d̄r lachoa et est relaxatio facta in vna partiū faciei: q̄ pars relaxata sana visui esse videtur: cū non sit: sed relaxat̄ pars infirma: ⁊ facit sanam tortam apparere. Cuiꝰ curā memorabor cū tractabo de curis relaxationū mēbroꝝ. Hic aūt intendo ponere curā ꝓpriā istius. Et est euacuare: seu mūdificare os et mēbra ei adiacētia masticando grana de ramā. ⁊ post abluere os cū oleo corticis citri. Sed remouere causam ⁊ radicē egritudinis est res vniuersalis toti corpori. Et hoc ostensurus sum cū tractabo de purgatione totiꝰ corporis in capitulo de diminutione sensus ⁊ relaxatione vniuersali omnium mēbrorū. si deꝰ voluerit. ⁊ nobis ad illud cōcesserit deuenire.

¶Cap.vj. Quod est de corrosione labiorum.

Corrodūt̄ ēt labia sicut alia mēbra aliqñ corrodi ꝯsueuerūt. quare ipsiꝰ curā postpono donec tractabo d̄ cura vniuersali oīm corrosionū totius corporis ⁊ oīm causarū eaꝝ. Hucusq; igitur breuiter et sufficiēter ꝑtrāsiuimꝰ de egritudinibus ⁊ eaꝝ curis oīm mēbroꝝ capitis: remanet nobis solū de passionibꝰ oculoꝝ determinare quibus completis complebitur sermo omniū capitis passionum.

¶Tractatꝰ octauꝰ de egritudinibꝰ oculoꝝ q̄ sunt multe. et est cōtinens capitula trigintatria.

¶Cap.j. Qd̄ est de halahol ⁊ est vt res vna videatur due.

Scias q̄ oculis accñtia mlta seu egritudines mlte euenir̄ pñt: ex q̄bus vna est halahol. cuiꝰ due sūt spēs. vna est ī neruo carnoso occlto q̄ gñat̄ ꝑꝑ grossaz ꝯplonē patiētꝫ. ⁊ pōt ēt accidere ꝑꝑ grossaz mām ibi fixā ⁊ ꝯgregatā. Cura huiꝰ ē post purgationē si passio non fuerit

Halahol sūt due spēs.

inueterata inūcere in oculuz ex oleo roſato. Aut partes duas recipias de eodem. ſ. oleo roſato. ⁊ tertiã de anetino. ⁊ miſce ſimul. ⁊ diſtilla in oculum vice poſt vicem donec liberetur.

¶ Cap̃. ij. Quod eſt de inuerſatione palpebrarum.

ACcidit etiã oculis vt palpebre iferiores inuerſent: in tm̃ vt rubedo in loco illo nõ modica videat. Et ḣ egritudo generat ex groſſitudie materiei ſi qua intus in palpebris oritur. Et poteſt etiã ex ſiccitate exuberante in loco euenire: ſed hoc raro accidere reperitur. Et cura illius q̃ ex groſſitudine materiei generatur. eſt cura quam p̃ſcripſimus de ḣalaḣol. ſ. diſtillatio in oculũ olei roſati. vt roſacei ⁊ anetini ſimul: quemadmodum diximus. Sed que ex ſiccitate oritur: vix aut nunq̃ curari poteſt.

¶ Cap̃. iij. Quod eſt de puſtulis et exituris oculorum.

DAlpebris etiã accidunt oculorũ puſtule aliq̃n et ſunt ex ḣumore peſſimo. Quaruz ſp̃es ſunt quatuor. vna eſt ex ḣumore qui melli aſſimilatur. Alia ex ḣumore eſt qui lacti ſiẽis exiſtit. Tertia ex ḣumore q̃ pultib⁹ farine ſiẽis eſſe videtur. Et q̃rta ex ḣumore q̃ lacti coagulato aſſimilatur. Et ingroſſanť etiã palpebre ſuperiores preter naturã. ⁊ hoc accidit ex ḣumore viſcoſo coagulato ſiẽi lacti coagulato. Et oritur etiam aliq̃n intus in palpebris egritudo q̃ ḣalbarda in arabico nolatur ⁊ ſunt grana q̃ grandini aſſimilantur. Et poteſt ſiẽr eis ſcabies ſupuenire. ⁊ cõglutinatio. etiam palpebrarũ adinuicem. ⁊ duricies lapidoſa. ⁊ cura puſtularũ eſtvt cibetur patiens ſubtiliter. ⁊ purgetur multotiens ẏerapigra. ⁊ pone ſup puſtulã peciã vnã charo barũ recentiũ mutãdo eã omni die ſemel: ⁊ ſic liberabiť deo dante. ⁊ hec cura cõuenientioz eſſevidetur q̃ illa q̃ fit cũ inciſione ex ferro vel ſeta ſeu aliquo pilo. Sz exḣere ḣãc puſtulam cũ penna alicuius auis ſicut alie puſtule extrahi cõſueuerunt a me iudicatur incõueniens. ⁊ ḣe puſtule in oculis generantur ſicut et in alijs membris oriri cõſueuerũt. Sed q̃n accidũt oculis: graues et periculoſas valde eas eſſe iudicamus cũ ſit membrum ſubtile ⁊ delicatum pre ceteris membris. Et cura ḣaruz eſt purgare aſſidue coꝛpus cũ laxatiuis cõuenientibus vnicuiq̃ ſpeciei. et vngere locum cũ oleo roſa. facto cum oleo amigdalarum dulciũ. Et ſi ſic nõ liberatur cirurgia indiget. quare ſi perfectus erit cyrologus optime eas poterit remouere. ⁊ cura ingroſſatiõis palpebrarum p̃ter naturam eſt epiṫimare ipſas cum rebus ſtipticis ſubtilib⁹ cõfortantib⁹. ſicut ſunt roſe recentes ꝓpter nobilitatem oculi. Et etiam vngere ipſas cum oleo roſato: qõ factũ ſit cum oleo amigdalarum dulciũ. Sed ſi ingroſſatio p̃dicta fuerit ex ḣumore colerico acuto: nullo modo tunc, eas vngere debes oleo aliquo. prohibitum em̃ eſt in omni membro vbi colera dominatur. Sed epiṫiṃa eas cũ

foliis rosarum recentib⁹ cõquassatis.⁊ si nõ posses habere de recentibus fac cuz rosis siccis mixtis cũ aqua rosa. Et inflatio superioꝝ palpebrarum a medicis scarnahe nominari consueuit.⁊ cura eius vniuersalis est purgare corpus cũ yerapigra⁊ coloq̃ntida donec alleuietur egritudo. et rege eũ regimine subtili et desiccatiuo. sed in remotione eius cum ferro mihi valde timorosuz existit.

¶ Capi.iiij. Quod est de scabie oculorum.

Palpebris etiã intrinsecis oculorũ accidũt granula⁊ scabies. Que granula dura sunt vt lapides.⁊ etiã scabies aliqñ valde dura esse reperitur.⁊ quedã aliqñ minus dura.⁊ deterior omnib⁹ est illa que corticib⁹ ficuũ similatur.⁊ est inuiscata ⁊ conglutinata intus in palpebris.⁊ granulosa quidem gñata est ex humore grosso duro cõpacto ⁊ in palpebris inuiscato. Cuius cura est subtiliare regimen ipsius. et ex cibis magis laudatis in hoc casu sunt aues parue p̃parate cũ almuri. et aceto.⁊ decocte cum aqua oleo ⁊ sale.⁊ turtures etiã vtiles existũt: ex oleribus blete cõmendant̃.⁊ vngatur locus assidue cuz oleo rosato facto cum oleo amigdalarum. Et si egritudo grauis facta extiterit ꝓpter insensibilitatem eius a principio: aut ex negligẽtia curationis eiusdem. tunc cirurgicus scindendo vel aperiendo cutim extirpando ip̃a granula vel scabiez exterius curare debet. Et necessarium est omnino vt cirurgi peritissimi atq; docti pre ceteris existãt in anothomia membroꝝ.⁊ in cognoscendo vtilitatem seu iuuamentum cuiusq; eoꝝ.⁊ numeroꝝ eoꝝ.⁊ suã positionem ⁊ situm. ad hoc vt in errorẽ minime cadere possint. Cura quidem scabiei est. primo corpus purgare totũ post digestionem humoris factam cũ digestiuis ⁊ incisiuis.⁊ qđ magis a nobis cõmendatur est syrup⁹ squinzabin fact⁹ cũ passulis enucleatis ⁊ seminib⁹ vrterice.⁊ ciba cũ pullis. Et si indigueris frica scabiem cũ zuccaro duro valde.⁊ facta fricatione ⁊ abrasione. pone desup aquã rosatã in qua steterint semina cithonioꝝ. quousq; ab inuiscatiõe fuerit inspissata. postq̃ fuerit collata. Et sic agere debes plus ⁊ minus ꝑm fortitudinem ⁊ debilitatem scabiei. Sed si lapidea fuerit. hoc ẽ granulosa ad modum grãdinis. cũ difficultate dissoluit̃. Et in hac intendere debes ip̃m regẽdo cũ regimine subtiliatiuo ⁊ desiccatiuo.⁊ purgãdo corpus cũ eo qđ cõuenit.⁊ si nõ sufficit cura ista. ad cirurgiam redi: vt.s. cuz ferro extrahatur.

Cura scabiei i oclo.

¶ Cap̃.v. Qđ est de cõiunctione seu sigillatione palpebrarum.

Quandoq; sigillantur palpebre ⁊ cõiunguntur adinuicem. Cura hui⁹ est leuis.⁊ fit separando palpebras seu diuidendo vnaz ab alia manu: vel incidendo inter ipsas cũ virga aurea facta ad modũ cultelli. et facta incisione pone super ipsas vel intus albumen oui conquassatum cum oleo rosa. facto cum oleo amigdalarũ. Et nullus medicorum preter

Galenus. Galenus de hoc oleo rosa. facto cum oleo amigdalarus mentionem aliquam facit: sed cum sim expertus ipsum cognosco: & suã vtilitatez pluries iam probaui. Sed quando palpebra in angulo lachrymali albugini oculi cõiungitur: tunc cura difficilis valde existit. Et hoc accidit pro maiori parte post incisionem vngule. Et cura huius est ingeniose palpebram anguli lachrymalis ab albugine elevare vel separare. et hoc fieri dz paulatine suauiter & plane ponendo spacium inter vnam elevationem & aliã. et hec elevatio fieri debet cũ spatula auri hoc est cum instrumẽto auri habente latitudinem et planiciem in sui extremitate valde positam: sed hoc minime facere debes: nisi corpus optime mundificatum atq; enacuatum extiterit. ita vt omnem certitudinem inde habere possis ne apostema vel aliqua collectio in loco fieri possit. Et hoc facto desuper ponere debes oleum rosarũ factum cum oleo amigdalarum continuando donec fuerit liberatus.

¶ Capñ. vj. Quod est de pilis palpebrarum inuersis.

INuersantur quandoq; pili in palpebris: ita vt videant reuerti ad suam radicem: et intrant in oculis. vnde sequitur magnum nocumentũ. Cura huius est corpus multotiens cum yerapigra mundificare. Et si infirmus fuerit robustus et fortis misce cum yerapigra aliquid de colloquintida. et extirpando trahe pilos quotienscunq; oriuntur. Et semper post extirpationem vnge locum cum sanguine vespertilionis. Et scire debes q; aliqui medicorum hanc egritudinem curãt hoc modo. s. inuersando palpebram versus superiorem partem conglutinando eam ibi cuz glutine: ita vt non redeat donec facta sit canterizatio cum virga auri in radice pilorum. tamen a me non collaudatur cura talis: sed extirpare pilos & radicitꝰ ipsos euellere. et desuper sanguinem vespertilionis sicut diximꝰ ponere cura laudabilis valde existit: sicut diximꝰ in hoc casu. Et aliqui sunt qui incidendo scindunt palpebram. s. cutem desup in radice pilorum. Et per illam incisionem desuper euellunt pilos: & deinde suunt cum filo subtili valde crude sete. et postmodum pili redeunt ad statuz suũ vel oriuntur modo debito et naturali. Et aliqui etiam ex cirurgis sunt qui mirabilem curã inuenerunt. & est ista. s. vt capiatur manibus cutis subtilis palpebre superioris. elevando eaz superius. & ponẽdo eã inter duas petias arundinis modo debito preparatas: ligando eas extra q; parte stricte. & dimittatur donec putrefiat. & segregetur & consolidetur per se. considerãdo tñ ne cutis palpebre in tantum eleuetur vt ipsa inuersata posset remanere. et attendere debes circa complexionem oculi regẽdo eum cum aqua rosata. & cum collirijs factis cum aqua rosata. et deforis ponendo super palpebras emplastrum ex folijs rosarum factum: et dictando eum subtiliter donec fuerit liberatꝰ.

¶ Capi. vij. Quod est de casu pilorum palpebrarum.

Quando hec egritudo accidit palpebris curari debet cuz lapide lazuli trito ⁊ pulverizato ⁊ ex eo fctō alchool ⁊ oculorum palpebris ponendo quotidie ⁊ rectificando cibum.

¶Capitulum.viij.Quod est de gñatiōe platularū i palpebris.

Et platule oriunt i palpebris ex superflua humiditate. Cura huiꝰ est corpus mundificare ⁊ oculis alchool ponere desiccatiuum. subtiliando cibum faciens euz declinare ad siccitatem.

¶Cap.ix.Quod est de ordeolo in palpebris.

In palpebris accidunt pustule siles granis ordei que ex humoribꝰ acutis ꝓcreāt Et cura horū est cura pustularum predictarum.

¶Cap.x. Quod est de fistula lachrymalium.

Hec egritudo ꝓ maiori parte accidit post apostema lachrymalis ⁊ aperitur in lachrymali. Quare si pigritia et negligentia fuerit in curatione huius corrumpetur os.et aliqñ rūpet apa seu apitꝰ intꝰ i naso ⁊ ide sanies eūat.⁊ potest etiā accidere ꝙ ꝑdictū apa rūpitur intꝰ in tunicis oculoꝝ ⁊ ide corrūpunt.Cura autē huiꝰ est. prio corpꝰ vt eūare cū flōmia: et i purgatiōe sufficiet ei yerapigra ꝙtinuādo eā.Et qz hoc foramē sine fistula subtile valde existit.iō tāgi ibi minime pōt.quare in eodē foramine ponere debes hoc medicamē. ℞. thuris adusti triti ⁊ et pulverizati. et distēperet cum aq̄ ros.donec ad ꝓtectā nigredinē deveniat.⁊ colet.⁊ i foramine distillet quotidie donec libereť.Sz si infirmꝰ puer fuerit vl̄ mulier:tūc thus īfra ꝑdictū cōburi dz addendo ei aliq̄d de pulvere cartaꝝ adustarū.Et si patiēs asper dure ac terrestris cōplonis fuerit:tunc predictis medicinis addere debes de caligine furni vel camini distēperando cum aqua ro.⁊ colando vt dictum est:⁊ continuando hoc medicamē donec integre liberetur.Sed si sanies per nares exierit,tunc succꝰ centauree maioris vel marrubij vice post vicem naribus inūciať donec exiccetur. Et si ꝑdicta sanies de sub oculo emanauerit foris:graue ⁊ periculosum esse valde iudicamꝰ.quare eos bis tātū predictis purgare debes. Et sitꝰ eius ꝓ maiore parte esse dz capite inclinato versus ꝓtez añriorē.cauēdo oino ne reiectꝰ iaceat sine supinus:ne sanies redire possit ide ad cerebrum. Et comprime oculū manu tua vel digitis leniter et suauiter. donec sanies tota prout possibile fuerit egrediať faciendo oculo curas suprascriptas. Et desuper ponendo emplastrum stipticum et confortatiuū factum ex rosis et balaustijs tritis mixtis cum aqua.i.frāgendo stipticitatem balaustiarum cū mucilagine semis citoniorū ꝙtinuādo talia donec fuerit liberatus.

Succꝰ cētauree.

¶Cap.xj.Qō est de carne addita in angulo lachrymali.

Tiā ab antiquis exptuz est ꝛ vidieum esse probatū ꝙ apponi ḫalassarū in oculo:confert fistule ipsi⁹: ꝛ etiam carni addite in lachrymali. ponendo etiam ibidem alchool cum instrumēto seu stilo apto ad hoc desiccatiuum et absterssiuuz.Et qō a me magis laudatur.est illud:qō fit ex ere vsto exercendo illud donec fuerit liberatus.

Alchool.

¶Ca.xij.Qō est de diminutiōe carnis in lachrimali.

Hec quidem egritudo accidere potest ex appositiōe continua medicinarum acutaruz vel ex inciſiōe facta ibidem cum ferro.Cui⁹ cura est i loco illo ponere emp'm factum ex thure masticato cum penidijs.qm̄ pfectissimum existit in hoc casu.

¶Cap.xiij.Qō est de egritudinibus accendentibus in ipso oculo.

Hec quidez egritudines generalit grauiores ac duriores et profundiores predictis existent:ꝛ ex istis etiam aliqne sunt que grauiores alijs esse reperiuntur.ꝛ certum est ꝙ oculus ꝓposit⁹ est ex partib⁹ diuersis.quaruz vna p̄ ceteris obtinet principatum.et oēs alie sibi sunt seruiētes:ꝛ ad suā vtilitatez totalr ꝓcreate.Et hec quidem ps sine ocul⁹ dicatur.sine ipsius pars nominet. est illa pars de qua loqnit Gal. Qō si in eadez egritudo supenerit:ōstruet ipa pars nobilis seu principalis.Et dr̄ esse excellētioz alijs partib⁹.vel prioritate tēporis.vel nobilitate.ꝛ istis duabus rationibus a ꝓhisvna queqz res alijs excellens vel excellentioz esse nominat.ꝛ super hoc Ga.edificauit suū sermonē in hoc casu.Quare cum egritudo in ista parte ,cōfirmat.si aliq̄ de causa in cura erroz aliqs accidit eā oino incurabilē esse iudicam⁹.Et scire debes ꝙ ptes oculi sunt multe:ꝛ scire atqz cognoscere vtilitatē seu opationē cuinslibet earū difficile valde tē poze Ga.erat in tm̄ ꝙ Gal.i coz de suo ꝓposuit:non reddere rōnē singulariter de p̄dictis:nec earū cās ꝛ vtilitates declarare i lib. suo quē fecit de iuuamēto mēbrorum:ſz solū de egritudinibus ptractauit:q̄rū ōmōstratiōes erāt manifeste.Ergo cum sic etiā illo tpe q̄sto minus isto nr̄o inueniri debēt:q̄ cū sciant medici sint atqz rari q̄ studeant in sciētijs.tū ꝓpter intētiōes q̄s hn̄t circa sectas seu fides suas. tū ēt ꝓpter itētiōes ꝛ studiū q̄s hn̄t circa mūdū.Et tales sunt q̄ vitupant ꝛ deridēt illos q̄ secuz nō ꝙmiscēt ꝛ secū nō ꝙmorātur in suis potionib⁹ atqz cibis.qui nō ridet ꝛ trufant cū eis. atqz q̄ in plateis secū nō ꝙmorant. Et q̄ p ciuitatē secū nō icedūt eūdo ꝛ redeūdo. Nunc autem rememorari intēdim⁹ sub brenitate accendētia q̄ ipsis ocl'is habēt supuenire: p̄termittēdo eorum causas.ponēdo tm̄m̄ō q̄ ad ipōrū curas necessaria eē ꝓbant.

¶Ca.xiij.Qō est de cōpositiōe oculorum.

OCulus siquidem compositꝰ esse ꝓbat ex diuersis tunicis. pria q̃rũ ꝓpe craneũ commorat. ⁊ est pellicula quasi supra carnẽ inuestita. Et post illã versus ꝑtẽ anteriorẽ est alia tunica q̃ dr̃ secũdina: ⁊ post illã. silr̃ sequit retina. Et sunt etiã i oculo hũores seu humiditates plres. q̃rum principalior ⁊ nobilior est grãdinosa: et illa principalr instr̃m visus existit: cui ex ꝑte interiori v̄sus craneũ hũiditas vitrea apodiatur amplectẽs ipsam circulariter. ex illa parte deferẽs sibi nutrimẽtũ atq; pabulũ. vñ nutrit. ⁊ hec ipsius natura existit atq; vtilitas. ⁊ ex parte exteriori versus aerẽ albugineꝰ est ãplectẽs grãdineũ circlariter. ⁊ ei clipeꝰ atq; tutamẽ existit. ⁊ illd̃ quod circũdat ⁊ coopit albugineũ ex exteriori: est tunica vuea habẽs colorẽ nigrũ tendẽtẽ ad viriditatẽ. Et post sequit ex eadẽ parte tunica q̃ cornea nominatur. et ẽ coopiẽs atq; circũdas vueã vndiq;. Et in exteriori ꝑte posita est cõiũctiua nõ cõprehẽdẽs vueã atq; corneaꝫ totalr ex omni parte. Et nũc dimitto hic ponere ortũ et gñationẽ istarũ. ne meus tractatus nimium ꝓlongeť. Et hoc manifestũ est. et eis cõuenire videť cyrurgicis ⁊ manibus operantibus. Dico quidẽ ꝙ humor grãdineꝰ est radix ⁊ subiectũ sensus visus recipiẽs spm̃ visibilẽ per neruum obticũ veniẽtem a cerebro. ⁊ vnusquisq; oculus habet duos neruos veniẽtes a cerebro: ⁊ inde oriũtur et sunt ambo obuiantes se in via. et postea diuiduntur ab inuicem. Et cuilibet oculo protenditur neruus qui tele retine coniungitur. que est circundans vitreum. Et iste neruus postmodum diuiditur ⁊ spargitur et extenditur et subtiliatur et coniungitur cum venis pulsatilibus ⁊ non pulsatilibus ex quibus est retina contexta precepto diuine prouidentie. Et q̃libet neruus ex istis neruis qñ spargitur ⁊ extẽgitur habet operimentum defendens ipsum a nocumentis: sicut tunice vasis apponuntur. et sunt etiam sustentacula sustinentia ipsos: sicut fibule ponuntur in manubrijs cultelloruꝫ. Et tunica quidem vuea vue assimilatur: habens foramen vnum a quo lux extra emanat. Et sub ista est humor albugineus simul cum spiritu qui spiritus tendit ab humore grandinoso ad tunicam corneam. Et dicte tunice ⁊ humores omnes sunt defendẽtes grãdineum a nocumentis. Et cum dico spiritus: intendo spiritum visibilem: q̃uis q̃libet aer valde subtiliatꝰ spũs possit nominari secũdum sententiã medicorũ: ⁊ nõ loquor de spiritu secũdũ sniam dialecticoruꝫ. ⁊ ista dixi de spiritu vt ex equiuocis minime possit errari. Nunc seq̃tur tractare de proprijs egritudinibus oculorum.

¶ Cap. xv. Quod est de pustulis ⁊ paruis apostematibꝰ oculorum.

PUstule ⁊ ꝑua apãta q̃ oclis accidũt ꝓ maiori ꝑte rubea existũt. Sed pustule q̃ i alchornea ꝓcreãtur ad albedinẽ tendũt. et gñať ibi. s. i

de pustulis.

alchornea sanies sicut fit i alijs membris causa alicuius pustule. Et potest etiã euenire ex corrosiõe. Et fit diuersificatio i pustulis paruis: secundum diuersitatem suarum specierum. hoc est in duricie ⁊ mollicie: qm̃ duricies seu dura pustula est: quãdo procreatur sub pãniculo tertio. ⁊ mollis quando sub primo oritur. Sed pustula que sub cornea oritur. si non est in directo pupille: non habet visum remouere. Sed si in directo fuerit visum remouet: atq; priuat omino; ⁊ laniatur cornea atq; oculus exterius eminet.

¶ Cap. xvj. Quod est de variolis oculorum.

Variolarum q̃daz sunt parue quare cura earuz leuis existit. Et quedã magne: quarum cura difficis existit. Quedam medie existunt. ⁊ fortior ex speciebus istarum est illa que eminet in tm̃ q; tangit pilos palpebrarum exterius et capiti caluuli similatur et isti⁹ cura impolis existit. Sz si pua fuerit erit polis hec cura eius.

Inter pustulã ⁊ variolaz differẽtia est

¶ Et scias q; differentia est inter variolam ⁊ pustulã: quoniã variola albedini ptinere vr̃: sz pustula in sui radice nullã albedinẽ vr̃ hr̃e. Et iterum ex variola pole est vt pupilla torqueat. et a sua exeat rotũditate. Quare si pua fuerit tortura: suffficit tibi in cura collirium rosarum: siue sief rosarum fricatum subtilissime cuz albugine oui. ⁊ ponatur in oculo gutta post guttam. Et subtilia regimẽ. ⁊ purga corpus cum eo quod conuenit. Et quod magis laudat in purgando caput est yerapigra sola si corpus fuerit debile ⁊ tẽpus obuianerit: sine non fuerit aptum purgationi. ⁊ yerapigra cum coloquintidis et medulla amigdalarum si corpus fuerit forte et tempus temperatũ magis ceteris collaudatur: sed attende quod ante purgationem icipere debes a flobotomia basilice si corpus robustum fuerit extrahendo de sanguine in q̃titate magna. ⁊ si debile fuerit: et tempus non fuerit temperatũ. minue ex cephalica trahẽdo i modica q̃titate. Et cõuenit in hoc casu istõ sief. qõ r̃. seminis rosar̃ corticis subtilis granor̃ pini ⁊ caude eq̃ne. anna aur̃. v. licij ⁊ croci. añ. ʒ. j. sarcocole. ʒ. v. ʒ. seminis citoniorum. q̃rtã partem ponderis totius predicte receptionis. pistent optime et cribellentur subtilissime vna quecq; res sigillatim per se. demum plures simul reducuntur et sub aqua rosata cooperiantur et permaneant in ea sic. iiij. horis. et malaxa optime: et deinde permitte sic quiescere et aqua rosata clara que supernatabit remoueat. et qõ spissum est et turbidum in vase vitreo recõdatur ⁊ permaneat sic donec induretur. et tunc informẽtur grana ad modum seminis coriãdri: ⁊ cũ necesse fuerit dissoluant eum albugine oui ⁊ in oculo distillet. terrestreitas ẽo ⁊ grossicies illa q̃ remãsit a turbido ⁊ spisso predicto in fundo vasis iter̃ pistet. ⁊ cũ aqua rosata misceatur. ⁊ super folia vitis extẽdat ⁊ clauso oculo desuper ẽplastret. Et in sũma dico q; cu

ra istius est subtiliare regimen continando donec fuerit liberatus. Et scias quod quelibet varola que in vnea oritur curabilis existit. preter illam que capiti clauuli similatur.

¶Capitulum.xvij. Quod est de dilatione pupille ⁊ eius constrictione.

Hec quidem egritudo scilicet dilatio pupille. et eius constrictio maxime pueris habet euenire propter fletum eorum: sed possibile est quod cõstrictio ipsius sit naturalis. ⁊ illud tunc est valde bonum: eo quod spiritus visibilis coadunatur ⁊ simul constringitur ⁊ non in exitu disgregatur: sed cũ simul multus inde cum fortitudine exit. Et dilatatio quidem iterum accidit vel accidere potest ex concussione. seu percussione aut ex multa retentione anhelitus sicut accidit mulieribus in partu. Sed quando dilatatio est innaturalis. curatione indiget. ⁊ hoc cuz sief sibi conuenientibus et cum alchool. Et attende quod diuersificatur cura ratione etatis ⁊ sexus: quoniam cura infantiuz ⁊ mulierum est cum sief. ⁊ senib⁹ ⁊ his qui sunt in vltima iuuentute cura sit cum alchool desiccatiue. Et sief. infantiuz ⁊ mulierum est hic. ℞. succi corticis granatoruz. ʒ. vnã scedenegi indi. aur. iiij. mandragore. camomille. seminis lini. aña. aur. iij. croci aur. seminis citoniorum. ʒ. j. psilij. S. i. Terãtur species subtilissime ⁊ cribellentur per pannuz spissum. deinde misce hunc puluerem cum succo predicto corticum granatorum. et cum. ʒ. v. aque rosate. et cum auř. x. succi memithe optime colati: et pone ad lentum ignem. ⁊ decoque donec inspissentur ad modum paste. ⁊ fac inde pillulas ad modũ ciceris. exiccentur in vmbra: et cum necesse fuerit dissoluatur vna cum lacte mulieris recenter mulso. et ponatur quottidie gutta post guttã in oculo. Sed si cum hac egritudine apostema fuerit. incipere debes a flomia et a purgatione si etas non obuiauerit: et virtus fuerit fortis et tp̃us conueniens extiterit: et quando sic est: de basilica extrahere debes ⁊ in quantitate magna. Sed si virtus fuerit debilis ⁊ tp̃us ineptum fuerit: tunc de cephalica minuere debes: et in modica quantitate.

¶Collirium competẽs illis qui sunt in vltima iuuentute ⁊ senibus: ⁊ etiã qui in senio sunt cõstitui. ℞. antimonij abluti: ⁊ thucie ablute lapidis ematitis lapidis lazuli ⁊ margaritarum. et floris balaustiarum: aña. aureos. v. vnunquodq; per se sigillatim optime terat: et cribellet subtilissime ⁊ misceantur malaxando oia cũ aqua decoctionis. iiij. auř. floris mirtelle e seminis citoniorũ ⁊ croci ⁊ seminis rose canine. ana. auř. iiij. ⁊ fenugreci ⁊ viole. aña. auř. ij. omnia p̃dicta cõquassent ⁊ bulliantur in duabus libris aque lẽto igne. donec ad vnaz libram veniat. ⁊ colent p̃ pãnum spissum valde: et cum hac decoctiõe misce debes malaxando puluerem predictaruz rerum: postmodum exiccentur. ⁊ iterum cũ p̃dicta decoctiõe misceantur ⁊ exicẽtur. ⁊ hoc decies fieri debet: et deinde exiccent et terantur ⁊ cribellentur subtilissime et de isto puluere distempe-

Collirium.

ratū cū aqua rosata in oculo dz poni mane et sero donec fuerit liberatus. Et hic puluis non solum confert illi qui dilatationē pupille patitur ab egritudine. verum etiam qui eam habuerit natura. Sed si cum dilatatione fuerit apostema. prio euacuare debes corpus cū flomia. ⁊ postmodum cum laxatiuis: sicut p̄diximus emplastrando oculum desup cū floribus rosarum recētium vice post vicem: vel cū coto nouo madefacto in aqua rosata optima ⁊ odorifera valde. donec sedatū fuerit apostema. Et postea vteris collirio seu puluere senibus: sief: pueris sicut prediximus. Et procerto habere debes quod si negligentia in cura extiterit pro maiori parte ad descensum aque in oculum habent deuenire.

¶ Cap. xviij. Quod est de descēsu aque ad oculum.

Disgrecta tip visus.

Et signa descēsus aque ad oculum sunt disgregatio visus: ⁊ quod apparēt añ oclos ipsoruz quasi musce volantes vel cimices. ⁊ hec vniformiter eis apparent. tam ieiuno stomaco quā repleto. Et hec aqua generatur ex fumositatibus ⁊ vaporibus ascendētib⁹ a stomaco ⁊ corpore superius successiue vice post vicem. et simul coadunantur ⁊ conuertuntur in aquā. sicut manifeste apparet i balneo quod ex vaporibus a fumositatitus resolutis stt ascēsio ad superficiem. ⁊ ibi congregātur. ⁊ i aqua cōuertunt q̄ inferi⁹ guttatim cadit. Et cōuenit tibi in curatiōe hui⁹ egritudinis vt sis studiosus in purgādo corp⁹ cū medicinis laxatiuis: ⁊ nō sufficit tibi purgatio facta in hoc casu cum yerapigra solum: nisi cum ea misceat aliquidde collo quintida ⁊ aloe ⁊ semine feniculi ⁊ in arabico dicit besbeg. ⁊ sale et mastice ꝓ cōfortatione stomaci. ¶ Sed si virtus fuerit fortis ⁊ tp̄s ⁊ etas conueniens extiterit. incipere debes a flōmia: ⁊ postea predicta purgatio subsequi debet. Et in summa dico scire debes et minime obliuioni tradere etiam si egritudo requirat ⁊ fortis existat virtus et tempus ⁊ etas coadiuuauerint vt nullatenus flōmes corpore stiptico exñtem. Quoniam si feceris ad incommoda ⁊ nocumēta multa infirmus poterit peruenire. Quare in tali casu p̄uenire debes adiuuando eum cū rebus mollificatiuis. Et cuz dico mollificare: non intelligo relaxare. cum hoc nomen equiuocum existat. Et tibi conuenit scire quod mollificare stomacū et intestina nō est idem quod purgare. sicut in hoc multi errauerunt credentes quod purgare ⁊ mollificare idem existat: qm̄ per mollificare intēdimus id quod educere habet feces lubrificando que i stomaco ⁊ intestinis reperiunt: sicut mercurialis oleo condita facere nouit: vel incidēdo ⁊ abstergendo ⁊ aperiendo sicut fit almuri facto ex farna ordei vel frumenti vel incidendo solum sicut cum aceto solo. et sinapis etiam feces et superfluitates stomaci et intestinorū educere potest. et pro tāto talia minime purgare dicuntur. qm̄ purgare ꝓprie dicit expulsio facta a medicina cum electione. ⁊ abstineat a cōtrarijs oino. ⁊ ci-

Hui⁹ egritudinis cura.

bateum pullis assatis cum modico pane optime fermẽtato comedendo parũ. et in sero ad cenam. s. minime comedat. et comedere pullos elixos cum brodio in hebdomada tantum semel non nocet. Et si cocti fuerit cum rapis donec dissoluantur consueuerunt quoniam rape oculis nõ medicam proprietatẽ habere comprobãtur. ⁊ multotiẽs firmiter aspicere in oculis siluestris asini expertum est atq; certuz mirabiliter eis valere. ¶Et iterum rememorati fuerunt ꝓptimi ex medicis antiquis quod inclinare faciem apertis oculis super decoctionem croci eis cõferre probatum est miro modo. ⁊ si cõtinuabitur hoc multotiẽs possibile est vt ille vapor ide dissoluatur et liberetur omnino.

¶Sed postquã facta est descensio aque in oculum nõ est laborandum tunc circa eum donec coaguletur ⁊ digeratur ⁊ ad terminum mediocrem inter subtilitatem ⁊ grossiciem deueniat. ¶Et postquam digesta fuerit: ⁊ ad terminũ cõueniẽtẽ deuenerit. tunc artifex laborare debet in extrahẽdo ipsam post purgationem vlem totius corporis et partialez capitis. Et est necesse vt hic artifex in hoc sit aptus ⁊ subtilis valde. ⁊ multotiens expertus: ne in hac operatiõe aliquam lesionẽ inferat alijs partibus oculorum.

¶Cap. xix. Qõ est de extratione cataractarum ab oculis.

Oportet quidez vt extrahatur cataracta post ipsius perfectã digestionem ⁊ coagulationẽ: qm̃ si ante feceris redibit aqua vt pri⁹. Et cum dico extrahere cataractam intellige sane qõ impossibile est eam extrahere sicut multi crediderunt: sed profundatur cum acu inferius in spissitudinem oculi. Et facta profundatione ipsi⁹ extrahatur acus de oculo. Et postmodum debet esse infirmus in loco remoto ⁊ quieto cum omni abstinẽtia ab omni operatione ⁊ exercitatione ⁊ ab omnibus que aliquam graueding facere possunt. ⁊ sic possibile erit vt liberentur cõplete. Acus

¶Cap. xx. Qõ est de constrictione pupille naturalis ⁊ non naturalis.

Et scire debes quod cõstrictio pupille naturalis ⁊ a natiuitate ẽ laudabilis sicut predixim̃us: eo quod confert visui coadunando spiritum visibilem: q; si post natiuitate hec ꝓuenerit ex siccitate dominante ibidem vel ex humore aliq; acuto locũ illũ desiccante. sicut apparet i pellibus seu corijs peiioratis: quia quando exiccantur ⁊ constrigũtur foramina. Et siccitas quidẽ accẽtalis huic membro accidit sicut omnib⁹ alijs membris generaliter accidere potest: ⁊ quãdo accidit in quocunq; mẽbro fuerit difficilis existit curatiõis ⁊ quasi impossibilis: ⁊ nisi hoc esset: posset artificialiter curuitas in senibus remoueri. ¶Sz laus sit ⁊ gloria altissima creatori qui posuit hoc esse impossibile ad certitudinem significatiõis senectutis. Quare medic⁹ ꝓtent⁹ esse dz i hũmectãdo solũmodo tantum vt naturalis seu radicalis humiditas conseruari possit. ⁊ vlteri⁹ minime possit

exiccari. ¶ Collirium conueniens huic. ℞. violarum bugloſſe añ. ʒ. vnaʒ nenufar. partes tres vnius. ʒ. omnia hec ponantur in aqua pluuiali vel i aqua dulcis fontis ꝛ in cõuenienti vaſe: itavt optime ſubmerſe ſint ſub aqua. et illud vas in altero vaſe maiori pleno aqua ponatur. et ad ignem bulliat tandiu donec aqua colorem mutauerit. ꝛ predicte res taliter ſint diſſolute: vt ad moduʒ paſte deueniant. Et poſtmodum extrahantur et piſtentur fortiter ꝛ ponãtur in pãno denſo ſubtili ꝛ fortiter exprimantur i parapſide vitrea ꝛ mũdavalde. exiccetur collatura illa in vmbra. et poſtmodum informentur grana ad modum coriãdri. et cum neceſſe fuerit diſſoluantur cum albumine oui colũbe. ꝛ in oculũ mane ꝛ fero diſtillẽtur. Et hoc colliriũ multũ vtile exiſtit mulieribus pueris ꝛ ſenibus. Sed omnino ſiccitatem remouere impoſſibile eſſe dicimus. Sed humectabitur membrum ad ſuam naturalẽ humiditatem conſeruandam. ꝛ iterũ albumen oui columbe cum viſcoſitate gummi arabici in oculum diſtillatum confert ſimiliter in hoc caſu.

¶ Capitulum. xxj. Quod eſt de debilitate viſ⁹ ex penuria ꝛ paucitate ſpiritũ viſibilium proce cedente.

Hec quidem egritudo pro maiori parte ſenibus accidere conſueuit et coitu ſuperflue vtentibus. Et illis qui aſſidue firmiter in ſole aſpiciunt vel in locis multum rãdioſis: aut ſuperflue ſplendentibus. Et cura huiꝰ eſt continue comedere ova columbar m decocta cũ rapis. aut vitella ouorum galinarum elixata in aqua comedere cum ſale. Et iterum in hoc caſu confert comedere pullos cocumbarum ſilueſtrium abſq; capitibꝰ ꝛ collis coctos cũ rapis. Et galline etiam cum predictis pullis et rapis decocte conuenientes in hoc caſu exiſtunt: abſq; collis ꝛ capitibus ſuis: eo quod capita iſtorum proprietatem probãtur habere in faciendo cecitatẽ. hoc eſt non videre poſt occaſum ſolis omnino: ſicut cerebra ipſorum predictorum proprietatem habere dicũtur in augendo ſeu multiplicando intellectum. Et ius etiam predictorum pullorũ columbarum ſilueſtrium ꝛ gallinarum predictis conferre dicitur. Et comedere etiam grana pini conquaſſata ꝛ poſita in ſuco maloruʒ vtilia ſunt in hoc caſu. Et precipe eisvt multotiens odorent mala odorifera: quoniã multũ conferc eis. Et hec ſunt ea que augent ſeu multiplicant viſibilem ſpiritum.

¶ Capitulum. xxij. Quod eſt de conſtrictione nerui optici.

Hec quidem egritudo accidit ex humore groſſo viſcoſo opilante ipſum foramen ſeu canalem ipſius nerui: vñ ſpũs viſibilis hʒ ſpertranſire. vel ex concuſſione vel penſione ipm cõſtringente: ſeu obturante. Quod ſi opilatio parua fue

nit: sequit inde debilitas visus: et si magna et completa fuerit: omnino patiēs efficit sine visu: et signū hui⁹ egritudinis est: q: si cōpresseris digitum super pupillaz infirmi: pupilla alterius minime dilatat. Et potest etiaz accidere q⁹ opilatio erit in loco intersecationis vnius nerui super alterū. et tunc in ambobus oculis visus ex toto amittit. Et ex hoc admirantur medici q⁹ in vna hora priuatur visus: ꝛ ex toto amittitur in ambob⁹ oculis. Sed nō est admiratio illis qui sciunt anothomiam: quoniam isti duo nerui oriūtur a cerebro et extenduntur ad anteriora: et in medio frontis coniungūtur et vniuntur: et ibi intersecātur: quare si opilatio fuerit in loco intersecationis et vnionis ipsorum adinuicem fiet perditio visus in ambobus ex toto simul ꝛ semel. Et de hac egritudine dicit Gal'. q⁹ est impossibile ad sanandum. Sed mihi videtur q⁹ flobotomia cephaltre: et purgatio corporis totius: ꝛ capitis: et epithimare caput cum coto madefacto in oleo rosato: ꝛ liliorū: et aneti mixtis et tepidis optimam facient operationē in isto casu. Et distillare etiaz predicta olea calida ex alto super capitis partem anteriorem per subtilez canulā non modicum conferre videtur. Sed in principio opilationis conferre dicimus multū oleum rosatū: quo renouate fuerint rose recentes pluribus annis. Et cibi eorum sint subtiles et qui habent stomachū et intestina ipsorum mollia conseruare: et lubrica retinere. et exerceas in istis toto posse: quoniā iuuare poteris si opilatio fuerit debilis. Et possibile est etiaz quod predicta opilatio fiat ex apostemate: quare ex predictis dissolui potest: et inde videbis profectum istius cure si aliquid de visu remansit: et opilatio nō fuerit ex toto completa et cōfirmata. Quod si fuerit opilatio ex toto firmata et completa: ꝛ ex toto visum amiserit: tunc desperatus sum: sicut Galenus. Sed cum hoc toto abstinendum est a contrarijs. et non soluz in ista egritudine. verum etiam in omnibus totius corporis: quoniā in egritudinibus pedum abstinentiam seruamus. Quāto magis in ista cuius sanitas tā necessaria existit? Et scire debes q⁹ omnia acuta habent caput replere ex vaporibus et fumositatibus: sicut sunt cepe: et allea et his similia. quare visui potissime nocent: et materia omnino existunt cecitatis. Gale.

¶ Capitulum vigesimumtertiuz. Quod est de humiditatib⁹ oculorum.

OIminutio visus in oculis multarum est specieruz que fit i humiditatib⁹: seu in humoribus oculorum. Et diuersificantur in grossitudine: ꝛ subtilitate: et in qualitate et quantitate. quoniam possibile est vt ingrossentur predicti humores vltra debitum sue nature. vel subtilientur aut multiplicet in quātitate in eis humiditas accidentalis: ꝛ inde visus pturbat turbatōe ieui. Et cū dico ingrossatio vel subtilia-

tio: ánt excessus in quantitate aut qualitate: non intelligo vt sit elõgatio in hjs supflua multum a naturali dispositiõe: sed q incipit fieri elõgatio. quoniã quando exitus a naturali dispositione in predictis fuerit completus atq firmatus: tunc cura difficilis valde efficitur: quia differentia non modica existit inter rem que incipit ingrossari: z eam que iaz est ingrossata atq firmata. Et medicus per se cognoscere oportet signa istarum rerum ex accidentibus infirmo superuenientibus. z studeat to to posse vt infirmus ad pristinã et naturalem redeat dispositionem remonẽdo accidentia innaturalia omnino. Et ista que dicta sunt sufficiunt illis solum modo: qui diu in predictis egritudinibus per se pluribus vicibus operati sunt: vel illis qui lõgo tempore studuerunt in logica z in scientia naturali. z experti sunt in cognitione rerum generabilium et corruptibilium z hjusmodi: et cum predictis se iuuabunt: et non abbreuiaui hunc tractatum non ponendo particularia cõueniẽtia in hoc: nisi ne multum prolongaretur sermo in ipso. Et quãuis operationes manuales omnes particulariter integre et perfecte cognoscam: quia tamen ex sola visione alicuius vulneris animus meus debilitatur in tantũ q ad immensam syncopim deuenio. ideo hunc tractatum abbreuio predicta pticularia omittendo.

Cura valde difficilis.

¶ Capitulum vigesimumquartuz. Quod est de egritudinibus que fiunt in mutina seu albedine oculorum.

ET accidũt in albedine apostemata: sicut in alijs membris accidere cõsueuerunt: z cura hjus est in principio flobotomia. z subtiliatio regiminis ponendo in oculum aquam rosatam in qua steterint in mollia licium et semina citoniorũ tãdiu donec aqua colorem mutauerit: z postmodũ coletur et misceatur cũ ea aqua albumen oui. z deinde in oculum quotidie distilletur donec liberetur.

¶ Capitulum.xxv. Quod est de inflatiõe cõiunctiue absq apostemate.

ET accidit hecegritudo coniunctiue et pro maiori parte senib⁹ propter debilitatez sui cerebri innati. et fit etiam ex punctura muscę: vel alterius sibi similis. Et cura hjus est ponere cotum vel speciam lini madefactã in hac decoctione que. ℞. floris camomille z semjnis lini. ana auñ. j. aqua. ℥. ij. de coquatur vsq ad cõsumptionẽ quarte partis: z coletur: z in illa colatura apponãtur de albumine oui. auñ. ij. optime miscendo et distilletur in oculo quottidie gutta post guttam ea existente tepida: deinde cotum madefactum in eadem desuperponatur.

¶ Capitulum vigesimũsextuz. Quod est de tassa que est gutta rubea que fit in albedine oculorum.

Fit etiã

Fit etiaz hec egritudo in coniūctiua. s. macula rubea: vel gutta rubea ex percussione panni vel sibi similis. Et cura huius est flebotomia cephalice si infirmus poterit sustinere et flebotomare pullum columbarum sub ala: et illum sanguinem caliduz distillare in oculum quotidie donec fuerit liberatus.

¶Cap̄. xxvij. Quod est de grannlis generatis in albedine oculorum.

Hec etiā grannla in albedine generātur: sicut in pupilla ꝛ in alijs p̄tib⁹ oculi fieri cō sueuerūt. Et cura huius est flebotomare cephalicam in principio: ꝛ purgare corpus ipsius cum ȳerapigra. Et post infundere semina citrinorū in aqua rosata ꝛ ipsam tepidam quotidie in oculū distilla. et si post. iiij. dies in oculo aliquid remāserit: in p̄dicta aqua rosata miscebis aliquid licij et croci. ꝛ q̄nto vetustior fuerit egritudo tanto magis addes de licio ꝛ croco. ꝛ q̄nto diminuit egritudo tanto minus de croco ꝛ licio. Et quod minus de his poni debet est vt in. ʒ. p̄dicte aque ponas devnoquoq; octanā partem aur̄. vnius. Et si multum prolongaretur egritudo. nō noceat addere aliquid de mirra. Et postq̄ egritudo incipit declinare ꝛ remanet in oculo de spissitudine grannli ꝛ de colore ipsi⁹ vtere absterſinis ꝛ mundificatiuis que sint absq; ꝛmordicatione: addendo aliqua que habēt oculum confortare. Et si inueterata fuerit egritudo multū: fiat hoc alchool. ℞. spume maris eris vsti. ana aur̄. v. anthere ꝛ seminis florum malorū granorū añ. aureos. ij. dardachic. aur̄. x. pistetur vnaquaq; istarū per se: et cribellentur subtilissime ꝛ misceantur cum aceto: ꝛ postmodum exiccentur: ꝛ iterum terantur ꝛ cribellentur et misceantur cum succo feniculi. ꝛ iteruz exiccentur ꝛ terātur quinquies ꝛ misceantur cuz aqua rosata valde aromatizata terendo ꝛ exiccando. ꝛ postmoduz cribellent subtilissime per pannū spississimū. et conseruentur optime in vase vitreo. ꝛ cum necesse fuerit mane et sero de eodem in oculo ponatur donec fuerit liberatus. Alchool.

¶Cap̄m. xxviij. Quod est de sebel.

Et etiam hec egritudo in coniūctiua euenire reperitur multotiens. ꝛ est quedam contextura rubea facta in superficie coniunctiue seu albedinio oculorum: ꝛ nominantur in arabico vene altheben: et non sunt vene procedentes ab epate: nec arterie a corde venientes: sed venis assimilantur que inuolute sunt et contexte supra albuginem. et aliquando intātum extenduntur q̄ nigrū cooperire reperiūtur. Et conuenit medico in principio istius egritudinis vt sit studiosus in purgando infirmum ꝛ flebothomādo ipsum ꝛ apponēdo oculo alchol absterſiuum sicut illud q̄ nuper supradiximus: ꝛ subtiliare regimē: et sic liberabitur deo dāte. Et si in cura pigritia fue- Althebeni vene.

rit aut aliqua de causa regimē eius fuerit ineptum: augebitur egritudo et ingrossabitur: ⁊ indurabit̄ donec visui inferat nocumentuz: quare cum sic fuerit de necessitate eritvt per manus cirurgij habeat pertransire. Et tales in arabico collectiōes scebellium nominantur.

¶ Capl'm.xxix. Quod est de cōiunctiua cuz apostemate ⁊ sine apostemate.

Accidit etiam coniunctiue repletio cum apostemate et sine extensione venarum: ⁊ repletione ipsarū: et cum rubedine ipsius coniunctiue et grossitie palpebrarum cum abundantia lachrymarū; ⁊ habens hoc non potest aerem inspicere: quare flobothomiam multum cōferre dicimus: ⁊ purgatio etiam vtilissima existit: et pone super oculum cotum madefactum in aqua rosata tepida vice post vicem: et sit in predicta aqua aliquid licij dissolutum: ⁊ si in naribus inijcies collirium de memithe: inde magnum videbitur iuuamentuz.

¶ Cap̄.xxx. Quod est de nimia subtilitate spiritus visibilis et ipsius grossicie.

Scias quod egritudines et accidentia ipsarum oriuntur in particulis membrorum: et etiam in sustentātibus ipsa mēbra: sicut accidit in spiritu visibili: quoniam si fuerit subtilis plus debito videbit solum prope et nō a longe. ⁊ si grossus vltra debitum videbit a longe et non prope: et cura vniuscuiusq; istoruz est reducere vnūquodq; ad suam naturalem et propriā dispositionem: et non solū mēbra: verumetiam sustentantia ipsa. Et scias quod vnicuiq; predictarum particularū sunt propria accidentia: et non declaraui ea omnia: ⁊ eorum curas particulares: eo quod hic noster liber nimium prolōgaretur. Sed scripsi ex accidentibus manifestiora: in quibus sub qualibet suarum specieruz multe species continentur. Et posui curas generales ipsarum: ex quibus cure omnium particularum existentium sub eis intelligi possunt.

¶ Capitulum.xxxj. Quod est de his que ab extrinsecis cadunt in oculos vel in nares vel in aures.

Et non remansit mihi iam ad rememorandū aliquid de his que mēbris sensuum pertinere videntur nisi de his que ab extrinsecis habent prouenire: sicut est palea subtilis: et lapides parui: et arena: et his similia. Quare si subito i principio predictorum euētus studiosus fueris: leuis erit ipsorum cura. et si non periculum eminet. et id qd̄ in oculo cadit de leui curatur: dummodo non inuiscetur ibidem: et in tunica non diu steterit inuiscatum. ¶ Sed si in aurem aliquod semen vel granum ceciderit: sicut frumentum vel granum ordei vel his similia: illud leue minime iudicamus: quoniam attrahit ad se de humiditate ibidem existente: ⁊ inde augmētatur: quare in membro illo calefactio ⁊ ebullitio generatur: et inde putredo: ⁊ inde praua accidentia consequūtur

ꝓpter nobilitatem membri: ꝛꝓpter ꝓpinquitatem ipsi⁹ nocumenti ad cerebrum qđ radix omnium sensuum existit: ꝛ fit inde supercalefactio in toto corpore: et aliqñ corripilationes patiũtur: febres inordinatas ab alijs febribus: ꝛ omnia ista fiunt ꝓpter pigritiã extrahendi illud in principio sui casus: ꝛ aqua etiam qñ in aurem cadit: ꝛ ibi longo tempore morat̃ur: magnũ facit nocumentum q̃nis eius substantia subtilis existat. Qñ quando ibi longo tempore morat̃ur: ingrossatur: ꝛ postmodum alterat naturalem complexionem cerebri. Sed qñ aqua aut ventus in aurem subintrauerit dolorẽ parit. Quare studiosus esse debes in reparãdo cõplexionem ipsi⁹ naturalem: ꝛ illa naturalem remouere quocũq; modo fuerit: sicut tibi videbitur cõuenire. Sed qñ aliquid in oculo ceciderit: illud est leue remouere in principio: ꝛ hoc cum picicarolis vel stilo: seu cum tenta vel cũ filo: ꝛ turbatio que inde sequitur i oculo remoueatur cũ albugine oui appositа. Sed si id qđ in oculo cecidit fixum fuerit in eo atq; firmatuz vel inuiscatum. Tunc eger indigetyna ex p̃dictis curationibus que scripte sunt in cura scabel. Et vngula etiam cum in oculis euenerit simili modo curatur. s. vt eaz incidat ille qui optime in illa curatione vel operatiõe est expertus: ꝛ illi cui aliquid in aurem de nouo ceciderit aurẽ ipsi⁹ impleri inbeas ex oleo sisamino tepido: et postmodum fac eum sternutare ponendo sternutatoria in narib⁹ ipsius: et exibit incontinenti. Sed si id quod ceciderit diu illic fuerit: ita q; iaz alterationem receperit: ꝛ ipsum co natus fueris extrahere ¦violẽter vel remouere: facies ibidem ¦inflationem et apostema euenire: cum illud membrum in dispositione maximi sensus existat: et de leni ad dolorem intolerabilẽ ipsum poteris ꝓuocare: intantum q; ad defectum inde ¦posset peruenire: vel prope: quare cum omni sollicitudine intendere debes in mitigando dolorẽ ipsius apostematis: et incipere a flobotomia cephalice: et a purgatione ipsius infirmi: sicut ei m. eli⁹ conuenire videbitur: ꝛ postmodũ pone in aurem infirmi oleũ rosatum cum tertia parte ipsius olei anetini: et cum cognoueris apostema optime esse digestuz: ipsum fac sternutare sicut supra diximus ꝛ exibit.

¶ Capi. xxxij. Quod est de animalibus subintrantibus in aurem.

Et scias q; quando animalia auribus subintrant, inde labores maximi et inquietudines habent prouenire: quare si predicta animalia fuerit parui corporis: sicut sunt pulices vel eis similia: tunc aurem implere debes oleo tepido: et sic mortua exibunt euacuando. ¦Sed si animal fuerit magnum non est cõueniens tunc ipsum mortificare: quoniam inde maximũ consequitur nocumentum. Sed tũc implere debes aurem ipsi⁹ succo foliorũ persici mixto cũ aqua tepida: quia ex illo omnino fugatur: ꝛ postmodũ aquam euacuare studeas: ponendo ibidez oleũ anetinũ: ꝛ ipsum euacuan-

pulices.

do et exiccando. ⁊ euacuat etiã predicta aqua ponendo in aurẽ granum frumẽti ꝙ ab omni putredine ⁊ perforatione sit remotum in pecia ligatum: qm̃ violẽter exiccando aquam predictaꝫ extrahere est probatum. et sicut dictum est in auribus ita intelligendum est et operãdum in naribus.

¶ Capitulum. xxxiij. Quod est de sanguisugis nares subintrãtibus.

Sanguisuga.

ET receptio quidem aliquorum animaliũ extrinsecus per nares lõginquum valde a veritate esse videtur: sed multotiens bibendo aquam narib⁹ sanguisuga subintrare reperitur. Quare sternutatio ipsam expellere ꝓbatur: et si in naribus visui apparuerit: ipsam cum pizegarolis extrahere debes. Et ea que ipsas occidere habent numero plurima reperiuntur: ex quibus est seratura ligni rubei: ⁊ succus marubij: et centaurea dissoluta cum aceto. ⁊ carseelion adustuꝫ: ⁊ multa alia que rememoratus ero in egritudinibus gule. Et q̃ hic dicta sunt mihi sufficere videntur. Et tamen scias quod fumus marrubij tractus ꝑ os vel per nares fortissime eas habet pernecare.

¶ Tractatus nonus qui est de egritudinibus cerebri. et est continens capitula viginti.

¶ Capitulum. j. Quod est de egritudinibus anterioris partis cerebri.

ET alteratur hec pars in caliditate: frigiditate: siccitate: et humiditate Et incipiemus nunc primo determinare de alteratione facta a caliditate. Et ille cui hec qualitas in anteriori parte superabũdauerit: loquitur inordinate: ⁊ consequitur corruptio eidẽ in imaginatiua: intãtum ꝙ imaginatur ea que vera non existunt. Et ego quidem vidi hominem: qui imaginabatur se videre quẽdaꝫ amicum suũ volentem occidere ip̃m. ⁊ hec corruptio erat in imaginaria: q̃ quidem corruptio seu egritudo eideꝫ supuenerat ex lõga ⁊ multa equitatione ꝑ calorẽ solis. ⁊ sine dubio p̃dicta caliditas nõ erat euacuata a siccitate. Et primo post equitationem p̃dictaꝫ per solem passus fuit effimeram. ⁊ post eã corruptioneꝫ imaginatiue. Et cũ facta fuisset infusio multa capitis, ipsius ex aqua rosata ⁊ aceto cũ succo corticis cucurbite et oleo oliuarum dulciũ infrigidato in puteo conualuit incontinenti: ⁊ ad pristinam redijt sanitatem. ¶ Sed si in eadeꝫ parte corruptio imaginatiue ex frigiditate fctã fuerit. inde maximum consequitur impedimentum: qm̃ infirmus nullatenus potest imaginari aliq̃d quod subtilis intellectus existat Et si cuꝫ frigiditate humiditas fuerit associata: accidit infirmo superfluus somnus et aliquando dormiendo oculos tenet aꝑtos. Et potest etiam eidem accidere: ꝙ cum difficultate valeat

palpebras elenare. Et in somno similiter fortissime ꝓfundatur: et sequitur inde aliqñ dissolutio catarri cum opilatione nariuz. ꝙre si dicta egritudo ex sola fuerit frigiditate: dicimus ꝙ inunctio fctā ex oleo de benvel de spica nardi est cura optima ⁊ perfecta: qñ temperate calefacit: ⁊ est necessevt nō obliuiscaris omnino eorum que ꝑdiximus scilz ꝙ membra principalia de necessitate requirūt in suis medicaminibus ea que subtilia sunt ⁊ stiptica. ⁊ ꝙuis egritudo omnino requirat aperitiua pororum: minime tamen desistere debes ab appositione stipticarum ⁊ subtilium medicinarum ad cōseruationem naturalium virtutum ipsi⁹ membri. Et medicine etiā que sunt aromatice maxime habent principalia membra cōfortare: quare ipsis egent ꝓ ceteris in omnibus suis necessitatibus. Sed si frigiditati humiditas fuerit associata: oleuz de spica cum modica quātitate olei rosati dicimus ei sufficere.

¶ Caꝑ. ij. Quod est de egritudinibus medie partis cerebri.

Et scias ꝙ pars media cerebri vere cerebrum existit ⁊ illud qđ ibi existit est recte cerebrum naturale. ⁊ potest etiam ei euenire quelibet predicta spēs male complexionis. Sed accidentia que existis cōsequuntur: fortiora valde existunt prioribus: qñ si ei solummodo acciderit intensa caliditas: cogitatiua tunc fortissime perturbatur. et in omnibus suis cogitationibus instabilis esse reperitur: et omnia ei communia esse videntur: et per senerabit sic donec illic posueris que dictam malam qualitatem habeāt remouere. Sz scias ꝙ pars ista media cerebri minime sustinere potest virtutes medicinarum fortium sicut potest anterior ⁊ adhuc longe minus ꝙ posterior: eo ꝙ cōmissura cranei que indirecto istius partis reperitur: est rarior valde et minus cōiuncta seu sigillata alijs commissuris: ergo postꝙ ita est virtutes medicinarum facilius possunt per hanc commissuram ad cerebrum pertransire ꝙ per alias commissuras aliarum cellularum. Et quia cum hoc etiaz cerebrum quod in hac parte media existit: magis est humidum atq; molle: ideo ipsi⁹ mala qualitas citius ⁊ leuius dissoluitur et remouetur. Et cum hec pars sit minera ⁊ radix atq; fons aliarum cellularum inde cum maiori diligentia et omni temperantia est medicanda: abstinendo ab omni appositione fortiū medicinarum: et specialiter ab his que in suis qualitatibus nimiū excedunt ⁊ maxime in frigiditate: quoniam hec pars oñino minus potest frigiditatem sustinere alijs cellulis. Media pars cerebri.

¶ Caꝑ. iij. Quod est de mala cōplexione in media cellula interioris cerebri.

Et accidit cogitatiue ex mala complexione frigida tarditas cū raritate et eius cogitatio instabilis omnino efficitur: et postmodum redit ad primam cogitationem cum omni duritie et tarditate. Et cura huiꝰ est temperate hanc partem calefacere: quamuis hec pars magis caliditatem possit sustinere qđ frigiditatem cum ei fuerit neces

se. Et si cum frigiditate humiditas preabundauerit: quamuis raro contingat: tunc tibi sufficiet in cura oleum de halchaon id est de cotula fetida: vel oleum corticis citri. vel epithima ex corticibus citrorum recentium factum: aut ex macis conquassatis et mixtis cum aqua dulci. Et si siccitas cum frigiditate affuerit: turbatur intellectus aliquando: et aliquando non: et operatur inordinata. Et generaliter dicimus q cura siccitatis membrorum quasi impossibilis est: et specialiter istius cum sit principale. Quoniam si conatus fueris curare eum cum humidis absq obuiatione cum stipticis timeo quod induces eum ad relaxationem totius corporis: quare sufficere dicimus in curatione huius ea que predixim⁹: sciendo q cerebrum minime potest sustinere ea que sunt in excessu frigida sicut predirimus et specialiter cellula media.

Cura siccitatis membrorum si impossibilis est.

¶Cap. iiij. Quod est de passionibus que fiunt in parte posteriori cerebri.

SCias quod ista pars melius potest sustinere et facilius virtutes et potentias medicinarū alijs partibus ipsius cerebri. Et ratio huius est: quia ossa que in hac existunt parte duriora ac densiora valde sunt ossibus aliarum partium cerebri: et pori etiā istius partis longe densiores et corpulentiores et duriores ceteris partibus cerebri reperiuntur: et propter hoc virtutes medicinarum intus per illam partem penetrare non possunt: nisi cum difficultate. Et cura excessus qualitatum in ista parte fit: sicut diximus in predictis: sed securius operari potes in ista quā in alijs postquam cognoscis qō facilius potest hec pars virtutes medicinarum sustinere alijs partibus cerebri. Sed hec pars intantum differt ab alijs: quoniam si hec pars superflue infrigidatur: accidit inde infirmo difficultas memorie. Et si infrigidatio in eadem parte in vltimo facta fuerit: priuabitur memoria infirmus ex toto: sed possibile est dictam memoriam recuperare calefaciendo istam partem cum emplastris et vnctionibus et cibis sibi conuenientibus. Et cerebrum quidem leporis in cōfortatione memorie et ipsius reparatione maximam proprietatem cōprobatur habere. Et inūctio etiam facta ex castoreo vel ex oleo ipsius: et ipsum similiter odorare memoriam potissime habet recuperare. Et huic parti posteriori memoria appropriatur quemadmodum cogitatiua medie: et anteriori imaginatiua deputatur.

¶Capi. v. Quod est de egritudinibus et omnibus suis accidentibus prouenientibus ex destructione seu corruptione complexionis totius cerebri.

ET possunt quidem he egritudines et accidētia prouenire cum humoris vitio: et sine humoris vitio: et quocunq modo fiat sequit inde corruptio vel destructio in tute regitiua totius corporis. Et ex istis egritudi-

nibus est apoplexia: siue corruptio complexiōis fuerit ex substātia ipsi⁹ cerebri: siue ex alijs membris hoc ei habeat prouenire. Et iam cognitum est atq; scitū qđ appoplexia est spasm⁹: ⁊ spasm⁹ est attractio neruorū ꝟsus suā radicē. Et quādo hec actio est volūtaria: tūc naturalis est: ⁊ quando inuoluntaria existit: illud ex pluribus et diuersis causis habet prouenire scilicet aut ex superflua siccitate membris adueniēte: sicut in carne salsa apparet euidenter: quia contrahitur ex ipsa siccitate: ⁊ in corijs que fortissime incrispantur ex eadem. Et potest etiam ex humiditate spasmus euenire scilicet ab humore humido a natura egrediente. ⁊ qñ ex eodem vapor grossus oritur et resoluitur: ⁊ efficitur ille vapor ex substātia aquosa: ⁊ ex eadem predictus vapor efficitur, quare repletur mēbrum intātum quod non potest cerebrum predictum humorem sustinere vt prius: sicut apparet ī vtrib⁹: quoniam quando in edem vinum ebullit non possunt vinū sustinere sicut ante ebullitionē eo quod ante ebullitionez ꝑartes cōiuncte existunt: ⁊ in ebullitione in aeritatem ⁊ vaporositatem conuertuntur: quare locum maiorem habere indigēt: vnde vter contrahit ⁊ tumescit: intantū ꝙ non videtur posse sustinere. vnde ex omnib⁹ dictis speciebus spasmus efficitur: et ex ipsis membra cōtrahuntur. Et fit spasmus in corpore seu in substantia neruorū qui a cerebro progrediunt: quare intm̄ est spasmus: inq̄tuz infusio in eisdē facta esse reperit. Et si ī radice oīum neruorū facta esse reperitur: tunc sequitur vniuersalis spasmus in toto corpore. Sz spasmus ex siccitate ꝓueniens efficit a ieiunio vel a superflua abstinētia: ⁊ ex labore vel exercitatione: et superfluis vigilijs et nimio coitu: et ab omni sup̄flua euacuatione desiccante: et ex intēsa ⁊ superflua caliditate: quare si ex siccitate dñante solū modo fuerit: curā ipsi⁹ difficilē esse iudicam⁹: tñ fieri pōt q̄uis cum difficultate ⁊ paulatine et post tēporis longitudinem. Et scias ꝙ humiditas est nomen equiuocū: eo ꝙ q̄dā humiditas est cui⁹ potētia ⁊ substantia est hūida: ⁊ q̄dā hūiditas reperit: q̄ licet sit humida actualr: sicca tñ potētialiter existit: sicut colera ⁊ acetū: quorū vtrūq; potētialiter siccū existit: tñ in sui substātia ⁊ actualitate humidū ⁊ fluidū esse reperitur. Quare dico ꝙ spasm⁹ efficit siue fieri potest ex qualibet hūiditate actuali siue eius cōplexio et potentia fuerit sicca: siue humida: eo quod quādo in substantia nerui aliqua humiditas infunditur: siue illa fuerit potētialiter sicca et actu humida: siue hūida actu ⁊ potētia: neruus contrahit ⁊ coadunat ⁊ ingrossat: sicut in reb⁹ extrinsecis est videre: qm̄ qñ hūiditatib⁹ īfundunt: augmētant in grossitudine ⁊ diminuunt in longitudine: ⁊ tali modo efficit spasmus. Et fit etiaz spasm⁹ ex pūctura nerui: eo ꝙ ibi generat ap̄a ꝓpter multam sensibilitatem ipsius: ⁊ ꝓpter ipsi⁹ habilitatē recipiēdi ap̄a et nocumentum: sit etiā attractio vsq; ad radicē eiusdē ibidē: et īde spasm⁹ generatur. Et si studiosus fue-

nerui⁹.

ris in principio in curatione dicte puncture nerui annihilabitur spasmus ita qd̄ nō eueniet.

¶ Capitulum. vj. Quod est de curatione puncture nerui.

Et curatur siquidez hec egritudo cū rebus calis et siccis ex sua complone et natura. et habentib⁹ substantiā subtilē: sicut est sulphur et euforbium. Et ego iam curaui quēdā ex pūctura: ponendo sup eā sulphur tātum: et curat⁹ fuit incōtinēti. Et scias ꝙ quādo infundit humiditas i quātitate pauca: q̄ q̄dē magne qualitatis idest potētialis humiditatis: tūc non efficitur spasmus sed inde relaxatio vel eius species oritur: eo ꝙ neruus difficilius potest hanc qualitatem scilicet humiditatem alijs qualitatibus sustinere. Et salmus vlis est qui a radice oritur scilicet a cerebro: ⁊ particularis q̄ in mēbris efficitur particularib⁹. Et quia iam sufficienter rememoratus sum de spasmo: nunc de epilentia volo facere recordationem.

Spasmus vniuersalis.

¶ Cap̄. vij. Qd̄ est de epilentia ꝓcedēte a cerebro.

Epilentia quidem tunc efficitur quādo humor grossus diffunditur ⁊ spargitur in canalib⁹ et meatibus cerebri: ⁊ humor grossus esse nō potest: nisi sit flegma aut melancolia. Et quando p̄dictus humor opilat canales seu meatus cerebri: tunc contrahitur cerebrū vt expellat a se nocumentum: ⁊ inde sequitur contractio totius corporis: et tremunt membra omnia: ⁊ fit in eo gemitus et rugitus ꝓpter relaxationez ⁊ debilitatem virtutis motiue volūtarie: nec dilatatur pect⁹ ⁊ mouetur solito more. Et accidit eidem mentis perturbatio cū diminutione ⁊ ānihilatione āhelitus: intantū ꝙ quasi suffocatus esse videatur: et cum conatur attrahere aerē: illud facit cū impetuositate valida atq; forti: vt restauret deperditum: ⁊ facit illud stertēdo propter ponderositatem et grauedinem cerebri ab humore extraneo atq; grosso comprimente ipsum: sicut in somno graui efficitur: ⁊ dū dissoluitur humor ille: separatur spasm⁹. ¶ Et diuersificatur hec egritudo ꝑm diuersitatē grossitudinis humoris ⁊ ipsi⁹ subtilitatem. Et non solum ex humore opilante ventriculos hec oritur egritudo: verūetiam a vapore et fumositate ascendente ad cerebrū resoluto ab aliquo humore corporis extraneo ⁊ horribili. Et fiunt in hac egritudine paroxismi sicut in febrib⁹ fieri cōsueuerūt ex operatione ⁊ virtute de supcelestiuz corporum. Que quidem corpora a deo viuo: ⁊ vero perfectionem ⁊ influētiam habere ⁊ recipere sciuntur certissime et comprobantur. Et videtur nō modicum: id quod operatur luna in corporib⁹ inferioribus q̄ a globo lune inferius existunt. Nōne hic manifestatur in cucumeribus ⁊ cucurbitis: intantum quod a vulgaribus consecularibus scitur certissime atq; cognoscitur: et ita similiter operatur etiam in omnibus alijs rebus inferioribus huius mundi: q̄uis nō ita cer-

tissime cognoscat. Et nonne cri
sis sequitur motum lune: atq
ex eodem efficitur. Eodem mo-
do ꝛ species epilentie dicimus
effici atq currere motu eiusdez
atq cursu. Et scias quod epi-
lentie que in senectute efficitur
cura difficilis valde existit. Et
que in somno accidit ꝛ dormiē-
do ex leui causa efficitur quare
ipsius cura leuis similiter esse
probatur. Curam istarum dua-
rum specierum vnam et eandē
esse dicimus: nisi intātū quod
diuersificantur in fortitudine ꝛ
continuatione. ¶ Et principiū
curationis istarum est rectifica
re regimē istoruz: dādo eis pul
los gallinaceos paruos: quo-
niam absolute ceteris carnib⁹
eos laudabiliores esse dicim⁹:
et panem mūdum ꝛ optime fer
mentatum: propinādo eis om-
ni mane ad bibēdum decoctio
nem radicis liliorum: ꝛ capillo
rum veneris: et radicis de ben:
addendo in eadem decoctione
postq fuerit colata de melle in
tāta q̄titate quod possit amari
dinem et saporem ipsius malū
remouere. Et hic quidem medi
cina in hoc casu peroptima exi
stit: purgando eos cū eadē vice
post vicē pluribus vicib⁹: prout
eis videbitur conuenire. addē-
do eidem ea que virtutem ipsi⁹
medicine capiti habent depor
tare remouendo ab hoc omnez
pigritiam. que. ℞. aloes agari-
ci optimi ꝛ perfecti: turbith mū
di: besbeg idest polipodij recē-
tis in grossitudine mediocris:
epithimi cretēsis. añ. auř. vnū
lapidis lazuli: et succi liquir. q̄
in arabico dicitur robtassus: be
nisseg. idest viole. salis commu
nis añ. partes. iij. auř. vnū in-
terioris colloquintide: et sica-
dos. añ. iiij. partē. auř. ſ. Incida
tur colloquintida subtiliter: et
cetere medicine pistentur. ꝛ in-
fundantur omnes medicine p̄-
ter colloquintidam in aqua: in
qua abluti fuerint cortices seu
squāme eris que in arabico di-
cuntur tubelhagonaz: cum tan
tūdem succi pomorum dulciuz:
et pone ad solem: ꝛ cum fuerint
exiccate: iteruz infundantur vt
prius. ꝛ exiccentur: ꝛ deinde re-
cipias colloquintidam predi-
etam: cui addes auř. vnū amig
dalarum dulcium pistatarum
cuz quarta parte auř. pulueris
dragagā. ꝛ misce cuz predictis.
Et dosis hui⁹ medicine est pon
dus. v. auř. cum sero lactis: aut
cum aqua distemperata cū de-
cima pte sui sape. ꝛ bullita vsq
ad spissitudinem mellis. Et si
non purgabitur sufficienter cū
hac dosi: addes in sequēti dosi
q̄titatem secundum quod tibi
videbitur conuenire: considerā
do tempus: etatem: et comple-
xionem recipientis: dietādo eū
et rectificando cibum eius put
tibi videbitur conuenire: ꝛ pur-
gabis eum pluries cum dicta
medicina: quoniaz iste humor
pessimus ꝛ horribilis non eua
cuatur vice vna. Et suspēde ad
collum eius radicē peonie. Et
smaragdus in hoc similiter ma
gnum effectum probatur habe
re. Et iaz tibi memoratus sum
quod iste humor vnde hec orit
egritudo non potest esse nisi fle
gma aut melācolia. Sz ex quo
istorum orta fuerit ista egritu-
do cognosces suis signis spe-
cialibus scilicet quia si etas in
firmi fuerit senectus: signuz est
abundantie melancolie. Et

Smaragd⁹

fuerit decrepitas flegmatis. Et iterum aspicias personam patientis: considerãdo primo colorem ipsius: quia si nigri coloris fuerit et capilli ipsius similiter nigri fuerint: testantur superabundantiam melencolie: et lenitas cum mollicie carnis superabundantiam flegmatis. Et iterum labor ⁊ exercitium ⁊ paucitas comestionis: abundãtiam melencolie significant: sicut delitie et quies et ociositas testantur superabundantiam flegmatis. Et scire debes quod medicine que proprie habent meliam trahere ⁊ purgare sunt iste: scilicet epithimuz: lapis lazuli: eleborus niger: et polipodium. ¶ Et que naturaliter flegma attrahere habẽt et purgare sunt interiora coloquintide cartamus: bdelium: ⁊ semẽ viticee: et aloes etiã purgat: atq; expellit illud flegma quod coram se reperitur esse: et flegma quando grossuz valde existit: tũc melẽcolie assimilatur. Quare si dictas medicinas i laxatiuis suis miscueris optimum erit. Et est conueniens miscere antequam purgationẽ facias: ⁊ non sufficit miscere eas siccas: nisi miscueris eas cuz aliqua re fluida atq; humida siue molli que in se colligat virtutes earum permanendo sic in eadem per diez itegrũ ad hoc vt virtutes ipsarum sese valeant penetrare et intra se sic optime fermentent: et postmodum ad solem exiccẽtur: et demũ eis vtere sicut decet. Sed si epilentia inualerit vigilando: tunc cura eius grauis et difficilis valde existit: et paroxismi eiꝰ longi valde existunt: et cura impossibilis est: ⁊ maxime sensum. Et cura supradicta alleuiat egritudinem et diminuit paroxismos aditorio dei.

Flegm. 1.

¶ Capitulum. viij. Quod est de epilentia procedente ex colligantia aliorum membrorum a cerebro.

Est etiam epilentia in cerebro ex colligantia quorundam membrorum corporis infirmorum ad cerebrum: quoruz vie et canales ab ipsis ad cerebrum existunt: vnde fumositates et vapores resoluti ab humoribus malis ⁊ horribilibus ad ipsum ascendere possunt. Et cum ad ipsum ascẽdunt efficitur ab ipsis vaporibus spiritui animali id quod accidit lumini solis ex fumositatibus et vaporibꝰ et destruũt complexionem cerebri alterando animalem complexionem. Et contrahitur cerebrum vt expellere possit a se nocumentum veniens ad ipsum a mala complexione p̃dictarũ fumositatũ ⁊ vaporũ: ⁊ inde efficit spasmus: q̃ qdẽ epilẽtia nominat. Quare si cognoueris q; p̃dicta egritudo ꝓcedat a manu vel a pede: tunc ligare debes dictũ mẽbrum fortiter stringendo ante aduentum paroxismi: q; ex hoc accidentia fortissime minuunt studẽdo semper purgare corpꝰ sicut dixim⁹: ⁊ rectificãdo regimẽ ipoꝝ sicut ꝓordinauim⁹. Et ꝓfert etiã alterare mẽbrũ. vñ egritudo ꝓcedit post purgationẽ: incipiẽdo a fricatioe ipsiꝰ cũ manu ante cibũ: ⁊ postmodum cum pãno aspero: ponendo sup ipm ex medicinis calidis ⁊ subtie

lib⁹:sicut sulphur ⁊ similia. Et si fuerit delicatus valde solum modo pone olenum anetinumet sibi simile. Et propina ei ad bibendū ex aquis termarum post quam fuerint infrigidate: et si non posses ex ipsis habere: da ei ex aqua mellis optime despumata:preseruando a cibisgrossis:⁊sic liberabitur cum auxilio dei. Et est necesse omnino vt p̄hibeasin omni specie epilentie ⁊etiam in omni accidente malo cerebro superueniente alleū ⁊ cepe ⁊ his similia:quoniā proprietatem habent magnam cerebrum perturbare:⁊ abstineāt a fabis:quoniam ⁊ ipse proprietatem habent in perturbando ⁊ destruēdo cogitatiuam. Et scire debes quod colligātia maxima existit inter stomacuz ⁊ cerebrum:⁊hec certissime manifestatur:quādo humor acutusac inflammatus valde in stomaco esse reperitur;: quia intellect⁹ destruitur:⁊ infirm⁹ totaliter alienatur. et similiter videre potes quod quando in cerebro alicuius colera superabundat;: multotiens coleram vomet ⁊ in stomaco sentiet mordicationem. Et spasmus quidem qui epilentia nominatur: possibile est vt i fine; perducat vel deueniat ad perturbationem intellectus: et specialiter cum;fuerit ex melencolia:vel ecōtrario perturbatio intellectus faciat; venire epilētiam. Et hec erit secundum humorem peccantem:⁊secundum preparationem membri ad recipiendum:quoniaz non omnis epilentia orta ex melencolia facit perturbationez intellectus: nec omnis perturbatio intellectus ex melencolia habet; inducere epilentiam. Sed hec reperiuntur euenire solum quando humor est melencolicus. Et ex flegmate minime. Et possibile est etiam quod perturbatio intellectus fiat ex humore colerico ⁊ acuto qui in principio adustiōis existit:⁊ ex hoc impossibile est epilentiam procreari. Et istius epilentie tres sunt spēs. Quarum prima est que ex melē colia orit. Secūda que fit ex flegmate. Tertia que p̄cedit a vapore seu fumo resoluto ab humore aliquo malo⁊horribili erñte in aliquo membro inferioris corporis ad cerebrum ascendente. ⁊ perturbatio quidem intellectus accidit ex melencolia que profundata est in venis ipsi⁹ cerebri:⁊ in substantia eiusdem: ⁊ potest etiam euenire ex humore melencolico in stomaco existente. Et istius speciei est alia que est leuis: et alia que grauis existit. Illa vero pturbatio que est ex melēcolia profundata in venis ipsius cerebri possibile est:vt in eisdem solummodo existat:⁊ possibile est etiam vt idez humor horribilis non solum in eisdem:verumetiam; in ipsis et in substātia ipsi⁹ cerebri esse reperiat. Et que in venis tm̄ existit; eius curā leuē esse dicimus:cognoscēdo qō accidētia isti⁹ egritudinis grauia; atq; leuia existūt: secundum ꝓpinquitatē et elongationē ipsius materiei ad substātiā cerebri. Quare i curatione isti⁹ incipere debes ab infusione capitis cū oleo amigdalarum: cōtinue odorādo;poma aromatica:⁊ comedat amigdalas que nocte vna fuerint infu- Oleo amigdalarum.

se in aq̄. ⁊ ciba eos testiculis gal
lorum iuuenum ⁊ alis ipsorum.
Et fac eos iacere in molli lecto:
elongando eos ab omnibus ac
cidentibus fatigantibus ani-
mum. ⁊ elongando eos ab om-
nibus cogitatiōibus malis. Et
propina eis ad bibēdum aquā
infusionis liquiritie conquassa
te. ⁊ panis sit albissimus ⁊ flora
tus valde. ⁊ sic liberabitur cum
auxilio dei. ¶ Et si sciueris qd̄
dictus humor sit profundatus
in ipsa sub̄a ipsi⁹ cerebri. ⁊ scies
hoc ex fortitudine accidentium
⁊ continua perturbatione intel
lectus tunc cura difficilior val-
de existit. ⁊ temp⁹ prolixius ad
curandum: tamen cum eodem
prescripto regimine est curan-
dus. Et melancolia in toto cor-
pore fortissime superabundaue
rit. quod cognosces ex colore san
guinis extracti ex basilica sini-
stri brachij qui niger valde exi-
stit: quod si sic fuerit minue de
eo prout etas ipsius requirit et
virtus ⁊ complo ⁊ regio et tem-
pus. Sed si sanguis dictus val-
de rubeus fuerit non eget tunc
aliqua minutione. Et cū cogno
ueris senguinem nigrum in ve
nis abūdare: studeas primo an
te flōmiam corpus humectare.
et humorem subtiliare: et fac ei
hunc syrupum compositum in
quo virt⁹ liquiritie et vue passe
⁊ iuiube ⁊ flos buglosse preabū
dare reperiatur ponendo cum
predictis id quod totuz corpus
habeat confortare. ⁊ speccialiter
cerebrum: sicut mastix. et pone
etiā cū eodem que habeant sub
tiliare absq; calefactione: sicut
est flamula: ⁊ eupatorium: ⁊ que
sint aromatica et confortantia
spiritū animalem sicut sunt po-

Sanguis rube⁹ n̄ eget minutione.

ma: ⁊ non est in pomis id quod
in flamula et eupatorio de sicci-
tate. Et in hac egritudie siccita
tem considerare debemus pre
ceteris rebus: elongando nos
ab ipsa toto posse: sed de ne-
cessitate oportet nos vti ea in
hac egritudine. Aliquando
propter eorum subtilitatem: si-
cut est flamula ⁊ eupatorium.
¶ Et hec est compositio syrupi
rememorati. ℞. liquir. passula-
rum enucleatarum: iuiube: flo-
ris buglosse. ana. ℥. vnā. capil-
lis veneris. flamule. eupatorij.
ana. partes. iij. ℥. vnius. masti-
cis. ℥. ß. que sunt conquassanda
conquassa: ⁊ ponantur in. xv. li-
bris aque per noctem vnam. et
mane ponātur ad lentum ignē.
⁊ bulliant vsq; ad cōsumptionē
tertie patris et colentur. Et mi-
sceantur illi decoctioni ex succo
pomoꝝ aromaticorum libre. iij.
cui miscebis zuccari libras. x. ⁊
bulliant vsq; ad decoctionem sy
rupi. de quo propinabis īfirmo
omni mane. ℥. ij. cum. ℥. vj. aque
ad bibēdum. Et infra diem ali-
quid paruz de eodem miscebis
cum aqua ad bibendum quan-
do sitit. Et hec est medicina la-
xatiua que competit huic egri-
tudini. ℞. polipodij recētis i sub
tilitate ⁊ grossitie mediocris: epi
thimi. lapidis lazuli. ana aur̄.
duos. elebori nigri et benesteg.
idest viole ana aur̄. vnum inte-
rioris coloquintide albe ⁊ matu
re. ⁊ diagridij. ⁊ folia colo quinti
de. ⁊ sal̄. ⁊. ℥ ℥. et allei. ana quar-
tam partez aur̄. vnius. Incidat̄
colloquintida subtiliter: ⁊ misce
cum ea duplum eius medulla-
rum amigdalaꝝ: ⁊ tm̄ q̄tū est
coloquintida ex puluere dragg.
alborum et misce omnia predi-

cta cum electuario facto ex pomis odoriferis confectis cum zuccaro. Et de hac confectione recipere debes pond⁹ aur̄. viij. cuz aqua calida. Et si ista dosis non facit operationem suā cōpletam adde eidem aur̄. l. Et cum optime purgatus fuerit: ciba eum gallina elixa in aqua cum modico sale et oleo ⁊ pane optimo fermentato. Et si vult potest buglosam in predicto iure elixare: ⁊ ipsaz cū pane comedere: ⁊ si non reperietur buglosa loco eius ponat siclas scilicet bletas condiendo eas cuz oleo amigdalaruz: elongando se ab omnibus cibis grossis ⁊ ab omnibus fructib⁹ exceptis passulis enucleatis. Et si vult masticare lambendo succum pomoꝝ aromaticoruz facere potest. Et bibat syrupum prescriptum in cibo ⁊ extra cibum sicut diximꝰ. Et in lebete in quo sua cibaria decoquuntur apponatur ligatia bizanciorum vna puri auri donec decoquuntur.

¶ Capitulum. ix. Quod est de mirach que fit a partibus inferioribus.

Sed perturbatio intellectus que ex stomaco habet ꝓuenire: aut ex mirach: aut a caliditate forti ꝓcedente ex aliquo mēbro p̄ncipali: esto certus ꝙ illud fit causa colere ignee: aut ex apostemate facto intestino ꝙ fundo stomachi est cōiunctum: ynde humores aduruntur. Qui quidem humores colere nigre demū ꝑtingere videntur: et exinde ꝓuenit inflatio oris stomachi ꝓpter debilitatem v̄tutis digestiue: ⁊ rugitus in vētre: ⁊ anxietas in hora digestionis. ⁊ aliqn̄ euomit cibum indigestum. Et causa hoꝝ accidentiū est calor extraneus. Et iam declaratum est ꝙ calor extraneus impedit operatiōes caloris naturalis: eo ꝙ calor naturalis coquit ⁊ digerit cibum ⁊ calor accidentalis adurit ip̄m: ⁊ conuertit in fumos malos. ⁊ ex istis vaporibus ⁊ fumositatib⁹ accidit simile ei quod accidit ex humore adusto coniuncto cerebro. Et sequitur ex hoc ꝑturbatio intellectus ex melācolia. Et diuersificantur accidentia secūdum diuersitatem vaporum et differentiam specierum vniuscuiusq; in grossitie et subtilitate. ⁊ s̄m appropinquationem nature ipsorum ad naturam fumi calidi valde vel ad naturam fumi non multum calidi. Et quidam infirmi sunt qui timēt id quod nihil prodest, eis scz mortem. et quidā sunt qui omni affectu desiderant mortem ipsam. Et quidam sunt qui conātur toto posse iactare seipsos in aquam. Et quidam qui cogitant ea q̄ sunt valde peruersa et extranea: sicut quidaz qui cogitabat facere placentulam in vno puteo: et fecit emi salmam vnam farine. ⁊ iussit seruientibus suis vt ipsaz in puteum proijcerent et pedibus ipsaz optime malaxarent: quod facere noluerunt. Sed cum ille fortis et probus esset accepit arma sua: et illi territi suam fecerunt voluntatem scilicet proiecerūt farinam in puteo: sed in-

Diuersitatē vaporum.

tus intrare minime voluerunt. Et cum hoc vidisset infirm⁹ intrauit ipsemet nudus: ⁊ incepit miscere farinam suis pedibus. deinde exiuit ⁊ conuocatis propinquis suis ordinauit vt de illa comedere deberent. Qui cuz hoc vidissent timuerunt ne seipsum occideret et ligauerunt eum ⁊ duxerunt ipsum ad me: ⁊ curaui euz. Et alios vidi quam plures habentes perturbationem intellectus: qui loquebantur de rebus quas nunquam viderant: ⁊ imaginabantur se eas vidisse. Etiaz recordor cũ essem cum patre meo studens coram ipso in medicina: qui vocatus fui ad eundum ad fratrem debẽtamin dominum sibilie: ⁊ inueni eũ qđ iam cogitauerat qđ mors ipsum detinuerat: et non poterat loqui nec se mouere motu locali: sed pulsus eius minime manifestauit priuationem motus ipsius immo complexionem calam ex humore calido existente in stomaco demonstrabat. Cui propinaui ad bibendũ aquam rosatam cum succo pomorum: ⁊ aquã mente cum modica quãtitate pulueris sandalorum et masticis. Et inde alleuiatus fuit aliquantulum ab egritudine: tamẽ illa imaginatio fantastica nõ recessit. Et ego non poteraz cogitare quid hoc esset: et cõtinuaui stare cum eo die ⁊ nocte: ⁊ cognoui quod egritudo ipsius aliquando augmẽtabatur et alleuabitur aliquando. Quare autumaui quod hoc esse non poterat nisi a re extrinseca: ⁊ querẽs eũ cum toto posse nõ poteram inuenire. Sed quadam die querens bibere porrexerunt mihi potum invase ipsó cum quo frater bentamin bibere cõsueuerat: ⁊ percepi in aqua illa extraneum saporem: quare ipsam non modicum abhorrui: et dicta aqua erat aromatizata cũ modico odore horribili: quare non cessaui fortiter exclamare dicẽs. Quomodo poterit iste domin⁹ liberari cum quotidie eum potetis toxico? vnde quidã ex ministris suis mihi cepit fortiter supplicare vt tacere deberem: et non abstinui propter hoc eo quod si tacuissem: maxima fuisset proditio: quare scitũ fuit quod in aquam cum qua ipsum potabant ponebant carnem putridam ⁊ fortiter exiccatam ⁊ tritam ligatam in pecia: ⁊ quãdiu aqua illa putrida morabatur in stomacho ascendebant ab ipsa vapores mali ad cerebrum ⁊ perturbabant intellectum. Et medici omnes illius regionis laborabant circa curationem illius: et non potuerũt eum curare: donec frater ei⁹ cuz elongauit a sibilia: et pro certo tunc remota fuerunt ab eo illa mala accidẽtia: quoniam illud faciebant sub spe auferendi pecuniam ipsius. Et ego eum vidi post remotionem eius a sibilia optime liberatũ: ⁊ in suo intellectu restitutum: ⁊ hoc recitaui vt sit tibi similitudo qđ quẽadmodum perturbatio intellectus accidebat illi a vapore ascẽdente a stomaco ad cerebrum ex aqua illa infecta ab extrinseco recepta: ita euenire põt perturbatio intellectus ex humore corrupto in stomaco continue existente: aut ab humore venenoso fixo in carnositate stomachi

vel in vilis eiusdem: qui quidē in stomaco tandiu perseueraue rit: donec in ipso mala sui com plexio infigatur ⁊ confirmetur. Et quando dicta complexio val de mala existit: tunc ibidē apo stema oritur ⁊ confirmatur. ⁊ qñ ibi diu perseuerauerit: ascēdūt ab eodem ad cerebrum fumosi tates male: et fiunt ab eisdez in cerebro accidentia mala ꝑm na turam ipsarum: sed ipsa mala complexio non remouetur a ce rebro nisi cum magna difficul tate: ⁊ post longitudinem tem poris: et nunc intendo comple re curam perturbationis intel lectus que a stomaco et suis co herētibus habet prouenire. Et est hoc quod primo incipere de bes ab his que infrigidare ha bent temperate. Et cuz hoc sint humida in sua cōplexione quā uis infirmus humide comple xionis existat: apponendo cum predictis omnino stiptica habē tia modicam subtilitatem pro pter proprietatē iuuamenti sti pticitatis tēperate vnicuiq; mē bro: et maxime stomaco. Et con fert etiam syrupus iste. ℞. liqui ri. mūdate. ʒ. iij. et pone eam ad lentum ignē cū libris sex aque. post infusionem ipsius in dicta aqua per noctem vnam. et bul liat vsq; ad consumptionē ipsi⁹ medietatis et cola eam. et adde illi colature de vino malorū gra natorum dulcium libras tres. ⁊ succi pomorum dulcium libras duas: ⁊ de decoctiōe prunoz col lata lib. j. succi pirorum. ʒ. iiij. masticis: et ligni aloes. añ. aur. ij. tere has duas res. et pulueri za. et liga in pecia. et pone omnia ad lentum ignem cum se ptem libris zuccari. et bulliant spumando ea continue donec bullierint: et bulliāt vsq; ad spis situdinem. Et de isto propina bis ei omni mane. ʒ. j. cum. ʒ. ij. aque ad bibendum: et cum sitierit, infra diem dabis ei de eodem ad bibendum valde tē peratum cum aqua frigida: et stude in regimine ipsius equā do eum dando sibi pullas ma gnas decoctas cum vino grana torum: et succo pomorum: po nendo aquam simplicem cum eisdem cum tanta quantitate ipsius aque rosate: non ponen do aliquid de speciebus nisi so lum de coriandro. addendo ali quid olei cū valde modica quā titate salis: abstinendo a come stione rerum dulcium in exces su. et a rebus salsis: et ab omni bus grossis in sua complexiōe. Et de fructibus comedere po test granata dulcia solum: et nō nocet ei masticare post cibum de piris lambēdo solum de suc co ipsorum. Et si putas quod in stomaco eius sit humor horri bilis calidus aut in concauitate ipsius: aut imbibitus in substā tia et carnositate ei⁹: aut inuis catus seu coniunctus in orifi cio portonarij inferioris stoma ci: propinabis et ad bibendum aur. ij. ex aloe. Et si fuerit fortis virutis dabis ei tres cum octa na parte aur. vnius ex scamo nea et octaua parte aur. ex ma stice cum aqua lactis et succo pomorū añ. Et si lac fuerit coa gulatū cum flore cardonis gar zi erit melius in hac egritudi ne cauendo omnino ne medici naz laxatiuam exhibeas donec egritudo fuerit, i sua fortitudie

et augmento eo q̄ laxatiuum quānis fuerit rectificatum ⁊ tēperatū quātū plus possibile fuerit: impossibile tñ est quin propter acuitatem ⁊ motū ipsi⁹ nō cōmoueat et generet grossitiem et duritiem similem apostemati:cū aditorio humoris mali q̄ in stomacho existit. Et cum dico grossitiem simile apostemati:intēdo grossitiem que in mēbro preter naturā generatur:sicut accidit in manibus illorum qui vogāt seu nauigāt de tumore:⁊ illis quibus in aliquo mēbro ponitur id quod tumorē generat:sicut est ptasia:⁊ ypnapis. et similia. Et cuz dico apostema intendo humorez vel humores coadunatuz vel coadunatos in aliqua parte corporis ex quib⁹ pori illius partis corporis opilant intantū q̄ nō fit pulsus in illa parte sicut prius. Et omne apostema est tumor p̄ter naturam:sed non cōuertitur.s.q̄ omnis tumor p̄ter naturā sit apostema. Et postquam quenerit fortitudo grossitiei que apostemati assimilatur:qō ignis persicus nominatur: vel gutta rubea tunc post spacium temporis remittitur eius acuitas ⁊ rubedo ipsi⁹ manifeste diminuitur:qñ quādo collectio alicuius humoris in aliqua parte corporis existit absq̄ putredine ⁊ corruptione:tunc natura intendit ad dissolutionem tantūmodo:sed si illa collectio cum putredine ⁊ corruptione fuerit:illud fit ex calore naturali ⁊ accidentali simul qui in eo existūt:ex quoz actiōe et operatione digestio efficitur et completur in predicto humore:eo q̄ calor naturalis solus nō conuertit humorem ad saniem: sed ad nutrimētum appropriatum nature membri soluz: ⁊ ita calor accidentalis solus nō pōt humorem aliquem ad sanie deriuare:sed facit speciem complete corruptionis: quam quidem corruptionem natura paulatine a membro expellit ⁊ eliquat eam et dissoluit:et tūc cessat fortitudo caliditatis illi⁹ propter actionem caloris naturalis. Et cum dico calor naturalis intendo spiritum cuius fundamentū est epar ⁊ corz hi calores ambo sunt custodes et conseruatores corporis totius et calor accidētalis impedit operationes istorum inquantum potest:⁊ aggrauat corpus :et contristat ipsum et fatigat. Et iste calor innaturalis aliquando fortificatur in tantū q̄ facit euenire febres diuersas cuz paroxismis:⁊ aliquando ex eis sunt interpolate:⁊ aliquae sunt continue permanendo sic donec liberantur: vel moriunt. Et ex isto calore accidentali putrefcūt corpora mortuorū: ⁊ dissoluuntur continuitates membrorum ipsorum. Et quādo deficit calor naturalis a regimine corporis alicuius:accidit illi id qō euenit corporibus mortuorū a calore putrido accidētali deliquefactione ⁊ dissolutione continuitatis membroz. Sed laus sit altissimo creatori: qui posuit calorē naturalē ad tutelam ⁊ defensionem predictorū.

¶Cap̄.x. Qō est decopilatione.

Egritudo uni totiens accidit cā sparsionis seu deriuationis humorū ad aliqua mēbra parua q̄ opilāt loca suarū expirationū et fenestras

nestras ipsorum: intantum qđ calor naturalis ibidem non potest peruenire. quare de necessitate illic oritur calor accidentalis. Quapropter velociter denigratur membrum illud: ⁊ putrescit. et separatur continuitas illius. Et si ipsuꝫ tetigeris in p̄ncipio sue denigratiōis inuenies id calidum. et istud est manifestum ꝙ hoc est propter calorem accidentalem ex quo membruꝫ putrescit. Et hec opilatio multas habet species.

¶ Capl'm. xj. Quod est de apoplexia.

Hec egritudo quādo accidit alicui velociter atq; subito motū ipsius atq; sensum habet auferre quare si priuatur ex toto sensus et motus. moritur infirmus omnino antequā possit iuuari a medico: et suffocatur ꝓpter priuationem motus pectoris. Sed si de motu voluntario aliquid remanserit ille motus expellit suffocationem. Et quia in hac egritudine frigiditas super ipsaꝫ cōplexionem dominari reperitur. ideo minor quantitas anhelit⁹ sibi sufficere poterit: quā tēpore sue sanitatis facere cōsueuerat. eo ꝙ frigiditas habet multum minuere necessitatē anhelitus. Et apoplexia quidem oritur ex sparsiōe humoris grossi: qui in vltima frigiditate existit: ⁊ grossicie ad loca nobilia cellularum cerebri donec integre repleātur et quanto humor faciens istam egritudinem maioris fuerit frigiditatis: tanto tardius accidit et paulatine efficitur. et accidentia lentius et tardius oriuntur et nō subito. Ergo oportet te studiosum esse in cura istius incipiendo ab vnctione capitis cuꝫ oleo rosato in quo sit decima ꝑs ipsius de balsamo postquā fuerit calefactū ⁊ desuper pone peciam vnam lane vnctam ex eo que sit aliquantulum grossa. et fac eum odorare odores bonos calidos: sicut est alkitram ⁊ muscū vnūquodq; per se. Et si cum alkitram miscueris aliquid de musco: inuenies illud maximi iuuamēti. et odorare nigellam similiter multum valet: et etiaꝫ odor sigilli sancte Marie cōfert multum. et si cognoueris ꝙ aliquid possit deglutire distempera aureum semis de tyriaca alferuꝫ antiqua cū melle. ⁊ propina ei. et vnge extremitates eius cū oleo masticino dando ei etiā de eodē aliquid ad bibēdum et ablue pedes eius et crura cum aqua calida. Et si de anhelitu fuerit alleuiatus fac eū sternutare semel vel bis tātum cum licinio posito in narib⁹: ⁊ si videtur meliorari nō tardes purgare eum cum medicina laxatiua que istum humorē habeat euacuare. Et quia hec egritudo nō expectat digestionem humoris et incisionem eiusdem ideo necesse est tibi vt in sua medicina laxatiua apponas ea que fortiter habeāt incidere: sicut est acetum et sinapis. ⁊ ea que deferāt virtutem medicine ad caput: sicut alleum. Medicina perutilis ad hanc egritudinem. ℞. oppoponacis: seminis vrtice: polipodij: bdellij: passularum enucleatarū. salis. ⁊ sinapis. ℥ ℥. añ. aur̄. j. medulle cartami: et seminis feniculi recentis. añ. quartā partē. colloquintide femine: et ma-

Medicina.

ture:tertiam partez aur. vnius. grana catapucie duo. Incide colloquintidem ⁊ misce eam cũ tantundem plueris dragagã. ⁊ misce omnia predicta ad modũ electuarij cũ syrupo facto ex cortice citrorum.et masticis. añ. et dosis eius sit aure. v. Et si non est sufficiens purgatio.adde aureum vnũ et distemperetur cuz aqua decoctionis masticis in qua sit odor eius sufficiens. Et esto certus quod hoc est bene exlaxatiuis isti egritudini conuenientibus. Et caue tibi omnino ne misceas aquam cum aliqua re quã capiti apponere volueris. Nec potabis eum nisi sitim habuerit validam: et spero si egritudo non interficit subito sed expectauerit aliquantulum et ipsum purgaueris cum predicta medicina:quod alleuiabuntur accidentia: et continuando hanc curam liberabitur omnino. ⁊ scias quod ille qui patitur apoplexiam:si magnum spaciũ habuerit inter vnum anhelitũ et alium.et illum fecerit cuz duritia ⁊ granedine:mors eius est propinqua. Et ciba eos columbis siluestribus quorum capita et colla sint abscisa: et decoquũtur lento igne. ⁊ postmodum pistentur carnes earum et colentur:et propinatur ius illud eis: quoniam hec medicina est eis cibus conueniens valde. Et si possent comedere da eis carnes eorum:quia est eis medicina appropriata:et passeres etiã assate vel subfrixe in sartagine cum almuri eis vtiles valde existunt.cauendo eos ab omni cibo frigido et grosso.

Silue stribꝰ colum bis.

¶Capitulũ.xij. Quod est de cõgelatione.

Hec egritudo oritur ex complexione frigida quedominatur super cõplexionem cerebri. Et cura eius leuior existit cura apoplexie prescripte. vnde sufficit tibi fricare caput eius mantili. et postmodum desuper spargere puluerẽ subtilem gariofi. precipiendo odorare muscum et ambram et confert etiam in hac egritudine eis odorare dendrolibanum et sanfucum et mentam et basilicon et subfumigare eum cũ galbano et ambra:et ciba eum passeribus ⁊ pullis columbinis volantibus siluestribus: et canabir: et anatis assatis vel decoctis in sartagine cum almuri. aut in sartagine decoctis in furno. et frica corpus totum fricatione communi inter fortem ⁊ lentam. et aqua eius ad bibendum sit aqua termarum si poteris inuenire. Si nõ,posses habere de hac aqua:fac ei sirupum de cortice citrorum et masticis añ.cum zuccaro. et da ei ad bibendum cum aqua.Spero enim quod isto regimine redibit infirmus ad propriam sanitatem deo dante.

A te ru

¶Capitulum.xiij. Quod est de subet.

Hec quidem egritudo oritur quãdo hũiditas mala multa abũdauerit in substantia cerebri cum fortitudine et ei aliquid frigiditatis fuerit associatum. Sed si qualitas humiditatis fortiter dominatur absq; dominio aliarũ qualitatum. ſ. frigidita-

tis ⁊ caliditatis: sed fuerint due temperate ⁊ equales: aut caliditas parum ab equalitate fuerit egressa: tunc nō oritur subet: sed generatur somnus magnꝰ atq; ꝓlixus ⁊ profundus. Et scias ꝙ subet nō fit sine gemitu vel stertatiōe: sicut apoplexia similiter non reperitur absq; forti et graui stertatione et gemitu: sed leuis stertatio seu gemitus sicut passus fui longo tempore nō est aliqua significatio super his. Et cura huius egritudinis est odorare pentafilon et semen basiliconis et gariofilos: et rutam. Et iterum omnia predicta pistētur subtilissime: ⁊ spargantur super cutem totius capitis. Et distilla in aurem infirmi parum balsami. vngēdo similiter nares ipsiꝰ cum eodem. Et propina ei omni mane ieiuno stomaco ad bibendum quartam partem aur. j. de optimo balsamo. Et combure coram eo de tamarice et scala. et fac impastare panem eius cum aqua infusionis maratri. et da ei ad comedendum de dianiso. Et si cognoueris qđ humiditas p̄dicta fuerit ex abūdantia flegmatis in stomaco. purga eum cum hoc catartico. ℞. seminis vrtice et agarici. añ. aur. iiij. polipodij. aur. ij. colloquintide quartam partem aur. j. Incide eam subtiliter: et misce eam cum granis pini bene pistatis: deinde istam cum omnibus predictis malaxa. et fac magdaleonem cum decoctione feniculi. ⁊ de hac confectione da bis ad bibendum infirmo aur. v. cum decoctione feniculi calida. Et si non purgatur sufficienter adde aur. j. Et fac custodiam sicut conuenit laxatiuis: et fac eum sternutare ponendo in naribus suis licinium coti. extirpando aliquando pilum vnum vel duos ex naribus. Et fac euz subfumigari cum alchitran et thure.

¶ Capi. xiiij. Quod est de sirsen calido cum alienatione.

Hec quidem egritudo generatur ex alijs egritudinibꝰ et suis causis: quare accidens earuz ipsam esse dicimꝰ. Sed postquam in cerebro cōfirmata fuerit indiget cura speciali et propria. Et accidit, hec egritudo aut ab humoribus acutis et mordicatiuis existentibus in stomaco: a quibus resoluuntur fumi et vapores: qui ascendendo ad cerebrum colliguntur in eo. aut oritur a febre acuta valde calidissima atq; forti: que facit fumositates caput ascendere: aut forti caliditate sol: aut ab alijs causis facientibus vel procreantibus immensam caliditatem. Quare si confirmata fuerit egritudo et accidentia ipsius fuerint fixa atq; mansiua: indiget cura speciali. Sed si non fuerit confirmata egritudo neq; fixa: remouetur remota causa ipsius. vnde in illa que fit a caliditate solis sufficit tibi apponere capiti ipsius oleum rosaceuz: in quo rose pluries sint iterate: et infrigidatum in puteo: iterando pluries et frequenter: et sic omnino liberabitur. Sed si fuerit ex caliditate ignea procreata ab humoribus acutis et calidissimis existentibus in stomacho non suf-

Cura.

ficiet cura predicta: sed oportet vt sis studiosus ad infrigidandum stomacum. Quare si predicti humores fuerint in concauitate stomachi euacua eos p vomitum: & tunc remouebitur causa. Et si fuerit a caliditate ignea procreata a febribus intensiuis siue fuerint conclusi & inseparabiles: siue non: tunc omnib⁹ modis oportet te cōplexionem ei⁹ infrigidare: cum magna cautela atq; studio: eo quia febris si fuerit ex putredine: et tu multiplicaueris infrigidantia in curatione ipsius: ingrossabis materiam: et etiam si esses tam excellentissimus in scientia medicinali sicut fuit archilinus: non possesplenarie frangere febrem putredinalem solum cum frigidis absq; lesione et nocumento caloris innati: si hoc feceris cuz virtute primarum virtutum vel operationū. Et si infrigidabis temperate: possibile erit q̄ franges fortitudinem febris sine nocumento caloris innati. Et etiā hec frigida temperate non debes exercere nisi post apertionē opilationis cum rebus subtiliatiuis et incisiuis et digerentib⁹ humorem. Et ea que faciūt hāc operationem sunt medicine calide: quoniam operatio calidarum rerum adiuuat ad conseruationem caloris naturalis: et ipsum auget: et remouet radicē putredinis. Et ista non possunt fieri cum medicinis predictis frigidis temperate nisi eis miscueris incisiua et aperitiua: et hoc non facimus vt calefaciamusnaturam: cum sit superflue calida sed intendimus causam putredinis remouere aperiēdo opilationes & subtiliando atq; scindendo humores. Sed si intendis frangere fortitudinē caloris innaturalis absq; putredine: fac cū medicinis infrigidantibus: que non transcendant finem secundi gradus. Et esto cōtentus in his specialiter in ista egritudine. Et miscere acetum cū istis medicinis est valde vtile. Quoniam est vehiculum et delator aliarum medicinarū ad membra ad que minime ptrāsire possent absq; eo. Et est necesse vt he medicine sint frigide actu et potentia. et non sufficit frigiditas earum potentialis nisi infrigides eas ponēdo ipsas in aerem frigiduz scilicet in puteo frigido: vel ad ventum. Et cum fuerit egritudo pone petiā lini madefactam in niue super caput eius. Et non tradas oblinioni q̄ cerebrum inquantum est cerebrum est frigide complexionis: & propter hoc non potest sustinere frigiditatem actualem in excessu sicut possunt alia mēbra que nō sunt frigida. Et esto memor que et qualia accidētia pessima ipsi cerebro habeant p̄uenire ex superflua frigiditate: et pro tanto non debes frigida in excessu in ipso superflue iterare. Et potabis eum cum aqua rosata et aqua citrulorum. quaruz partes sint equales cum quarta parte ipsarum de aceto: et cum isto potu etiā potes ponere micam panis lotam ad comedendum. Et erit ei cibus vtilis valde et medicina et longinquus ab oīi putrefactione. Et si hoc syrsen fuerit ex causa seu egritudine alicuius alterius membri nernosi: non poterit remouerivllo modo nisi remoueatur causa. Et si fuerit ex apostemate visibi

Ad

Sy
sen

li apparente in aliqua parte corporis:et non fuerit infirmus in principio sui flobotomatus:emplastrizabis locum hoc emplastro.quod.℞. flouis camomille: seminis lini pulverizati et farine ordei.Et misce cum oleo rosato.et si cū hoc dissolvitur est bonum.ergo illo vti debes. Quod si dictum apostema ad saniem devenit: stude in maturatione eiusdem:ꝛ postmodum aperies ipsum evacuando saniem: et facta apertione cum evacuatione saniei removentur accidentia. Et quod remanet post apertionem:stude ad digerendum cum mica panis albi impastata cum decoctione pedum arietis. Sed si predictū apostema ad saniez non devenerit:tunc primo ipm flobotomare debes:ꝛ postmodū circa resolutionem intendere debes frangendo caliditatem ipsarum cum predictis.addendo p̄dicto emplastro sticados et radices yringorum.Quoniam sticados admirabilis efficacie reperitur esse in hoc casu:et iam tibi sufficiēter ꝺclarata est cura istiꝰ egritudinis:que est perutilis omnibus febribus cū quibus est apostema sive fuerit intus: sive extra.Et cibus eorum sit farinata ordei vel panata clara:aut mica panis pluries lota:sumendo in potu aquam ordei.

¶Cap̄.xv.Quod est de privatione intellectus ex frigiditate.

Perturbatur quidē intellectus ex mala complexione frigida ꝛ sicca qñ iaz est fixa et radicata in ipsa substantia cerebri. Et accidūt ex ea vigilie: sicut ex necessitate vmbra seu tenebrositas tempore pluvie esse reperitur:cui subveniendum est ponendo oleum ro.super caput patientis in maxima quantitate.Et etiam de eodem apponere debes in naribus et auribus eiusdem. Et balnea eū in aqua tepida dulci inducendo ei letitiam toto posse.et fac ei omnem quietem et suavitatem elongando eum a mulieribus. Et fac eū odorare linguam bovinam: et mala aromatica.Et non obliviscaris cum hoc toto ipsum purgare ab humore frigido ꝛ sicco. et hoc facere potes cum polipodio recenti optime conquassato: ponendo id ad coquendum cum gallo veteri: cui crura sint fracta et omnia alia sua ossa cū suis pulpis sint optime contusa in aqua dulci cū modico olei et salis:et coriandri recentis: et cum perfectissime fuerit decoctꝰ exprimendo fortiter coletur: et in illa colatura iterum decoque ℥.j.polipodij:recentis ꝛ postmodum cola:et propina illam infirmo ad bibendum in ieiunio.Et si cum hac non purgatur decenter:scias quod eius egritudo est male dispositionis:quare oportet te redire ad purgandum ipsum cum medicinis laxativis predictis purgantibus melencoliam. polipodio

¶Capitulum.xvj. Quod est de mania.

Et accidunt hec egritudo: scilicet mania et destructio intellectus ex mala complexione vaporum ascendentium ad caput:sive sint calidi:sive frigidi. Et si causa fuerit calida sunt omno sine timore: et specialiter si caliditati siccitas fuerit associa-

ta. Quod si dicta mala complexio fuerit vniuersalis toti corpori: ita quod sit insita et radicata in corde: tunc quando sanguis eius ebullierit: mania efficitur pessima atq; fortis: et si perseuerauerit mania tandiu quousq; ad timorem aque deueniat infirmus: et ab ipsa fugiat: mors eius est propinqua. Et hec accidunt pluribus animalibus: scilicet leonibus: canibus: equis: mulis et asinis: et iã accidit qõ quidam mulus voluit mordere quendam hominem: et homo versus est in fugam vadens per viam vnam strictam: et mulus sequebatur eum: qui cum peruenisset ad introitum talis stricti et brevis infixit se ibidem: et cũ non potuisset exire propter strictam et brevitatem: mortuus fuit ibidem. Et hec egritudo transfertur ab vno animali ad aliud eiusdem speciei: et etiam alterius speciei: et hoc accidit secundum preparationem complexionis et nature vniuscuiusq; ad recipiendum dictam malam complexionem: sicut apparet in ramis arborum quoniam habiliores sunt ad recipiendu actionem ignis quam grosse arbores: et oleum etiam citius recipit complexione sua et natura sua operationem ignis quaz faciat semper uina que frigida existit. Et in hac mania quoddam mirabile reperitur: quia si collectum fuerit de vrina istius in quantitate multa in vrinali vitreo: videbis quod clarificabitur vrina: et sine dubio videbis intus formas calculorum natantes: et si ipsam colaueris per pannum subtilem nullum vestigium illorum seu signum in pecia poteris inuenire. Et si dictam vrinam iterum in vrinali repones: et ibidem aliquantulum permanserit: veraciter iterum videbis eos vt prius. Et super hoc libenter causam ponerem si meus intellectus esset sufficiens. Sed si mala complexio fuerit in cerebro solum simpliciter sicca non fit inde mania: sed solum perturbatio intellectus: et cogitationes male ꝛ pessime. Et fit etiam perturbatio intellectus ex diminutione proprie substantie cerebri: sicut accidit illis qui superflue vtuntur flobotomia. Sed hoc esse videtur ex sententia diuine prouidentie. ¶ Et si quis dixerit respondendo quod senibus diminuitur intellectus propter ipsorum cerebrorum diminutionem: ergo pueri secundum istam rationem: perfectiorem intellectum et meliorem multum habere; deberent omnibus alijs etatibus: cum habeant cerebrum proportionaliter plenius et non est ita. Respondeo quod sicut senibus diminuitur et destruitur intellectus propter paucitatem substantie ipsius cerebri: ita infantibus vel pueris impeditur et destruitur eorum intellectus propter multam admixtionem que fit in substantia eorum cerebrorum ab humiditatibus preparatis ad applicationem et nutritionem substantie cerebrorum ipsorum propter exuberantiam nutrimenti ipsorum: et in hoc tempore: seu etate augetur humiditas naturalis: et etiam superfluitates: ꝛ propter hoc prolongan-

Mors ppinq

Mania.

Rñs.

tur somni eorum:et etiam sup-
fluitates que exeunt ex narib⁹
eorum:et ex corporibus sunt in
quantitate multa.Quare sum-
marie tibi dico:quod puer do-
nec fuerit in hoc esse:non pote-
rit esse perfecti intellectus:do-
nec fuerit completus:quoniaz
sicut membra eorum non sunt
completa in mensura et quan-
titate:ita eorum intellectus nō
est completus: donec veniant
ad etatem perfectam.Sed quā
do senibus accidit perturba-
tio intellectus propter diminu
tionem substantie cerebri:tunc
cura impossibilis est. Tamen
rege eos propinando eis amig
dalas dulces ad comedendum
cum pane bene fermentato:et
zuccaro: quoniam ista augent
substantiam cerebri: et etiam
vua passa est eis vtilis: quia
impinguat epar.Et hic defect⁹
qui fit in cerebro: fit in parte
anteriori: et propter hoc ima-
ginativa solus pro maiori par-
te senibus destrui reperitur:et
interdum etiam eis destruitur
cogitativa: quando consumi-
tur cerebrum quod in media
cellula existit: et etiam memo-
rialis quādo diminuitur sub-
stantia ipsius cerebri: que in
posteriori cellula collocatur.
Quare ad restaurandum hanc
humiditatem:da eis amigda-
las cum zuccaro sicut dixi:ꝛ vn-
ge caput ei⁹ cum oleo amigda
larum dulcium cui sit admixta
decima pars ipsius de oleo ma
sticino:eo quod membra prin-
cipalia non sustinent medici-
nas in quibus non sint ea que
habent confortare: ꝯuis acci-
dens egritudinis ea nō requi-
rat:quoniam intendere debes
ad confortandum et fortifican-
dum partem illam in qua egri
tudo reperitur.Sed ex istis tri-
bus partibus cerebri:posterior
citius exiccari deberet ratio-
nabiliter propter sui naturam
et complexionem ceteris alijs.
Sed quia aer leuiter ad eam
pertingere non potest:propter
grossitudinem et soliditatem
ossis continentis ipsum.Et qz
est omnino ꝯclusum absq; om-
ni foramine et porositate:ideo
minorem recipit desiccationez.
Sed pars anterior cerebri: eo quod os eius continens ipsum est apertum et porosum:et aer ad ipsum per anhelitum cito pertingere potest: ideo citius desiccatur:et etiam citius quaz cerebrum quod in media cellula esse reperitur:eo quod aer ad ipsum non ita cito potest perue nire nec ita leuiter.Et quia os continens ipsum similiter est obtusum solidū et absq; porosi-tate sicut est os posterioris par-tis cerebri:ideo longinquum a siccitate esse reperitur.Et quan do siccitas cerebri superuenit in ista parte anteriori: vel in alijs oīb⁹ partibus:simul cura erit difficilis valde iuuenibus: et etiā alijs qui sunt in maiori etate:ꝯuis sit possibilis. Sed decrepitis est impossibilis om-nino:vnde intēdas in curatiōe istius partis vel omniū partiū cū medicinis supradictis.Sed attende ꝙ qñ os cranei vel vbi os ipsius fuerit densum solidū ꝛ absq; porositate tūc vti debes fortioribus medicinis:eo quod grauiter et difficulter possunt penetrare.Sed vbi inueneris

anteriori pis cerebri.

craneum porosum ⁊ non ita solidum: citius possunt medicine intus penetrare. Quare leuioribus indiges, medicinis ⁊ debilioribus.

¶ Capitulum. xvij. Quod est de humiditate que oritur in cellula anteriozis cerebri et circa cerebrum.

SCias quod humiditas subtilis que oritur in cellula ãteriozis cerebri et circa ipz est immẽsi fetoris: ⁊ ex illo intellectus perturbatur. ⁊ non potest infirmus caput suum sustentare. ⁊ non loquitur nisi cum difficultate magna: ⁊ quando interrogatur de aliquo tarde et pigre ⁊ cum perturbatione respondet: ⁊ pro maiori parte non intelligitur: ⁊ est absq; intellectu. Et ego tempore meo vidi quendam cui supuenit hec egritudo: ⁊ nulla medicina ei prodesse potuit: ⁊ mortuus fuit inde. Et hec egritudo multotiens accidit ouibus: et ouis illa que habet hanc egritudinem a pastoribus dicitur matronia. Et cura huius egritudinis est caput cauterizare: ⁊ sine dubio cirugi multũ errãt: cauterizantes omnes in capite quibus accidit perturbatio intellectus: ⁊ sequitur inde maximum nocumentum: quoniam si causa egritudinis fuerit caliditas ⁊ siccitas: vel caliditas solum: aut siccitas solũ: aut fuerit causa ex diminutione substantie cerebri: considera quid inde contingere potest. Sed in hac egritudine sine dubio cauterizatio est cura vtilior alijs quia desiccat horribilem humiditatem: et eam extrahit ad partes exteriores. Et si posueris in naribus ipsius succum rose canine: que arabice dicitur secaica- Sc
nahamaz multum confert. Et ca
etiam alia medicamina que a ha
medicis assueta sunt injci in naribus faciendo caput purgari: sicut est aqua sicle: et aqua cucumeris agrestis: et similia. Et cõtinuando has medicinas et rectificando regimen ipsius poterit liberari: et desiccabitur inde humiditas illa nocina: et liberabitur deo dante.

Cura huius egritudinis

¶ Capitulũ. xviij. Quod est de scothomia que in arabico dicit abscedar.

EAccidit aliquando homini quod stando et supersedendo apparet ei q omnia; circũuoluãtur donec cadat. Et oritur hec egritudo ex vaporibus subtilibus et acutis colericis ascendentibus superius per arterias ad cerebrum replendo ipsum: et accidit spiritui naturali motus malus. Et predicti vapores ascendunt superius propter amplitudinem arteriarum: que tales a natiuitate existũt. Quare predictis cõfert incidere arterias: que sunt post aures. Sed si dicti vapores ascendunt per arterias retis vel retine miraculose modicum inde sequitur inuamentum. Et si prouenerit dicta egritudo ex amplitudine aliarum arteriarũ tunc confert incisio p̃dicte arterie. Et debet me- Med
dicus infrigidare complexionem huius infrigidatiõe tem- cus.

perata scilicet propinãdo ei lactucas elixas ad comedenduz: et ad potandum aquam ordei cũ agresto: nisi stomacus fuerit immense sensibilitatis: et potabis eum etiam aqua ordei: et aqua frigida cum aqua rosata. Et ab omnibus fructibus abstineat: preterq̃ a medullis seminum anguriarum et citrulorũ: q̃ ei exhibere debes postq̃ cognoueris qd̃ dicti vapores ab humorib⁹ colericis fuerint generati. Sed illa que a stomaco procedit ad cerebrum potest ex humore vno oriri: vel ex pluribus ex quibus generãtur vapores ascendentes ad cerebrũ. Et cura huius leuis satis existit scilicet purgando stomacũ cum aqua infusionis mirabolanorum citrinorum: et scamonee et violarum. Et confert etiam hec decoctio: que purgat stomacũ a colera. ℞. seri lactis coagulati cuz lacte fici libram. 5. ⁊ infunde in eo auř. iiij. corticis mirabolanorum citrinorum ⁊ violaruz auř. v. Alchacar sicci auř. v: et permaneant omnia simul in dicto sero vsq̃ mane: et tunc colentur optime fricando et exprimendo: et in predicta colatura adde quartam partem auř. vnũ ex scamonea miscendo ei auř. x. syrupi mastic. et. x. syrupi citoniorum. da bibere et tardet cibuz quousq̃ compleuerit op⁹ suum. Et si modicum assellaret ex dicta potione da ei ad bibẽdum de dicto sero: expectando sicut in alijs medicinis. et ciba eum pane optime fermentato cum pullis vel carnibus edinis decoctis cum vino granatorum ⁊ agresto. Et femine laudabiliores in hoc casu existunt masculis: et ex ipsis adhuc meliores sunt albe. et post que varie existunt. Et aquam ordei bene preparatam cum aqua dulci eis similiter conferre dicim⁹. Sed si dicta egritudo ex humoribus putridis orta fuerit: tunc yerampigram cum sero lactis vtilem et sufficientem eis esse dicimus: et etiam aloes solum cum sero confert: et si ei miscueris aliquid agarici erit melius. Sed si predicta putredo in stomaco fuerit inde orit̃ fetor oris et scissura labiorum: et est possibile quod ex dicta putredine eueniat cerebro calefactio subita cum horribilibus cogitationibus: et propter impetuositatem et fortitudinem accidentium impediuntur spirit⁹ animales intantum quod vrere videntur et eleuantur: et conculcantur subito: et mouentur extraneis motionibus: et inde sequitur scotomia. Et hoc multo tiens vidimus quod quando alicui subito euenerit aliquid quod immutet fortiter spirituz animalem quod illud facit euenire scotomiam. Et cura huius est cura prescripta faciendo eũ odorare rosas cum mirtela madefactas in aqua rosata. quoniam liberabitur cum adiutorio dei. scotomia.

¶ Cap̃. xix. Quod est de dolore totius capitis: qui q̃dẽ in arabico dicitur baidda.

T dolor fortis qui accidit in capite aliquando est continuus: et aliquãdo est cũ interpolatio-

ne habēs paroxismos. Et qui habet ipsum non potest sustinere voces ⁊ vociferationes fortes propter debilitatem nerui audibilis: et propter debilitatem etiam totius cerebri: et sine dubio tales voces excitant dolorem. Et non mireris quia quando dolor fortis est in aliquo membro augetur ex forti voce. Et causa huius est aer motus a forti voce qui percutit membrum dolorosum: ⁊ inde dolor auget. Et hec est opinio Gale. etiam in egritudinibus oculorum: cui quidam in hoc obuiauerunt: medici vero minime: immo sententijs ipsius totaliter adheserunt. Et qui habet hunc dolorem similiter non potest aspicere in magno splēdore: eo quia sicut neruus per quem auditus ad cerebrum tendit non potest fortem sonum ferre: ita neruus opticus per quem species visibilis venit ad oculum non potest magnum splendorem ⁊ lumen sustinere: eo quod quando tam fortis dolor est in toto capite: ipossibile est quin etiaz oculi non sentiāt. Remanet ergo nobis inquirere: vbi et in quo loco seu parte capitis iste dolor principaliter existat: et absq; dubio dictus dolor inuentus est in panniculo qui sub craneo moratur idest dura matre vel in illo qui est post istum circundans cerebrum idest in via matre: et quando in aliquo dictorum est dolor non potest ferre vocem magnam: nec lumen intensum.

Galenus.

Restat adhuc scire quid sit dolor: et causa eiusdem. Jam ergo declaratum est quod dolor nil aliud est quam sensibilitas cōtrarie qualitatis existentis in membro: quare cum perseuerauerit perducet ad solutionem continuitatis. Et solutio continuitatis accidit aut propter extrinsecam: sicut incisio ensis vel percussio facta a re aliqua: aut ex contusione. Et potest etiam esse solutio continuitatis ex extensione valida facta a superflua repletione: aut ex ventositate vaporosa. Et si ventositas dicta vaporosa facta fuerit a frigore: potest etiā ex eadem dolor fieri fortis: eo quod quelibet res que habet subtilem naturaz pungit: quāuis sit frigida. Et tu scis quod vapor natura sui subtilis existit: et hac de causa prouenit solutio continuitatis: sicut apparet in rebus extrinsecus: quod quando extenduntur fortiter vltra debitum laniantur ⁊ rumpuntur. Et acuta etiam quando recipiuntur sunt causa solutionis continuitatis. Et argilla similiter seu terra malaxata optime cum forti aceto: et exterius epithimata soluit continuitatem cutis. Et etiam siccitas cū in corpore superflue exuberauerit cū modica extēsione illud idē leuiter facere pōt. Et qñ frigiditas supauerit intātum ꝙ congelatur membrum ⁊ induratur: sequitur inde solutio continuitatis. Et etiā ex rebus calidis et acutis receptis per os vel exterius emplastra

A
la

tis: sit solutio continuitatis: sicut ex sinapi et tapsia: q; ex sua subtilitate profundantur: ꝛ corrodunt et soluunt continuitatem. Et nos videmus quod acetum quanuis id quod in sua cõplexiõe dominatur sit frigiditas sicut dicit Gal'. frãgit vtres ꝛ perforat eos: et rũpit vegetes. Et fit etiam solutio continuitatis ex coagulatione sicut cera et pix. quia quando sunt coagulata franguntur ex leui extensione vel a percussione ab aliqua re dura. Sequitur ergo quod iste dolor tam difficilis et fortis sensibilitatis esse non potest nisi a superflua repletione ꝛ extensione existente in membro valde sensibili. sicut est dura mater et pia mater. Et quando fuerit ex vapore frigido ibi recepto dolor erit validus atq; grauis. Et si fuerit ex calido vapore existente in locis predictis leuiter illum cognoscere potes'. eo quod dolor erit acutus valde ꝛ mordicatiuus. Et tactu etiã ipsum cognoscere potes. Et signum illius qui fit a frigiditate vel a vapore frigido est quia infirmus delectatur in appositione rerũ calidarum actu ꝛ potẽtia super caput: ꝛ videtur ide recipere inametũ et sentit in capite dolorem magnum cum grauedine ꝛ ponderositate: atq; mordicatione et punctione. Et qui fit ex caliditate est dolor difficilis atq; fortis cũ punctione et mordicatiõe. ¶ Et cura generalis istius doloris est rectificare regimen ipsius comedendo ordinate ꝛ debitis horis'. Quod si fuerit dictus dolor ex repletione cũ grauedine. cura eius propria est flebotomia. considerando tempus: etatem: consuetudinem: regionẽ: et complexionem. Et qui fuerit ex vapore frigido: curatur vaporãdo caput cum sticados: ꝛ si fuerit ex calido: confert ei bibere aquam rosatam confectam cuꝫ psilio integro: quoniam medici prohibent pistationem eiꝰ. Quod si fuerit predictus dolor ex repletione multa sanguinis: flebotomandus est ex cephalica. Medici.

¶ Et si ex arteria flebotomaueris: longe melius erit: sed scire debes quod sanguis ille cum magna difficultate retinetur et solidatur: et propter hoc tecum habere debes ea que habẽt sanguinem fortiter retinere: sicut sunt pili leporis minutissime. incisi mixti cum albumine oui et ipso: aut folia mirte subtiliter pulnerizata cum psilio integro mixtis cum aqua rosata: et ponere super locum similiter stringit.

¶ Et cum vis incidere arteriam: ipsam stringe versus radicem sui: ne superflue sanguis exire possit: incidendo eam cuꝫ re frigida: et non cum igne.

Et si cognoueris flegma cum sanguine abundare: fac eum vti exercitatione temperata cibando eum cibis declinantibus ad caliditatem temperatam ꝛ siccitatem: sicut sunt turtures et passeres: ꝛ his similia. Turtures passeres.

Abstinendo ab ouis ꝛ piscibus: ꝛ a panata que in atabico dicit caride: et ab aqua frigida val-

de: sed quando vis eam propinare miscere debes cum ea aliquid mellis vel zaccari: aut rob vue passe decoctum vsqz ap spissitudinem mellis: faciẽdo vt recipiat caz tepidam. Et si cognoueris manifeste quod dictus dolor a vaporib⁹ calidis procedat: incide arteriam incisione frigida: faciendo eum abstinere ab omni re calida: ⁊ ciba eum gallinis elixatis in aqua cum modico olei et salis ⁊ aceti. Et potes etiam eam coquere cum cucurbita: non ponendo gallinam cũ cucurbita. nisi post decoctionez cucurbite. Et potest etiam decoqui cuz succo granatorum: ⁊ face eum multotiens odorare mirtellam cum ligno aloes ⁊ sandal'. ⁊ purga eum cum sero lactis coagulati cuz lacte fici addendo ei aliquid scamonee. Et cum fuerit purgatus numera sellas: et quot vicib⁹ assellauerit: tot diebus quiescat post purgationez: ⁊ postmodum facies eum vomere: et post vomitum iterum eum purgare debes. Et iam superi⁹ declarauim⁹ loca que apta sunt recipere hunc dolorem: quamuis videatur quod dolor in osse existat. Et quomodo hoc eẽ posset: cum secundum opinionem quorundam os omnino careat sensu? Et ego dico quod si aliquid habet os de sensu: est valde grossum: ⁊ propter hoc impossibile est quod illic dolor percipiatur. ⁊ iam inuenimus Gal'. dixisse que adinuicem sunt opposita: quando dixit quod ossa omnino sunt absqz sensu: ⁊ alibi dicit quod dentes habent sensum: ⁊ non grossum: immo valde intensum. Et opinio magnorum medicorum est quod sensus non sit in aliquo membro: nisi veniat in eodẽ per nernos subtilissimos diuisos: et contextos ibidem. Quare cum ossa non videantur habere talem texturaz nernorum: sensum habere non debent. Et ergo sicut cerebrum mittit virtutem sensibilem per neruos omnibus membris: ita epar sua virtute naturali mittit nutrimentum per venas omnibus membris. ⁊ si ossa ideo carent sensu: quia nerui in eisdem non sunt diuisi ⁊ contexti minutissimi: vt capilli eadem ratione omnino absqz nutrimento ⁊ augmentatione esse deberẽt: cũ vene capillares diuise in eis non reperiantur: neqz virtus naturalis fortior esse reperitur i introitu membrorum quam animalis immo animalis valde fortior iudicatur. Et tu vides quod ossa quandiu sunt in corpore animato permanent sine putredine ⁊ corruptione: ⁊ etiam omnes cartilagines. ⁊ cum priuatur corp⁹ a vita: corrumpuntur omnino. Ergo quid est illud quod cõseruat ossa in corpore animato a putredine? Non potest negari quin illud sit spirit⁹ vitalis procedens per arterias ad omnia membra que arterie i membris ipsis minutissime diuiduntur. ⁊ eodem modo ossa recipiũt nutrimentum propter vicinitatem venarum nõ pulsatilium. Quare ergo hac eadem ratione ⁊ via non possunt recipere sensum: ossa propter vicinitatem nernorum. sed naturaliter ossa inquantuz sunt ossa multe existunt siccitatis. ⁊ propter hanc sunt grossi ⁊ debilis sensus: ⁊ apparet hoc in

plantis pedum rusticorum: qz quãuis lente ⁊ debiliter recipiant sensuz: tamen non omnino a sensu priuantur: quoniam vides quod quãdo aliquid ex ipsis inciditur ferro quanuis non sentiant dolorem: de quo sit curandum: tamen sensum habere probãtur. Et quia ossa duriora ⁊ sicciora existunt plantis pedũ rusticorum: ideo lentius et tardius et grossiori modo sensum percipiunt. Et si aliquis dixerit scriptum esse quod ossa careant sensu. diximus quod illud dictum est eo modo quo dicitur quando aliquis habet collum breue: quod careat collo: ⁊ quod quando aliquis habet debilitatem visus quod careat visu. Et ista que dixi dico secũdum meã existimationem ⁊ intellectum: ⁊ est veritas omnino: ⁊ inuestigare hoc per viam experimenti in animalibus est difficile valde quoniam quando in aliquo mẽbro inuestigando procedes: incides primo carnem: et postmodum neruos. demum pelliculã que cooperit os ⁊ scire debes qđ omnia ista acutissimi sunt sensus. ergo cum peruenitur ad os incidendo vel rascando quomodo sentire debet cuz sit debilissimi sensus: et hoc certissime scire debes auctoritate ypocratis: qđ quando duo dolores simul fiũt: maior denigrat alterum. et absq; dubio ossa habent sensum quanuis modicum. et quomodo non debet occultari dolor in osse cum sit debilissimi sensus: post immediatam. incisionem factam in carne neruis et pelliculis q̃ sunt mẽbra tanti sensus certe sic esse debet absq; ylla dubitatione.

¶ Capitulum.xx. Quod est de emigranea que in arabico dicit̃ sechichia.

Emigranea est egritudo capitis i qua dolor comp̃hendit mediam partez capitis. quare scire đbes in qua parte sit egritudo p̃dicta. Et scire debes quod esse non potest in aliqua parte capitis nisi in panniculo qui cooperit craneum exterius: vel in illo qui est sub ipso: qui dicitur dura mater aut in illo qui est circundans cerebruz: qui pia mater nominat̃. Et differentia que est inter istam egritudinem et prescriptam que dicitur baidda. est quod illa est in toto capite. ista vero solum mediam retinet partem. Et oritur hec egritudo aut a ventositate calida: aut ex repletione superflua. et que ex ventositate calida procedit: fit subito ⁊ cum extensione forti: ⁊ sentit infirmus acuitatem humoris. vnde resoluitur vapor i loco in quo est: sed si fuerit ex repl̃one: sentiet infirmus grauedinem in loco cũ rubedine oculorum ⁊ faciei. ⁊ potest etiam euenire ab humoribꝰ existentibus in stomaco a quibus vapores ⁊ fumositates resoluuntur qui ad caput ascendũt: ⁊ ibi percipitur incendiũ ⁊ mordicatio valida. Et flobotomia q̃dẽ cõfert. qñ fuerit ex repletiõe et infrigidatio corporis etiam

Emigranea.

Baidda.

cum rebus notis ꝓscriptis. Et ciba eum pullis et gallinis decoctis cum succo granatorum acetosorum. Et potet aquã ordei: et abstineat omnino ab omnibus procreãtibus fumos vel vapores acutos: sicut est vinuz coctum et vinum passularum et similia. Et abstineat etiam a pomis granatis dulcibus: quoniam cito in coleram vertuntur: et sic eis non modicum nocere videntur. Et quando dicta egritudo ex repletione fuerit sola flobotomia aliquando potest liberare. Sed quãdo causa fuerit ex superabundãtia calidorum humorum existentiuz in stomaco a quibus vapores superius ad caput ascendunt.

Cura ꝓpria

Cura eius propria existit euacuare illos cum laxatiuo conuenienti: aut cuz vomitu leui: et sufficit hec purgatio. ℞. mirobalanorum citrinorum et chebulorum et indorum: et violarum: et nenufar. aã. auř. x. conquassentur optime: et ponãtur in feruentem aquam per noctẽ vnam: et in mane colentur exprimendo fortiter: et illi colature adde quartam partem aurei vnius ex scamonea trita. ʒ. j. syrupi acetosi. ʒ. j. syrupi facti ex cor. citrorum. et. ʒ. j. syrupi masticini: et propina ei ad bibendum: et si non purgabitur sufficienter: da ei ad bibendum de predicta colatura: solum regendo euz sicut cõuenit medicamini: dando ei in cibis si superabundauerit humiditas in stomaco que habeant eam exiccare prout tibi videbitur conuenire, dãdo ei semꝑ post cibum aliqua stiptica confortãtia et cõuenientia stomaco vt, sunt pira assata: vel citonia: vel alia similia.

¶ Tractatꝰ. x. de egritudinibꝰ colli: et est cõtinens capitula decem et octo.

SCias ꝙ collum compositum est ex mẽbris simplicibꝰ et cõpositꝫ. et ipsa officialia cõposita sunt ex consimilibus: et inquantum collum compositum est ex cõsimilibus eueniunt ei egritudines cõsimiles: et inquantum collum compositum est ex officialibus membris eueniunt ei egritudines officiales. Et nos intendimus dicere egritudines que possunt ei euenire.

¶ Capitu. j. Quod est de opilatione.

HEc quidem egritudo: scz opilatio accidere potest i venis: neruis: et in ipa nucha. Et cura huius est manifesta. s. cum rebus aperitiuis: et subtiliatiuis humorũ: et hec cura est generalis opilationibus omnium membrorum.

¶ Capitulum. ij. Quod est de relaxatione.

HEc quidem egritudo accidit in collo maxime accidentaliter: scilicet ꝓpter apostema qꝫ fit vel oritur in nucha: et inde sequitur sub apate relaxatio omnium mẽbrorꝫ gñaliꝫ: et si fuerit apa magnũ valde: vel forte interimit subito. Sed si fuerit apa

paruum cum modico dolore et tumore: non inde efficitur relaxatio. ⁊ si apostema cum tumore factum fuerit solū immediate nuce priuabitur inde sensus solum in media parte corporis scilicet exposito: sed motꝰ remanebit ī parte apostematis. quare talibus in principio consulimus fieri flebotomiam si virtus fuerit sufficiens: et postmodum inungere locum cum coto madefacto in oleo rosato tepido multotiens: et ipsum cotum sic madefactum per totam noctem desuper tenere vsq; mane. ¶ Et esto certus quod si confirmabitur apostema deueniet infirmꝰ ad priuationem sensus et motus: vt supra dictum est. Et scire debes quod opinio quorundam antiquorum medicorum fuit: qđ priuatio sensus vel motus: vel vtriusq; simul non fit: nisi ex frigiditate soluz. Sed nos dicimus quod possibile est priuationem sensus et motus fieri in corpore temperato: et etiaz in illo cui caliditas modicū excedit: et absq; dubio egritudo hec euenire potest ex diuersis causis: et etiam ex frigiditate.

¶ Capitulum tertiū. Quod est de spasmo.

ET fit quidē spasmus in collo sicut ī alijs membris accidere cōsueuit. Et ē duarū specieruz. s. ex siccitate et humiditate: et spasmꝰ qui fit ex siccitate possibilitate est vt accidat successiue et paulatine: et possibile est qđ fiat subito propter intensam euacuationē humiditatum factam subito. Sed spasmus qui fit ex humiditate: semper subito habet ꝓuenire: et huius humiditatis sunt due species: vna quidē que non conuertitur in vaporem: sed remanet sic infusa in neruo: vnde ingrossatur: contrahitur: et abbreuiatur: et sic spasmus efficitur. et est etiam alia humiditas: ex qua resoluitur vapor: et inde spasmus efficitur: eo quod mēbrum quod ferre poterat dictaz humiditatem antequam cōuerteretur in vaporem post conuersionem eius minime potest eaz sustinere: quare inde spasmus habet deuenire. Et si quis nobis obijceret dicēs quod in eadem hora in qua humiditas resoluitur in vaporem: dolor inde percipi deberet: et non sentimus illum: dicimus quod vapor donec in motu existit pro maiori parte non facit dolorem: nisi figatur: quoniam si vapor fuerit acutus et mordax: non tamen ex eo percipitur dolor: sed incendium solum et mordicatio inde habet prouenire. Sed spasmi qui fit ex siccitate: cura est generaliter humectare corpus totum: et specialiter membrum spasmatum: et si fuerit ex humiditate purgabis eum cum yera pigra: et similibus: et vnge locum cum oleo de iasemini et camomillino: et oleum de lilio est medicamen proprium spasmo qui fit ex humiditate: et si fuerit dicta humiditas in vaporem conuersa: et inde factus sit spasmus: purgabis eum cum medicinis predictis: et vnge locum oleis predictis addēdo eis

yera pigra

ysopum recentem.

¶Ca.iiij.Quod est de tremore.

Hec egritudo oritur in collo sicut in alijs membris: et est pugna et ptatiovictorie:que fit inter pōderositatem membri et virtutem quam deus prestauit motui membrorum animaliū: quoniā quādo dominatur grauedo et pōderositas membri supra virtutem ipsius inclinatur inferius: et si virtus preualebit ponderositati et grauedini eleuabitur superi9:et sunt duo motus qui fiūt successiue: et isti motus diuersi cum coadunātur simul dicuntur tremor: et collum quidem preparatum est recipere tremorē ex qualibet leui causa aduenientevirtuti motiue propter grauedinem et pōderositatem capitis:quoniaz caput preceteris membris hominis grauius et ponderosius extitit. Et scias q tremor accidit aut post egritudies:aut post euacuationez superfluā aut ab extrinseco propter frigiditatem aeris: aut propter percussionē: aut ex vulnere adueniente capiti consolidato aut non cōsolidato:ex quibus virtus motiua debilitatur: vnde fit tremor. Et capita leporum elixata cum aqua et sale et oleo rosa. comesta iuuant mirabiliter: sicut experimento probatur:et hoc iuuamētum faciūt virtute diuina in hac egritudine que virtus dicitur virtus occulta:seu a tota specie. Et iā alii qui veteres conati sunt loqui super hacvirtute:et ego dico q impossibile est scire certitudinem ipsius: quoniam intellectui humano adeo sublimi et glorioso impositus est termin9 vltra quē impossibile est ipsuz pertrāsire. Et o q bene dixit Galen9 quādo dixit q ista scire pertinet ad solum deum altissimuz et omnipotentem:quia videmus q medicamina vlcerum: pulmonis: et pustularum ipsius in hoc mūdo reperiuntur:et nos ipsa ignoramus: tamen pecudes ipsa cognoscunt: quia quando aliqua ouis habet vlcus in pulmone separatur ab alijs:et vadit querēdo res. Et dicunt pastores q ipsa querit herbam vel herbas ad comedendum: et incontinēti post comestionem liberatur a vulnere liberatione perfecta: et ego iam vidi in pulmonib9 pecudum signa solutionis continuitatis cum consolidatiōe integra et perfecta:et non cognoui nec cognosco herbam illā hucusq neq etiā aliqui ex pdecessoribus nostris ipsaz cognouerunt. ¶Syrupus conferens tremori et confortat omnia membra:et caput ppie. ℞. rubee tinctoris sticados: et corticis citri: et corticis exterioris fisticorum ana ℥.j. thuris puri:masticis et rosarum ana aur. v. et liquiritie pondus quarte partis omniuz predictoruz: conquassentur ola et infundātur omnia preter mastic.in.xv.libris aque feruentis per noctem vnam: postea adde masticem:demum bullias lento igne ponendo cuz predictis ad bulliendum aur.j.puri auri. et bulliant vsq ad consumptionem medietatis:et cola optime exprimendo in dicta colatura pone libras quinq syrupi facti cum decoctione corticis citrorū et zuccaro. decocti ad spissitudinem et libram vnā mellis dispumati: et bulliant simul vsq ad

Quare accidit tremor.

spissitudinē

spissitudinem sirupi:et bibat ex isto syrupo patiens omni mane ʒ.ij.cum.v.ʒ.aque in qua extinctum sit ferrum purum mundū et limatum:ꝛ omnino absq; erugine.et euentatum ab omni cinere:sen pulnere vel sordicie. q̄ consuenit ferro adhererе:ꝛ tandiu debet ipsum calefieri et in ipsa aqua extingui:donec aque medietas cōsumatur:ꝛ postmodū coletur:et cum ipsa syrupus debet distemperari. Et inunge nucham et collum descendēdo inferius per spinā vsq; inferius cum oleo de ben aromatizato:ꝛ si non inuenis illud:quāuis nō sit ita vtile facias cum oleo sinapis. Et est necesse medico considerare et subtiliter attēdere oia ista scilicet complexionē patientis/etatem/tempus/regionē/ꝛ consuetudinem/ꝛ regimē eius tempore sanitatis.i.si homo laboriosus sit et assuetus pati vigilias/aut non:et ꝑm quantitatem coadunationis predictorū facere debet medicus prout melius sibi videbitur conuenire: addendo vel diminuendo. Et scire debes quod differentia est inter cibum et medicinam: eo quod medicinam mensurare debemus ꝑm tempus/etatem/cōplexionem/et consuetudinem/ꝛ regionem/ꝛ egritudinem:sed cibus minime sic est mensurandus:quoniam si complexio cibi elongata fuerit valde a complexione patientis:quāuis talis cibus frangat complexionem et causam egritudinis.tamen inde corpus non recipit nutrimētum:sed expellitur cum fecibus et superfluitatibus: quare oportet vt cibus sit cōplexiōis equalis:neq; eum conuertere debes ad oppositū cause faciētis egritudinem:verbi gratia.vt si sit senex frigide complexiōis:ꝛ in tēpore frigido:et non assuetus labori et exercitio: et cibes eum cibis calidis: non inde recipient nutrimentum membra sua:immo repudiabunt. Et si quis dixerit q̄ mel est cibus calidus et senibus laudatus: dicimus q̄ quāuis sit calide complexionis non tamē multum in calliditate excedit.et non calefacit corp⁹ nisi in tantuz quantū recipit de caliditate a corpore:eo quod nō multum elongatur a complexione naturali corporis nisi intantum decoqueretur quod eius sapor ad amaritudinem deueniret:et tunc membra senis:ꝛ etiā aliorum non recipient nutrimētum. Mel autem cum sit dulce non multum elongatur a cōplexiōe equali:ꝛ senex est animal:ꝛ inquantum est animal habet caliditatem actualem:mel vero cum sit calidum eius tamen caliditas est potentialis:ꝛ caliditas aīalis est manifesta: et mellis caliditas est occulta:ꝛ ꝓpter hoc nutrire potest. Res aūt que excellēter calida existit neq; prestat nutrimentuz senibus neq; alijs. Et etiā si iuuenes qui calidas patiūtur egritudines nutrire volueris rebus frigidis in excessu:non inde nutriētur:immo repudiabūtur talia a natura sui corporis:cuius talia cause egritudinis sint cōtraria:quoniam si talem infirmum nutrire volueris folijs mandragore: non restaurabitur:neq; nutrietur aliquid ex eis. Sed in lactucis est res laudabilis valde: q̄ quāuis ei⁹ frigiditas fortis existat eius tamen substantia non

Caliditas mellis.

est grossa: quare cito a corpore incipit passionem: ⁊ omnia que hic diximus: sint tibi in memoria in omnibus alijs egritudinibus tanq̃ necessaria.

¶ Cap̃. v. Qd̃ est de egritudinibus spondiliũ colli.

de spõdilib⁹ colli.

Accidit spondilibus colli vt recipiãt humores viscosos: mucillaginosos q̃ diuiduntur ⁊ sparguntur inter coniunctionem ipsorum spondilium: et accidit ex hoc q̃ ipsa spondilia profundẽtur intrinsecus vel extrinsecus promineant. Et quando exterius prominent leuis tunc cura existit: quia inde nucha non recipit lesionez: sed quando intrinsecus profundantur: tunc necẽ inducunt: quia inde sequitur squinãtia pessima ⁊ mortifera: ⁊ quando a medico causa talis cognita perfecte fuerit: purgare debet corpus generaliter ab hoc humore: ⁊ hoc facere poterit cũ colloquintida ⁊ bdellio: quia sunt optima in hoc casu. Et stude in exiccando illum humorẽ dissoluendo ipsum. Et pone sup̃ spõdilia colli puluerem gariofilor̃: et macis mixtum cum vino ad modum emplastri: et liga desuper: et da ei ad deglutienduz ea que sint lenia aliquantulũ grossa: sicut est mica panis optime fermentati: et similia. Et fac eũ sternutare inclinato capite: quoniam inde recipit iuuamentuz. Et in summa dico q̃ cura istius egritudinis est primo corp⁹ totũ euacuare generaliter ab humore: ⁊ specialiter seu particulariter masticando grana catapucie expuẽdo exterius flegma qd̃ inde exierit ab ore: ⁊ desiccando humorem: seu consumendo: ponendo desuper emplastrum predictum ex macis: ⁊ gariofilis distemperatis cum vino: et stude paulatine ad redeundum spondile: vel spõdilia ad locum suuz naturale: cognoscẽdo quod hec egritudo naturaliter periculosa est valde ⁊ festina. Et ꝓpter hoc studiosus esse debes in cura: prestando remedia absq̃ dilatione.

¶ Cap̃. vi. Qd̃ est de dislocatiõe spondilium colli.

Dislocant̃ hec spõdilia: aut versus partem dextram: vel v̄sus sinistrã. Et hec dislocatio est valde grauis: et inde accidentia fortia ⁊ difficillima consequuntur: ⁊ si dicta dislocatio vel tortura fuerit parua: modicũ inde infirmo sequitur nocumentum. Sed si fuerit magna dislocatio: forma ei⁹ erit sicut angulus rectus vellauda Λ et efficitur inde relaxatio totius corporis: aut squinantia et spasmus: et hoc accidere potest aut ex casu: vel apostemate: que faciunt exire spondilia ex locis suis. Ex dislocatione spondilium veniunt accidentia hec quoniam si fuerit dislocatio solum absq̃ lesione nuche: accidit ex hoc paruitas membrorum et priuatio nutrimẽti ipsor̃: et prouenit ex hoc sicut accidit arbori imperfecte fracte: in qua nutrimentum tortuose procedit: ⁊ potest etiam ex tali dislocatione infirmus fieri gibbosus. Sed

dislocatio facta fuerit solum in vna parte: cum hec fuerit parua aduenit inde membris paucitas nutrimenti: sed si fuerit magna fit inde relaxatio medietatis totius corporis: propter extensionem que fit in alio latere: eo q̄ quando spondili accidit extensio: sequitur inde spasmus absq; dubio: et quodlibet istorum accidentium per se potest inducere necem: et multo magis si oīa simul fuerint cōgregata. ⁊ ego puto q̄ relaxatio illa que causa humorū fit: mortem infert suffocando ppter privationem ianhelitus pectoris. Et omnibus predictis egritudinibus confert flobotomia propter dubitationē apostematis: et resoluere id quod infusum est de humore: ⁊ derivare ad aliam partem illud quod nondum est infusum: ⁊ confortare locum lesum seu percussum: et id in quo omnia prescripta iuuamenta simul sunt coadunata: est oleum rosatum in quo rose recentes vicibus pluribus sunt infuse: ⁊ sufficit illud ad inungendum locum: et si res fuerit aliquantulū dilatata ad dissolutionē humorum: adde oleum de lilio ⁊ de iasemino si poteris invenire. Sed si egritudo fortis extiterit operatio erit inanis. ¶ Et postquam locutus sum de spondilibus: nunc loqui intendo de nucha. Et scias quod nucha est sicut fons a qua mittitur omnibus membris que sunt sub ipsa sensus et motus: et nervi sunt sicut rivuli qui oriuntur ab ipsa.

¶ Capitulum septimum. Quod est de egritudinibus nuche.

ET accidit in nucha aliquādo stupor qui fit a medico propter appositionē frigida rū rerū desup: aut propter equitationem factā per magnam nimem: et fit inde quedam species egritudinis: que in arabico dicitur, alchadar: in qua privatur sensus ⁊ motus membrorū existentium sub ipsa. Et huic egritudini confert inungere locum cum oleo nucum cui additum sit in qualibet .ʒ. ipsius octava pars aurei vnius ex euforbio: et si non haberes oleum de nucibus: pone loco eius oleum de lilio mixtum cum oleo oliuarum: et oleum de ben etiam mixtum cum oleo de iasemino similiter in hoc loco confert valde. Et adde predictis oleis ad confortationem caloris innati de oleo balsami: et alia olea confortantur accidentaliter calefaciendo ipsa ad ignem: ⁊ sic agendo operabitur tua medicina perfecte. Et scias quod id quod patitur nucha de egritudinibus patiuntur etiam nervi qui oriūtur ab ipsa. Et mihi iam accidit id quod dicam tibi: scilicet quod eūdo p̄cepto regis in abuzachadria cum frigore vehementi et forti pluuia et vento: qui quidem ventus mihi aduenichat parte sinistra pede meo ex illa parte existente discooperto durante illa tempestate sic per totū diē: et sic eundo mihi cecidit patitus de pede: et non potui ipm intus reducere eo quod non poteram movere coram: quare alius mihi posuit ipsum in pede: et iterum cecidit: ⁊ reiteratus fuit mihi: et tertio iterum cecidit

Alchadar.

et mihi ab alio impositꝰ fuit: eo ꝙ minime coxam ⁊ crus mouere poteram: ⁊ tũc cognoui ꝙ a pede crure ⁊ coxa priuatꝰ erat motus ⁊ sensus. Et cum veni ad patrem meũ nõ potui ire sed ductꝰ fui ab alijs: quare inunctus fui in coxa ⁊ spondilibꝰ inferioribꝰ cũ oleo illo qđ apportaueram cã illius infirmi ꝑ quo veneram q̃ quidẽ erat paraliticus: ⁊ in quo priuatus erat sensus ⁊ motus: ⁊ in illo oleo erat balsamũ. Et feci mihi aerem rectificari cum forti igne ⁊ magno: ⁊ adueniente die fui liberatus: et ꝑ certo scias ꝙ nerui citiꝰ valde apti nati sunt recipere egritudines q̃ ipsa nucha: q̃uis nerui sint duriores ⁊ solidiores ac densiores ipsa nucha: tñ quia sunt subtiliores ip̃a ideo citius ⁊ leuius possunt recipere passiones. Et etiã quia a diuina ꝓuidentia nucha hꝫ defensorium ad sui custodiam ⁊ cõseruationeꝫ cũ sit sicut radix: eo ꝙ a destructione et corruptione ipsius destruũtur omnes nerui qui sunt sub ipsa: ⁊ non conuertitur. s. ꝙ a destructione alicuiꝰ nerui: vel neruorum destruatur nucha vel corrumpatur.

Balsami.

¶ Cap̃. viij. Quod est de apostemate nuche.

ET hec egritudo accidit nuche aut in substantia ipsius aut in pellicula que est circũdans ipsam: ⁊ potest hoc accidere ab humoribus diuersis sed ꝓpter acuitatem ⁊ velocitatẽ egritudinis oportet te esse sollicituꝫ circa flobotomiam: etiam si virtus debilis fuerit. Quod si fuerit debilis minues de quantitate: si fortis fuerit in maiori quãtitate extrahere debes: ⁊ postmodum purgare humorem illum quẽ videris vel cognoueris abũdare cum medicinis sibi appropriatis: et postea inunges locuꝫ cum oleo rosaceo calefacto ad ignez: vel cũ oleo rosaceo mixto cum oleo de lilio: aut cum oleo de iasemini: aut cum oleo de alchachoen: quodcunq̃ eorũ inueneris magis apte: eo ꝙ id qđ inuenitur in ipsis non est res de qua medicina magnam faciat sollicitudinem. Et esto certus ꝙ scientia medicinalis non operatur ab aliquo perfecte nisi post longam et multam consuetudinem: ⁊ longam experientiam in ipsa: ⁊ nullo modo cum sophisticationibus vel sophismis logicalibus. Eo ꝙ si aliquis sophisticãdo se voluerit intantum subtiliare in medicinis laxatiuis: vt inueniat in ipsis quantitatem ⁊ qualitateꝫ purgationis proportionaliter: vt egritudo et quantitas humoris vel humorum exigere videtur: et non excedat in plus vel minus vno pilo: intantum perturbabitur eius mens ⁊ intellectus ipsius taliter deuiabit: ꝙ tardabit in curatione infirmi intãtum ꝙ infirmus inde ad mortem poterit deuenire.

¶ Capi. ix. Quod est de opilatione nuche.

ET quideꝫ opilatio que fit in nucha accidit ab humore grosso: et potest fieri in vna ꝑte ipsiꝰ nuche vel in tota nucha: ꝙ si fuerit in parte: erit relaxatio corporis eiusdem partis secundum diametrum: et si fuerit in tota nucha: erit relaxatio totius corporis ab illo spondili inferius. Et si dicta opilatio

fuerit debilis atq; parua: accidet inde solum duricies ⁊ pigricia sensus et motus absq; relaxatione completa. Quare medico conuenire videtur: propinare in hoc casu ea que sunt aperitiua subtiliatiua et incisiua: et vine ꝓuocatiua. Et iam est cognitum quod quodlibet aperitiuum et incisiuum absterssiuz existit: et non conuertitur quod quodlibet absterssiuum sit aperitiuum et incisiuum. Et scias qꝺ syrupus squinzabin squiliticus factus: cum melle distemperatꝰ cum quatuor tantum ipsius aq̃ rosacee in hoc casu multum cõmendatur: et si in eadem aqua rosacea decoctum fuerit aliquid liquiricie mundate erit lõge melius: quia remouet acuitatem ⁊ ponticitatem aceti: et inde etiã remouet nocumentum quod in neruis habet generare. Et si cõposueris ei hanc medicinã erit valde vtilis. ℞. yreos: pollicarie eupatorij: asari. ana. auñ. j. centauree maioris quartam partez auñ. j. seminis melonis mundati ad pondus medietatis omnium predictorum: liquiricie quartam partem totius predictorum: conquassentur que sunt conquassanda: et pone ad lentum ignem cum. ʒ. xv. aque donec redeat ad medietatem: ⁊ coletur optime exprimendo: et pone in illa colatura de syrupo citri: et de syrupo squinanti. ana. ʒ. j. et bibat ex illo septem diebus vel decem et poterit esse qꝺ cum eo liberabitur: quod si non liberaretur ex eo prepara te ad purgandũ ipsum ex illo humore. Et hec medicina est valde cõueniens in hoc casu. ℞. almuchel et est bdellium: et iaussie qꝺ est armoniacum: et ales beneg: idest serapinum. ana. auñ. j. colo quintide quartam partem auñ. vnius. Incide coloquintidam minutim: et misce cum ea auñ. ʒ. ex medullis amigdalarũ mũdatarum et quartã partem auñ. j. ex puluere dragg. ⁊ omnia mala xa cum syrupo squinabin. in magdaleonẽ: et propina ex ipso auñ. v. cum aqua calida ad bibẽdum: et si non purgaretur sufficienter: distemperabis de reliquo cum aqua calida et dabis ei: ⁊ fac eum seruare custodiam quemadmodum conuenit in alijs laxatiuis: et inunge nucham in loco vbi cognoueris esse opilationem cum oleo de tassemini: vel rosaceo: de quocunq; melius habere poteris: quoniã ista habent opilationem eius remouere cum auxilio dei: ⁊ esto certus quod ita est de nucha: sicut de alijs membris corporis: eo quod si elongata fuerit a sua complexione naturali: oportet te laborare vt ipsam redire facias ad eandem: et non debes eam curare cum rebus multum remotis a temperamento vel equalitate. Et medicamẽta que in eis facies non debent penitus secundum gradũ pertransire: sed secure vti poteris his que sunt calida a ꝑncipio primiusq; in fine secundi gradus ponendo semper cum predictis confortantia cuz aliqua stipticitate faciendo aromaticitatem: et aromatica exuberare cum predictis vltra posse: quoniam est perutile in hoc membro absq; dubio. Et oportet te etiam cum omni sollicitudine prenidere et considerare in hoc membro: vt minime ei applicare facias que

Medi a val e bo a.

Medi camẽ ta.

sunt calida vel frigida: sicca vel humida intantum ꝙ membrum non possit ea faciliter sustinere.

¶ Ca. x. Quod est de apostematibus que fiunt circa guttur.

Et fiunt circa collum ⁊ guttur apostemata: et pro maiori parte fiunt prope caput: ⁊ communiter ab omnibus nominantur ista que in istis locis oriuntur ganzirra. i. scrofule. Materia vero harum est flegma: et istud flegma aut est grossum: aut viscosum: aut est flegma grossum desiccatum vltra id quod sue cõplexioni pertinere videtur: ⁊ cõuersum quasi ad naturam melẽcolie. Et potest etiam fieri a tali flegmate cui humor adust⁹ habens acuitatem naturaliter sit admixtus. Quare dissolutio et maturatio in tarditate et breuitate istarum erit secundum naturã predicti humoris ⁊ mixtionem ipsorum adinuicem: qm̃ si in dictis apostematibus nulla rubedo apparuerit: firmus esse debes in tua opinione: qd̃ omnino sunt absq; mixtione alicui⁹ humoris acuti: ⁊ si cum hoc dura fuerint: significatur ꝙ melencolie habent pertinere: ⁊ si mollia fuerint scire debes ꝙ flegma naturale dominatur in eisdem.

Gãzirra.

Cura horum est emplastrizare ea in principio cũ camomilla: et farina ordei: ⁊ rosis mixtis cum aceto: eo ꝙ acetum hz flegma incidere et subtiliare: et suis nocumentis obuiare: et frangit acuitatem humoris acuti si ex eo aliquid est in causa: ⁊ da ei ad bibẽdum syrupuz squinzabin ad incidẽdum flegma cum decoctione liquiricie et passularum enucleatarum: eo quod liquiricia et passule habent nocumentum: quod potest prouenire ab acuitate ⁊ siccitate squinzabin remouere. ¶ Aliud emplastruz est qd̃ eas dissoluit. ℞. radices alcharscaunia: et credo quod sit ciclamen: et karobe porcine: et distẽpera cum decoctione camomille: et fac emplastrum: considerãdo: vt non insistas in istis soluz cum resolutiuis: ita vt non misceas cum eis aliqua humida: sicut est flos lingue bouine q̃ est valde vtilis in hoc casu: ⁊ etiam succus pomorum eo qd̃ si vsus fueris resolutiuis vaporabitur subtile ⁊ remanebit grossum qd̃ indurabitur ⁊ conuertetur ad lapideitatem: ⁊ nos videre possumus simile in operationibus illorum qui intendunt abstergere et mundificare canales aquarum a reb⁹ duris ⁊ grossis existẽtibus in eis: qm̃ ipsi nõ insistũt solum in extirpando et abstergẽdo: verumetiam cum sparsione aque in maxima quãtitate vt ille grossicies vndiq; mollificent̃: et cum eadem aqua defluendo recedant: ⁊ hoc idem faciũt medici ⁊ facere debent. s. ponere humectantia: et mollificantia: cuz resolutiuis: ad hoc vt adequentur sil̃ materie: ⁊ vt citius resoluantur ⁊ euaporẽtur equaliter. Et purga infirmũ ab humore illo a quo tibi videt̃ cõuenire: ⁊ nõ indiges flobotomia in hac egritudine ꝓ maiori parte: qm̃ raro a sanguine ⁊ colera habent ꝓuenire. Et si fuerit aliqñ ab istis vel ab aliquo istoꝝ est valde raruz: ⁊ hoc cognoscere potes suis signis: prout iam supra determinatum est: et si sanguinem cognoueris exuberare minue ex

Emplastrũ.

illo: prout tibi videbitur conuenire ꝑm virtutē patiētis: ⁊ ꝯplexionē ipsi⁹. Sz si infirm⁹ cū predictis scrofulis sic ꝑmāserit: et steterit longo tꝑe absq; regimine aliquo ⁊ ꝯsilio medicorū nec vsus fuerit resolutiuis subtiliatiuis ⁊ incisius tūc omnino ille ad saniē deriuabūt quare propera cuz omni sollicitudine ad eius generationem faciendaz: et si ꝯplexio infirmi hūida fuerit: fac emplastrum ex pasta fermentata mixta cum butiro: ⁊ si eius complexio ad aliquā siccitatem deriuauerit: ⁊ tunc hēas micam panis: malaxa eā cū decoctiōe pedū arietis. Et cū maturatum fuerit apostema aperi locū in loco ipsi⁹ pēdēti: vt inde sanies facilius et melius possit mundificari. Et hoc si optime cognoueris et sciueris anathomiam membrorum: et caue ne decipiaris in incisione scilicet vt nō facias eā in loco vene: vel arterie: aut nerui: ita vt ex illa incisione possit lōge maior egritudo oriri priore: eo qđ si sciam anathomie penit⁹ fueris ignorans: ita quod eam nō fuisti expert⁹ nec eā vidisti: sed soluz ex ea scis aliquid ex auditu: ipossibile est vt veritatē hui⁹ possis cognoscere certissime: ⁊ ꝑfecte: ⁊ maxime in mēbris ꝑuis: ⁊ propter hoc si fueris sic ignorās caueas tibi ab incisiōe facta cum ferro oīno: sed pone sup locum quē intēdis aperire sterc⁹ colūbarū malaxatū cū brodio pedū arietis: si fuerit delicat⁹ ⁊ mollis complexionis aut puer. Sz si infirmus fuerit rusticus vel senex: miscebis ⁊ malaxabis dictum stercus cuz sapone molli. Et si fuerit infirm⁹ mediocris complexiōis ⁊ etatis: miscebis cum butiro antiquo: quoniam faciet locuz aperiri in breui. Et rege infirmum subtili regimine longo tempore scilicet cum pullis paruis: ⁊ tassea facta cuz aceto: ⁊ pullis plenis amigdalarum et panis madefactus in oleo cum modico sale et comestus ꝯfert valde. Et facta apertione primo pone intus tantaz inuolutam in melle per diem vnam et alijs diebus pone tantam optime tinctam ex vnguēto de palma dissoluto cum oleo rosaceo: ⁊ fac prout tibi videbitur conuenire: cōsiderata etate infirmi ⁊ sua complexione: ⁊ secundum quātitatem consolidationis vulneris in tantam debes diminuere donec fuerit liberatus cū adiutorio dei.

¶ Cap̄.xj. Quod est de solutiōe continuitatis colli.

ET qꝛ collum est mēbrum cōpositum: iō ei accidere potest solutio ꝯtinuitatis sicut alijs mēbris accidere consueuit: ⁊ hoc ei euenire potest: aut ab extrinseco: aut ab apostemate. Et scias qđ multe egritudines oriuntur in collo ex dissolutione continuitatis: ⁊ maxime in neruo nominato in arabico neruus retrogradus: ⁊ quando egritudo ibidem generatur: destruit̄ vox: eo ꝙ partes epigloti nō claudunt̄ debite et conueniēter: nec dilatant̄: ⁊ efficitur eius vox rauca ad simi-

neru⁹ retrograd⁹

litudinem vocis hominis fortiter infrigidati:et si dict⁹ nervus fractus fuerit:cura ei⁹ tunc est impossibilis. Sed si fuerit dicta egritudo ex apostemate: tunc curabitur curato apostemate. Quare studeas in removendo ipsum sicut diximus scilicet cum euacuatione:et purgando humores: et resoluendo ipsos:et faciēdo omnia predicta tempore cōuenienti. Sed si fuerit ex opilatione euacua corpus cum laxatiuis:ꝛ postea studeas in dissoluendo opilationem: et in aperiendo eam cum oleo anetino et similibus: donec redeat membrum ad statum suum proprium miscendo cum predictis aliqua que sunt stiptica et aromatica. Sicut recipiendo ex oleo rosaceo partez vnam in tribus partibus olei anetini:et ex eo inunge locum. Sed si dicta causa processit a mala complexione frigida neruo eueniente que eidem superuenerit a niue vel vēto:aut pluuia:vel aliquo alio frigido aere aut ab appositione medicinarum frigidarum et narcoticarum:sicut imperiti medici facere consueuerunt:tunc cura tua esse debet cum rebus calefaciētibus: et inq̄ntum causa fuerit frigida actu et potentia intantum ei resistere debes cum rebus contrarijs calidis scilicet actu ꝛ potentia. Et quia ex predictis causis coagulatur sanguis ille qui in nerno predicto existit:ideo insistere debes cum rebus calefacientibus ꝛ aperiētibus actu et potētia:sicut sunt ista et his similia scilicet oleum anetinum:ꝛ oleum de narciso: pingnedo de alchorac.i.grue:ꝛ aliquātulum pingnedinis gal line:misceantur omnia suprādicta:et calefac istud vnguētū: ꝛ inunge locū pluries sic faciēdo:et madefac cotum in eodez tepido et suppone. Et scias qō omne membrū existēs in p̄ncipalitate ꝛ nobilitate nerui:minime sustinere pōt cōtrarietates medicinarum existentiū in vltimo absq̄ medio: eo qō q̄nis fuerit membrum densum: solidum atq̄ firmum:cuz hoc toto destruitur eius virtus:et perditur et adnihilatur: ex appositione taliū medicinarū existentium in vltima cōtrarietate. Et hoc cognoscere debes ex dictis antiquorum ꝛ vera dicunt loquēdo de dētib⁹.s.id quod eis magis nocere p̄cipit:est quādo extrema eis accidunt absq̄ medio.s.comedere:vel bibere calida actu in excessu post frigida actu in excessu:ꝛ tamen substātia eorum est dēsa:solida atq̄ dura ad recipiendum passionem et intantum sunt dure substantie:q̄ aliqui antiquorū medicorum crediderūt quod essent impassibiles ꝛ absq̄ sensu:ꝛ tñ veraciter sunt sensibiles. ¶ Quāto ergo nerui qui sunt molliores et magis delicati debēt magis recipere passionem et perturbationem ab extremis ipsis dentibus:et absq̄ dubio quando medici ponunt hāc comparationē p̄incipaliter in dētib⁹: nō intelligūt solū de dentibus: sed de omnibus alijs membris corporis. Sed cū hoc nocumētum p̄cipit in dentib⁹:qui sunt tā dure et dēse substantie:quanto magis in alijs que sunt mol-

lioris valde et rarioris substantie percipi deberet: regimē ergo eius dz ad caliditatem modicā pertinere. Et omnes alie medicine sint temperate: vel ad modicam caliditatez pertinentes quēadmodum supra diximus: sicut in cibis eorum propinare turtures et minutas aues nemoris: et etiaz passeres in estate elixatas: et in hyeme assatas in veru: vel decoctas cum almuri vel suffrictas in sartagine: sz scias quod ea que sunt in vltimo assata magis medicine habent pertinere q̄ ad cibum vel ad nutriendum.

¶ Cap̄. xij. Qd̄ est de inflatione facta in epigloto.

Toritur quidem i epigloto apostema ⁊ diximus curam: sed non nocet spālem huius hic rememorare. Quare primo flebotomare debes infirmū de cephalica brachij dextri: et extrahere de sanguine secundum quod tibi videbitur conuenire. Et si videbis epiglotum fortiter rubere ⁊ in tactu calidum da ei ad bibēdum paulatine aquam rosaceā in qua diu steterint semina cittoniorum cum zuccaro et modico aceti: ita vt non percipiatur sapor eius scilicet aceti. Sed si fuerit absq; caliditate et rubedine manifesta: tunc fac eū gargarizare rob de moris mixtum cum aqua rosacea: et etiam de illo paulatine et successiue atq; continue deglutire: et subtilia cibum eius propinando ei solū eis pulli cum pane optime fermentato. Et si apostema fuerit magnum ⁊ multi nocumenti: omnino flebotomare euz debes. Et etiam si nocumentum ipsius fuerit debile: penitus flebotomare debes: eo quod sanguis secum ducit humores: et tempus est breue: et nocumentum quod est minutione sanguinis habet ꝓuenire: cito poteris restaurare. Sz si timuerit infirmus minutionem: purga eum cum purgatione leui: scilicet cum hac decoctione. que ℞. mirobolanorum citrinorum: et violarum: et seminis cartami: ⁊ seminis angera. i. vrtice ⁊ liquiritie ana ꝑtes equales. Et omnia ista pone in aqua decoctionis masticorum: cuius quantitas sit ad mutationem coloris aque: ⁊ fac omnia predicta morari in eadem per totam noctē et diē: et postea cola eam exprimendo fortiter. Et pone in eadē colatura de sirupo tamarindorum vel de sirupo squinzibin prout tibi videbitur cōuenire: et de hac decoctiōe propina infirmo prout tibi videbitur conuenire: seruando custodiaz infirmo sicut fit i alijs laxatiuis. Et si non percipitur in loco calor manifest⁹ vel rubor: fac infirmum gargarizare sirupum squinzabin tepidum: et rob mororum: et aliquid aceti cū quatuor partib⁹ aq̄ dulcis. Et stude vt eius cōplexio ꝑmutetur ⁊ alteret ad siccitatē scilicet dādo ei panē optime fermētatū cum pullis assatis: ⁊ etiaz ex farina ordei vstulati fit cibus q̄ dicit alzasu. i. pultes: ceu iuscularuz est factus ex farina dicta ordei

decoctio.

vstulati cū aqua ⁊ modico zuccari: qui est valde vtilis in hoc casu. Et si color epigloti fuerit similis colori melangiarum et in epigloto ipso apparuerit tumor magnus valde cum duritie. dubitādū est valde de suffocatione infirmi: quare propera re debes ad flebotomandū infirmum: sciendo quod ille sanguis q̄ exierit erit grossus atq; niger. Et sic securabitur a timore suffocationis. Et purga' infirmum cum lapide lazuli: vel cū lanatura ipsius lapidis lazuli: secundum quod virtus infirmi poterit sustinere: vel cum decoctione facta cum polipodio epithimo: ⁊ elleboro nigro: ponendo cum predictis aliqua q̄ siccitatem predictarum habeāt removere: sicut sunt viole liquiritia ⁊ nomifar. Et etiam ponere debes q̄ habeāt dolorē mitigare: quoniā de consuetudine huius loci et egritudinis est dolere: ⁊ pūctionē sentire: sicut sunt flores sticados: ⁊ succus pomorum: quoniam hec conferūt dupliciter. s. q; frangunt siccitatem ⁊ remouēt dolorē. Et si cognoueris q̄ humor sit mlte magnitudinis: tūc dare debes p̄dictas medicinas laxatiuas cum tota substātia frāgēdo siccitatē ip̄arū cū oleo amigdalarū dulciū: vel cū sirupo squinzabin facto cum passulis enucleatis: et maxime si infirm⁹ fuerit, quadragenari⁹: ⁊ coloris bruni ⁊ pilosus: et nerui ipsi⁹ lacerti sint pleni grossi atq; lati: ⁊ vt cōsuetudo infirmi sit esse solitarius cuz multis cogitationib⁹: q; cuz sic reperit, p certo talis erit melancolicus. Sed si infirmus fuerit iuuenis: ⁊ non fuerit cōplexionis melācolice: quod scies quia color ei⁹ erit albus: et erit bone conuersationis: ⁊ ꝓsuetudinis: tūc scire debes q̄ ille humor nō erit multe grossitudinis. Quare talibus dare debes decoctionem medicinarum soluz absq; substantia rectificando ip̄as cū medicinis sibi proprijs: ⁊ cōuenientibus: vt nature amicabiliores existant prout tibi meli⁹ videbit expedire scilicet cū sirupo de melle: aut cum sirupo citri: si intendis subtiliare humorem et confortare naturam: aut cum sirupo pomorum: si intendis complexionem rectificare: ⁊ si certus fueris quod humor faciens egritudinem sit sanguis: tūc flobotomia est ei cura principalis. Et si aliquis alius humor vel humores fuerint vel erunt in causa: et etiam ex acutis scies in vnoquoq; quid erit faciēdum ex predictis. Et quotiēscūq; in epigloto: aut i vuula magnum fuerit apostema dilatatum non potest esse secur⁹ q̄n infirmus ad suffocationē possit deuenire.

flores sticados: succ⁹ pomorum.

¶ Capitulum. xiij. Quod est de squinantia.

T scire debes q̄ squinātia potest fieri ex vno humore vel ex plurib⁹. Et hoc scire poteris ex accidētib⁹ q̄ ab egritudine fiūt. Quoniā si ex vno humore fuerit: accidētia erunt significantia super illo: ⁊ si ex pluribus erunt composita accidentia atq; mixta. Et q̄uis forte hoc difficile sit cognoscere tamen si optime fueris perscutat⁹ ex dictis accidētib⁹ optime

poteris cognoscere atq; scire vnde ⁊ ex quo humore dictū apostema fuerit generatum: et iam tibi significaui in precedēti capīo signa ⁊ accidētia simpliciū: et ex ipsis poteris satis leuiter composita cognoscere atq; scire Quare si apostema fuerit compositum ipsum purgare debes cum medicinis compositis: ⁊ si simplex cū ipsis medicinis simplicibus supradictis: sed scias quod aliquādo apostema vuee talis conditionis, existit: quod nullatenus curam alicuius medicine recipere potest: ⁊ qñ sic est tūc ad ferrū. s. ad cyrurgiā te redire oportet. Et cuius hoc sit cōtra nostram intentionem. s. curare cū ferro: tamē volo vt scias a me quod si eam incideres radicitus: inde grauissime egritudines habent prouenire scilicet quia aer ad pulmonem velociter tendit absq; obstaculo ⁊ defensione aliqua que possit frigiditatem aeris frangere: et eius contemperare complexionem: vnde sequitur debilitas virtutis cordis: ⁊ illa de causa virtutes debilitent: ⁊ dissolnitur reuma: quare infirmus velociter ⁊ subito ad mortem inde poterit peruenire cognoscendo qō si assaz fetidam suspenderis ad collum patiētis apostema vuee vel squinātiā confert ei valde ex sui natura ⁊ proprietate.

¶ Ca. xiiij. qō est de apostematibus accidētib⁹ cāne pulmonis.

Oriuntur etiā quedam apostemata in canna pulmonis quemadmodum in meri fieri consueuerunt: et omnia ista apostemata: sine que fiunt in meri: sine que in cāna pulmonis oriuntur: sunt pungitiua ⁊ multi nocumenti. Et si hec apostemata nō peruenium ad maguam magnitudinem sicut talia apostemata que in largis locis nascuntur: hoc non est nisi propter strictura loci: quia nō possunt in eisdem locis dilatari. Sed sicut dictum est in apostematibus epigloti de causis: signis: et curis: sic et in istis que in hoc oriuntur membro intelligere debes excepto quia hec membra scilicet cāna pulmonis ⁊ meri: propter siccitatem ⁊ maciem ipsoꝝ non recipiūt humores qui sunt grosse substantie valde. Et propter hāc maciem que est in canna pulmonis quādo in ipsa orītus apa: exeūt amigdale ex locis suis q̄ sunt obuiātes aeri: et absq; dubio hac de causa inde oritur tussis falsa: eo quod non inuenit aer obstaculum ⁊ obuiationē: quare inde hoc accidens hz puenire. Et qñ in meri accidit hoc apa. inde duo magna nocumenta habent prouenire. vnum est difficultas deglutiendi: et aliud est intensus loci dolor: ⁊ quādo certus fueris quod in aliquo predictorū membroꝝ fuerit apa: non tardabis flōmiā vllo modo propter breuitatem tpis hui⁹ egritudinis: ponēdo postmodum super locuz ea que habeāt ipsum apa spargere subtiliando ⁊ resoluendo: et facere gargarizare aquam rosaceam cum decoctione de cassia fistula ⁊ rosarum. Et iste etiā ⁊ sirha cōferunt apostemati cāne pulmonis: et specialiter odorare ipsa calida: ⁊ aerez predictoꝝ calidū

duo magna nocumēta.

intus trahere inspirando mollificando corpus cum his que humori peccanti tibi magis videbuntur expedire. Et dico certissime: et hoc habeas pro constanti: quod in his apostematibus et in omnibus aliis existentibus intra corpus somnus est pessimus et nocivus: et pro tanto quantum eum remouere poteris ab eodem tantum illud facere debes donec humor ad dissolutionem ceperit deuenire; cibando eum subtiliter absq; intensa molestia: et extrahere eū a somno pacifice et quiete: recitando ei noua delectabilia atq; placida: et si ista non sufficerent: face ei omnia que ipsum a somno poterūt remouere. Quare si iuuenis fuerit et tempus estatis: face eū odorare canforā: quia facit eum vigilare absq; molestia et impedimento: et si senex fuerit et tempus estatis: sufficit ei tantū odorare aldeheben. idest sticados cum aliquantulo cāfore: et quod facit sticados facit ruta. Et quemadmodum somnus adiuuat apostema fortissime dissoluere: quando est in declinatione et in via dissolutionis: ita et ipse somnus quando apostema est in principio et in via generationis et confirmationis potentissime adiuuat ad ipsi⁹ confirmationem et augmentationem: et sic est causa ipsue mortis. Et iam superius tractaui et mentionem feci de apostematibus que in istis locis oriuntur: et eorū curas sufficiēter ordinaui. Quare cum ad breuitatem intēdā curas singulares vniuscuiusq; omitto: et eorum accidentia: eo quod cura vnius est quasi cura omnium aliorum. Et propter hoc non posui curā squinantie scilicet illaz que debet fieri cū incisione canne pulmonis ad quantitatem fozaminis naris vel parum minus: et illud omisi: quia est difficile valde: nec tempore meo vidi aliquē qui eam fuisset exercitatus: sed quando discipulus eraz in hac arte: volui perscrutari dicta modernorum huius artis in hac causa qui dicunt quod Gal. nullam fecerat mentionem huius cure: sed mētiti fuerūt: eo quod G. ipsam posuit vbi precepit incidere scifac: et scindere cannā pulmonis: et propter hoc volēs experimentare sumpsi capzam vnam: et incisi corium: et pelliculam que est subtus: et de canna pulmonis etiam aliquid min⁹ lupino et lauabam vulnus cum aqua mellis quotidie: et quando vulnus incipiebat cooperiri carne: desuper spargebam pulnerem subtilissimum nucum ci presti donec fuit liberata. Sed quia meo tempore non vidi aliquem qui hanc fecisset: propter hoc eam nolui primo ordinare. Et accidit quādoq; canne pulmonis debilitatio vocis ꝓpter multam vociferationem: vel ꝓpter intensuz laborem: et illa de causa ibi oriuntur granula parua: huic cure sufficit gargarizare aquam rosaceam. Et debilitatur etiam vox propter ingrossationem que fit a multa infusione humiditatis statis viscosi in pelliculam canne pulmonis: et huic cause sufficit desiccatio.

Aldeheben.

¶Capitulum. xv. Quod est de

raucedine vocis.

Cura vero huius egritudinis est comedere aliq̄d de raphano cum modico zuccari: ⁊ ius etiam caulium vel brodiuz eorum in hoc casu confert multuz. Et oritur quādoq̄ hec egritudo ex aspitate ⁊ siccitate canne pulmonis. Et cura illius est comedere amigdalas excoriatas dulces cuz succo liquiricie. Et postquam deriuat⁹ sum ad tractandum de raucedine vocis que fit ex influxione humiditatis flegmatis viscosi in cannam pulmonis que descendit a cerebro vicio reumatis vel catarri: ⁊ hoc non solum medici sciunt: immo etiam ⁊ vulgares istud intelligunt et cognoscunt nunc autez intendo tractare de raucedine que vt vicio alterius egritudinis sicut accidit ex stri ctura gule cum aliqua instita: vel sibi simili intantum quod cōstringitur inde neruus retro gradus ⁊ comprimitur ⁊ sequitur raucedo. Et fit etiam a causa intrinseca scilicet ab opilatio ne facta in ipso neruo retrogra do: ⁊ hoc fit raro ⁊ ī minori parte. Ergo studeas festināter inū gere locum stricture cum aliqui bus oleis resoluiuis si egritudo fuerit antiqua: sicut cum oleo nucum antiquarum et oleo de iasemino ⁊ de narcisco cum pin guedine anatis. Et pre omnibus istis expertus sum pingue dinem stornellorum qui comedūt oliuas. Sed si egritudo fue rit recens ⁊ in principio sufficit tunc inunctio cum oleo rosaceo aromatizato. Si autē iam trāsierit egritudo. xx. dies: tunc vti debes p̄dictis oleis mixtis. Et non obliuiscaris subtiliare regimen infirmantis: ⁊ ipsum diminuere: quoniam si sic feceris recupabit vocē infirmus oino domino concedente: sed si lesio aliqua facta fuerit in vijs vocis ex dicta strictura: cura eius tūc est impossibilis. Et fit etiam dicta raucedo ex apostemate facto in neruo retrogrado. Et cura eius est cura predicta: subtiliando regimen. Et si superius nominaui olea plura ⁊ diuersa: et in vnum collecta huic egritudini conferentia non credas me fecisse illud absq̄ preuisione et cautela: quoniam omnes medicine que operantur intrinsecus vel extrinsecus si fuerint plures vnius cōpl'onis ⁊ vnius nature: ⁊ ī vno gradu simul mixte: reperiunt̄ maioris virtutis ⁊ efficacie in omnibus egritudinibus: quā si dederis vnā solā illius cōpl'onis ⁊ nature: et illi⁹ grad⁹ in vno eodē pōdere: v̄bi gr̄a: qm̄ si recipies medicicinaz vnā simplicē que sit calida vel frigida: sicca vel hu. in p̄ncipio scd̄i gradus: ⁊ decōposita sumpseris in eadē quātitate que in illo eodē gradu fuerit ꝯpl'onata: inuenies cōpositā longe maioris efficacie q̄ simplicē intātum quod. ʒ. vna de composita plus operatur quā. ʒ. l'. de simplici: ⁊ hoc non recipitur solum in v̄tutibus p̄ris: verūetiā in secundis ⁊ tertijs: certissime istud idem inuenitur: ⁊ quāuis causa huiusmodi sit manifesta: tñ ipsaz ad presens omitto ītēdēs breuitatez seruare: sicut in principio hui⁹ libri promisi: nihilo

Gradus.

minus hec et alia in sequentibus vtilia ero rememorat⁹ deo concedente: et iam superius memoraui quod opilatio fieri potest in neruo retrogrado: sicut i alijs neruis fieri consueuit: ex qua raucedo oritur ⁊ generatur. Et etiã in duobus neruis opticis a quibus lux oculis delegatur fit opilatio: et intantum qđ quando clauditur oculus vnus nullatenus pupilla alterius dilatatur. Et quando sic est medici sunt desperati de cura huius egritudinis: hoc iam declaratũ est in tractatu oculoruz. Sed de hoc quod medici dicunt quod cura aliqua non prodest in illo casu nullatenus sum cum eis: nec eis assentio vllo modo. Et sicut dico de ista opilatione: ita dico de opilatione facta in neruo retrogrado; quod cura non est impoł̃is omnino: immo medicine ꝓ certo eis debent valere ⁊ eos iuuare si debite exhibeantur. Quare inungere debes locũ cũ predictis oleis simul mixtis: non omittendo purgationẽ vł̃em toti⁹ corporis: ⁊ etiam particularem capitis: sciẽdo quod materia egritudinis non trahitur a capite nisi medicine ⁊ virtus ipsarũ illuc deferantur: vnde consulo vt alie a dictis medicinis preparentur que deferant virtutes ipsarum ipsi capiti velociter propinando eas distemperatas cum aqua mellis: ⁊ hãc viã ⁊ doctrinam adinuenit pater me⁹: ⁊ fuit valde bona: ⁊ postquam ipse obijt ego posui aliuz nuncium delatorem medicinarum ad caput: quamuis de hoc cum eo minime fuissem locut⁹. Et non diffidas omnino quando beneficium ⁊ iuuamen istarum medicinarum non apparuerit velociter ⁊ subito: quoniã aliquando excitando ipsas nõ tantum signum aliquod beneficij ⁊ iuuaminis apparebit: sed interdum liberabitur subito deo dante.

Nerui optici.

Aqua mell.

¶ Ca. xvj. Quod est de pustulis in meri seu in ysofago.

Et oriuntur pustule in meri ex comestione rerum acutarum: sicut est sinapis et similia: vel ex assumptione medicinaꝝ fortiũ ⁊ acutarũ que recipiunt̃ a medicis ad occidendum sanguisugas existentes in gula. Et fiũt hac de causa ibidem pustule rubee parue ⁊ minute. Et cura huius est succus requilitie cum mucillagine: seium cittoniorũ cũ aqua rosacea dissolutorũ retẽt⁹ in ore ⁊ paulatine suggẽdo ⁊ lãbẽdo deglutire.

¶ Ca. xvij. Qđ est de corruptione ⁊ putrefactione in gula ⁊ meri: et eorum ꝑtibus adiacentib⁹ in tempore epidimie.

Oritur etiã i istis membris ⁊ i suis partibus adiacẽtibus putrefactio tempore magne epidimie ⁊ pessime mortalitatis: sicut i alijs mẽbris fieri consueuit: quare ꝑtes gule corrũpunt̃. Et hoc nõ accidit nisi qñ ẽ epidimia pestifera pessima ⁊ maligna: ⁊ nõ est mirũ: qm̃ aliqñ in tali tꝑe corrumpunt̃ nerui pedũ qui sunt membra solida ⁊ cadũt. Et qñ tractabo de epidimia: ⁊ de egritudinibus que fiũt in ipsa: et de suis

accidentibus: tunc curam omnium ponam cum adiutorio dei.

¶ Capitulum decimumoctauū Quod est de priuatione sensus et motus et relaxatione meri et ysofagi.

ACcidit etiam aliquando in nerauo illo in quo insita est virtus deglutiendi spēs relaxationis et priuationis sensus et motus. ⁊ potest etiam hoc nocumentū euenire in ipso nerno a quo dictus neruus recipit influentiā ⁊ virtutem sensus et motus. Et hoc ei accidere potest propter frigiditatem complexionis sue. vnde paratus est recipere dictā lesionem. Et hoc ei cōtingere potest: aut ex assumptione narcoticarum medicinarum: aut ex potatione aque frigide in magna quātitate: et specialiter illis qui non sunt assueti bibere eam: et potest aliquando hec egritudo subito euenire: ⁊ interdum paulatine efficitur. Et quando fit ex potatione aque multe frigide: tunc fit subito. Et quando continue et paulatine vsus fuerit frigida: tunc successiue ⁊ paulatine huiusmodi egritudo efficitur: et quando sic est: incipit cuz dolore leui: et cū difficultate deglutiendi que paulatine et successiue augmentatur donec deuenerit ad priuationem deglutiendi perfectam. Et hoc accidens quando accidit est pessimum valde: quoniam infirmus non potest vllo modo cibuz nec medicinā deglutire: quare oportet cum omni sollicitudine properare ad eius sanitatē recuperandam: aut in breui morietur.

Et quando ad hoc deuenit: curatur pluribus modis. primus modus est vt apponas cānulā argenti vel stanni in gulam. Et sit cānula habens caput quod ponitur intus in ore strictum: ⁊ illud quod remanet in manu a parte exteriori sit latum valde. Et scias quando appones cannulam in gulā: mouebitur stomachus ad subuersionem ⁊ vomitum naturaliter quare eā tūc subtrahere debes: et stare donec cesset vomitus: et iterum eam intus ponere: et cum subuersio et vomitus vel motus superuenit subtrahere: et sic facies donec ex consuetudine remouea-tur subuersio et motus: et quod sit absq; abhominatione infirmus ex appositione ipsius cannule. Et tunc sicut dictū est pone latus strictū intꝰ in gula: tenendo latus ampluz in manu et inde lac proijce recenter mulctum: aut pultes ex farina tritici: tantum ex aliquo istorum quod inde possit infirmus nutriri: studendo semper in remouendo causam egritudinis cuz quibus tibi videbitur conuenire: cognoscendo quod ex tali cura sequitur non modicum nocumentum: scilicet quod inde debilitantur virtutes membrorum gule omnes. Secūdus modus curationis huius egritudinis est ponere infirmum nudū in tina lactis: quod sit tepidum et recenter mulctum: aut in tina plena ex pultibus farine tritici q̄ sint liquide cocti. q̄m opinio quorundā medicorum est vt illud nutrimētum ingrediatur per partes inferiores corpis. et etiā per poros totiꝰ corpis ipsiꝰ:

Prima cura.

Secūda cura.

Tertia cura.

sed hec opinio debilissima valde existit atq; friuola. Tertius quidem modus est: et est rectus certus: atq; verax: scilicet quod tali modo nutritur infirm⁹ absq; dubio: et est talis: scilicet vt recipias lac vel pultes ex farina tritici liquide decoctas: in vesica vna capre: vel eius simili: et sit in collo ipsius ligata vna cānula argenti ad modum cisteris: et facta mundificatione intestinorum perfecta cum cisteribus absterssiuis et mundificatiuis: pone dictam cānulam intus in ano: et exprime dictā vesicam diligenter cum manu: donec totum lac vel pultes in intestino recto ab infirmo recipiat: et sic inde dictum intestinū sugendo recipit nutrimentum: et ab ipso aliud intestinum sibi cōtiguum rapiendo sugit: ⁊ ab illo aliud donec sic successiue ad fundum stomaci dictum nutrimentum habet deuenire: inde stomacus recipit quod sibi conuenire videtur: et ab eo nutrit. Et iam quidam reperiūtur medici qui nituntur probare quod nutrimentum nullatenus recipi potest per cistere in itestinis vt ad stomachum possit deuenire: et hec per dicta Gal. qui dicit quod cistere iniectum per inferiora in intestinis nō potest vllo modo ad stomachum pertingere et deriuare. Et sic arguēdo affirmant quod nec nutrimentum inde iniectū vllo modo ad stomachum poterit peruenire: sed isti tales decipiūtur et errāt comparando ⁊ equiparādo medicamia iniecta per cistere nutrimento p̄dicto iniecto ꝑm modum determinatum: quoniam certum est quod violentia ⁊ impulso que est in cisteri non est tanta neq; ita fortis: quod possit medicamina iniecta p ipsum vsq; ad stomachum proȝcere et delegare: eo quod virtus attractiua intestinorum et stomachi ipsa medicamina abhorret: et propter hoc non attrahunt: sed expellunt: sed cum corpus indigeat nutrimento vehementer ⁊ intestina a fecibus competēter sunt depurata: ideo nutrimētū inde iniectū virtute attractatiua in ipsis fortiter vigēte attrahitur de intestino ad intestinū vsq; ad stomachum. Et neq; in medicaminibus cisteriorū reperitur virtus vñ habeant ascēdere a partibus inferioꝛib⁹ ad superiora natādo: sicut inuenit in colera acutissima que quādo descendit: aliquādo interi⁹ vsq; ad fundū ani. ⁊ ibi facit magnā punctionem: ⁊ voluntatē egerē di: sicut dicit Gale. potest esse q̄ homo se abstinet et retinet, propter aliquā necessitatem: vel qꝛ est in platea associat⁹: vel in mēsa. Quare illa colera redundat ad superiora: ⁊ sic ascendēdo potest vsq; ad stomacuȝ deuenire. Et cū sit odiosa ⁊ abhominabilis per superiora vomēdo eȝcit. Et qūo nō possumus imaginari q̄ lac ⁊ ius gallinarum: ⁊ pultes iniecta per cistere sicut dictū est q̄ virtute attractiua forti mediāte intestinorū et stomaci non possint vsq; ad stomacū de intestino ad intestinū peruenire: cum semina que existunt in olla vel aliquo vase terreo existēte iuxta aquam attrahāt nutrimentum et humiditatem manifestissime vltra ipm vas. ¶ Hucusq; iā determinaui modos nutritionis huius patiētis: quoꝛ

Gale.

hic *vltimus*

hic vltimus conueniētior: ⁊ verior ⁊ magis eligēdus a me esse indicatur. Nūc aūt ingeniū curationis hui⁹ intēdo hic breuiter pertrāsire. Et dico q̄ est necesse inungere locū exterius cuz oleis aromaticis et subtilis substātie que nō habeāt superfluaz caliditatē: sicut est oleū rosaceū factū ex oleo oliuarū: et oleū de iasemino: ⁊ oleum amigdalarū amaraz: ⁊ hoc fiat ꝑm q̄ medic⁹ egritudini videbitur expedire scilicet inungere locū cum vno illoz̄ simplr: aut simul mixtis. Et vbi ordinaui ponere lac vel pultes: in illo et eodem casu potes adco bene assuescere brodiū pullorū: vel turturū: vel colūborū masculoz̄: sed illa principaliter ordinauerā: eo q̄ hoies isti⁹ partis illis frequētius vtūtur: ⁊ etiaz q: in hac egritudine sunt loco cibi et medicine valde innatine. Et est necesse vt oia predicta sint tepida: et studeas cuz omni sollicitudine: vt nō sint frigida nimis actu: neq̄ calida actu in excessu: quoniam cibi: et medicine qñ sunt actu imināse seu superflue caliditatis: habēt destruere calorē naturalem: qui quidē calor est instrumētū oim virtutū corporis: ⁊ est ipse calor naturalis sicut agēs: ⁊ calefac cerebrū cū rebus aromaticis subtilibus tēperate caliditatis. Et id quod magis laudatur ⁊ plus est expertum in hoc casu est balsamū. ⁊ si nō posses balsamū cōpetēter habere inuenies de carpobalsamo: quāuis apud nos difficilius reperiat q̄ ipsum balsamum: et iterū oleū de granis pini cōmēdatur: ⁊ similiter oleū de alchaoen. i. de cotula fetida multum valet. Et si in qualibet vncia alicuius predictoz̄ oleorū ponatur aur̄. j. optime: ⁊ pure ambre: erit effectus maioris valde ⁊ tutioris in omnib⁹ deo dāte. Et postq̄ breuiter expeditus fuz de egritudinibus colli: nūc intēdo determinare de his que sibi contigue existant: sicut est pulmo et meri.

¶ Tractatus vndecim⁹ de egritudinibus pulmonis: ⁊ est cōtinens capitula tria.

¶ Cap̄. j. Quod est de egritudinibus pulmonis.

Scire debes q̄ pulmo est mēbrū porosum ⁊ spongiosum val de: ⁊ q̄ i suis porositatibus inueniūtur anuli similes anulis cāne pulmonis: q̄ tendūt vsq̄ ad extremitatē ipsi⁹ pulmonis: et inde vadit aer: seu anhelitus per totū pulmonē. et hec experiētia probatur in animalibus mortuis: scilicet sufflādo fortiter intus per cānā pulmonis: inflabitur enim pulmo totus manifestissime: ⁊ cum inde aer exierit: detumescendo cōtrahitur pulmo: et simul partes eius constringuntur. Et descendit etiam aliquando flegma et catarrus a cerebro ad pulmonē et exinde prouenit tussis et stricture anhelitus. Et cura huius est mūdificare corpus a flegmate cum pulpa coloquintide ⁊ similibus: et confortare caput cū aromaticis calidis ⁊ siccis. sicut sunt gariofili: et macis: et cinamomum electum: ⁊ consuetudo est conficere emplastrum ex predictis et ponere super caput.

de pulmone

Nota cura.

Sed ego expertus sum quod facere pulverem ex istis subtilissimuz: et spargere super caput est longe maioris efficacie et effectus in hoc casu: et hoc fuit dictum ꝛ consilium patris mei in fine sui sermonis. Et ego expertus sum quod recipere de vnaquaqz dictarum specierum per se: et subtiliter quālibet pulverizare singulariter: et miscere eas omnes simul cum aliquibus ex istis succis prout complexioni ꝛ naturevniuscuiuslz infirmi magis videbitur convenire: scilicet si hyems fuerit cū succo de nahāna: ideſt mente: vel cum succo merzanzium: ideſt maiorane: aut cum succo de berēgemesca: ideſt basiliconis garriofilati: et si tempus fuerit calidum ꝛ febricitauerit infirmus: tūc misceo dictas species solum cum aqua frigida: aut cum aqua rosata propter sui aromaticitatē: ꝛ est melius: et facio eas exiccari: et postea iterum eas pulverizari: ꝛ demū super caput spargere qm̄ sic, faciēdo virtutes earū melius simul coadunantur ꝛ vniū tur. Et quia hoc experimentuz sic pluries et pluries probaui: propter hoc ipsum collaudādo pre ceteris recommendo. Et est conueniens vt alteres complexionē infirmi conuertēdo ipsaz ad naturam siccitatis cum aliqua caliditate: ꝛ hoc fieri potest cibando euz passeribus assatis et turturibus: vel ipsis factis in taffea: et similibus. Et scias qō flegma quod descendit in pulmonem nō de facili inde potest exire. Et hoc ideo quia aut illō est flegma subtile ꝛ liquidū valde: ita quod pulmo non potest ipsum exterius expellere: eo qō quando anhelitus et aer spargitur per pulmonem diuiditur dictū flegma et infunditur ꝛ imbibitur in ipsuz: quare aer exit: et illuc sic imbibitum remanet: vel erit illud flegma grossum et viscosum valde. Quare propter sui viscositatem intantum adheret ipsi pulmoni quod nō potest inde expelli: nec euacuari: ergo si cognoueris quod illud flegma sit liquidum et subtile: studeas ipsum ingrossare toto posse: et hoc facies recipiendo ex dragaganto albo: et gummarabica alba: et pillulas fac cuz decoctione iuinbarum ꝛ vnam teneat post aliam continue in ore. Et quod inde eliquatur et dissoluit paulatine deglutiat. Sed si scieris quod flegma sit grossum et viscosum tunc fac istas pillulas. ℞. amigdalarū: et succi liqritie: et besseartusba. quod est flania in ligua Hispanie: et pistētur omnia. et misceātur cum sirupo facto de cortice citrorum: ꝛ fac pillulas: ꝛ teneātur sub lingua: et si fuerit vltime viscositatis: misceantur cuz sirupo centauree minoris optime decocto: et fiant pillule vt dictum est: et teneantur in ore: et abstineat a multa repletione cibi ꝛ potus: et non comedat fructus nisi illos quos dicam.

Expimētuz est.

¶ Capitulum secunduz. Quod est de apostemate pulmonis.

ORitur in pulmone aliqñ apa sicut i aliis mēbris accidere consueuit. Et illud apostema fieri pōt ex vno humore solo aut ex pluribꝰ

Sed secundum naturam sui corporis impossibile est in ipso fieri apostema ex solo flegmate ꝓpter conuersationem continuã flegmatis cum ipso pulmone. Neq; ex sola colerica ꝓpter subtilitatem sui: ꝛ ꝓpter largitatẽ pororum corporis pulmonis nõ potest ibi diu permanere: quin inde defluat et discurrat: quare ille humor ex quo orit hoc apostema est sanguis: ꝛ hoc est quia grossitudini aliquantulum pertinere videtur: quare ibidem potest aliquando diu permanere: ꝛ non est etiam pulmo sic assuet⁹ ipso quin possit ex ipso ibidem fieri apostema. Et scias qõ pulmo est omnino absq; sensu: et si habet est occultum valde: sed illa pellicula que est circundans ipsum: quamuis sit subtilis valde: tamen neruosa existit: vnde sensum habere probatur: et iterum est sciendũ ꝙ pulmo et sue pellicule sunt absq; neruis: sibi ferentibus et prestantibus motum: ꝛ cum mouetur non mouetur per se: sed motu pectoris. Et dicunt quidam medicorum ꝙ si pulmo haberet sensum perfectũ hoc est si esset perfecti sensus: ad vltimum langueſceret ꝓpter sui motum continuum: eo quod vita animalium existit i anhelãdo seu inspirando aerem et expirando. Sed hec opinio mihi frinola atq; omnino vana videt: eo quod pectus est magni ꝛ perfecti sensus atq; acuti: quia ad ipsum nerui magni multi derivantur: ꝛ continue ꝛ assidue mouetur: ꝛ mouendo se mouet etiã pulmonem: ꝛ tamen non fatigatur nec langueſcit: quare ratio ꝛ opinio predicta vacua et nulla esse videtur: sed hoc non intẽdo ad presens in hoc loco soluere. ꝛ declarare. Immo redeo ad illud quod pretermisi: ꝛ dico ꝙ quando apostema est i pulmone: tũc infirmus patitur continue strictturam anhelitus validam atq; fortem: et acutam febrem et continuam ꝓpter vicinitatẽ ipsi⁹ pulmonis cum corde: et tussim violentam: et impetuosam: ꝛ facies eius est rubea valde: et specialiter poma maxillarũ: ꝛ anhelitus eius est frequens et velox atq; calidus valde: sed cum hoc est mediocris inter magnitudinem et paruitatem: et pulsus ipsius est velox et frequens: ita quod valde subito vna percussio aliam sequi videtur: sed non ex necessitate pulsus durus esse reperitur in hoc apostemate: q̃uis de natura apostematis talis esse deberet. Sed quia pulmo est membrum molle: ob hoc oportet qõ pulsus ad molliciem habeat declinare: ꝛ quia non est neruosum etiam: ꝛ hac de causa multa talia accidentia occultãtur et annihilantur q̃ apparere deberent quantum est de natura ap̃atis q̃ non apparent: ꝛ hec est causa quare durities pulsus nõ reperitur in hoc ap̃ate qñ est in carnositate ipsius pulmonis. Sed si apostema fuerit in pellicula que est circundans ipsum: tunc pulsus habet ad durities pertinere: sed est omnino absq; dolore. Et qñ febrem videbis acutam: ꝛ tussim violentam: et cum tussi aliquid non screabit: ꝛ oia signa que p̃scripta sunt: in vnum collecta fuerint: pro certo habeas quod apostema est in pulmone. Et iam supradictum est quod istud apostema non fit ex puro flegmate: neq; ex colera

Pulmo molle mẽbrũ

ana
io.

simplici: sz generatur ex sangui
ne: vel ex sanguie ⁊ colerica mi-
xtis: et est longinquum etiā val-
de qđ apostema oriatur in pul-
mone ex melēcolia eo ꝙ pulmo
eaz odit et abominatur valde ꝓ-
pter ipsius grossitiem ⁊ acetosi-
tatem. Et scire debes qđ pulmo
non nutrit nisi ex sanguine sub
tili claro rubeo atqꝫ lucido. Er-
go postquam videris infirmo
om̄ia suprascripta signa in vnū
collecta flobotoma ipsum: consi
deratis tñ conditionibus notis
s. etate: complexione: tpe anni: et
regione. Et in summa dico ꝙ oī
no est minuēdus quādo sic est.
Sed p̄uisio esse debet in minuē
do plus vel minus: prout meli⁹
videbitur cōuenire. Sed flobo-
tomia esse dz ex basilica dextri
brachij vel ex saluatella manus
que in arabico dicit azissac. Et
sit studium tuum in cibādo euz
ex rebus que nō excedant in fri-
giditate superflue: sed sint con-
fortantia dupliciter. s. cum aro-
maticitate ⁊ stipticitate: sicut cū
rosis et stipitibus myrti humi-
de. Et subtilia regimen ei⁹ dan
do ei solam aquaz ordei ordina
te factam et colatam. Et si fue-
rit debilis virtutis vel nature nō
transeas vltra panatam: et fac
eum abstinere ab omni specie
carnis om̄ino: quoniam si sic fe
caris remouebitur apostema: et
liberabitur infirmus totaliter
deo dante. Et iam videre potes
manifeste quod deus sublimis
et gloriosus propter hoc pulmo
nem creauit cum substantia ra-
ra: et cannalibus largis et dila-
tatis: vt superfluitates et viscosi
tates inde valeant faciliter per-
transire. Et quia ipse pulmo vi-
cinus cordi existit. Quod quidē

Azis-
fac sal
uatel-
la ma
nus.

cor est membruz sicut iam sciui-
sti ꝙ est conseruatiuum vite in
omnibus corporibus ex suo spi-
ritu vitali qui in eo quotidie ge
neratur ⁊ conseruatur. Et q̄ ser-
uit huic spiritui est anhelit⁹. Et
cor ꝑm dictū philosophi est prin
cipium ⁊ radix omnium virtu-
tum totius corporis: ⁊ ab ipso fit
effusio ⁊ delegatio omnib⁹ mem
bris. Et quidam sunt qui dicūt
ꝙ cor non est radix ⁊ fundamen
tum nisi virtutis vitalis solum:
et epar virtutis naturalis: eo ꝙ
per ipsum totum corpus nutrit
et augmentatur: ⁊ cerebrum sil̄r
per seipsum solum est principiū
et radix spiritus animalis et ab
ipso ꝓcedunt virtutes sensus et
motus. Sed he opiniones non
sunt medicine multe vtilitatis:
nec est res necessarium omnino
medico ad sciendum ipsam: eo
ꝙ est res difficilis et obscura val
de: ⁊ ꝓpter hoc fuit hec conten-
tio et disputatio iam sunt mille
anni inter quosdam. Sed id qđ
necessarium est ad sciendū in ar
te medicine: ⁊ absqꝫ cognitione
cuius nō est medicus nominan
dus est certissime scire et cogno
scere E cor est fons ⁊ principiuz
spiritus vitalis ⁊ vite in anima
libus. Et ꝙ quiescēte motu cor-
dis cessat vita omnino. Et ꝙ ce-
rebrum est fundamētum ⁊ prin
cipium spiritus animalis. Et si
aliqua de causa cerebro accide-
ret solutio continuitatis morire
tur animal in breui. Et epar sil̄r
est origo ⁊ fons spiritus natura
lis: in quo est radix ⁊ principiuz
nutritionis: ⁊ ab ipso tanquam
a fonte et origine hec virt⁹ om-
nibus membris dirigitur ⁊ dele
gatur. Et si accideret ei solutio
continuitatis: non diu animal

cum vita posset ꝑmanere: q̃uis nõ ita cito moreretur: sicut si in supradictis duobus mẽbris accideret ⁊ eueniret: et causa huiꝰ est qꝛ materia virtutis cordis est spũs vitalis: qui quidem spiritꝰ est instr̃m vite in omnibꝰ membris: sicut dictũ est. Quare qñ destruitur eiꝰ operatio cessat vita omnino: sicut qñ remouetur vel cessat lux solis vel lampadis sequitur tenebrositas ⁊ obscuritas subito ⁊ incõtinenti. Et hoc idẽ dicimꝰ de cerebro. Sed quãuis epar sit princeps spũs naturalis: ⁊ ab ipso ceteris mẽbris dirigatur: sicut ab alijs duobꝰ: scꝫ corde ⁊ cerebro sui ꝓprij spiritus diriguntur: tñ cum isto spũ naturali vadit sanguis ad omnia membra nutrienda. Qui quidẽ sanguis indiget conuersione et mutatione: ⁊ mutatur et alterat̃ de colore in colorem ꝟm naturã vniuscuiusq; membri recipientis: quare hic spiritꝰ grosse substantie existit respectu p̃dictoꝝ: et hec conuersio coloris in colorem ⁊ substãtie in substantiã nõ fit nisi in tempore determinato ⁊ non subito. Sed operatio q̃ fit a duobus alijs p̃scriptis membris principalibus agitur ⁊ operatur ex subtili substantia eorũdẽ. Quare si acciderit alicui istorum solutio continuitatis: priuatur subito eoꝝ operatio ⁊ beneficium absq; mora: sicut claritas diei cessante sole: ⁊ etiam in obscuro cessante splendore lampadis incõtinenti sequitur obscuritas et tenebrositas per se absq; dilatiõe aliqua. Ergo manifestum est ex predictis ꝙ oia predicta tria membra sunt principalia .s. cerebrum: cor et epar: eo ꝙ non solum habere vident̃ et reperiuntur virtutem innatã tantum qua se ipsa regunt: verumetiam et influentem habere cõprobantur: ex qua fit influẽtia omnibꝰ alijs membris corporis: ⁊ sine qua diu membra permanere nõ possent: neq; vita in corpore. Et quodlibet istorũ est in se ⁊ per se principale: et nõ est differentia inter ipsa nisi in tpe: q̃uis pho aristoteli videatur ꝙ solũ cor sit principale membrũ: et vna ex principalibus causis ipsius ad hoc cõfirmandum est ꝙ cor est primum membrum qd̃ generatur in corpore animalis: et talis questio est philosophica et naturalis. Sed medicine nihil cõferre videtur. Et ego nõ intendo hic declarare nisi ea q̃ medicine principaliter habeãt ꝑtinere: ⁊ que nocumẽtis corporis possunt obuiare. Et quia iã elõgatus sum hucusq; a ꝓpria intẽtione: nũc ad presens ad ipsam redire intendo. Et dico ꝙ ꝓpter colligantiam et vicinitatez que est pulmonis ad cor febris q̃ fit ꝓpter apostema pulmonis est pessima valde ⁊ acuta: ⁊ ob hoc natura conatur toto posse ad expulsionem nocumentoꝝ faciendam quam citius potest. Quare euacuo que fit ꝑ flebotomiaz est necessaria valde in principio huius apostematis: ⁊ hoc secure fieri potest: eo ꝙ hec egritudo acuta est ⁊ breuis: propter molliciem substantie corporis pulmonis: ⁊ propter caliditatẽ ipsiꝰ quam habet a vicinitate cordis et a colligãtia ipsius: ⁊ quibusdam apostematibꝰ aliqñ accidit strictura ⁊ coartatio fortis anhelitus. et hoc fit vna duarum causarum: aut ex nimietate putredinis facientis stricturã anheli

Qõ phicꝰ.

rus:sicut sepe contingit in apostematibus epatis: aut ex cõuersione humoris in saniẽ q̃ fit ꝓpter grossitudinem membri et obedientiã humoris:vt est sepe videri in pleuresi. Sed apostema pulmonis semper fit cũ stricture forti et cum magnitudine febris. Et curatio huius leuiter efficitur et complete. ⁊ hoc propter raritatem membri ⁊ largitatem viarum. Et quando apostema non resolnitur :impossibile est quin vna duarum causarũ eueniat:videlicet solutio continuitatis in pulmone:vnde fit febris ethica et consumptiua:aut exiccatio substantialis humiditatis pulmonis:ex qua fit defectio ⁊ pthysis: ⁊ in arabico dicitur alcal. Et quando istis accidit inflatio pedum tũc mors est vicina. Et si dictum apostema ad saniem deuenerit:⁊ in sui exitu laudabilis apparuerit sanies alba scilicet ⁊ mediocriter spissa absq; odore malo: prolongabitur egritudo:⁊ fiet cronica. Sed si non fuerit alba: nec substantie mediocris:⁊ color eius ad rubedinẽ declinauerit:adhuc longior efficietur. Et si ad nigredinem deuenerit: scias pro certo quod infirmus morietur. ⁊ etiã si post nigram albam ⁊ laudabilem spuerit:non pro tanto est confidendum quin ad vltimuz moriatur. Et scias quod solutio continuitatis que fit in pulmone est difficilis valde ad coadunandum ⁊ consolidandum propter continuum motum ipsius: et propter ipsius substantie raritatem : cognoscendo etiam quod pulmo est membrum maxime innamenti . Quare si apostema eius saniem generauerit: et ipsa sanies fuerit viridis vel nigri coloris : morietur infirmꝰ omnino infra. xx. dies. Sed si sanies predicti apostematis alba fuerit : prolõgabitur infirmitas tempore longo absq; liberatione et enasione secundum sentẽtiam medicorum: ⁊ fit inde ethicus ⁊ pthysicus cum screatione continua et tussi inseparabili: ⁊ diminuitur caro eius continue et paulatine : et conuertitur ad colorem fuscum: ⁊ intantum macrescit ⁊ extenuatur donec cutis eius efficitur tota rugosa et contracta: et oculi eius fiunt concaui: et nares acute: et vngues incuruantur: et adultimum nõ potest palpebras superius eleuare: et hoc non accidit propter somnum: sed ꝓpter defectum virtutis non potentis ipsas eleuare. Et cum ad hanc deuenerint dispositionem: tunc mors eius est vicina. Et multi ex istis de pulmone sanguinem eiciunt et nõ moriuntur pro maiori parte nisi post inflationem pedum ipsoꝝ. Et quibusdã ex istis accidit fluxus ventris propter debilitatem virtutis retentiue: vel propter debilitatem virtutis immutatiue: et tunc velociter moriuntur. Qõ si dictum apostema saniem non procreauerit tunc flobotomia cura est ei perfecta: ⁊ liberabitur cum ea deo dante: ⁊ subtiliare regimẽ in hac egritudine confert multum quemadmodũ supradixim⁹. Et assuescat infirmus ea que habeant subtiliare et aperire. Et ex istis que experta sunt et plurimum approbata in apostematib⁹ pulmonis alcharscainna. i. panicald vel ꝓingi ⁊ cusbaralbeer idest capillive neris et capilli veneris quidem

Curare leuiter.

conferunt in hoc casu:eo quod complexio eorũ temperata existit et ob hoc conferunt pre ceteris alijs medicinis in dissoluẽdo apostema pulmonis:et proprietatem habent in omnibus egritudinibus pulmonis:⁊ cõferunt tussi. Et misce cam predictis medicinis que habeãt ventrez mollificare:sicut est raunt: sciendo quod istud raunt:quod isto meo tempore reperitur non soluz habet mollificare ventrẽ: verum etiam ipsum purgare: q̃uis illud qd̃ antiquit⁹ inueniebat̃ strigere diceret̃. ¶ Medicamẽ conueniens huic egritudini. ℞. liquiritie:⁊ panicald in alia carsene:et capilli veneris:et flauie.añ. aur̃.ij.violarũ. aur̃.j.raunt recentis.aur̃.5.q̃libet per se cõquassentur sicut cõuenit:et ponant̃ omnia ad lentum ignem ad bulliẽdum preter reubarbarum in.xv.℥.aque et bulliant vsq̃ ad consumptionem medietatis:et colentur exprimendo fortiter:et cũ hac decoctione dissoluantur aur̃.viij. medulle cassiefistule addendo. ℥.ij.sirupi de mastice miscendo huic prescriptum reubarbaruz subtiliter puluerizatum:et propina infirmo ad bibendũ:quoniã hec medicina suauiter corpus mollificat atq̃ purgat: et nõ indiget illa custodia que in alijs laxatiuis fieri consueuit: sz propina ei ad comedendũ de pane.℥.ij.vel.iij.si vis euz vberius reficere:attendendo quod quando tu das medicinam laxatiuam siue istam vel aliam: eam tepidam dare debes:eo qd̃ si frigidam dederis actualiter: nocebit infrigidando calorem naturalem:et coagulando humores: et si calidam superflue dederis inflammabit̃ calor accidentalis:corrigendo infirmũ ne in somno superflue profundetur. Et ego spero in deum qd̃ cum hac cura et via erim⁹ sufficientes in dissolutione et curatione huius apostematis. Et cum videris acuitatẽ febris lentescere et quietam fieri:et anhelitus malus nõ affuerit:⁊ tussis similiter mollis et lenta fuerit: scias pro certo quod apostema tunc est eliquatum:et cum fuerit infirmus ex tali egritudine liberatus:secure ꝓpinquis dicere poteris quod optimam curam in ipso es operat⁹. Et si cũ hoc nõ secut⁹ fueris intẽtionez tuã:hoc est ꝙ apa conuertat̃ ad saniẽ:⁊ cũ infirmus spuit screat saniem tussiendo:que sanies si nigra fuerit vel viridis:vl̃ istis coloribus pertineat:nõ est sperandum nec attendendum in alleuiatione et curatione accidentium infirmi:sed anteq̃ iudices de hoc facto prius cõsiderare debes tenorẽ virtutis infirmantis:⁊ fortitudinem egritudinis:⁊ dies creticos:et iudica a principio screationis hui⁹ saniei:qm̃ quãto citius et tempestiuius screare ceperit talem saniem:citius morietur: sciendo qd̃ pro maiori parte principiuz screationis saniei nõ fit nisi in die creatica. Quare dico quod si screatio talis saniei fuerit:vel inceperit in tertia die a principio egritudinis ꝙ ĩfirmus non trãsierit ꝓ maiori ꝑte sextã diẽ a p̃ncipio egritudinis:sz si v̄t⁹ fortis fuerit moriet̃ ĩ octaua die egritudinis:et si screatio saniei ĩceperit ĩ sexta die:ĩpossibile est ꝙ ĩfirm⁹ trãseat decimã diem.

Et cum ero locutus de diebus creticis: tūc memorabor de his omnibus tractatu breui. Et sanies illa que coloris est melongiarū vel que viriditati habeat pertinere mixta nigredini: magis mortis est significatiua ꝙ illa que est rubei coloris: ⁊ aliorum colorum: eo qō illi colores significant mortificationē innati caloris. Et scias qō sanguis nō exit nisi postꝙ apa est apertum. Et cum sic est signum est certissime laxitudinis et debilitatis nature non potentis digerere ⁊ conuertere sanguinē illū ad saniem: quare hic non percipitur esse aliqua digō. Et cum dico sanguis: non attendas qō intelligam sanguinem purum: sed est mixtus cum alijs humoribus: sed denomino ipsum sic a dominio ⁊ a colore. Sed cum sanies apparuerit alba et mediocriter spissa: et exierit leniter et absq difficultate: tunc securꝰ esse poteris quod prolongabit egritudo. Et si studiosus fueris valde in curatiōe ipsius regēdo eum perfecte prout sibi conuenire videtur: proficies ei non modicum: ⁊ efficietur vita eius melior atq leuior: et alleuiabūtur eius accidentia: ⁊ sic operabitur infirmus omnes suas virtutes naturales: exercebit artez suaz: ⁊ possibile erit ꝙ recedēte ab infirmo omnia sua accidentia: intantū qō ab omnibus putabitur esse liberatꝰ: et ipsemet se putabit esse sanū pfecte. Medicus autez certissime scire debet: si illa est vera opinio vl' nō.

medicus dignus laude

O quaz dignus est laude talis medicus cum sic operatus fuerit faciendo totuz quicquid de arte fuerit faciendum. Infirmꝰ vero taliter permanebit: donec terminus eius fuerit: ⁊ talis homo dici non potest absolute sanus nec infirmus. Et regimen saniei apatis pulmonis esse dz cum rebus absterſiuis et mundificatiuis: et non calefactiuis cum aliqua incisione et desiccatione: sicut est terra sigillata q̄ a proprietate confert pulmoni: et cuius stipticitatem habeat: pro tanto non amittit virtutem cōfortandi membra intrinseca: et capilli veneris vsus post quartumdecimum diem confert ei: et besbege. i. macis etiaz postꝙ fuerit ablutuz in aqua pluries est valde bonuz: et cortices citri similiter conferūt valde in hoc casu: eo quod fortitudo virtutis mirabiliter valet in hac egritudine: ⁊ he medicine quas diximus multum valēt habētibus saniē in pulmone confortādo. ℞. ergo ex vnaquaq istarū partes equales: ⁊ bulliant in aqua: et propina infirmo ad bibēduz cū sirupo facto ex scariolis: aut cum rosis recentibus. Et ex rebus multum conferētibꝰ huic egritudini est hic scilicet vt capias bolum armenum ⁊ ponas eum in vase aliquo terreo cum carbonibꝰ ignitis: ⁊ sit vas habens coopertoriū quod in medio superficiei habeat foramen vnuz: vnde fumus possit exire: et asperge ibi aquam rosaceā: ⁊ recipiat infirmus illuz fumum per os tēperate pluries in die: istud confert: quia aromaticum confortando pulmonem et corr: exiccando pulmonem: et regendo cum subtili regimine. Et meliꝰ regimē istis est panis bene fermentatus cuz zuccaro rosaceo. Et iam recordatus sum quod

ater meus dicebat mihi: quod ater suus habuit quēdam hy-panum in cura q̄ patiebat hāc gritudinem: et extenuat⁹ fuit ntantum tota caro eius con-umpta fuerat: et auus meus psum totaliter curauit scilicet quia cibabat eum pane bene ermentato cum zuccaro rosa-eo: et pane similiter bene fer-mentato cum oleo oliuarum: et taliter resumptus fuit: et suam recuperauit humiditatem: nec ei superuenit aliquod accidēs malum: ꝛ vixit postea tam lon-gum tempus quod medicus q̄ curabat eum scilicet auus me⁹ obijt ante ipsum: et postea diu remāsit in manib⁹ patris mei. Et obijt ad vltimū ex alia egri-tudine et nō ex ista. Et mihi si-militer quando incepi practica re superuenit ad manus meas quidam qui patiebatur talem egritudinem: et innui ei regi-mē dictū: et sic recessit tussis ab eo: ꝛ impinguatus fuit: ꝛ redijt ad operandam artem suam: et ad exercendum omnes actiōes suas: et sic vixit postea lōgo tē-pore: ita quod eo tempore fuit epidimia in illa regione: ꝛ ipse mortu⁹ fuit in ipsa ex febri acu-ta. Et iam inuenim⁹ quod Ga-lenus precepit dare tyriacam magnam in ista egritudine: et confert multum: lac etiaz asine recenter mulctum: ita quod in-continenti cum exit ab vbere re-cipiat eum infirm⁹ nec ab aere inficiatur. Et quia lac asine et carnes eius non est licitum sa-racenis comedere: ideo precipi-mus sumere lac capre: q̄ sit per-fecte sanitatis loco eius. Et est necesse vt propines ei ad come-dendum crura de helo: et me-dullam de auseg: et oculos ra-morum ꝛ folia ipsorum. Et vua passa ad comedendum lauda-ta est valde in hoc casu. Aqua vero quam bibere debet sit mū-da et pura et remota ab omni mala qualitate. Et ego dico qō omnes species carniū sunt ma-le in hac egritudine. Et q̄ sto-macus patientis hanc egritu-dinez est debilis: ideo ei debes dare de cibo in quātitate tali vt eum possit digerere absq̄ diffi-cultate magna. Et dixit etiam Gale. qō cancri fluuiales opti- Gal.
me abluti ita quod eorum hor-ribilitas sit ablata ꝛ conquassa-ta decoquantur in aqua diu: postea colentur fortiter expri-mendo quod illa decoctio mul-tuz valet in hoc casu. Et post⁊ Gal. hoc affirmat certissime cre-dendum est quod sic sit: cum sit talis ꝛ tantus in hac arte. Sed hanc non faciunt actionez sua complexione sed a sui proprie-tate: eo quod inter complexio-nem ipsorum et pulmonem exi-stit similitudo: et quia nō sunt grosse substantie: ꝛ sunt haben-tes humiditatem i sui comple-xione: ꝛ sunt mundificatiui hu-morum: ideo in summa sunt cō-ferentes in hac egritudine. Et commendauit similiter Gal. da Gal.
re in hac egritudine trociscos andaracharon: quoniam sunt inuatiui valde. Et aliquando fantes oritur in pulmone absq̄ apostemate: nominato in ara-bico varam: quesit quādo adu-nant humores in corpore pul-monis qui non possunt vere sa-nies nominari: eo quod sanies vera non est nisi in loco in quo est inflatio atq̄ tumor. Sed sa-nies q̄ fit absq̄ apate fit ex hu-

morib⁹ deriuatis in pulmone ab alijs mēbris q̄ inuiscant̄ ibi. Quare mēbrū debilitat̄ intm̄ ꝙ non potest ipsos a se expellere: et propter hoc diminutio mot⁹ generatur ab anhelitu in loco illo vbi humor dictus fuerit inuiscatus: et continetur hic humor in commissuris suis. Sed vera sanies generatur quando tumescit pulmo: ⁊ inflatur ex solutione continuitatis: que orta est in eo ex dispositione aliqua mala innata ei. Et generatur solutio continuitatis in pulmone sicut in alijs membris. Et accidentia propria que accidunt ex dictis causis est extensio qñ tussit: eo quod constringitur pectus super pulmonem: quando repletur aere. Et possibile est ꝙ hec egritudo in pulmone accidat ex vna duarum causarum quas nunc diximus. Et potest etiam pulmoni euenire solutio cōtinuitatis non a seipso: sed a supfluitatib⁹ malis ibi deriuatis quēadmodum nunc dixim⁹ de ap̄atib⁹: ⁊ pōt similiter ī ip̄o oriri corrosio ex humore acuto illuc delato et infuso: q̄ humor ibi aduritur ex calore accidētali: aut ex ira: vel ab angustia et fatigatione supflua spirituum: quare ab illo corrodit̄ loc⁹ ⁊ vlcerat̄. Et cura hui⁹ est cura ap̄atis ei⁹ excepto ꝙ hec est grauior ad curandum: ⁊ quod principaliter cōuenit in hoc casu: est tēperare complexionē: ⁊ mitigare mordicationē cū reb⁹ cōueniētib⁹ sibi: sic̄ cū viscositate seminū citonioꝝ: ⁊ cū d̄coctiōe iniubaruz ⁊ liquiritie: ⁊ bibat ip̄az: et fit etiam solutio cōtinuitatis in pulmone ex forti extensione facta ī ipso ab impetuosa ⁊ valida tussi: vl̄ a clamore forti: aut a superfluo onere atq; graui vltra q̄ꝫ sua possibilitas exigit et requirit: vel ex casu a loco alto aut exvrtatione et impulsione facta cū pectore valida atq; forti: et isti tales eijciunt prīo sanguinem feruentem absq; maxima tussi. Et sanguis ille q̄ eijcitur est lucidus et rubeus non grossus sed subtilis. Et cum dico de sanguine feruente: intellige quod sit ampulosus et spumosus. Et cura horum est primo flobotomare infirmum ex basilica dextri brachij: minuendo de sanguine ꝓut virtus ei⁹ exigit et requirit: et subtiliare regimē eius multum: et nō exercitet̄: nec moueatur: sed q̄escat: et caueat a risu: et a superflua locutiōe: et spiritualiter ab alta vociferatione: et cum videris ꝙ tussis violenter inquietat eum: precipe ei vt omni modo et ingenio abstineat ab ipsa toto posse: et teneat pillulas leues sub lingua continue: quas dicturus sum hic inferius: deglutiēdo eas paulatine: donec mitigetur tussis: ⁊ curando tussim curabitur similiter cā ip̄a q̄ facit ip̄am egritudinem. Qd̄ si cā fuerit tēsio fctā a supflua repletiōe: cura ei⁹ ꝓpria est flōmia: ⁊ si fuerit casus vel ꝑcussio inunges locū cum oleo rosaceo tepido. Qd̄ si tussis fuerit ex catarro: tūc curād⁹ est prīo catarrus sicut causa primitiua: ⁊ antecedēs hui⁹ egritudinis: ⁊ medicine q̄ cōferūt ī hac egritudine. s. catarro sunt medicine stiptice subtiles: qm̄ sua subtilitate de facili possunt ad pulmonez de-

Cura.

nare:ꝛ stipticitate sua habent
sum ꝛ partes suas constringe
ꝛ coadunare atq; confortare:
superfluitates ad ipsum ve-
entes recipiat:ꝛ seruando viã
anc quam ordinauimus:abs-
dubio non modicuz infirmo
oficies deo dante. Et iam su-
a diximus quod flõmare de-
es basilicam dextri brachij in
ac egritudine:ꝛ mihi videtur
nod facta flõmia basilice flõ-
iãda sit vna ex arterijs que eis
nagis vicinatur:ꝛ subtilia regi
nen eius dando solum ptisanã
rdei: et liga coxas eius istitis
nanquamq; per se ligatiõe for
i:faciendo euz quiescere absq;
abore:ꝛ propina ei omni mane
liquid ad bibẽdum:quod ha-
eat confortare cum stipticita-
e aliqua:sicut est sirupus rosa-
ceus cum aqua dulci: et si aqua
uerit ex fonte qui respiciat ver-
us orientem erit laudabilior:ꝛ
extingue in aqua illa calibem
purissimum atq; mundum tan
diu donec ad minus ex aqua di
minuatur quarta pars ipsius:
sternendo in domo eius folia
vitis ꝛ myrtelle ꝛ similiũ:ꝛ odo
ret citonia/ꝛ rosas:ꝛ ea que ha-
beant cor confortare ꝛ dilatare:
ad hoc vt sanguis dinidatur et
spargat ad exteriora corporis:
ꝛ nõ prohibeas ei somnum:nec
exerceas te multum in prouocã
do ipsum: sed dimitte illud na-
ture. Et si cognoueris quod hu
mor a capite dissoluatur:ꝛ infe-
rius distilletur ad pectus et ad
pulmonẽ:ꝛ tẽpus fuerit hyems
ꝛ complexio eius humida ꝛ fri-
gida extite: it:tunc p̃para ei hoc
medicamen. ℞. macis partem
vnam: et gariofilorum partem
semis:ꝛ piperis nigri partẽ de-
cimam:fiat puluis subtilissim⁹:
ꝛ sparge super partem anterio-
rem capitis:quoniam multum
confert i hoc casu:ꝛ specialiter
quãdo primitiua causa huius
egritudinis fuerit ex catarro.
Et calefacere partem anterioꝛẽ
capitis temperate quocũq; mo-
do fiat prodest multum in hac
egritudine. Sed si causa huius
catarri fuerit ex aere calido:oio
abstinendum est ab omnibus
predictis medicinis:nec sparge
re debes sup caput aliqua que
sint complexionis calide ꝛ sicce
in excessu:sed sufficiunt ea que
sunt temperate complexionis:
cum modica siccitate ꝛ aroma-
ticitate:laborando in remouen
do tussim toto posse: cognoscen
do quod quando totum quic-
quid comeditur ꝛ bibitur semel
ꝛ absq; dilatiõe deglutitur mo-
re solito:non peruenit virtus il-
lius ad pulmonem nisi per viã
resudationis:videlicet eo mo-
eo quo videtur in vasis recenti
bus terreis quando implentur
aqua:qm̃ tunc trapellando ꝛ re
sudando per ,poros ipsorũ exte
rius ad modum' roris effundit
atq; manat:ꝛ ꝓpter hoc ordina
mus pillullas ad tenendũ cõti-
nue sub lingua:ad hoc vt medi
camẽ ip̃z paulatine deglutiẽdo
possit ad pulmonem deriuare:ꝛ
ꝟtus harũ pillarũ esse debet cõ
fortatiua cum modica stiptici-
tate ꝛ siccitate:pertinens ad ali
quam frigiditatem temperatã.
¶ Confectio pillularũ] conferẽ-
tiũ in hac egritudine. ℞. gum-
mi arabic. et dragg. ꝛ semis ci-
to.iorũ:et antere.añ.quartã p-
tẽ.ʒ.vnius:terre sigillate aur.ij.
teraꝛ vnũqquodq; per se:ꝛ cribel
leꝛ:ꝛ conficiãtur cum sirupo li-

Catar rus.

Confe ctio pillul.

quiritie:et fiant inde pillule ad modum lupini:et teneantur in ore die ⁊ nocte:deglutiẽdo paulatine quod dissolnitur ex eis:⁊ bibat ex his que superius diximus: abstinendo a motibus laboriosis:⁊ a vociferatione forti: ⁊ a decubitu in locis duris:⁊ maxime qui non sunt assueti:eo qꝺ quãdiu infirmus iacet in lecto duro:vene ⁊ arterie comprimũtur:quare sanguis inde euacuatur⁊ spargitur per totum corpꝰ: ⁊ quia forma venarum tam pulsatilium quam nõ pulsatilium que sunt in pulmone contraria existit forme omnium aliarum venarum totius corporis:eo qꝺ vene pulsatiles que sunt in pulmone similes existunt omnibꝰ alijs venis non pulsatilibus q̃ sunt in toto corpore: in subtilitate cum sint solummodo vniꝰ tunice:⁊ vene non pulsatiles q̃ sunt in pulmone sunt duarum tunicarum:et propter hoc arterie pulmonis citius scinduntur ⁊ laniantur alijs venis non pulsantibus que sunt in pulmone: ⁊ hac de causa solutio continuitatis que fit in pulmone est grauior⁊ difficilior valde⁊ periculosior ceteris alijs que fiunt in toto corpore et magis remota a liberatiõe:vel impossibilis:quare studiosus esse debes cum omni sollicitudine ad cõsolidationem faciendam cum his que diximus : antequam ad saniem habeat deuenire: cognoscendo quod si ad consolidationẽ huiꝰ vulneris pulmonis per te infirmus poterit deuenire : dignus eris laude ⁊ gloria valde ex hac cura . Et non credas quod hoc vulnus consolidetur ex proprio sanguine sicut vulnera aliorum membrorum fieri consueuerunt: sed si consolidatur non fit nisi post longum tempus. Et postꝙ visum fuerit quod consolidatio huius sit expleta ⁊ confirmata: non debes desistere ab vsu medicinarũ ad minꝰ vsqꝙquo trãsacti fuerint sexaginta dies. Et si non consecutus fueris intentionem tuam : hoc est quod ad saniem conuertatur: iam superius dictum est quid agere debes. Et iaz audiui a patre meo quod ad eum venit quidam ex officialibus hispanie: qui patiebatur hanc egritudinez scilicet quod ejecerat sanguinez a pulmone:⁊ pater meus studiuit ei ⁊ fecit ei omnia que visa, fuerã ei conuenire:intantuz quod ad tantam conualescentiam deuenit:quod putabat se esse liberatum integre ⁊ perfecte:⁊ incepit facere facta sua:⁊ agere omnia que cõsueuerat in sanitate sua ⁊ pater meus correxit eum in iungendo ei a quibus se abstinere debebat:⁊ marime ab vsu mulierum: et a superfluo cibo ⁊ potu:⁊ a violentis motibus ⁊ laboriosis:⁊ ab equitatione equorum qui sunt semper robusti atqꝙ fortes. Et procedente tempore equitauit quadam die equaz vnam:⁊ cursitauit eam violenter : et eadem die reiecit de sanguine in magna quantitate. Quare ex hoc ⁊ ex vsu mulierũ: ⁊ alijs erroribus multis quos fecerat obijt in breui . Sed quãdiu seruauit regimen sibi imposituz: sane vixit:⁊ bene fuit hoc per septem annos.

¶ Capitulum . iij . Quod est de tussi que prouenit a mala complexione et de omnibus alijs speciebus.

ET scias qd̄ pōt ī pulmone euenire cōplexio, calida aut frigida vel sicca ex q̄ orit̄ tussis. Et cura huius est remouere illā malā cōpl'onem: conuertēdo īfirmū ad oppositū illi⁹ qualitatis extranee. Et iaz fuit q̄ q̄dā rex habebat tussim. Et nihil per ipsam spuebat: vel ejiciebat. Et cū medicus su⁹ vidisset ipsum p̄cepit ei vt cū fibulis suis clauderet scissurā capitis sui anteriorem: ⁊ ablata fuit ab ipso tussis īcōtinēti. Et causa tussis illius erat frigiditas q̄ attingebat pect⁹ exteri⁹: vnde pulmo inde lesionē recipiebat: virtus expulsiua conabat̄ expellere illud nocumentū ab illo mēbro. Quare hec tussis nō erat nisi ex qualitate mala frigida. Et accidit multotiēs tussis etiā illis q̄ supflue exercitant̄ currēdo vel nauigādo seu vogādo: ⁊ maxime si nō sunt assueti. Et cā huius est: q: ex tali exercitio laborioso stomac⁹ eoꝝ supcalefit ⁊ exiccatur: ⁊ exiccant̄ etiā loca vñ aer inspirat̄: ⁊ ex tali siccitate ꝓcreat̄ tussis īcōtinēti: quēadmodum videre potes q̄ accidit tussis subito illis q̄ odorāt camphorā cum sit frigida valde. Et pōt etiā esse causa tussis illoruz q̄ supflue fatigant̄ currēdo vel nauigādo dissolutio humorū q̄ dissoluunt̄ a supfluo motu: ⁊ cadunt vel descendūt ad pectus vel ad pulmonem. Et ira similiter promouet tussim duab⁹ de causis scilicet caliditate et siccitate: ⁊ cum sciueris cām tussis: primo studere debes in remouēdo ipsum cum suo opposito: ⁊ id quod dixi tibi de rege habeas pro exemplari in omnibus. Et adhuc itero tibi id qd̄ superius dixi et scripsi in capitulo pulmonis: scilicet q̄ quando ipsi vlcus superuenerit et curatus fuerit: sicut diximus ordinare possibile erit quod viuet sic diu: et forsan ad vltimum morietur alia egritudine. Et pōt etiam tussis euenire sicut aliqui ex antiquis protulerunt medicis causa vermiū qui assimilantur muscis q̄ oriūtur in pulmone: ⁊ ex illis fit tussis valida atq; fortis. Et cura huius est trahere per cannam pulmonis fumum centauree et aristologie longe. Sed hanc egritudinem nunquam vidi: tamen memorationem facio de ipsa: sicut quidam antiqui fecerunt medici. Et fit etiam tussis quando procreantur pori seu claui in membris que sunt propinqua pulmoni: ex quibus cōprimitur pulmo: et inde sequitur tussis. Et fit tussis etiā a tumore splenis et grossitie ipsius et hec non remouetur nisi remota causa. Et fit etiam ex apostemate epatis et duritie ipsius. Quoniam quando est magnuz fit tussis: vnde oportet dictā causam remouere. Et fit etiam ex pleuresi q̄ fit aut sub costis aut supra costas. Et etiam generatur tussis ex hydropisi. Et fit similiter ex tumore stomaci q̄ fit ex vētositate magna in ipso vel ex superflua repletione eius cibi et potus: que fit quando patiens est gulosus: specialiter qñ repletio est talis quod non inuenit stomacus vnde habeat expirare: quare conatur stomachus

Stomach⁹

expellere: quod potest: sicut apparet quando aliquis ponitur in aliquo parvo loco undiq; et fortissime clauso: ita quod non potest ejicere a corpore quod sibi nocere videtur nec expirare eo quod non habet locū in quo possit se dilatare et aerem conuenientem spirare: donec aperiatur locus: set aer ille inclusus et pessimus euentetur: et nouus et cōueniēs inspiretur: et huic etiā simile accidit illi cui in vltimo stomacus repletur: quia quādo sic est etiam a stomaco non potest aliquid vomere nec superius ejicere donec a virtute digestiua aliquid digeratur: et inferius aliquid descendat: et inde spacium acquirat stomachus: et hac de causa accidit tussis propter talem repletionem ex vicinitate ipsius ad pulmonē: propter cōpressionem: et multotiēs moriuntur homines suffocati propter talem causam: et fit etiā tussis ex subita mutatiōe aeris ad oppositū sui. Et fit etiā tussis ex assumptione quarundaz rerum quarū proprietas est nocere pulmoni: sicut sunt fungi mali qui nascuntur in pede seu prope radicem cuiusdam arboris: q̄ quidē arbor dicitur arabice helecaminum. Et fit etiam tussis cā mali pulueris. Hucusq; sufficiāt que diximus de egritudinibus pulmonis. Nūc autem intēdimus determinare de egritudine cordis.

¶ Tractatus. xij. de egritudinibus cordis: et est continēs capitula septem.

¶ Capitulū. j. Quod est de egritudinibus cordis in generali.

Riunt egritudines in corde: aut a seipō aut ab alijs membris. Quoniam quādo passiones generātur in quibusdam membris patitur etiam cor: ex compassione ipsorum et inde parua atq; grauia generantur accidentia. Et iam scis quod cor est princeps et dominator in toto corpore: et virtutes eius sunt potentes: et operatiōes eius sunt manifeste apparētes. Et opinio magni et excellētissimi phi: et q̄ sunt ex sua secta honorata: est quod cor solum est princeps inter omnia membra corporis: et dominator omniuz: sed Ga. sentit quod sit solū princeps et principum spiritꝰ vitalis: eo quod animal aliquod non moritur nisi quando deficit spiritus vitalis qui est in corde. Et scias quod creatio ipsius cordis et eius forma est excellens in bonitate omnia alia creatiōe et forma ceterorum mēbroruz que sunt in toto corpore: cum sit solidus et densius reliquis membris omnibus: et est habens duas vacuitates seu cō cauitates: quaruz principalior est que est in latere eius sinistro: eo quod plus habet et retinet de spiritu vitali alia vacuitate vt ex eius substantia exeant seu procedant arterie que mouentur motu continuo et non locali ꝑm motionē ipsiꝰ cordis. Innamentuz autē istius motꝰ est manifestum in attrahendo aerem frigidum: et in expellēdo calidum superflue et fumosum.

ñ nisi esset talis euētatio: suf caretur eius calor naturalis: extingueret in eo. Et a cor- fm Ari. procedūt motus vo- ntarij ⁊ naturales: eo ꝙ credit epar et cerebrum recipiant in- uentiā ab ipso. Sed mihi vide r ꝙ cor sit nobili⁹ ceteris prin palibus. s. cerebro epate ⁊ testi ilis. Et quia est nobilior ⁊ ma is principalis: ideo qñ vult fie apa in ipso: anteq̄ cōfirmet: oritur patiens oino: ⁊ deficit.

¶ Capl'm. ij. Quod est de tremo cordis qui arabice dicit alta eg.

SCias ꝙ accidit i corde tremor si- cut et in alijs mē bris cōsueuit eue nire. Sed ille qui fit in alijs mēbris generatur a vaporib⁹ et fumo- sitatibus qui ascendunt ⁊ attin gunt masculos seu lacertos ⁊ cu tim. Ille vero tremor qui est in corde accidit propter multā re- pletionē que est in eo: ⁊ ab ipsa prouenit motus ille extraneus et horribilis qui dicit altadeg. Et cura hui⁹ est flobotomia cū multa extractione sanguinis. ⁊ postea confortare cor cum illis que habent ipsum cōfortare: si- cut cū margaritis et lingua bo uina et auro puro ⁊ similibus.

¶ Medicamē ad hoc cōueniēs valde. ℞. margaritarum ⁊ sete crude: ⁊ seminis basiliconis ga riofilati: et seminis boraginis: ⁊ lingue bouine. añ. aur̄. x. corti- cis citrorum: scedes indi: gario filorum macis. añ. aur̄. iiij. pure ambre atq̄ pfecte. aur̄. ij. terat vuaqueq̄ harū medicinaꝝ opti me per se: sed seta pri⁹ incidi dz minutim quanto plus fieri pōt: postea teri optime dz simul cuz perlis: ⁊ demū cū alijs miscean tur medicinis: ⁊ postmodū pul uis oim dictaruz malaxet optie cū aqua rosacea in parapside q̄ sit perfecte vitreata: ad vltimuz laminā auri puri aliquātulum grossam: ⁊ frica super eā fortiter virgā puri auri pri⁹ lamina ma defacta cum aqua rosacea tan- diu donec vestigiū auri i medi- cinis appeat manifeste: abluen do dicta lamina auri super me- dicias cū optima aqua rosacea vel cū succo pomorū miscēdo di ctū aurū cum predictis medici nis simul: ⁊ addendo huic rece pte pōdus medietatis ipsi⁹ de electuario pomorum dulciuz: ⁊ postea confice cum sirupo facto de lingua bouina bene cocto cō fectiōe bona: ⁊ propina infirmo de hoc medicamine omni ma- ne ieiuno stomaco pōd⁹ aur̄. v.

¶ Cap̄. iij. Quod est de chardia ca.

HEc egritudo eue nit in corde: ⁊ est mot⁹ magis im- petuosus natura li: et fit aut ex cā extrinseca: velut a forti ira: qm ab ipsa fit ebulli- tio valida: ⁊ augmentatur calor in corde: ⁊ hec est principalis cā ipsius. Et fit etiam accidentali ter a terrore: eo ꝙ quando ali- quis timet superflue: non spar- gitur calor naturalis per totum corpus: sed constringitur intus et languens diminuitur: ⁊ debi litatur: et ex tali constrictiōe tra hitur sanguis ad cor simul cuz alijs humoribus: sicut apparet in reb⁹ extrinsecis: vcz qñ audi tur in aliqua ciuitate rumor ter ribilis ex quo cōmuniter pane-

sciunt homines: quare omnes trahuntur ad regem tanquam ad radicem ad manutenendum eum: ita et sanguis cum calore naturali et spiritibus et cū alijs humoribus trahitur ad cor: et inde sequitur cōquassatio in eo et fit chardiaca. Et fit similiter ex sollicitudine nimia quam aliquis habet causa perducēdi aliquid ad effectum: ꝛ hec sollicitudo dupliciter diuiditur: qꝛ aut vertitur circa vindictam faciendam: et hoc ponitur et continetur sub ira: vel erit sollicitudo causa acquirendi aliquod magnum lucrum: vel causa consequendi aliquid in quo multum delectetur: et tunc dilatatur cor ꝛ spargitur calor naturalis ꝛ spiritus ad exteriora: intantum qꝫ debilitatur cor ex illa inanitiōe: et sequitur inde chardiaca. Et fit etiam a superflua debilitate virtutis: ita quod ex quolibet leui motu vel labore chardiaca excitatur: quia scitum est certissime et manifeste quod omnis motus excitat calorem: maxime cum est fortis ꝛ subitus: et si patiēs est debilis quilibet motus q̄ est in eo est cū maiori difficultate et labore: eo quod graue est debilem mouere: vnde nō fit nisi cum difficultate ꝛ labore: quare calor in eo fortis efficitur: et sic chardiaca generat. Chardiaca. Cura huius egritudinis est regere eum cuz cibis ꝛ potibus temperate: et odorare aromatica frigida q̄ habent confortare mēbra principalia et spiritus: sicut est myrta que confortat sui natura ꝛ cōplexione: et rose: ꝛ sandali: et nenufar: et sirupus de sandalis factus cum tribus partibus sui ex aqua rosacea: et tantundem de aqua dulci: et propinatus ei ad bibēdum sufficit ei: ꝛ medulla citrulorum: et cucumeris saracenici habent curare hāc egritudinem sui complexione: et cō fortando sui aromaticitate. Et est inuenta qualitas in his ad hanc egritudinem quam ignoramus omnino: sed experientia hoc certissime manifestatur. Et generatur etiam aliquando in corde sanguis adustus: vnde fit chardiaca illa dicta ex natura ipsius et sui acuitate. Et oritur similiter chardiaca ex mordicatione que fit in ore stomaci: quādo in ipso inuenit humor mordicatiuus vel acutus propter vicinitatem ipsius ad cor. Et hac de causa antiqui nominabant os stomachi cor. Et cum cognoueris in hac egritudie melancoliam abundare: confortata cor cum his que prescripsimus de confortantibus cor: ꝛ margarite maxime hoc facere norunt. Et cura illius que fit ex mordicatione oris stomaci est euacuare illum humorem ab eo cū vomitu vel solutione.

¶ Capꝫ. iiij. Quod est de aqua que congregatur in marsupio cordis.

¶ generatur aliquando in marsupio cordis humiditas aquosa q̄ assimilat vrine: et accidit ex hoc infirmo consumptio et diminutio carnis paulatine: sicut fit ī ptysi. Sed ego nunquam vidi hāc egritudinem: nec curaui ipsam nec inueni quod Galienus de eius cura aliquam fecerit mentionem.

tionem: tamen si aliquid debet valere in hoc casu: valēt ea que sunt subtiliatiua et resolutiua ꝛ desiccatiua cum aromaticitate: sicut est aqua feniculi: ꝛ horū similium.

¶Capitulū. v. Quod est de pelliculis que fiūt in marsupio cordis.

Generantur siquidē in quibusdaz additiōesin marsupio cordis que sunt ad modum cartilaginū ꝛ pellicularuz adinuicem mixte: sed nullus ante noz locutus fuit de hac cura. Tamen si aliqua medicamina possunt valere: erunt illa que sunt subtiliatiua ꝛ dissolutiua et aromatica cum quadam humiditate.

¶Capituluz. vj. Qō est de ethica cordis.

Hec egritudo oritur i corde ex mala complexiōe sicca que fit in ipso: et hec febris desiccat substantialez seu radicalem humiditatez que est in porositatibus membrorū condēsata vt cambiatur ꝛ pars membri fiat. Et cura huius est si fuerit in principio ꝛ ex siccitate sola cū rebus humectatiuis: et olfaciat poma aromatica: ꝛ bibat lac capre medie etatis sicut exit ab vbere. Et continuet intrare quotidie in tinā aque dulcis tepide plenaz vt non sudet. Sed si cum siccitate dicta caliditas fuerit: tunc magis cōfert odorare nenufar: et violas quā dicta poma. Et cuz tractabo de ethica: latius de hac cura loquar.

¶Capitulum. vij. Quod est de apostemate qō fit in marsupio cordis.

Hec egritudo cuz accidit in marsupio cordis nō fit nisi ex causa calida: sed si medicus fuerit studiosus et sollicitus valde ad hāc egritudinem remouendam: poterit in breui curari: ꝛ hoc fit floboto mando eum citissime: minuendo de sanguine in maxima quātitate: et velociter postea infrigida complexionem cordis, cōfortando eum: ꝛ hec fit recipiēdo de sirupo myrte: partez vnā: ꝛ de sirupo sandalorum partes quatuor: et tempera cum aqua rosacea: et da bibere. Et continuo fac eū odorare myrtam recentem et nenufar. Et si negligēs fuerit medicus aut tardus in hac cura: morietur infirmus in breui: eo quod marsupiū est circundans cor: quod est membrū tam nobilissimum et principalissimum sicut scis. Hec autem q̄ scripsi hucusq̄ de corde sunt ꝑm sententiam predecessorū nostrorum medicorum. Nunc autem intēdimus dicere a nobis que ab aliquibus non sunt scripta de eo. Et dico quod quādo infrigidatur cor vltra id quod conuenit sue complexioni naturali sequitur inde in corpore toto pigritia et tarditas et debilitas in omnibus suis actionibus ꝛ operationibus. Et si cum hoc siccitas prevaluerit plus eo ꝙ̄ sua natura exigit ꝛ requirit: erit patiens sollicitus atq̄ andax ꝛ non potest aliquid qō sibi non placeat sustinere. Et si cum dicta frigiditate: prescripta siccitate

Marsupiū.

tas in vltimo abundauerit: non solum dicta accidentia infirm⁹ patietur: verūetiam ei superueniet egritudo, que arabice dicitur dubul: ⁊ latine nominat̄ sinthesis. Et est quādo siccitas profundata est tantum membris quod illa humiditas radicalis que parata est ad cambium vt pars membri fiat cōsumitur ex toto et desiccatur. Et ego vidi quendam infirmum meum qui patiebatur hanc egritudinē cuius caro erat diminuta et consumpta in vltimo: et erat studiosus sollicitus et curiosus in vltimo: et omnino impatiēs: ⁊ omnes actiones ⁊ operatiōes suas agebat sicut in sanitate facere consueuerat: et permansit sic in hac dispositione donec fuit mortuus: ⁊ causa sue mortis fuit hec scilicet quia voluit intrare tinā aque calide: et ego prohibui sibi quātum potui: sed noluit me audire: et cum intrasset in eam non diu stetit quod leuiter mortuus fuit.

¶ Tractatus. xiij. de egritudinibus epatis: ⁊ splenis. et est cōtinens capitula sex.

¶ Capitulum primū. Quod est de epate et de tribus speciebus hydropisis.

Arist.

Scias quod epar est vnū ex principalibus membris corporis: sed Aristoteles sentire videtur quod operationes ipsius procedant a caliditate cordis tamen sententia medicorum est quod epar per seipsum est principale: et operationes eius a seipso procedunt absq; influentia alicuius alterius membri in ipsum. Et propter hoc dicit Hyppocras quod bonitas et hylaritas vite a sanitate perfecta epatis habet euenire: et epar est fons et principium virtutum naturalium: que sunt virtus attractiua: retentiua: digestiua et expulsiua: et he virtutes influunt ab epate ad vniuersum corpus et in omnibus membris: et ab ista influentia omnia membra singulariter dictas virtutes naturales habent exercere: et nutrimentum membris totaliter assimilare et eis vnire. Quare he virtutes omnes ab epate procedunt ad omnia membra corporis: vnde si debilitas inuenitur in corpore in virtute mutatiua orietur in eo egritudo ſm illam debilitatem: sicut hydropisis cum suis tribus speciebus. Una quarum dicitur carnosa: in arabico halahami. Secunda vero dicitur asclites vel vtrosa: que arabice dicitur cebli. Tertia autem noiatur timpanites: et arabice vocetur zachi: et timpanites fit etiam quidem a debilitate epatis. Et ego tractabo de vnaquaq; istarum specierum tractatu completo: et incipiemus a carnosa que a nobis dicitur yposarca. Et dicimus ꝙ quando debilitatur virtus digestiua epatis tunc nutrimentum efficitur crudum et indigestum: ita quod nō potest in sanguinem conuerti: et sic remanet flegmaticum. Et tu scis ꝙ quotiēscūq; secunda digestio que est in epate errat in digerēdo: tunc impossibile est ꝙ cete-

ra membra possint illud nutrimentum digerere: et in sui substantiam conuertere et assimilare. Et postquam digestiua epatis deficit: et alia membra omnia de necessitate deficiunt: atq; errant in digerendo: & sic sequitur inde hydropisisque dicitur ypo sarcha. Sed timpanites oritur quando epar incipit digerere chilum & non potest sufficienter eum complere: et immutare in omnibus suis qualitatibus sicut conuenit propter debilitatem sui: et non potest perfecte dissoluere quod dissoluendum est: nec preparare ad expellendū quod expellendum est. Quare conuertitur in vaporem siccum atq; grossum: qui quidem mittitur ad concauitatem ventris: et inde efficitur in eo inflatio cum duritie: eo q; quādo debilitatur epar conuertit chilum et immutat ꝑm complexionem & naturā malaz que ei appropriatur in illa hora. Et hic impossibile esset nobis dicere: que qualis: & quāta sit ista conuersio: sed scitū est perfecte atq; cognitum: q; quilibet calor siue naturalis siue accidentalis: tam si fuerit extrinsecus siue intrinsecus: si inuenit rem aquosam in quam agat: cōuertit illam in vaporem: et illud quod est grossum in esse remanet: subtile autem euaporat; et
par. recedit. Epar autem quādo est in sua cōplexione naturali optima et perfecta est causa vniuersalis; conuersionis nutrimenti in omnibus membris secūdum naturam et cōplexionem vniuscuiusq; ipsorum. Sed quando debilitatur calor naturalis in eo ita quod non potest hanc operationem complete agere generantur inde vapores multi qui conuertuntur et coadunantur in concauitate ventris: et fit hydropisis que dicitur timpanites. Et pro maiori parte est hec egritudo cum grossitie et duritie splenis magna: eo qō quando epar non agit in substātiam nutrimēti id quod debet de sui proprietate & natura: hoc est mutare dictam substantiam in rem aliam que omnimodo in omnibus assimiletur sue substantie & qualitati. Et quando hec operatio exit a natura versus aliquaz partem caliditatis: tunc; supercalefit nutrimentum et aduritur: et natura illud mittit ad splenem: eo quod omne aduſtū pertinet ad melencoliam: et sic inflatur splen atq; tumescit: et hac de causa pro maiori parte non inuenies timpaniticū absq; egritudine et tumore et inflatione splenis. Sed hydropisis siquidem ascites generatur qñ non possunt renes attrahere aquositatem que generatur in epate cum sanguine qui consueuit descendere ad renes per vias vrine: quia cum remanet in epate cum sanguine: repudiatur a membris: vnde sanguis ille aquosus ab ipsis membris expellitur ad ventris concauitatem: et inde fit ascites. Nota tamen; quod si hic error fuerit principaliter ab errore et debilitate epatis: non potentis sequestrare purum ab impuro: et specialiter aquositatem dictam: fit primo hydropisis que dicitur ypoarcha: et secunda: scilicet ascites a debilitate et egritudine renuz habet prouenire. Sed considerare debes vtrum illa egritudo vel debilitas re-

Ascites.

num fiat vel procedat ab epate: vel sit causa alicuius ppie egritudinis que est in ipsis renib⁹: q̄ si peccatum non fuerit in epate sed est sanum omnino: ⁊ debilitas et egritudo fuerit in ipsis renibus: tunc principaliter fit hydropisis que dicitur asclites. Et debilitas quidem virtutis epatis euenire potest a mala cōplexione que fit in ipso. Quorum species. viij. sunt sicut est manifestum: quatuor. s. simplices: et q̄tuor composite. Et cura vniuscuiusq̄ est reducere epar ad suā complexionem naturalem cum quibus cōuenit. Sed debilitas epatis que fit ab egritudine q̄ est in ipso corpore epatis est opilatio vel apostema. Et apostema est egritudo cōposita ex cōsimilibus et officialibus. Cura siquidem opilationis est cū aperitiuis: apostematis vero cum remouentibus causam ipsius. Et accidit etiam in epate durities causa potatiōis aque frigide vltra debitum: vel debilitas virtutis ipsius causa vsus aceti superfluui. Et cura duriciei que fit ab aqua frigida non est solum cum calidis simpliciter: immo indiget cum eisdem que sint confortantia stiptica et aromatica: sicut camomilla: et flores rosarū: et similia. Et nota quod species hydropisis sic componi et misceri possunt adinuicem quemadmodum et species febriū simul componuntur. Quare si medicus subtiliter et studiose perscrutatus fuerit in cognitione simplicis: leuius poterit cognoscere compositam ab eadem. Et q̄ curam simplicis perfecte sciet operari inde absq̄ difficultate ⁊ curam composite optime sciet exercere. ¶ Confectio cōueniēs valde ad hoc. ℞. lacce lignorum mundate: florum camomille et rosarum: cinamomi electi: masticis: gariofi. et sticados. ana. ℥. j. seminis lini modicum vstulati: oliuarde idest rute capitarie: acreuan idest scolopendrie. aā. ℥. ß. Teratur vnaquaq̄ istarum per se: et cribelletur subtiliter et cōficiantur cum sirupo de charscaina: et propina patienti omni die ieiuno stomacho ex ipso aur. v. vel circa illud et inunge epar cum istis oleis equaliter mixtis: scilicet dealchocal et de iasemino: et de granis viridibus: et ciba cum pane bene fermentato cum turturibus: ⁊ passeribus: et pullis perdicum elixatis in aquar sale. Sed si debilitas epatis fuerit ex vsu aceti superfluo: tunc cura illius est sirupus iste. ℞. passularum enucleatarum: et liquiritie mundate, ana, libram. ß. panichal. ⁊ carsene et gafet: et oliuarde, ana. ℥. ij, masticis. ℥. j. conquassentur quelibet per se: et infundantur omnia in sufficienti aqua per noctem vnam: mane autem bulliant lento igne vsq̄ ad consumptionem medietatis; et colentur exprimendo fortiter et optime: et adde huic colature zuccari libras decem et mellis libras. v. et decoquantur vsq̄ ad spissitudinem sirupi: et da patienti de isto omni mane ieiuno stomaco. ℥ ij. cum. ℥. vj. aque dulcis tepide: et cum aur. v. mellis rosacei. Et inunge epar cum oleo de granis viridibus: et camomille ana.

Cor ctio na.

Sir pus

¶ Capi. ij. Quod est de apostemate epatis.

Et oritur quãdoq; in epate apostema. Quod si fuerit in substantia sue carnositatis: et ad saniem deuenerit: non spero q; infirmus inde in perpetuum possit liberari: eo q; epar est membrum principale et fons potentissimus: vnde quando taliter patitur priuãtur eius virtutes, omnes et destruuntur et sequitur velociter mors.

¶ Cap. iij. Quod est de opilatione epatis.

Cura huius egritudinis est aperire opilationes ipsi9 cũ decoctione oliuarde: panicald et scolopendrie et similib9: et succus feniculi est maxime iuuamenti in hoc casu.

¶ Capi. iiij. Quod est de dolore epatis.

Oritur aliquando in panniculo epatis extẽsio sicut in alijs membris consueuit euenire: vnde sequitur dolor fortissimus quasi intolerabilis: et apparet patienti q; epar sit qõ doleat. Et est sensus huius panniculi acutissimus propter multitudinem paruorum neruorũ in ipso contentorum. Ego autem passus fui hunc dolorem: et curaui me inungendo locum cum oleo de vitellis ouorum: et nucum equaliter mixtis: et liberatus fui in ipsa die: sed factus fui inde ycterico. Et de ipsa inferius loquar domino concedẽte.

¶ Capi. v. Quod est de egritudinibus splenis.

Scias q; splen est membrum quod habet ad se trahere superfluitates melẽcolicas: et trahendo illas nutritur ex subtiliori et puriori parte ipsarum. Et generantur in ipso quandoq; egritudines sicut in alijs membris fieri cõsueuerũt. Et non est splen ex mẽbris principalibus corporis: nec habet multas operationes in corpore exercere: nisi quia trahit ad se superfluitates grossas: sicut renes trahunt subtiles et aquosas: et istud membrum augmentatur et ingrossatur multum. Et cura huius est cura suprascripta in epate. Et scire debes quod splen sustinere potest fortiores medicinas valde ipso epate. Et non tradas hec obliuiõi: scilicet quãdo vis dare medicinas pro splene vt admisceas eis semper ea que habeant acetositatem: eo quod istud membrum proprie nutritur isto sapore: et propter hoc attrahit acetositatem et rapit eaz violenter: et hac de causa miscenda sunt acetosa medicinis splenis vt deferant virtutes earuz citissime ad ipsum: et acetum habet dictas medicinas citissime ipsi spleni ferre et deportare. Et iam est notum quod quando ingrossatur splen intãtum quod non potest ad se trahere grossitiem sanguinis atq; eius fecem remanet tunc dicta fex cum sanguine et spargitur per venas in vniuersum corpus: et alteratur inde complexio epatis et debilitatur: et ex ipsa debilitate sequitur vna ex speciebus hydropisis vel plures. Et de hydropisi et suis tri-

bus speciebus superius breuiter pertransiui: nunc autem intendo complere tractatum.

Cõfectio. ¶ Confectio sirupi conferentis valde duritiei et magnitudini splenis. ℞. camomille ⁊ corticis radicis tamarisci: oliuarde al's gasec: thumeni: al'. sticados et iahade et flazia: al'. capilli veneris: et scolopendrie et asarabachara. añ. ℥. j. rubee tinctoris. ℥. ß. radicis de alzaru. ℥. j. corticis radicis feniculi: ⁊ corticis radicum caparis. ana. aur̃. v. masticis aur̃. iiij. croci aur̃. j. liquiritie mundate pondus medietatis omnium predictarum medicinarum: conquassentur que sunt conquassanda per se: ⁊ infundãtur nocte vna in. xxiiij. libris aque calide: et mane bulliant lento igne vsq; ad consumptionem medietatis aque: et colentur fortiter exprimendo: et illi colature adde. viij. libras mellis dispumati: et libras. ij. zuccari: ⁊ bulliant iterum lento igne donec incipiant spissari: ⁊ tunc adde aceti vini fortissimi libras. ij. et bulliãt vsq; ad spissitudinem sirupi: et reponantur in vase vitreato: et cum opus fuerit: da de eo patienti ab. ℥. j. vsq; ad. ij. mane ieiuno stomaco cum ter tanto aque dulcis calide: et cũ duobus aur̃. mellis rosac. et cibetur cibis subtilibus et de carnibus dentur ei pulli parui et columbini: et si vis dare ei gallinas vna die dabis: et alia non: et rege eum taliter donec fuerit liberatus.

Emplastrũ. ¶ Et emplastrum istud iterum spleni superponatur: quoniam confert valde. ℞. radicis tamaricis et camomille: ⁊ florum narcisci: ⁊ florum de iasemino. ana. partes equales: radicis caparis quartam partem: farine ordei vel spelte quãtum est quarta pars omnium medicinarum et incorporentur cum aceto et aqua equaliter mixtis: et pone calidum super splenem: et liga super hoc emplastrum folia viridia ficus: ⁊ comedat infirmus ante cibum pomitella caparorum postquam fuerint madefacta in aqua cum sale et aceto: quoniam sunt magni iuuamenti in hac egritudine: et teneat dictum emplastrum in nocte: et in die inungatur bis cum oleo de lilijs et rosaceo. Sciendo quod aliquando hec egritudo certificatur per vrinam turbidam quando mingitur in quantitate magna. Et hoc ideo quia quando splen nõ potest trahere dictam superfluitatem ad se: remanet cum sanguine: et expellitur inferius per vrinam. Et aliquando dicta superfluitas expellitur a natura ad cutim exteriorem corporis: ⁊ fiunt ibi vestigia nigra lata vel coloris violacei: et incontinenti post apparitionem dictorum vestigiorum remouetur durities et grossities splenis: et hoc vidi pluries proprijs oculis: sicut multotiens vidi yctericiam citrinam in cute fieri quando colera exterius expellitur ad ipsam: et quando iste humor per secessum emittitur non curatur ab omnibus: sed quando in cute apparet: tũc ad medicos currũt velociter pre timore.

Pomitella

Spl

¶ Capitulum sextum. Quod est de yctericia citrina.

Decegritudo i corpore generat quãdo colera simil exteri⁹ ad cutim expellitur: vt vertitur color eius in similitudinẽ coloris citri:et album oculi similiter. Tamen cõsiderare debes vtrũz hic patiẽs prius pateretur acutaz febrem vel non:et si patiebatur:vide si post istam expulsionem remaneat alleuiatus a febre vel nõ: aut si erat prius sine febre:sed apparente yctericia fuit febris: et iterum si erat cum febre considera vtrum dicta yctericia apparuit ante septimum diez vel post. Qõ si in septima die euenerit:spera bonum de infirmo: eo quod facta est ista expulsio post digestionem materiei. Qõ si apparuerit dicta yctericia in principio febris:timendum est de ifirmo ne habeat apostema calidũ in epate:vel in suis pelliculis. Et quando sic est omnes humores ad epar deriuantes in coleram conuertuntur:et inde color totius corporis inficitur atq; intingitur ab eadem. Et cum fueris certificat⁹ quod hoc apostema est, in epate confirmatum:fac tunc omnino patientẽ abstinere ab omni re calida atq; dulci:ab oleo olinarũ et ab omni pinguedine et vnctuositate:qz si dederis ex istis aliquid interficies infirmũ omnino. Et studeas potare eum aqua cucurbite:et ciba eum panata decocta in aqua ipsius cucurbite:non admiscendo ei speciem aliquam nisi coriandrum vel succuz. Quod si virtus fuerit debilis:dabis ei cucurbitas coctas cum perdicibus:z infrigida eas in puteo vel niue. Et si certus fueris quod in epate non fuerit apostema:considera si oppilatio aliqua fuerit in cãnali:seu meatu superiori vel inferiori cistis fellis vel verruca seu pustula in aliquo ipsorum generata. Quod si fuerit tunc colera extẽditur atq; spargitur per totum corpus cum sanguinẽ:et mẽbra sui acuitate z amaritudine repudiant ipsaz:z expellunt eam ad cutim: que est membrum debile:et est mẽbruz creatuz a deo sublimi ad defensionem corporis totius: sed expellitur in eam a natura ꝓpter melius. Et cum scieueris quod non fuerit in epate:sed est i aliquo predictorum cãnalium fellis:regẽdus est infirmus sicut diximus addendo et minuendo ꝓut tibi videbit expedire:faciendo tamen curam blandam atq; quietaz donec dicta pustula fuerit digesta vel dissoluta. Et si verruca fuerit ibidem:impossibile est quod diu moretur quin dissoluatur vel corrodat: cũ colera quotidie inde trãseat: et sui acuitate habeat ipaz dissoluere rodere et desiccare. Sed si yctericia fuerit ex liberatione colere que ꝓpter sui multitudinem et abundantiam spargitur per totum corpus::que abũdantia facta est ex multa cõmestione rerum calidarum sicut mellis et similium. Tunc cura eius est leuis: quia non indiget nisi frangere caliditatẽ corporis totius: et hoc cum aqua cucurbite:et citrulorum z anguriarum:z cum aqua rosata:ꝓpinando ei ꝑdicta ad bibendum verruca.

postquã fuerint infrigidata in niue vel i puteo. Et da ei ad comedendum lentes decoctas in aqua cucurbite: ⁊ aceto: quoniã est cibus in hoc casu valde vtilis et perfectus: et fit etiam icteritia ex potu alicuius rei malitiose. Sicut accidit azir filio aliqui erat cõtestabilis regis: qui misit pro me: vt ad eum sibilie ire deberem: et inueni euz glaucuz in corpore toto: sicut est cortex citri: et amiserat appetitum comedendi ex toto. Et considerando cum omni sollicitudine super negocio: graue mihi valde videbatur inuestigare ⁊ certificare me de causa huius egritudinis: et hac de causa nõ audebam ei curam adhibere. Et considerando precedentia infirmantis: non videbam quod ex ipsis istud accidens habere debuisset: eo quod in eodem instanti in quo habuit icteritiã habuit similiter et casum appetitus. Cogitauit quod bibit et comedit rem venenosam: de natura cuius erat conuertere complexionem corporis toti⁹ in colericam. Et dixi quod hec conuersio erat ex proprietate rei dicte: et non ex sua complexione: quare conuersus ad deum confidens totaliter in eum rogaui vt ei minime plus nocumenti inferre possem quaz illud quod habere videbatur. Dedi ergo ei ad potãdũ pond⁹ triũ granorũ ordei de bezehard. Glosa.

Bezehard. ¶ Nota quod magis propriuz bezehard et vtili⁹ ceteris est illud quod prope oculos ceruorũ oritur in partibus orientis tali modo. Sciendum est quod cerui magni illi⁹ partis comedũt aliquando serpentes vt fortes fiant: et antequam recipiãt inde nocumentum currũt ad flumina dulcia: et intrãt intus tãtum donec aqua attingat eis vsqꝫ prope os ⁊ totum istud documentum habent a natura: et tantuz morantur sic absqꝫ vlla potatione aque. (Quod si biberent aliquid de aqua morerentur citissime) donec oculi eorum incipiunt lachrymare: et illa lachryma inuiscatur et coagulatur sub palpebris: et intantum sic morantur: et oculi tantuz sic lachrymãtur donec illa lachryma crescit et augmẽtat̃ ad quãtitatem castanee vel nucis: ⁊ cũ sentiunt venenum recessisse et nocumentum: exeũt inde: ⁊ vadunt viam suam: et illa lachryma sic indurata vt lupis fricando cadit: et inuenitur ab hominibus: et est bezehard perfecti⁹ ⁊ vtili⁹ ceteris bezehard. cum ℥.v. aque cucurbite. Et posui aquam cucurbite ad reprimendum furiositatem illius caliditatis acquisite: et bezehard ad expellendum venenũ: et sic posui complexionem cucurbite frigidam contra complexionẽ calidam patientis: et proprietatẽ bezehard cõtra qualitatẽ et ꝓprietatez veneni: ⁊ sic inde perfecte fuit liberat⁹. Unde ex hac cura fui mirabiliter commẽdatus. Et qui viderunt et audierunt venena pro nihilo reputabant faciendo illud. Et iam sciuisti quod antiqui medici dixerunt quod ictericia que fit in pricipio egritudinis est mala valde: eo quod fit ante digestionem materiei. Sed ego dico quod eo quia ictericia fit ex humore acuto esse debet velocis motus in omnibus suis

actionibus et passionibus:vnde non videtur esse longinquū nec extraneū:si recipit digestionem in secunda die ꝛ magis in quarta:et maxime in iuuentute:et in regione calida:ꝛ in tempore calido:et quādo flant venti orientales vel meridiani'.

¶Etiam hucusq; locutus sum de icteritia prout mihi videtur sufficienter. Nunc autem intendo tractare de laniatiōe ꝛ scissura sifac:ꝛ exitus intestini quod est supra ventrem.

¶Tractatus.xiiij.de egritudinibus que fiunt in sifac:ꝛ est cōtinens capitula duo.

¶Capitulū.j.Qō est de scissura sifac:ꝛ exitu intestini.

Sifac aliquā do scinditur aut ex percussione facta cum ligno vel lapide ventre repleto existēte:aut ex saltu valido post repletionem: vel ex impetuosa et continua tussi:aut ex superfluo pondere: et horum similium.Et scias qō quando scinditur sifac ꝑuis in principio sit parua et modica quotidie augmentatur et dilatatur:ꝛ in tantum sic multiplicatur donec intestina exeāt:nō habentia q̄d sustentet ipsa nisi cutim exteriorem:et inde sequitur dolor ventris:et rugitus:et dispositio infirmi tota mala efficitur:ꝛ maxime illis qui vtuntur exercitijs laboriosis: sicut est equitatio et cursus equorum: ꝛ operatio artium que fiunt cū difficultate et labore magno et similium.Quare in istis qui laboriose et quotidie sic exercitantur quotidie dilatat ꝛ eis scissura.Cura autem huius egritudinis est quies:specialiter illis q̄ hanc sustinere possunt:cū modico cibo et potu:et cōtinuo iaceant super dorsum:abstinendo a forti vociferatiōe.Et si tussiunt abstineant ab ipsa toto posse:et studeant vt eam quietam faciant atq; lentā:euitando sternutationem quantum possunt.Et postmodum reducatur intestinum in locum proprium:ligando desuper emplastrum stipticū non tamen grosse substantie nimis:et cōtinuādo optime omnia ista possibile est quod liberetur deo dante.

¶Sciendum tamen quod consolidatio huius sifac est difficilis valde:eo quia eius situs est in loco humido valde:et cum mouetur corpus:semper cuz eo mouetur et conquassatur sifac. Ego autem tempore meo vidi quendam amicum meum qui passus fuit hanc scissuram:ꝛ recessit ab eo hac de causa possibilitas exercēdi omnia que agere consueuerat.Et eram tunc iuuenis.Et cum illa superuenit ei dolor validus in ventre causa multe comestionis vuarum et pomorum:et iterum in toto corpore acutissimos habuit dolores:ita quod nullatenus poterat se mouere:nisi cum difficultate et labore maximo.Studui ergo circa eum in remouendo dolores:et precepi ei vt minime comedere ōberet:nisi modicum panis bene fermentati cuz passeribꝰ decoctis in tassea tam diu decoctis donec carnes

eorū dissolui ab ossibus videantur. Et sic tenui eum cū isto regimine iacendo supin⁹ p duos menses: ita quod non poterat orare more sarracenorum nisi in corde suo: et sic remoti fuerūt dolores remota materia eorum: et liberatus fuit ab eis integre et perfecte. Et remotis doloribus cepi laborare circa rupturā: sed fessus et fatigatus pre longitudine temporis dimisi eum precipiens ei vt quiesceret tempore longo iacendo supinus: et sic stando cū dieta modica ac subtili: redūt intestinum in locū suū pmanens vacuū: et sic cōstricte fuerunt partes: et consolidatus fuit pfectissime absq; cura alia. Et quod rememoratus sum de isto non feci nisi vt sit exemplū alijs cum contigeret casus similis.

¶ Capitulū. ij. Quod est de vulnere ventris.

de vulnere. vētris

QUando autem in ventre fit vulnus ex ferro: ligno: vel lapide: ita vt zirbus inde exeat. tunc primo medicus laborare debet: vt ipsum zirbum intus remittat et redire faciat: et si super ipsum apparuerit puluis: vel pilus: vel segatura alicui⁹ ligni: primo est optime abluendus cum aqua tepida: et postea quiete intus reponatur. Et si aliqua pars zirbi denigrata fuerit vel corrupta incidatur: et cum fili sete suatur: et ponatur intus: ponendo super futuram ea que habēt cōsolidare subtiliando regimē vt superfluitates minime ibi possint abundare. Quod si ex vulnere sanguis in quātitate multa non emanauerit: fac infirmū ex basilica que arabice dicitur halchaka flebotomari: quoniam est cura generalis in omnibus vulneribus prohibens fluxum humorum ad locū vulneris. Et si ex vulnere intestinum exierit absq; vlla lesione sui: tunc studeas cum omni festinatiōe et sollicitudine vt ipsum leniter atq; plane redire facias: eo quod si aliquam moram extra faceret: inflaretur: et non posset postea redire vnde exiuit. Quod si ex mora forsan ad inflationem deuenerit: habeas tunc aquam dulcem calefactam tepidam in vltima temperantia. Et sparge ipsaz super orificium vulneris vice post vicem: donec inflatio remouea tur: postea cum omni planicie et suauitate labora vt ipsum intus redire facias: iniungendo ei quietem cōtinuam: et vt abstineat ab omni vociferatione clamorosa: et a superfluo cibo et potu. Et cibus eius sit: cuius modica quātitas multum nutriat: et sufficiant ei in cibo duo testiculi galli decocti in taffea. Et studeas in remotiōe humorum: et in elongatione ipsorum a loco vulneris: et inunge partes que remote sunt aliquantulum a vulnere in circuitu cum oleo rosaceo odorifero atq; aromatizato et non moueatur infirmus vsq; quo vulnus fuerit consolidatum. Sed si cum vulnere pforatū fuerit intestinum: et fuerit ex gracilibus: impossibile est meo iudicio vt liberet et psoli

ha ch ka

det. Qd si fuerit i grossis ipote erit vt viuat infirmus: ⁊ si sola vna ex pelliculis itestini fuerit pforata vel exlaniata: poterit inde bene liberari deo dante: et si vltra fuerit perforatum: difficilis erit cura atq; grauis: ⁊ possibile erit forsan vt viuat infirm⁹ sic in ista dispositione. Sicut visum est ab hominib⁹ de quibusdam animalibus. Et vidi tempore meo hominem a quo stercus per vulnus exibat: qui vixit sic in ista dispositione mala longo tempore: faciendo facta sua: ⁊ acquirebat vnde viuebat q̄uis male ⁊ cū difficultate. ¶ Huc usq; ego declaraui sub breuitate accñtia hui⁹ mēbri. Nūc aūt i tēdo determinare de accidētib⁹ stomachi.

¶ Tractatus. xv. de passionibus stomachi: ⁊ continet capitula sex.

¶ Capitu. j. Quod est de ethica stomachi.

Hec egritudo qñ accidit alicui: p̄modesiccat stōcs paulatine: ⁊ subtiliat corp⁹ eius: intm̄: donec ad subtilitatē pāni deueniat: ⁊ debilitat inde stomacus: ita qd nō pōt cibū digerere. Et hac de causa primo inter egritudines stomaci de ista volui ptractare: qr medicis occulta valde esse pbatur. Attende ergo in cura hui⁹ egritudinis: ⁊ caue neutaris aliquo modo in hoc casu cōfortantibus stomacum cognitis q̄ habeāt stipticitatē ⁊ siccitatē. Ne forte stomachus ab eis supfluā recipiat calefactionem. Signa quoq; hui⁹ egritudinis sūt hec s. abñtia vomitus: ⁊ q̄ in somno nullā eijcit humiditatez ex ore: ⁊ debilitas ⁊ casus appetitus ⁊ debilitas maxima digestiue: ita qd in stercore ipsius nulla digestio esse reperitur: ⁊ est absq; malo odore: et intantum pmanet non mutatū qd assimilat cibis comestis: nec habet patiēs eructationes: ⁊ si aliqñ eructat: illd facit debilissime et sentit nocumentum a cibis desiccatiuis: pulsus vero ipsius est durus: et paruus: et absq; diuersitate et variatione. Et cum hec signa in aliquo apparuerint: certus esto quod est macies ⁊ ethica stomachi: ⁊ maxime cum dormierit infirmus supinus: si apparuerit concauitas in loco stomaci tūc firm⁹ esse debes i illa opinione omnino. Et si posueris manum tuā cōprimendo sup stomachū in illa concauitate: et ibi percipies duriciem esse ⁊ acuitatē sine dolore patientis ex illa cōpssione: ⁊ percipies pulsuz sub manu tua ⁊ percussionez: tunc certissime ⁊ absq; vlla dubitatione hec passio ē macies ⁊ ethica stomachi: eo quod perceptio sensus pulsus non est nisi ex arteria que est in orificio stomachi que minime sentiretur vllo modo nisi corpus stomaci magnifice esset extēuatū. Incipe ergo in cura hui⁹ egritudinis ab inūctione stōi ipsius cū oleo amigdararum dulcium: ⁊ oleo granorū viridiū. j. alzary: sintq; i. ʒ. j. Cura.

olei amigdalarum . aur̃. ij. olei granoruz alzarij: ⁊ decima pars ipsorum aque dulcis tepide: et cibetur cum pullis paruis doco ctis in tassea: ⁊ oleũ eius sit oleũ amigdalarum dulcium: et pro speciebus vtatur masticib⁹ bul litis in ferculis suis: et cerotum ad ponendum super stomachũ sit factum ex pice nauali mollifi cata cum oleo amigdalarũ dul cium: quod super stomacum te nere debet tantuz per dimidiã horam parum plus vel minus: quoniam si diu ibi permaneret non modicum infirmo nocumẽ tum haberet ifnerre. Et remoto emplastro incontinenti intin gatur stomachus oleo amigda larum dulcium: et oleo rosaceo: que ambo sint recentia minus vnius anni: ⁊ propinetur ei lac capre ad bibendum: quod sit tã recenter mulsum quod nullam infectionem ab aere receperit: cuius quantitas sit ab. ℥. j. vsq̃ ad. iij. ⁊ ciba eum pullis ⁊ testi culis gallorum quoniam testi culi huic infirmo laudabiliores existunt ipsis pullis: et cibetur in die ter. Et studeas vt cibi ei⁹ sint facilis digestionis: prohibẽ do ei oĩa sicca: siue sint calida si ue frigida, cognoscẽdo q̃ calida sunt maioris nocumẽti: ẽt si sint hũida: eo qd̃ caliditatis ẽ dissol uere: ⁊ postquam ita est per ac cidens habent desiccare: quam uis humida sint natura: et hoc apparet in aqua calida: quoniã quamuis humectet: ⁊ actu ⁊ po tentia manifeste: tamẽ propter ipsius actualez caliditatem de substantia membri habet aliq̃d dissoluere: ⁊ nos debem⁹ in hac egritudine euitare cum omni sollicitudine que habent et pñt dissoluere ⁊ desiccare: immo in tentio tua tota esse debet in hu mectando hoc membrum: ⁊ ei⁹ digestionem confortãdo. ¶ Et nota quod stomachus est mẽ brum nobilissimum velut prin cipale propter colligantiã oris stomachi ad cerebruz: ⁊ propter multam quãtitatem neruorum qui sunt ibi: ⁊ hac de causa solli cite intendere debes in confor tando ipsum et manutenendo et⁹ viriutẽ: ponẽdo in oĩb⁹ suis medicaminibus stiptica: ⁊ aro matica: ⁊ si haberent aliquam amaritudinem: sicut est amari tudo rosarum non noceret: im mo cõferret multuz: ⁊ pulle sue ⁊ testiculi gallorum: quas come dere debet: debẽt esse cocte mul tum: ⁊ panis eius sit optime fer mentatus: parum vel quasi ni hil habens de sale: ⁊ sit ex perfe ctissimo frumẽto: quod optime sit masinatum: ⁊ buratatum: et malaxatum perfecte cum dulci aqua tepida: ⁊ oleum quo vti de bet: sit oleum amigdalaruz dul cium: vel oleum sisaminum: ta men scire debes quod oleũ ami gdalarum dulcium est conue nientius: ⁊ magis laudabile: eo quod oleum sisaminum habet membra debilitare vtentibus de eo multũ: cũ careat omni sti pticitate: ⁊ habet fetorem oris procreare cõtinuãdo illud mul tum: q̃uis nõ noceat aliq̃n reci piẽdo de eo bis vel semel ĩ ipsa hora q̃n extrahit̃. Et nõ nocet ei abstinere a potu quando come dit. Oleũ vero oliuaruz si fuerit ablutum ter vel quater: in hac egritudine cõfert etiã. Et aqua ordei cõueniẽter preparata mo dice exhibita valet. Jã ergo mi hi videtur hucusq̃ sufficienter-

Emplastruz.

declarasse que ad curam huius egritudinis habent pertinere: volo tamen modo addere istud modicum scilicet quod oportet te omnio euitare ea q̄ sunt magne stipticitatꝫ: ⁊ amaritudinis q̄uis stomacus inq̄tū est stomacus requirat stipticitatem tēperatam cū modica amaritudine: tamē tam propter egritudinem quam propter naturā mēbri debet euitare omnia acetosa. Sed vt deferatur virtus medicinarum ad villos stomachi: oportet aliquando vt misceas suis medicinis aliqua acetosa. Et citonia assata multum valēt in hac egritudine: quoniā sua humiditate siti remouēt: ⁊ sua stipticitate ⁊ aromaticitate habent virtutes confortare: et sua acetositate faciūt peruenire virtutes ad villos stomachi. Et sic completa est remoratio huius egritudinis: que occulta est valde pluribus medicis: ⁊ paucos de eo inuenimus tractauisse.

¶ Capi. ij. Quod est de apostemate stomachi.

Et hec quidem egritudo in stomaco aliquando euenire pōt sicut in alijs membris euenire consueuit. Sꝫ scire debes qđ omne ap̄a qđ fit i partibꝰ stōi infe rioribꝰ est minoris doloris: ⁊ eiꝰ accn̄tia leuiora valde sunt q̄ eiꝰ qđ fit in orificio stomaci: sed id qđ fit i fundo stōci maioris est magnitudinis quam id qđ accidit vel oritur in orificio ipsius. Et cura quidem horū omniū apostematum generalis est. Primo ex basilica flebotomare: ⁊ frequēter clistrizare: ⁊ regimen multū subtiliare vtendo narcoticis. s. stipticis frigidis in principio multū cum paucis resolutiuis: ⁊ quāto plus perseueraurit apostema tāto diminēda sunt narcotica: ⁊ resolutiua augmentanda. Et narcotica conuenientia in hac egritudine sunt sicut citonia: ⁊ pira: ⁊ quia ista sunt cibus: ideo conuenientiora sunt quā pura medicina. Et que sūt narcotica simul et resolutiua: sunt sicut zuccarum rosaceum. Et que sunt fortis resolutionis in hac egritudine sunt sicut zuccarum rosaceum mixtum cum modico flore camomille: quoniā camomilla de sui ꝓprietate reperta est ac probata dolores intrinsecos mirabiliter mitigare. Quare firmiter dico qđ si infirmum taliter rexeris a principio apparitionis apostematis scilicet cuꝫ narcoticis dictis vel similibus ⁊ resolutiuis liberabitur infirmus absq̄ magno labore ⁊ dolore: si dictum apostema fuerit in fundo stomaci generatuꝫ. Sed si ortum fuerit in orificio eius: prouenient infirmo accidentia pessima: sicut cardiaca: que si perseuerauerit diu perducet ad sincopim ⁊ ad defectum virtutis. Febris quoq̄ semper est accidens coniunctū huic egritudini cuius fortitudo vel debilitas est secundum nobilitatem loci ipsius apostematis: ⁊ secūdum naturam humoris eius: curando hanc egritudinem si peruenerit ad saniem: dummodo apostema in fundo stōi fuerit generatum: infirmus diu poterit viuere: eo quod virtutes ipsius vitales ⁊ gn̄ales inde numultuꝫ debilitātur: sed

naturales penitus debilitantur: eo quod stomachus minime digerere potest cibum propter dictum apostema: quēadmodum antea facere consueuerat. Et postq̄ in ipso non bene digeritur: impossibile est quod in epate digeratur: cū sit in hoc opere ip̄o debilior. Si autē apostema in orificio ipsius stomachi fueri: ex eo multum patiens debilitatur: ⁊ vix absq̄ sincopi esse reperitur: tamen virtus digestiua longe melior in isto reperitur: q̄ in illo ī quo efficitur in fundo: eo quod fortior ⁊ melior locus digestiōis stomachi est fundus ei⁹. Et possibile est quando in superiori parte stomachi fuerit apostema: ꝙ etiaz singultum patiet̄. Quare dico ꝙ si diu perseuerauerit hoc ap̄a sine liberatiōe in breui deficiet infirm⁹: ꝓpter debilitatē virtutis: et ꝓpter frequētiam prauorum accidentium que successiue fiūt in ea: et si in fundo eius fuerit prolongatur infirmitas diu ⁊ forsan liberabit̄ ex eo: ⁊ si non moritur post longum tp̄s. Qn̄ vero sanies ī hoc ap̄ate apparuerit: da ei ante cibū abstersiua ⁊ mūdificatiua ad potādū: sicut alreza et ea que habēt stomachū ꝯfortare: sicut mastices: quoniā ꝓprietas masticorū maxima est in cōferendo nocumentis stomachi: sicut liquiricie ꝓprietas est dolorem eius remouere. Et oīa medicamina istius passionis confecta sint cū zuccaro: quia si vsus fueris melle longo tempore: corrumpes stomachum. Et attēde quod quādo propinas hec medicamina infirmo: ⁊ non sentit inde dolorez: certissime scire debes quod

alreza masti- ces.

loc⁹ vlceris coopertus est sanie multa: vnde tūc non sufficit vti debilibus abstersiuis ⁊ mundificatiuis ac incisiuis: immo indigeseorum que faciunt dictas operationes cum fortitudine et violentia. sicut est centaurea: et ꝙ fortiter incidit absq̄ caliditate est agresta decocta. ipsa enim proprietatem habet conferendi stomaco: ⁊ electuarium factum: ex cimis vitis cum ꝓprietate et virtute confert in hac egritudine. Et vtere huiusmodi īcisiuis prout videbitur infirmo cōuenire. vcz si infirmus ex istis mordicationē pateretur abstine ab istis: ⁊ sis cōtentus regimine supradicto: qm̄ pro maiori parte si apostema fuerit paruum: et regimen fuerit ordinatuz: euadet patiens omnino. Si autem magnum extiterit: impossibilis est cura eius.

¶ Capi. iij. Quod est de veruca que oritur in stomaco.

ET generatur quandoq̄ in stomaco veruca sicut in aliis membris. Et ego quidē vidi hāc passionem cum essem in carceribus de halli: vni de familia sua: et ipse non digerebat cibum: et febricitabat febre inordinata: que aliquando fortiter inualescebat: et interdum debilitabatur: et habebat solutionem non magnam: et ille egestiones erāt varij coloris: et non bene cognoscere poteram causam sue egritudinis: et cum tetigissem pulsum eius inueni ipsum inordinatum: et non magnum: cognoui ergo ex hoc ꝙ apostema erat in membro multoꝝ neruorum: ⁊ specialiter qr̄ erat serin⁹: et debilitas v̄tutis patiētis ob-

uiabat magnitudini ipsius pulsus. quare ista manifestabāt; verucam esse in ipso stomaco: ⁊ qꝛ non erat multe velocitatis pulsus signum erat manifestum ꝙ non erat de genere calidorum ap̄atum: et paulatine quidē ei⁹ caro diminuebatur quotidie: et cum posuissem manum meam super fundum stomachi inueni duriciem ibidem ad quantitatem vnius pomi absq; sensu alicuius doloris: ⁊ cum fortiter compressissem manum: tūc sensit modicuz doloris. Et quotiēs iterabam compressionē: fortius dolebat. Cognoui ergo certissime quod erat moriturus: tamē ipsum quotidie confortabaz: faciendo ei ea que habent egritudinem mitigare: quamuis essez de eius curatione desparatus: eo quod virtus ipsius quotidie debilitabatur. Et quadam die cum assellasset: assellauit quoddam rotundum quod habebat formam pomi cum radice vna: et erat solidū. Et quotiēs postea assellebat egerebat sanguinem in magna quantitate: ⁊ sic perseuerauerit pluribus dieb⁹. Et cognoscebam certissime qd̄ moriebatur: tamen verecundabar sibi dicere. Quadam autem nocte vocauerunt me ⁊ inueni eum quasi mortuuz: ⁊ indignatus fuit contra me credēs quod ego quia eram in carceribus domini sui non curassem de eo diligenter: quāuis sibi purissime ⁊ fideliter seruiuissem: deus nouit. Sed debilitas vertutis ei⁹ ⁊ prauitas ⁊ fortitudo egritudinis obuiauerunt curationi sue cum omnia in manibus dei existant. Et quāuis de domo mea ⁊ possessionibus meis me extraxisset: non fui culpabilis ꝓpter hoc deus nouit. vnde domin⁹ patientis precepit vt affligerer illa de causa quare conuersus sum ad dominum: ⁊ dixi: fiat voluntas dei. Et cum essem in introitu ianue carceris dixi illi q̄ ducebat me: qui erat de maioribus ciuitatis. iste dominus intendit me molestare absq; causa: deus nouit. Et iam sunt plures dies quod proposueram ei dicere veritatem. s. ꝙ nō poterat euadere ab egritudine ista vllo modo: sed verecūdabar contristare animam patientis. Nunc autē qꝛ video ꝙ intendit me pro nihilo aggrauare: dico vobis ꝙ non viuet vltra. xij. dies. Ira autem ⁊ perturbatio animi quam habebam me intantum coegit ꝙ dicta verba taliter dixi ꝙ infirm⁹ me itellexit: ⁊ seriose illud feci: ⁊ sic positus fui in carcere: A septem autē diebus in antea cecidit vtrtus eius manifestissime: ita quod misit pro vxore sua ⁊ filijs: ⁊ in nona die mortuus fuit. Et quod memoratus sum de hoc casu non feci nisi vt exēplum sit vobis in alijs: tamen si virtus eius fortis extitisset non erat impossibilis cura eius: nisi forsan alias multas verucas in stomacho habuisset: et absq; dubio hec veruca non oritur nisi ex humore melencolio: vel ex flegmate grosso viscoso. Et accidunt hec ex comestione carnium camellorum antiquorum et similiū: et ex comestione etiā crudarum carnium. Et cū procurabam marestan. i. hospitale infirmorum inueni quendam qui ibi habebat verucam in stomacho. Cuius egritudo aliqñ fortis erat: ⁊ interdum debilis

Exemplum.

non permanẽs in vno statu: nec ex assellatione alleniabatur. Et cum consumptus esset a carne: mihi venit ad curandum: et ex consilio meo et cura alleuiatus fuit: et incepit carnem restaurare: et demum incepit comedere contraria cibaria: & mortuꝰ fuit antequam ad magnam cõsumptionem deuenisset: et absq; dubio hec veruca erat prope orificium stomachi: et ideo velociter mortuus fuit propter dissolutionem et casum virtutis quemadmodum dixi.

¶ Capitulum .iiij. Qđ est de ficu qui fit in stomaco que in arabico dicitur dubelati.

T procreatur aliquando in stomaco quedã species apostematisq; arabice dicitur dubelati: & ego iam vidi tempore meo quendã qui patiebatur hãc egritudinẽ: q̃ erat iuuenis in fine etatis illiꝰ: & cõmuniter erat bone virtutis: cuius cõplexio erat calida & sicca: et erat multe comestiõis: & absq; custodia aliqua. Cui supuenit debilitas magna in suo corpore toto cuz multa macie & extenuatiõe: & cum hoc toto comedebat ea que in sua sanitate cõedere consueuerat: et erat absq; febre: & bene cibũ suum digerebat: neq; medicis obediebat in custodiẽdo se a malis cibis. Et cuz non potuisset ire: decubuit ad lectum: et tũc mihi facta sua recitauit. Et ego steti tẽpore bono quod nolui ei consulere: demũ precibus suis coactus incepi eum regere et curare: et quãdiu in meo regimine permanebat: bene erat ei: et cum a regimine elõgabatur: corrumpebãtur facta sua. Et taz diu sic perseueraueritdonec ad speciẽ ethice deuenit cum magno calore: & ad vltimum febris illa conuersa fuit ad paroxismos manifestos: tamen inordinatos: & quãdo comedebat non morabatur diu quod pulsus eius ad duritiem conuertebatur cum modica velocitate: & exinde cepit apparere in fundo stomaci corpꝰ apostematis: et ex sua inordinatiõe cibi in breui apparuit apostema in grossitudine pomi granati magni manifeste: et cepit habere fluxum ventris: et exinde cepit habere stomacus motus malos; quoniaz superuenit ei spasmus: et singultus: et mortuus fuit ille cum pravis & fortibus accidentibus: scilicet cum dissolutione virtutis et sincopi frequenti et successiua: et nunquam illud apostema apertum fuit. Et miratus fui non modicum quod infirmus ille potuit tantuz durare: donec apostema dictum ad tantam magnitudinem habuit peruenire: sed pro certo hoc non fuit nisi, qz ipsum apostema erat ex humore ppzio melãcolico: aut ex flegmate qđ erat in vltima grossitudine: & signũ huius erat: quod erat quasi omnino absq; dolore nec vnquam putredo aliqua ab apostemate in stomaco resoluebatur: nisi quãdo morti appropinquauit. Et hoc ideo quia aliqua res non mouet aliquid nec mutationem facit: nisi qñ mouet: & pro maiori parte hec egritudo incurabilis est propter grossitiẽ humoris & ipsiꝰ malitiaz: & hac de causa resolui nõ põt'. Sed si hec egritudo ex lenibꝰ fuerit: et

Cura.

medicus

medicus fuerit studiosus poterit paulatine eã dissoluere: humectãdo dubellati intꝰ ꝛ extra: qm̃ rem grossam impossibile est dissoluere nisi prius humectet: et cũ humectata fuerit leuiꝰ dissoluet. Medicus aũt posteamiscere dz has medicinas simul ꝛ tẽperare eas: ꝛ iterare ipsas diu donec fuerit liberatus. Si autẽ apa dictũ ad apationem et eruptionẽ deuenerit: tũc cura eius erit impossibilis ꝓpter malitiã humoris qui exit ab ea: ꝛ ꝓpter nobilitatẽ ipsiꝰ mẽbri qõ est immẽse necessitatis ꝛ magne opationis in corpore. Et pñt etiã ex hac egritudine alie ifirmitates in corpore fieri: ꝛ hoc est ꝙ cõplexio epatis ab ipsa alteratur hoc mõ: qꝛ cibꝰ in stomaco patiẽtis nõ bene digeritur: ꝛ si in ipo nõ digerit impossibile est ꝙ in epate digerat: ꝛ sic epati inducit lesionez sicut vides ꝙ qñ aliquis hõ granũ frumẽti integrũ non decoctũ nec vlulatũ vel cõtritũ deglutierit: ꝙ stomachus nõ potest ipsum digerere: et si stomachus nõ potest hoc facere: ergo qõo epar facere poterit? Et sic de alijs cibis: quia quando stomachus nõ põt ipsos digerere: nec epar. Et hoc alias latius declarabo deo concedente.

¶ Cap̃. v. Qõ est de humoribus diuersis imbibitis in flegmatico stomaco.

Ti stomaco quidẽ aliquãdo imbibit flegma mixtum cum colera in tunicis stomaci: et in ipsiꝰ grossicie: quare sequitur ifirmo hac de causa debilitas virtutis digestionis: et conatur vomere: et nõ efficit res de qbꝰ sit curadũ: ꝛ hz eructatiões. Qõ si eructatio illa fuerit acetosa: scias pro certo ꝙ cuz illo flegmate mixta est melẽcolia: propina ergo ifirmo oi mane ad bibẽdum de sirupo squinzabin: ꝛ de sirupo feniculi ana cũ tãto aque decoctiõis masticis calide ꝛ sufficiet. Si autẽ dicta eructatio fuerit sumosa, ꝓpter comestionẽ rerũ siccarũz et dissolutiuarũ: et abstinẽtiã rerũ humectatiuarũ: scias pro certo ꝙ colera est imbibita in ipso stomaco. Et signũ huiꝰ certissimũ est motus inferioris labij. Et cũ hoc cognoueris: incipias euacuare colerã cuz scamonea ꝛ aq̃ lactis coagulati cũ semie cartami: vel cũ mirobalanis citrinis. Et q̃nis Gal. de hoc nõ fecerit mẽtionẽ. s. ꝙ habeãt virtutẽ coagulãdi lac experiẽtia tñ nos docuit: et laudant ꝙ optimi sunt ad coagulãduz ipsum. Et si ista colera non fuerit ex illis q̃ procedũt ab epate: sed fuerit ex speciebꝰ colere eruginose vel prassine: accidẽtia tũc erũt fortiora et ipetuosiora: quare non sufficiet purgare solum cuz scamonea et lacte dicto: immo oportet vt misceas cũ predictis de lapide lazuli: aut infusionem lapidis lazuli in lacte. Postea dabis ei ad purgandum ea que ducunt humorem grossum: sicut est scamonea cum quarta parte ipsius ebdellio cum aqua cucurbite: vel cum aqua lactis. Et quia iste humor ad siccitatem declinat: ideo non debes ei dare aliquaz medicinam: nisi sit mixta cum re humida: sicut aqua cucurbite vel aqua lactis. Et aloes etiã cum scamonea mixta cũ re humida cõfert in hoc casu. Si autẽ

Cura.

Gale.

eruciatio fuerit acetosa: et cum hoc patiens habuerit tremorez labij vt dictum est: scias pro certo quod hic humor imbibitus in ipso stomaco primo fuit colericus: postea fuit ibi adustus: ⁊ conuersus est ad melencoliam. Purgabis ergo ipsum quemadmoduz inferius declarabo. Si vero id quod infusum est et profundatum in corpore stomachi fuerit flegma: dabis ei' ꝑmo ad bibendum sirupum squinzibin factum ex melle. Quod si fuerit inuenis: sufficiet tunc ei dare sirupum squinzibin simplicem cum sirupo feniculi. viij. diebus vel decem. Regimen quidem eius sit panis bene fermentatus cum pullis vel turturibus et passeribus factis in tassea. Et si colerica fuerit materia decoquantur predicta cum aceto. flegma autem purgabis cuz semine vrtice et cartami bdello et oppopon aco ⁊ serapino añ. partes equales: pulpe colloquintide minutim incise: et infuse in lacte amigdalaruz tanto quod sit decima pars. Misceãtur omnia predicta cum sirupo squinzibi facto ex zuccaro: et da infirmo ad bibendum secundũ virtutem patientis a quatuor aureis. in quinqz. Si autem fuerit estas: et patiens inuenis: omnia predicta misceantur cuz oleo amigdalarum dulciũ: quoniam est bonum. Quod si certificatus fueris: quod humor sit melencolicus: et istud scies ex motu labij: et ex motu stomaci ad vomendum: et quod quando stomachus eius est vacuus eueniunt ei ymaginatiões terribiles et somnia varia: et pro maiori parte somnia eius sunt vera: hec sunt propria signa huius egritudinis. Igitur postquam hic humor est melencolicus non sufficit ad incidenduz illum cum sirupo squinzibin solo: immo oportet vt addas amigdalas amaras: et sirupum de centaurea: et sirupum feniculi: cui dabis omni mane ad bibẽdum cum aqua tepida vsqz ad quindecim dies. Et postea purgabis cum elleboro nigro: quia illud proprium est in attrahendo hunc humorem in hac egritudine: sed primo rectificabis eum hoc modo: scilicet pones eum primo per noctem vnam in oleo amigdalarum recentiũ: ⁊ decoctione polipodij recentis et ad remouendum angustiam ellebori nigri addes aliquid de sticados: et cum hoc etiam adiuuat ad euacuationem dicti humoris: et pone similiter modicum de lapide lazuli: aut de aqua in qua fuit ablutus lapis lazuli. Quod si estas fuerit dabis solum infusionem harum medicinarum. ¶ Aliud medicamen ad hoc. ℞. polipodij recentis: florum nenufaris ana. ℥. vnã ellebori nigri: epitimi. ana aureos quinqz violarum et liquiritie ana aureos decem. et ℥. vnã aque infusionis ex lapide lazuli optime tritis: que sunt conquassanda conquassentur: ⁊ infundantur per noctem vnaz in aqua feruenti: ⁊ colentur fortiter exprimendo et in oibus. ℞. ℥. huius colature ponat. ℥. j. colature dicte infusionis lapidis lazuli: ⁊. ℥. ij. sirupi liquiritie et ℥. j. sirupi masticini. Et propina ad bibendũ cum duob9 granis

Regimen.

ordei scamonee non multū trite. Et fac custodiri infirmum in hac purgatione sicut fit in alijs laxatiuis. Et quia hic humor cū difficultate nō modica mouet: et eradicatur ex loco suo: ideo opz vt iteres hanc medicinam pluries atq; pluries: ponendo spaciuz inter vtrasq; tot dieb⁹ quot sellas fecerit ex ipsa medicina.

Aliud medicamē.

¶ Medicamē aliud. ℞. lapidis lazuli: polipodij: epitimi: violarum. aā. aur. j. ellebori nigri infusi p noctem vnā in oleo amig. dulcium: et folia colloquintide aā. quartam partem auf. vni⁹: scamonee pondus duorum granorum ordei. Teraturvnaquecq; harum per se: p̄ter folia colloqn tide: q̄ incidi debent cū forficib⁹ minutim: addendo p̄dictis medicinis ex; puluere dragaganti ad pondus ipsarū: et tantūdem ex amigdalis dulcibus mundatis et bene tritis et misceantur cū sirupo masticino: cui dabis ex ipso medicamine auf. iij. facta abstinentia a contrarijs: et p̄paratione dicta cum. ℥. j. oximellis simplicis: et tribus. ℥. aque calide: regendo eū prout cōuenit in laxatiuis. Et est possibile q; ille idem humor q̄ est imbibitus in stomaco: sit etiā in ipsa cōcauitate ipsius: tñ qō purgat vnū purgat et reliquū. Si vero dicti humores varij fuerint et diuersi in specieb⁹ et cōplexionib⁹: difficulter cognoscuntur et medicātur: verbi gratia. ponatur q; flegma imbibitū sit in villis stomachi: et in concauitate ipsi⁹ sit colera vel melencolia: et ista quidem colera q̄ erit in cōcauitate: generata erit ex cibis calidis et siccis: aut deriuata erit ibidem a kisti fellis. et si fuerit melencolia erit a splene. Signa autem quando colera est in ꝯcauitate et flegma imbibitū in substantia ipsi⁹ stomachi sunt hec. s. q; stomacus cōtinue monetur ad vomitum: et qñ vomit: reijcit coleram: et est absq; motu labioz et tremore: eo q; flegma imbibitum remouet acuitatem colere. Sed etiā non est longinquū quin sitim patiatur validam atq; fortem: eo q; colera illa mouet sui natura: et flegma q; est imbibitū in villis stomachi, phibet sensibilitatē aque et alioz potuum qui bibuntur: et oia q̄ in stomaco intrant miscētur cū colera ipsa et incorporant et ꝓpter acuitatem ipsius colere et mordicationez q̄ semp mordi cūt atq; pungit: pulsus efficitur paruus atq; durus: et cui hec apparuerint accidentia: fac eū vomere cum aqua mellis mixta cū succo raphani: quoniam hec faciunt vomere coleram: et educūt etiā aliquid ex flegmate imbibito in stomacho. Et propina ei de sirupis predictis hoc est de sirupo dicto qñ flegma est imbibitum in substantia et villis stomachi: et purga eū cuz laxatiuis supradictis: nec diminuēdo aliquid nec decidēdo. De melēcolia aūt q̄ est in cōcauitate stomachi inferi⁹ determinabo. Si vero fuerit econtrario. s. q; colera q̄ deriuata est ab epate ad stomacum: aut ab ipso stomaco generata erit in substantia ipsi⁹ imbibita: flegma aūt repertum in sui cōcauitate. Qō quidem flegma ibi discursum fuerit a cerebro: aut in ipso stomaco generatum ex comestione ciborū grossorum et frigidorum valde et humidorum: aut ex superflua et nimia comestione: aut erit ibi

Melē colia.

procreatum propter etatez ipsi⁹ patientis:et sui complexionem. Tunc signa horum erunt ista.s. q̄ mouetur quotidie ad vomendum vice post vicem:ꝛ hz motū validum labij inferioris:et sitis eius est fortis:et maxime quando flegma viscosum tēdit ad salsedinem:quia de natura salsedinis et ꝓprietate est inducere sitim:ꝛ propter viscositatē flegmatis:q̄m viscositas flegmatis adherens fundo ꝛ parietib⁹ stomachi nō permittit deuenire aquā vel alium potum ad ipsum stomacum. Et colera q̄ est imbibita in substātia:ꝛ in villis stomachi manifestum est q̄ hz etiam sitim ꝓcreare. Cum aūt certificatus fueris ex predictis q̄ sic fuerit sicut diximus:incipe in curatione istius dare ei decoctionez raphani cuz syrupo squinzibin facto ex forti aceto:ꝛ fac eum vomere cum isto medicamine pluries ꝛ pluries: et postea euacua coleram cum his que prediximus superi⁹ in isto capitulo q̄n colera est simpliciter imbibita: q̄n colera monetur ad expulsionez. Quod si certus fueris q̄ dicta colera redundata fuerit ab epate ad stomacum: tunc credo q̄ dare infirmo aquam angurie ꝛ citrulorum liberabit eū educendo coleram exterius:partim per vrinam ꝛ partim per sudorē rectificando cōplexionem villorum stomachi:ꝛ frāgendo mordicationem quā facit colera in ipso stomaco. Si vo colera generata fuerit in ipo stomaco:nō ꝓficit aqua anguriarum:ꝛ citrulorum p̄dicta: sed indiget euacuationis cū his q̄ diximus que habēt coleram euacuare:q̄n simpliciter ibi colera dominatur.

Cura.

Item ponatur q̄ melencolia sit in fundo vel in concauitate stomachi: et colera vel flegma sit imbibita in substantiam stomachi. Qō si colera est imbibita in substantiā ipsi⁹ stomachi: tunc tremor inferioris labij est magis fortis ꝛ manifestus:ꝛ apparens. Et accidit infirmo instātia vigiliarum:ꝛ cuz excitatur a somno monetur cum timore et perturbatione:ꝛ appetit⁹ comedendi in eo fortis existit:sed cuz modica quantitate cibi remouetur appetitus ille:ꝓpter naturā colere:et digestio tarde efficit:et pulsus ei⁹ est durus:ꝛ accidunt infirmo angustie interdū: quas ipse idem ignorat vñ.s. ꝓcedāt. Et cūvideris ista:incipe in cura istius euacuare melēcoliam:cognoscendo q̄ melencolia q̄ est in stomaco nō potest esse dēsa neqz dura:ꝓpter ipsi⁹ acetositatē:q̄n acetositas hz ipsam dissoluere ꝛ eliquare sicut aqua q̄n si sic nō esset nō posset moueri. Et credo q̄ purgando melencoliam non indigebis purgare coleram que est imbibita:q; cito per se mouebitur ꝛ euacuabitur:ꝛ ea que habent melencoliam purgare iam diximus in egritudine hac simplici. Et si forte melencolia fuerit imbibita:et alius humor fuerit in cōcauitate:hoc accidit raro ꝛ in minori parte. Et vere dico q̄ mihi impossibile esse videtur:ꝛ hoc ideo quia membra ipsam abhorrent sui natura:ꝛ cū ꝓprietatem habeat desiccandi q̄n est in cōcauitate:ꝓpter sui ponderositatez nō recipit a portis corporis ipsi⁹ stomachi:ꝛnō potest intus penetrare donec virtus expulsiua stomachi fortis fuerit. Si aūt virtus expulsiua membri debilis

Colera.

fuerit: ꝛ virtus cõseruatiua ipsi defecerit in cõseruando ꝛ in expellendo: tunc humor ibi putrescit ꝓpter defectum cõseruatiue tunc inde febris efficitur: et qñ hec egritudo cum febre efficitur hucusq; nõ sum rememoratus: sed qñ de febribus determinabo ibi tunc determinabo de hac egritudine q̃ fit cum febre. Sciẽdo ꝙ quemadmodum hec passio accidit ꝓpter humores qui eueniunt in stomacho: ita accidere potest ex mala complexione simplici vel composita q̃ generatur ibidem.

¶ Cap̃.vj. Quod est de motu stomachi qui dicitur in arabico folab: latine vero singultus.

De singultu.

SCias ꝙ singultus põt accidere ꝓpter fortem caliditatem igneã: aut ab intensa frigiditate: aut ꝓpter nimiam siccitatem: sed impossibile est ꝙ possit accidere ab humiditate sola: etiam si flegma liquidum in stomaco abundauerit: non enim oritur inde singultus: sed accidit ei voluntas vomendi: sicut dixi quãdo flegma in stomaco superabũdat. Et scias ꝙ ꝓ maiori parte singultus accidit ꝓpter malam complexionem simpliciter calidam: aut a complexione mala calida ꝛ sicca: vel a mala complexione calida et humida: non ꝙ humiditas aliquid ad hoc faciat. Curatur quidez singultus q̃ accidit a sola caliditate ignea cum aqua frigida sola. Quod si cõrpus patiẽtis fuerit extenuatum: et virtus erit debilis. misce cum aqua aliquid mellis: vel de syrupo liquiricie ꝓut tibi melius videbitur conuenire secundum naturam patientis. Et ca

Cura.

ue ne des mel nisi perfecte fuerit dispumatum: quia stomacuz potenter posset debilitare. Sciẽdo quod zuccarum est magis cõueniens quam mel. Et da infirmo ad comedendum de pulpa citrulorum et cucumerum: seu anguriarum: quia cum istis per ficies intentionem tuam in removendo caliditatem: ꝛ nõ diu permanent in corpore: immo exeunt per vrinam et sudorem trahendo inde coleram: et comedat etiam lactucas decoctas ꝓ se aut cum carnibus. Et quamuis lactuce in corpore habeant permanere: humor tamen qui ex ipsis generatur non est malus: cum sit subtilis ad modum aque: et ꝓ tanto non facit ventositatem sicut faciunt poma: cucurbita autem quamuis infrigidet et inde nobis in hoc videatur satisfacere: tamen quia ex ipsa humores grossi generantur qui sunt tardi motus: non sumus securi quin in fine faciãt nocumentum: maxime si comedantur antequam decoquantur: intantum quod ad vltimaz dissolutionem deueniant. Si vero singultus fuerit ex causa frigida: da infirmo ad bibendum syrupum de mastice cum aqua infusionis liquiritie: et inunge stomacum cum oleo de ben: in quo positum sit aliquid de gallis: et si non inueniretur illud: fac inunctionem cuz oleo de alscarij. Quod si singultus ꝓuenerit a siccitate sola que fortis in stomaco fuerit: hoc non accidit nisi post cõsumptionem humiditatis radicalis que est in corpore in gradu secundo. Quare oleum amigdalarum dulciũ in hoc casu multum valet cum

Alia cura.

adiutorio dei. Et bibat sirupum liquiricie rationabiliter factuz. Et ponere manum delicatā sup stomacum tenendo eam tantū donec percipiat calorem intus in corpe stomachi penetrare cōfert valde. Et cibus eius sint testiculi gallorū decocti in taffea cum oleo amigdalarū dulcium. Et si infirmus aliquantulū fortior fuerit dabis ei extremitates alarum ꝑparatas in taffea cum medulla panis bene fermētati: et auis que vr alscamam: et est auis parua ⁊ alba ⁊ assimilatur azacir. i. stornello si cōpetenter decoquatur confert in hoc casu. Et galline etiam tenere decocte cū lacte similiter cōferunt. Et bibere aliquantulum lactis caprē iuuenis tepidū sicut exit ab vbere multū valet morando tñ tantum a receptione alterius cibi donec lac fuerit digestum: et bibat aquam infusionis liquiricie mūdate: ⁊ potest etiam bibere aquā infusionis vue passe: q̄ non multum steterit in ea: ita vt modicū vel quasi nihil mutet colorem: ⁊ bibere similiter aquam ordei tepidam cōfert: dūmodo cū siccitate stomachi nō fuerit frigiditas Et balneum tine aque dulcis cōmendo in hac egritudine: tñ intrare stuphā: seu siccum balneuz minime laudo. Et dz infirmus se elongare a cogitationibus superfluis: et a vigilijs silr superfluis toto posse. Et scias q̄ oritur etiam singultus aliquando a spasmo qui fit in stomacho ipso ꝓpter subitam inanitionem: ⁊ intensaz que fit in stomaco: ⁊ inde spasmatur. Et potest etiam singultus euenire a timore nimio qui accidit alicui ꝓpter terrorem superfluū alicui magni viri: vnde humores omnes redeunt ad partes cordis: ⁊ inaniter stomacus ⁊ alia membra a calida substātia: ⁊ inde ꝓuenit singultus ꝓpter frigiditatem que stomaco subsequitur cā ꝑdicta: ⁊ maxime si cōplexio stomachi patientis frigida fuerit naturaliter: aut infrigidat⁹ fuerit accidentaliter: ⁊ hac de cā qñ aliquis subito terrefit: vel treme scit: accidit ei singultus: qm̄ stomacus a calore naturali ⁊ spiritu inanitur: ⁊ inde infrigidatur. Et mihi etiā videtur q̄ qñ alicui aliquid magni terroris seu tremoris accidit: euenit ide in substātia cerebri spasmus: ⁊ oritur i illo panniculo qui dividit cerebrum in duo media motus inordinatus: ita q̄ nō monetur suo motu naturali: eo q̄ iūgit̄ pars cogitatiua parti cōseruatiue seu memoriali: ⁊ inde in eis accidit motus inordinatus: ⁊ ꝓuenit ex illo singultus ꝓpter colligātiaz cerebri ad stomacū: ⁊ etiā vomitus. Et hę cause a me rememorate sunt q̄ magis veritati vicine esse vident: qm̄ scire has res certissime nō est necessariū in arte medicine. Sed sciētia naturalis et diuina hz harū rerū certitudinem ⁊ veritatem subtiliter indagare: ⁊ ꝓpter hoc ego non assero has res esse veras certissime et omnino: qm̄ impossibile est eas sic scire: et solus deus q̄ eas creauit et fecit eas veraciter nouit et cognoscit. Sed ego nomino hec accidentia vt veniam ad remotionem cause. Cura autem est postquam fuerit singultus: bibere sirupum pomorum factuz cū succo mēte: aut sirupū mastices. Et studeat comedere ea q̄ habēt ꝓfortare mēbra principa-

Singultꝰ euenit a timore.

Nota cura.

ña ꝛ ꝓfortantis ſpiritū animalem:ꝛ odozet poma aromatica: et ambzam ꝛ muſcū:ꝛ ſimilia ſecundum tempus in quo fuerit. Conſiderando etiam cōplexionem et conſuetudinem patientis:dicēdo ei ea q̄ habeāt ipſuz letificare et cōfortare:ꝛ dare ei ſpem firmam velocis et cite liberationis:ꝛ facei recitare ea q̄ faciunt dilatare coz:ꝛ riſum fozter prouocare:itaꝫ mēbza moueanť ſimul cū aia:ꝛ calor naturalis ꝛ ſpiritus dilatētur ad exteriora tali modo vt vincant et dominenť ſuper mēbza. Et cuz dico anima intelligo ſpiritum animalē:qm̄ anima non ſcit ab aliquo niſi a deo glozioſo q̄ eaz fecit ꝛ creauit:ꝛ a meꝛ ab illis q̄ ſapientiozes ſunt me ignozat q̄d ipſa ſit:niſi qz ſcit ipſaz eſſe ex effectib⁹ ꝛ virtutib⁹ ipſi⁹. Et fit quidem ſingultus a vaporibus ſubitrantibus in villis ſtomachi:ita ꝙ qm̄ hō ſuperflue comedit cōtrahit ſtōcus ꝛ coadunatur verſus illā partē vbi vapoꝛ exiſtit:ꝛ inde ſequit ſingultus. Sed qm̄ ꝛhit ꝛ coadunatur tot⁹ ſtomacus nō fit ſingultus: ſed puenit inde vomitus. Cura aūt hui⁹ ſingult⁹ eſt euacuare ſtomachum:ꝛ poſtea aſſueſcere dz reſolutiuis et calefacientib⁹ tēperate i emplaſtris ꝛ electuaꝛiis: ſicut ſunt coꝛtices citri et maſtix:et hoꝛum ſimilia. ¶ Et poſtq̄ ſufficienter hucuſq̄ de egritudinibus ſtomachi determinaui: nunc ad egritudines pectoris intendo redire:eas ꝓ tranſeundo ſufficienter cū adiutoꝛio altiſſimi.

¶ Tractatus.xvj. de egritudinib⁹. pectoris et diafragmatis continens capitula ſeptem.

¶ Capitulū.j. Quod eſt de apoſtemate pectoris et priuatione anhelitus.

Ectus quidem membꝛuz eſt habens multos neruos et caro ei⁹ eſt dura et dēſa. Et qꝛ ſic eſt:ideo in eo fit apoſtema ex humoꝛe groſſo valde:et fit etiam in pectoꝛe difficultas ꝛ priuatio motus ipſius ſcilicet quādo in nucha oꝛitur egritudo:vel in neruo qui procedit a nucha ad pectus a quo fit mot⁹ eius. Et cū hoc etiam quando fit egritudo hic remanet homo viuus donec ſtudeatur in cura ipſius cō petenter. Et hanc curam memoꝛatus fui quando determinaui de egritudinib⁹ neruoꝛū: et nunc ſecundo hic de ipſa volo determinare. Incipias ergo inungere in poſtꝛioꝛi parte capitis ſcilicet in nucha cum puro balſamo. Et ſi nō inuenitur inunge cum oleo de carpobalſamo:vel cum aliquo alio quod habeat ſubſtantiam ſubtilem ꝛ calefactiuaz:ſicut eſt oleum de granis alzaꝛij cum oleo roſato: quoꝛum partes ſint equales cū aureo vno optime ambꝛe diſſolute in ipſis. Et ſi non habeꝛes ambꝛam:pone de laudano puriſſimo et aromatico:tamen ambꝛa longe melioꝛ exiſtit: et iſtud eſt melius cōſilium a quo incipere debemus ſcilicet inūgere nuchā incipiēdo a puppi capitis deſcendendo vſq̄ iſeri⁹ ad ciguluz:qm̄ ſi curaueris fontē

Cura valde bona.

virtutis motiue curabitur egritudo omnino. Et aliquãdo accidit vt priuet anhelitꝰ subito propter accidentis difficillima et pessima que veniunt in nucha super locũ vbi oritur neruꝰ motiuus qui monet pectus: et quando hoc accidit infirmꝰ deficit ꝛ morit suffocatus.

¶ Capitulũ. ij. Quod est de vlceribus et scissuris que fiunt in pectore.

de pectore.

Fit siquidez in pectore vlceratio vel vlcus et scissura a causis extrinsecis. Et quando hoc accidit absq; scissura panniculi est vulnus sicut sunt cetera vulnera. Et ego memorabor de ipsis quando de vulneribus pertractabo: si autem dictus panniculus fuerit scissus: tunc patiens non poterit anhelare tãdiu donec illa scissura ꝓmanebit absq; clausiõe. Sed si a medico clausa fuerit: vel ab ipo infirmo: aut ab aliquo alio: tunc subito sibi tussis eueniet: ꝛ redibit ei anhelitus quam diu vulnus permãserit clausum: ꝛ possibile forsan erit vt libereꝫ: et totũ hoc pertinet ad capitulũ de vulneribꝰ: ꝛ ego tractabo de his qñ tractauero de vulneribꝰ.

¶ Capitulum. iij. Quod est de scabusia idest de pleuresi.

Fit oritur siquidẽ in pectore apostema in parte interiori ipsiꝰ sub pãniculo itrinseco: quod arabice dicitur scausca. latine pleuresis: ꝛ potest fieri ex vno humore vt ex pluribꝰ. Et cura huiꝰ est flõmare infirmũ ex passilica brachiũ oppositi: cui quibusdam nouis medicis nr̃i tẽporis videatur ꝙ sit minuendus ex eadem parte egritudinis: inducendo super hoc verba logicalia et sophystica: qõ mihi nullatenus videt esse rationabile: neq; verum: immo credo certissime qõ facere illõ omnino est mortis infirmi: ꝛ fac infirmum abstinere ab omni specie carnis: ꝛ a pane frumenti. ꝛ pre omnibus alijs rebus debet enitare carnes: et cibus eius sint pultes furfurũ: que pultes sic debent preparari. recipiat furfur ꝛ ponatur in aqua dulci: ꝛ tãdiu ibi dimittatur donec aqua mutet colorem multum: et postea coletur fortiter exprimendo: ꝛ decoquat donec fiant pultes subtiles valde: ꝛ propina infirmo prout tibi videbitur expedire: quoniam in principio eiꝰ egritudinis sufficit satis iste cibus: ꝛ inunge locum patiẽtis in principio cum oleo rosaceo: et post tertium diẽ inũgat cũ oleo anetino et oleo rosaceo quarũ partes sint equales. Et si videris qõ tussis non affuerit: sz recessit: ꝛ dolor similiter nõ remãsit in loco: ꝛ febris quieuerit: vel facta fuerit lenta: tũc muta infirmũ ad comedendũ chist ordei decoctum simplr cũ aqua dulci: ꝛ hoc ad minus. 4. diebus. Et postea muta ipm ad comedendũ micã panis decoctã in aqua: ꝛ hoc ad minus vsq; ad octo dies: ꝛ postea cibet pane bñ fermẽtato madefacto in iure scicle: ꝛ cuiusdã herbe q̃ dicit arabice armol: ꝛ sunt atri- arm
plices: et est ,necesse vt omnino hert

abstineat a pullo vsq; ad q̄dragesimum diem a pricipio egritudinis: ⁊ istud est consiliū conueniens atq; perfectissimū. Et ab inde in antea cibetur pullo: ⁊ paulatine donec perduces eū ad suā ꝯplexionem naturalem. Sed si non fueris ad infirmum nisi post generationez saniei in ip̄o apostemate: operare quēad modū dixi in sanie pulmonis: cognoscēdo quod mollities seu lenitas et albedo saniei est signum laudabile in pleuresi: viriditas aūt ⁊ q̄ ad nigredinem pertinet cum diuersitate partiū ipsius sputi ⁊ saniei est signum malū ⁊ illaudabile. Et si post reiectionē saniei sanguinez ꝑ os emiserit: scias ꝙ tūc infirm⁹ in breui morieť. Et qꝛ has causas sufficiēter determinaui in egritudinib⁹ pulmonis: ideo ip̄as hic ponere pretermitto: attēde tñ qd̄ si in aliquo dierū creticorum saniem spuerit albam ⁊ cō iūctā sicut in die quarto (q̄uis istud i minori parte fiat) est laudabile signū: qꝛ fortitudinē virtutis hz significare: vel si fuerit in q̄nto: vel in septimo: seu nono: aut vndecimo: vel in quartodecimo: aut decimoseptimo vel vicesimo: in omnibus istis est signum bonum: ⁊ quanto in minori spacio tp̄is dicta sanies laudabilis i colore ⁊ substātia i diebus creticis appuerit: tanto egritudo erit breuior ⁊ salubris ⁊ q̄to tempus fuerit prolixius: tanto plus significat super debilitatem virtutis: cognoscēdo tñ ꝙ qñcūq; sanies laudabilis apparuerit in diebus creticis non est superflua debilitas virtutis: immo semper sperare debes de salute infirmi. Sz si dicta sanies fiat illaudabilis in colore ⁊ substantia: aut fuerit diuersorum coloruz et substantie: non solum significat super debilitatē virtutis infirmi: verum etiam super malitiaz humoris vnde procreatur siue oritur ip̄a sanies: sciendo certissime quod tempus ⁊ etas adiuuāt in longitudine ⁊ breuitate egritudinis: videlicet ꝙ si tp̄s fuerit tēperatū: vel calidū: erit digestio breuior. i. velocior. Et si temp⁹ fuerit frigidū cū siccitate ꝓlongabiť digestio: ⁊ sic i estate abbreuiabitur egritudo: in hiems aūt ꝓlongať. Et si fuerit patiēs iuuenis: similiter digestio erit velocior: ⁊ si fuerit senex: fiet tardior. Et si decrepitus: ipossibile est quod habeat digestionē ꝑfectam: ⁊ in pueritia similiter fit tardior q̄ in iuuentute. Sciendo certissime quod q̄to infirm⁹ fuerit fortioris nature: tanto magis eius digestio accelerať et ecōtrario. Et visis atq; cognitis signis laudabilibus suprascriptis: sit tunc regimen patiētis cuz pultibus predictis. Excepto quod non subtilietur regimē in vltima subtiliatiōe. Et da ei ad bibendum hanc decoctionem. ℞. alcharscaina et est panichald. i. spēs yringoꝝ: ⁊ focha: ⁊ camomille. ⁊ liquiritie: et algesseth. i. eupatorij: et capilli veneris. ana. partes equales: et decoquantur vsq; ad consumptionez medietatis partis aq̄: vt virtus earū optime extrahať et da ei ad bibēdū hāc decoctionem cū sirupo scariole: ⁊ i omni potu suo fac vt sit liq̄ritia. Sciēdo ꝙ lac amigdalaꝝ i hoc casu multū confert: eo ꝙ facit leuiter spuere: ⁊ adiuuat ad digerēdū

sanies illaudabilis.

Lac amigdalarum.

reliquias egritudinis:et remouet medicationem:& prouocat somnũ.Et etiã postq̃ facta fuerit mũdificatio vulneris apostematis:non nocet istud regimẽ exercere:cuius febris recesserit: et tussis: et dolor similiter non affuerit:non decipiaris q̃netiã hoc modo exerceas regimẽ:sicut dixi:quoniam veraciter credo q̃ hoc accidens non potest perfecte remoueri i minori spacio q̃.xl.dieb⁹.Et pro tanto nõ est regendus regimine sani añ istud tempus:& postea nõ cibet nisi extremitatibus pullorũ decoctorum in tassea cuz modico panis bene fermẽtati:& hoc pluribus diebus: deinde paulatine ad regimẽ sanorum est perducendus.

¶Capitulum.iiij.Quod est de apostemate lateris.

De latere.

Oritur quãdoq̃ apa in pectore scilicet in carne q̃ est iter vnã costã & aliã:q̃ qdẽ egritudo arabice dicitur datalgeneẽr.i.egritudo lateris.Et cura ipsi⁹ est flõmare infirmũ in principio egritudinis ex latere opposito apatis:et regimẽ quidez cibi & pot⁹ ipsi⁹: et cura eius sit quẽadmodũ predixi in pleuresi:operando illud regimẽ donec fuerit liberatus. Et dria q̃ est inter pleuresim et hanc egritudinez est:q⁹ dolor q̃ fit in pleuresi est dolor extẽsiu⁹: & acut⁹:& pulsus ei⁹ est durus:& serinus:et febris in pleuresi est intensior valde q̃ in ista:& maioris periculi:et quanto apostema fuerit vicinius cordi:tanto erit maioris periculi:& est maioris sensibilitatis:et q̃uis caro sit multe sensibilitatis:et fortis et specialiter quando in ea fit apostema:non tamen est equiparanda sensibilitati que fit in pleuresi: eo quod locus ille est circundatus ossibus duris et villis:seu pãniculis.Quare cuz ibi fit apostema:etiam quod sit parvum est magne angustie:& inquietudinis cum dolore grani et istud apostema lateris scilicet quod fit i carne que est inter costas pro maiori parte est parvum: et nisi fuerit error in cura ex parte medici vel ipsius infirmi:liberabitur infirm⁹ omnino deo dante.Incipe ergo in cura istius a principio egritudinis:quẽadmodum superius dixi in pleuresi scilicet in floboto mia:et cibis:et medicinis:exercendo omnia ordinate quãtuz potes.Et iam vidi senem patrẽ meum bone memorie:cui deus misereatur: qui curauit vnam mulierem ex hac egritudine:et ingeniatus fuit extrahere humorez ad partes exteriores:ita quod manifestum fuit apostema exterius cũ tumore:et apertum fuit exterius:& inde curata fuit cura perfecta.Sed ego nũq̃ perueni ad hoc opus tam pfectum & miraculosum:nec adhuc fum:nec perueni ad illum gradũ.Sz si pcesseris in hac cura:sicut dixi i pleuresi:credo p certo q̃ liberabis infirmũ añq̃ apa deueniat ad saniem nutu dei.Et subtilia regimen tã i cibo q̃ in potu:quẽadmodum dixi in egritudine pulmonis.Et si sanies inceperit appere inunge locum cum oleo rosaceo aromatico et anetino:quoruz ptes sint equales:& sic opaberis donec fuerit liberatus.

Cu

¶Capi.v. Quod est de scissura venarum pectoris.

ET fit quidem aliquãdo in pectore viceratio ⁊ scissura sicut in alijs membris accidere consuenit: ⁊ de his tractabo quando de viceribus aliorũ membrorum determinabo: ⁊ fit etiã in pectore interdum scissura venarũ: vel alicuius vene. Quod si scissura dicta fuerit arteria erit periculosum valde propter multam exuberantiam sanguinis: qui inde emanat: ⁊ iste sanguis i medio facit cadere dubitationem propter similitudinez que est inter istum et sanguinem qui exit a pulmone: quia iste sanguis qui exit ab arteria pectoris: ⁊ q̃ exit a venis pulmonis ambo sunt rubei clari ⁊ subtiles: ⁊ signum distinctiuum est: quod quando est a scissura arterie alicui⁹ que est in pectore: infirm⁹ sentit pũctionem ⁊ dolorem in directo illius partis: ⁊ qui exit a pulmone omnino est absq; dolore. Et scias quod natura huius egritudinis exigit multum minutionem: seruatis tamen conditionibus minutionis: non tradendo obliuioni dispositionez: ⁊ etatem patientis: et naturam ipsius: et alia: ⁊ da ei ad bibendũz sirupũ infrigididatũ factũ cum decoctiõe sumach in aqua rosacea ana partes equales: et sit syrupus ex syrupis stipticis sicut syrupus factus de zuccaro. Sed syrupus de mirtella nõ est dandus in hoc casu: quia propter sui grossiciem ⁊ dẽsitatem virtus eius non potest ad saniẽ egritudinis derivare: ⁊ maxime qui factus est de foliis ⁊ stipitibus. Qui autem factus est de extremitatibus ⁊ cimis ipsarũ: bene potest dari. Quod si tempus ⁊ etas conueniunt in hoc: et virtus ⁊ ꝓplexio nõ obuianerint: pone cum syrupo aliquid cãphore: quoniam erit maximi iuuamenti: ⁊ liga coxas fortiter stringendo cum institis subtilibus: ⁊ fac odorare infirmum rosas ⁊ sandalos cum aqua rosacea: ⁊ modico cãphore. Quod si non bene dormierit fac ipsum odorare violas et nenufar: ⁊ da ei modicũ terre sigillate cũ syrupo: aut cũ aq̃ rosacea: ⁊ cib⁹ ei⁹ sit pullus paruus infrigidatus in puteo: cum pane similiter in puteo infrigidato. Et syrupi omnes supradicti: et omnes potus sint taliter infrigiditati. et fac vt custodiat se infirmus a labore nimio: et a vociferatione superflua. et possibile erit q̃ liberetur isto regimine: tamen talis consolidatio fit difficulter: quia est in arteria. ⁊ si consolidatum fuerit hoc vulnus isto regimine dignus eris laude ⁊ gratia. Qõ si dictum vulnus fuerit in vena non pulsatili: cura eius erit facilis: et sufficiet tibi satis cura prescripta: q̃ si cõstrictus fuerit sanguis: et ex loco ipsius vulneris sanies emanauerit: non desperes saniem curare: tamen sis certus qõ impossibile est qõ ad plenum curetur: si per longitudinem temporis non mũdificatur sanies ad vicus pulmonis deueniet: ⁊ fiet ptisicus. Cognoscendo tamen q̃ ex sola apertura vene pectoris non morietur infirmus: sed alia accidẽtia mala et pessima pñt inde superue-

Cõsolidatio difficilis.

nire: vnde moritur. Sed si in pectore aperitur vel scinditur arteria magna ex arteriis pectoris: ex superfluo fluxu sanguinis ⁊ impetuoso in breui infirm⁹ ad mortem potest deuenire. Quod si constrictus fuerit sanguis ante superfluum exitum ipsius: esto certus quod non inde infirmus patietur lesionem: nec ad malum finem illa de causa debet deuenire.

¶ Capi. vj. Qd̄ est de ap̄atib⁹ q̄ fiunt in panniculo quod diuidit pect⁹ in longitudine in duo.

ET fit siquidē aliquādo in hoc pāniculo ap̄a: ꝙ pro maiori ꝑte ē ex humore qui partinet ad subtilitatem: ⁊ est ex ap̄atib⁹ calidis. Et sequit̄ ex hoc ap̄ate tussis cōtinua successiua: ⁊ dolor extēsiuus in longitudine: ⁊ ꝑturbatio anhelit⁹: ⁊ febris acuta: ⁊ pulsus serinus propter naturam ap̄atis: qd̄ est in tali membro neruoso et panniculoso: ⁊ est diuersus propter nobilitatem membri: ⁊ vicinitatem ipsius ad cor: ⁊ sentit infirmus inflāmationem: cum valida siti atq; forti: ⁊ ex inspiratione frigidi aeris magis mitigat̄ sitis: quaꝫ ex potu aque frigide: ⁊ anhelit⁹ eius est paruus ⁊ frequens: vnde in huius curatione: flomia est necessaria valde ī principio. Et non determino in hac egritudine ex qua fieri debeat: quia ex quacūq; parte fiat confert valde: dummodo fiat ex basilica: minuendo de sanguine secunduꝫ dispositionem infirmi quam inuenis: considera-

tis tamen conditionibus. s. etatis: complonis: regiōis: ꝯsuetudinis: ⁊ tp̄is: ⁊ minue d̄ eo plus vel minus ꝑm debilitatē ⁊ fortitudinem patientis: ⁊ fac infirmum abstinere a cibis grossis: leniēdo eius intestina. Jam fecit te scire superi⁹ quod differētia est inter lenitiuū ⁊ laxatiuū. Et postquam lenieris ītestina: purga euꝫ: prout tibi videbitur conuenire: ꝑm acuitatem ⁊ naturā humoris peccātis. Et ꝓut mihi videtur ap̄a hoc non accidit nisi ex colera subtili: ⁊ purga eum cum sero cap̄no coagulato cum lacte fici: ⁊ pone in sero dicto de reubarbaro ⁊ de mirobalanis citrinis: et violarum: ⁊ liquiritie: ⁊ nenufaris: et modicū de mirobalanis indis: qꝛ forsan aliquid de humore est adusto: ⁊ pone etiam in isto laxatiuo aliquid de scamonea cum his que habent suam malitiam frangere: ⁊ proprie cum confortantib⁹ stomacum: sicut acetosa ⁊ sticados. ¶ Receptio vtilis valde in hoc casu. ℞. seri cap̄ni coagulati cū lacte fici. lib. j. ⁊ in ipso infunde ex mirobalanis citrinis ⁊ liq̄ritie: viol̄. nenufaris. añ. aur̄. v. īdorū. aur. iiij. reubarbari recētis. aur. j. ⁊ cōquassentur optime: ⁊ permaneant sic in dicto sero per noctem vnam: ⁊ colentur optīe exprimendo: ⁊ adde huic colature. sryupi masticis. ℥. ß. et octauam partem aurei vni⁹ de scamonea: et da infirmo hoc ad bibendum: mollificato corpore pri⁹ cū medulla cassie fistule distemperata cum decoctione scolopendrie sicce ⁊ cum sirupo rosaceo facto ex rosis recentibus. Quod si tempus fuerit siccum:

da ei de sirupo violaceo: ⁊ comedat pruna ante cibum: sed post cibum mime. Et da ei panē ablutū: et postea in aqua infusum donec tumescat. Postea infrigida eū in puteo: ⁊ pota eum aqua i puteo infrigidata: ⁊ hoc facias donec quieuerit tussis: et febris fuerit mitigata: ⁊ dolor similiter mitigatus: ⁊ nō dimittatur istd regimen: donec dolor ⁊ febris ⁊ tussis cessauerint: demum da ei aquam ordei rationabiliter factam ad bibendum. Sciendo quod moderni medici multum sunt longinq̄ ab opinione Gal. in faciendo aquam ordei: eo qd ipsi frangunt ipsum pistando antequam buliat: ad faciēdum istam aquam: ⁊ isti errant a via veritatis: eo quod i vnoq̄q̄ semine inquātuz est semē est vita naturalis: antequam accidat ei aliquid quod destruat ipsum. Et si posueris ordeum in aqua frigida: velociter attrahit ad se aquam: ⁊ aperiuntur pori ipsi⁹ ⁊ quando sic ponitur ad ignem iam aperti sunt pori ipsius: et eius partes dilatate: ⁊ ignis facit in vijs apertiones: ita quod nulla opilatio remanet i eo. Si autem ordeum fractū fuerit simile est mortuo: vel infirmo: et quia assimiliatur infirmo: oportet quod partes eius cuz fuerit fractum: non dilatantur: nec attrahit in se aquam sua virtute: quam deus benedictus prestitit sibi ⁊ donauit: quod si dixerimus ipsum esse mortuum: tunc ab ipso penitus nulla fit attractio. O quam bene dixit Gal. de ordeo sicut scies: qr si decoquatur cum cortice est maioris abstersionis: ergo mihi videtur q̄ sic debeat fieri aqua ordei. Accipere debes ordeum integrum ⁊ munduz ab omni mixtura omnium aliarum rerum: ⁊ pone eū in aq̄ dulci frigida: ita qd vnoq̄q̄ i pōdere ipsi⁹ ordei sint duo pondera aque: ⁊ sic permaneat in modio per vnā vel per duas horas: ⁊ postea pone ad ignem ⁊ bulliat tādiu donec aqua fiat rubea: ⁊ depositum ab igne coletur: ⁊ postea ponatur ista colatura in puteo donec infrigidetur infrigidatione vltima: et sic eam dabis ad bibendum: et rege infirmum isto regimine: vel simili pluribus diebus: et postea muta infirmum ad bibendum pultes ordei preparatos cum aqua dulci ⁊ munda: absq̄ eo quod sentiat aliquid de calore ignis. Et postquam omnia accidentia fuerint ablata: et securus fueris omnino de egritudine: da ei paulatine ad comedendum panem bene fermentatum: nec consenties ei comedere oua gellinaruz decocta in taffea cū pane fermentato. Nec facias eum redire ad regimen suum naturale: donec transeāt xl. dies a principio egritudinis deinde gratim ⁊ paulatine reducēs eum ad cōsuetudinē naturalem. Quod si dictū apostastema iaz ad saniem deuenerit: eo quod a principio non fuisti ad infirmū: vel quia humor propter sui subtilitatem de leui recipit passionem: vel quia virtus fuerit fortis: ita qd cito potuerit saniem generare: aut propter vicinitatem duorum fontium caliditatis scilicet cordis ⁊ epatis quoniam quelibet istarum causarum est causa velocis generationis saniei in ap̄ate: sicut accidit mihi cuz essem iuuenis: qm̄

passus fui laborem maximum a propinquis:ꝛ ab illis qui erãt de cognatione hali ꝓpter quod dãverbum dictum a patre meo cum essem iuuenis: qui voluit vlcisci de me modis quibus potuit:ꝛ ob hoc sustinui laborem et angustiam maximam de eo quod non consueueram agere vel pati: quia necesse fuit mihi ire pedes quamuis illud nunquam probauissem:ꝛ cum posui me ad decubitũ pereipi dolorem in panniculo predicto:et tunc tussis et dolor inceperunt ĩuleascere valde:ꝛ inueni pulsum meum valde durum: et febrem patiebar acutam ꝛ egritudinẽ. Quare misi in quarta nocte ꝓ flõmatore:ꝛ feci extrahi de sanguine circa quantitatem libre vnius:ꝛ permansi sic.s.cum febre valida:ꝛ tussi forti:et dolore per totam noctem. Mane vero de necessitate oportuit me ire:et equitare cum angustia:ꝛ cogitatione:ꝛ magno timore ꝛ dolore.

Hali. Et cum perueni ad locum vbi erat dictus hali: ex dolore ꝛ fatigatiõe:ꝛ vigilijs que passus fueram:dormiui:ꝛ ĩ illo somno dissoluta fuit ligatura flõmie:ꝛ inde sanguis multus emanauit. Et cum excitatus fui a somno: remansi cum maxima debilitate virtutis:et inueni locum vbi iacebam repletum sanguine totũ:ꝛ posito digito super flõmia: vocaui ꝛ feci me ligari:ꝛ permãsi taliter per totam illam diem: s.cum illis accũtibus:sed nõ fuere augumentata Sequenti vero die eieci saniem cum sputo que erat bõi coloris ꝛ substãtie: ꝛ demũ audiui noua que multiplicauerunt super me tristitias et dolores:ꝛ inde amisi sensum et intellectum:ꝛ ita quod nihil potui postea intelligere: et procurare super negocijs meis ꝛ remansi sic quod non potui meipsum regere:ꝛ non comedebã aliquid nisi quia propinabant mihi de aqua predicta:eo quod antequã egritudo inualuisset: ꝑceperã ministris vt mihi semper de illa aqua dare deberent: ꝛ ego multum de ipsa bibebam propter magnam sitim quã habebam. Et transactis diebus septem incepi sentire ꝛ cognoscere:ꝛ imaginabar qꝺ mater mea seruiebat mihi in hac egritudide demum recordatus fui quod erat mortua: et sic de omnibus alijs cepi ducere ad memoriam et ad vltimum quesiui quid factum fuerat de patre meo:ꝛ mihi dictus fuit quod inerat vltra mare:ꝛ inde creuit mihi angustia atq; dolor:ꝛ visum fuit mihi quod essem perforatus in pectore:et superuenit mihi dolor maximus in capite ex illo timore:ꝛ timui ne me occiderẽt:ꝛ supplicaui astantibus vt me occultarẽt:ita quod non sciret de me aliquid nisi essem viuus. Et lõgo tempore post istam magnaz afflictionez remote fuerunt iste perturbationes a me. Sed illud quod passus fui:fuit apa quod generatum fuerat in pãniculo diuidente pectus ꝛ pulmonẽ in duo media ꝛ ex illo apate ascenderũt vapores acuti ad cerebꝝ quare tũ ꝓptervarias cogitationes ꝛ frequẽtes quas habebã ex predictis:tũ ꝓpter dictos vapores acutos ꝛ malignos:q̃ ferebãtur circa cerebrum:ortũ fuit mihi in vno pãniculorum cerebri

apostema calidum: et ex omnibus istis non remansit quin facerem omnia necessaria predictis egritudinibus: ⁊ demũ incepi expuere saniem: et non solum ex apostemate pectoris: verumetiam ex illa que descendebat a capite ad pectus: ⁊ postea cognoui causam meorũ accidẽtium: ⁊ rediꝫ in sensum meũ perfecte: et delectat⁹ fui in illis diebus cum ferculis predictis ⁊ cibis: ⁊ cũ ex toto fui alleuiatus a sanie: incepi assuescere aquam ordei: et postea rediꝫ ad pultes furfuris: ⁊ sic paulatine conuersus fui ad meam consuetudinẽ naturalem. ¶Et quod hic scripsi de ista mea egritudine: feci solũ modo vt sit exemplum in omnibus alijs similitudinib⁹. ¶Et iam dictũ est superius quod in hoc apostemate ꝓperat sanies velociter: et cum cognoueris ꝙ conuersum sit ad saniem: fac de regimine quemadmodum dictum est superi⁹. Et da ei ad bibendum omni die decoctionez yringorum et liquiritie: quaruꝫ partes sint equales. Item ista decoctio similiter confert. ℞. fla ziola pars. j. ⁊ decima vni⁹ partis de yreos reciptatur: ⁊ fiat decoctio: et propinetur cuꝫ sirupo scariole: vel yringoruꝫ: ſm quod tibi videbitur conuenire. Et dico quod in egritudine mea non recordabar aliquid quod essem facturus: nec mecum habui aliquem: qui sciret mihi consulere nec me regere: sed in principio docueram ipsos qualiter me regere deberent. Sed a voluntate diuina processit illud quod nõ intendebam in me agere: scilicet de euacuatione multa sanguinis: et illa fuit causa mee liberationis: eo quod eram immemnis: atq; fortis.

¶Capitulum septimuꝫ. Quod est de passionibus diafragmatis.

COmplete sunt cũ adiutorio dei rememorationes de egritudinibus et accidẽtibus que sunt in pectore: ⁊ nunc intendo in hoc loco rememorationem facere de passionibus diafragmatis quod cortina dicitur. Scire itaq; debes ꝙ oia que dixi accidere de egritudinibus et accidentibus in passionib⁹ pectoris accidere ⁊ euenire similiter possunt: et in hoc scilicet mẽbro. Tamen accidentia que in isto emergũt sunt grauiora ⁊ periculosiora accidentibus que fiunt in pleuresi et in apostemate lateris. Et hec accidentia sunt febris: ⁊ dolor pungitiu⁹. et tussis. Et dolor in ista passione extendit ad latus tarthoa q̃ sunt ossa pectoris simul coniuncta: quorum locus est supra ossa que dicuntur carfuf: et sunt ossa pectoris que non sunt adinuicẽ coniuncta. Et esto certus ꝙ apãata q̃ fiũt in isto mẽbro longe sunt grauiora ⁊ periculosiora apãtibus que fiũt in alijs mẽbris et partibus pectoris: eo ꝙ in hoc apãte fit continuo perturbatio mẽtis: ac si esset in pãniculo cerebri. Et cura hui⁹ est cura predicta: scz cũ flobotomia et mollificatiõe ventris: ⁊ cũ laxatiuo prescripto: ⁊ da ei sirupũ de panicald. s. yringorum: et oia ista fiant cũ regimine tã dicto: ⁊ si placuerit deo glorioso ꝙ resolnatur apostema dictum: absq; eo quod deueniat ad saniem:

Cortina.

Cura predicta.

erit infirmo profectus maxim⁹ et iuuamē. Qđ si deuenerit predictū ap̄a ad saniē: q̄uis illud fiat tardius ⁊ rari⁹: agere debes quēadmodū docui in alijs. Et caueas tibi ne sequaris appetitū patiētis in cibis suis: ⁊ custodiat̄ etiā ne ministri ⁊ astantes moueāt eū: vel permittāt facere incōueniētia: qm̄ modicus error in ista egritudine esse potest cā magni nocumenti et egritudinis. Et postq̄ cognoueris q̄ sit liberatus: reduc eū ad suū regimē cōsuetū cibi ⁊ potus paulatine non largiēdo ei subito. ¶ Et nota q̄ in quocūq̄ membro neruoso fuerit ap̄a: pulsus in ipso erit serin⁹: et in oī ap̄ate orto in aliquo mēbro pectoris: vel ī suis pāniculis: ⁊ in diafragmate: erit anhelit⁹ paru⁹ ⁊ frequēs oīno: ⁊ maxime in ap̄ate pulmonis. Et hucusq̄ iā locut⁹ sum sufficiēter de mēbris superiorib⁹: nūc autē incipere intēdo tractare de mēbris inferioribus.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipit liber secūdus qui continet tractatus septē: quorū tractatuuz primus est continens capitula sex.

¶ Cap̄. j. Quod est de egritudinibus intestinorū generalib⁹.

De intestinis.

Icit seruus regis: q̄ in ītestinis fiunt aliquādo egritudīes. s. apostemata: q̄ generant̄ in vijs vel canalibus: vñ cibaria habēt pertrāsire. Et hoc in intestinis gracilibus: vel in alijs: ⁊ dolor qui sequitur in istis est continuus: ⁊ maxime si apostema fuerit ex colera: vel ex sanguine: et est possibile q̄ hoc apostema fit absq̄ febre et siti. Qđ si ex apostemate fctā sit opilatio cānalis ex toto: dolor erit fortissim⁹: ⁊ q̄ nutrimentū non poterit inde transire necesse est vt vomitu eijciatur: quare morietur infirmus subito: tū propter intensum dolorem: tum propter prohibitionem transitus nutrimenti per intestina. Et si dictū apostema fuerit ex flegmate: infirmus nō sentiet inde magnū dolorem: et possibile erit vt dissoluatur illud apostema: ⁊ maxime si fuerit ex subtili flegmate. Qđ si fuerit ex flegmate grosso: assimilabitur humori melencolico: excepto quod non percipies aliquam caliditatem: sicut percipitur in humore melēcolico. Sed melēcolia que ex colera adusta generatur: est subtilioris substantie omni modo oīb⁹ alijs speciebus melencolie: ⁊ leuioris: ⁊ velocioris mot⁹. Et illa que fit ex flegmate grosso est tardioris motus valde: ⁊ grossioris substātie. Qđ si fuerit ex sanguine adusto: erit mediocris ī subtilitate: grossitie: tarditate ⁊ velocitate. Apostema autez quod oritur ex melencolia est grossioris et densioris substātie valde apostematibus aliorum humorum: eo quod melencolia est grossior alijs humorib⁹. Et modus apostematis melēcolici est quia illud apostema ad magnā deuenit magnitudinē: ⁊ est absq̄ forti dolore: et ille dolor similatur punctioni formicarū. Cognoscēdo firmiter q̄ apostema factū ex melēcolia nullaten⁹ pōt recipere

recipere digestionē. Et scias qō cū dico flegmaticū vl' ex flegma te: colericū vel ex colera: sangui neum vel ex sanguine: melenco licū vel ex melencolia nō intelli go vniformiter. Qm̄ cuz dico ex flegmate: intelligo q̄ cōplexio ipsius apatis sit humida ꝛ fri gida in potentia. Et cū dico fle gmaticū: possibile erit q̄ sit hu midū in potētia: sed nō erit fri gide cōplexiōis: ppter calidita tem acquisitā a putredine:. Et similiter cū dico ex colera: intel ligo illud qō est substātie subti lis: ꝛ eius cōplexio est calida et sicca. Sed cū dico colericū: intel ligo q̄ sit cōplexionis calide et sicce: ꝛ eius substātia nō erit sub tilis: sicut qō fit ex colera vitelli na ꝛ suis similibus. Et ita dico q̄ cū dico ex sanguine: intelligo q̄ sit complexionis calide ꝛ hu mide temperate: proportionate complexioni hominis. Et cum dico sanguineum: intelligo hu morem deriuatū ad aliquaz rubedinem absq̄ perfecta conuer sione ipsius humoris in sangui nem: aut intelligo de sanguine naturali: qui propter excessum alicuius superfluе caliditatis ad aliquā declinat adustionez. Et eodē modo intelligendū est de melēcolia. Quoniam cum dico ex melēcolia: intelligo humorez frigide ꝛ sicce complexiōis: qui est vnū ex quatuor elemētis vel humoribus corporis. Sed cum dico melencolicum intelligo de quocunq̄ humore conuerso ad melencoliam: non per viam na ture laudabilis et perfecte: sed qui deuiauit ab ordine naturali ex aliqua adustione: ꝛ hic hu mor nō est naturalis: nec ex ele mentis corporis: flegma autem quod est frigidum et humi. aliquando ex vlteriori digestione cōuertitur in sanguinem natu ralem: qui est vnum ex elemen tis corporis: qō nullatenus fie ri pōt ex alijs humoribus adu stis: eo q̄ cinis qui per adustio nē est incinerat⁹: non potest ad tēperiez reduci. Sic ꝛ humores qui per excessum digestiōis ad adustionē deuenerūt: no pñt ad equalitatem ꝛ temperiem dige stionis vllo modo conuerti: et quia hucusq̄ deuiaui ab inten tione propria: nunc ad eam re dire intendo. Quod si infirm⁹ senserit dolorē in parte illa que est sub stomaco: ita quod ille do lor sit continuus et perseuerās: et cum hoc febricitauerit conti tinue: scias quia tunc erit apo stemo in aliqua intestinoꝝ: qua re flobotomia est necessaria: mi nuendo de quantite: prout tibi videbitur expedire: consideratis tamen conditionibus supra dictis. s. virtute: etate: tempore: cōsuetudine: regione: et da ei ad bibendum electuarium quod sit resolutiuum et mitigatiuum: sicut est electuarium factū ex flo re camomille et rosis recentib⁹: ꝛ flagia quarū partes sint equa les croci: ꝛ sem̄. lini ana decima pars predictorum: pistentur que libet per se: ꝛ cribrentur: ꝛ confi ciantur cum sirupo de scariola. Dosis eius sit pondus triū au reorum cum aqua rosa. in qua cocta sint panical: que est spe cies yringorum et masticis: tan diu buliat donec mutet saporē: colorem et odorem: et abstineat ab omnibus cibis grossis: absti nendo similiter a carnibus om nino: et ponat super ventrem oleum rosa. aromatizatum tepi Cura.

dum cum magna quãtitate coti intus madefacti desuper: et itera illud scilicet cotum calidũ madefactum in dicto oleo pluries. Et sufficiẽt ei in cibo prout mihi videtur in die duo ova. Et cum dolor fuerit mitigatus: et febris fuerit diminuta: vtere etiam isto eodem regimine: donec omnino accidẽtia sint ablata: sciendo iam quod optimam curaz adinueniſti: postea reduc eum paulatine ad suam cõsuetudinem naturalem: vsquequo pfecte fuerit liberatus. Et scias quod omnia apostemata quanto fuerint ꝓpinquiora stomaco tanto sunt periculosiora. Et iterũ ista apostemata possunt fieri in intestinis magnis ⁊ in gracilibus seu paruis: et que fiunt in gracilibus sunt maioris periculi quam que fiunt in magnis et cura est cura prescripta.

¶ Capl'm. ij. Quod est de debilitate virtutis expulsiue intestinorum.

ET istud accidẽs vel egritudo põt aliquando accidere in vno intestino vel in duobus aut in pluribus quod nõ potest vel que nõ possunt expellere superfluitates retentas in ipsis: quamuis istud videatur impossibile pluribus medicis. Sed Gal. hanc egritudinẽ esse affirmauit: quãdo dixit quod virtus expulsiua intestinorum aliquando debilitatur intãtum ꝙ non potest expellere feces et supfluitates per inferiora: ⁊ hoc non vlterius declaranit: nisi intantum quia dixit quod hoc non est occultum medicis. Et hec egritudo quando accidit est valde periculosa: ꝙre indiget subtili perspicatiõe ⁊ consideratione eo quod dicta debilitas virtutis expulsiue: ꝙ̃uis accidat a debilitate virtutis expulsiue naturalis: non tamẽ est a debilitate virtutis expulsiue accidentalis seu voluntarie. Virtus autez naturalis est illa que prouenit principaliter ab epate: vnde retentio que prouenit a debilitate istius virtutis: solo modo facit accidere dolorẽ fortem: eo ꝙ intestina non possunt expellere feces per inferiora. Illa autem retentio que fit a superflua humiditate viscosa q̃ est in substãtia villorum intestinorum: non facit dolorem fortẽ: quare cum videris hanc egritudinem euenire alicui: stude subtiliter in cognoscẽdo cãm ipsi⁹: et vnde habeat procedere dicta passio: et quãdo scieris pro certo quod dicta debilitas expulsiue fuerit ab intestinis: scz quia deficiunt in motu suo naturali expellere quod debent per secessum. Et operationes quidẽ virtutis naturalis sicut scis sunt digerere et permutare cibuz. Et in hoc etiam membro fiunt iste operationes quemadmodũ in alijs mẽbris. Et digeritur etiaz hic cibus et permutatur: qui iã alibi est digestus: et expellitur quod indiget expulsione. Et ante omnia ista operat̃ virtus attractiua ⁊ retentiua. Et iste operationes naturales alique sunt que fiunt mediantibus instrumentis: sed expulsiua pro certo scimus quod est cum instrumẽto. Alie vero que operant̃ absq̃ instrumẽtis: non sunt sic apparẽtes: ⁊ pro certo scim⁹ ꝙ instrumẽtũ huius expulsiue est prin-

Gal.

tipaliter epar: q̄re studeas ip̄m confortare toto posse cū medicinis sibi cōuenientibus ꝛ appropriatis: sicut cum pulpis passularum: qm̄ habent ipsum fortiter impinguare. Et epar etiam adib. ſ. lupi assatum hz ipsum mirabiliter a tota specie cōforta re: sicut a sapientibus est relatū. Sed G. etiam dictum epar lupi in suis medicinis recōmendat q̄ habet epar hominis fortiter confortare. ¶ Receptio conueniens ad hanc egritudinez. ℞. seminis rosa. ꝛ foliorum ipsarū: passularum enucleatarum z. añ. ʒ. ſ. liquiritie mūdate et cupatorij. añ. partes. iij. ʒ. vnius: et absinthij ꝛ sandali: cinamomi: et masticis. añ. quartā partem. ʒ. vniuterantur vnūquodq̄ per se ꝛ cribrentur: ꝛ adde istis de balsamo aur. ℈. distemperatum cū melle: et confice p̄dicta cum syrupo corticis citri facto cum zuccaro. Et dosis eius sit pondus. iiij. aureorū. Quod si non haberes balsamum: pone loco eius tantundem de optima ambra. et inunge locū cū oleo nucum antiquarum: ꝛ pingnedine anatū: quoꝝ partes sint equales: et proijcies desup vncturam ex macis grosse pistatis quod sufficere videatur: ꝛ hoc facias omni die donec fuerit liberatus: et pota infirmū aqua mellis: quia de leui spargitur per membra: ꝛ est absterſiua: quia impossibile est quin superfluitates viscose adhereant intestinis. Et hec facies quādo scieris q̄ dicta egritudo fuerit a debilitate ꝛ corruptione virtutis intestinorum facta ab humore illic existente: ergo necesse est tibi scire ꝛ cognoscere vnde procedat hec egritudo. ſ. an a debilitate virtutis naturalis solūmodo: an ex superflua humiditate: vel ex superflua abundātia humorum illic congregatorum: ex quibus intestina p̄hibentur recipere virtutes: vel ſi p̄cedat ab ambabus simul. Et hoc cognoscere perfecte est valde difficile. Et iam scripſi tibi superius curam generalem in hac passione de qua p̄out mihi videtur poteris satis esse contentus: ꝛ agendo ſm q̄ dictum est ad finē debitum poteris peruenire. Et recordor cuz essem iuuenis: q̄ hec egritudo accidit cuidam rustico: qui post multum laborem in tempore calido biberat aquam frigidam in magna quantitate quare deuenit ad hoc quod nō poterat feces eiycere ab inteſtinis: ꝛ habebat inde dolorem tā fortem quod vix poterat sustinere: quare laborauī circa curā illius habendo consiliuz semper a medicis mei temporis: a quibus non audiui aliqua niſi vana: quare iui ad patrem meum vſq̄ ad villam vbi morabatur: et feci eum qualitatem scire huius egritudinis: et dubitationem meam circa ipsam: rogans ipsum vt me rectificaret in dicta cura: qui mihi posuit libruz vnum in manibus: et ostendit mihi verba Gale. q̄ iā superius sum memoratus: dicens mihi: recede a me: et vade p̄uiam tuā: et non loquaris mihi amplius de hoc negotio. Et ego supplicaui ei vt mihi aperte dicere vellet curam iſtam: et ipſe tunc aperuit librum: et ostendit mihi cartam dicens: prospice hic: quoniā ſi inueneris hāc curam: bene quidem. Sinautem suspicor q̄ nunquā scies medi- Gale.

cinam:et caue ne amplius in ea studeas: ⁊ tandem reuersus fui ab itinere meo:⁊ legi in libro illo tandiu donec cognoui illud quod supradixi:⁊laborauī in cura illi⁹ donec fuit liberatus. Et post aliquod tempus rediit pater meus ad me:⁊ quesiuit a me de cura illius rustici: ⁊ cum audiuit eam quam feceram:gauisus fuit: et vehementer alleniatus fuit inde ab illa ira quā collegerat super me. Et hec egritudo quam iam dixi fit raro.

¶Cap̄.iij. Quod est de ventositate intestinorum.

Et in intestinis quandoq; retinetur ventositas resoluta ab humoribus subtilibus et liquidis velut aqua:⁊ pulsus istorum fit tortuosus: et vna percussio alteri intricatur propter intricationem et inuolutionem q̄ fit in intestinis:et hac de causa retinentur feces que non inueniunt viam vnde exeant. Cura hui⁹ est inunctio supradicta cū oleo nucum: ⁊ pinguedine que arabice dicitur alga anatis añ. Et scias q; in omni retentione fecum:siue fiat exventositate:siue fiat ex debilitate virtutis expulsiue:quando exeunt:semper sunt liquide: et absq; sanguine: et sanie

Cura.

¶Cap̄.iiij. Quod est de retētione fecum ⁊ suis speciebus.

Et fit aliquando in intestinis q; retinentur feces omnino propter grossitiem et duritiem sue substantie:intantum q; efficiunt̄ quasi lapides. Et hec egritudo q̄n accidit: nō fit subito: et quando fit:non est nisi ex continuo vsu grossarum rerum stipticarum:sicut est vsus ⁊ frequēs seminum myrte: et suorum similium. Quod si non fuerit ex comestione stipticorum: tūc feces non subito exiccantur sed paulatine. Et cura huius retentionis fecis est dare infirmo ad bibendum syrupum de centaurea cum decoctione violarum: aut syrupum violaceum cum decoctione centauree:et clisteriza patientem postq; fueris certus qō dolor est in intestinis inferioribus causa alicuius occasionum predictarum.

¶Cap̄.v. Quod est de excoriatione intestinorum.

Excoriantur aliquando intestina:aut ab humoribus acutis mordicātibus ipsa:aut ex veneno ebibito acuto. Et cura horuz est ea que habent consolidare et linire sicut sunt pultes facte ex farina risorum ⁊ amidi: quoniā ista habent mitigare mordicationem et consolidare: et effect⁹ istorum sunt laudabiles. Et si clisterizabis cum aliquo istoruz erit maximi iuuamenti. Et confert etiam valde clisterizatio cū lacte capre:vel camelarū et oleoro. et id quod habet causam remouere:et rectificare complexionem: et infrigidare est syrupus ro. cum rosis siccis: et aqua ro. cum se. psilij assati: et integri si causa non fuerit ex veneno. Qō si fuerit:nulla res posset esse nocibilior:neq; magis mortifera sicut ista. Quod si a principio huius passionis scieris eam esse ex veneno certissime: tunc dare debes infirmo ex optimo smaraldo pondus.vj. granorum ordei optime trito: distemperato cum aqua ad bibendum: et vi-

debis in opere huius: et in effectu rem mirabilem accidere: et euenire illi qui sumpserit ipsum: qñ incõtinenti post assumptionem hui⁹ incipit habere angustiam cordis: et videtur ei q̃ omnia membra eius eradicent ad invicem. Et si post hoc sudauerit infirmus dormiendo: pro cõstãti habeas q̃ erit liberat⁹ omnino. Et fac q̃ ille qui sumpsit smaragdum abstineat a cibo omnino vsq̃ ad decem horas: vel saltim vsq̃ ad octo. Et q̃uis intentionis nostre non sit hic curam de venenis determinare: sic pertranseo. Et oportuit me de his aliquid dicere propter illud accidens quod habet. Et iamvidi tempore meo q̃ haly quandã habebat concubinam: cui superuenit vlceratio in intestinis gracilibus cum solutione magna. Sed feces cum magno expellebantur dolore. Et ego laborani diu in cura illius: intantum q̃ fessus fui in illa. Et durauit illa egritudo in illa dispositiõe vsq̃ ad .lx. dies. ꝛ mirabar ꝙ illa egritudine putans q̃ esset ex humore. Sed ad vltimum vidi q̃ cum stercore exiuit interior pellicula intestini: et postea vidi alia vice q̃ alia pellicula intestini. s. exterior emanauit exterius cum stercore in longitudine vnius palmi et miratus fui ex hoc cognoscens quod aliquis humor non posset esse vllo modo tanti acuminis quod posset facere tantã excoriationem vna vice. Et demum p certo cognoui quod vna ex suis sclauis: venenum ei propinauerat ad bibendum. Quare pro constanti habui q̃ nulla spes esse poterat de sua liberatione: et sic inde mortua fuit ex illa egritudine voluntate diuina. Et expertum est quod suspensio smaraldi in dissenteria et in emorroidis existit mirabilis efficacie: et iuuamenti. Cum autem liberatus fui: et enasi a manibus dicti haly: et suorum hominum: rediens sibiliam: vidi in via quandam herbã quam putaui esse addion siluestre: et non dubitabam: acceptum de illa comedi modicum: et inde habui dissinteriam magnam: cum dolore ventris: et cum peruenisibiliaz adhuc durauit dissinteria: tunc suspendi supervẽtrem meum smaraldum vnum: et aliud posui in ore absq̃ tritu ratione: et liberatus fui incontinenti. Holera autem venenosa sunt innumerabilia. Et propter hoc quilibet sibi cauere debet nec comedat aliquid cognoscat illud: et neq̃ tẽptet nisi habeat secum smaraldum: vel tyriacam vllo modo. Et iam reperiuntur quamplures vulgares et vetule: quas deus destruat ꝛ confundat: qui et que plura cognoscũt ex dictis olerib⁹ venenosis mortiferis quam medici faciant vel cognoscant: quoniam illud q̃ sciunt medici de predictis non est nisi vt sciant eorum accidentia remouere et suis nocumentis obuiare; et non vt sciant ipsa in se et in suis effectib⁹ alio modo: nisi fuerint infideles: et suas fides proprias voluerint denegare: et propter hoc quilibet medicus tenetur obseruare precepta hypocratis in hoc casu. Que sunt quod quilibet doctor in medicina non debet aliquem discipulum docere: nisi

Suspẽsio smaraldi.

prius iurare faciat ipsum nevta
tur medicinis mortiferis vel ve
nenosis vllo mõ. Et pater meus
cum essem puer: ↄ discipulus su⁹
in medicina: me iurare fecit vt
nullatenus medicinis veneno-
sis vel mortiferis vti deberem.
Et cum sic iuuenis essem et no-
uus in medicina: ibam de vna
ciuitate in aliam practicando.
Quadam vice sic eundo sociat⁹
fui vni proditori: qui a me occul
te hesitabatur discere aliquam
medicinam mortiferam. Et ego
ab illo habueram in feudum pe
tiam vnam terre quam mihi ab
stulerat. Qui dixit mihi habeas
eam de cetero a me liberam ↄ se
curam: credens quod ego essem
de illis qui propter pecuniam
proditionem facere deberem: et
meam corrumpere legalitatem.
Adu- Et idem adulator quem de⁹ de-
lator. struat et cõfundat illuz dixit mi
hi palam: scz q ei dare deberem
medicinam: que velociter posset
occidere: cui iurani per deum ve
rum ↄ pro certa veritate q nihil
de talibus cognoscebam: dicen-
do ei q medicus inquantuz me
dicus de talibus scire nõ debet:
nisi vt cognoscat ↄ sciat ex eis ac
cidentia remouere. Qui dixit mi
hi. Quomodo a me vis te occul
tare ↄ celare: postꝯ tibi meuz se
cretum tale volui pandere ↄ ma
nifestare: quare timui valde et
dixi ei. Secretum tuuz quod mi
hi aperuisti a me nõ manifesta-
bitur alicui in perpetuum. Et
postea dixi ei: expecta donec per
quiram libros: et demum faciaz
tuam voluntatem si deo placue
rit. Qui dixit mihi: quantuz vis
vt expectem. Respondi: da mihi
spacium .xv. dierum. Et illuz ter
minum quesiui: quia affectabaz
fugere ab eo: et fui die illa in
magna angustia et tribulatio-
ne. Mane autem facto misit pro
me. Et ego timui ne mitteret il-
la de causa: quare dolui ad mor
tem. Et cum venissem ad eum
vidi quod iam deus: cuius no-
men sit benedictum in secula:
punierat eum: et inueni illum
iacentem: et prostratum absq
sensu et intellectu: intantum vt
me non cognosceret causa sue
egritudinis. Et tunc studui in
cura ipsius donec fuit alleuia-
tus: et tunc sibi manifestaui cor
meum: dicendo ei quod obser-
uabam precepta hypocratis: in Hic
hoc casu: et pater meus etiam cra
me constrinxerat ad sacramen-
tum: quare post paucos dies stu
debat in destruendo me de per-
sona: sed gratia altissimi creato-
ris euasi ab illo periculo: rece-
dens ab illo loco. ¶ Et quis
hucusq elongatus sum a pro-
pria intentione: nũc ad eam re-
dire intendo. Et dico qõ quan-
diu vulnus et vlceratio intesti-
norum fuerit modica: curari de-
bet cum pultibus supradictis.
Quod si creuerit vlceratio: ad-
de aliquid de gumma arabi. as-
sata: et sibi similibus. Quod si
ex dicto vlcere sanies emana-
uerit: dabis ei primo ad biben-
dum mundificantia: sicut est
aqua hordei cum melle: aut
aqua hordei sola: prout tibi vi-
debitur conuenire. Et donec
vlcus non perforauerit tuni-
cam seu pelliculam intrinse-
cam intestini: non est desperan-
dum de cura istius: sed si non
solum prima dicta tunica fue-
rit perforata: verumetiam et

alia fuerit penetrata ⁊ excoriata: tunc nullatenus speres nec confides de salute eius etiam si esses probior medicus totius mundi. De his autem que multum conferunt vlcerationi intestinorum est terra sigillata ꝓpinata cuꝫ aqua mellis: aut cũ aqua in qua modicum de centaurea lõga sit bullita: ⁊ syrupo ro. Terra siquidem sigillata cõfert medicinis mortiferis. Et possibile est aliquãdo quod in talibus fluat sanguis per inferiora. Qui si fuerit valde rubeꝰ: erit ex apertione alicuius vene in partibus illis: ⁊ cura huius est potare infirmũ aqua vel succo plantaginis cum decoctiõe masticis in aqua ro. ⁊ cõfert similiter in hoc casu terra sigillata cum syrupo masticis. Quod si sanguis non fuerit multum rubeus: sed assimilabitur quodãmõ aque: tunc est possibile ꝙ sit ex potu sanguisuge: que est in fundo stomachi. Et cura huius est bibere decoctionem centauree: vel nigelle: que arabice dicitur scaunis: aut comedat synapi cum aceto. Sed si cum dicto sanguine scilicet aquoso apparuerit aliquid simile saniei: tunc signum est quod procedat ab epe. Et iam superiꝰ sufficienter locutus sum de passionibꝰ eius ⁊ suis curis.

¶ Capitulum. vj. Quod est de emoroidis.

ET possibile est vt exeat aliquando sanguis per inferiora a loco illo q̃ est iuxta anũ scilicet in inferiori parte orificij intestini: et quãdo continuat̃ fluunt inde emoroide parue ⁊ magne ad modũ mori: et aliquando fluit ille sanguis ab vna illarum venarum: que terminantur ibi scilicet quãdo aperitur: et exit in tempore noto: et purgatur inde totum corpus: quando est super repletũ: dummodo virtꝰ naturalis expulsiua fuerit fortis. Et cum sic est: non est stringẽdus vllo modo: cum conferat multũ in purgatione totius corporis. Et fit etiam ex exuberantia humoris melencolici mixti cum humore colico acuto. Et iste etiam sanguis non debet stringi quando fit a fortitudine virtutis et sua bonitate: quoniam est sanitas totius corporis: et potest iteruꝫ fluere per ista loca alicui amputata vt si alicui mutilata fuerit manꝰ: vel pes: eo quod sanguis qui consueuerat nutrire membrum illud: si remaneret in corpore prepararet ipsum ad egritudines aliquas. vcꝫ ad apostemata intrinseca vel extrinseca: quare natura ingeniat̃ expellere ip̃m ꝑ dicta loca: qñ est fortis ergo summarie dico ꝙ nullus sanguis q̃ ꝑ viam purgattonis emanauerit est stringẽdus vllo mõ. Cognitio aũt illiꝰ q̃ a fortitudine ⁊ bonitate v̄tutis expellit̃ est: qꝛ talis sanguis est niger ⁊ mali odoris. Et si fuerit ex repletiõe cognoscit̃ ex p̃cedẽti cõsuetudine ⁊ pñti. vcꝫ si assuetus erat comedere panẽ grossum et siligineũ: ⁊ nunc comedat panẽ mũdũ: ⁊ de carnibus si consueuerat comedere carnes subtiles: et nunc comedit grossas: et consueuerat minutiõe vti: ⁊ modo dimisit eaꝫ: ⁊ similibꝰ. Cura

antē huiusmodi fit ex repletione:est minutio vene:et subtractio cibi et potꝰ:ꝛ hec egritudo dicit ab auctoribꝰ ragadie.Est etiam alia spēs fluxus sanguinis per partes istas: q̄ fit ex retentione fecum:et illa de causa scinditur anus.Et exit ide sanguis:ꝛ aliquando sanies.Que quidem non est speciebus predictis.Et fit interdū ista retentio fecū vna vice post aliaz:ita quod inde fiūt scissure:ꝛ ex illis scissuris fiūt emoroide.Et cura istorū est difficilis valde.Et cura huius est vt facias sedere patiētē in decoctione camomille: et cymarum myrte:quarū partes sint equales:q̄bꝰ misceatur aliquid mellis. ¶Quod si egritudo fortior fuerit: fac ei hanc medicinā que est magis fortis scilicet fac vt fundamentuz infirmi optime abluatur:ꝛ postea fac eum sedere super coziū vnū super quod sparsus sit puluis iste.℞.gallarum combustaruz: ꝛ camomille non combuste añ. partes equales: et misceantur cum aqua dulci:ꝛ siccentur iterum:ꝛ pulverizentur:ꝛ spargātur super dictū cozium:ꝛ sedeat infirmus desuper:et hoc faciat semper q̄n ab assella leuatur:et sedeat sic per spaciū vnius magne hore:ꝛ stude vt iteſtina mediocriter mollia existant:comedēdo lactucas:ꝛ cucurbitas decoctas:nisi fuerit egritudo que phibet.Et ficus sicce cuz amigdalis similiter sunt bone:ꝛ ficus sicce etiā madefacte i oleo dulci conferunt. Et comedere etiam pruna ante cibum est bonum.Et vtiliter dico quod lenire inteſtina quocūq̄ modo fiat donec fuerit liberatus est bonū cum predictis ꝛ his similibus. Ego hucusq̄ prout mihi videtur sufficienter sum locutus de egritudinibus inteſtinoꝛum:et suis causis.Nunc autem intendo de egritudinibus renuz determinare cum adiutoꝛio dei.

Receptio.

¶Tractatus.ij.qui est de egritudinibꝰ renum vesice et virge et continet capitula octo.

¶Capitulum.j.Quod est de renibus in vniuersali.

Em quidē sicut dictū est: est membrum officiale:et necessariū coꝛpoꝛi in recipiēdo vinam et nutriūtur renes ꝛ:sanguine ꝛ superfluitatibus delatis cum vrina ad ipsos renes:ꝛ poꝛi eoꝛū sunt densi:et coꝛporis grossi. Et de egritudinibus eoꝛum est lapis qui generatur in eis:et incipiā ab ipso.

¶Capitulum.ij.Quod est de lapide renum.

N renibus quidem generantur lapides: quēadmodū in quibusdam alijs membris consueuit fieri. Et ego vidi lapidem generatū sub lingua cuiusdā viri:phibentez ei locutionē:et eo remoto lapide rehabuit vir loquelaz.Et generatur ab humoꝛibus grossis qui indurantur adinuicē simul donec ad lapidez conuertunt. Et lapis quidem renum nō est

omnino similis in duricie lapidi vesice: nec gñat in cõcauitate renũ: sicut lapis vesice i cõcauitate vesice: imo generat adherẽdo corpori renũ: sicut lapis qui inuenit sub lingua. Et hac de causa dolor fortis inuenitur in dolore renũ: ⁊ augmẽtat donec a natura exteri⁹ expellatur. Et post expulsionẽ ipsi⁹ a loco remanet ibi vlceratio: ⁊ sensibilitas doloris. In lapide ꝟo vesice nõ percipitur dolor: nisi cũ venerit ad collũ vesice ⁊ est etiã alia differẽtia: quia lapis renũ non est in termino duriciei et dẽsitatis ⁊ siccitatis ⁊ magnitudinis lapidis vesice: quare lapis renum citius frangitur et pulueriʒatur q̃ lapis vesice. Et generat quidem lapis in renibus a superfluitatibus creatis a cibis grossis ⁊ viscosis: ⁊ a debilitate virtutis renũ. vnde ibi paulatine supfluitates coadunantur: ⁊ indurãtur propter digestiuam ipsorum renũ: que nõ põt ipsas sufficienter digerere ⁊ consumere. Et postq̃ lapis cõfirmat⁹ est in renibus: ⁊ natura expellit ipm extra excoriant in illo exitu renes: ⁊ interdũ excoriantur ex eo vene: vñ sanguis mult⁹ exit cum vrina: ⁊ sine vrina: ⁊ aliquãdo dict⁹ lapis intrñ ifigit renib⁹: q̃ in separatione ipsi⁹ frãgit vel aperit arteria ⁊ sanguis q̃ ab ea emanat est magis rubicũd⁹: ⁊ lucid⁹: et subtilioris substãtie q̃ sanguis venarũ: ⁊ fluit i maiori q̃titate in trñ q̃ multũ debilitat infirm⁹. Et accidit qñq̃ q̃ vnde remoueat lapis ibidẽ sanies ꝓcreat: et dolor ibi continue figit: donec liberetur infirmus: vel moriatur. In curatione igit istius egritudinis sic procedendũ est. Cõsidera cũ incipiũt huiusmodi accidentia apparere: vt subtilies regimẽ patiẽtis: dãdo ei panẽ bene fermẽtatũ cũ spagis decoctis: aut cum vuticis decoctis: aut cuʒ auellanis: vel granis pini. Et cibus qui pre ceteris cõmendat in hoc casu: sunt aues parue q̃ noiant albesbes facte in teſſea: et pulliſetiam: et galline ꝓparate in taſſea similiter sunt bone: ⁊ appropriate in hac egritudine. Et pastinace etiã: q̃uis sint grosse substãtie cõferũt huic egritudini sua ꝓprietate. Et lenias itestina ei⁹: dãdo ei fic⁹ siccas cũ nucib⁹ ad comedendũ: ⁊ postea purgabis eũ cũ medicina laxatiua q̃ habeat illũ hũorẽ grossuʒ euacuare. ¶ Medicamẽ cõpositum ad hoc. ℞. bdelliũ oppoponacis serapini: ⁊ seminis vrtice. añ. auñ. j. dauci: ⁊ se. melonis excorticati: ⁊ se. apij. añ. q̃rtã partẽ auñ. j. colloquintide octauam partem auñ. j. Incidat colloquintida minutissime. Et misceatur cum ea tãtũdẽ pulueꝛ draga: ⁊ amigd. dulcium excorticatarũ et pistarũ: pistent oia ⁊ cõficiant cuʒ syrupo squinʒabin: ⁊ dentur ex eo auñ. v. distemperati cuʒ sero caprino in quo dissoluta sit medulla se. cartami. Et si non purgaret sufficienter adde auñ. j. cum dimidio de dicto medicamine. Et custodiatur patiẽs sicut fit in alijs laxatiuis. Et facta purgatione reges eum in cibis sicut dixi. ¶ Et dabis ei ad bibendum omni die de hac decoctione que. ℞. liquiri. munda te capillorum vene. oliuarde: se- Medicamẽ adhoc

minis melonis:et se.angurie:⁊ sparagi:⁊ panicald.ana.aur̄.j. Et adde istis rebus aliquid qd̄ moueat et excitet renes ad attrahendum velociter ex rebus habentibus acuitatem cum caliditate:et absq; aromaticitate: sed habeat aliquam horribilitatem:et horribilitas est dispositio media inter rem aromaticam et habentem malum odorem:et hoc ideo quia renes ab epate trahunt sanguinē aquosum qui non est perfecte digestus; ibidem ita vt sit conueniens ad nutriendum cetera membra:et illa superfluitas aquosa nominatur vrina:⁊ iste sanguis mixtus cum vrina est habens horribilitatem ⁊ abhominationem:quia omnis sup̄fluitas que procedit ab ep̄e sensibiliter habet abhominationē cum horribilitate:et quia renes ex tali sanguine nutriunt̄:ideo delectant̄ in ipso ⁊ similes odores appetunt:⁊ cum affectuositate sibi attrahunt:⁊ ideo precipimus ponere in medicinis renum ea que habeat aliquā horribilitatem cum abhominatione:⁊ sufficiet in hoc in medicinis renum radix apij cum spica romana.añ.aur̄.5. Et decoquātur in.xx.℥.aque donec redeant ad medietatez. Et pone in hac colatura.℥.j. syrupi liquiritie:⁊ ℥.j.syrupi corticis citri. Et omni nocte circa matutinum post descensionē cibi a stomaco propinabis ei ad bibendum ciatum vnum. Et spero quod si ita rexeris infirmuz ꝙ liberabitur absq; mictu sanguinis.

¶ Capitulum.iij. Quod est de restrinctiōe sanguinis qui exit de virga.

Si aūt lapis expulsꝰ fuerit ⁊ incontinenti sequitur sanguis mictꝰ iunc aliter est regendꝰ infirmꝰ scilicet quia incipere debes a flobotomia basilice dextri brachij: minuendo de sanguine secundum tenorem virtutis patientis:⁊ postea stude restrigere sanguinem: si fluxerit in maxima q̄titate. ¶ Medicamē stringēs sanguinem. ℞.caude equine ⁊ muschi scilicet herbe que inuenitur super cortices quercus:rosarum recentium.añ.aur̄.j.⁊ pone cum istis aliqua que habeāt mollificare:sicut semē lini:⁊ flos camomille:qm̄ si nō feceris:nocebis infirmo ponendo tantuz stiptica:qꝛ inde humores q̄ ibi sunt cōstringunt̄ ⁊ indurantur: quare dolor fortiter augmētat̄: ⁊ ꝓpter hoc addes p̄dictis medicinis flores camomille:et seminis lini añ.aur̄.j. Cōquassentur oīa ⁊ bulliāt ī.xiiij.℥.aq̄ dulcis donec redeāt ad tertiā ptē. Et hoc ideo qꝛ ex stipticis cum difficultate extrahunt̄ virtutes eoꝝ:⁊ postea colabis:⁊ ī illa colatura adde de syrupo liquiri.et de syrupo ro.et de syrupo de mastice añ.℥.5.⁊ bibat eam in mane tempestiue:abstinendo a cibo donec descendat a stomaco. Et ciba eū pane bñ fermentato cū pullis factis ī tassea. Et iterdū dabis ei de zuccaro ro.⁊ aliqñ d̄ citruli medulla:⁊ sic decoq̄re pullos cū medulla citrulorū magis commendo q̄ cū medulla cucurbite. Et cū cōstrictꝰ fue-

rit sanguis: ⁊ sanies mundificata: ⁊ dolor continuus fuerit: tūc dabis ei ea que sint mundificatiua ⁊ abstersiua: aliquantulum desiccatiua. ¶ Medicamen ad hoc compositum. ℞. spice nardi: squinanti: flauie: liquiri: mūdate: quoniam quelibet istarum medicinarum appropata est in iuuamento renū: ⁊ vesice: ⁊ meri: ⁊ pulmonis: ⁊ canne eius añ. aur. j. ⁊ tertiā: assare baccare: et seminis lini: ⁊ dauci: ⁊ cētauree minoris ana. quartam partem aur. j. Conquassentur omnia et bulliāt in. xiiij. ℥. aque donec redeāt ad medietatem ⁊ colent: ⁊ ponat i eis de syrupo rosaꝝ ⁊ d siru. endiuie añ. ℥. j. ⁊ dabꝫ ei ad bibēdū mane tēpestiue abstinēdo a cibo donec descendat a stomacho. Et postea cibetur pane bene fermētato cum bletis seu siclis decoctis: vel cū vrticis pūgitiuis. Et si nō habes de istis da ei de gallina in tassea: vel panem bene fermentatum cum oleo oliuarum dulcium ⁊ modico sale: ⁊ etiam de zucca. ro. cum amigdalis excorticatis dulcibus: vel granis pini poteris propinare. Et postquam cognoueris quod vulnus fuerit mundificatū: ⁊ sanies ablata fuerit: dabꝫ ei ad bibēdū de tertio i tertium diem de syrupo plantaginis: vel de rosaceo: vt iuuetur inde natura ad complendam consolidationē: vtendo istis medicinis secundum quod tibi videbitur conuenire et non plus: quoniam si dolor fuerit fortis: primo debes dolorem remouere: et si sanguis emanauerit in quātitate multa: vti debes medicinis stipticis: addēdo aliq̄d de diureticis vt medicinas perducat ad locum: ⁊ si sanies multa fluxerit: dabis ei mundificatiua et abstersiua: ⁊ intende ad illud. Et si fuerit necesse tibi intendere circa lapidem propter fortia accidētia que inde emergunt: stude cum medicinis corrodentibꝰ ipsum: ⁊ que habeāt eum totaliter erradicare. Quod si fuerit tibi necesse intēdere circa duas vel tres ex p̄dictis egritudinibus: facias dando ei cibaria composita: et medininas similiter compositas: plus ⁊ minus de vnoquoq̄ secundum qd̄ magis videbitur conuenire. Et si vnum tantum medicaueris: operare taliter vt non obliuiscaris alijs. Et iam duxi te per viā rectam: quia si sic operatus fueris: ꝓficies omni modo deo dāte. Si autem dolor fortis fuerit inūge locū cum oleo camomillino ⁊ anetino, ⁊ pinguedine anatis iuuenis: quoniam est multū commendata: ⁊ cum pinguedine anatis similiter. Et si multꝰ sanguis exierit inunge exteriꝰ cum infrigidantibus ⁊ frangētibus calitatem: sicut est oleum ro. cuꝫ tantūdem aque ro. Et si indigueris intēdere circa duo accidētia compone medicinas sicut dixi ex conferētibus ipsis.

Medicamē.

Oleū camomillinū et anetinū.

¶ Capitulum. iiij. Quod est de lapide vesice.

Lapis vesice.

Lapis quidem vesice vbi generetur iā superiꝰ declaraui qd̄ in cōcauitate eiꝰ oritur. Et fortificatur dolor in istis qñ volūt mingere: ⁊ excoriat qñ collū vesice lapide ⁊ spāliter qñ ē asp ⁊ spinosꝰ. Et maxīe fortificatur dolor qñ lapis figit i collo vesice ante exituꝫ vrīe: qꝛ

tunc impeditur exitus vrie: ⁊ ex coriatur locus ⁊ sequitur mict⁹ sanguinis: cognoscendo qd̄ sanguis qui exit hinc nō est in eadem q̄ntitate sanguinis renum: ⁊ eodem modo sanies que exit a vesica est in minori q̄ntitate q̄ que exit a renibus. Et antequā exeat lapis sentit ifirm⁹ icēdiū: ⁊ grauedinē i vrinando: ⁊ vrina tunc est subtilis ⁊ clara sicut aq̄ absq; vlla hypostasi. Et qñ incipit iste dolor: efficitur infirm⁹ stipticus valde: ita quod credūt quidam medici ꝙ patiatur colicam. Quando vero vrina incipit fieri ita clara sicut aqua: tūc scias qd̄ est principium generationis lapidis. Incipe ergo in

Cura. curatione huius passiōis a subtiliatione huius regiminis: dādo infirmo vrticas elixas: ⁊ decoquantur dicte vrtice in decoctione cicerum rubeorum. Et species eius sint cubebe: ⁊ arseni: ⁊ est cimamomum tendēs ad nigredinem perfectissimū. Et da ei a d b bendum sirupum de halasce factum cum zuccaro cum decoctione seminum melonis ⁊ cōsentias ei vt comedat medullas citrullorum in conuenienti quātitate: si nō est qd̄ ꝓhibeat. Et fac ei hac cōpositionē. ℞. lapidis iudaici ⁊ gummi cerasorum: ⁊ lapidis spongie marine: ⁊ corticis melonis: ⁊ succi liquiritie recentis. ana. ℥. iiij. auellanarū. ℥. ß. dauci ⁊ vitri vltramarini combusti: et anisi: ⁊ albasce ana. aur. viij. pinearum mūdatarum amigdalarum excorticatarū. ana. aur. iiij. pistentur que libet medicinarum per se: ⁊ iterum simul mixte pistent̄: ⁊ cōfice cum sirupo liquiri. Et in qualibet libra, hui⁹ electuarij addātur ex optimo balsamo aur. ij. et reponat̄ in vase vitreo: vel optime vitreato: ⁊ recipiat infirm⁹ de hoc electuario omni mane ieiuno stō aur̄. iiij. cum sirupo viol̄. ⁊ quater tanto aque cal̄e. Si a principio huius egritudinis vsus fueris hoc regimine: spero in altissimo glorioso qd̄ liberabit̄ omnino ab ista passione certissime. Cognoscendo qd̄ medicine omnes que cōferunt lapidi renum: conferunt similiter lapidi vesice sed lapis vesice indiget fortioribus medicinis: quoniam lapidis vesice medicine debet esse subtiles in vltima subtilitate: vt velociter ducātur medicine ad locum: ⁊ balsamū est vna ex melioribus ad hoc. Et etiam si lapis fuerit confirmatus confert istud electuarium. Sed oportet vt addas ea que habeant mitigare dolorez: sicut est camomilla: ⁊ grana pini abluta: ⁊ nuces dragg. et pone de istis secundum fortitudinem ⁊ debilitatem ipsius doloris. Uitrum autem adustum qd̄ superius dixi: multi medicoruz sic id credūt adurere: ponūt eū ipsum ad ignem: donec rubicūdum efficitur: et extinguunt in aquam frigidam: ⁊ hoc pluries sic faciūt: ⁊ cum credunt aliqua facere: nihil faciunt. Comburitur autem isto modo: accipe vitruz ⁊ inunge ipsum cum alkitrā subtili: ⁊ pone in ignem: donec rubeū fiat: ⁊ postea cum tenaculis recipias eum: et extingue in aqua: ⁊ ablue eum ibi: et iterum inunge ex alkitran: ⁊ repone in ignem: et extingue: et ablue eum postea in aqua: ⁊ sic septies facies: et erit combustum. Et iam scripsi tibi me

Cōpositio.

dicinas:ꝛ curas que a me sunt experte. Et he sunt egritudines que magis sunt appropriate renibus et vesice:ꝛ accidunt istis membris similiter ꝛ alie egritudines sicut alijs membris accidere consueuerunt vt apostemata. Et nunc incipiemus ab apostemate renū.

¶ Capitulū. v. Quod est de apostemate renum.

¶ Oriuntur aliqñ apostemata in renibus: sicut in alijs mēbris fieri cōsueuerunt. Et signū huius est dolor continuus in renibus: et febris continua cuz siti assidua. Et cuz cognoueris hec ꝛ certus fueris quod apostema fuerit in isto loco: minue de sanguine secunduz quod requirit virtus complexio: etas: tēpus ꝛ regio:ꝛ subtilia regimē:ꝛ fac eū abstinere a diureticis omnino: nisi cognoueris quod viscositas multum abūdauerit in eo: et fac ei syrupum stipticum et subtiliatiuū:ꝛ mitigatiuū dolo ris. Et da ei ista q̄ sunt approbata et experta in dissoluendis apatibus: sicut est panicald qō est species yringoꝝ ꝛ sticados.

¶ Cōpositum ad hoc. ℞. panicald li. j. flauie:ꝛ rosaꝝ pfectaꝝ: ꝛ camomille:ꝛ sandali añ. ʒ. j. liquiri. mūdate:ꝛ floꝝ sticados:ꝛ masticis:ꝛ seminis ag̃urie mūdati. añ. q̄rtā partē. ʒ. j. croci:ꝛ seminis lini añ. auſ. ij. Raz. apij. auſ. j. oia pquassent:ꝛ infundā tur in quarta pte et semis vniꝰ q̄ntarij a q̄ fructus dulcis:ꝛ morentur sic vsq̄ mane: et postea bulliant lento igne vsq̄ ad consumptionem medietatis aque: et colentur:ꝛ in illa colatura addantur syrupi ro. facti ex rosis recentibus lib. ij.ꝛ aque ro. lib. iiij. et iterum reponatur ad ignem ꝛ bulliat vsq̄ ad consumptionem aque:ꝛ fac syrupum:ꝛ de isto syrupo da ei omni mane. ʒ. ij. cum aqua. Et nota q̄ apa renum est durum ad dissoluendū:ꝛ cū difficultate mitigatur dolor eiꝰ propter opilationem suoꝝ porozū. Et hac de causa indiget subtili regimine. flebotoma ergo eū de basilica minuēdo de sanguine in magna q̄ntitate.

¶ Oleuz queniens hnic passioni. ℞. olei ro. infortiati cum multis ros. ʒ. v. olei camomille:ꝛ anetini. añ. ʒ. j. pinguedinis anatis quartā partem. ʒ. j. misceantur simul et adde his de aqua ro.ꝛ aceto ad quantitatem quarte partis ꝛ cō quassentur oia simul in vase vitreo habente orificiuz strictum: tādiu donec inspissentur:ꝛ deal betur:ꝛ inunge locū cū isto. Et si infirmus decubuerit cum ore et ventre inferiꝰ: ꝛ distilles de hoc medicamine tepido cū vase habente strictum orificium ab alto: erit magis penetratiuum p poros et eius iuuamen erit fortius:ꝛ magis apparēs. Et si deꝰ iuuenerit infirmum tuum tuis manibus. s. q̄ dissoluatur apa ꝛ mitigetur dolor: scias q̄ hoc erit magnum ꝛ mirabile:ꝛ fac continuare regimen predictuz supra longo tempore sicut dixi:ꝛ postea paulatine reduc eum ad regimen naturale. Si autez dictum apa deuenerit ad saniem: et sanies cū vrina exierit: fac euz vti subtili regimine. Sed flobotomia non est necessaria vel vtilis

postquam sanies euacuat: nisi corpus superflue fuerit super repletū. Quod si sic fuerit mīues de basilica secundum quod videbitur conuenire: et predictis medicinis adde aliqua desiccatiua minuendo ex eis mollificantia.

¶ Capi. vj. Quod est de mala cōplexione renum.

Et iam hucusq; locuti sum⁹ de egritudine renum inquātum sunt mēbra officialia: nūc autē remanet nobis scribere inq̄tum sunt membra cōsimilia: ⁊ fiunt in eis egritudines quemadmodū in alijs membris: quia exeunt ab equalitate in caliditatem vel frigiditatem: siccitatem: vel humiditatē. Si autem exierint ab equalitate in calitatem: cognosces illud a fortitudine attractionis ipsoruz cū multa inflāmatione vrine. Quod si dict⁹ exitus fuerit in frigiditate attractiua virtus tūc erit debilis: ⁊ vrina erit discolorata: ⁊ hec cōplo perducit renes ad debilitatem retentiōis vrine: hūiditas vero renū ꝓcreat i eis debilitatē attractionis ⁊ retētionis vrine. Siccitas autē renum facit attractiuā fortem valde cum debilitate digestiue: intantum quod non possint inde recipere nutrimentū: et quia in eis non fit digō: ideo conātur expellere: ⁊ iterum appetunt attrahere vnde nutriantur: ⁊ nō inueniunt propter defectionem decoctionis: ⁊ debilitatem retentionis: quare fit expulsio. Et hec est vna ex speciebus diabetis: quam nominauit Gal. i libro suo de interiorib⁹: ⁊ scitum est quod renes attrahūt vrinam sanguino lentam vt ex illo sanguine mixto cum vrina nutriant renes quando sunt in sua sanitate naturali digerēdo illum. Alia vero species diabetis scripta est in libro qui dicitur maior: he autem qualitates supradicte aliquando simul componuntur Quod si caliditas iuncta fuerit siccitati: erunt accidentia diabetis intensiora et fortiora. Et si cum caliditate fuerit humiditas: tunc attractio renum est magis remissa: ⁊ vrina est colorata valde ⁊ spissa. Si autem frigiditas fuerit composita cū humiditate: sitis modica erit: ⁊ vrina fiet discolorata ⁊ multa. Quod si cōpositio fuerit frigiditatis cum siccitate: attractio fortis erit valde. Et ex ista composicione efficitur diabetes deterior: et magis maligna ceteris speciebus diabetis: ⁊ citius interficit infirmum omnibus alijs: et virtus patientis est debilior: ⁊ sitis est minor quāque fit ex caliditate ⁊ siccitate: ⁊ consequitur iste patiens remedium ex aqua tepida magis quam ex alijs medicinis frigidis. Et scias quod quodlibet membrum quando declinat a sua cōplexione naturali in modica quantitate: tunc eius operatio modicum debilitatur: et non sequuntur inde fortia vel grauia accidentia: ⁊ tale membrum dicitur neutrum secundum speculationem medicine. Secundū autem physicam speculationem egrum nominatur: eo quod scientia medicine non ꝓcedit nisi ſm sensum. Si vero mēbrū ab equalitate sua natu-

rali fortiter et in quātitate magna declinauerit: tunc manifestissime debilitatur eius operatio:et eius virtutes destruūtur. Hucusq; iam memoratus sum egritudines manifestas de diabete: cum omnibus suis speciebus: et ex quibus causis habēt prouenire fm q̄ nostra consuetudo tractādi exigit et requirit. Nunc autem intendo determinare de alia specie diabetis nominata a.G. in libro suo de egritudinibus interioribus. Et fuerunt quidam medici qui crediderunt q̄ verba eius sint cōtraria adinuicē:eo q̄ dixit in isto libro de interioribus q̄ diabetes oritur a siccitate renum:et in libro qui dicitur maimor: dixit q̄ fit a debilitate virtutis mutatiue renum. Et sine dubio a debilitate renum procedit hec egritudo:ꝛ hoc est veritas q̄ de vna specie diabetis loquitur in libro de interioribus:ꝛ de alia in maimor. Nūc vero tractabo de cura harum specierū diabetis: tamen aliqua ante volo preponere verba: et sunt ista: q̄ cura membrorum cōsimilium est removere causam facientē egritudinem: et reducere ea ad suam complexionē naturalem:considerando diuersitatē mēbrorum fm etatem pueritie:et iuuentutis:senectutis: et senij:ꝛ fm diuersitatem sexus:ꝛ hoc est manifestū:ꝛ necessariū est hec mēbra curare cū medicinis exeūtibus in contraria qualitate in simili gradu exitus sue cōplexionis:ꝛ si volueris minuere de virtute medicine: videlicet vt aliquid minus exeat in contrariā qualitatem egritudinis: nō erit peccatū:nec iuste eos reprehendendus ex hoc:eo q̄ id quod nō potest cōpleri in duobus vel tribꝰ diebus complebis in pluribus fm illam similitudinem. Et certe hec est via perfecti viri: et experti in arte sua. Qm̄. ȳ. dicit studeas tuo posse proficere infirmo tuo cum incipis curare euz in prospiciendo cū hoc ne inferas ei nocumentum: vide ergo quā vtile istud documentū existit. Quapropter cū videris mēbrū aliqd elongatū a sua cōplexione naturali:in duobꝰ vel tribus gradibus studeas ipsum primo reducere cuz medicinis cōtrarijs illiꝰ qualitatis in vno gradu vel duobus. Sed hoc cōsiderandum est cum summa diligentia et cautela:videlicet mētiēdo quantitatē elongationis complexionis innaturalis a naturali et propria complexione: quoniam intantum vnus medicus excellit alium inquantuz veritati in cognoscendo magis altero ap propinquat. Et hec res est valde necessaria ad sciendū in arte medicine:ꝛ cum hoc indiget studio magno:et experiētia longa. Et super hoc est necessariū vt medicus sit boni ꝛ perfecti ac perspicacis intellectus. O quā bene dicit Ptholomeus cum dicit q̄ scientia stellarū ex rebus illis est. Et nota quod oia membra principalia indigent medicinis confortātibus eorū virtutes: licet contrariētur accidentibus ei egritudini. Medicine autem confortatiue sunt medicine non multum stiptice: et hac confortatione indigēt cetera mēbra: quoniaz quodlibet membrū propriā hz medicinaz et sibi conuenientē. Et predicte medicie stiptice cū hoc sint aro-

Ptolomeus

matice:q; aromaticitas necessaria est omnibus membris: exceptis his que ex re horribili nutriuntur:sicut sunt inteſtina: et renes. Egritudini vero cui stipticitas infert nocumētum addere debes tantum de alijs medicinis:donec illa stipticitas occultetur. Et sic iam compleui id quod volui in hoc loco declarare. Nunc autem restat mihi determinare de specie illa diabetis que puenit ex debilitate virtutis immutatiue. Attende ergo in hoc loco quid dicturꝰ sim. scias itaq; quod virtus immutatiua est vna ex virtutibus procedentibus ab epate. Quarum quatuor ibi esse reperiūtur. videlicet attractiua:retētiua:mutatiua:et expulsiua. Et omnes iste destruuntur destructa complexione epatis ipsius. Defectꝰ autem qui prouenit a debilitate virtutis attractiue est q; mēbra non attrahunt nutrimentū et inde deueniunt ad defectum et consumptionem. A debilitate virtutis retentiue sequitur q; superfluitates que exeūt per sudorem vel per fluxum ventris: sunt indigeste. Sed a debilitate virtutis mutatiue prouenit ydropisis:vel diabetes ſm sentētiam Gal'. Et a debilitate virtutis expulsiue sequitur quod feces exeūt illaudabiles ⁊ tempore inconueniēti:et q; id quod deberet exire cum fecibus: retinetur. Et iterū a debilitate virtutis mutatiue prouenit quod digestio est incōueniens in stomaco:et epate:⁊ omnibus alijs membris quare ex hoc proueniunt species ydropisis:videlicet yposarca:asclites:⁊ timpanites: et est possibile quod in vno eodem infirmo sint due ex istis speciebus simul et aliqñ tres:et a debilitate huius virtutis dicit Ga. q; efficitur diabetes. Et pro maiori parte quādo vna ex istis virtutibus debilitatur:debilitantur et relique si fuerit in membro principali: in reliquis vero mēbris minime: eo q; quādo non principalia exeūt a sua complexione naturali in calliditatem:frigiditatē:siccitatez: vel humiditatem: non debilitātur propter hoc alia mēbra: sicut ex duabus alijs speciebus diabetis. Et scias quod ille qui patitur diabetem non potest assuescere coitum nec frequentare. Istis autem inunge renes cuz oleo amigdalarū dulciū mixto cum aqua dulci multotiens in die:⁊ habeas cotum madefactū in istis pluries ⁊ superpone. Et si distillaueris ab alto predictā mixturam existētem in ampulla habente os strictum super renes erit maioris efficacie et penetrationis cum adiutorio dei. Et regendo infirmum hoc regimine:liberabitur scilicet in cibo dare ei oua gallinarum ⁊ gallinas in tassea:et oleū eiꝰ in cōdimentis sit oleum amigdalaruz dulciū: et comedat amigdalas excorticatas cum zuccaro. Et edus de lacte est ei conueniens in tassea. Et galline etiam decocte in bono lacte similiter conferunt multum. Et accidit etiā quādoq; renibus debilitas virtutis attractiue: ita q; renes nō attrahūt sanguinem ad sui nutrimentū: quare miscetur cum vrina: et sequitur inde species ydropisis que dicitur ysoparca: cuius curā superius determinaui in curatiōe specierum ydropisis.

Gal.

pisis. Si autem debilitas virtutis attractiue renū fuerit ex superflua humiditate ipsorum: et de hoc fueris certus: cura tunc esse debet contraria supradicte. da ergo ei bibere sirupū de corticibus citri: cum bona quantitate aque. Et cibaria eius sint turtures: passeres: et pulli assati in veru: et elixi etiam cum almuri: vel in sartagine fricti. Et gallina assate similiter conferūt: ⁊ cō cede ei vt multum coeat cū mulieribus. Et fac eum exercitare: quod est contrarium eius: cuius causa fuerit ex siccitate: quia ille indiget quiete: et ocio omnino. Et prohibeas ei ne itret balneum: et si vult intrare non ponat se in lauello. Et eius introitus sit ante cibum: stādo ibi donec sudet: et nō dormiat postea: et sic in breui liberabit deo dante. Et potest etiam euenire: qđ dicta debilitas virtutis attractiue renum procedat a destructione epatis: quod est mēbrū principale: sed hoc nō manifestatur leuiter in renibus: nisi propter multam attractionem ipsorum. Et iam scis q̄ virtus attractiua precedit in nutritione membrorū alias virtutes: quoniā retentiua non retinet: nisi rem attractam: et non mutatiua non alterat nec immutat nisi rem retentam: et expulsiua nō expellit nisi ex re attracta retenta ⁊ immutata in tēpore sanitatis: per accidens aūt ⁊ ex violentia expulsiua aliquādo expellit id quod nondū est mutatum. Et hoc in hac debilitate renū non leui declaratur. Sed quando cōplexio principalis mēbri destruitur: destruūtur cetere virtutes: q̄ quādo epar infrigidatur infrigidatione certa ⁊ manifesta: destruitur tunc virtus attractiua et retētiua et mutatiua. Quod si simpliciter siccitas prevaluerit in ipso epate destruitur inde virtus mutatiua: tñ attractiua: retentiua et expulsiua non leduntur manifeste: nisi superabūdauerit in excessu. Qđ si sic fuerit oēs inde destruuntur. Et si humiditas in modica q̄titate epati acquiritur: non leditur ex illa manifeste: q̄ est assuetus illa. Sed si fuerit in excessu destruitur attractiua et retentiua. Mutatiua vero ⁊ expulsiua nō multum leduntur ex illa. Et in summa dico q̄ quelibet qualitas qñ superabūdauerit in excessu: est causa destructionis ceterarum virtutū. Et iam superius determinaui de principalitate huius mēbri ⁊ eius nobilitate: ⁊ de suis egritudinibus: et eius curis: et de his que ipsum habent conservare.

¶ Capitulum. vij. Quod est de solutione continuitatis renum et vesice.

IN renibus quoq̄ accidit qñq̄ solutio continuitatis quēadmodum et alijs membris accidere consuenit. Quod si ex ferro vel simili facta fuerit: cura est impossibilis. Si vero ex apate fuerit ꝓfidere possumus de salute ipsius: vtendo his que habent ipsos confortare et dissoluere: sicut oleū ro. bonum. Et potest etiā in collo vesice apostema euenire: sicut in renib⁹ dixi fieri posse: sed istud est minus illo. Et quando apostema oritur in collo vesice: vessica impletur vrina: et non potest

exire et inde sequitur angustia et inquietudo cum dolore forti. Et cura huius est flobotomia: minuēdo de sanguine ꝑm q̄ vi
Cura. debitur conuenire: cōsideratis tamen cōditionibus scriptis in isto libro: ⁊ subtilia regimē ipsi⁹ subtrahendo ei omnes carnes. ⁊ panem etiam: ⁊ potū similiter minuere debes quantuz potes. Postquā scis q̄ via vrine est oppilata. Et si ex necessitate opz teipsum cibare da ei talia quorum modica quantitas multuz nutriat: sicut sunt ouа: da ergo ei duo elixa solūmodo: et inunge externus collum vesice cum oleo ros. tepido in quo rose pluries sint mutate. Et cum hoc regimine cito liberabit ꝓut credo deo dante: eo quod resoluit q̄ paratuz est resolutioni ⁊ mitigat id q̄ aptū est recipere mitigationez. Et si non videris infirmū nisi postquam ad saniem deuenerit apostema: tunc cura eum sicut dictum est in apostemate renum cum fuerit apertū: cognoscendo quod istud citius curatur ⁊ leuius apostemate renum ꝓpter sui parutatē. Q̄ si dicta eius pluſquam dixi ingrossata fuerit: superueniet in loco grossities ꝓeter naturam: et constringetur vrina: et fortificabitur dolor: ita quod necesse erit redire ad primā curam scilicet ad mitigandum: et resoluendum: et ad minuēdum sanguinem. Et possibilis est quod oppiletur collum vesice causa lapidis: vel a sanguine coagulato: aut a grossa sanie: quare difficultas vrine sequitur inde valida. Et cura huius est intrare balneum: et resupinare infirmū super dorsum suum: et mouere eum motu forti: quia ex tali motu grauia ad inferiora descendunt et sic lapis descēdet in vesicam: et fac eum vrinare iacendo supinus: comꝓimendo sua manu: et vrinando cessabit dolor. Et postea da ei medicinas fortes frangentes lapidem. Et non inueni aliquid quod tam cito frāgeret lapidem: sicut hoc quod portauit pater me⁹ ex oriē te: et vocatur oleum alquiscemi. Et cōfert etiā mirabiliter paralisi: ita quod sanat̄ eā eadē die. Et color huius olei est viridis: et est subtile in substantia ⁊ clarum sicut aqua: aromatici odoris acuti et fortis. Et ego vidi plures homines qui curati fuerunt a lapide in .xxiiij. horis. scilicet quod istud oleum frangit lapidem in eis in illo spatio. Et nunquam vidi talem medicinā tempore meo tam velocis operationis: et taz miraculose sicut ista est. Et dosis istius olei est quarta parsauř. j. Et si sentit infirmus mordicationem in vrinando: misceatur cum eo bis tātum de oleo amigdalarum dulcium: et ꝓpinetur ad potanduz. Quod si non inueneris de isto: dabis ei de dianiso et adriano tantum de vno quantum de reliquo simul: quoniam confert multum. Et si haberes de optimo et puro balsamo et dabis ei ad bibendum franges lapidē. Et iam recordor cum essem in carceribus hali quod ipse misit mihi scriptorem vnū suum: qui erat in conditione mortis a lapide: et ꝓcepi ei vt biberet tertiam partem. ʒ. de optimo balsamo: et eiecit lapidem cū ipsa

vrina ipso die. Et de hoc fui medici mirati fuerunt valde: querentes a me si hoc haberem ab aliquo auctore. Quibus dixi quod sic. Et est possibile quod opileatur via vrine a sanguine coagulato: vel a sanie grossa: quorum forma est forma sanguisuge. Et ista indigent omnino absterssiuis: aperitiuis: & incisiuis: quatenus faciant mordicationem: et procreent dolorem. Sed hoc ex necessitate conuenit. Et da ei ad bibendum aquam mellis in qua decocta sint semina communia et liquiricia. Et quod velocius confert istis est syrupus squinzabin cum decoctione liquiritie. Et confert etiam in hoc casu in stringa que in arabico dicitur alchatatah: proiiciendo per ipsaz mel dispumatum cum aqua liquiricie.

¶ Cap. viij. Quod est de debilitate vesice & exitu innoluntario vrine.

Et accidit aliquando debilitas vesice: ita quod no potest vrinam retinere. Et causas eius superius determinaui. Et fit similiter a mordicatione vrine quod non pot eam retinere quare guttatim exit. Et fit etiam a debilitate virtutis retentiue: vnde exit inordinate vrina. Et istud euenit aut a mala complexione membri: aut ab humiditate superflua imbibita in eodem membro: vel a re extrinseca: velut senibus quando sedent super lapides frigidos: vel indauunt interulas et sarabulas madefactas: et similia. Et potest esse ex receptione medicinarum frigidarum: vel appositione eorum que sunt in vltima frigiditate errore medicorum in apostemate calido. Si autem hec passio fuerit ex humiditate superflua imbibita in membro. Cura est subtiliare regimen: et desiccare illud: dando ei panem bene fermentatum madefactuz in almuri et oleo: et turtures: et passeres assate et suffricte confe runt: bibendo aquam in modica quantitate. Et cum bibit illam misceat ipsam cum syrupo corticis citri: vel masticis: vel squinanti. Et inunge exterius locum cum oleo macis mixto cum oleo rosa. spargendo desuper post inunctionem de macis pulverizatis. Et hoc facies: donec fuerit liberatus. Si vero dicta egritudo fuerit ex mala complexione frigida solummodo absq; humoris vitio: vnge cum oleo anetini: et de alcha coem simul mixtis añ. cum quarta parte eorum olei amigdalarum: et continua hec donec fuerit liberatus. Et ciba eum carnibus anatis: et anseris assatis: vel decoctis cum rapis. Et columbini siluestres masculi etiam sunt ei vtiles. Et in istis duabus causis: scilicet quãdo fuerit ex superflua humiditate: vel ex frigiditate confert inungere nucham post caput cum oleo de lentisco: aut oleo balsami: cui mixta sit decima pars olei sinapis. Et fac abstinere eum ab omnibus rebus frigidis et humidis & proprie ab aqua: q; ipa naturaliter est nocius oibus passionib9que

Cura.

sunt ex frigida ⁊ humida causa: quoniam nos nō vtimur in nutritione aliquo elemento simplici nisi aqua. Quod si quis dixerit nos vtimur igne cū decoquimus tasseam: vel carnes eliras ad ignem. Dicimus quod hec nō est questio quia si operati sumus ignem in decoquendo predicta: miscemus aquam in illa decoctione: que frangit virtutez ignis. Et si dixerit iam decoquūtur carnes et semina sine aqua dicimus quod hoc fit in minori parte: quia cognitum est quod semina assata et carnes assate non continuantur ab hominibus semel in mense vel bis. Et ego credo quod de mille hominibus vix vnus reperiatur qui aqua non vtatur. Et si adhuc dicet: nonne quando imus per desertum et deficit nobis aqua recurrimus ad lac loco aque: ⁊ maxime ad lac infrigidatum: dicimus quod non reperitur de cibis compositis aliquis sic frigidus et humidus: et ita vicinus aque: sicut lac. Et iam deniani ab intentione propria: et redeo ad ipsam. Et dico quod si fecerit ista quemadmodum dixi: liberabitur cum adiutorio dei. Et hucusq; locutus sum de renibus ⁊ vesica: nūc autem incipiā loqui de testiculis.

Decoctio.

¶ Tractatus. iij. Qui est de raicis et continet capitula quinq;.

¶ Capitulum primum. Quod est de testiculis et de sterilitate que ex mala complexione ipsoꝝ procedit.

Dico q; testiculi sūt ex numero principalium membrorum: et eorum virtus est magna valde: quia manifeste videmus qō quilibet eunuchus habet vocem subtilem: et est vilis consuetudinis: ⁊ moris et est absq; barba: ⁊ nō est stabilis sensus: ⁊ vix vnq; inuenitur eunuchus sensati sensus et intellectus: nec legalis: nec vnquā fuit auditum q; aliquis castratus fuisset bonorum morum. Sed forsitan aliqui reperiuntur qui habent aliquam probitatez cum ydonea ⁊ pulcra receptione seu collectione: sed hoc nō habent a se: sed a doctrina aliorū: quia id quod a suo proprio intellectu procedit: modicum valere: vel nihil penitus reperitur. Et aliqui istorum reperiuntur q̄ non fugerent a leone: ⁊ sunt facientes magna dona. Et isti idē aliquando fugantur a modico quid: ⁊ recipiunt retro modicuz q; prius dederunt: ergo rationabiliter videtur ex his q; testiculi sunt membra principalia. Et accidit eis aliquādo q; sperma veniens in ipsis non bene digeritur: quare non generant. Quod si hec mala complexio in vtero materno fuerit acquisita: nō est laborandum a medico. Quod si fuerit post natiuitatem acquisita: aut aliquam habuerunt ab extrinseco contusionem: vel aliquam grossitiem preter naturā habuerunt: bene tunc curam recipere possunt: vide ergo quod si aliquis iuuenis vel medie etatis subito absq; causa cognita vel manifesta sterilis factꝰ fuerit: esto certus q; illud non pro-

cedit nisi aut a mala complexio ne calida in excessu: vel frigida: aut humida: vel sicca: aut a composita ex istis qualitatibus. ꝑm ꝙ componuntur adinuicez. Et potest etiã euenire a nimia impetuositate caliditatꝭ febris. Et ego cum essem iuuenis vsus erã regimine calido: ⁊ non generabam. et nesciebam causam: demum habui causon: et vsus fui cucurbitis: et odorabam nenufar ⁊ cãforam cum pomis: ⁊ cum fui a febre liberatꝰ genui filios quos habeo: et alios p̃ter ipsos plures. Et sic habes curam huius: scilicet quia seruare debes istud regimen: et dare debes ei ad comedendum cucurbitã decoctam cum portulacis: et cum pane bene fermentato: considerando ꝙ modica quantitas harum rerum confert ei multum. Si autem dicta passio fuerit a complexiõe frigida: scire debes ꝙ modica frigiditas multũ impedit generationem: ⁊ nos temperare debemus illam complexionem frigidam cum rebꝰ que sint talis caliditatis ꝙ non noceat generatiõi. Et hoc accidẽs multotiens senibus accidere reperitur. Et cura huius est dare ei de tertio in tertium diem pondus aurei vnius de tyriaca magna aut de metridato: sed metridatum magis cõmendo in hoc casu. Regimen eius sit vt des ei columbos elyxos cũ rapis: vel sine rapis ponendo has species cum eis. ℞. piperis longi: ⁊ cardamomi: et cinamomi electi: et aliquid etiam de pipere nigro: et cicera etiam sunt bona in hac intentione: ⁊ loco olei oliuarum pone oleum amigdalarum: et inunge membra spermatis cuz oleo de granis alzaurij ⁊ oleo rosaceo: et inunge posteriora capitis cũ spina tota ex oleo de ben: in cuius. ℥.i. sit dissolutus aur̃. ʒ. optime ambre. Et da ei ad bibendum syrupum de pomis cũter tanto aque calide: ⁊ cuz duobus granis musci: et vbi dixi ꝙ debes euz inungere: inunge fricando eum fortiter. Et ciba euz ouis elyxis: ⁊ oua etiam pisciuz densorum non habentium multas spinas conferunt in hoc casu: et generaliter dico ꝙ oua piscium sunt vtiliora ipsis piscibus. Et pro certo cepe cocte cuz carnibus arietinis bonis multum conferunt: et etiam crude valent ad hoc: preter quod ego dico quod sperma generatuz ex ipsis procreat filiũ stultum atq; stolidum: nisi deus auertat qui mundum regit ⁊ gubernat suo precepto et voluntate. Et si sperma quod generat̃ fuerit humidum: non tamen in excessu procreat feminas. Et si i excessu fuerit humidum non generat vllo modo. Et cura horum est cõuertere complexionem eorum ad siccitatem. Et dabis ei ad bibendum syrupum de corticibus citri cum aqua termarum. Et si non posses habere de illa aqua fac bulire de aqua communi in vase optime vitreato vsq; ad cõsumptionem medietatis: ⁊ cum illa syrupum distemperabis: et comedere etiam cortices citri cõfert. Impeditur etiam generatio ⁊ destruitur a siccitate superflua. Quod si dicta siccitas non fuerit superflua pro maiori parte procreabit masculum: tamen omnia iussu creatoris proce-

Cura.

dunt. Si autem siccitas exuberauerit in excessu: nullatenus generabit. Et eorum cure sunt difficiles tamen si longo tempore abstinuerit ab vsu mulierū possibile erit q̄ generabit. Si autē dicte qualitates fuerint compo site. vez q̄ dicta membra spermatis fuerint complexionata mala complexione frigida ⁊ sicca: aut frigida et humida scias q̄ iste due complexiones modicuz habent generare. Complexio vero frigida et sicca generat sperma in modica quantitate: et illud quod generatur est subtile. Frigida autem complexio et humida facit subtile magis sperma: sed non in tam modica quantitate: et isti modicum generant: et quando generant pro maiori parte faciunt feminas. Et cura horum est rectificare complexiones eorum cum medicinis oppositis complexionib⁹: componendo eas secundum quod conuenit. Qui autem habent complexionem calidam ⁊ siccam: habent appetitum mulierum temperatum: sed velociter eiciunt sperma. Et postq̄ incipiūt spermatizare appetitus est fortissimus: et sperma est grossum valde: et pro maiori parte isti generant masculos donec incipiunt senescere. Et qui habent complexionez calidam et humidā sunt habentes appetitum fortissimū antequam eiciunt sperma: ⁊ nō eiciunt illud tam velociter: sicut illi qui habēt complexionem calidam et siccam. Et sperma ipsorum est mediocre inter grossum et subtile: et pro maiori parte faciunt: masculos: ⁊ si generant feminas sunt viriles in fortitudine et impossibilitate patiendi labores: et totum procedit secundum voluntatem diuinam: que sciens est omnium secretorum: sed teneor recordari de hoc quod dicunt medici. Et pro certo medici loquuntur vsquequo intellectus eorum potest attingere. Et abinde desistunt. Et dicūt similiter medici quod habentes talem complexionem: scilicet calidam et humidam generant multos filios: et generant quasi vsq̄ ad finem senectutis absq̄ debilitate virtutis eorum. Aristoteles vero dicit quod a septuaginta annis supra nullus potest masculū generare: sed experimētum nobis certificat: et manifestat quod non sic est: quia multos vidimus octuagenarios et supra masculos generasse. Et quamuis sint pauci: etiam et centum et supra masculos generauerunt. Et laus sit et gloria ipsi qui hoc fecit et disposuit. Et credunt quamplures astrologi quod natiuitas aliqua non possit esse talis quod trāseat centumuiginti annos. Sed hec verba non sunt concedenda: quia scimus certissime quod sphere et stelle: et materia et forma: tempus et locus sunt res create et generate: quare nullum profectum vel nocumentum possunt agere vel imprimere nisi precepto et voluntate diuine prouidentie. Et volo dicere in hoc loco quid mihi successit cum essem in carceribus de haly. Uxor mea erat pregnans: et hoc ignorabam: et ipsa infirmata fuit tali passione quod necesse fuit mihi dare ei medicinam laxatiuam: que fuit ta-

Complexiones.

lis quod nullus posset estima-
re quod aliqua pregnans etiaz
ex assumptione modice quan-
titatis fetus in ea posset rema-
nere:et ipsa recepit eam absq;
lesione sui ꝛ fetus:et postea de-
clarata fuit impregnatio eius:
ꝛ me penituit ꝛ valde de erroꝛe
quem feceram:quare misericoꝛ
diam quesiui ab altissimo crea-
toꝛe de eodem:et peperit filiuz
masculum:quem hodie mecuz
habeo. O quam cōmendanda
Gal. sunt verba Gal.euz dicit:quod
qui a scissura dure matris vel
pie matris liberatur deus illuz
suscitauit: he autem comple-
xiones que prescripte sunt alie
sunt a natiuitate idest in vtero
materno acquisite:et alie sunt
que post natiuitatem acquirū-
tur:via autem conueniens ad
hoc est vt facias redire eum ad
suam complexionem natura-
lem:et hoc cum medicinis op-
positis:sed non in eodem gra-
du sui exitus. ℣.g. Quod si ali-
quis elongatus fuerit a sua cō-
plexione naturali versus cali-
ditatem in duobus gradibus:
non debes ei dare medicinas
frigidas in duobus gradibus
sed solum in primo gradu:eo q̄
continuando diu istud regimē:
reduces eum pro certo ad suam
complexionem naturalē absq;
lesione et infirmitate. Et si subi
to intenderis ad reductionem
sue qualitatis cum medicinis
omnino oppositis:poterit esse
si erit fortis quod sustinebit se
et liberabitur. Sed si fuerit de-
bilis:aut ratione etatis vel na-
ture dubitandum est quod ip-
sum ad mortem facias deueni-
re. Quare agendum est remis-
sius et magis temperate sicut
dixi. Et totum quod diximus
hucusq; intelligendū est si egri
tudo fuerit accidentalis. Sed
si egritudo fuerit naturalis:
hoc est i vtero materno acquisi
ta:non euadet nisi vno istoꝛum
duoꝛum modoꝛum. vez aut stu
deas eum taliter regere quod
facias eum permanere in sua
crasi et complexione naturali:
et sic poterit vocari sanus i illa
complexione:aut vt reducas il-
lum paulatine ad oppositum
sue naturalis complexionis:et
hoc non potest fieri nisi in pue-
ro et i minoꝛi pte. Si vero fue-
rit maioris etatis nullo mō ipa
sua complexione naturalis po-
terit permutari. Et a pueritia
etiam non potest transmutari:
nisi cum magna difficultate:et
post longitudinem temporis
cum multis expensis:et diuer-
sis conditionibus:ita vt non fa
cias ipsum exire et elongari a
suis debitis operationibus na
turalibus. Et iam hucusq; de-
claraui signa propria comple-
xionis huius membri vniuscu-
iusq; complexiōis generaliter.
Nunc autez remanet mihi de-
clarare alia signa specialia: et
sunt ista: quod pili in pectine
citius oriuntur in complexio-
ne calida quam in frigida: et
adhuc citius:si fuerit calida et
sicca:sed cum deuenerit ad se-
nectutem non crescunt tam ve-
lociter:et etiam in complexiōe
calida ꝛ sicca sunt pili crispi et
grossi ꝛ nigri. In frigida ℣o nō
oriunt ita cito:ꝛ subtiles sunt:ꝛ
nō ita duri:ꝫ sunt blōdi:ꝛ et qñ

fuerint scilicet testiculi frigide ꝛ sicce cõplexiõis. Cũ aũt fuerit frigida ꝛ humida cõplexio huius membri: erunt pili albi: coloris lini et subtiles: ꝛ cum crescunt tendunt; aliqñtulũ ad nigredinem. Et non invenies ex istis cõplexionib⁹ q̃ sint debiliores in coitu q̃ qui sunt frigide ꝛ sicce complexionis: sed q̃ sunt calide ꝛ sicce cõplexionis velocissime erigunt cũ forti ꝛ acuto appetitu: sed cito debilitantur: et eorum virtutes diminuunt.

¶ Capitulum. ij. Quod est de apostemate testiculorum.

T oriũtur q̃dez in hoc mẽbro apostemata quẽadmodum in alijs mẽbris: et hec ap̃ata sũt malitiosa: ꝛ falsa ex natura propria sui membri. Studeergo flobotomare patiẽtem ex basilica: si fuerit egritudo ex abũdantia sanguinis: ex opposita parte egritudinis. Et pone desuper emplastruz ex farina ordei factũ ꝛ succo memite: et de panicald quorum partes sint equales: camomille anthere. aã. partem mediam; que terenda sunt tere: et misce cum aceto et aqua ro. ꝛ fac ẽplastrũ: et pone desuper; ꝛ adhuc supra pone folia fici. Et innunge locũ primo cum oleo ro. ꝛ succo sempervive et aceto: quorum partes sint equales: hoc emplastrũ et innunctio etiaz proprie valet. Si apostema fuerit ex colera; aut si in ipo colera dominatur; et si virtus fortis fuerit: purga eũ cũ his q̃ coleraz educũt: sicut cum sero caprino coagulato cũ lacte fici: ponẽdo ex scamonea intus quartam partẽ aũr. vni⁹. et de sirupo masticis. ʒ. ij. nõ ponendo aliquid vnctuosum: qm̃ si fieret provocaretur calor. Et ẽtitas aceti que ponit in istis apostematib⁹ colericis non debet esse nisi tantuz quod possit ducere virtutes medicinarum ad locum: eo quod acetum non mitigat perfecte vbi colera dominatur: sed mitigat pfecte vbi sanguis vel flegma abundare reperitur: et istud nota. Si autem apostema fuerit flegmaticum: quod pluribus et diversis modis esse reperitur scilicet qz potest esse ex flegmate vitreo: et illud est grossum: vel ex flegmate aduſto: ꝛ illud est falsum: vel potest esse ex flegmate quod nõ est i vltima grossitie. Et potest esse ex flegmate acetoso: et illud flegma quod non est in vltima grossitie est naturale. Et potest etiam esse illud apostema aquosum: ꝛ cum premitur digito cedit. In istis itaq̃ apostematibus flegmaticis vtere emplastro facto ex farina ordei: ꝛ cinere lentisci: ꝛ misce cum aceto et aqua. aã. partes equales; ꝛ pone desup. Si aũt istud apostema fuerit ex flegmate grossoval de: fac emplastrum quod diximus in apostemate sanguineo sed adde de camomilla; ꝛ aceto in maiori ẽtitate satis. Si vero dictum apostema fuerit melençolicum: ꝛ ad colorem nigrũ devenerit; scias quod istud apostema non poterit sic permanere: immo augmentabitur valde. Quod si volueris ipsuz medicinare cum fortibus medicijs

nis fortificabitur egritudo: et augmẽtabitur apostema. Sed sufficiet tibi euacuare corpus a melencolia. Et hoc cum barburia.i.cum polipodio et lapide lazuli:et epitho.añ.ptes equales;et adde ad rectificandũ eorum malitiam:et suam siccitatem remouendam:flores nenufaris:⁊ violas añ.partem.5.ellebori nigri quartam partẽ vni⁹: pistentur quelibet per se:et cribellentur. Et frica dictas medicinas cum aur̃.j.olei amigdalarum dulcium:et incorpora cũ syrupo squinzibin. Et da ei de isto medicamine ieiuno stomaco cum aqua tepida ad bibendum aur̃.v.facta ⁊ seruata ꝯueniẽti dieta dieb⁹ plurib⁹. Et pone spacium inter vnam assumptionez huius medicaminis ⁊ aliam tot dies quot assellauerit sellas infirmus ex eadem. Et postea iterum dabis:quoniam iste humor pro maiori parte nõ euacuat̃ vna purgatione:quare conuenit pluries iterare:semper ponendo spacium tot dierꝝ quot sellas fecerit infirm⁹. Tẽpus autem in quo dare debes laxatiuũ esse debet taptũ in caliditate frigiditate siccitate et humiditate. Et nõ attẽdas dicta astrologorum in diuisione temporum anni:qui diuidunt ipsa secundum certum spaciuz dierum vel mensium quoniam scientia medicine non sic procedit:immo secundum sensum et sensibilitatem procedit:quia illud tempus est temperatum vbiqꝫ terrarum in quo percipitur tẽperies scilicet equalitas inter caliditatem frigiditatem siccitatem et humiditatem: in quocũqꝫ die vel mẽse anni fuerit. Et sapientes de toleta contradicunt huic opinioni astrologorum dicentes quod sciẽtia radicalis medicine cui adherere debemus est secundum sensum et estimationem perfectaz in arte medicine: Et dico quod medici non laudant purgationem vel flobotomiam nisi in tẽpore temperato:eo quod quando tempus elongatur multum a temperie versus frigiditatem humores gñaliter sunt coagulati:et cõpacti:et difficulter purgantur:et mouentur. Et si volueris omnino purgare in tali tempore cum medicamine laxatiuo:timendum est de excoriatione intestinorum:eo quod frigiditas aeris comprimit et expellit humores ad stomacuz: ⁊ ad intestina:quare si dederis laxatiuum illa de causa:poterit dissenteria euenire hac de causa:quia natura est et fuit pigra ad euacuandum humores coagulatos ⁊ inuiscatos in mẽbris:et facta violentia a medicamine laxatiuo inde dissenteria subsequitur. Si vero aer ad caliditatem superfluam declinauerit:humores tunc velocissime euacuantur:⁊ mouentur: quia humores sunt dissoluti ꝓpter caliditatem. Et post talem euacuationem sequitur debilitas magna:quia spiritus etiaz dissoluuntur illa de causa. Et cum dico spiritus intelligo ex quatuor membris principalibus:valet:corde:epate:cerebro: et testiculis:quoniam isti quatuor spiritus istorum quatuor membrorum sunt sustentacula humane nature. Quod si tem-

pus fuerit superflue siccitatis: inde spasmus poterit peruenire. Et si fuerit superflue humiditatis: debilitatur ab ipsa purgatione patiens causa relaxationis et debilitatis virtutis retentine: et subsequitur inde fluxus super fluxus: qui dicitur lienteria: quia quando virtute retentiua priuatur membrum: omnes alie virtutes destruentur: cognoscendo quod id quod dixi de complexionibus simplicibus vix reperitur ꝑ maiori parte in aliquo tempore et regione: sed composite bene reperiũtur: sicut est caliditas et humiditas: frigiditas et siccitas: frigiditas et humiditas. Sed per simplices complexiones poteris compositas cognoscere atq; scire: sicut docui. Et vide quid faciunt tempora anni: quia in aliquo anno arbores velociter virescunt: ⁊ properant citissime ad producendum flores: folia: et fructus: et i alio tardãt. Quare medicina non procedit nisi secundum sensum. Quod si processeris in hac cura isto ordine et regimine scilicet superponẽdo membro que habeant dissoluere: et que habeant stipticitatem: et subtiliare: et mitigare: tunc cognosces iuuamentum patientis. Et quãuis ad perfectam liberationem non deuenerittamen egritudo alleniabitur: et diminuetur apostema omnino. Et cum hoc toto indiget rectificatione cibi: ⁊ de melioribus cibis est gallina i tassea. Sciendo quod ab aceto est abstinendum in omni egritudine melencolica: et ab omnibus cibis grossi nutrimenti: sicut sunt pisces: oliue: et caules: et carnes bouine: et antiquorum arietum: et camelorum: leporum: et yrcorum: et stambecorum: ceruorum: et daynorum: et caprarum: et similium: quoniam sua grossitudine et siccitate nocumẽtum inferunt in hac egritudine: vua autem passa et ad solez exiccata confert in hac passione: et grana pini: et amigdale dulces non nocẽt: immo conferunt. Testiculis autem quandoq; accidit mala complexio cum dolore et sine dolore: humida enim complexio mala sola est absq; forti dolore: sed operationes membri perturbat: et inde maligne et graues eueniunt egritudines. Sed quia testiculi sunt membra composita accidit in eis enervatio seu relaxatio ex forti attractione. Et si ex hoc nõ fit ruptura aliquarum venarum vel aliorum membrorum erit facilis eius cura. Si vero aliqua ruptura ibi facta fuerit: et complexio eius calida et humida extiterit: ibi putredo generatur que postea indiget euacuatione cum ferro: vel medicina. Si autem cõplexio patientis ficca multum fuerit: quãuis ruptura modica fuerit: exiccantur testiculi: et arefiunt.

¶Capitulum. iij. Quod est de mala complexione sicca testiculorum.

Potest quandoq; testiculis siccitas et macies euenire: et hoc pluries fit post curationē apostematum eorum. Cura autem horum est flebotomia seruatis conditionibus supradictis: ⁊ desuper pone cotum madefactum in eleoro. aromatizato. Et cū dico oleū rosatum intelligo quod factum sit ex oliuis recentibus sine sale: ⁊ quod non fuerint vel steterint ammassate: ne inde possint siccitatem acquirere et habere. Et quod illud oleum sit renouatum ex rosis recentibus annis plurib⁹: iterando rosas plures in anno: ⁊ subtilia regimen ei⁹ remouendo eum ab omni genere vel specie carnis: ⁊ sufficiet ei dare panem bene fermētatum cum lactucis vel portulacis decoctis: quoniam istud regimen remouet grossitudinem que accidit ab apostemate: et inunge postea locum cum oleo de alzarij. i. de nucibus cipressi ⁊ anetino: quorū partes sint equales. Et serua istud regimen donec perfecte fuerit liberatus. Quod si cōtusi fuerint: flebotoma patientem: ⁊ inunge cum oleo ro. supradicto et subtilia regimen multum: ⁊ sic optime ⁊ perfecte liberabitur prout credo: si vero fortis fuerit contusio: difficilis erit cura: tamen eadem est cum suprascripta. Et accidit etiam quandoq; testiculis relaxatio. ⁊ hoc accidere potest: aut ab egridine que fit in eis: vel ꝓpter debilitatem renum. Et cum cōfortatur corpus: ⁊ rectificatur: mouet istud accidēs. Et fit quādoq; a senectute: ⁊ ꝓ certo senect⁹ est egritudo naturalis. Et cura huius est inūgere testiculos cū oleo balsami. Et si non inuenis balsamum: pone loco eius oleū de alzeuru: sed non est tante efficacie: ⁊ inunge etiam spinā cuz predictis: sicut dictum est.

¶ Capilulum. iiij. Quod est de crepatura.

Et accidit qñq; in orificio nerui in quo pēdēt testiculi: seu in foramīe dilatatio: aut cā superflue hūiditatis flegmatice: vel ex senectute: aut alteri⁹ de cā: ⁊ pōt etiam inde descendere ad bursam testiculorum ventositas: vel aliqua humiditas que assimilatur speciei crepature. Et cura hui⁹ est vt infirmus continue supinus iaceat ponēdo puluinar seu cussinum magnum sub coxis. Qđ si id qđ cecidit ī bursam testiculi est vapor: studeas illū dissoluere: ⁊ pone deforis super orificium stiptica. Et subtilia regimen eius: dando ei turtures et passeres. Et pone super locum camomillā: rosas: ⁊ nuces de alchaharu. i. cipressi: et incorpora eas cum agresta ⁊ aqua equalr Et vtere isto medicamine donec fuerit liberatus. Et si id qđ descenderit vel est in bursa fuerit humor: et est in quantitate parua: dissolue illud cum camomilla ⁊ farina ordei mixtis ⁊ malaxatis cum lixiuio facto cum cinere cipressi. Si autem dict⁹ humor in magna quantitate extiterit: studeas stringere locum

Cura.

cum farina ordei: & nucibus cipressi mixtis cum agresta: & precipe alicui cirurgico vt aperiat inferius bursam testiculi cum aliquo ferro frigido scilicet cuz lancea subtili inuncta cuz oleo ro. modicum ipsam intus pene trando ita quod faciat paruum foramẽ per quod solum ille humor possit exire: & cum dict⁹ humor fuerit bene euacuatus: studeas solidare foramen cum vnguento seu emplastro de alnacli. i. de palma. Et accidit etiam quãdoq; in foramine nerui predicti in quo pendent testiculi quod exlaniatur & extenditur et dilatatur extra naturam: intantum quod inde descendunt intestina: et hec est deterior omni alia specie crepature: & isti vix & cum difficultate maxima liberantur. Hunc quidem precipe vt iaceat eo modo quo supra dixi: & fac eũ abstinere ab omni motu et labore: & reduc intestinum intus ad locum suum paulatine: & fac emplastr̃ desuper ex farina ordei: et de andaruzera, i. ypoquistidos: & de cupatras: et de nucibus cipressi quorũz partes sint equales: pistentur & cribellentur: & incorporentur cum agrestra vel aceto: & quãuis nõ habeas ex hoc finem intentum omnino: tamen alleniabit egritudo regimine tali. Et scias qõ eorum qui sunt in fine iuuentutis cura est impossibilis ꝓpter siccitatem sue complexionis: & propter duriciem pellicule exlaniate. Infantes autem parunli similiter non liberantur alia de causa scilicet quia non possunt abstinere a fletu & motu inordinato & labore: & propter hoc non cõsolidantur. Puer vero habẽs intellectum: qui attendit et obseruat precepta medici propter dubitationem sui: credo quod cura huius nõ sit impossibilis: quoniam si obseruauerit quietem tenendo desuper emplastr̃ supradictum: seruando dietam subtilem: & abstinendo se a contrarijs: iacendo continue secundum ordine prescriptum: poteris liberari.

¶ Cap. v. Quod est de egritudinib⁹ que fiunt in bursa testiculorum.

ET fit in bursa testiculorum apostema. Et cura huius est sicut cura aliorũ apostematuz. Et fit ibi etiã quãdoq; solutio continuitatis: & cura ẽ sicut cura aliar̃ solutionum continuitatis.

¶ Tractat⁹ quart⁹ de egritudinibus virge: & est cõtinens capitula quatuor.

¶ Capitulũ. j. Quod est de opilatione que fit in virga causa lapidis vel alicuius alterius rei.

EIt quãdoq; in cãnali ꝟge opilatio: et hoc aut a lapide: vel sanguie coagulato: vel a grossa sanie. Lapidẽ autem extrahere debes cum ferro nominato in arabico alchartir. aut accipe virgam subtilem bene politam ad modum stili de ere vel argento: aut auro: & desuper fac incassare punctam vnã de diamãte: & pone per foramẽ virge vsq; quo attingat lapidẽ: &

ipsum poterit frangere cum ea: ⁊ in balsamo est ꝓprietas valida etiam in frangendo lapidez in hoc loco. Et rememorat⁹ fui iam in precedenti curam lapidis sufficiēter: ⁊ curā etiam opilationis que fit a sanguine vel sanie: ⁊ potest etiam fieri opilatio in canali virge a veruca que oritur ibi. Et cura huius est cuz dolor fuerit fortis ⁊ intolerabilis: eo quod infirmus nō potest emitere vrinā: ꝑforare virgā i loco supiori veruce ita vt vria possit inde exire: et vrinando quiescit dolor. Et postea cura verucam inijciendo omni die per foramen eius oleum amigdalarū: aut de susimanno: ⁊ hoc pluries facto stude comprimere verucā cū aliquo instrumēto donec erūpat: ⁊ postea pone intus ea que habēt dolorem remouere: sicut est oleum ro. ⁊ oleū amigdalarū equaliter mixta: ⁊ octaua pars aque decoctionis centuaree minoris: ⁊ subtilis corticis pineorum: et caude equine: que tantum bulita sint donec aqua mutauerit colorē: ⁊ in ista colatura pone aliquid mellis: ⁊ pone de isto medicamine per foramen virge omni die tam diu donec destructa fuerit veruca. Et demum cura foramē vulneris donec fuerit consolidatum: ⁊ hoc cum vnguento de alnacli: et semper cum vrinauerit infirmus ablue vulnus cum aqua mellis predicta: ⁊ desuper pone vnguentum anacli donec cōsolidetur. Si vero senex fuerit infirmus propter sui superfluam siccitatem non consolidatur vulnus in perpetuum. Et propter hoc nō est perforandus nisi fuerit in articulo mortis.

¶ Cap. ij. Quod est de priuatione sensibilitatis virge.

Hec egritudo curatur, sicut curatur priuatio sensibilitatis alterius membri: et oriuntur etiam quādo ꝙ in capite virge pustule rubee que in arabico nominātur alohumbra: quibus colliriū de memirthe confert multum: ⁊ ei⁹ regimen sit lactuca decocta. Alohūbra.

¶ Capi. iij. Quod est de foraminibus que fiunt in virga.

Hec quidem passio accidit in hoc mēbro ex abundātia acutorum humorum ⁊ curatur cuz collirio de memithe: ⁊ regimē eius fit lactuca decocta.

¶ Capi. iiij. Quod est de expulsione spermatis.

Hec ꝟo egritudo euenit a ꝺbilitate ꝟtutꝫ: sic accidit exeūtib⁹ ab egritudine ⁊ senibus sed quando corpus confortatur et vigoratur et redit perfecte in suam possibilitatem remouetur istud accidēs ⁊ continuare testiculos gallorū habet istud accidens remouere: et bibere aquam mellis confert valde. Si vero ex senectute fuerit: cura est ipossibilis: ⁊ qꝺ magis ꝯfert in hac passiōe si nō fuerit ex senectute sunt testiculi gallorum: ⁊ cerebra passeruz: ⁊ carnes pullorū: ⁊ colūborū paruorū: ⁊ accidit etiā ꝙ mēbruz non

ejcit sperma sicut sagittā causa incisiōis chordę que arabice dicitur scebel:ꝛ est illa chorda iter testiculos et virgam:ꝛ hec recordat⁹ fuit.G.Et huius cura est impossibilis . Et iterum dicit quod quando accidit tortuositas in virga non potest ejcere sperma sicut sagittā.Et hec tortuositas potest accidere aut ex vulnere quod non fuit bene cōsolidatuz:aut ex apāte facto in aliqua chordarum virge:aut ex nimia siccitate alicui⁹ chorde:si autez ex siccitate fuerit:cura est impossibilis:tamen precipe infirmo vt quotidie ꝛ multotiens inungat membruz cū oleo amigdalarum dulcium mixto cum aqua tepida:ita quod illa humiditas semper ibidem permaneat.Si vero ex apostemate duro et lapideo fuerit:fac fieri inūctionem ex oleo anetino:ꝛ pinguedine anatis:et ex medulla cruris vituli:quorū partes sint equales:ꝛ misceāt simul:ꝛ inūgatur multotiens membrum:ꝛ videbis iuuamentum manifestissimum.Complete sunt egritudines virge.Et nunc incipiemus determinare de egritudinibus vulue. Gal.

¶Tractatus.v.de egritudinibus vulue:ꝛ matricis ꝛ est continens capitula octo.

¶Capitulum .j. Quod est de sterilitate propter malam complexionem.

HOc membrum scilicet vulua ex mēbris est multi sensus:sicut iam declaratū est:et hoc propter exuberationem hernozumque est in ea. Et constringitur ꝛ contrahitur valde:et dilatatur; et elargatur multum:et hoc propter multas ligaturas tortuosas que sunt in ea . Et non eueniunt hec alicui membro nisi huic:et stomaco:et burse testiculorum . Et quando mulier incipit impregnari constringitur et cōtrahitur matrix: et quando fetus incipit crescere dilatatur matrix:vsqꝫquo deueniat ad terminum a deo sibi deputatum ex natura sui:et tūc dilatatur orificium vulue donec parturiat:quod prius erat tam strictum et obturatum qō etiam puncta stili nō potuisset intrasse:et cum incipit exire fetus descendit extra orificium matricis et:postea dilatatur orificiū vulue intantum quod est exiens a natura absqꝫ tumefactione loci et istud dicitur dolosare . Et totum hoc factum est a prouidentia diuina. ¶Et fit sterilitas ab egritudinibus matricis: quod si fuerit a natiuitate: cura eius est impossibilis: nisi secundum voluntatem diuinam: que autē fit a mala qualitate seu complexione frigida vel calida sicca vel humida: aut ab istis qualitatibus mixtis potest curari.¶Mala autem complexio calida in excessu destruit sperma: et consumit illud . ¶Et cura eius est reducere dictam malam complexionem ad equalitatem: et hoc cum cibis et medicinis intus et extra. ¶Mala vero complexio frigida acquiritur a balneatione:et natatione in aqua multe frigiditatis: aut a sessione super lapides multe frigiditatis: vel a comestione medicinarum frigidarū; aut a po- C

stione emplastrorū frigidorum super ventrem appositorū propter multam caliditatē que erat in eo. ¶Et cura eius est temperare complexionem cum medicinis que habeant calefacere tēperate. Et conferunt etiam iste medicine quando fit a senectute: vel ab acceptione ciborum vel medicinarum frigidarū. ¶Medicamen conueniēs ad hoc. ℞. olei rosacei: anetini: et granorum de alcaurum ana. ℥. duas aque decoctionis aristo. lon. de cocte cum. ℥. vna ipsius aristo. vsq; ad consumptionem medietatis libram vnam et lambrucorum terrestrium. ℥. quinq; et misceantur omnia simul: et ponātur ad lentum ignem: et bulliāt vsq; ad consumptionem aque. ¶Et postea pro qualibet. ℥. olei ponatur exagium vnum pure ambre: et cum isto fac inungere qualibet die intus in matrice: et proijce etiam de isto per clistere vsq; ad profundum et da ei ad bibendum omni die de syrupo de corticibus citri cum sirupo de sticados ana. ℥. vnam cuz. ℥. quatuor aque simplicis tepide: et. ℥. vnam decoctionis centauree. Et de octo in octo diebꝰ da ei ad bibendum. aur. ℈. tyriace magne: et carnes eius sint turtures et passeres yatyn: et anates decocte in tassea cum pane bene fermentato. ¶Quod si dicta mala complexio ex siccitate fuerit superflua: vnde sperma cadens in vulua vel matrice consumitur et desiccatur tali modo quod ibi nulla generatio pōt fieri. Et hoc mulieri potest accidere ex superfluo vsu siccarum medicinarum ex errore medicorum: et etiam propter importunitatem mulierum que faciunt se medicinare de eo quod nescium. Istis ergo stude humectare corpus totum: et matricez maxime. Et ciba eas gallinis pinguibus in lacte decoctis: et cum quibusdam etiam auibus que in arabico dicuntur scuimē conditis cum oleo amigdalarū dulcium loco olei oliuaruz et clisteriza matricem cuz oleo de susimāno vel amigdalarum dulciuz. Sed oleū de susimāno nō cōmēdo propter quedam nocumēta q̄ sunt in eo et sunt ista scilicet quia est grosse substantie: et propter hoc tarde facit suos motus et operationes: et est facilis corruptionis: et inducit tepōrē in membris: et maxime in superioribus: et fac intrare mulierem in tina aque dulcis tepide in qua moretur diu: et si videretur ei graue stare totam in aqua: ad minus stet vsq; ad renes: ponendo in dicta aqua aliquid olei amigdalaruz dulciū. Et si haberes oleum oliuarum dulcium sine aliqua penetratione salis confert magis propter stipticitatem modicam que est in eo. Et iam te feci scire multotiens: et adhuc idem itero tibi in hoc loco quod quodlibet mēbrum generaliter et specialiter principale indiget confortatione cum medicinis stipticis temperate: et fac stare mulierem in domo cuius fenestre et ianue sint aperte a parte austri: et in qua discurrat aqua causa humectationis aeris: et cum fuerit coitu cuz viro suo causa impregnādi se: sit in camera cuius ianue et fenestre sint aperte a

Oleuz de susimāno

parte orientis ita vt inde vẽtus ille intret: et da mulieri ad bibedum de limatura eboris cũ succo pomorum: aut cum decoctione liquiritie: et vtat mulier ocio et quiete: et seruando regimen istud sicut dixi: impregnabitur deo dante. Et scias quod quando talis mulier incipit iuuentutem transire: et ad senectutẽ primã appropinquare: medicine ⁊ regimen predictum est maioris efficacie et iuuamenti propter caloris diminutionem in ipsa. Et iam ante tibi dixi quod mẽbra fortiter desiccata difficile est valde cum medicinis humectare. Et hac de causa pauca tibi hec scripsi et memorani: et sic cõpleui curã sterilitatis que a siccitate procedit. ¶ Et nunc incipiam curam sterilitatis que fit ex superflua humiditate matricis. Et scias q̃ humiditas sola matricis: nõ destruit impregnationem: sed illa que fluit sicut aqua. Et hec diuisa in partes duas: scilicet subtilẽ et grossam. He enim due exuberantes destruũt impregnationem. Et cura horum est facilis: ⁊ hoc est, vt regas mulierẽ cum exiccatiuis actu et potentia: dando ei carnes assatas: et etiam in sartagine preparatas: vbi sint turtures et passeres: et fac clisterizari matricem eius cũ istis rebus ℞. spelte conquassate: ⁊ radices liliorum conquassatas: ⁊ infunde in aqua: ⁊ stent sic vsq̃ mane et tunc pone ad lentum ignem: et fac bullire donec aqua mutet colorem: ⁊ in colatura illa pone libram. ʒ. olei de granis catapucie: et si non reperiretur de isto: pone loco eius tantum de oleo amigdalarum amararum cum ℥. j. oximellis compositi: et fac cũ istis tepidis clisterizare stante muliere supina. i. subiecta supra dorsum suum: ita quod nates et renes sint in altum: et caput et spatule sint declines: ⁊ sic stãdo retineat clistere istud per horam vnã ⁊ postea euacuet: ⁊ sic faciat omni die vsq̃ ad octo dies: ⁊ postea fac licinium ex cõtone: et desuper proijce puluerẽ macis: non ponendo multũ de eis: quia istud membrum cum sit neruosum est multi sensus: ⁊ non posset talia sustinere. Et similiter caueas ponere de squinzibin: scilicet oximelle in quantitate multa: quia istud mẽbruz leditur ab aceto. Et ego semper cum facio tales medicinas consueui ponere de eo in valde modica quantitate. ¶ Et si quereres a me quare stomachus sustinet acetum absq̃ magna lesione magis quã faciat matrix: cũ sit maioris sensibilitatis: dico quod huic questiõi potest respõderi pluribus modis: vno scilicet modo propter cõsuetudinẽ: quia stomacus multum est assuetus recipere acetum. Et alia de causa est: quia epar multuz iuuat stomacum in suis operibus exercendis: et hoc est quia stomacus non digerit cibum solummodo per se: sed etiã ad vtilitatem epatis et omnium aliorum membrorum. Et discordia quidem fuit inter medicos qui fuerunt ante Gale. talis scilicet quod quidem eorum credebãt quod stomachꝰ nutritur ex humiditate propria stomachi que in ipso digeritur. Et alij dicebãt quod illa humiditas non erat: nec poterat esse sufficiẽs ad nutriendum ipsum: sed nutritur

Cura.

a sanguine

a sanguine que recipit a venis que veniunt ab epate ad stomacum. Et. G. affirmat et dicit: et verum est dictuz eius quod nutritur istis duabus vijs. Et sententia mea in hoc est quod quedam pars istius stomachi nutritur pro maiori parte ex propria humiditate digesta solum in ipso stomaco cū modica quadam parte et parua sanguinis qui venit ab epate: et alia pars stomachi nutritur econtrario. Et sine dubio pars superior stomaci nutrit ex humiditate propria digesta solum in stomaco cum modica et parua quantitate sanguinis qui venit ab epate. Et inferiores partes stomaci in maiori quantitate nutriuntur ex sanguine qui venit ab epate: et in minori de ꝓpria humiditate sui. Et partes medie ipsius equaliter nutriuntur ex ambabus. Et quia in stomaco sunt partes carnose: ideo melius potest sustinere acetuz quā matrix: que omnino caret carnositatē: et etiam quia in fundo stomaci abūdant humores. Et ex omnibus istis causis potest leuius et melius stomacus acetū sustinere quam matrix. Et inunge vulnam exterius cum oleo rosa. et oleo de alchaoen. Et scias quod pro maiori parte ex frigiditate et humiditate hec egritudo habet prouenire: et pro minori ex caliditate et siccitate. Jam ergo videtur nobis sufficienter posuisse curas huius passionis simplicis: ex quibus scias curare compositas componēdo medicamina prout videbitur conuenire.

¶ Capitulū .ij. Quod est de apostemate matricis.

Taccidit qñq; vulue seu mrici apostema sicut alijs membris accidere consueuit. Et hoc membrum satis preparatuz est recipere apostema: eo qđ est in inferiori parte corporis: et cum hoc est receptaculuz superfluitatū. Et apostemata que fiūt hic sunt vel ex sanguine: vel colera: vel ex melē colia: sed ex flegmate in minori parte. Et cura generalis omnibus est flebotomia basilice brachij dextri primo: et postea ex saffena: et postea studeinrefrenādo et mitigando humores: ita vt non currant ad locum doloris: et subtilia ei regimen valde. Et credo quod sufficiant ei. ℥. duel panis bene fermentati vel parum plus: vel minus cū medulla citrullorum. Et clisteriza vulnam cum oleo rosaceo. Et si cū hoc regimine resolnitur apostema: bene quidem. Et si cōuertitur ad saniem: necesse erit tūc vt facias clistere cum aqua mellis: aut cum ipso melle: et postquam sanies bene fuerit mundificata: clisteriza vulnam cum melle mixto cum medicinis desiccatiuis habētibus proprietatem generandi carnem. Et in melle est virtus magna in generando carnem. ¶ Medicamen ad hoc. ℞. farine ordei et farine viccie. ana. partes equales: mirre cipressi et thuris adusti. añ. quartam partem vnius partis: que sunt conquassanda cōquassentur: et infundantur in aqua:

Cura generalis.

et postea bulliant tantum vsq; quo aqua mutet colorem et coletur staminia valde dēsa: et misce cū hac colatura de melle puro et spumato quantum est medietas aque: et depuratur mel isto modo. ℞. mel et misce cum eo de aqua in bona quantitate donec ferueat: ⁊ postea remoue spumam et fac eum paulatine bulire semper remouendo spumam: postea cola et iterū pone ad ignem: ⁊ fac bulire donec cōsumetur aqua: et de isto cū predicta decoctione omni die fac clisteredonec fuerit liberata. Et hec cura est conueniens omnibus apostematibus fractisque fiunt ex colera mixta cum melē colia: aut que sunt ex melencolia mixta cum sanguine: et apostema ex melencolia in hoc loco raro euenit: et quādo accidit nō de leui curatur: quemadmodum etiam nec in alys membris: tamen semper studiosus esse debes in mitigando dolorē eius: et qō magis conueniens est ad hoc est oleum rosa. cum oleo de vitellis ouorum: quod sit absq; omni acuitatez tetore. Et scias quod oleum de vitellis ouorum magnam et mirabilē habet proprietatez in egritudinibus vulue: et etiam in omnibus membris magni sensus cum validodolore et forti: et omni die clisteriza eam cum istis duobus oleis: et fac eam seruare regimē subtile quod tēdat ad quandam humiditatem sicut est brodium galline cum pane fermētato in modica quantitate: non comedendo de carnibus: et tene eam cum isto regimine donec dolores fuerint alleuiati: et ipsa similiter: et postea paulatine perduc eam ad suum regimē assuetum: et non tradas obliuioni re percutere et obuiare ne humores possint ad locum deriuare: et locum qui ibi est tumefactus studeas dissoluere toto posse: et finis vltimus ad quem potest medicus peruenire in hoc apostemate melencolico est vt prolongetur egritudo: et iuuat cum hac passione mulier tēpore longo faciendo semper suas actiones naturales.

Brodium Gallie.

¶Cap. iij. Quod est de corrosione matricis.

Generatur quidem hec egritudo in matrice exuberātia humoris acuti et corrosiui: et quando fit in aliquo alio membro cum difficultate curatur: ergo cum oritur in isto multo difficilius: et iam recordatus sum quod cum essem iuuenis ad me venit quidā senex trapezator: qui dixit mihi quod quedam domina de qua multum curabat: et eam multū diligebat hanc patiebatur egritudinem: et ego diu in curatione eius laborani donec fui fessus: et quia eum multum diligebam: feci hoc scire patrem meum qui senex erat: et ipse me desperare fecit de hac curatione: dicens quod hec passio ad mortem deducere eam debebat naturaliter: et docuit quid ei facere deberem. Et aliquando hec egritudo in ea alleuiabatur: et interdum intendebatur: donec sanguis in quanti e

tate maxima emanauit ꝛ corro-
sio dilatabatur: et intantum au
gmentata et dilatata fuit corro-
sio ꝙ corrosit vnam ex magnis
venis:ꝛinde tantum sanguinis
exiuit:ꝙ inde mortua fuit.

¶Cap̃.iiij.Quod est de disloca-
tione matricis.

ET dislocatur quãdoꝙ matrix ex su-
perflua humidita
te:ita quod exit a
loco debito.Et po
test etiam accide-
re ex saltu:vel ex casu:aut ex ele-
uatione magni ponderis et si-
milibus.Et iam recordatus sum
ꝙ vidi mulierem cui matrix exi
erat extra vuluam:ꝛvidebatur
quasi esset fardellus parvus: et
remansit sic tempore longo sed
finem ipsius ignoraui.In prin-
cipio autem quãdo apparet hec
egritudo:medicus leuiter eã po
terit curare: et reducitur omni-
bus istis modis quibus dictu-
rus sum:videlicet manu sivis:ꝛ
si non:fac eam supinam iacere:
et fac ꝙ aliquis sedeat super pe
ctus suum:ꝛalius super crura:ꝛ
fac eam terrere ponẽdo circa pe
des:eius aliqua reptilia: sicut
sunt mures:vel lacerte:aut rane
vel his similia:ex quibusmultũ
terrefiat:et velit fugere ab ipsis
trahendo pedes et crura ad se:
et inde omnia membra et corpꝰ
totum simul cõtrahantur:ꝛ hac
de causa matrix intꝰ redibit ad
locum suum:et cum redierit ma
trix fac eleuari coxas eius in al-
tum:et ordina vt iaceat supina:
et precipe ei vt non se moueat
omnino aliqua de causa: etiam
si vellet assellare. Et postea cli- Cliste
steriza eam hoc clisteri. ℞. ba- ri.
lausti.et galle carobe recentis:ꝛ
liquiricie ana partem vnam:nu
cis cipressi partem mediam:sti-
cados et camomille ana quar-
tam partem partis vnius. con-
quassa que sunt conquassanda:
et infunde dictas medicinas
per noctem vnam in aqua mul
tum feruenti:et in mane fac bu-
lire donec multum aqua mu-
tet colorem:et postea coletur: et
ex ista colatura accipe libram
ℨ.cui misce.ℨ.ℨ. olei de mirtella
facti ex floribus ipsius mirte: et
facto ex istis clisteri infunde co-
tum in istis et impone:et post- Liga-
ea liga desuper vuluam exte- tio.
rius petiam lini valde densam:
que sit implicata pluribus pli-
cis:et sit madefacta in decoctio-
ne mirte et balaustiarum:ꝛ post
ea suauiter liga eam cum insti-
tis ante et retro: et muta eam
bis in die.Sed ante ligationem
pone super vuluam:et ex oppo-
sito retro super spinam de pul-
uere subtilissimo de sticados im
pastato cum aqua et aceto. an.
ita vt transeat de virtute eius
ad matricem: et in aqua sua po
ne de syrupo ro. vt bulliat: et
cum hoc regimine liberabitur
deo dante.Si autem matrix an
tequã intus reducta fuerit mu-
tauerit colorem: pone desuper
cotum carminatum madefactũ
in oleo rosa.et oleo lilij:quorum
partes sint equales:et sint tepi-
da ad modum lactis recenter
mulcti mutando cotum sic ma-
defactum pluries atque plu-
ries: donec illa superfluitas
et nigredo remoueatur: et de-
mum stude in reducendo ma-

tricem intus: quemadmodū dixi: nihil penitus omittendo. Et recordati fuerunt quidam medici ꝙ aliquando putrefiunt ligamēta matricis omnia: ⁊ exit matrix omnino: ⁊ permanet mulier absq; matrice: ⁊ viuit sine diminutione aliquarum suarū operationum. Et dixit mihi quidā amicus meus de quo ⁊ eius veritate multum confido ꝙ vidit mulierē cui omnino matrix exiuerat: et remansit viua faciendo omnes suas operationes naturales integre ⁊ perfecte: ⁊ sic esse debet absq; dubio: cum non sit membruz principale: nec aliquibus membris aliquas p̄stet vtilitates: nec prestat aliquod iuuamentum in conseruando vitaz: nec inuentum fuit ad illud. Et ꝓ certo iuuamentum in muliere est matrix sicut membrum viri in viro: tñ testiculi sunt membrum principale: sicut declaratum est: et ex ipsis est vir: id est masculus vir diuersificat⁹ a muliere. Sed matrix non est alteri⁹ iuuamenti nisi quia facit appetere coitum: et ad impregnationem recipiendam. Et facit crescere et tumere vbera. Et greci quādo volunt impinguare scrofas: extrahunt eis matrices. Testiculi autem mulieris minores sunt et existunt illis virorum: et testiculi virorum sunt rotundi: mulierum vero plani. Cum autem testiculi mulieris extrahuntur redditur animal incognitū: quia ex omnibus animalibus sunt masculi et femine: et cui ablati sunt testiculi non est masculus neq; femina: nec pōt esse moris masculi nec femine: quare de necessitate est alius a masculo et a femina.

¶ Cap̄. v. Quod est de fluxu mēstruorum.

Fluxus quidē mēstruorum accidit mulieribus: aut per viam purgationis superfluitatum: aut a nimia subtilitate sanguinis: vel quia nimiuz factus est sanguis aquosus: aut propter nimiaz caliditatem igneam acquisitaz in eo: vel ex apertione orificiorum venarum propter mordicationē et acuitatem sanguinis: cui autez ex subtilitate sanguinis hoc procedit: cura eius est ingrossare regimen: deinde da ei lentes decoctas: ⁊ crura ⁊ pedes hedoꝝ ad comedenduz. Illi aūt cui accidit ex acuitate ⁊ caliditate ignea acquisita in sanguīe ꝓpinabis medullas citrulorum ⁊ anguriarum. Et si fuerit iuuenis ⁊ tempore estatis dabis ei cucurbitas decoctas cū carnibus arietuz iuuenum. s. vnius anni. Et qñ ex apertione orificiorum venarum ꝓcedit ex mordicatione ⁊ acuitate que est in sanguine: dabis ei ad bibendum aquam in qua cocta sint ista: scilicet liquiritie et viole et nenufar. ana. aur. ij. psilij integri octa. partem aur̄. vni⁹ infunde in. xv. ℥. aque vsq; ad mane. Et postea fac bullire lento igne vsq; ad consumptionez medietatis aque. et cola. et in hac colatura adde. ℥. sirupi ro. facti ex rosis siccis. et. ℥. ß. de sirupo dactilorum crudorum: vel loco eius de sirupo agresti: ⁊ bibat de ea ieiuno stomaco omni die.

¶ Cap̄. vj. Quod est de retentione menstruorum.

Retinẽtur quidem menstrua in mulieribus ꝓpter grossitudinez humorum:aut ꝓpter debilitatem virtutis expulsiue. Et cura eius est subtiliare regimen eius:et incidere viscositatez eius cum sirupo de ysop: et sirupo squinzibin simplici tantundem cum ter tanto de aqua. Si mulier transierit in uentutem: aut fuerit senex:z caro ipsius fuerit dura: et humor grossus extiterit:tũc omnino indiget sirupo squinzibin cum sirupo de ysop: sicut diximus. Et tu scias q medicine q̃ sunt diuretice valde habere debent odorem horribilez:et apiũ:z ameos et daucus sunt conuenientia ad hoc:et feniculus etiam tantum habet de horribilitate quantuz sufficit. Complete sunt egritudines que accidunt vulue.

¶Capũ.vij. Quod est de opilatione z sigillatione que accidit collo matricis.

Hoc quidem accidens aliquibus mulieribus euenit a natiuitate i vtero materno: q si fuerit caro:incide cum ferro:z si fuerit os aut caro dura cicatrizata noli laborare.

¶Capũ.viij. Quod est de laniatione matricis.

Hoc quidem accidens aliquibus mulieribus euenit in tempore partus: aut quando violãtur a virginitate. Quod si fueris a principio precipe ei mulieri vt stringat coxas suas:z possibile erit q suo ꝓprio sanguine consolidabitur. Si autem non fueris in principio labia vulneris fuerint consolidata incide dicta labia ex vtraq parte cum ferro: et sue cum filo sete crude:et pone desuper cõsolidatiua z sigillatiua:sicut sunt absinthium.z anthere:z balaustie exiccate. Fiat puluis ex his subtilissimus:et sparge desuper suturam iterando pluries, Et scias quod sutura que fit ex seta cruda non corrumpitur: nec putrescit donec vulnus perfecte sit consolidatuz. ¶Hucusq igitur prout nobis apparet sufficiẽter diximus de egritudinibus proprijs vniuscuiusq membri. Nũc autem incipiemus determinare de egritudinibus communibus omnium membrorum:z incipiemus cum auxilio dei determinare et loqui primo de ossib9 que sunt columna z fundamentum omnium membrorum.

¶Tractatus sextus de egritudinibus ossium:z est continẽs capitula quinq.

¶Capũ.j. Quod est de mala complexione et fractura ossis.

Ideo quidez qõ in quolibet esse potest fieri egritudo ex mala complexione: et hoc aut ꝓpter cõiunctionem eorum adinuicem: vel ꝓpter formam eorum aut appositionem ipsorum: vel ꝓpter mensuram eorum. Et est necesse super hoc cõsiderare ꝓpriaz eorum complexionem: inquantum est masculus vel femina: et inquãtum est puer iuuenis: vel

senex:vel decrepitus: ⁊ etiam in quãtum est petrus vel ioannes. Et super hoc similiter preter cõsiderationem ossium ;debemus considerare carnem et nervos:⁊ ligaturas:et arterias:et venas⁊ villos:et cutem:quontam quando ista exeunt a sua complexione naturali trahunt similiter et alterant ossa a sua debita complexione radicali. Et notum est ꝙ ossa cõplexionata sunt ex vna quatuor qualitatum simplicium aut cõpositarum. Ergo qñ exierint a sua debita qualitate: studeas ad recuperationem ipsi⁹. Et accidit etiam ossibus dissolutio cõtinuitatis que fractura nominatur. Istis igitur subtilia regimen inquãtum potes:⁊ equa membrum fractum: reducendo ipsum in locum suum proprium. Et illi qui sunt servitores medicorum. sez cyrurgicorum assueti sunt hoc facere propriis manibus. Sed mihi impossibile videtur ꝙ aliquid boni sciant agere: quare eos non debes permittere operari: et vide si membrum lesum sit tale quod habeat sibi par: sicut sunt brachia et crura. Stude ergo vt reducas lesum ad'formam sani:et si est ex membris que non habent societatẽ: sicut nasus:cogita formã ipsius membr' qualis erat in sua sanitate:et studeas vt possis reducere ad ipsam toto posse. Quod si dislocatio vel fractura in ossibus magnis euenerit: faciem extendere super discum seu tabulam:cuius superficies sit extensa et plana: postea extende ambas partes membri lesi trahendo fortiter cum ambabus manibus ex vtraq; parte: ita vt elongentur partes fracte vel dislocate ab invicem et postea molla manus tuas ad hoc vt nervi et ligature trahant ad se membrum: et redeat ad locum suum: et inunge locum lesum cum oleo rosa. ponendo desuper pettam subtilem:et super illam pone grossiores: et demum liga cum stellis faciendo ligaturam mediocrem. videlicet nõ multum strictam:nec mollem: ⁊ stet ita ligatus per tres dies: et postea solue: et liga iterum faciendo sicut prius in omnibus: et hoc facias donec fuerit liberatus. Sed attende quod id quod prius agere debes in istis est flobotomia ex opposita parte egritudinis: ⁊ subtilia regimen eius:et sufficit ei comedere panem ,bene fermentatum cum pullo:non tamen vsq; ad saturitatem :et hoc donec fueris certus ne locus apostemetur vsq; ad triginta dies: et ab inde in antea adiuua eum cum generantibus humores viscosos super fracturam ossis cum adiutorio dei. Et cibaria facientia hec sunt pedes et crura edorum et arietum : et continua inunctionem: et ligationem et dissolutionem:sicut dictũ est donec liberetur : et hoc fieri non potest sicut credo in spacio minori quam quadraginta dierum. Si autem membrum fractum fuerit ex mẽbris magnis: et tu solus operationem dictam non poteris exercere: habeas socium vsitatum qui adiuuet te: trahendo tu ex vna parte: et socius ex altera: donec labia fracture elongentur ab invicem: et postea relaxentur manus: vt nervi trahant ad se: et coniungẽtur partes simul:⁊ postea

Dislocatio.

Cibaria.

duc manum tuam super membrum lesum palpitando superius et inferius:et ex omnibus partibus: et si inuenis ipsum bñ reductū: et planū:et equale bene quidem:sinautem sic ducendo manus equabis eum:et planabis:donec fuerit ad locū debitum reductum: et partes simul optime coequate: et post inunge eum:et ligabis ponendo penitas et astellas vt dictum est.Et dissolue post tres dies:et iterum liga ordinate omnia faciendo que diximus scilicet ligare et dissoluere: et inungere de tribus in tribus diebus: et hoc regimen facere debes infirmo fortiꝫ:et qui sit discretus:ita vt cognoscat suum profectum:ꝛ ob hoc sustinebit dolorem. Si vero infirmus fuerit pusillanimus et debilis virtutis atq; timidus et indiscretus: habeas adiutores et seruitores penes te:qui sint tecum ad tenendum eum vi:ita vt cū senserit dolorē non possit sevllo modo mouere nec destruere opus tuum: prospiciendo tamen ne inferas ei intensum dolorem. Si autem tu- contusio facta fuerit in naso:necesse est vt facias ex coto filato formam nasi: ponēdo exterius aliquid quod possit ipsam sustinere.Et extende super petiam cerotum factuꝫ ex gūmis quod possit nasum vndiq; colligere ꝛ circūdare:et desup pone petias plicatas plurib⁹ plicaturis donec habeant debitam grossitiē: que petie sic duplicate plumaceoli dicuntur.Et fac vt cōprehendant nasum ex oibus partibus:et fac vt inuiscetur dictū cerotum super nasum: ponendo desuper formam coti predictam:que sit longitudine ꝛ brevitate et forma in omnibus sicut nasus patientis.Et cū mutaueris ipsum:ablue primo nasum cum aqua mellis:et postea cerotum cum forma repone superius.Et fuerunt quidam medici qui habebāt pro impossibili curam fracture ossis coxe:sed ego vidi puerum qui liberatus fuit de passione illa:et consolidatum fuit os eius:sed non sequitur ex hoc quod quilibet sic debeat liberari:eo quod nature et complexiones ossium hominum sunt non omnes equales quoniaꝫ puto q̄ liberatio dicti pueri fuerit ꝓpter molliciē ꝛ hūmiditatē sui ossis.Quare nō sequit q̄ sicolib⁹ debeat euenire. Si aūt ossib⁹ superuenerit dislocatio:cura est vt facias redire mēbrū ad suā formā naturalē ꝛ positionē:ꝛ hoc elōgādo os abosse trahēdo fortiter:ꝛ relaxādo man⁹ vt nerui trahāt ossa ad se; ꝛ redeāt ad suū sitū ꝛ locū naturalē:ꝛ postea liga sicut superi⁹ dixi.Et subtilia regimē ei⁹:ꝛ flebotoma eꝫ si cōsenserint etas: virt⁹:tēpus ꝛ regio.Si non oia ista adiuuāt ad hoc:minue de sanguine min⁹:ſm q̄ dicte conditiōes diminuunt:put tibi videbit̄ ꝙuenire ꝛ subtilia regimē tpe ꝙueniēti:ꝛ igrossa ipm tpe quo videbit̄ exigere.Et scias q̄ omnia ista ptinēt ad medicum nobilē ꝛ honoratū:ſꝫ alias operationes manuū dimitte ministris medicoꝝ:sicut est flebotomia et canterium ꝛ incisio arteriarū.Et adhuc nobiliora istis debent facere isti medicorum seruitores:sicut est incisio pal-

pebrarum: ⁊ eleuare venas que
driuntur in albedine oculoruz:
et prosternere cataractas. Om-
nia hec ad dictos seruitores ha
bēt pertinere. Ad medicum au
tem honoratū nihil aliud per-
tinere dicimus: nisi vt consiliū
prestet solummodo ciborū me-
dicinarūq; īfirmi: absq; aliqua
operatione manuum: quemad
modum non conuenit ei face-
re sirupos ⁊ electuaria suis ma
nibus: nisi esset in magna ne-
cessitate. Et pater meus fuit ex
istis qui temporib⁹ vite sue ꝑ-
māsit sic sine aliqua operatio-
ne tali exercenda: quod si vo-
luisset nihil facere sciuisset: q̄r
non erat assuetus. Sed ego q̄-
uis sim in aīo passibilis: amore
artis: et ex delectatione quam
habui in ipsa volui hoc exerce-
re: et primo studui in adiscēdo
facere syrupos et electuaria. Et
volui etiam per experientiam
scire operationes medicinarū:
et etiam ingeniuz extractionis
virtutis medicinarum et com-
positionis vnius cum altera.
Et volui sil̄r scire loca ossium et
compositionem eorum adinui-
cem: et omnia hec scire volui: et
non solum scire: sed propijs ma
nibus exercere: ⁊ hoc cum appe
titu maximo et desiderio: ⁊ sem-
per secutus sum viam istam: q̄-
uis sit vilis et contempta apud
medicum honoratum: quēad-
modum laboratores terre in il-
lo opere delectantur: et venato-
res in venando: et sic de alijs si-
milibus. Quod memorat⁹ sum
de his non feci causa promouē
di aliquem honoratum medi-
cum ad exercendum predicta
opera suis manibus: sed si fue-
rit necesse in seipso: vel ī aliqua
dignissima vel carissima perso-
na: quod sciat facere ⁊ exercere:
et etiam ex misericordia et pie-
tate dei alicui pauperi: sciat fa-
cere hec vel aliqua leuia. Ea au
tem que sunt turpia et abhomi
nabilia ⁊ misera: sicut est extra-
here lapidem de vesica et simi-
lia: non tantum facere: verum
etiam videre: non videtur con-
uenire honesto et puro viro. Et
puto etiam quod honesto viro
non liceat: nec conueniat secun
dum legem videre pudēda. Et
iam hucusq; diximus de his q̄
accidunt ossibus de dislocatio-
ne et fractura. Nunc autem in-
tendimus determinare de his
que accidunt ossibus in seip̄is.

¶ Capitulū .ij. Quod est de su-
peradditione ossis.

ET ingrossantur
quandoq; ossa in
sua superficie ab
humoribus mor
dicatiuis qui in-
funduntur in ip-
sis ossibus: aut a sanie grossa q̄
transit super ipsa: vnde conca-
uantur et corroduntur ⁊ ingros
santur. Et cura huius est redu-
cere ossa ad naturam suam pro
priam: remouendo causam in-
ducentem dicta nocumēta. No
cumentum quidem grossitudi-
nis et concauitatis remouetur
cum ferro: studendo postea cuz
medicinis in restaturando car
nem donec consolidetur: et orit̄
quandoq; viscositas preter na-
turam super ossa que impedit
conglutinationem carnis fieri
super ipsa. Et cura huius est cū
medicinis desiccatiuis ⁊ abster
siuis fortibus donec remouea-
tur dicta viscositas: ⁊ redeat mē
brum ad complexionem et na-

suram suam propriam. Et de habentibus hanc proprietatez est vt recipias mel dispumatū: et decoque cum succo foliorum persici vsq; ad spissitudinem et vtere quoniam sufficiet in hoc casu. De medicinis vero q̄ habent generare carnez dicā quā do de vulneribus vniuersaliter pertractabo.

¶ Capitulum.iij. Quod est de scissura ossis in longitudine.

a 3.

ET accidit quod quandoq; in osse fit scissura in longitudine. Et cura hui⁹ est levis: et hoc fit confortando membrum: vt non recipiat humiditates extraneas: q̄ impediunt suas operatiões naturales. Et generatur aliquando in eadez scissura caro grossa et dura: que consolidat dictam scissuram.

¶ Capitulum.iiij. Quod est de fractura ossis causa doloris.

ET fit quādoq; qñ in fortibus doloribus ossa frangū tur: et ego iam vidi rupta ossa exire: et hec fractura accidit causa humoris acuti influxi in loco. Et quandovidem⁹ quod hoc in ossibus accidit: qd ergo fieri debet i carne? Et pōt etiā hec fractura fieri in osse ex vapore seu vētositate inclusa in ipso osse vel in sua concauitate: nec hoc putandum est impossibile: quia videmus quod vasa terrea quando vento suspendū tur: et ad aerem: quod scinduntur ab ipsis et ad te quidē pti- net cognoscere scissuras factas ab humore vel a vento: et hoc quia quando videris carnem corrosam in circuitu ossis cum dolore fortі: et cum hoc os fractum fuerit et denigratuz scias pro certo quod est ab humore mordicatiuo ꝛ acuto fortі. Stude ergo in cura huius in reducendo membrum ad suam complexionem naturalem omnib⁹ modis quibus potes. Et hoc purgando humorem peccantē cum medicinis laxatiuis: et resoluendo que sunt resoluenda cum resolutiuis: frangendo et mitigando eorum acuitates cū medicinia habentibus illā p⁹prietatem: et hec est via certa et manifesta. Ea enim que habēt purgare hunc humorem sunt purpuria: et epithimiū et aloes miscendo cum istis aliquid ex foliis cocloqntide ꝛ scamonee: ꝛ quia he medicine de proprieta te et natura sui habent corpori inducere angustiam et dolorez ideo studeas in remouendo et refrenando cum pistacijs si potes inuenire et si non: pone loco eorum sticados cuz amigdalis dulcibus mundatis: ꝛ misce cum eis: ꝛ da de ista medicina infirmo secundum virtutem ipsius considerans etiam alijs cōditiōibus quesitis. Et fac eum bibere syrupum istum qui optimus est in frangendo et remouendo acuitatem dicti humoris. ℞. iuiube que arabice dicūtur anpuep. liquiritie mundate: viole florum nenufaris. ana. ℥. j. spice nardi: masticis ana aur̄. iiij. conquassa que sunt conquassanda: et infunde per diez et noctē in lib̄ris. x. aq̄ dulcis: et

Optimus syrup⁹.

postea bulliant lento igne vsq; ad cõsumptionem medietatis: et postea cola. Cui addes librã zuccari albi: et iterũ coque vsq; ad spissitudinem: ⁊ propina patienti omni mane de ipso. ℥. ij. vel. iiij. cuz triplo aque frigide: et si sitiret multum adde pl⁹ de aqua: ⁊ pone super locum cerotum nominatuz agrippa quod factum est cum cera et oleo rosaceo: ita quod cera madefacta sit in aqua frigida multotiens. Et postq̃ etiam resoluta fuerit cera in oleo rosaceo: iterum infundi debet i aqua frigida pluries donec acquirat frigiditatẽ et humiditatem: et hoc modo mitigabitur acuitas egritudinis: et remouebuntur dolores: et siquis argueret ⁊ diceret: nõne oleum est nociuum in apostematibus colericis? dicimus quod preparatio iam dicta scilicet infusionis cere et concussionis cere in aqua dulci frigida multotiens: ⁊ postea cere cũ oleo simul: potest dictum nocumentum totaliter remouere. Et dico quod quanto frigidior fuerit aqua: tanto magis habet dictos dolores remouere. Et iam pluries probaui hoc cerotuz cũ est recens in combustionibus ignis: quare si confert in combustione ignis: sequitur quod longe pl⁹ debeat valere in egritudinibus calidis: et certe hoc experimentum est iustum. Et quia hoc cerotum sic est mitigatiuum vt dictum est: ideo confortando membrum habet ossa facta ex vulnere repellere.

Oleo rosato

¶ Capitum. v. Quod est de ingrossatione ossis preter naturam.

Ingrossantur quãdoq; ossa preter naturam propter grossum regimen inordinatum subito factum et non successiue. Et iam audiui dici a patre meo: quod cuidam viro vidit nasci in dorso suo os ad similitudinem vnius cornu: qd̃ erat minoris duriciei ossis naturalis. Et ipse pater meus purgauit humores grossos in ipso: ⁊ postea posuit medicinas exiccatiuas super os ita quod cecidit dictum os: sicut cadunt cornua cerui in vere. Et mihi etiam fuit ortum os vnum sup dorsum: magnum mihi inferẽs dolorem: et purgaui me ab humoribus grossis: et posui super ipsum resolutiua: ita quod resolutum fuit pro maiori parte: et illud modicum quod remãsit: non impediuit me in aliquo in operationib⁹ naturalib⁹ exercẽdis. Ergo vbicũq; iueneris sile: facias sicut dixi. Et cũ purgas istos: noli ip̃os purgare solũ cũ v̄tutib⁹ medicinaꝝ: sz cũ ipsis medicinis ꝓprijs. Et de melioribus mineris ad purgandum hos est lapis lazuli: sed in magnete est absq; dubio magnum iuuamentum in hoc: sed ego ipsam non sum operatus: qꝛ sufficit mihi lapis lazuli: ⁊ ego ꝯmẽdo opa ei⁹. Sed barburia recẽs ⁊ epithimum cretense est de melioꝛib⁹ medicinis ⁊ securioꝛib⁹ in hac passione. Elleborum autem nigrum forti⁹ est p̃dictis: sz nõ ita tutum. Et cum volueris eũ opare fac cũ cautela, s. fran-

lap lazu

gendo eius malitiam ⁊ siccitatem. Et de pillulis que conueniunt in hoc casu sunt iste. ℞. scemegbdelij polipodij ⁊ gēscit et oppoponacis: quoniam ista habent trahere humores grossos ex inuncturis ⁊ concatenationibus ossium: ⁊ex omnibus mēbris remotis. Et quāuis interiora colloquintide sint huius proprietatis: tamen est fortior valde predictis: ⁊ magis periculosa: eo quia de proprietate ⁊ natura sui habet inducere excoriationē in intestinis: ⁊ nocet epati destruendo eius operationē. Et id quod habet eius acumen remouere ⁊ malitiā eius est gūma arabica. Sed nobiles ⁊ famosi medici qui fuerunt ante nos preuisi optime fuerunt de gumma arabica in remouendo nocumentum colloquintidez eius acumen: quātū in vna parte: tamen non considerauerunt nocumētum ipsius in alia scilicet in angustia quam corpori prestare cognoscitur: et in nocumento ipsius ad epar ⁊ cor: ⁊ in corruptione eorum virtutuz: quoniam ad remouendum ista competunt aromatica et subtilia cum quadam stipticitate sicut est spicanardi. O quā bonū et perfectum remedium est spicanardi: quia remouet nocumēta epatis ⁊ cordis: eorum virtutes confortando. Et de hoc aliqui predecessores nostri medicorum minime aliquid fuerūt recordati: nisi solum ille qui princeps medicorum existit: qui nobis viam preparauit in isto scemate: dicendo nobis proprietatem spice. Alij autem medici nihil de ipsa fuerunt locuti. Et fistici etiam multum conferūt in remouendo nocumentum colloquintide: ⁊ non solum ipsius: verum etiam omnium aliarum que corpori inferunt angustiā. Sed id quod proprie habet nocumentum ⁊ acumen colloquintide remouere a suis qualitatibus primis: sunt amigdale dulces mundate. Et siccitas mala elleborī nigri remouetur proprie cum flore nenufaris: eo qđ nenufar a suis qualitatibꝰ primis remouet acumen elleborī nigri: ⁊ sua aromaticitate tollit angustiam et destructionē virtutum: quam corpori potest inducere sui malicia: et hoc diminuit suam superfluam laxationez. Et audiui a patre meo qui dixit quod pater suus quando rediuit de partibꝰ orientis scripsit vnam receptionem vniꝰ medicine laxatiue pro quodam rege in presentia nobilis medici: qui nominabit auen motaraf: qui medicus honoratus postꝙ asperit scriptum: et vidit quod in illo laxatiuo posuerat nenufar: miratus fuit valde: et post considerationem et cogitationem placuit ei multum: et gauisus est inde commendans eū mirabiliter de illo opere. Et hoc ideo qz medici q̄ fuerant añ euz minime posuerunt remediū aliquod ad remouendū nocumentū et maliciam quam dicta medicina. s. elleborus niger habet epati inferre: et prestare per cōsequēs toti corpi: q̄ nō fecerūt sic in scamōea: qz posuerūt mastice in remouēdo violētiā et malitiā scamonee: ⁊ hoc faciunt mitigando et refrenando angustiam: et cōfortādo virtutes. Si diminutiꝰ fuerūt in hoc. s. quia nō posuerūt aliquid ad remouēdū eiꝰ .ca

Elleborini gri.

liditatē ⁊ siccitatem:tamen par cendum est eis de hoc defectu: quia parum ponitur de scamonea in medicinis laxatiuis. Sz de hoc sunt medici reprehendē di:qui non ponunt remedia: et que habent angustiam medici narum remouere. Ego autem sum certus quod aliqui qui legent hunc meum librum:siue si uiuus sim seu mortuus conabūtur me reprehendere in his. Quibus taliter dico. vez quod fiāt due medicine:vna ꝑm meā voluntatem:⁊ alia secundū suā ⁊ videatur que illarū melio⁹ poterit remouere angustiam⁊ nocumenta epatis ⁊ dissinteriam: ⁊ que petus: quoniā volo ⁊ desidero quod experientia me iuuare debeat ⁊ saluare vł dānare tā in vita quam in morte:⁊ nō solū in his: verum etiam in omnib⁹ que dixi i isto libro:quia nō dubito quin multi sophyste multa possint arguere:⁊ sua sophysmata facere. Sed ego dico quod experimentum semper est libra et statera insta ⁊ equalis: quāuis sim certusquod multi sophyste multa possint dicere sophysmata erronea: que verisimilia esse videntur: cum sint falsa: et hoc ad dialecticos et logicos solum habet pertinere: et nullo modo ad medicū. Et qui talia inquirere ⁊ perscrutari voluerit semper errabit. Quare dico quod experimentum semper poterit verum a falso distinguere⁊ separare. ¶ Completus est hic tractatus ossium. Et nunc incipiem⁹ determinare de egritudinibus que sunt vłes toti corpori factis ex vno humore solo.

Statera insta.

¶ Tractatus. vij. ⁊ est continēs capitula triginta ⁊ septem.

¶ Capitulū. j. Quod est de egritudinibus vłibus que fiunt in carne et cuti totius corporis sicut sunt vesice: prurit⁹ ⁊ huiusmodi.

Et quidem egritudies scilicet vesice et prurit⁹ quēlibūt i materia sūt em ex eodē humore:⁊ differunt solū in loco: quia vesice oriūtur sub cuti:pruritus vero fit in exteriori parte cutis:vel sub cortice exteriori:⁊ hoc fit quando tales humores acuti ⁊ aduſti ⁊ mordicatiui in corpore generātur: quia abhominabiles ⁊ odiosi nature existūt: quare ab ipsa exteri⁹ expelluntur. ¶ Et est etiaz alia differentia inter vesicas ⁊ pruritus ⁊ est hic scilicet quod vesice sūt ex humore grosso ⁊ viscoso: pruritus autem ex humore subtili⁊ acuto generatur. Et he quidem passiones variantur similiter in suis formis ⁊ humorib⁹ Et scias iterū quod ex tali materia possunt fieri apostemata calida:⁊ gutta rubea ⁊ apata q̄ noīnatur formice:⁊ p̄t ēt accidere inflatio toti⁹ corporis: ⁊ etiā dura apata: q̄ egritudines omnes ab inuicem diuersificātur⁊ cognoscuntur ex suis proprijs formis et accidentibus: quemadmodum cognoscere debes carbunculos et cancros pessimos corrosiuos. Et subtiliꝫ attendere debes in vnaquaq; istarum egritudinū:ex quo humore quelibet generetur: ⁊ vtrum ex simplici vel composito: quo-

niam si generata fuerit ex simplici: forma erit simplex: et si ex composito: forma composita apparebit: z secūdum compositionem humoris dictarum passionum z apostematū: forme ipsarum simpliciter variantur.

¶Cura autem dictarum passionū est euacuare humorem peccantem si est simplex z vnus: si est compositus simplr purgare debes secundum sui compositionē: z minue etiam si tibi videbitur conuenire: z studeas cū hoc refrenare z mitigare locum si est prope vel supra aliquod membrum principale: quoniaz si ibi colligeretur materia: et si ibidē apostema aperiere: posset illi membro non modicum inducere nocumentum. Et attende cum tu vis mitigare vel repercutere in tali casu vt non facias absq; aliquo resolutiuo: eo quod repercussiua inquantum sunt talia habent augmentare frigiditatem in loco illo: et frigiditas est ad vltimum causa augmentationis doloris: z si non augmentat non habet vltimo; remouere: quare consulo resolutiua apponere cum repercussiuis et narcoticis ad remouendum dolorem: z hoc intendere debemus sicut dicit Gal. quia vbi est dolor ibi z humores habent decursum: z ponendo resolutiua cū repercussiuis z narcoticis: tunc habebunt narcotica effectum perfectum cum adiutorio dei. ¶Receptio conueniēs ad hoc. ℞. rosarum z farine ordei z fabarum z sandali. ana. ℥. j. florum camōille z narcisci. ana. aur. iiij. seis lini z altee z croci. ana. aur. ℈. pistentur omnia: tamen quelibet per se: z misceantur cum aqua ro. cui decima pars aceti sit ammixtum: et empletur locus cum ipsis: z si humor fuerit subtilis valde subtrahe acetum: z si fuerit grossus adde plus de aceto: z quia superius docui sufficienter quomodo z qualiter debes subtiliare regimen in talibus: z qualiter et cum quibus medicinis debes purgare vnumquemq; humorem: ideo ad presens hic ponere pretermitto. Cuz autem apa fuerit digestum z maturum: tūc indiget aptione cum ferro frigido vel tpato aut cuz medicinis acutis. Cum autem in apate sanies incipit colligi z apparere: tūc iste attentus; solūmō in maturando ipsum. Que autem habent maturare sunt ista; scilicet faria tritici z tursi caulium elixati: quorum partes sint equales: stercoris columbini sicci quarta pars: pistentur quelibet per se: z incorporentur simul cum decoctione crurium z pedum arietū vel cum butiro veteri. Si vero patiens fortis fuerit z bruntus: loco farie dicte pone panē recētē de frumēto: z si fuerit infans paruul⁹ tempera dcās medicinas cum iure crurium ouium: z si fuerit iuuenis incorpora cum butiro recenti. Cum autem fuerit apa digestum et maturum: aperi ipsum in loco ipsius decliui: vt facili⁹ sanies inferius descendere z exire possit: z hoc facias cū ferro vel cū medicinis.

¶Receptio apta z conueniens ad aperiēdum apata. ℞. stercoris colūbini et farie tritici ana. partes equales pistentur z incorporentur cum butiro⁹: z hoc si fuerit puer paucorum annorum: z pone super apostemata

Alia receptio.

ad quantitatem vnius denarij grossi: ⁊ desuper pone folia blete: ⁊ aperietur cum ista deo dante. Si vero patiens fuerit dure complexionis: aut senex: tūc incorpora cum sapone: ⁊ desuper pone ad quantitatem vnius denarij grossi donec aperiat: ⁊ si fuerit infans de lacte: incorpora cū oleo de scisimano vel amigdalarum dulcium ⁊ superpone vt dictū est. Si autem fuerit iuuenis: incorpora dictum medicamen cum butiro decocto: ⁊ cum fuerit apertum: ablue vulnus cū aqua mellis in qua decocta sit herba que dicitur viccia vel legumen: ⁊ datur de ipsa ad comedendum bobus ⁊ equis: ⁊ decoquatur aqua illa decoctiōis viccie cum melle tandiu donec deueniat ad spissitudinem mellis ⁊ in illa intingatur tenta ⁊ ponatur in vulnere: ⁊ hoc fieri debet bis in die: donec vulnus fuerit optime mundificatum: et deinde intingatur tenta cum vnguēto anachi scilicet de palma: ⁊ mittatur in vulnere donec fuerit liberatus. Et hec cura cōuenit illis quibus etas ⁊ complexio fuerit tēperata. Sed illi cui etas fuerit senectutis: vel complexio eius sicca valde extiterit: pone cum viccia ad buliendum in aqua de radice liquiritie: ⁊ de succo blete: demum illam decoctionem bullias cum melle vsq; ad spissitudinem: ⁊ in illam intinge tentam vt dictum est: ⁊ cū madefacta fuerit tenta in illo liquore: sparge desup aliquid de thure adusto. Si vō fuerit puer ⁊ mollis complexionis: sufficit aqua dulcis decocta cum melle vsq; ad spissitudinem intringēdo in illa tenta: ⁊ ponendo ipsaz ad profundū apostematis. Si autem complexio eius fuerit temperata ⁊ equalis: precipue vt ponatur tātum: tenta seu tasta intincta in vnguēto alnachi. i. de palma: ⁊ alia die madefacta in aqua decoctionis viccie decocta cum melle vsq; ad spissitudinē. Si vero fuerit patiens in senio cōstitutus: vel dure carnis valde: pone desuper tentam intinctam cum alnachi: aliquid de vitriolo pulverizato: quodsi fuerit mollis complexionis in illa etate: sufficiet vnguentum alnachi. Sed in vesicis illis que arabice nominātur demonis: oportet vt sollicite attēdas quis humor est ille qui dominatur: quoniam si fuerit sanguis sufficit tibi minutio seu flōmia. Si autem fuerit cola: purga eum cum sero caprino coagulato cum lacte fici: ponendo in vnaquaq; libra ipsius quartaz partem aur̄. vnius de scamonea que arabice dicitur machamuda: ⁊. ʒ. j. syrupi de mastice, regendo infirmum ista medicina: quēadmodum dicimus ⁊ alijs medicinis laxatiuis ⁊ ciba cum pane bene fermentato: ⁊ cum lactucis decoctis cuz panco aceto ⁊ oleo de oliuis. Et si vis ponere aliqd cum ipsis de carne hedi vel pulli facere potes. Si vero tibi notum fuerit quod dictus humor fuerit melicus omnib⁹ modis studeas ad expellendum ipsuz cum medicinis que habent illum humorem educere: et iam superius docui quod medicine que habent dictum humorem euacuare et purgare: sunt sicut barburia ⁊ epithimum ⁊ elleb⁹

rus niger. ⁊ lapis lazulli: ⁊ feci te scire etiam quod medicine q̄ sunt ex mineris: fortiores sunt valde illis que sunt ex vegetabilibus: et commendaui tibi similicer lapidem lazuli in hoc casu reprehendendo adamantem. s. calamitam propter ipsius violētiam: et sit cura tua secundum quod cognoueris de grossitudine humoris: quoniam si fuerit grossus valde: propina ei dictas medicinas cū tota sua substantia: frangēdo eorum angustiam et violentiam: et que hoc habent facere iam scripsi tibi alias. Si autem dictus humor fuerit non multum grossus: sufficiet dare solam aquam calidā in qua dicte medicie fuerint infuse per noctem vnam et diem et colatam: et de illa dare paulatine prout tibi videbitur conuenire: consideratis et conseruatis conditionibus notis que sunt hec scilicet tempora: anni: complexio: etas: virtus: regio et consuetudo: et misce cum dictis medicinis aliquid de delectabilibus et amicabilibus nature: sicut est mel quod est delectabile nature et sapidum lingue: et amicum epati: et est cibus et medicina: ⁊ his rationibus et causis ponitur in medicinis: qr medicine mutant et alterant corpus: quare natura eas abhorret: et delectatur in rebus que mutantur et alienantur ab ipsa natura leuiter: sicut est panis et caro: et mel etiam quoniam mel non alterat et immutat corpus sicut facit piper et cucurbita: et psilium et his similia: et quia mel delectabile est nature: propter hoc ab ipsis ponitur in medicinis laxatiuis: et in alijs que non sunt laxatiue. Et si non reperiretur mel pone loco eius aliqd̄ dulce sicut est zuccarū quod est amicum stomaci et pulmonis: ⁊ vesice: et est melius melle. et. G. nominauit ipsum scilicet zuccarū mel. Sed in egritudinibus in quibus colera superabūdat valde caue ne des dulcia: ⁊ sufficiet sirupus de mastice sicut dixi superius. ¶ Receptio conueniēs huic passioni. ℞. barburie recētis epithimi liquiritie: passularum enucleatarum: violarū añ. ℥. j. lapidis lazuli quarta pars ℥. j. elebori nigri et foliorum colloquintide ana aur̄. ij. que sunt conquassanda conquassa: ⁊ que sunt pistanda pistētur: et infundantur per noctem vnam in feruenti aqua: et postea manibus fricentur et stringantur et colētur fortiter exprimendo: et in. ℥. viij. istius aque pone de sirupo masticino et nenufaris et pomorum ana. ℥. ij. ⁊ de scamonea octauam partem aur̄. vnius. et propina ei ad bibēdum. Si vero sufficienter non purgaretur adde de dicta aqua. ℥. vnā. et. ʒ. cum. ℥. ʒ. dictorum siruporum: regendo eum sicut dictum est in alijs laxatiuis. Si vero dictus humor fuerit grossus in vltima grossitie: non sufficiet dare infusionem dictarum medicinarum solum immo conuenit exhibere medicinas cum sua totalitate. ¶ Receptio apta ad hoc. ℞. lapidis lazuli: barburie: et epithimi: et succi liquiritie ana aur̄. duos ellebori nigri et amigdalarum excorticatarum ana aure. j. et. ʒ. bdellij et sticados

ana partes tres auñ.j. foliorum colloquintide quartam partem auñ.j: pistentur omnia ⁊ incidãtur folia colloquitide: et misceãtur cuz amigdalis excorticatis pistatis: ⁊ cum quarta parte gũme arabice que arabice dicitur cathyra: madefaciendo omnia predicta cum oleo rosaceo ⁊ cuz sirupo squinzabin: et cum siruپo liquiritie simul mixtis i formando magdaleonem: et recipiantur de isto auñ.v. cuz aqua calida postquã cognoueris patientis virtutem esse sufficientem. Et si nõ plenarie purgaretur dabis ei de eodem medicamine auñ.j. et cum fuerit purgatus perfecte cibabis eum cũ gallina decocta in taffea vel carne hedi. Et quãuis superius dixerim quod iste humor ꝓpter sui grossitudinem acuitatem ⁊ malitiã non sit purgandus in vna vice: adhuc tibi reitero quod est educendus in pluribus vicibꝫ: ponendo spatium inter vnam purgationem ⁊ alias ad minus tot dies quot sellas assellauit infirmus. Si autem dictus humor grossus fuerit vehementer quasi in grossitie vltima: et non fueris certus quod sit melencolicus omnino dabis de hoc supradicto medicamine cum substantia sicut dictum est: addendo de cartamo: et semine vrtice quantum scriptum est de barburia. Cognoscendo certissime qõ flegma quando in vltima grossitie reperitur sequitur vestigiũ melencolie: ⁊ regitur illo modo.

¶Si vero dicta passio fuerit ex alijs speciebus flegmatis que non fuerit in tanta grossitie: purgabis eum cum cartamo et semine vrtiec et his similibus. Et si patiens fuerit multum flegmaticus adde aliquid de colloquitida. ¶Receptio apta ad hec. ℞. seminis cartami ⁊ vrtice añ. auñ.x. violarum et liquiritie ana auñ.v. thymei. auñ.ij. ysopi auñ. medium cõquassentur omnia et infundantur per noctem vnam in aqua feruenti valde ⁊ colentur fricando et fortiter exprimendo: et de ista colatura recipiantur. ℥.v. ⁊ sirupi masticis et squinzabin. ana. ℥.j. et grana ordei.ij. de tarasca excorticata ⁊ pistata: quod si non sufficienter purgauerit: adde de dicta infusione. ℥. mediam cum vncia media de dictis sirupis: et ꝓ regatur sicut dictum est in alijs laxatiuis.

¶Caꝑ.ij. Quod est de pruritu in particulari.

De pruritu necesse est, tibi vt prouideas si causa sit colerica: quod si fuerit sufficit purgatio cum sero caprino: et si manifestum tibi fuerit quod sit ex acuitate sanguinis: fac minutionẽ: ⁊ regimẽ eiꝰ sit lactuca decocta cum aceto et oleo aut caro hedi. Sed dico ꝙ caro galline lõge est melior in hoc casu carne hedi. Quod si scieris certissime quod dicta passio procedat ab humore adusto et illud quidem pro certo, scitur quando locus in quo fuit reliquit vestigium nigrum. Et hoc scies etiam ex alijs accidentibus: videlicet vtrum cito digeratur vel non: et ex forti vel non forti mordicatione et acuitate: ⁊ etiam si in gratando vel fricando magnã sentit delectationez vel non. Quod si magnam sentit delectationẽ

tit delectationem peior est oñibus in inquietudine et tedio: quia est ex colera. Et prurit⁹ qui citius digeritur est ex sanguine: et maiorem in corpore oppri met locum. Et qui fit ex humore aduſto difficilius digeritur alijs humoribus. Sed si dictus humor fuerit ex melencolia: propina ei ad bibendum ius galli veteris conquaſſando oſſa eius et frangēdo ipſa ante decoctionem: et pone tertiā partem pōderis ipſius galli de barburia recenti: et coquantur ſimul tādiu donec diſſolnātur oſſa et caro: et poſtea frica manibus ꝛ colletur fortiter exprimendo: et de iſto iure da ei ad bibendum. ℥. vj. Et cum fuerit purgatus rege eum ſicut dictum eſt in alijs laxatiuis. Quod ſi fuerit dicta paſſio ex hūore flegmatico groſſo valde: et hoc ſcies quia ſcabies erit maior: dabis etiam ei de iſto iure ſicut dictum eſt. Si autem prurit⁹ dictus ſubtilis ꝛ ſiccus fuerit: ſufficit ei regimē ordinatuz: ſicut eſt dare ei lactucas decoctas cum aceto: et carnes hedorum et gallinarum: et ſimilium: et inunge euz cū oleo roſaceo ponendo in vnaquaqz. ℥. olei roſacei aur. j. de alkitram ſubtili.

¶ Cap̄. iij. Quod eſt de variolis et morbillis.

Et accidunt quidez in hominibus variole ꝛ morbilli ita generaliter quod pauci vl̄ nulli reperiuntur quibus non eueniant et materia harum paſſionum eſt ſanguis corruptus et malus menſtrualis ex quo embrio in vtero matris per vmbilicum nutritur ꝛ augmentatur. Cum autem poſt natiuitatē natus incipit inualeſcere et fortificari natura confortata expellit hunc humorem malum ꝛ corruptum ad exteriora: ꝛ cum monetur natura: ad hanc expulſionem faciendā excitatur pro maiori parte febris valida: et aliquando cum ea fit alienatio: et differentia que eſt inter variolas et morbillos eſt quia variole generātur ex humore magis groſſo: et morbilli ex ſubtili ꝛ ſic co procreant: et prohibitū a medicis eſt dare in morbillis medicinam laxatiuaz ne humores inficiantur et ad venenoſitatez conuertantur: et prohibent etiā dare carnes ēt alia cibaria his ſimilia. Sed precipiunt in hac paſſione dare lētes decoctas in aceto tantummodo. Ego vero bene conſentio cum his etiā lactucas decoctas cū aceto: ꝛ medullas citruli et angurie: et ad bibēdum aquam ordei ꝛ anguriе: et etiaz in cibo da eis cucurbitam valde coctam: et cum ſim aſſuetus ſic agere poſſum me multum collaudare: et nunquā volui dare iſtis ſirupos aliqs dulces ne angurio timēdo propter dulcedinem ne conuertantur ad colerā. Et ſcias quod variole frequēter accidunt in oculis: et ſunt cauſa perditionis viſus: quare a principio ſtudere debes proȝcere in oculis eorunz aquam roſa. in cuius. ℥. ij. ſit infuſum aur̄. ij. ſumathiorum: ꝛ diſtillabis ex ipſa in oculis pluribus vicibus in die: et euadet: et preſeruabitur ab illo periculo ꝛ nocumento cum adiutorio dei et pauci ſunt qui perfecte ſciāt regere hos patientes: quoniam dant eis dulcia: et illud quod

Varios las. Morbillos.

cogitant stultivulgares:scilicet quod quando consulũt dare in morbilis et variolis mel et pisces salsos pro salute eorum: dico quod est mirabile valde qõ non moriuntur. Sed generaliter dico quod qui recipiunt cõsilium ab istis vulgaribus stultis et euadunt a morte: pro certo hoc non est nisi quia nõdum venit hora ⁊ terminus sui finis quoniam pro angustia et labore et augmentatione et fortitudine egritudinis absq; dubio perire deberent. Ego fui vnus ex illis qui cecidi in illo errore: quia cum essem paruus habui variolas: et pater meus nõ erat mecum: et consilio quorundam cepi mel: et ex illa angustia ⁊ labore et fortitudine egritudinis quam habui mirum fuit quod euasi:sed semper in toto tempore vite mee fui memoratus de melle:et omnino cauendum est nevngantur cum narcoticis aliquibus. Sed est optimũ inungere eos cum medulla ossium boum vel ceruorum. Causa autem et materia morbillorum est humor calidus ⁊ siccus procreatus a sanguine menstruali in vtero matris ex quo nutrit̃ embrio: quare elongandi sunt omnino tales ab omnibus dulcibus:et ab omnibus speciebus carnium: sed regendi sunt in omnibus:sicut habentes variolas: et inungantur tantũmodo qui indigẽt vnctione cũ medullis predictis.

Magnum periculum.

¶Capitulum quartũ. Qõ est de morfea alba q̃ non rubescit propter fricationez nec aliqua alia causa.

Oritur in capite aliquãdo morfea alba lucida q̃ tũ fricatur non rubescit:et si vlceratur non eẏcit sanguinem: et causa huius est debilitas virtutis mutatiue epatis ex qua corrumpitur mutatio in alijs membris illa de causa: et potest etiam accidere hec passio ex frequenti et forti ⁊ inordinato motu alicuius de loco ad locum:et hec species cum accidit est incurabilis.

¶Capitulum quintum. Quod est de morfea alba que rubescit ex fricatione.

Thec est alia species morfee albe que generatur ex debilitate virtutis mutatiue mẽbrorũ corpis: qm̃ qñ nutrimentũ aduenit eis nõ sunt sufficiẽtia pmutare ipm in colore debito sicut decet. Et cura huiꝰ est calefacere mẽbra fricãdo ipsa fricatõe forti: ⁊ inũgere ea sitr cũ vnctionibꝰ calidis ⁊ incisiuis:⁊ aperitiuis:⁊ summa intẽtio tua sit in cõfortãdo epar cũ rebꝰ aromaticis cõfortãtibꝰ ipsum et cum aperitiuis habẽtibus aliquãtulam amaritudinẽ et vtatur patiẽs his que habẽt epar impinguare:⁊ que habent digestiuam confortare. ¶Recepcio ad hoc. ℞. ẏreos radicis feniculi:masticis spice:squinanti asari ana. auñ. iij. liquiritie mũdate ad pondus omnium: que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur in quarta parte vnius quintarij aque dulcis per noctem vnã:⁊ mane bulliant̃ lento igne vsq; ad cõsum-

ptionem medietatis ꝛ colentur: et in colatura illa pone ſyrupuꝫ de citris: ꝛ ſyrupum feniculi: et malorum granatorum ana. lib. ij. ꝛ bulliantur ſimul vſq; ad cõſumptionem decoctionis: ꝛ ppina ei omni mane de iſto ſyrupo ℥.ij. cum ℥.v. aque. Et cuꝫ auꝝ. iiij. ℥uccari ro. et pone ſuper locum morfee hoc emplaſtruꝫ. ℞. rubee tinctorũ: farine lupinorũ ana. partem vnã: centauree minoris partem mediam. ſeminis lini octauam partis vnius: piſtetur quelibet res per ſe: ꝛ incorporentur ſimul cum aceto: et pone ſuper locum morfee cũ folijs vitis recentis vel ſimilium: ꝛ cũ exiccatur muta illum et ſi fuerit delicatus pone medietatem aque et medietatem aceti. Et regimen eius ſint turtures prepparate et valde decocte in taſſea: ꝛ aues pue nemoris ꝛ pulli ꝛ pulle aſſati.

¶ Capi. vj. Quod eſt de morfea nigra.

MOrfea quidẽ nigra eſt macula nigra congregata in cuti corporis. Et cauſa huius eſt humor aduſtus inuiſcatus ꝛ retentus in membris: qui quidem a natura extra pulſus eſt per ſudorem: et accidit etiam hec egritudo quando aliquis balneatur ꝛ non fricatur cutis eius exterius cum aliquibus abſterſiuis et mundificatiuis: ſicut ſunt iſta: pulpa melonum: aut eorum ſemina: vel mel: aut ℥uccharum vel eorum ſimilium: et cum retinetur hec ſuperfluitas in cuti vel ſub cuti generat morfea nigra. Et curatur hec paſſio cum emplaſtro dicto in morfea alba et cum regimine in eadẽ dicto: et cibentur cum pullis prepparatis in taſſea: quoniam eſt cibus commendatus in eis: et turtures: et carnes hedi etiam cõpetunt in hac egritudine. Et oleũ iſtorum ſit oleum amigdalarum dulcium: ꝛ aues parue nemoris ſunt conuenientes etiam: et abſtineat ſe omnino ab olivis et caulibus: et ab omnibus generantibus melencoliam: et in ſumma dico quod ſit contentus cibis predictis ꝛ ſimilibus illis.

¶ Capi. vij. Quod eſt de granulis parvis que accidunt in corpore toto.

ET generantur aliquãdo in corpore hominis granula parua multa rubei coloris que arabice dicuntur alchalã. Et exeũt hec granula ex orificijs venarum capilarium: et cauſa horum eſt exuberantia ſanguinis acuti q̃ erit ex orificijs parvarum venarum et ſubtilium et adheret ibi: et ſcias quod quilibet ſanguis cum exit ex ſua vena mutat colorem et denigratur: et hoc plurimum accidit ex negligentia minutionis. Quare in cura incipiendum eſt a minutione dextri brachij trahendo de ſanguine ſecundum quod tibi videbitur conuenire: quoniam conuenit etiam acuitati ſanguinis. et fac ei hunc ſirupum ad rectificandum ſuam complexionem ℞. liquiritie et iuiube. añ. ℥.iiij. capillorum veneris ꝛ ſemina cu curbite et anguric. ana. ℥.ij. violarum et ſebeſten. ana. ℥.ſ. conquaſſa que ſunt cõquaſſanda et infunde etiam inj. xxiiij. libras aque per noctem vnam: ꝛ in mane bulliãt lento igne vſq; ad cõ- Sirupus.

sumptionem medietatis et colentur:et in illa colatura ponantur.x.lib.zuccari et mellis et tamarindorum.añ.lib.ß.aque rosacee lib.j.z bulliant iterum vsq; ad decoctionem sirupi: z de isto sirupo propinẽtur patienti omni mane.ʒ.ij.cum.ʒ.vj.aque.Et regimen eius sit panis bene fermentatus cum gallina decocta cum cucurbitis vel portulacis.

¶Cap̃.viij.Quod est de vesicis duris que arabice dicũtur alcella ideſt petrose.

Oriuntur aliquãdo in corpore vesice dure que generantur ex humore flegmatico frigido et grosso valde: et ideo sunt absq; dolore et sanie: parue quidem sunt leniozis curatiõis magnis.Et cura harum est subtiliare regimen valde:et dare ei sirupum incisiuum et subtiliatiuum flegmatis et aperitiuum oppilationis sicut est sirupus squinzabin compositus de melle:z postea euacua corpus cũ medicinis trahentib⁹ illum humorem: desuper pone emplastrum factum ex armoniaco et aceto. Quod si dicte vesice fuerint magne:cura erit difficilis/valde:et possent in tali loco superuenire quod non possunt cum operatione manuũ eradicari. quod si sunt in loco apto et conuenienti ad eradicãdum: consuetudo magistrorum est scindere cutim et ipsas extra euellere et extirpare.Et est possibile quod he vesice primo oriuntur parue: demum procedente tempore crescunt et augmentãtur valde: et nutriuntur ex nutrimento aduenient; eis sibi apto et simili:et specialiter quãdo infirmus comedit pisces et panem azimum z frigidum lac et horum simile:quoniam talia cibaria procreant istam passionem et expertus sum in paruis ponere emplastrum de narcis.i. de narancis pistatis et malaratis cum aqua:quia optime remouentur in eo.z phaui etiam dare omni die aũ.j.ieiuno stomaco de medulla seminum pei⁹ ad comedendum quod liberantur inde:et confert etiam emplastrare ipsas cum charisscasiua: ideſt panicald.Et aliquando he vesice generãtur in iuncturis z sunt absq; punctione:que ab antiqs nominantur pustule iuncturarum:,et fiunt ex humore grosso inuiscato in locis illis:qui a frigore exteriori induratur. Et q̃nis a medicis nostris plura me dicamia sint rememorata. Ego tamen magis comendo ceteris medicaminibus semina dicta ỽ nargis comestaz emplastrata.

Cura difficilis.

¶Cap̃.ix.Quod est de verucis z porris.

Generantur aliquando in corpore veruce seu porri quorum species sunt multe:.quia ex eis sunt q̃ fiunt ex sanguine grosso:et sunt de genere granulorum paruorum que arabice dicuntur alchalim: z de eis parum superius fecimus mentionem.Et cura eadem existit:et alique sunt sicce valde: et eminent exterius multum: et iste generãtur ex flegmate grossissimo terrestri et frigido: et cura harum est specialiter purgare illum humorem. ¶Et hoc optime fit cum isto medicamine.℞.aloes. agari. barburie. i. polipodij recentis:medulle car-

En pla stri

We cam

thami:seminisvrtice.succi liquiricie.interioris colloquintide.añ. pondus granorum ordei.ij.succi cucumeris asinini vel succi foliorum eius pondus granivni9 et dimidij ordei:pistentur queli bet per se preter colloquintidā: que incidenda est cum forficib9 minutim:et incorpora simul omnia cum oleo de sereg:ꝛ cū auř. ſ.grani fisticorumvel amigdalarum dulcium: et tantundem de gumma arabica:et confice totū simul cū syrupo de fquinzabin: et propina infirmo de ista confectione pondus.iiij.auř.post custodiam ipsius aliquorum dierum:et si non purgaretur sufficienter:adde aliquid de residuo cum aqua calida:regendo eum sicut in alijs laxatiuis:ꝛ hoc medicamen confert regendo eū cū regimine ordinato.ſ.cum pane bene fermentato et pullis et gallinis in taffea:et pone super verucas aliquid de carobis humidis pistatis donec cadant:et de eis etiam que faciunt eas cadere est oleum quod remanet seu quod eliquatur a caseo veteri et antiquo retento in vegetibus. istud enim desiccat eas absq; dubio: et facit eas citissime cadere: et hoc etiam facit oleum de frumento: et oleum lupinorum similiter. Et est adhuc alia species pororum qui profundati sunt in carne multum.et eminent etiam exterius et nominā tur pori profundati. Et cura est eadem predictorum: scilicet cum regimine et purgatione: ſz indigent cum hoc eradicatione cum manu.

¶Capitulum.x.Quod est de tineositate.

Hec quidez passio generatur in corpe ex humore sicco ꝛ grosso sicut fiunt pori ꝛ veruce:preter quod siccitas huius humoris non est tanta quanta est siccitas que facit poros.Et cōfert valde in hac egritudine laxatiuum nominatum in poris:et pone desup habalzabar malaxatum cū aqua:ꝛ curatur inde. Et confert etiam inunctio cum oleo de frumento vel cum aliquo er alijs dictis in verucis. ¶Et dicitur quod hec egritudo etiam generatur ex comestione lacertarum:ꝛ tunc cōfert valde sumere de tyriaca magna a quarta pte auř.ſ.vsq; ad auř.ſ.ieiuno stomaco cuz aqua tepida: et non comedat postea vsqzquo transeant hore.viij.

¶Et pprietas lacerte est quod si quis comederit eam vel biberit ex aqua in qua fuerit mortua magnum corpori infert nocumentum.¶Et mihi cum essem in marestrañ.i.in hospitali accidit hoc.ſ.quod in aqua quam bibebam percipiebam horribilem odorem:ꝛ omni die mihi videbatur multiplicari:quare ordinaui et feci hominem intrare puteum ad videndum ꝗd hoc esse posset:credensquod aliqua reptilia intus cecidissent et ille quesitor inuenit lacertas multas mortuas:pars quarum erat dissoluta ꝛ pars non.vñ timens ne inde possem habere nocumētum:incepi bibere de tyriaca: et recepi de ea pluribus vicibus: et sic euasi a nocumento gratia dei.Et post longum tempus orta fuit mihi pustula ad modum granule super punctam nasi. Pustule, ¶Et ego desuper posui de tyria

ca: eo qꝛ cognoui quod illꝺ erat ex humore venenoso a natura expulso: qui quidem humor generatus fuit ab aqua lacertarũ predicta.

¶ Cap̃.xj. Qꝺ est de corruptione ⁊ excoriatione cutis.

Et orit̃ aliquando hec passio ĩ corpore: et hec fit ex abundantia humoris melencolici mali multiplicati in corpore: qui a natura exteriꝰ expellitur ad cutem: quare virtus nutritiua cutis ex toto corrumpitur: et ideo non nutritur: et cum natura conetur ipsum exterius expellere ⁊ non potest: excoriatur cutis ⁊ depilatur: et hic humor est malus valde: sed tñ est pro bono: quia exteriꝰ est expulsus. Et cura huius est mundare corpus ab isto humore malo melencolico cum rebus p̃scriptis que habent istũ humorez educere. s. cũ barburia epithimo lapide lazuli elleboro nigro ⁊ similibꝰ ⁊ de. v. in. v. diebus da ei aur̃. 5. de tiriaca cũ. ℥. j. de sirupo de liquiricia ⁊ ter tm̃ de aqua: et tardet comestionem vsqꝫ ad. viij. hor. ⁊ postea comedat panem bene fermentatũ in brodio galline facta in tassea: et bibat de brodio galline multũ: et epithima cutim cum seminibus melonis excorticatis et flore camomille quorũ partes sint equales pistatis ⁊ malaxatis cũ aqua dulci: ⁊ tene desuper omni die mutando ipsum.

Cura.

¶ Cap̃.xij. Quod est de lepra.

Et oritur aliquando hic cancer pessimus in corporibus hominum: scilicet lepra: ⁊ hoc est manifestum quia est maxima egritudo: et pro maiori parte accidit propter vicinitatem ⁊ contractionem more cũ ipsis leprosis: ⁊ fit etiam ꝓpter comestionem ciborum destruentium complexionem: et quando hec egritudo inualescit et super excedit: est difficilis curationis valde: tñ si spasmus nõ affuerit vel superuenerit in aliquo membro possibilis est cura eiꝰ. Quare intentio prima quam habere debes in curatione huiꝰ passionis est in aperiendo oppilationes splenis: ⁊ hoc cum corticibꝰ radicis tamaricis: et corticibus radicis capparis: et pone cum eis de liquiricia et passulis ad frangendum eorum acuitatem.

¶ Receptio apta huic passioni. ℞. corticis radicis tamaricis: ⁊ squinanti. ana. ℥. j. polij montani quod dicitur arabice iahada ⁊ camomille. ana. partes tres. ℥. j. mentastri ⁊ asare bachare: mẽte. an. ℥. 5. centure minoris quarta pars. ℥. j. que sunt conquassanda conquassentur et infundantur in decem libras aque ꝑ noctem vnam cum tanta liquiricia quantum omnia predicta: et mane bulliant lento igne vsqꝫ ad cõsumptionem tertie partis: et colentur: ⁊ cum illa colatura: ponantur lib. ij. zuccari. ⁊ bulliantur simul vsqꝫ ad spissitudinem: et de isto sirupo bibat patiens quolibet mane. ℥. ij. cum aqua calida: ⁊ regimen eius sit panis bene fermentatus: ⁊ galline preparate in tassea: et loco olei oliuarum ponatur oleum amigdalarum dulcium: ⁊ postea purga humorem melencolicum dando ei medicinas euacuantes melencoliã cũ tota sua substãtia: sicut iã dixi tibi: sicut

Receptio

est polipodium et epithimum et elleborum nigrum:et horum similia. ¶Receptio ad hec. ℞. agarici polipodij recentis lapidis lazuli.añ.auř.ij.elleboꝛi nigri auř.j.foliorum colloquintide quarta pars auř.j.scamonee octana pars auř.j.incidať colloquintida cum forficibus minutissime et misceantur omnia cum puluere dragãtorum et fisticis et amigdalis pistatis.añ. auř.j.ꝛ cum omnia fuerint optime pistata incorporentur cũ sirupo de corticibus citrorum et squinzabin ꝛ dosis huius medicaminis sit auř.vj.cum aqua calida:ꝛ si non sufficeret addať de predicta auř.j.ꝛ rege euz sicut dictuz est in alijs laxatiuis: et est necesse in hac medicina vt ponatur spaciũ inter assumptionem vnius medicine et alterius pro qualibet sella duos dies:et i hieme in omnib⁹ octo diebus fac preparare serpẽtem vnum pinguẽ feminam et decoctam in tassea postꝙ amputatum fuerit ei caput et cauda sicut decet:preparetur autẽ sic. incidatur a capite ꝛ cauda per iij.digitos:excorietur ꝛ intrinsecus emundeť:et abluať:et bñ bulliať in aqua cũ sale ꝛ aneto bis.postea decoquatur i tassea et madefaciat panem suum in iure illo:ꝛ bibat de illo:et nõ comedat postea aliquod aliũ donec cib⁹ ille sit digest⁹. In alijs autem diebus comedat gallinas in tassea:et bibat brodium ipsarum frequenter: quoniam illud brodiuz est eis medicina sublimis et melioꝛ omnibus. Octo dieb⁹ bibat auř.vj.tyriace magne.Et id quod meli⁹ est eis faciẽdo quę diximus est vt magnifice se custodiat a cõtrarijs ꝛ assuescat brodium gallinarum q̃tum potest.

¶Capitulum.xiij.Quod est de cudar et de felleg.

CAdar:est difficultas vel priuatio sensus vel mot⁹: vel amborum simul:quoniam est in aliquo mẽbro singulari:feleg vero est que fit in vna medietate totius corporis ꝛ latine dicitur paralisis. Et accidit propter hanc egritudinem hominibus quod non possunt partẽ mẽbrorum mouere:vel in eis sensibile percipere vel sentire ꝛ aliqñ in eisdẽ i eadẽ parte simul sensus et motus totaliter annihilanť ꝛ priuanť. Et sarraceni cõsueuerũt vocare vnamq̃ istarum passionũ in lingua sua alchadar et affeleg. Et qñ hec egritudo fixa est i aliquo mẽbro ita q⁹ oio caret sensu et motu vocant eã relaxationẽ: et illi etiam vocant priuationem sensus relaxationem:non dicunt mendacium:sed vocant eam nomine non assueto.Et iã memorati fuimus de causis alchadar in egritudinibus capitis.Sz quare aliquib⁹ priuanť sensus tm̃:ꝛ aliqb⁹ motus tm̃ ꝛ quibusdam mot⁹ ꝛ sensus simľ nõduz explanaui.Quare a me audias ꝛ intelligas q̃ dicantur sup hoc.Scitũ est ꝛ cognitũ qđ fons ꝛ origo mot⁹ volũtarij procedit a cerebro:ꝛ scitum est etiã q⁹ fons sensus procedit a cerebro:ꝛ cerebrũ volũtate dei mittit sensum et motũ oib⁹ mẽbris propinquis sibi per vias paruas.ſ.paruos neruos:et mittit etiã cerebrũ sensuz ꝛ motũ mẽ-

alchadar. Affeleg.

bris per vnam viam magnam scilicet per nuccã:et ipsa mittit postea alijs membris sensum ꝛ motum per vias paruas precepto dei:et nerui illi q̃ sunt molles procedentes a cerebro vel a nucca:illi sunt qui ferũt sensuz: ꝛ illi qui duri existunt prestant motũ:ꝛ putauerunt aliqui medici quod eadem causa sit nocumenti sensus et motus et quod ab eadem causa procedat:quia crediderunt quod in vno eodẽ neruo sit pars dura ꝛ mollis:et sensus secunduz eos procedit a parte molli:ꝛ motꝰ a dura. Sed hoc est manifeste falsum:qz videmus multotiens quod in aliquo membro deficit vel auferꝛ sensus:ꝛ remanet in eo motus:
Gal. ergo verum est id qđ dicit Gal. scilicet quia nerui ferentes sensum sunt diuisi et p se a neruis inducentibus motum:et differentia que est inter species neruorum sensus ꝛ species neruorum motus non est occulta:qm̃ si hec passio fuerit in cerebro lesio et nocumentuz sensus ꝛ motus percipietur:ꝛ erit in corpore toto:et si fuerit in vna medietatum cerebri:erit priuatio sensus ꝛ motus:aut difficultas eorũdẽ i eadẽ pte corporis in qua fuerit nocumẽtũ in cerebro:et si fuerit lesio vel nocumẽtũ in aliqua parte nuce:perciperꝛ lesio et nocumentũ in illa parte corporis vel in in illis membris in quibus illi nerui tendunt ꝛ vadunt:siue fuerint sensibiles vel motiui. vez si impedimentũ fuerit in motiuis lesio percipietur in motu:ꝛ si in sensibilibus erit in sensu:tñ nota quod etiam in neruis sensibilibus est aliquis motꝰ:ꝛ in motiuis similiter aliquis sensus semper reperitur. Uerũtñ in motiuis predominatur motus valde:et in sensibilibus sensus:ꝛ causa quare nerui sensus sunt molles et motꝰ duri est manifesta:q̃nis ãbe; species scilicet motiuorum et sensibilium procedãt a cerebro vel a nucca. Scias itaq̃ quod maior pars neruorum sensibilium sunt qui spargunꝛ et tẽdũt vsq̃ ad exteriora corporis: et maior pars motiuorum sunt qui profundantur in interiora corpis: ꝛ ob hoc certissime in cuti q̃ totũ corpꝰ circũdat manifestatur sensibilitas plusquã in ceteris membris ꝛ maxime in cuti vole manus:adhuc magis in cuti q̃ est in extremitatibus digitorũ manus:ꝛ specialiter in illa que est in extremitate idicis vel medij:quoniaz ibi maior tẽperies et magis equalis q̃ in alijs locis omnibus esse reperitur. Et propter hoc sensus illic certius et subtilius percipitur et manifestatur. Et propter hoc sensibilitas sensus que est in exteriorib⁹ corpis:ꝛ maxime q̃ est i extremitatib⁹ digitorũ manus et p̃cipue in indice vel medio magis ceteris comẽdaꝛ ꝛ laudaꝛ:ꝛ deꝰ sublimis illic posuit sensibilitatẽ certiorẽ:ppter vtilitatez ꝛ custodiaz animalis. Et scias q̃ quelibet difficultas sensus vel motꝰ:aut priuatio alicuiꝰ istoruz in arabico nominaꝛ fe leg. et cũ ipedimẽtum vel priuatio sensus vel motꝰ fuerit in aliquo membro singulari:sed nõ in toto corpore:arabice tunc dicitur cadar:ꝛ quando figitur in vno loco vel in vna parte corporis tantuz dicitur relaxatio. Sz qñ impedimẽtũ vꝰ priuatio sensus

vel motus fuerit in vna medie tatum totius corporis tunc ꝓprie nominatur feleg. Et nota quod causa egritudinis delcha dar aut delfeleg est frigiditas complexionis que dominat̃ in aliqua parte cerebri vel ĩ toto: et quando in toto predñat̃ valde: tunc mors in instanti existit propter priuationẽ anhelitus: quod si non multuz abundauerit frigiditas ista in toto corpore cerebri: tunc soluz difficultas vel nocumẽtũ sensus vel motꝰ vel amborũ simul ꝑcipiet̃ ĩ corpore toto: qđ si dicta frigiditas vel nocumentũ fuerit in aliquo neruorum procedẽtiũ a cerebro vel a nucca ⁊ fuerit sub spõdili ita ꝙ lesio aliqua non sit ĩ neruo qui mouet pectꝰ: tunc viuere põt illud animal q̃uis egritudo magna existat: eo qꝛ inde nõ priuat̃ anhelitꝰ ꝙ si lesio fuerit in neruo illo vel ĩ illis q̃ mouẽt pectus: tunc priuat̃ anhelitꝰ et morit̃ patiẽs suffocatꝰ ⁊ incõtinẽti. Si aũt priuatur sensus vel motꝰ in aliquo mẽbro singulari tũc intẽtio tua sit in ponẽdo curã in illo loco vñ ꝓuenit egritudo. Et hec scies ex accidẽtibꝰ et signis. videlz si causa fuerit ex mala ꝯplexione frigida cum materia vel sine materia q̃ ĩfrigidant neruuz: tunc proueniet nocumẽtũ in illo neruo: ⁊ si fuerit ĩ neruo sensus: fiet nocumẽtũ in sensu: vel fiet ĩpedimẽtum in motu. si fuerit in neruo motꝰ vel in vtrisq̃ si fuerit ĩ ambobꝰ: et potest etiam fieri hec egritudo causa epatis ex quo prouenit compressio et cõplexio mala in aliquibus neruis sibi vicinis ex qua compressione prohibentur virtutes transire ad istđ membruz Quod si illa ꝯpressio facta fuerit ĩ neruis sensus destruetur sensus in illo membro: et si in neruis motꝰ destruetur motus: et si ĩ ambobꝰ fiet ĩ sensu et in motu: cognoscendo certissime quod quelibet mala cõplexio nocet ĩ hoc opere. Ergo omnibus modis pone intẽtionem tuam in curando radicem vnde ꝓuenit hec egritudo: ꝙ si lesio fuerit ĩ fonte: reddi ad fontem: et si in riuulis ad riuulos illos redi: vnde virtutes currũt et procedunt. Et si scieueris qđ causa huiꝰ egritudinis sit mala complexio frigida ⁊ sicca calefac locum cum rebus temperate calidis: habẽtibus multaz aromaticitatẽ: reducẽdo ad memoriã qꝛ iam superius dixi tibi ꝙ he medicine esse debent stiptice ⁊ subtiles: ⁊ sic tuam habebis intentionem. ¶ Medicina autem conueniens ad hoc est oleum granorum de alzaru factum postq̃ grana dicta fuerint bene matura in arbore: ponendo cum dicto oleo decimaz partem ipsius de balsamo: et in hieme plus si habueris: et regimen eius sit cum rebus calidis tamen non in excessu cognoscẽdo quod colũbi masculi de nido siluestres conferunt ad hoc valde et capita leporum in tassea: et turtures assate in veru: ⁊ etiam suffricte: et galli similiter magni et specialiter nigri sunt boni valde: et vtatur motu et exercitio temperato in ieiunio: quod si non posset ambulare causa egritudinis excitetur anima sua mouẽdo ei questiones cõtrariando ei in omnibꝰ suis dictis adhuc vt irascatur et calefiat eius complexio: ⁊ fricetur

corpus eius cum manib⁹ mollibus in ieiunio et post cibum remoueat ab omni motu animi et corporis:sed quiescat donec cibus i stomaco sit digest⁹.
¶Si vo causa fuerit humor frigidus valde:q̄ euenerit in neruo vel in ipso cerebro: stude in remouendo humorez illum cū isto sirupo:aut da ei sirupuz de feniculo cum aqua infusionis yreos et squinanti:sed iste est sirupus perfectissimus ad hanc passionem. ℞. yreos squinanti flauie.i.oliuarde eupatorij polij montani macis corticis citriana auſ.x.masticis aur.v.conquassa omnia bene et infundātur in.xij.lib. aque feruentis,p noctem vnam:z mane bulliant lento igne vsq̄ ad consumptionem medietatis:postea colētur fortiter exprimendo:z in hac colatura pone.y.semine nigelle:z feniculi.Et si tēpus z etas consenserit.dabis ei sinapin pistatam et distemperatam cū aqua ad spissitudinem mellis cū lib. succi feniculi:z lib.iiij.mellis:z lib.j.zuccari:z iterū simul bulliant vsq̄ ad decoctionem siropi:z de isto sirupo propinentur ad bibendum omni mane.ʒ.ij. cū.iiij.ʒ.aq̄ calide:et postq̄ potat⁹ fuerit de isto per.vij.dies:

purgatio. laxatiua.

purga eum cū isto laxatiuo qō educit z purgat humores grossos.℞.medulle seminis kartami:ziniz.salis communis:seminis vtice:bdellij.oppoponacis galbani:squinzabin vel serapini.añ.pondus. auſ.j.colloquintide quartam partem.auſ.j.incide colloquintidam minutim et pone quantuz est colloquintida de puluere dragantorum: z auſ.5.de amigdalis excorciatis et omnia ista madefiant cū sirupo squinzabi facto cū melle et propina de isto patienti pondus auſ.v.cum aqua calida:et cum fuerit purgatus:dabis ei panem bene fermentatum cuz gallo decocto in taffea:sed ante assumptionē medicine post meridiem comedat bletas vel vrticas decoctas cum gallina:et in mane sequēti bibat medicinā.
¶Illi autē quibus hec passio euenerit causa apostematis cōprimentis neruum:aut causa contusionis vel percussionis in illo loco:minue eum ex opposita parte lesionis:quoniā si fuerit egritudo in dextra minue ex sinistra:z econtrario si fuerit in sinistra minue ex dextra:z si fuerit in membris superiorib⁹ minne ex saffena:et si in inferioribus flobotoma ex cefalica extrahendo de sanguine prout tibi videbitur conuenire:consideratis conditionib⁹ suprascriptis: et inunge locum egritudinis cū oleo rosaceo calefacto et suffriciet tibi.Sed ego scio et similiter cognosco quod plures medicorum litigabuntur contra me de hoc dicto:quia credūt quod priuatio sensus et motus non accidat nisi a causa frigida et humida:z propter hoc credunt quod impossibilis sit eius curatio nisi cum calidis.Si autem perseuerauerit dicta passio pluribus diebus:siue fuerit ex apostemate vel concussione aut pcussiōe seu vulnere:pone tūc cū oleo rosaceo de oleo lilij.añ.eq̄les ptes:z si fuerit antiq̄ magis adde cū p̄dictis.x.partē eox de balsamo:q̄ si nō haberes balsa

uium pone loco eius oleum de scaunix ⁊ est nigella: ⁊ proficiet cum adiutorio dei. ¶ Et scias iterum quod quando dominabitur multum qualitas calida valde in substantia cerebri vel in neruo priuatur similiter inde sensus ⁊ motus. Sed hoc accidit raro et in minori parte: et hoc manifeste, apparet qđ qñ aliq̃s fortiter calefacit manus suas ad ignem subtilitatē sensus amittit: ita quod nō habet ipsum sicut añ: quare si cognoueris qđ hec egritudo ꝓueniat a caliditate pessima: rectifica cōplexionē mēbri moderate ꝓspiciēdo ne ifrigides sup̄flue. ¶ Si āt difficultas p̄dicta sensus vel motꝰ fuerit ex infusiōe facta in neruis ⁊ musculis ab hūore flatico ⁊ viscoso: subtilia eius regimē valde: ⁊ da ei sirupū prescriptum quēadmodū diximus: et medicinam etiā p̄dictam: ⁊ dabis similiter: vream ⁊ succū feniculi cum duplo ipsius aque: ⁊ purga etiam humorem illum cū aqua infusiōis medulle kartami: et seis vrtice. ¶ Receptio apta huic passioni. ℞. kartami ⁊ se. vrtice: ⁊ liquiritie. añ. ℥. vnā pulpe colloquintide. aur. j. Infundantur in feruenti aqua ꝑ noctem vnam: ⁊ in mane exprimendo ⁊ prius fricando manibus colentur: et de ista colatura dentur patienti ad bibendum. ℥. viij. cum. ij. ℥. sirupi de citris: ⁊ hoc bibere debet seruato regimine et recepto degestiuo prescripto plr̄ibus diebus. Quod si sufficienter non fuerit purgatꝰ: dabis ei de residuo dicte colature. ℥. j. ⁊. ʒ. cū. ℥. ʒ. dicti sirupi: et fac eū custodire sicut fit in alijs laxatiuis. ¶ Quādo autem siccitas superflua dominat̄ in neruo plus debito nō vidi hucusq̃ quod subito inde accidit infirmo difficultas vel priuatio sensus vel motus: aut relaxatio cōpleta in medietate corporis totius vel in toto corpore. Sz potest ex hac causa hoc fieri successiue ⁊ paulatine: post longitudinem temporis: sicut videmus ī senescentibus valde: quoniam hac de causa ingrossantur sensus eorum: ⁊ grauatur auditus: ⁊ diminuitur visus: ⁊ odoratus ⁊ gustus. Et hec siccitas prouenit in eis proper debilitatē substantie cerebri ⁊ propter paucitatē spiritꝰ naturalis ⁊ animalis qui sunt in eis: ⁊ quia ꝓpter senectutem diminuitur de substātia cerebri. Sed hi defectus non accidunt eis nisi quia non bene custodiuntur et reguntur in cibis ⁊ potibus: quoniā qui parci sunt ⁊ tp̄ati in cibis ⁊ potibus ⁊ alijs ⁊ rationabiliter et ordinate in omnibus reguntur: euadūt competēter ab istis defectibus ⁊ egritudinibus: nec etiā in talibus destruitur intellectus eorū: ⁊ intellige hec per destructionem intellectus destructionē imaginatiue: discretiue: ⁊ rememoratiue: quia istis qui bene custodiuntur ⁊ reguntur nō superuenit destructio harū virtutum. Sed accidit eis tātum obliuio: sed imaginatiua ⁊ discretiua ⁊ memoratiua seu reminiscibilis permanēt in ipsis ī sua naturalitate: sed pigritāt̄ ī memoria rerū: et qñ recordant̄ eis faciūt oēs suas opatiōes naturaliter: ⁊ quēadmodū ī corpibus senū naturalr̄ accidit fessibilitas ⁊ labor ꝑꝑ debilitatē mēbroꝝ eoꝝ ita silr̄ euenit in itellr̄u

ipsorum. Et sicut vides manifeste quod quādo senex exercitat corpus suum facit operationes quas intendit rectas ⁊ naturales sicut potest secundum suaz potitatē: sic ⁊ in intellectu ipsorum accidit: quod si recordantur eis que sunt exercenda: faciunt operationes suas naturaliter tam in imaginatiua quaz in discretiua ⁊ reminiscibili. Cū autem in istis accidit lesio atq; passio non est tantuz ex senectute: sed etiam ex infirmitate: zilli etiā qui sunt in senio constituti dummodo fuerint in regimine recto et ordinato sicut diximus exercitant has virtutes rete ⁊ ordinate: nisi quia pigritātur in his. Sed hoc nō faciunt stulti qui imaginantur res que non sunt. Sicut fecit quidā stultus qui cum esset in tectovnius domus: dixerūt ei quidā: eiicete in inferius ⁊ incontinenti fecit. Hucusq; locuti sumus de cadel chadar: que est difficultas sensus vel motus vel amborum simul que fit in aliquo membro singulari in plib⁹. Et deifeleg. q̄ est priuatio sensus vel motus vel amboruz insimul que fit in vna medietatum totius corporis.

¶ Capitulum. xiiij. Quod est de feleg. i. ō paralisi in particulari.

ET accidit aliquādo hominib⁹ lesio in nucha aut propter percussionem vel ex vulnere: aut propter a p̄a qō oritur ibi. Quod si fuerit in medietate nuche erit felleg seu paralisis in illa parte in q̄ fuerit lesio. Si vero fuerit lesio i; tota nucha priuatur ex homine vel ex animali vel quod fueritvicinum ! complexioni hominis sensus ⁊ motus ominium membrorum existentium sub ea parte lesiōis: quod si incisio aliqua facta fuerit i nerno: p̄nabit sensus si fuerit ex neruis sensus: vl̄ motus: si fuerit ex neruis motiuis in membro vel in illis membris ad q̄ tēdit ille neru⁹. Et huius cura est ipolis. si aūt dcā lesio vel incisio fuerit i neruis anhelit⁹ q̄ veniūt ad pect⁹ morietur patiens in breui suffocat⁹. Et si fuerit in nerno vel in neruis anel qui sunt sub neruis anhelitus mouentibus pectus poteritvinere: sed cū difficultate: ⁊ nō prolongabit vita ei⁹ multuz: sed in fine morietur inde. Nūc aūt intēdo de spasmo tractare.

¶ Cap. xv. Quod est de spasmo.

ET fit aliquando spasmus in aliq̄ mēbro q̄n neruus pungitur acu vel clauo vel his similibus. Quare medicus promptus esse debet incontinenti cū omni sollicitudine cuz aliquis in neruo pungitur desuper ponere sulfur tritum mixtum cuz oleo oliuarum. quod si neglexerit istud poterit ad spasmum leuiter deuenire. Et potest etiaz spasmus prouenire ex humoribus superfluis imbibitis in nerno: vnde contrahitur et abbreuiat. Et cura huius est corp⁹ desiccare ⁊ purgare ipsum cum his que hñt educere illū hūorē: ⁊ hoc fieri potest cū aqua infusionis semis chartami ⁊ paz pulpe colloq̄ntide: dando ei ex hac infusione. ʒ. v. cum. ʒ. ij. sirupi corticis citri. Et potest etiā spasmus euenire ex siccitate superflua sicut post nimiā ⁊ supflus enacuationem naturalē aut ex

assumptiõe medicine acute valde. Et cura eius est inungere posteriora capitis cum omnibus spondilibus et reliquum corpus etiam cum oleo recenti amigdalarum dulcium: et ciba eum gallina decocta in aqua simplici. Et si vis ponere amigdalas et lac erit bonum et propina ei ad comedendum testiculos gallorum iuuenum: quoniam sunt optimi. Et i summa dico quod pulle gallinarũ et galline sunt ei optime ad comedendum. Et accidit similiter spasmus aliqñ ex vaporib⁹ deriuatis in musculis vel in neruis, generatis ex ebrietate nimia: aut ex multa comestione pomorum: vel potatione superflua vini ipsorum: aut ex potatione agreste crude: ex omnibus istis causis potest ista species spasmi prouenire: q̃ dicitur buzea. Et cura huius est vt facias infirmum custodire ab omnibus que possunt tales vapores generare: et sufficiet ei comedere passeres vel turtures decoctas in aqua et oleo decoctiõe multa: aut assatas i veru. et comedat panem bene fermẽtatum cum his carnibus: ita q̃ q̃ntitas carnis sit maior q̃ntitate panis: et abstineat ab omnibus fructib⁹ p̃tercq̃ a granis pini et ab auellanis mundatis: et inũge posteriora capitis cum oleo granorum de alzarũ: ponendo in vnaquaq̃ .ʒ. istius olei aur̃. ʃ. optime ambze: et inũge etiã cum oleo isto spondilia oia: et postea fricet corpus totũ mollib⁹ manibus absq̃ aliqua inũctiõe: post istã fricationẽ inũgat cum oleo antiquo nucũ: et exerciteť multum ante cibum: et quiescat post cibum.

¶Capitulũ.xvʃ. Qõ est de pulsatione.

ET generatur aliquando hec passio in q̃busdam locis corporis: et hoc fit ex vaporibus coadunatis in musculis vel in neruis qui petunt exitum et non possunt: et hi vapores qui monẽtur in corpore dicuntur ventositates: sicut aer qui monetur exterius nominatur vẽtus: et hic vapor quando monetur intus in musculo vel in neruo fit ibidem pulsatio. Et cura huius est cura spasmi: et nulla alia differentia est inter spasmum et pulsationẽ. Cura nisi quia extensio que fit in spasmo est fortis et magna: et ista est debilis et parua. supra dicta.

¶Cap.xvij. Quod est de saltu.

SAltus quidem est motus extraneus preter naturam q̃ quidem fit ex rebus que actualiter fortiter infrigidant: et etiam generatur ex reuocatione subita caloris naturalis et spirituum ad interiora sicut ex terrore et fletu superfluo. Et cura huius est vt infirmus recipiat ea que corpus calefaciãt temperate: et que habeant neruos confortare sicut est sirupus de sticados: et sirupus de corticibus citri cum aqua tepida: et cũ duobus granis hordei de musco. Cura.

¶Capi.xviij. Quod est de tremore.

TRemor siquidem fit ex pugna q̃ accidit inter virtutẽ naturalem sustẽtantem mẽbrũ: et humorẽ aggrauãtem: qm̃ virtus intẽdit sustentare

membrum:et humor ex sui natura,pstrare atq; deprimere:ꝛsic fiunt duo motus diuersi: vnus post alium:et vnus est voluntarius:ꝛ alius violentus.Et cura est confortare corpus totum cũ rebus predictis:sicut cum sirupo de sticados ꝛ de corticib⁹ citri cum musco sicut prescriptus est:si tempus fuerit frigidum ꝛ patiens transierit iuuentutez. Si vero fuerit iuuenis pone cũ predictis sirupis de sirupo rosaceo:ꝛ tertia pars aque quam ponis cum predictis sirupis sit aqua rosacea:et rege infirmum cum testiculis gallorum et alis ipsorum:ꝛ de pullis dabis vndiq;:et succus etiam pullorum est bonus valde.Quod si fuerit senex et erit tps hiemis: dabis ei succum columbinorum silue strium:faciendo sic:decollabis eos:ꝛ depilentur:ꝛ mundentur ab interioribus:abluendo eos optime:et postea pistentur optime in mortario:et ponantur in lebete nouo cum aqua et parũ oleꝛ:et aliquid de coriandro sicco et sale ꝛ bulliant vsq; ad perfectam decoctionem : et postea colentur per clarum et rarũ pãnum fortiter ẽprimendo:et da ei ad bibẽdũ illũ succũ:cognoscẽdo q; capitibus columborum ineſt ꝓprietas pessima in faciẽdo dolorem capitis : et propter hoc eijciẽda sunt capita ꝛ colla ipsorũ:ꝛ hec que dicta sunt sufficiant in hac passione.

decoctio.

¶Capi.xix.Qđ est de assoab:q̃ latine dicit̃ pedoscelli.

ORiuntur aliquando in corpore sub cuti exteri⁹ pediculi paruunculi q̃ cũ excoriat̃ cutis exeũt animalia viua tam paruũ clara q; vix possunt videri.Et cura huius est purgare corpus cũ semine kartami ꝛ semine vrtice.s. cũ aqua infusionis istorum: qm̃ ista erradicant causam ꝛ radicẽ horum omnino:ꝛ inunge locum cũ oleo amigdalarum amararũ vel cũ oleo granorum de cherua: et pone desuper canam pistatã et malaxatam cum succo foliorum persici : et ciba eum perdicibus decoctis in tassea cum aceto et pane bene fermentato:et abstineat ab omnibus fructibus recentibus:ꝛ specialiter a ficubus siccis ꝛ recentibus:ꝛ ab vuis et iniubis ꝛ pomis.Et in summa abstineat ab omnibus fructib⁹ p̃terq; ab auellanis:ꝛ fricet corpus suum cum carne seu pulpis melonum si reperiuntur:ꝛ si nõ cum seminibus ipsorum:ꝛ si nõ fuerit multum macilentus : fricetur corpus eius cum succo foliorum persici: et sufficiet ad liberationem eius cum adiutorio dei.

¶Capitu.xx.Quod est de vena que dicitur mediana ꝛ est egritudo que pro maiori parte accidit nigris.

ORitur aliquando in corporibus quorundã egritudo que pro maiori parte non reperitur nisi in nigris:que arabice dicitur halalnachalaidini : et est in principio quando hec apparet hec egritudo quod exit a corpore aliquid ad similitudinem nerui:et ante apparitionem huius videtur esse quedam ãpatio in loco ꝛ postmodum exire incipit paulatine:q; si ꝯheretur intantum q; frãgeretur:morit̃;patiens incontinenti.Cura huiꝰ passionis est ligare plumbum sup

locū stringēdo fortiter vt cōprimatur fortiter locus subtus: ⁊ retineatur taliter ꝙ nō possit exterius prominere: et hoc nō potest fieri in spatio minori vnius anni: et causa huius est exuberantia humoris grossi valde: ⁊ ista egritudo specialiter accidit in nigris: et est eis appropriata: et fit in eis ꝑm cōplexionē ipsoꝝ: ⁊ intendēduz in curatione istius in remouendo causaz eius: ⁊ indigerēdo humorem et subtiliādo: et incidēdo ipsum: et hoc cū sirupo squinzabi facto cū squilla: et bibat omni die vsqꝫ ad . x. dies . ℥ . j . cum . ij . ℥ . aque tepide: et postea purga eum ab isto humore grosso. ¶ Et hoc cum isto medicamine. ℞. bdelij: polipodij: oppoponacis: kartami sem̄. vrtice. añ. auř. j. pulpe colloquintide quartam partem. auř. j. incidatur colloquintida minutissime: et misceatur cum amigdalis excorticatis et puluere dragātorū. añ. quarta pars. auř. j. relique medicine subtiliter pulverizent̄: ⁊ cribellentur: et conficiantur cuz sirupo squinzabin simplici: ⁊ dētur ex eo auř. v. cuz aqua tepida: et si non purgauerit sufficienter dabis de residuo auř. j. ⁊. ʒ. Et rege eum sicut in alijs laxatiuis. Et pro qualibet sella expectet duos dies ad recipiendū aliam medicinā: ⁊ rege eū cibis boni nutrimēti: et inūge locū cū oleo de lilijs ⁊ rosaceo quoꝝ partes sint equales.

¶ Cap̄. xxj. Qd̄ est deverme qui oritur sub cuti et de combustione ipsius.

ET generatur aliquando inter cutim ⁊ carnē vermis: ⁊ noiatur hec passio egritudo bouis eo quia pro maiori parte bob⁹ accidit: ꝙ si neglexerit medicus occidere ipsum: potest inde magnum consequi nocumentū: ꝙ si cognoueris hoc: statim cū apparet combure locum incontinenti cuz ferro calido: taliter vt perueniat feruor ad vermem in tantum ꝙ moriatur: demum curabis cocturam cum rebus curantibus alias cocturas: et pone desuper linthea deygea mixta cum farina ordei et dulci aqua: et si posueris etiam angibra confert valde: et pone aliq̄d aceti in tam parua quantitate qd̄ nō mordicet: sed vt possit ducere virtutem medicine ad profundum combustionis: et cū recesserit dolor inunge locum cuz agrippa ⁊ oleo rosaceo: donec remoueatur tumor: ⁊ postea ablue locum cum aqua mellis: et sparge super locū combustū puluerem rosarū: ꝙ si deperditū fuerit aliquid de carne: pone desuper vnguentū de alnadi donec locus carne repleatur ponendo desuper puluerē rosaruz donec consolidetur: ⁊ hec cura est gn̄alis oībus cocturis: Si autē patiens timidus fuerit de coctura accipe testā medie nucis ⁊ caua eam et pone intus ista. ℞. farine lupinorum: ⁊ fuliginis camini ⁊ piperis et radicis scare. añ. partes equales: tere has medicinas et madefac eas cum alchitram: et imple dictā testā nucis ex hac confectione: et pone super locum vermis tenendo tādiu donec virtus medicine trāseat ad ipsum: et ponit̄ dicta medicina in medietate teste nucis vt comprehēdatur loc⁹ vermis vndiqꝫ ab ipsa. ita vt non possit exterius exire donec occidatur.

Cura generalis.

et purga eum medicina dicta in egritudine vene medeni.

¶Capitulum.xxij. Quod est de vermibus qui oriuntur in intestinis.

Vermes qui generãtur in instinis gracilib⁹ p̃o maiori parte fiunt ex comestiõe frumenti vel farine non bene cocti vel his similibus. Et cura est cum rebus amaris ⁊ desiccatiuis: ⁊ iã rememorati sunt medici quod ex fortibus ⁊ desiccatiuis in hac egritudie alchãbil: et si non reperitur exhibeat de succo flanie põdus aur. triũ cum dimidio aur. centauree minoris distemperatis cum duabus libris aque decoctionis serature pini. ʒ.j. et fac vt infirm⁹ patiatur famem ⁊ siti per duas horas ante assumptionez dicte potationis. et postea recipiat ipsam et exibunt in breui: et recipiat in comestionibus suis sal muri: ⁊ comedat in ieiunio panẽ factũ cum semine nigelle ⁊ feniculi. Et si tempus et etas consenserint: dabis ei sinapi pistatam et distẽperatam cum aqua ad spissitudinem mellis cũ pane: exhibẽdo ei post aliquid aceti ad temperandam caliditatez sinapis: quod si prius dares ei acetum non posset postea tantum comedere de dicta sinapi q̃ sufficeret ad occidendum vermes. Et scias quod he res etiaz occidunt sanguisugã ebibitam et ego expuli sanguisugã dãdo patienti per tres dies semen nigelle in ieiunio: et iuuit me in hoc etas infirmi et tempus anni: quoniam inceperat senescere et tẽpus erat hiemis. Et abstineat ab omnibus rebus dulcib⁹ maxime ab humidis ⁊ dulcibus. Et continuet comedere acetum et almuri donec fuerit liberatus.

¶Cap̃.xxiij. Quod est de cucurbitinis.

Qñ generantur aliquãdo in intestinis magnis vermes parui similes seminibus cucurbitarum. Sed isti non ita cito occiduntur sicut predicti: tamen continuandũ est regimen predictũ: ⁊ de foris super vẽtrez pone empl̃z qõ possit eos necare: sicut istud. ℞. farine lupinorũ et centauree minoris et foliorũ persici et prassij: pistentur et distemperentur cum aqua dulci: et. ℥. pars ipsius aceti: ⁊ adiunat: ad necandũ istos et educẽdũ clistere factũ cũ aqua seu succo marubij et suis similibus: et omnibus modis continuando has medicinas eos occidunt ⁊ eradicant omnino. Cognoscendo q̃ qui vermes habent in corpore cũ sunt famelici angustiãtur valde: et quando stomacus ipsorũ est inanitus vomũt: ⁊ sentiũt in intestinis et in stomaco agitatiões et motus extraneos et habẽt stridorẽ dentiũ in somnis ita q̃ audiť: et ex ore ipsorũ est saliua et humiditas tunc: et excitãtur a somno cũ timore. ſz q̃ cucurbitini fiũt in intestinis magnis ideo nõ ꝓcipiũt dolorẽ.

¶Cap̃. xxiiij. Qõ est de vermibus minutis ⁊ paruis q̃ oriunť in inferiori parte intestinorum.

Hi vermes q̃ generanť in fundamẽto intestinorũ fiũt ex ſrate putrefacto cum ſter core. Et cura est regimen predictũ ⁊ medicine

dicine predicte cũ clisteri predicto addendo in ipso de ruta: ⁊ liberabitur cum adiutorio dei: et vermes etiam parui qui fiũt in aure occiduntur cuꝫ succo rute distillato in aure. Cognoscẽdo ꝙ in cura omnium specierũ vermiũ est necessariũ subtiliare regimen.

¶ Cap̃.xxv. Qđ est de varicib⁹.

Hec egritudo que dicit̃ varices orit̃ in crurib⁹ et est similis varicib⁹ arborũ ⁊ sic dilatãtur vene ⁊ ingrossant̃ ⁊ exteri⁹ ꝓminent. Et generat̃ ex melẽcolia ⁊ grossa vẽtositate: incipe in cura isti⁹ a purgatione corporis ab humore melẽcolico: ⁊ hoc cũ lapide lazuli ⁊ barburia.i.polipodio ⁊ similib⁹: ⁊ hoc medicamẽ scriptũ est superius. Et fac ei fieri sirupũ dissolutiuũ ⁊ subtiliatiuum. ℞. corticis citri: ⁊ macis. añ. ℥.j. spice: squinãti: camomille: semina melonis affoca. añ. ꝑtes tres. ℥.j. ꝯquassa q̃ sunt cõq̃ssanda ⁊ ĩfundãt̃: i.x.lib. aq̃ dulcꝭ per noctẽ vnã: in mane v̄o bulliãt lẽto igne vsq̃ ad cõsumptionẽ medietatis: demũ collent̃: et in ista collatura addãtur lib. j. succi feniculi: et lib. viij. mellis: et simul bulliãt vsq̃ ad spissitudinẽ: ⁊ exhibeat̃ de isto oĩ mane ℥.ij. cũ. ℥.v. aq̃: ⁊ pone super crura farinã ordei ⁊ camomillam ⁊ rosas. añ. ꝑtes equales: misceãtur cũ aqua dulci tepida ⁊ desuper pone. Sciendo ꝙ hec passio est difficilis curationis: tamẽ cũ magna ⁊ cõtinua atq̃ lõga sollicitudine ⁊ cura poterit ad meliorationẽ ⁊ alleuiationẽ deuenire: ⁊ ꝓpter hoc nõ est sal⁹ promittẽda infirmo: nec spes certe liberationis eidẽ est exhibẽda: qđ si feceris pro certo decipieris ⁊ ciba eũ cũ gallis et cũ pane bene fermentato.

¶ Ca.xxvj. Qđ est de elefantia.

Et accidit crurib⁹ grossitudo preter naturã que đr elefantia: ⁊ hoc iõ qꝛ assimilatur cruribus elefantis in grossitudine. Et cã hui⁹ est exuberãtia humorũ grossorũ q̃ sunt vltimi in grossitudine qui descẽdũt ibi ꝓpter põderositatẽ ipsorũ. Et cura huius est quasi ĩpossibilis. Sed laudabilior via in curatione ipsi⁹ est euacuare corpus cũ medicaminib⁹ educẽtibus istũ humorẽ postq̃ subtiliaueris ipsum et incideris cũ medicinis dictis superi⁹. s. cũ sirupo facto ex radice lilij ⁊ succo feniculi ⁊ alijs oĩbus prescriptis superi⁹. Et fac empl̃m superius resolutiuũ ⁊ cõsumptiuũ: ⁊ cũ remouebis empl̃m cã alleuiationis cruris inũges locũ cũ oleo camomillino et ro. aromatizato simul equaliter mixtis: et nõ mireris de prolõgatiõe alleuiationis hui⁹: qm̃ etiã cũ optima cura vix percipitur melioratio in tẽpore lõgo. Empl̃m.

¶ Ca.xxvij. Qđ est de cãcro.

Et orit̃ aliqñ in corporib⁹ aliquoꝝ ap̃a noĩatũ cãcer qđ arabice đr causatã: ⁊ est difficilis cure valde: ⁊ noĩatur cancer ab illo aĩali sic noĩato qđ est habẽs crura lõga ⁊ multa: et accidit ꝓ maiori parte in cruribus ꝓpter largitatẽ venarũ ipsorũ ⁊ ꝓpter abũdãtiã humoris melẽcolici: ⁊ grauedinẽ ⁊ põderositatẽ ipsi⁹ et assimilãt̃ isti⁹ vene venis varicũ in grossitudine. Et he tres

egritudines.s.varices ꝛelefantia ꝛ cācer: sunt ex humore grosso et melēcolico ꝛ terrestri valde tñ hi humores diuersificant ad inuicē in grossitudine: qꝛ vnus grossior est altero: ꝛillud reliquitur in discretiōe medici. Purga ergo hūc humorē cū substantia dictarū medicinarū sicut cū lapide lazuli et suis similibus dictis: et ciba eū pullis paruis cōueniēter decoctis: ꝛ pane de frumēto optime fermētato: ꝛ fac eū abstinere ab oīb⁹ cibis grossis: et ab oibus fructib⁹ preterq̄ ab auellanis ꝛ amigdalis ꝛ fisticis et potes etiā ei cōsentire poma granata ꝛ pira optime matura.

Purgatio.

¶Cap̄.xxviij. Qō est de doloribus iuncturarū.

ET fiūt aliqñ in corporibus quorundā dolores iūcturarū q̄ procedūt ex abūdātia grossorū humorū vel viscosorū q̄ infundunt in iūcturis: ꝛ possibile est q̄ isti humores in quibusdā indurātur iūcturis admodū lapidis: ꝛ cura horū est impossibilis. Sed cura horū dꝫ esse añ talē indurationē: ꝛ tūc in ipsis cōparebit vtilitas: ꝛ incipe in curatiōe horū dādo sirupū cōpositū cū aqua decoctionis radicis lilij: ꝛ succi feniculi per duas septimanas: ꝛ postea euacua ipz ab isto humore grosso cum hoc medicamine. ℞. bdelij oppoponacis ꝛ scibmeg: interiora colloquintide preparata sicut dictū est superiuseo q̄ hec trahūt humorē ab istis locis: ꝛ inunge locum oleo de lilijs ꝛ oleo camomillino ꝛ anetino: ꝛ pinguedie anatis ꝛ oleo amigdal'. mixtis quorū partes sint equales: ꝛ vtatur hoc regimie tādiu donec videatur effectus medicine cū adiutorio dei.

Medicamē.

¶Ca.xxix. Qō est de dolore qui fit in substātia intesti.

HEc quidez passio oritur in intestinis ex hūore aquoso cōuerso i vaporē ex quo sequit passio grauissima: et illa deꝛcā laniant arterie ꝛ vene: ꝛ pōt inde cōsequi vlceratio i pulmōe: ꝛ scias q̄ medicine q̄ ꝛsueuerūt mitigare dolores pmouēt istū: sicut sunt medicine calefactiue ꝛ dissolutiue ꝛapitiue: qñ dissoluēdo hūc humorē pmouēt dolorē intēsuz q̄si itolerabilē: eo q̄ vapor nō imittit dolorē nisi fuerit cōuersus in vētositatē: cognoscēdo q̄ dīa ē inter vaporē ꝛ vētositatē: qñ vapor dr qñ q̄escit ꝛ nō mouet: vētositas qñ mouet: ꝛ tūc inducit dolorē ꝓpter motū ꝛ extēsionē: ꝛ sic hoies cōsueuerūt noiare vapores extrinsecos vētū qñ mouēt.

¶Ergo pria intētio tua sit in curatiōe hui⁹ euacuare hūc hūorē aquosuz absq̄ ꝑparatiōe ꝛ receptiōe alicuius digestiui: ꝛ sufficit tibi semē kartmi in hac intētione: ꝛ si vis addere semñ. vtrice erit curavltia. ꝛda ei oī mane de isto sirupo. ʒ.ij.cū.vj. ʒ. aq̄ calide. ℞. succi feniculi collati lib. iij. seia melonis. ʒ. ʃ. masticis aur̄.ij.cōquassent ꝛ infundātur p noctē vnā in aqua calida: mane vero bulliāt lēto igne vsq̄ ad cōsumptionē.iij ptis: ꝛ colleńt: et huic colature adde lib.ij.mellis: ꝛ decoquant ad spissitudinē sirupi. Et inunge locū doloris post fricationē cū palma manꝰ cū oleo camomillino ꝛ anetino et pinguedine anseris mixtis equaliter et vtat hoc regimine donec liberet cū adiutorio dei.

Cu

¶Ca.xxx.Qō est de dolore q̄ fit ex labore ⁊ fatigatione.

QT fiunt aliq̄n dolores in corpore ex forti labore ⁊ fatigatione: et spāliter in insuetis: qō si fuerit hyems inunge eū cū oleo anetino ⁊ rosaceo tepidis: et in estate sufficiet oleum rosaceum solum: ⁊ cū istis liberabitur cum adiutorio dei: et scias qō labor est apa vniuersale totius corporis: ⁊ ppter hoc oia mēbra calefiunt: ⁊ sentitur dolor vniuersalis in omnib⁹ membris toti⁹ corporis: sicut accidit nauigantib⁹ cū remis assidue: qui cū quiescūt dolent vniuersaliter in oib⁹ mēbris: sz magis in manib⁹ ⁊ sicut superflue ambulātes dolent in oib⁹ membris: sed magis in cruribus ⁊ pedib⁹. Et incurrētiū hāc passionez subtiliare debes regimen dādo eis pullas decoctas in tassea cū aqua ⁊ aceto: et accidit multotiens effymera febris ex tali labore: ⁊ si in stomaco sūt vene replete aliquo humore pparato ad putrefactiōez fit inde febris putrida sm naturaz illi⁹ humoris. Et postq̄z expeditus fuero de tractatu isto loquar de febribus ⁊ curis earum cū adiutorio dei.

¶Ca.xxxi.Qō est de podagra q̄ arabice dr anancras.

HEc egritudo accidit pedib⁹ q̄ dr anācras: et est apa qō fit in vno pede: vel in duob⁹: et naturaliter ibidez accidere pōt velocius q̄z in alijs mēbris: eo q⁹ pedes sunt positi in īfima pte corporis: ⁊ maior pars huius passionis gñatur ex humore calido descendente ad pedes ⁊ inde apostemātur: sz nō coadunatur humor in hac egritudine in vno loco pprio sicut in alijs apatib⁹. Et accidit anacras p maiori parte paruos pedes hñtib⁹: ⁊ ambulantib⁹ superflue pter consuetudinem: ⁊ paucos vidi cursores q̄ vināt ex arte illa qui nō patiātur ex hac egritudine: ⁊ pt etiā euenire ex humoribus non acutis: ⁊ primū qō euenit eis est dolor ⁊ deinde ingrossant̄ et calefiūt. Cura hui⁹ est flōmare cefalicā ex opposita parte pedis subtrahēdo de sanguie sm cōditiōes notas: q̄ si tumor fuerit ex dñio acuti humoris: ⁊ illō scies ex acuitate et fortitudine doloris. oino ⁊ phibe tūc fierivnctionem: sed desup pone farinaz ordei mixtā cū succo hadderē: cuz alchana quātū est quarta pars farine ordei: cōsiderādo tñ complexionē patiētis etatē ⁊ tps anni: ⁊ purga infirmū cū sero capri no coagulato cū lacte fici cum q̄ dissoluti sint aur.ij. de tamarindis q̄bus addatur quarta pars auri de machamuda. i. scamonea. Et si cognoueris q̄ nō fuerit humor tāte caliditatis ⁊ acuitatis: purgabis put cognoueris de essentia ⁊ qualitate ipsi⁹: ⁊ p̄cipe infirmo parū ambulare et post liberationē perfectā: ⁊ cum fuerit liberat⁹ pone sup pedes q̄ habeāt ipsos cōfortare: non tñ cū aromaticis sicut necessarium est principalib⁹ mēbris: ea vo q̄ hñt cōfortare mēbra q̄ non sunt principalia sunt stiptica ⁊ temperata inter caliditatē ⁊ frigiditatem. Aromatica vero appropriata sunt principalib⁹ mēbris tantum: eo q̄ spiritus animalis et vitalis ⁊ omnes spūs delectātur in his. Illi autez qui credūt qō oēs spūs ab vno fonte q̄ab

Cura.

Aromatica.

vna radice ꝓcedant: sicut sunt magni medici ⁊ summi naturales aliqui ex his sunt qui credũt ꝙ radix illa et fons sit cor sicut peripatetici. Et alij sunt qui dicunt ꝙ radix illa est cerebrum. Nos aũt cognoscim⁹ ꝙ aromatica maximũ inferunt iuuamentum cordi in sincopi odorando ea ⁊ nõ solũ cordi verũetiã oib⁹ membris sibi vicinis.

¶Caꝑ. xxxij. Quod est de scissuris que accidunt manibus ⁊ pedibus et alijs membris.

ET multotiens accidũt scissure manib⁹ ⁊ pedibus: ⁊ maxime pedib⁹ eo ꝙ plante pedum fricantur per terram: ⁊ inde acquirunt siccitatem: ⁊ de hoc omnimodam habem⁹ certitudinem s. ꝙ qñ res humide desiccantur scinduntur: sicut apparet in trabibus: ꝙ postꝙ desiccatur eorũ humiditas in eis fiunt scissure multe: ⁊ in terra etiã hoc idẽ manifestatur. s. ꝙ postꝙ fuerit pluuia humectata: ⁊ postea successerit ventus et sol: repletur scissuris. Ergo hec egritudo indiget humectatione: tñ scias pro certo ꝙ id quod scissum est non consolidatur humectando: et hec egritudo indiget cura cõposita s. ꝙ sit abstersiua ⁊ habens multaꝫ humiditatẽ: ⁊ sicut est alchãna madefacta cum butiro recenti: aut cum oleo amigdalarum dulcium: vel cũ oleo oliuarũ dulci tenendo hoc medicamen per noctem integraꝫ desup: ⁊ abluere etiam seu madefacere mẽbra scissa cõfert valde: ⁊ laudabiliorvia que possit haberi in scissuris pedum est nõ ponere pedes in terra vllo modo: ⁊ i scissuris manuum ꝙ abstineat a tactu rerum siccarum ⁊ aridarum ⁊ a nauigatione cum remis: ⁊ nocet etiã fodere terram: ⁊ facere lapides terreos ⁊ vasa fictilia: qñ oia hec faciunt scissuras in manib⁹ ex tactu terre ⁊ abstinendo ab his ⁊ similibus continuando medicamen predictum liberabitur deo dante.

Scissuris.

¶Caꝑ. xxxiij. Quod est de egritudinibus vnguium.

ET vnguibus quidem accidit aliqñ scissura ⁊ depilatio ⁊ fractio. Et cura horum omniũ est appositio alchanne distempera te cũ oleo oliuarum. Et dixerũt quidam ꝙ ponere vermes terrestres in oleo ⁊ bullire simul ⁊ de super ponere: curat scissuras vnguium manuum ⁊ pedum.

Cu

¶Ca. xxxiiij. Qõ est de sciatica.

ET oritur aliquãdo dolor in quibusdam qui extenditur a comũctura coxe ꝓcedendo directe vsqꝫ ad cauillam pedis ⁊ aliquando vadit tortuose: et hec egritudo dicitur sciatica: q̃ generatur ex humore frigido contento ⁊ generato in loco: ⁊ ibi infert nocumẽtum sicut in alijs membris. Et sunt multi medici qui curant hãc passionem cum multis cocturis. Sed via recta ad curandum istam egritudinem est dissoluere incidere et subtiliare hunc humorẽm: ⁊ hoc dando ei omni mane ad bibendum. ʒ. ij. oximellis squilitici cum. iiij. ʒ. aq̃ cale: ⁊ de septẽ in septẽ dieb⁹ dabis ei partes. iij. aur. j. de tyriaca quoniam confert valde: ⁊ inunge locum cum oleo de scaunix. i. de nigella calido: et cum oleo de sinapi quoꝝ partes sint equales: ⁊ oleo de lilijs quantũ

illa duo mixtis: ⁊ si euacuaueris corpus ab illo humore: ꝓ certo eradicabis radicez egritudinis cũ adiutorio dei. ¶ Medicamẽ optimum ad hoc. ℞. bdellij oppoponacis: schibeneg. añ. aur̃. j. agarici feminini: medulle: se. kartami: ⁊ se. vrtice. ana. partes tres. aur̃. j. asse dulcis quarta ꝑs aur. colloq̃ntide. viij. pars aur. incide colloquintidaz minutim et malaxa eam cum quarta parte. aur. j. de lacte amigdalarum ⁊ tantundem pulueris dragag. ⁊ incorpora omnia predicta cum oleo amigdalarũ dulcium ⁊ oximelle squilitico valde acetoso: ⁊ ꝓpinẽtur ex isto aur. vj. cũ aqua calida. Et si non purgatur sufficienter adde de residuo aur. 5. ⁊ rege eũ sicut in alijs laxatiuis: ⁊ ponere ventosas siccas cũ igne siue post purgationem seu ante super sciam cõfert valde: qm̃ eradicat humorem a ꝓfundo: ⁊ trahit eũ exterius: ⁊ inunge locũ cũ oleo de lapidib⁹ qđ đr benedictũ vel cum alkitram.

¶ Cap̃. xxxv. Quod est de doloribus ypocundriorum.

Et accidit ypocũdrijs dolor qui arabice dicitur zarzuter. Et causa huius est motus vaporum qui mouentur motu violento atq; forti qui oriuntur a subtili flegmate. Et cura hui⁹ est subtiliare regimen: ⁊ cibare cũ passeribus p̃paratis in tassea: et assatis in veru. ⁊ etiã suffrictis: et da ei medicinas calidas ꝓuocãtes vrinam. ¶ Receptio apta et conueniens ad hoc. ℞. radices feniculi. ⁊ seminis eius. seminis pastinace montane: flauie: liq̃ricie mũdate: squinanti. añ. aur. x. seminis vrtice. aur. ij. semina melonis ad pondus omniũ: basilitionis. ℥. iiij. conquassentur omnia ⁊ infundantur in li. ij. aq̃ feruentis per noctem vnã. mane vero bulliant lento igne vsq; ad consumptionem medietatis postea colentur: ⁊ in illa colatura ponantur lib. ij. zuccari: ⁊ decoquatur vsq; ad spissitudinem: et ꝓpinentur ei quolibet mane ℥. ij. cũ. vj. ℥. aque calide: ⁊ inunge locũ extrinsecũ cũ oleo de iasemino. ⁊ pinguedine anatis: ⁊ vtatur hoc regimine donec fuerit liberatus.

¶ Cap̃. xxxvj. Qđ est de apostematibus q̃ fiunt sub spatula dextera vel sinistra. ⁊ est inter profundum apostema qđ dicit̃ arabice altahalep.

Et oritur in corpore q̃ddam qđ nominat̃ arabice altahalep. et sunt apostemata que generant̃ sub spatulis in dextera parte siue sinistra ⁊ ꝓfundantur intus valde: ⁊ hec ap̃ata generantur ex humorib⁹ adustis vel ex flegmatico humore grosso: aut ex aquoso sanguine. Sed illius quod fit ex humoribus adustis: cura est impossibilis: ⁊ hoc maxime accidit senibus qñ sunt curiosi ⁊ laboriosi valde: sicut euenit patri meo qñ captus fuit ab hali filio ioseph qui tantum stimulauit eum ꝙ adusti fuerunt humores in corpore eius ⁊ inde habuit altahalep in parte sinistra: ⁊ medicus qui curabat euz incidebat de carne dicti apostematis ⁊ nihil sentiebat inde. et intantum durauit hoc qđ ꝑuenit nocumentum vsq; ad cor. et mortuus fuit secũdo die hac de causa. ¶ Hec apostemata sunt difficilis cure valde eo ꝙ humo

Medicus.

res sunt adusti: ⁊ iō sunt grauis et dure digestionis intm̄ ꝙ non pñt cōuerti ad saniem laudabilem atq; albam: immo cōuertūtur ad saniem turbidā: atq; nigram ⁊ virulentā: ⁊ nullum ap̄a magnū potest ꝑfecte curari. nisi pri⁹ deueniat ad perfectā digestionem ⁊ ad saniem laudabilē cōuertat̄: cognoscēdo firmiter ꝙ oē ap̄a melencolicuz aggrauat̄ et multiplicat̄ in nocumento ex tactu ferri ⁊ sil̄ib⁹: ⁊ istud ap̄a est corrosiuū ⁊ corrodit valde in circuitu sui: ⁊ tūc tp̄is qñ pr̄ meus obijt cui de⁹ anime sue miserea tur eram in studio. sit ꝯ regimē hui⁹. s. de altahalep tale. In primis minue de sanguie si ꝯditiones cōsenserint: ⁊ postea purgabis eū pluries cū reb⁹ purgantibus melencoliā: ⁊ pone sup̄ ap̄a calefacientia ⁊ mitigātia dolorem. Qd̄ si ap̄a nō aperitur: sz resoluitur qd̄ resoluēdū est de subtili: ⁊ mitigatur qd̄ est mitigādū de dolorib⁹. Scias ꝙ medicus magnū quid fecit valde. ⁊ iā curauit maiorem partem egritudinis: eo ꝙ q̄uis reliquie huius ap̄atis fuerint putrificate nihilominus remanebit quin infirmus oēs suas faciat opatiōes. Si v̄o a principio nō fuerit seruatū istud regimen: ⁊ humores ap̄atis incipiūt ad putredinem deuenire: ⁊ infirm⁹ fuerit senex: nō expectes curā in ipso: immo dicas: ⁊ habeas eū ꝓ desperato: et rege infirmū blandiēdo ip̄m cū oleo rosa. ⁊ suis sil̄ibus q̄uis nihil ꝓficiat. Cum aūt fueris in principio huius fac ei istud emplastruz postq̄ fuerit purgatus pluries a melencolia sicut dixi. ℞. farinam ordei. rosarum: farine fabarum, camomille yringorum ana. ℥. ij. seminis lini. seminis altee: qd̄ arabice d̄r chatemi añ. aur̄. iiij. foliorꝝ vrtice: carobe porcine añ. aur̄. ij. pistentur que libet ꝑ se ⁊ cribra q̄ sunt cribellāda: ⁊ distempera ea cū aqua rosocea: in cui⁹ vniuscuiusq; lib. sit distēperata. ℥. ʒ. tyriace alferut. i. liberatrias. Et istd̄ empl̄m pone super locū ponendo desuper emplastrū folia vitis recentia: ⁊ cū fuerit exiccata mutabis illa. Si v̄o dictū apostema fuerit ex humore flegmatico grosso: pro maiori parte curat̄. Et mihi euenit cuz essem iuuenis: et passus fui multos et intensos dolores anteq̄ aperiretur: ⁊ postq̄ apertum fuit: liberatus fui cōplete. Qd̄ si hec passio euenerit alicui seni qui sit sicce cōplexionis subtilia regimen ei⁹ quantū potes: ita ꝙ non comedat aliquod habens grassitudinem: ⁊ sufficit ei dare pullas paruas ⁊ factas in tassea cū aceto ⁊ pane bene fermentato: ⁊ da ei bibere qualibet die. ℥. ʒ. syrupi squinzabin cum ℥. v. aque decoctionis yringorum. Et sit decoctio talis: scilicet in. vj. aur̄. yringorum ponantur ℥. x. aque: et bulliant vsq; ad cōsumptionem medietatis: ⁊ cū illis. v. ℥. decoctionis distempera bis dictum syrupum: ⁊ dabis de isto omni mane: vt dictū est. Et pone desuper emplastrū factuz cū farina ordei ⁊ yringis: ⁊ camomilla. añ. equales partes. pistētur ⁊ distemperentur cū aqua et tertia parte sui aceti: ⁊ desup̄ emplastrum pone folia vitis vel sicle. ꝙ si apostema ad maturationem deuenerit stude: vt os seu apertura fiat inferius: ⁊ vbi vis quod rumpatur pone illic stercus colūbinū mixtuz cū butiro

Cura difficilis.

Emplastrū.

secūdū aperturā quā intendis facere:⁊ cum apertū fuerit euacua saniem:et intus pone licinium seu tētā madefactam in melle dispumato et decocto cū aqua vsq; ad spissitudinem retinendo illud liciniū nocte tota et mane remoue illud et pone aliud madefactum ī emplastro alnacli mixto cum oleo rosaceo equaliter ⁊ bullitis ad spissitudinē mellis:et permaneat sic ꝑ totā noctem:⁊ ꝟm patiēs fuerit delicat⁹ vel non delicatus:pone de vitriolo in alnachi plus vel min⁹.Et si videtur tibi difficile equare concauitatem vulneris dicti ap̄atis carni bene: accipe fulliginem fornacis vbi funditur es ⁊ tere eam:⁊ ablue illam cum aqua multotiens:et de illo puluerē sparge super licinium:et tandiu pone in vulnere donec optime sigillet̄.Si autem dictum apostema fuerit ex humore sanguineo febris erit fortior:sed citi⁹ liberabitur. Et cura ipsi⁹ est flobotomare pri⁹: et postea desup̄ ponere mitigatiua doloris et narcoticha. ℞. apta valde ad hoc. ℞.farine fabaꝝ:yrigoꝝ camomille:sp̄uiua folia vitis.añ.eq̄les ꝑtes:pistētur et distēperētur cū agresto:et pone desuper:⁊ sup̄ emplastruz pone folia vitis recētia:⁊ cū incipit exiccari madefac ipsuz cū aqua rosacea.Si autem ad saniem deuenerit:fac ei curā predictaz in flegmatico:excepto ꝙ in isto magis sollicitus esse debes infrigidare:⁊ in illo magis intēdere debes in subtiliare:incidere:⁊ dissoluere.Si autē p̄dictum apostema ex colerica fuerit non proficiet ei vnguentum alnacli:immo magis infert nocumentū:nec etiā acuta vel acetosa: sed sufficiet ei supponere cortices cucurbite vel angurie vel horum similia.Sciendo qd̄ in ista regione oīa ap̄ata q̄ nascūtur in predictis locis nominātur altahalep:⁊ greci ipsa nominant babui.q̄ autem fiūt ex humorib⁹ adustis non recipiūt digestionē quēadmodū diximꝰ et ꝓpter hoc nō curant̄:⁊ ex hac egritudine obijt pater me⁹:cognoscendo ꝙ hoc ap̄a est corrosiuum:⁊ corrodit in circuitu sui partes vicinas: q̄re necesse inducit q̄uis sit in partib⁹ ignobilibus corporis:nedum in nobilibus:vel prope nobilia mēbra: et propter hoc moriuntur pro maiori parte habentes hāc passionem.

Altahale ap̄a.

¶ Capitulum.xxxvij.Quod est de apostematibus que dicunt̄ doggam.

Riuntur aliqñ in extremitatib⁹ digitorum manuū vel peduz ap̄ata q̄ dicunt̄ doggā: qd̄ latine panariciū noīat̄:⁊ facilior cura et magis laudata est desuper ponere cerumē seu sordities illas q̄ reperiunt̄ ī aurib⁹:vl̄ panē masticatum:⁊ si fuerit delicatus sufficiet ei farina masticata ad maturationem hui⁹ apostematis: vel passule pistate:aut fic⁹ vna: quoniam hec passio leuiter curatur ⁊ sine timore.Sed huius egritudinis reperit̄ q̄dā spēs q̄ est valde mala:vcz que corrodit extremitatē digiti:⁊ extēdit̄ ad corrodendū carnē viuā manus vel pedis: donec deueniat ad corrosionem maioris partis ipsius.Et hec spēs arabice noīat̄

egritudo spine. Gal. vo nõ nominat passionẽ hãc ꝓprio noie sed posuit cãm et curã ipsi⁹. Et postq̃ cognoueris hãc speciem ꝙ ipa crescit quotidie ⁊ augmẽtatur: stude in euacuãdo corp⁹ fortiter: ponẽdo i laxatiuis ipsi⁹ res q̃ trahant hũores adustos: ⁊ de cõueniẽtib⁹ ad hoc est hoc medicamẽ. ℞. corticis mirabolanorũ ⁊ kebulorum: et indorũ: epithimi barburie. i. polipodij. añ. aur̃. x. sene kartami. seminis vrtice. añ. aur̃. v. pistent̃ optime ⁊ addat̃ istis q̃tũ est q̃nta pars omnium dictarũ medicinarũ de violis ⁊ florib⁹ nenufaris: et infunde omnia in aqua calida tanta vt cooperiantur ex ipsa: ⁊ colet̃ in mane fortissime exprimendo: ⁊ in. vj. ℥. isti⁹ colature ponat̃. ℥. j. ⁊. ß. syrupi de liquir. ⁊. ℥. j. ⁊. ß. syrupi de cortice citri: ⁊ adde huic octauã partẽ aur̃. de scamonea: ⁊ octauã ꝑtẽ aur̃. de mastice. Et si nõ purgaret̃ sufficienter cũ istis adde de residuo aq̃. ℥. ij. ⁊. ℥. ß. syrupi sq̃nzabin: ⁊ ciba eũ postea gallina elixata i tassea: ⁊ in die añ assumptionẽ medicine dabis ei siclas elixatus i vesperis: ⁊ si nõ fueris studiosus in liberatiõe hui⁹ anteq̃ deueniat ad maturationẽ et eruptionẽ parum ꝓficiet ei cura et medicatio postea: ꝙ si denigratur in circuitu apatis ⁊ induratur quẽadmoduz deuenit inimico meo qui nominabatur zacharũ qui misit pro me postq̃ exiui de carceribus hali filij Joseph: et inueni quod corã eo erant plures medici et cũ essem propre eum ipse extraxit pedez suum: ⁊ fere qd̃ non posuit ipm in sinu meo: sicut assuetus erat facere alijs medicis: ⁊ tũc elongatus fui ab ipo: ⁊ consideraui quod corruptio erat in circuitu apostematis: quare dixi ei qd̃ impossibilis erat cura ei⁹ omnino nisi cyrologus incidat carnem illam totaz cum rasorio q̃ est in circuitu apostematis: qui cum audisset hoc incepit furere valde et angustiari: ⁊ medici inceperunt ei blandiri tradendo obliuioni precepta antiquoruz qui preceperũt ꝙ nõ debemus blandiri infirmo in egritudinibus. Quare promiserunt infirmo remouere eam bene cũ medicinis mortificatiuis: q̃b⁹ dixi ꝙ nõ cognoscebã nec videbam vllo mõ ꝙ illud facere possent: eo ꝙ anteq̃ mortificata sit illa caro mala: denigrabitur altera que succedit: ⁊ sic cõcordati fuesunt oẽs remouere eã cũ medicinis acutis: q̃bus dixi ꝙ nõ poterãt istud facere aliqua ratiõe: et sic recessi ab ipo: ⁊ medici fortiter inceperunt me accusare: et dicere ꝙ nõ poterã inimicitiaz cooperire quã habeo erga euz: tñ q̃uis ei⁹ inimic⁹ essem ꝓ certo dicebã veritatẽ: vñ ista de cã imaginauerat nocere mihi: sed de⁹ abstulit ei potẽtiã: neq̃ sui medici aliquid sibi ꝓfecerunt: sed poti⁹ ei intulerũt grauamẽ et validũ nocumẽtũ. Et accidit qñq̃ in hac passione ꝙ corrumpit̃ os et denigrat̃: quare ipoł̃e est ꝙ sup illud os possit caro generari: nec cõdẽsari: vñ necesse est radere illud fortiter: ⁊ cũ rasorio incidere carnẽ illã totaz q̃ est infecta ⁊ corrupta: ⁊ subtiliare regimẽ ei⁹: ⁊ sup locũ pone farinam ordei cum indico quorũ partes sint equales: ⁊ cum vulnus saniem eiecerit: pone tunc farinam orobi mixtaz cũ melle

Cõueniẽs medicamẽ.

zacharum.

Cu sing lari

et inunge partes vicinas que sunt in circuitu apostematis cū oleo rosaceo aromatizato: qm̄ possibile est cum hoc regimine: videbis rē laudabilem cum adiutorio dei: quod si cōplō patientis fuerit sicca: valde: ꝛ fuerit senex adde farine ordei ꝛ indico q̄tum est quarta pars eorum de thure adusto.

¶Explicit liber scōs theysir.

¶Incipit liber tertius qui est continens tractatus tres. Quorum tractatuum primus continet capitula tredecim.

¶Capl'm pmū. Qō est de febribus effymeris.

Scrit seruꝰ auenzoar quod cōsuetudo est medicorum nominare vnū quēq; calorem exeuntem a corpore preter naturam: febrem. Sciendo qō ex febribus quedā fiunt in spiritibus: ꝛ cum dico spirituz intelligo substātiā subtilem q̄ est in corde: que quidē substātia in intellectu nr̄o breuis est ad intelligēdū. Sz viuimꝰ donec ipsam habemus: et morimur qn̄ deus ipsam a nobis vult remouere: ꝛ q̄dā febres oriuntur in humoribꝰ: ꝛ aliq̄ generantur in substātialibꝰ mēbris. Et nunc incipio ab ea que ortū habet a spiritibus. Et dico quod hec febris parte generat a causis extrinsecis sicut a forti ira ꝛ a superfluis vigilijs: aut ab intenso et forti labore: ꝛ exercitio exiens a natura vel ex contractione superflue more in sole: aut ab intēsa frigiditate aut ex balneatione in quibusdā aq̄s stipticis sicut in aqua vitrioli vel aluminis ꝛ suis similibus. Ira autem procreat febrē: eo q̄ ab ipsa inflammat spūs cordis ꝛ totiꝰ corporis: ꝛ inde sequit effymera: que cuz recedit a corpore non redit amplius. Et hoc intelligēdū, est dūmō humores temperati fuerint et equales in corpore i q̄titate. s. ꝛ qualitate: ꝛ interdū durat per tres dies: ꝛ hoc est raro. Et hec febris dicitur effimera: si vero humores non fuerit in corpore temperati equales: sed exeunt ab equalitate et tēperie in q̄titate ꝛ qualitate vl' substātia: tūc ad putridā leuiter poterit deriuari: vel ad aliam speciē febris: de quibus rememorat ero cuz de putridis ptractabo.

Cura aūt huius effimere q̄ ab ira ꝓcedit est infirmū letificare donec remoueatur ira: ꝛ nō subtilies eiꝰ regimē multū: et da ei bibere syrupū mitigatiuū ꝛ refrenatiuū ire: sicut est syrupꝰ de buglossa cuiꝰ dosis sit. ʒ.j. cum ʒ.v. aq̄ rosacee et quiescat absq; exercitatiōe aliqua: ꝛ videas vrinā eiꝰ. Qō si signa laudabilia i ipsa apparuerint attestantia sanitati: scias q̄ liberabit ab ipa: ita q̄ non redibit: ꝛ signū certissimū huius est hypostasis alba pineata et lenis: et equalis: ita qō in motu vasis cito abscendit sursum: ꝛ cito redit inferius ad suam debitā dispositionē: et in isto signo nunq̄ cognoui errorē tpibꝰ vite mee: quare cum vides hoc certissime scias qō non redibit. Et si cum tali ypostasi vrina fuerit in colore et i substātia sikis vine sanoz adhuc certioz esse poteris q̄ non redibit.

Cura huius febris

In illa etiam que fit ex cogitationibus ⁊ vigilijs seruabis p̄dictum regimē preter quod in illa que fit ex vigilijs debes infirmū sollicitare vt dormiat diu et confert odorare flores nenufaris:⁊ vngere nares eius cum oleo seminum cucurbitarū vel cucumeris:⁊ potus eiꝰ sit syrupus violaceus:vel de buglossa: quoniam conferunt:⁊ cū videris signa laudabilia cibabis eū pullis vel carne edi lactantis.et hec cura sufficit ī illa q̄ fit ex ira ⁊ sollicitudinibus: et cogitationibus ⁊ vigilijs. Effimera autem que fit ex fatigatione et labore indiget maiori cura: quoniam oportet vt ponas euz in tina plena dulcis aque tepide:ita quod balneetur corpꝰ totum preter caput:⁊ fricet̄ corpus eius totū in exitu cū interioribus melonum:vel pulpis ipsorum quando sunt bene maturi:et si non reperiuntur melones recipiant̄ semina eoꝝ ⁊ pistent̄ optime:⁊ cū ipsis fricetur corpꝰ ꝑfecte vt exeāt vapores fumosi q̄ resoluuntur vel resoluti sunt a caliditate febrili:⁊ postq̄ videris signū certissimū quod tibi iaz nominaui:hr̄e debes ꝓ cōstāti quod non redibit febris āpliꝰ:⁊ potꝰ istoꝝ sit sicut potꝰ p̄dictorū.Et ille etiā q̄ incurrit effimerā ex cōtractione more in sole balneet̄ sil̄iter:⁊ regat̄ regimine dicto:ꝙ si causa solis habuerit, dolorē capitis intensuz: infunde caput eiꝰ oleo rosaceo aromatizato si t p̄s ⁊ etas et regio ⁊ cōpl̄o cōsenserint:⁊ infunde sic:conquasset̄ cum isto oleo tātūdē aq̄ dulcis:⁊ distilla eam ab alto ꝑ canulā:vel cuz aliquo vase habēte orificiū strictum:faciēdo ꝙ infirmꝰ sit sedēs:⁊ tal̄r sup caput distillet̄ vt spargat̄ ꝑ totū:⁊ in camera ipsiꝰ sparge:⁊ suspēde folia cānarū seu arūdinū:et vitis:et mirtelle:rorando optime domū cum aqua:et hoc etiā ꝯfert p̄dictis effimeris:⁊ cōsidera vrinā:ꝙ si videris ī ipsa ypostasim residētē in fundo albā ⁊ subtilē ⁊ regulatā ī oībꝰ sicut dixi:scias ꝓ certo ꝙ nō redibit febris.Sz ille qui causa frigoris patit̄ effimerā est balneādus in aqua dulci:sil̄r fricando eū cū semine melonis:et det̄ ei omni mane de syrupo sq̄nzabi. ℥.j.cū.℥.iiij.aq̄ calide:⁊ cibetur pullis si videris ꝙ in vrina sit ypostasis alba residēs ī fundo et continua atq̄ lenis ⁊ ceteris bonis dispositionibus regulata.Sz illi q̄ patit̄ eā causa balneationis in aq̄s stipticis aperiant̄ pori ipsiꝰ:⁊ hoc ponendo euz in balneo dulcis aq̄ tepide fricādo eum cum melonibꝰ:vel cū seminibꝰ ipsorum.Et si videris signum laudabile prenominatū ī vrina:cibabis eū pullis elixis in tassea cuz modico aceti.Si vero cum ista febre nō apparuerit in vrina dicta ypostasis laudabilis:sciat proculdubio quod redibit febris et trāsibit ista febris ad aliam speciem febris: et hoc secundum quod corpus fuerit dispositum ⁊ preparatū:quod si ypostasis nō residet in fundo:sed est pēdens ⁊ nigra vel tēdit ad rubedinem: innue ei dietā subtilē ꝓhibēdo pullos oīno:⁊ rege eū cū pultibꝰ farine ordei:⁊ cū pane abluto q̄uis antiq̄ nō habuerit istā ꝓ subtili dieta:imo ꝟz ip̄os subtilis dieta erat nihil dare. Et tēperata apud ipsos erat dare

Effimera.

mellieratum tãtum: sad pro certo dico quod omnes preter hyppocratem tunc temporis erant ydiote ⁊ medicinã penit⁹ ignorantes. Sed illud non tantum eis inferebat nocumentum cã consuetudinis. Sed ille qui nõ est assuet⁹ caueat ne faciat istũ regimen!

¶Capi.ij. Quod est de febre colerica seu tertiana.

ETiam feci scire quod hec febris leuiter conuertitur ad putridam quod si cõplexio patiẽtis fuerit simpliciter colerica febris erit de gñe cole que putrescit in venis vel extra venas. Si autẽ fuerit in venis: erit tertiana continua que fit absq; rigore et tipo aliquo. Et si extra venas exiterit: erit simpliciter tertiana: que quãuis magnam habeat alleuiationem: tamẽ ex toto non depuratur perfecte: ⁊ cũ redit paroxismus mouetur cũ acuitate maxima ⁊ furore valido: atq; fort⁹: ⁊ pro maiori parte non accidit hec febris nisi iuuenibus et habentibus complexionẽ calidam ⁊ sic: ⁊ in estate: ⁊ ei⁹ paroxismus durat a. vj. horis vsq; ad. xij. ⁊ permanet tã diu dicta febris quousq; materia seu humor a natura digerat ⁊ postea expellatur ab ipsa: et scias, quod i ista egritudine nõ erit salus perfecta: nisi prius in die indicatiua signa digestionis apperuerint sicut in vrina apparet ypostasis alba tali modo. vz. quod in aliqua die laudabili pmo appareat ypostasis pendens in medio vasis: tẽdẽs ad rubedinem: ⁊ in alia die indicatiua sit dalbata: ⁊ in fundo ⁊ cum sic fuerit, s, qõ prio in aliquo die indicatiuo incipit ypostasis in medio apparere cum aliqua rubedine: cũ añ nullatenus visa fuisset: ⁊ postea in seqnti die cretico vl̃ dicatiuo in fundo repit̃ eẽ cũ albedine certũ ẽ atq; firmum signũ liberationis oio cognoscendo qõ dicti dies indicatiui vel cretici non sunt neq; fiunt in omnibus diebus eqnal̃r: sed sunt sm ordinẽ atq; decursum sm quẽ de⁹ sublimis voluit eos ordinar̃: ⁊ ego de eis remẽorat⁹ero cũ adiutorio dei.

¶Capi.iij. Quod est de febre q̃tiana fl̃atica.

ET potest etiã esse quod dicta febris effymera cõuertatur ad fl̃aticã sm preparationẽ corporis ꝑ, sue complerionis ⁊ dispõis: ⁊ hec febris habet paroxismum in omni die ⁊ eius putredo est ex fl̃ate: quare longior existit valde quã tertiane. ⁊ eius paroxismi similiter lõgiores existũt q̃ ipsi⁹ tertiãe: ⁊ pp hũiditatẽ hui⁹ fl̃atis citi⁹ ⁊ facili⁹ recipit putredinẽ. vñ paroxismi fiũt i oi die: ⁊ patiẽs modicã pcipit alleuiationẽ vel requiẽ inter vnũ paroxismũ ⁊ aliũ. Cõsulo ergo vt medicus sit studiosus in dirigendo hunc humorem. scz in subtiliãdo ipm ⁊ incidẽdo ⁊ diuidendo: ⁊ hoc cũ sirupo sq̃nzabi. ꝓposito dãdo ei oi die de ipso. ʒ. ij. cũ ista ỽcoctiõe. ℞. radicis lilij: ⁊ radicis fenicnli: añ. põd⁹ vni⁹ denarij: seia melonis ⁊ folij: polij montani. añ. ptes tres denarij vnius: cẽtaureeminoris q̃rta ps aur. vni⁹: liq̃ritie mũdate ad põd⁹ oinz: ꝓq̃sẽt q̃ sũt ꝓq̃sanda ⁊ põant̃ ad ignẽ cũ. ʒ. x. aq̃: ⁊ bulliant lento igne

Decoctiõis.

vsq; ad consumptionem tertie partis: ⁊ colent̄ ⁊ cum ista decoctione distempera predictum sirupuz: ⁊ propina ei omni mane in ieiunio: cum aūt sirupus descēderit de stō ciba eū pullo decocto cum aceto: ⁊ cum pane bene fermtato: ⁊ conuenit cuilibet medico vt faciat scire patiēti qd̄ hec febris est longa ita qd̄ durata .xxi. die vsq; ad quadragesimum: ⁊ pōt ꝑuenire vsq; ad sexagesimū: ⁊ hoc totū ꝓuenit ꝑm grossitudinē: ⁊ viscositatem humoris. Et scias quod hec febris multotiēs perducit ad ydropisim: quare difficilis curationis atq; grauiꝰ existit: ⁊ infirmꝰ remanet in periculo grauissimo atq; forti.

¶ Cap. iiij. Quod est de sanguinea febre.

ET pol̄e est qd̄ supradcā effymera cōuertat̄ ad febrez sanguineā: cuius tres sunt spēs: quia aut icipit a principio sui ascēdere: et non cessat sic ascēdere vsq; ad finem: seu vsq; ad creticam sui determinationem: ⁊ alia ecōtrario: que incipit summo ⁊ semper ꝓcedit descēdēdo vsq; ad creticam sui determinationem: ⁊ tertia est q̄ permanet in vno tenore seu statu vsq; ad finē: ⁊ hec febris cōtinue ⁊ semꝑ affligit vsq; quo infirmꝰ morit̄ cū ipsa vel liberat̄: ⁊ pro maiori ꝑte non accidit hec febris nisi iuuenibus. Cura huius est flōmia subtrahēdo de sāguine vsq; ad sincopim: cū sciueris pro certo qd̄ febris sit ex sanguine: qm̄ si sic certissime fuerit liberabis in vnā die vel in vna hora: aut añ ligationez brachij: cū hac conditione qd̄ patiēs sit euacuatus a colera añ flōmiam duas vel tres sellas.

Cura.

¶ Capi. v. Quod est de melencolica febre.

ET pōt ēi esse qd̄ effimera cōuertat̄ ad mel̄icā febrem: ⁊ effict̄ quartana: q̄ ē grauioris ⁊ difficilioris tardiorꝫ digōis q̄ quottidiana fl̄atica: sꝫ ista nō est ita deceptibilis ⁊ maliciosa sicut q̄ttidana: q̄uis sicut diximus sit longioris ⁊ difficilioris digestionis ipsa quottidiana ⁊ pro maiori parte nō curatur nisi i estate: ⁊ paroxismi ipsius fiūt de q̄rto in quartum diem: ⁊ duobus diebꝰ est inquiete: ⁊ ꝑoxismi huius ꝓlongant̄ diutius q̄ ꝑoxismi fl̄atice: ⁊ hec febris natural̄r multū ꝓlongat̄: qm̄ pl̄ies vidicā incipere in estate: ⁊ nō dimittere vsq; ad aliā estatem: ⁊ qñq; ꝓlongatur vsq; ad duos annos ⁊ interdūm plus: ⁊ hec pro maiori parte nō accidit nisi senibꝰ ⁊ illis qui vtunt̄ carnes grossas valde ⁊ caseū salsuz atq; vetus: ⁊ qui vtūtur cōedere carnes arietū magnorū: ⁊ hircorū ⁊ castratorum: ⁊ etiā q̄ assuescunt comedere pisces magnos et veteres valde: ⁊ carnes salitas quorun cunq; generum sint: ⁊ oliuas: ⁊ melongenas. Et in summa dico quod hec febris accidit illis in quibus ml̄ia predñatur: siue a complexione sua radicali: aut a cibis malis generantibꝰ illum humorem: ⁊ cum incipit paroxismus huius videt̄ infirmo quod grando cadat super dorsuz eius: ⁊ incipit cum tussi: et cū recedit paroxismus remanet mūdus omnino longe plus quam in quottidiana: quia in quottidiana non depuratur pa

Pr
smi

tiens perfecte nisi post vl'em liberationem: ⁊ hucusq; rememoratus sum: et rememoratus ero de istis simplicibus febribus ꝑticulariter: vt ꝑ simplices intelligas compositas: cognoscẽdo tñ qđ pro maiori parte vix reperiunt̃ febres ex hũore vno simplici: ita quod possis dicere qđ ex pura col'a fiat febris: cum sit calida ⁊ sic valde ⁊ subtilis substãtie: qđ si accidit hoc est in minori parte: sz denoĩatio: ita qđ qñ col'a dominat̃ in aliqua febre dicitur col'ica: que cum putrescit intra venas facit febrem absq; rigore: sed cum estuatione ⁊ calore valido atq; forti: et cum multa siti. Cuz autem putrescit extra venas fit cum rigore forti: ⁊ sudat infirmus in declinatiõe ⁊ remanet q̃etus: ⁊ due hefebres scilicet tertiana ꝯtinua vl' interpolata creticant pro maiori ꝑte a.xiiij. die vsq; ad.xvij. diem nisi error superuenerit ab infirmo vel ab alijs. Sciendo tamen qđ secundum mixtionem colere remittuntur accidentia: ⁊ prolongatur febris plus vel minus.

¶Capitulũ.vj. Quod est de febre q̃ fit ex colera vitellina prassina aut eruginosa.

ET potest etiam fieri febris ex col'a que in vltima caliditate ⁊ siccitatate existit cum substãtia spissa atq; grossa: sicut est colera vitellina ⁊ pressima aut eruginosa Et' põt esse qđ hec colera sit admixta fl'ati: sed denominat̃ col'ica a dominio: ⁊ ꝑm qđ elongantur a simplicitate ⁊ puritate col'e: secũdũ illud prolongantur paroxismi et accidentia sunt quietiora: ⁊ ista febris tertiana quando fit ex col'a vitellina que est mixta fl'ati facit paroxismos longiores quam q̃ fit ex simplici colera atq; pura.

¶Capi.vij. Quod est de cura febris tertiane nõ pure que fit ex colera mixta flegmati.

Cura huius febris

CUra huius est potare infirmum cũ rebus temperate frigidis ⁊ abstersiuis: ⁊ his q̃ habẽt prouocare vrinam et sudorem: sicut sunt ista: ℞. seĩa melonis ⁊ cucumeris: et florũ camomille ana aur̃.x. seĩs lini: ⁊ fenugreci: ⁊ orobi an. aur̃. iij. squinanti sparagi: spice nardi: masticis ⁊ seminis feniculi ana aur̃.v. cõquassent̃ que sunt cõquassanda ⁊ ponant̃ in duabus lib. aque dulcis: ⁊ bulliant vsq; ad consumptionem medietatis: ⁊ colent̃: ⁊ in hac colatura ponantur libre.ij. zuccari: et libre.ij. mellis: ⁊ lib.j. aceti: ⁊ bulliant iterum simul vsq; ad spissitudinem syrupi: ⁊ de isto dent̃ ĩfirmo omni mane.℥.ij. cũ .vj.℥. aque: ⁊ ciba eum pullis paruis decoctis in agresto vel cum aceto. Sed febris illa que fit ex col'a prassina vel eruginosa est fraudulẽta ⁊ deceptibilis multum: ⁊ ei⁹ accidentia sunt difficillima ⁊ perniciosiora atq; fraudulentiora valde accidentibus predictis que fiũt in illa: que fit ex colera vitellina: ⁊ pro maiori parte non euadunt infirmi ab ipsis quin moriãtur: ⁊ qui euadũt liberantur cum difficultate: et post longum tempus. Et cum inuadit paroxism⁹ hui⁹ febris

angustiatur patiens multum: & habet inquietudinem magnaz cum siti valida atqz forti: et habet alienatiões varias atqz magnas: & iactat se per lectum huc & illuc: & cum instantia vigillarũ. et pulsus patientis in febre est durus: parvus atqz diversus ꝙ maiori pte finis hui⁹ ẽ mal⁹ & in minori: parte liberãtur: & q̃ euadunt cum difficultate euadunt & post longum tp̃s. Et accidentia q̃ supernentunt in hac febre sunt pessima & fraudulenta: atqz deceptoria: qr vrina talium est pertinens ad viriditatem vel nigredinem: et ypostasis etiã eius est talis & cum pẽdet ypostasis talis ī medio: moritur patiens in breui: & quãdo est in fundo adhuc citius. Qð si in die cretica incipiat appare vrina nigra absqz ypostasi: est signũ fortitudinis virtutis expulsine: quare bonum est: et signum salutis. Sed ypostasis nigra est mala: quia significat lassitudinem virtutis in digerendo hunc humorẽ: eo qð qñ natura est fortis & boni esse: convertit ypostasim ad albedinem: et cuz deficit natura: color ypostasis fit niger & moritur patiẽs velociter: si fuerit dicta ypostasis in fundo vasis: & si fuerit pẽdẽs in medio tardatur mors. Et est elongatio necis secundum elõgationẽ ipsi⁹ ypostasis a fũdo.

¶ Cap. viij. Quod est de febrib⁹ compositis.

Scias qð diversitas febriũ cõpositarum est ꝑm diversitatẽ humoꝝ q̃ adiunctẽ ꝙponũtur: et accidentia etiã ipsarũ diversificant secũdꝫ varietatẽ dictarum cõmixtionũ & medicus qui perfecte cognoscit simplices. ex ipsis sciet & cognoscet compositas.

¶ Ca. ix. Qð est de signis febris tertiane.

Febris aũt tertiane signa sunt: calor estuosus & fortis & sitis itẽsa cũ istãtis vigilariũ & vigilationes: q̃ cũ est intra vasa: est continua & absqz rigore. Sed cum est extra vasa: fit cũ forti rigore: & hoc iõ qr cal'a spgit exterius ad membra sẽsibilia: & mordicat ea: & accidit ei sicut illi cui spargitur subito aqua cal'a super eam: qui cõtrahit & patit rigorẽ: & sicut accidit vulnerato qñ p̃cutit sup idẽ vulnus: & paroxismi istius sunt breues & inadunt ð tertio in tertiũ.

¶ Ca. x. Qð est de signis febris sanguinee.

Qd⁹ vero sanguinee febris est qr ꝙtinue affligit: et patit siti & vigilias: & hꝫ ꝓturbationẽ mẽtis. Sꝫ vapor q̃ ꝓcedit ab hac febre nõ est in tm̃ mordax sic̃ ille q̃ exit a tertiana.

¶ Ca. xj. Qð. est de signis febris quotidiane.

Signa aũt q̃tidiane sũt qr ẽ absqz rigore: sꝫ hꝫ frigus & spãtr extrema infrigidant valde: & hꝫ alices & oscitatiões: & lachrymãt oculi eoꝝ. & interdũ patient̃ syncopim ꝓpter revocationẽ et cõstrictionem caloris naturalis ad interiora corporis. Et paroxismi huius sunt lõgiores p̃dictis febrib⁹: & corrũpit seu destruit ap

petitus stomaci eorũ: ꝛ sunt absq; forti siti: ꝛ pulsus non est durus neq; multũ diuersus vel variabilis: neq; tante velocitatis sicut pulsus colerice: ꝛ vrina eorum est spissa: et non deputatur perfecte inter vnum paroxismũ et alium.

¶Cap̃. xij. Quod est de signis febris quartane.

SIgna antẽ quartane sunt hec scilicet frigꝰ magnũ cum oripilatione et videtur patiẽti quod grãdo cadat super eum vndiq; ꝛ paroxismi istius sunt longiores quam quotidiane: sed depurãtur perfecte magis quam in quotidiana: et oẽs isti humores diuersificantur et variantur ꝑm diuersitatem suarũ specierũ: eo qꝛ plures sunt species colere: ꝛ plures similiter sunt species flegmatis et melencolie etiã ꝛ sanguinis. Et nõ rememoratꝰ sum hec nisi signa simpliciũ febriũ in qꝫ nulla est admixtio alterius humoris: quãuis vix nõ reperiant omĩno simplices atq; pure sine aliqua admixtione in rei veritate: sed intellectu solo apprehendũtur. Cũ aũt perfecte cognoueris simplices febres ꝛ signa earũ: ex ipsis habebis notitiã: cõpositarũ ꝛ suorũ accidẽtiũ. Et iã superius cõmemorauī ꝛ sufficiẽter declarauī curã vniuscuiusq; humoris. Cũ aũt videbis febrẽ cõpositã ex duobꝰ humoribꝰ cõpone medicinã ꝗz illã cõmixtionẽ: agẽdo plus cõtra humorem predominantẽ. Et cũ sic feceris habebis ꝓsuetudinẽ inde: ꝛ erit tibi leue curare has febres et egritudines.

¶Capm. xiij. Quod est de febre ethica ꝛ signis et cura eius.

ET est adhuc alia species que dicitur ethyca: et hec pro maiori pte nõ accidit nisi post alias febres cronicas que debilitãt corpora ꝛ exiccant humiditates: ꝛ inde corpꝰ acquirit siccitatem et. calidita-tem: et ista febris proprie fit in radicalibus membris: ꝛ pro maiori parte fit post effimerã. Et hoc quãdo corpus preparatuꝫ est ipsaꝫ recipere ꝛ maxime cor: et hec febris permanet: et generatur in radicalibus membris propter siccitatem eorum: sicut ignis permanet ꝛ reseruat in rebus siccis multũ: qm̃ videmꝰ qꝫ lapis calcis qñ tangit sentitur frigidus: ꝛ cũ tangitur ab aqua incenditur: ꝛ ardescit ardore valido atq; forti: ita qꝫ manifestissime percipitur ꝛ sentitur. Et sic est de illo qui patitur hanc febrem: quia cum tangitur, corpus eius sentitur esse calidum non forti calore: et cum cibatur: siue illa cibaria sint calida seu frigida: post duas horas vel tres inflammatur corpus eius totum: ꝛ anhelitus eius fit frequens ꝛ magnus: ꝛ pulsus eorum est durus et tensus: ꝛ remanet in hac dispositione vsq; ad complementum tertie digestionis: et postea paulatim diminuitur dicta inflãmatio atq; calor. Et hec febris in principio sui leuis est ad curandũ. Et cura eius est ponere infirmũ i balneo dulcis aque tepide pluries in ꝺie. Et ꝺa ei quolibet mane in diluculo de lacte capre recenter mulcto: ꝛ sit capra parua que

Cura huiꝰ febris.

generet multum lac: et moretur capra prope lectum patiētis: ita vt incontinenti post mulctionē ipsum recipiat ne corrūpatur ab are: et mala inde fit digestio. Et istud fieri debet tam in calido aere quā in frigido: eo quod lac velociter corrumpitur: ⁊ alteratur: et cum est corruptum non facit laudabile nutrimentū. Et incipiat bibere de isto ab. ʒ.j. et gradatim ascendat vsq; ad ℔j. quia si inciperes dare quantitatem magnaz a principio coagularet in stomaco: et inde mala et corrupta fieret digestio et quod hoc habet remouere est: vt ponat aliquid mellis dispumati in fundo vasis: et super illud mūgatur lac: ⁊ misceatur simul et propinet infirmo ſm mēsurā ⁊ ordinē supradictū: ⁊ post potum lactis non comedat aliquid oīno donec digeratur. Facta autē digestiōe si vis iterum dare sibi de lacte ad comedēdū da: et si nō est assuetus ciba eum pane frumēti bene fermētati: et carnibus assuetis: ⁊ omni mane da ei lac ſm ordinē dictum: ⁊ carnes eius sint galline elixe et preparate in tassea. Et oīni hora quādo stomacus est vacuus a cibis pone eum in tina aque dulcis tepide: et post exitum cibabis eum: ⁊ sic remouebitur febris cum adiutorio dei. Et scias quod ethica habet tres gradus primus est facilis curatiōis: eo quod nondum finita est humiditas in radicalibus membris. Gradus autē secundus est quādo calor profundus est in humiditate rorida: que imbibita est in radicalibus membris: et hoc etiam bene curatur: si perfecte regitur. Et gradus tertius est: quando calor profundatus est in ipsis radicalibus mēbris. et hoc postquam humiditas eorum ex toto est consumpta atq; finita: et hoc ex toto est impossibile ad curandum. Sciendo similiter qō quilibet ex istis gradibus habet alios gradus ita quod aliq; sunt qui citissime curantur: et quibusdam eorū prolongatur sanitas plus vel minus: et sic etiam aliqui cito moriuntur.: et quibusdam eorum mors dilatatur et prolongatur. Testiculi aūt gallorum qui impinguati sunt ex lacte sunt optimi in hac passione: et etiam qui non sunt īpinguati ex ipso sunt satis boni. Potest autem esse ꝙ hec febris ethica coniūgatur alteri febri: cuius cognitio est difficilis valde nisi illi qui assuet⁹ est valde et longo tempore experimentatus: quoniam possibile est quod ethica coniungatur febribus colericis et flegmaticis et sanguineis: et etiam melēcolicis. Et siquis quesierit dicens quomodo hoc esse potest: quod ethica cum sit calida et sicca iūgatur febribus sanguineis ⁊ flegmaticis que sunt humide. Respon. quod ex membris quedaz sunt sicce complexionis: ⁊ quedam humide: et aliqua frigida et aliqua calida: et etiā in vno singulari membro quamuis sit calide et sicce complexionis est possibile quod in eodem cōmoretur humor frigidus et humidus sicut apparet: et manifeste reperitur in stomacho et in vulua: quia cum sint in aliquibus calide et sicce complexiōis coadunatus in ipsis flegma: quod est frigidum et humidum: ⁊ potest similiter esse econtrario: scz quod

primꝰ gradꝰ

Scōs

quod aliqua membra sint frigide et humide complexionis: et i ipsis reperiatur colera que est calide et sicce complexionis: et ex febrib⁹ sicut dixi quedā sunt que fiūt in spiritibus que dicūtur effimere:et quedam putride quarum species sunt quatuor: scilicet quod alique fiūt ex colera:et alique ex flegmate:quedā ex sanguine:ꝛ alie ex melēcolia. Et cōponunt etiā he febres interdū adinuicē diuersis cōpositionibus.vz.ꝙ colerica pōt compoui cū sanguinea ꝛ cū melēcolica et aliqñ cū flegmatica:ꝛ est possibile ꝙ cōpositio fiat ex vno eodē humore. ſ. ꝙ colera fiat et sit putrefacta intravenas et extra: et sic erit cōtinua ꝛ interpolata ex eodē humore:ꝛ pōt esse ꝙ colera fit putrefacta intra venas ꝛ flegma extra vel ecōtrario:ꝛ possibile est ꝙ in oibus istis cōpositionibus paroxismi iunsātur simul:vel incipiant simul:quare accidentia sunt confusa ꝛ mixta adinuicem.vnde sunt difficilis cognitiōis valde: et nō pōt haberi ista cognitio absq; studio et labore vehementi cū magna prouisione: qm̄ graue est et difficilis res valde cognoscere cōpositionē interpolate cuz interpolata:ꝛ cōpositionē cōtinue cū interpolata: ꝛ etiā qñ sunt ex diuersis humoribus et cōponitur interpolata cum interpolata:vel intepolata cū cōtinua: et propter hoc ad cognoscendum ista indigemus studio magno cū prouisione et solicitudine vehemēti:ꝛ hac de cā non pñt perfecte scribi in libro:et est possibile etiam vt componātur due febres ex vno humore:ita ꝙ interpolata erit multe putredinis ex vasa et cōtinua pauce putredinis intra vasa:et aliquando reperitur ꝙ ambe sunt magne val de:vel ecōtrario. ſ. ꝙ ambe sunt parue multum: et commiscētur paroxismi adinuicē:ita ꝙ vnus subintrat alteri:et cōmiscent simul accidētia:et erūt he febres: aut oēs magne vel oēs parue: vel alique magne et alie parue. Et cum dico magnā vel paruā: intellige per magnam multam quantitatem putredinis:et per paruam modicam quantitatez eiasdem.. Et est possibile quod colera que est materia febris sit grosse substantie: et flegma subtilis substantie: vel quod melēcolia sit subtilis substātie ꝛ sanguis grosse. Ergo considerandi sunt paroxismi et eorum cursus et considera iterum qūo compo nuntur interpolate cū cōtinuis vnius speciei vel diuersarū specieruz:ꝛ quo cōponunt magne cuz paruis: vel ecōtrario interpolate et continue: et cogita similiter ꝙ vna febris potest com poni cū duabus vel cū plurib⁹. Et est possibile iterum quod aliquis humor putrefit extra vasa: et cū hoc habebit pleuresim ad periplemoniam: aut apostema in diafragmate quare paroxismi adinuicem componuntur:ꝛ vnus alteri subintrat:ꝛ propter hoc cognoscere ista difficile est valde:nisi illis qui multū assueti sunt in his. Sed illi qui non sunt assueti et per longum tempus approbati nunquā ad istā cognitionem poterunt peruenire. Qua de causa medici multū reperiuntur errare in his. Ergo medic⁹ primo studere debet diligenter in cognoscendo febres simplices. Et postea attendere

Consi dera = tio.

debet sollicite si vna ex composi tionibus est cum aliqua ipsarū febriū vel plures ex cōpositioni bus. Qō si sic studiose ⁊ attente studuerit leuiter ad cognitionē dictarum compositionum pote rit peruenire: et q̄to febris fue rit simplicior tanto dies indica tiua et cretica erit facilioris co gnitionis: et quanto fuerit ma gis mixta: tanto dies indicati ui ⁊ cretici erunt magis confusi et difficilioris notionis. Et ego intendo nunc rememorare de dieb⁹ indicatiuis ⁊ creticis post quā dixero hunc sermonē super febres. Esto certus quod multe febres fiunt propter debilitatez virtutis et stultitiam medici. et hoc quādo medici consentiunt eis comedere plura cibaria quā virtus eorū sufficiens sit coque re et digerere: et hac de cā fiunt febres: quare necesse est vt propi nentur eis cibaria ad pondus donec febris ex toto remoueat: nec post recessuz febris incōtinē ti debes addere in cibis: sed ex pectare debes vsquequo trāseāt v. dies: et tunc addere debes pō dus aur. de cibis: ⁊ sic gradatim ascendere debes: donec fuerit re cuperatus: et si sic nō feceris re cidiuabit egritudo. Cognoscen do q̄ omnes species carniū fe bricitantibus citissime conuer tuntur ad putredinem. Et est impossibile quod post crisim aliquid putredinis non rema neat in aliqua parte alicuius membri: que potest vigorari et augeri ex regimine malo vel inconuenienti. Et si regitur si cui debet ordinate: natura con fortabitur et vigorabitur donec ipsam consumet: ⁊ perfectissime expellet. Completus est tracta-

Cibaria.

tus de febrib⁹ cū laude dei: ⁊m q̄ mihi sufficiens esse videtur.

¶ Tractatus scōs de crisi: et est continens capitula duo.

¶ Cap̄. j. Quod est de dieb⁹ cre ticis.

Hunc icipio rememora ri de dieb⁹ creticis: ⁊di co qō crisis est mot⁹ for tis virtutuz corporis ad expellendū humorez qui materia egritudi num existit cum adiutorio dei. Quod si humor calidus et acu tus fuerit: et regio similiter cali da: vel tēperata: et tempus fue rit estinū: ⁊ patiēs iuuenis exti terit: leniter dictus humor reci piet digestionē in breui: sicut in quarto die: vel vsq̄ ad septimū: dūmodo error nō affuerit. Et est impossibile q̄ ante diē creticuz non sit aliqua dies que indicet ipsum: in qua virtutes mouen tur fortiori motu solito: et appa rebit ypostasis alba pendens in medio vasis: que non fuerat an te: que si incipiet apparere in se cunda die egritudinis: crisis fiet in quarta: et si in quarto: cri sis erit in septimo: et si in quin to crisis fieri in nona die: ⁊ si in nona: expecta crisim in vndeci. Quod si in vndecima incipiat apparere: expecta crisiz in quar tadecima: vel in decima et septi ma: ⁊ si in quartadecima: vel in decima et septima: expecta cri sim in vigesima vel in vigesi ma prima. Quod si non : appa ruerint signa digestionis nisi in vigesima die: expecta cri-

sim in.xxv.vel in. xxvij. Sciēdo q̄ post hos dies debilitātur virtutes corporis super humorem facientem egritudinez. intantū q̄ possibile erit q̄ nō expelletur egritudo per crisim: sed dissoluetur paulatine donec liberet. Et si erit crisis fiet debilis z plongabitur vsq̄ ad.xl.diem: et postq̄ transierint. xl. dies visum fuit hypocrati q̄ non possit fieri crisis vsq̄ ad.xl.dies ꝓpter debilitatem virtutis. Et rememorat⁹ fuit hyppocras qō in omnibus egritudinibus cronicis crises non fiunt nisi in mensibus vel in annis.

¶ Cap̄.ij. Quod est de signis et accidentibus ipsius crisis.

NUnc autem restat videre z rememorari accidentia que veniunt et emergunt in dieb⁹ creticis. Et dico q̄ crisis est pugna que accidit inter ꝟtutes corporis z humorē qui causa egritudinis existit: z febrisque fit in die indicatiua est fortior q̄ que fit in alijs diebus. Et infirmus deterius videtur se habere: q̄ in hac hora patitur calorem maximum: z alienatur: z habet ꝓturbationez mentis: z imaginatur videre que non videt: qm̄ querit paleas vel festucas colligere de pariete: vel ex alijs locis: et forsan ante hoc euenit ei singul⁹: et dolor colli et capitis et pruritus in naribus: et cum videris in die īdicatiua signa sanitatis que predixi. videlicet. yposta sim albam et equalem pendentem in medio: vel substantiam vrine spissiorem solito cū yposta sī tendente ad rubedinem in fundo: significat euasionem et liberationem cum crisi in sequenti die cretica que succedit omnino. Et est possibile q̄ in die indicatiua apparebunt signa attestantia super euacuationē materie egritudinis cum liberatione patientis. Sicut si in die indicatiua exibit vna gutta sanguinis de naribus: aut plures cum pruritu narium et fricatione pronosticabis fluxum sanguinis ex naribus in prima die cretica q̄ succedit euenire: et hoc non accidit nisi post grauia accidentia que precesserunt cum forti febre et calore. Quod si cum hoc in die indicatiua signa laudabilia visa fuerint que diximus euasionem infirmi ex illo fluxu denuntiabis. Si vero infirmus transierit iuuentutem raro creticatur per fluxum sanguinis narium. Et si in die indicatiua fluxus ventris apparuerit: expecta salutem in sequenti die cretica que succedit per eundem: z si in die indicatiua patiens sudabit aliquantulum cum yposta si laudabili et alijs signis digestionis. euadet infirmus in sequenti die cretico cum sudore forti vel cum fluxu ventris: aut cum ambobus simul. Quod si in dicta die indicatiua signa vomitus apparuerint: sicut est tremor labij inferioris cum predictis signis bonis: in sequenti die cretica salutem patienti cum vomitu denuntiabis. Excepto quod humores nō sint imbibiti in substantia stomachi. Si autē in die indicatiua cū signis laudabilibus predictis patiēs patietur dolorez post aurem: vel in aliqua alia parte pronosticabis crisim futuram per apostema in eadem parte. Qō si dictus dolor

fuerit in locis vilibus corporis relique eū omnino nature. Qō si fuerit in nobiliorib⁹ membris cōforta membrum cū his q̄ hñt ipsum cōfortare: sicut cū oleo rosaceo ꝛ suis similibus: q̄ si timeres cōuersionem ap̄atis ad interiores partes. pone desuper maturātia donec locus rubeat ꝛ ingrossetur ꝛ ad saniem cōuertat. Cognoscendo q̄ quilibet mot⁹ q̄ fit a natura: ꝛ quelibet pugna q̄ emergit inter morbum ꝛ naturam: vel ecōtrario qñ fit in predictis dieb⁹ cū signis digestionis laudabilis determinatis denūtiabis q̄ crisis erit laudabilis ꝛ pfecta. Et semper qñ in die indicatiua signa bona digestionis ꝛ laudabilia apparuerint ꝓnostica salutez in sequēti die crestica que succedit. Si vero p̄dicta pugna vel signa in alijs dieb⁹ apparuerint: qui nō sunt indicatiui vel cretici: sicut est sext⁹ dies vel. viij. vel. x. vł. xij. aut. xviij. vł xxij. vel. xxiij. aut. xxviij. in oib⁹ istis ꝓnostica crisim malam futuraz. Quod si virtus patientis debilis existit morietur: et si est fortis erit imperfecta ꝛ cū recidiuatione. ꝛ finis ad vltimū erit sicut placuerit altissimo creatori. et in omnib⁹ p̄dictis dieb⁹ paribus nō fit crisis pfecta. Et iā nobiles ꝛ sapientes viri repti sunt dicere super his dieb⁹ creticis. q̄ nō fiunt nisi causa stellarū: ꝛ maxime lune: ꝛ satis sufficit medicis credere q̄ ita sit postq̄ dicerunt hoc a tātis ꝛ talib⁹ sapiētibus qui hoc ꝓbauerunt tpe lōgo. Et experimentuz etiam nos semper certificat sic esse. ergo secure possunt dicere medici. Ista dies cretica est bona: et ista non est bona: et similiter de indicatis. Si aūt febris non fuerit ex simplici colera: sed erit cōposita aut patiens transierit iuuentutem: vel fuerit hyems ꝛ tps frigidum tardabitur crisis in talib⁹. Et ꝓ maiori parte si febris extiterit ex colera nō pura: non recedet ad min⁹ nisi vsq̄ ad. xx. diē. Et febris sanguinis pro maiori parte non separatur nisi post multam euacuationem sanguinis nariuz: vel ex flebotomia ordinata a medico fieri vsq̄ ad sincopim aut morietur infirmus. Et est necesse i hac febre sanguinis ꝛ in colerica vt p̄cipias infirmo bibere aquam dulcem infrigidatam super niuem vel in puteo: aut aquam ordei tali modo infrigidatam. Si patiēs fuerit iuuenis et tempus calidum: et secure ciba eum cucurbitis et ad potandum etiam dabis ei de aqua ipsaruz. Et he due species febrium pro maiori parte in breui recedunt. Et hoc cum forti rigore: quando in recessu earum humor spargit ad exteriora sup sensibilia membra. Sciendo q̄ non pulsatiles vene: nō sunt sensibiles. Et si quis argueret dicens. Jam videtur quod Ga. sentiat quod sint sensibiles quando dicit q̄ orificia venarum aperiuntur propter mordicationez sanguinis. Quibus dico qō hec questio est friuola satis atq̄ vana: quia cum dico sensibiles intelligo de sensibilitate vitali que procedit a neruis ad musculos. Uene vero non pulsatiles ꝛ alia membra corporis que dicuntur carere sensu: habent quandam sensibilitatem naturalem: sicut videmus habere vegetabilia q̄ sentiunt solem cum aduenit super ea: et mouentur versus euz.

Et videmus etiam aliquos flores qui aperiũtur de die: ⁊ clauduntur de nocte: et est iste tamẽ sensus vnus naturalis. ¶ In febre vero flegmatica non apparent signa digestionis: nec dies indicatiua vel cretica: nisi post xx. dies: vel prope: secundum ꝙ erit natura flegmatis. Et potest similiter eẽ talis nature flegma ꝙ non apparebunt signa digestionis etiam post dictum tempus. ¶ In febre autez quartana nõ eueniunt signa digestionis nisi in mensib⁹: ⁊ dies indicatiui in ea non sunt manifesti: et si apparent nõ percipiuntur nisi in mensib⁹. s. de mense in mensem. Et pro maiori parte he febres nõ recedunt per euacuationem manifestam. Sed per dissolutionem ⁊ cõsumptionem paulatine cõsumuntur ⁊ recedunt. Quare necesse est medico vt ꝓpinet istis ea q̃ habeant humectare ⁊ restaurare. Si aũt signa digestionis apparuerint manifeste: nõ tardes ipsum euacuare: ⁊ etiam si a natura euacuaretur: non cessabis pro tanto ip̃m euacuare ab humore peccante. Et caue quantum potes ne des in principio huius febris tyriacaz magnam. Qm̃ si feceris reduplicabitur febris: vel fiet cõtinua. Si aũt perseuerauerit febris de vna estate ad aliam: tunc dare poteris: sed in modica quantitate: scilicet a quarta ꝑte aurei: vsq; ad aureum. ʒ cum aqua calida. Et quemadmodum conuenit in hac egritudine, vt sis studiosus in digerendo et subtiliãdo humorem qui est causa huius febris: ita similiter conuenit vt sis studiosus in humectando ipsum. Et pater meus: cui⁹ anima in manibus dei requiescat: curauit quendam ex quartana tali modo. s. ꝙ precepit infirmo vt qualibet die comedere deberet tria nuclea persicorum mundata cum aqua calida vsq; ad x. dies: et postea purgauit eum sufficienter cum medicamine laxatiuo adducente illum humorem: ⁊ sic liberatus fuit perfecte ita quod medici qui erant in tẽpore illo mirati fuerunt valde. Et nobilis senex auẽmutharaf quesiuit a patre meo: quare hoc fecerit: ⁊ ipse sibi reddidit rationem quod necessarium erat in illo sic facere. Qui gauisus fuit valde: et multum placuit sibi. Et illa disputatio reperitur apd̃ multos istius regionis. Et scias quod omnis febris que simplex est: satis leuis curatiõis existit. Sed illa que est composita difficilioris curationis est valde: et hoc secundum compositionem humorum adinuicem: scilicet ꝙ quanto maioris compositionis extiterit: intantum erit difficilioris cognitionis et grauioris curationis: et iam rememorat⁹ fui hoc in febribus compositis. Et est possibile febrem componi ex tam diuersis humoribus: et intantum quod intellectus humanus non poterit ad perfectã veritatem peruenire. Quare necesse est vt medicus sit studiosus ⁊ attentus suo posse in cognoscẽdo compositionem quanto melius poterit. Et curet eum secundum quod melius sibi esse videbitur. Confidens in deuz quod rectificabit eum tramite recto, ⁊ ordinato: et intantum quantuz medicus certius et melius cognoscit has compositiones intantum perfectior alijs ⁊ melior

Cura febris quartane.

esse reputatur. Quod si egritudo et compositio cognita fuerit a medico perfecte: vix aut nūq̄ morietur infirmus ex ipsa: ꝛ ei⁹ conditiones semper de bono in melius rectificabuntur: et procedent ei: et dies indicatiui atq̄ cretici erunt laudabiles atq̄ ordinati: et rationabiliter procedentes intantū quod quasi omnes mirabuntur. O quam vile quid medico esse reputatur: qñ timuerit fortitudinez febris: vel grauia accidentia que emergūt in ipsa tēpore appropinquationis crisis: postquam cognouerit quod dies indicatiua que p̄cesserit: fuerit laudabilis: et vrina visa fuerit cum ypostasi laudabili: et pulsus attestauerit super fortitudinem virtutis. Non debet ergo medicus istis visis timere si patiens syncopizauerit ex motu et fortitudine belli: et ex ascensu vaporum mordicātium orificium stomachi: quod quidam medici cor nominare consueuerunt. ego vero cum cognouero pulsum esse bonum et laudabilem significantem virtutis fortitudinem: et ypostasis fuerit alba continua et equalis residens in fundo: non dubito tunc de fortitudine egritudinis nec de sincopi superueniente ex mordicatione orificij stomachi: nec desisto facere que sunt faciēda circa egritudinem: quemadmodum feci circa egritudinem zeri filij hali sicut alibi recitaui. Cum autem cognoueris quod accidentia fortia que emergunt procedunt ab humore acuto: et calido existente in stomacho: sicut syncopis ꝛ vomitus: caue ne adiuues eum in prouocatione vomitus: quoniā si feceris perduces eum ad periculum mortis ob debilitatez virtutis. Sed adiuua ipsum per viam accidētis confortando stomachum: et hoc cum emplastro facto ex succo citoniorum: et parum mastices: et cimarum vitis vel similibus. Quod si calor et inflammatio magna fuerit: adde predicto emplastro aliquid de succo zacharo vel agreste: quoniaz sic faciendo corrugabitur stomachꝰ: et coadunabitur simul: ꝛ confortabitur taliter: quod expellet cōprimendo materiam retentam in ipso: per vomitum: vel inferius per secessuz. Et si aliter operatus fueris: vt multi faciunt: scilicet qui volunt iuuare naturam cum monetur ad vomitum dando ei decoctionem raffani. possibile est quod iuuetur inde et alleuietur. Sed hoc erit in minori parte. Et posset ad suffocationem et syncopim: vel ad mortem inde deuenire: et de hoc nos poterit securare. ¶ Huiusq̄ determinaui et compleui tractatus febrium et compositionē earum per viam breuem ꝛ cōpendiosam generaliter sicut mihi p̄ceptum fuit: et determinaui iterum de crisi et de diebus creticis: et de diuisionibus que accidunt inter ipsos. Nunc autem cum adiutorio dei incipiam rememorare de egritudinibꝰ que veniunt tempore epidimiali: et de febribus eorum.

Medicus nō debz timere.

Succo zacharu

¶ Tractatus. iij. Est de epidimia: et continet capitula quatuor.

¶ Capitulum. j. Quod est de epidimia que puenit ex corruptione aeris.

Iste aũt egritudines que proueniũt ex corruptione aeris: rememorate sunt ab ypocrate ĩ lib. epidimiarum: et dixit ĩ illo libro quod in quadam ciuitate que nominabat̃ cheruã exuberauit pluuia ĩ estatẽ: ⁊ fuit illa estas estuosa et calidissima valde cum pluuia magna per totã estatẽ: ⁊ supuenit postea hominibus incendium magnum: ita quod videbatur eis quod essent ab igne adusti: et in principio habebãt pruritum magnum: ita quod scapellabant se tam fortiter: qđ excoriabantur per totum: ⁊ hoc erat propter saniem que coadunabatur sub cuti et multis hominibus ceciderunt crura et coxe ⁊ musculi: et ossa ĩ magna q̃titate: quare ex hoc scire possumus quod deterior aer est calidus et humidus: et hoc ideo qr aptior est ad recipiendum corruptionem et putredinem ceteris complexionibus aeris: ⁊ illi magis parati sunt recipere dictam corruptionẽ qui sunt eiusdem complexionis: et fuit tota illa estas absq̃ vẽto aliquo exiccatiuo: immo dicit expresse qđ in toto illo tempore non videbatur moueri aer vllo modo: et propter frigiditatẽ et siccitatẽ q̃ in ventis septẽtrionalibus reperitur collaudantur: ⁊ econtrario meridiani vituperantur ꝓpter eorum humiditatem ⁊ caliditatem. Et dixit in illo libro ꝙ febres que tunc temporis veniebant: non erant fortes neq̃ violente: sed erat lente et quiete intantum quod quasi occulte esse reperiebãtur. Et esto certꝰ ꝙ ille passiões q̃ opposite sunt complexioni humane: et ꝓprie complexioni vniuscuiusq̃ ille sunt que pessime existunt: ⁊ ille que sunt similes ꝯplexioni non sunt tante maliciei sicut opposite. Et hoc manifestatur ex hoc quod quando aliq̃s fortiter fuerit infrigiditatus: et subito ad ignem se valde voluerit calefacere: vel repente in aquam calidam introiuerit: inde fortes dolores patietur. Et hoc non solũ medicis est notum: verumetiã vulgares optime cognoscunt. Et he febres deteriores sunt valde ceteris febribus: et longinquiores multum a salute et liberatione: nec crises in istis fiunt ordinate sicut in aliis procedũt: siue fuerint ex corruptione aeris: siue ex malitia et putrefactione aque: seu ex corruptione ciborum. Et quanto corruptio seu putrefactio predictorum minor extiterit tanto ⁊ accidentia predictarum et malitia febrium leuiora esse reperiũtur. Sciendũ pro certo quod a tempore hypocratis vsq̃ nunc: non fuit epidimia aliqua tam pessima nec malitiosa sicut illa nec in qua accidentia tam violenta nec malitiosa apparuerint sicut in illa. Sed bene vidimus pruritus validos: ⁊ scabies magnas: ⁊ variolas: ⁊ morbillos: et putridas febres: et apostemata perniciosa: ex quibus omnibus iam curauimꝰ: quorum aliqui cum labore maximo euaserunt: et aliqui ad mortem terminauerunt. Et

hypocras.

vidi iuuenem habentez aposte
ma perniciosum:⁊ studui circa
salutem ipsius:et incepi primo
euacuare eum cum flebotomia
et posui postea super apostema
confortantia:eo quod non erat
ex vilibus membris:demũ pur
gaui eum ab humoribus ma-
lis qui peccabant in euz.Et ꝓ-
pinaui ex medicinis laudatis
in epidimia sicut est bolum ar-
menum et terra sigillata:et iter
dum dedi ei aliquid ex mitrida
to.Et sic visum fuit conferre ei
cura:et dissolutum fuit aposte-
ma.Et precepi ei vt abstineret
a cõtrarijs:et sic de bono in me-
lius conualuit donec fuit perfe
cte liberatus.Et postea post tẽ-
pus inuasit cum squinantia et
mortuus fuit cuz ea.Ex his au
tem que pluries:et pro maiori
parte vidi accidere i epidimia
sunt febres putride:que lẽte in
tantum esse videntur quod vix
percipiuntur nisi a medico:et
moriuntur subito cum eis.Et
scias quod illi qui bene et ordi
nate se custodiunt tempore epi
dimie:⁊ qui habent cautelam ⁊
preuisionem conuenientem:et
hoc morando in mansionibus
siccis et frigidis:⁊ cibi et potus
eorum similiter eiusdez fuerint
complexionis euadunt bene a
predicto periculo et nocumen-
Rece- to.¶Receptio conueniens val
ptio. de in epidimia.℞.stercoris co-
lumbini sicci:aloes succotrini:
agarici feminini polipodij re-
centis:radicis lilij celestis.añ.
pondus auř.vnius:thomeni.
auř.j.minus quarta:salis ⁊ ellẽ
bori nigri.añ.auř.5.succi ab-
scinthij alcondzarathal causa
foliorũz colloquintide.añ.octa
uam partem auř.j.Incide col-
loquintidam minutim:⁊ misce
eam cum tantundem amigda
larum dulcium:et postea con-
iunge ea cum predictis medici
nis puluerizatis:incorporan-
do eas cum butiro vaccino:et
sirupo et quinzabin:et dabis ei
ad bibendum cum sero lactis
pondus.v.auř.Et si non pur-
gatur sufficienter:adde de isto
auř.5.cum sero caprino:et rege
eum sicut in alijs medicinis:et
pro qualibet sella moretur duo-
bus diebus a receptione ipsi⁹.
Et postea iterabis dando plus
vel minus de isto medicamine:
secundum tenorem virtutis et
naturam patientis secundum
ordinem medicine:et precipe
ei vt ponat in cameris et domi
bus suis aromatica frigida:si-
cut mirtha et rose et eorum si-
milia:et suffumiget domum a
longe cum alkitram.Et fac ro- alki
rare domum multotiens cum tran
forti aceto:obturando domum
omnino a parte meridiei:⁊ ape
riendo eaz a septentrione:quo-
niam aperire vel tenere eã aper
tam ianuis vel fenestris a me-
ridie:nocet valde:et morari in
solario scilicet in domib⁹ altis:
melius est valde quam in pla-
no:et subtiliandum est regimẽ
valde scilicet cum pane frumẽ-
ti bene fermentato:et malaxa-
to cum aqua et aceto:et come-
dat sichlas seu bletas decoctas
absq; aliqua specie:sed solum
cum aceto:et non comedat tem
pore illo carnes vllo mõ.¶Co-
gnoscendo quod non corrum-
pitur aer solummodo ex causis
predictis:verumetiam ex putre
dine aeris:que fit a corporibus

hominum: qui mortui sunt in bello in magna quãtitate: quãdo diu morantur in loco. Et corrumpitur etiam quando aer in vno loco quiescit absq; aliquo motu. Et corrumpitur similiter aer quando aque congregantur in aliqua parte ciuitatis: ita qõ nõ mouenť oĩno: et tunc putrescũt ꝛ fetẽt: ꝛ corrũpiť aer inde. Et ab antiquis etiam consilium habemus: vt omnino moram minime contrahere debeamus prope sepulturas corporũ mortuorum: et hoc propter vapores qui resoluuntur a corporibus ipsorum. Et sic iam diximus curam epidimiarum que est cum frigidis ꝛ siccis: et cum his etiam que habeant aperire: et abstergere: et trahere malos humores: sed antequaz fiat purgatio aliqua precipiatur vt fiat enacuatio vniuersalis: et hoc cũ flobotomia: ꝛ subtiliãdo regimen quãtum fieri potest: ꝛ vtendo frigidis: et abstinendo omnino a superflua repletiõe. Et possibile erit quod sic faciẽdo: multi forsitan qui morerentur liberabuntur: hac de causa. Et ab aere sicco et calido in excessu fiunt etiam passiones: sicut obtalmie: et tussis multarũ specierum: et asperitas gutturis: et sputum sanguinis: ꝛ fluxus sanguinis emorroidarum. Et he egritudines fiũt plus vel minus secundum excessum caliditatis ꝛ siccitatis ipsius maioris vel minoris. Ergo conuenit vt rectifices aerẽ paulatine: abstinendo omnino in tali tẽpore ab exhibitione acutarum medicinarum: ꝛ etiam in omni epidimia: quoniam non laudãtur tales medicine in arte medicine. Sciendo qõ hec caliditas superflua que fit in aere non oritur pro maiori parte nisi ex defectu ꝛ absentia pluuiarum. Et tunc generanť predicte egritudines: et his similes plures numero. Sed non mortifere.

¶ Capitulũ. ij. Quod est de epidimia que ꝓuenit ex aqua putrida et fetida.

Que vero mortue q̃ non monẽtur: ꝛ replẽtur fecib⁹: ꝛ in se bulliunt: ꝛ putrescunt: ꝛ fetẽt: sunt cã corruptionis aeris: ꝛ pestilẽtie: et epidimie: ꝛ faciũt oriri febres acutas: ꝛ apãta mortifera: et adhuc peius faciunt: qz sunt cã destructionis epis: ꝛ opiłonis suarum viaꝝ: ꝛ ꝓcreãt spẽs ydropisis oẽs ſm ꝓparationez recipiẽtis: ꝛ inducũt etiã opiłonẽ in splene: ꝛ in renib⁹: et sunt cã gñationis lapidis in renib⁹: et vesicca: ꝛ gñaliter dico q̃ hec epidimia q̃ fit ex corruptione et putredine male aq̃: oibus alijs epidimijs deterior existit. Est etiã alia species epidimie: que subito ĩterficit: eo q̃ quãdo corrdi enenit aliqd ex aere putrefacto et corrupto quod sue cõplexiõi et nature obuiet a tota sua substãtia ꝛ natura: subito morit̃. Et hoc ꝓpter nobilitatẽ ipsius cordis: cũ sit principium ꝛ finis vite vniuscuiusq̃ animalis. Et dicit Gal. q̃ non moritur animal donec cor cesset a motu. Gal.

Et philosopho magno aristoteli videtur: quod cor sit origo et principium omniū membrorū et ceteris principaliꝰ. Sed Gal. dicit ꝙ cor ī vnoquoꝙ aīali est principiū motus naturalis localis: ꝛ cerebrū motꝰ localis voluntarij. Sed in summa dico ꝙ cor in vita magnā hz necessitatem. Quia videmꝰ ꝙ qñ aliqs homo intrat in puteum in quo aer aliquo mō nō monet: vel in aliquam grottā: syncopizat: et amittit sensum omnino incōtinēti: ꝛ sī diu morat ibidē moriť subito. Et hec res est manifesta ꝙ qñ in epidimijs hoīes aliqui moriunť subito: ꝙ illud est ex corruptiōe ꝛ malitia aeris: qz bñ pōt aliqs viuere aliqbus diebꝰ absq; cibo et potu: sed si auferť ei anhelitus: non poterit viuere vna hora. Et verū dixit ille. q̄ dicit ꝙ cibus ꝛ potus est nutrimentum corporis. Et aer nutrimentū spiritus vitalis existit: eo quod ipse attrahit fumositates a profundo cordis: ꝛ recens scilicet aer subintrat per anhelitum. Et sic intrando ꝛ exeundo: purificatur a malis fumositatibꝰ: ꝛ prohibet cor a putredine. Et hec res procedit ab illo q̄ est summe et vltime scientie scilicet a deo vero et benedicto: et ab aere qui ispirať: qm̄ ꝓuenit vsq; ad mirabilem panniculū: quem deus sub cerebro creauit et inde procedunt spiritus potentia ꝛ voluntate diuina.

Capitulū. iij. Quod est de squinantia et dislocatiōe spondiliū colli. eueniente ex quadam corruptione aeris.

Ex quadaz corruptione aeris pōt euenire quedam spēs squinantie: q̄ dislocationem spondilium colli habet ꝓcreare: sicut memoratꝰ fuit hypocras. Et hec est deterior spēs q̄ possit inueniri: eo ꝙ ab ea aliqs nō enadit: ꝛ accidit cū acuta egritudine: et aliqnando fiunt cum tali squinātia scabies: et pruritus: ꝛ apostemata periculosa: q̄ accidentia aliqua nō possunt euenire absq; acuta egritudine. Et cā dicte squinantie q̄ facit dislocare spōdilia colli abinuicē: est humiditas mala: q̄ ponit ꝛ derinať seu figitur inter ipsa: ꝛ facit eā inuicem separari: ꝛ dislocari: ꝛ illud os qō separať comprimit violēter cānā pulmonis in tm̄: ꝙ suffocationē inducit. Ei dicit hypocras qō ille cui hec accidit passio nū q̄ liberať. Qō si quis quesierit dicens q̄ est causa q̄re spōdilia colli dislocanť: in tali epidimia potius q̄ alia spondilia nuce: dico quod spondilia nuce comprimuntur ex vtraq; parte a costis et a fortibus et pluribus musculis: que non permittunt ipa dislocari vel separari. Colli autem spondilia minime habent talia defensoria: quare citiꝰ dislocanť. De hac spē squinantie pnitiose nuq; dixit hypocras ꝙ possit liberari. Et ego similiter dico ꝙ est icurabilis oīno. Sed añ dislocationē posset cura prodesse: ꝛ hoc subtiliādo regimē: ꝛ vtēdo desiccatiuis sicut dixi. Et inunge locū patientis cū istis

hypocras.

oleis subtilibus exiccatiuis. sicut cum oleo rosaceo: et de iasemino: et cum succo coriandri viridis simul mixtis: ⁊ inunctione facta cum istis: fiat puluis ex terra sigillata: ⁊ misceatur cũ succo coriandri viridis ad modum emplastri: ⁊ pone super locum infirmum scilicet vbi videris aliquam foueam paruunculam patientis. ¶ Et possunt etiam aliquando spondilia nuce dislocari: et hoc ex casu vel forti percussione: et inde fiunt gibbosi: et hec est causa. nota quod nunquam liberantur. Sed reperiuntur aliqui presumptuosi qui conantur tales curare: sed potius ipsos ad mortem perducunt quam eos curare possint. Cum autem gibbositas paruo ifanti superuenerit moritur ex ea: eo quod cum crescit indiget multo anhelitu: ⁊ cuz nõ possit ipsum sustinere suffocat̃ ⁊ moritur. Si vero magno acciderit: possibile erit quod viuet. Sed vita eius erit tristis et angustiosa. Et dislocantur etiam aliqua spondilia dorsi exterioris et anterioris causa fortis motus: qui ꝓcedit a multa ⁊ grossa ventositate: que in corpore existit et generatur: que cõtinue: mouetur donec dislocet dicta spondilia: et exterius expellet: et inde gibbositas generatur: que nominatur gibbositas ventositatio: et hec pro maiori parte accidit infantibus et mulieribus. Et non est mirum si ex motu grosse ventositatis dislocantur spõdilia quoniam videmus quod omnia que fortiter et violenter mouentur: scinduntur et laniãtur. Et ex forti motu scindũtur vene: et aperiunt̃: et fit inde sputum sanguinis: et sequitur inde ptysis vel ethica. Et videm⁹ etiam aperte quod vtri scinduntur et exlaniantur ex ventositate: quia cum implentur musto vel succo alicuius fructus nisi habeant euentationem ex ventositate generata in sua ebulitione sciunduntur et exlaniantur: et sic accidit in corpore. Et cura huius est vti regimine subtili et exiccatiuo: ⁊ euocuare corpus: ⁊ fricare corpus totum siccis manib⁹. Et ꝓpina ei ĩ potu aquã decoctõis yrsce: et ẽ yreos: ⁊ capilli veneris: ⁊ seminis melonis: ⁊ seminis sparagi: ⁊ succi apij: ⁊ feniculi cum modico sirupi squinazabin. ¶ Medicamen ad hoc. ℞. seis melonis: yreos: capillorum vene. radicis sparagi: et masticis ana. aur. vnã scedeg. indi. squinanti. añ. partes tres aur. j. Conquassentur omnia ⁊ bulliant in .x. ℥. aque vsq; ad consumptionem tertie partis ipsius: et pone in illa colatura. ℥. j. sirupi squinzabin: et succi feniculi: et apij ortulani. ana. quartam partem. ℥. j. et bibatur quolibet mane cum aur. duobus. mellis rosacei: et fac eum exercitare ante cibum temperate: et post cibũ quiscere dz. Et iã hucusq; elongatus sum a ꝓpria intentione: tractando de dislocatione spondiliũ nuce: que fit absq; pestilentia: et causa epidimiali. Nũc aũt redire itẽdo ad id vnde discessi. Et dico qđ sufficiẽter sub breuitate determinaui de epidimia que fit ex corruptione et putredine aeris. secũdum quod memorati fuerunt antiq̃ in libris suis. Nũc ꝟo ici-

pere volo determinare de epidi mia que sequitur et generatur ex corruptione et putredine aq̃.

¶Capitu. iiij. Quod est de cura seu preseruatiõe a periculo ma le aque.

Dico quod ille qui vult se ꝓseruare a piculo male aque vti debet qualibz die ex electuarijs ꝛ ꝓfectionib⁹ ma gnis: sicut est electuariuz de eu forbio: metridatum: vel tyriaca magna: ꝛ bibat q̃libet die vni⁹ ex istis quartaz partem aur. Et non comedat vsqz ad meridiez. Et non solum ista electuaria re mouet nocumentum male aq̃: verum etiam preseruant a no cumento corruptionis aeris. Et si posueris aliquid ambre in aquam que bibitur confert mul tum: ꝛ iuuat etiam ponere ali quid aceti: ꝛ adhuc magis sqnz zabin. Et quidam medici me morati fuerunt quod comedere allea vel cepe: remouet nocumẽ tum male aque. Sed ego abhor reo curam talem: quoniam ha bent humores calidos ꝛ acutos generare: ꝛ augent putredinez. Quare mihi videt quod assue scere mala granata muza: sit maioris iuuamenti: ꝛ etiam re cipere pluries de coriãdro sicco vel viridi: habet remouere no cumenta q̃ veniũt ex epidimia male aque. Sz lac ꝛ pisces ꝛ oia dulcia cõedere in tali tẽpore vel loco multum habent putredi nem ꝛ corruptionẽ augmẽtare: Et mihi vr̃ qõ frequẽtare agre stã: ꝛ succũ limũcellorũ: ꝛ aceto statẽ citri: ꝛ semina eorũ: ꝛ corti ces: ꝓseruant a nocumẽto male aque: ꝛ credo similiter quod cru ra feniculi: ꝛ seminis eius ꝛ pa nicald que est species yringo rum: et arbustes ꝛ sunt fructus rotundi rubei: qui dicuntur cu mani: ꝛ sticados: omnia ista cõ ferunt multum in tali casu. Et si patiens quem vis curare sit ex illis qui iam biberit ex aqua mala putrida vel corrupta: et inde inuasit eum febris acuta: vel scabies: aut aliqua species malorum apostematum: stude velociter in faciendo euacuatio nem vniuersalem totius corpo ris: ꝛ hoc cum flebotomia: ꝛ etiã cum medicamine laxatiuo fa cto cum stercore columbi supra nominato. Et non credas quod stercus columbi positũ sit a ca su vel fortuna in predicto medi camine: sed fuit ibi positum cũ electione ꝛ prenisione magna: eo quod predictum stercus ha bet purgare ꝛ expellere putredi nem et corruptionem aeris: et aque prenominate fetide ꝛ cor rupte: et inquantum est stercus assimulatur illi putredini: ꝛ pro tanto potest illam putredinem magis trahere: expellere: ꝛ pur gare. Quod si aliquod aposte ma apparuerit: stude in curatio ne eius sicut cõuenit: ꝛ studeas erectificatiõe aeris: fm qõ cura i pidimie exgit et requirit: qõ si assuescat regimẽ quod predixi: elongãdo se ab omni specie car nis: ꝛ abstineat se ab omnibus rebus humidis et calidis: sic agendo prosperabitur deo dan te. Et omnibus modis conside randa est etas: complexio: vir tus: et consuetudo: ꝛ regio in ta libus: ex eo quod infans pluor rum annorum: ꝛ decrepitus nõ

poterit sustinere ea q̄ iuuenis sustineret. Neq; qui fuerit delicatus et ociosus ꝛ timidus per naturam poterit sustinere ea q̄ paterentur rustici sicci et nigri et laborioſi. Et putant aliqui q̄ qui assueti sunt quieti et ocio indigeant maiori desiccatione rusticis et laborioſis. Sed intentio nostra non est talis: sed est vt reducamus vnumquenq; ad suam naturalem complexionem: ꝛ complexio ꝛ natura illorum qui sunt in ocio et quiete: magis est humida et mollis q̄; sit illa rusticorum et portatorū. Et hec res est generalis: ꝛ notāda: ꝛ prouidenda in omnib⁹ curis. Et fit etiam epidimia ꝛ pestilentia ex nimia penuria ꝛ fame. Quare homines coguntur comedere grana et legumina mala: et illa malitia potest esse ex seipsis: aut ex nimia antiquitate et vetustate: aut quia comedunt ex speciebus malarū carnium: et illa malitia potest esse vel quia ipse carnes male sunt per se: ꝛ sui natura: et complexione: vel quia sunt salse multum: aut quia ex dicta necessitate steterunt in aceto tpe longo: quia populus indiget talibus: et conat talia comedere in tali casu. Et ego vidi quando eram in carceribꝰ hali filij ioseph: homines q̄ comedebāt olera q̄ inueniebāt p terrā ꝛ etiā comedebāt ex specieb⁹ [illegible] ppter famis necessit[illegible] quare quotidie moriebant [illegible] vel. xy. aut plures. Et pos[illegible] si cuz adiutorio dei ex [illegible] vinculis et redij in hispaniam: vidi homines qui comedebant orobum quibus dolor stomaci sequebatur. Et alios vidi qui comedebāt quoddam q̄ in arabico nominatur attahala et radices de luf. ꝛ moriebantur. Et vidi similiter in quadam ciuitate que nominatur mazar⁹: homines qui ppter intensam famem querebant: ꝛ frāgebant ossa antiqua et vetusta cadauerum: ꝛ comedebant medullas ipsorum: et moriebantur subito. Et cum tales cibi possint esse diuersi ꝛ plures numero: ideo diuersimode diuidduntur: ſm diuersitatem ꝛ variationem ipsorum: ꝛ ſm illam diuersitatem diuerse fiunt egritudines: ꝛ generantur: ꝛ non soluz ſm diuersitatem dictorum ciborum: verumetiam ſm naturam locorum: et ſm complexionem ꝛ naturam recipientis. Quare tot et tante possunt esse variatiōes: quot impossibile esset eas scribi in libro. Tamen dico quod tiriaca magna et metridatum. et electuarium de euforbio: generaliter omnia ista conferunt valde in omnibus predictis: ꝛ suis ſimilibus: dummodo abstineat se a comestione malorum ciborum et potuum. Illum vero qui comederit cibaria mala. rege cum cibis bonis et laudabilibus: sicut est panis bene fermētatus: et brodium galline optime: vel caro edi lactantis: quoniam istud regimen facit euadere a periculo proueniente ex regimine mali et corrupti cibi. Si autem virtus fortis extiterit et corpus fuerit repletum ex humoribus horribilibus et corruptis generatis ab aliquibus dictorum ciborum. ſtude in purgādo eum ab illis humoribus. Et iam superius tibi nominaui diuersitatem medicinarum laxatiuarum: cum quibus extrahun-

Mazarus ciuitas.

tur ꝛ euacuãtur omnes ſpecies diuerſitatis humorum vnde ad ipſas recurre: conſiderando virtutem et alias conditiones ſupradictas. Etſi videtur tibi cõuenire dare ei bezeharth: ſicut ſunt barbuſſe. i. cumani: ꝛ ſinaraldus: vel electuaria ſupradicta: dabis cum prouidẽtia magna ꝛ ſtudio: ſm quod tibi videbit conuenire. Cognoſcendo q̃ butirum qõ poſui in medicamine laxatiuo ſupraſcripto nõ eſt abſq; prouidentia magna: eo q̃ butirum habet aliquid fetoris ꝛ horribilitatis: et inde proprietatem habet ad ſimilitudinem trahẽdi horribilitatem ꝛ putredinem humoris predicti. Dicit ꝛ ſupra rememoratus ſum generaliter ſpecies epidimiarum: ꝛ earum curationes: ſm qõ propoſui determinare. Et non remanet amplius determinare de aliqua alia ſpecie. niſi de illa de q̃ aliquis ſi vixerit: minime euadere poterit: niſi miraculoſe ꝛ voluntate diuina: eo quod homo ſecundum Ga. generatus eſt ex ſpermate patris ꝛ matris: volũtate dei. Et nutrimentum embrionis eſt ex ſanguine q̃ deſcẽdit ad vulnam. Et quia ipſe. G. nominauit dictum ſanguinez: ſanguinem menſtrualem: putauerunt aliquid ſapientes quod nutriatur embrio ꝙa ſanguine menſtruali: ſed non eſt ita. Tamen Ga. ſequitur veſtigium: et conſuetudinem grecorum: qui vocãt omnem ſanguinem deſcẽdentem ad vulnam menſtrualem, quemadmodum ipſi nominant omne apoſtema quod accidit gutturi ſiue ſit ex ſanguine: vel ex colera: aut ex flegmate: ſeu melia: ſquinantiam. Et quodlibet apoſtema quod oritur in pectore: ſiue ſit in panniculo: ſeu in pulmone: vel ſub coſtis nominant pleureſim: et de quolibet tumore qui fit in pedibus cum dolore: aſſueti ſunt vocare anacraſcilicet podagram ita omnem ſanguinem venientem ad vulnam: dicunt eſſe ſanguinem menſtrualem. Sciendo pro certo quod ſi embrio ex tali ſanguine menſtruali nutriretur ſicut eſt ille qui expellitur et purgatur a mulieribus: non viueret vllo modo. Immo nutritur embrio ex ſanguine valde laudabili. Sed quia ſanguis qui naturaliter dicit ꝛ eſt menſtrualis: poſitus eſt et ſitus in co[illegible]e ipſi⁹ matricis: ideo embrio illo inficitur: ꝛ accidit ei tinea: que tinea vulgariter a latinis: dicitur ſagro: in facie ꝛ capite: ꝛ deſtruitur appetitus ei⁹: ꝛ corrumpitur: ꝛ fit in eo appetitus comedendi lutum: vel carbones ꝛ ſimilia. Et ille embrio qui recipit hanc infectionem rectificat eam inquantũ põt: et id quod nõ poteſt rectificari remanet in corpore: et morat ibi. Demum natura ipſius per temp⁹ ſimul extra ejcit ꝛ expellit. Mulieres vero poſt partum ſi non bene fuerint purificate: et euacuate ab iſto ſanguine mẽſtruali: multe ſpecies egritudinum eis poſſunt ſuperuenire: ſecundum preparationem et naturam vniuſcuiuſq; : ex quibus deficere poſſunt: et deficiunt aliq̃: ꝛ aliq̃ liberant volũtate dei. Embrio ãt ꝙ certo dici q̃ nutrit ex bono ſanguine puro ꝛ laudabili. Sed quia pro certo dictus

Gal.

sanguis menstruus in matrice infundit: et in corpore ipsi⁹ imbibitur: sicut vasa a liquoribus impositis imbibuntur eis ⁊ resudando exterius humectãtur. Et quãuis vasa inuitreata longinqua sint ab infusione: et imbibitione liquoroſorum: tamen videmus quod ex longitudine temporis recipiunt infectionez et imbibitionem a fermẽto post quam ibi factũ fuerit et cõtinuatũ tpe longo: ita ꝙ post multam ablutionem si posueris ibi pastam azimã fermẽtabitur absq; fermẽto aliquo: qđ nõ fiet in vase nouo: et hic sceimate cõmiscetur aliquid modicũ ex dicto sanguine in embrione: sed fortitudine matricis: ⁊ ex alio nutrimento ⁊ bono nutrimento quod recepit non leditur dum permanet in matrice. Post exitus aũt ipsius ab vtero nutritur infans ⁊ coadunatur calor naturalis in eo ⁊ augmentatur: ⁊ confortatur natura: ⁊ conatur digerere ⁊ subtiliare predictum humorem malũ ⁊ nociuum: ⁊ ipsum exterius expellere: et hoc fit cũ labore forti: ⁊ angustia magna: et febre valida: atq; graui. Sed ex substantia predictorũ grossorũ humorũ fiunt variole et morbili q̃ exeũt cũ febre valida impetuosa ⁊ maligna: quoniam vides quod illi qui extrahunt butirum a lacte: ⁊ non faciũt illud nisi cum labore magno atq; forti valde: ⁊ motu laborioso atq; graui. Quare credendum est quod in motu ⁊ expulsione variolarum et morbili illud idem accidere debeat. Et iam in precedenti eorum curam rememoratus sum pro posse. Et causa quare de his hic feci mentionem fuit quia pauci euadũt ab eis. Et quia semper euenire consueuerunt tempore epidimie facte ex corruptione aeris: vel causa aque putride vl̃ corrupte: vl̃ ex cibis malis ⁊ corruptis sumptis et comestis. Et etiam ad remouendũ homines a mala opinione: quia credebãt quãplures ꝙ embrio nutrietur in vtero matris a sanguine mẽstruo: quod falsum est: sicut determinaui: et ideo curam de eis superius ordinaui: ideo hic scribere pretermitto: nihilominus monitionẽ facio his in hoc loco. vz. ꝙ abstineãt omnino a rebus dulcibus et salsis: ⁊ bibant aquã frigidã ⁊ purã: aut aquaz ordei: ⁊ elongentur ab omni laxatiuo penit⁹: donec egritudo fuerit in declinatione: et declinata multuz: quãuis aliqui medici hoc facere assuescãt. Si autem post alleuiationem et declinationem egritudinis reliquie alique remanere videantur in variolis vel morbilis: non erit malum ipsas euacuare cuz medicinis lenitiuis habentib⁹ proprietatem remouendi acuitatẽ materiei: sicut sunt tamaridi dissoluti in aqua: quia ipsas reliquas habent expellere ⁊ remouere tamen promatori partenõ indiges laborare cum istis. Et quia iam compleui quod determinare intendo in hoc loco: desisto in quiete confidens in dominum.

¶ Completus est liber theysir almudanar cum laude dei.

Incipit antidotarium Abhomeronis abinzoar compositum.

Hec est particula antidotarij abhomeronis auenzoar libri sui they zit queniēs illis qui nō didicerūt scientiā medicine demonstratiuā: et qui in practica medicine minime sunt istructi: et colligūtur in hoc loco vniuersaliter cure egritudinū cū siru-
Sirupus. pis et electuarijs ⁊ vnctiōibus.

Sirupus cōueniens sanis. et cō seruat sanitatē cū adiutorio dei: et cōfert causis promouētibꝰ arteticā. ℞. mirobalanorū citrinorū: indorū: capillorū vene. liquiritie mundate: violaruz. añ. ʒ.j. corticis subtilis citri. scedeg. indi. sandali: rosaꝝ: seminis cucurbitarū mūdati. añ. ʒ.j. Juiube. x. numero: squinānti. ʒ.ſ. agarici aur. j. Quelibet medicina conquassetur per se: ⁊ postea oēs simul ponant. in. xv. lib. feruētis aque: preter mirabolanos ⁊ agaricū: ⁊ bulliāt vsqꝫ ad cōsumptionem medietatis: et colentur. Et in illa colatura ponatur lib. ſ. succi feniculi: demū habeas mirobalanos et agaricum ⁊ pone eos in aquaz: et fac bullire vsqꝫ ad consumptionez medietatis. ⁊ cola: et aggrega postea has colaturas quibus addes lib. vj. zuccari: ⁊ fac bullire vsqꝫ ad spissitudinem sirupi: et reponatur in vase vitreo: vel optime vitreato. Sirupus enim iste cōfert doloribus capitis qui fiunt ex fumositatibus malis: que ascendunt a stomaco ad caput: ⁊ mollificat corpus: et prouocat vrinā et aperit opilationes corporis: et confert etiam venenis malis et remouet nocumentum male aque.

Al

Sirupus conferens oppilationibus epatis et splenis: et debilitati epatis ⁊ stomaci: dissoluit ventositatez absqꝫ calefactione complexionis. ℞. semina melonis citrulli et cucurbite mūdata: ⁊ seminis scariole: ⁊ seminis sparagi: masticis: corticis subtilis citri: scedeg. idest folij indi. ana. ʒ.j. sandali. rosarum: et seminis ipsius ana partes tres. ʒ.j. seminis cuscute aure. iij. aꝫ. chefdra. i. cicute: vel absitnhij parui. Juiube. x. numero: que sunt conquassanda conquassentur: et ponantur in. xx. lib. aque feruentis per noctem vnam. et mane bulliant vsqꝫ ad consumptionem medietatis: et colētur: et in illa colatura addantur. aurei. ij. reubarb. et zucharī libras ix. et lib. j. mellis: et iterū simul ad ignem ponantur: ⁊ bulliant vsqꝫ ad spissitudinez sirupi. Et bibatur de isto omni die cū sitit cum aqua tepida.

Ele
ctua
rium

Electuariū quod cōfert stomaco: et adiuuat digestionem: et est delectabile ad comedendum. ℞. corticis: citri elixati in aqua masticis: rose. ana. ʒ. vnaz macis. ʒ.ſ. darseni ⁊ est cinamomum nigrum et odoriferū valde: aur. v. teratur quodlibet per se: et cribelletur subtilissime: et coniungantur simul: et cōficiātur cum

tur cum sirupo de citonijs:et de pomis dulcibus:quorũ partes sint equales:⁊ fiat electuarium: ⁊ reponatur in vase vitreato:de quo comedere debet post cibũ: quoniã confert valde. Et si stomacus preparatus est ad vomẽdum causa mali humoris retẽti in ipso: aut causa debilitatis ipsius: cõfert hoc aliud electuarium. ℞. electuarij cimarum vitis tenerrimarum lib.j. zuccari rosacei lib.j.misce simul. Demũ ℞.macis:masticis:corticis citri subtilis añ.℥.j. que terẽda sunt tere: que sunt pistanda pistent: et simul misce i mortario donec optime incorporentur: et si vis ipsum mollificare:mollifica ip̃z cum sirupo rosaceo recenti:⁊ repone in vase vitreo vel vitreato. Dosis eius sint aure.v. Istud enim confortat stomacũ: remouet vomitum:et confert debilitati stomaci:et omnibus speciebus eructuationis.

Sirupus conferens debilitati visus et defectui ipsius.et omnibus speciebus squinãtie. Et debilitatibus membrorum:⁊ profunditati somni: et quibus saliua in somnis effunditur: ⁊ illis etiam qui cũ exeunt a somno vana loquuntur et alienant. ℞.rubee tinctoris: capillorum veneris:oliuarde.i. policarie acreuã idest scolopendrie: camedreos: mirabolanoꝝ citrinorum:kebulorum:et emblicorum: ⁊ belliricorum:sandali ana.j.℥.scene:feniculi: seminis masticis: thumeni.i.sticados:añ.aur̃. iiij. liquiritie mundate:florum nenufaris.passularum de suria enucleatarum:ana quartam partez omnium supradictorum. Que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur per noctem vnam in libris.xl.aque feruentis: ⁊ mane bulliant lento igne vsq; ad consumptionem medietatis aque:et colentur: et in illa colatura ponantur lib.x.zuccari:et lib.iij.mellis:et decoquantur ad spissitudinem: ⁊ reconde in vase vitreato: de quo qualibet die bibantur.℥.ij.cum quater tãto aque calide:⁊ cõfert cuz adiutorio dei.

Sirupus vtilis scrofulis q̃ oriũtur circa collum et sub ascellis: et doloribus iuncturarum: et remouet dissolutionez reumatis. ℞.yreos lib.j.squinanti: ⁊ pani cald.añ.℥.ij.al̃.quinque. masticis.aur.v. Que sunt cõquassanda conquassentur: et ponantur per noctem in.x.libris aque feruentis:et mane bulliant ad lentum ignem vsq; ad cõsumptionem medietatis:et coletur: ⁊ in illa colatura ponantur.ij.lib. mellis:et.ij.zuccari:⁊ simul bulliãt ad spissitudinẽ sirupi. Post ea adde libram vnam fortis aceti:et iterum decoquãtur vsq; ad spissitudinem:et reponantur in vase vitreato. Dosis eiꝰ sit quolibet mane.℥.5.cum ter tanto aque calide:et cõfert cum adiutorio dei. Scrofulis.

Sirupus ad raucedinem vtilis valde. ℞.succi caulium et succi raphani:et rosarum odoriferarum ana lib.j.liquiritie mundate.℥.j.masticis:aureos quatuo: Que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur per noctem vnam preter succos in libras quatuor feruentis aque: et bulliãt vsq; ad consumptio- Raucedis.

nem mediatis: ⁊ colentur: ⁊ misce cũ predictis succis: ⁊ dissolue cum istis lib. j. medulle cassiefistule: ⁊ decoquantur simul lento igne vsq; ad spissitudinem: ⁊ bibantur de isto oĩ mane. ℥. ij. cum bis tanto aq̃ cal'e: lambendo successiue ⁊ paulatine.

Electuarium.

Electuarium qđ sumitur post cibum ⁊ adiuuat digestionẽ. ℞. ligni aloes: masticis: corticis subtilis citri: anisi: feniculi: ⁊ succi liquiritie ana. ℥. j. masticis aur. v. quelibet pistentur per se: ⁊ postea simul iũgantur: ⁊ conficiantur cum electuario pomoruz: ⁊ dentur post cibum: qꝛ valet multum cuz adiutorio dei.

Electuarium etiã conueniens predicte egritudini: et confert valde cũ adiutorio dei. ℞. dragagãti: ⁊ succi liquiritie. añ. ℥. iiij. ⁊ pistentur: ⁊ bulliant lento igne: cum libris. ij. succi raphani: ⁊. ij. lib. zuccari: et decoquantur ad spissitudinez. ⁊ fiat loch.

Sirupus cõferẽs tussi cuz adiutorio dei. ℞. iuiube. sebesten: liquiritie mundate: seminis rose: seminis melõis ⁊ cucurbite añ. ℥. ij. masticis: ⁊ corticis citri. añ. aur. v. que sunt conquassanda conquassentur: ⁊ infundantur per noctem in. xxiiij. li. feruentis aque: mane vero bulliant lẽto igne vsq; ad consumptionem medietatis: ⁊ colentur: ⁊ in illa colatura ponantur lib. x. zucca. ⁊. ij. lib. mell'. decoquantur simul vsq; ad spissitudinẽ: de quo bibatur omni mane. a. ij. ℥. vsq; ad. iiij. cum ter tanto aque cal'e: ⁊ confert cum adiutorio dei.

Pillule.

Pillule similiter conferentes huic passioni. cum adiutorio dei. ℞. succi liquiritie: ⁊ dragagan. penidiarum: ⁊ gumme arabice añ. ℥. v granorum pini: ⁊ amigdalarum dulcium. añ. aur. iiij. pistentur quelibet per se: ⁊ que sunt cribellanda cribellentur: ⁊ confice cum sirupo rosaceo zuccari: et bulliant postea aliquantulum lento igne: et informentur ad modum lupinorum: ⁊ teneantur in ore die noctuq; vna post aliam.

Sirupus aptus tortu re oris. ℞. rubee tinctoris: corticis citri: oliuarde: sequinãti: asare bacchare: radicis apij. añ. ℥. j. agarici: cẽtauree minoris. ana. aur. v. conquassanda conquassentur: ⁊ infundãtur per noctẽ in lib. xiiij. feruentis aque. Mane vero bulliant lento igne vsq; ad cõsumptionem medietatis: ⁊ colentur ⁊ in illa colatura ponantur sirupi corticis citri: ⁊ sirupi masticis. añ. libr. iij. ⁊ sirupi rosacei li. j. decoquantur simul iteruz vsq; ad spissitudinem sirupi: de quo bibatur omni mane. ab. ℥. ij. vsq; ad tres cum aqua calida.

Electuarium qđ sumitur immediate post cibum: conferens valde huic passioni. ℞. electuarij corticis citri. ⁊ electuarij de aniso. ana. lib. 5. masticis: ⁊ macis: ⁊ rubee tinctoris añ. aur. iiij. puluerizẽtur iste spe

cies: ⁊ incorporentur cum predictis electuarijs: et recipiantur de isto post cibum semper aurei.v.

Sirupus aptus ⁊ cōferens valde spasmo sicco qui fit ex inanitione. ℞.liquiritie mūdate li.ij. florum lingue bouine lib.5. camomille: ℥.j. seminis lini aur̄. iij.croci.aur̄.j.cōquassentur que sunt cōquassanda: ⁊ infundant̄ per noctem in lib. xij. feruentis aque. Mane autem bulliant lēto igne: vsq; ad cōsumptionem medietatis: ⁊ colentur: ⁊ in illa colatura ponatur lib. j.zuccari: et reponantur ad ignem: et bulliant lente vsq; ad spissitudinē: et propina ei ad bibendum indifferenter prout sibi placuerit.

Electuariū qd̄ conuenit dicte passioni: ⁊ comeditur indifferēter qualibet hora sicut comeduntur fructus. ℞.amigdalarū excorticatarum lib.j.pistentur ⁊ conficiantur cū lib.vna electuarij pomorum: et cum.℥.j. masticis puluerizati: incorporentur simul in mortario: ⁊ si vis ipsuz mollificare: fac cū sirupo pomorum: et dosis eius sit ab.℥.j.vsq; ad.ij.

Sirupus optim⁹ spasmo qui fit ex repletione. In hac enim passione sicut dixi in libro incipiendū est a flebotomia: ⁊ postea ei fiat sirupus iste. ℞.corticis citri seminis melonis mundate. macis ana.℥.j. masticis. ℥.5. conquassentur que sunt conquassanda. et infundantur in feruēti aqua per noctem: et mane bulliant vsq; ad consumptionem medietatis: et coletur: et in illa colatura ponantur sirupi squinzabin: et sirupi corticis citri ana.libre. vj.et sirupi squinanti libre .ij. et reponantur ad ignem lentum decoquendo ad spissitudinem: et propina ei quolibet mane a duabus vncijs vsq; ad tres cum ter tanto aque tepide.

Electuarium cōferens valde dicte passioni: et comeditur indifferenter sicut comeduntur fructus. ℞.electuarij de aniso: electuarij corticis citri.ana.libra.j. alias sex. macis puluerizati.℥.j.incorporentur simul: et dosis eius sint aur̄.v. Electuariū.

Sirupus optim⁹ cōferēs debilitati stomachi: et corruptioni appetitus. ℞. pulparum citoniorum mundatorum: et cimarum vitis recentium et acetosarum ana.libraz.j. masticis: ⁊ seminis feniculi ana.℥.j.conquassentur conquassanda: et ponantur in quarta parte vnius quintarij feruentis aque per noctem vnam: et mane bulliant lento igne vsq; ad consumptionē medietatis: et colentur. Ponendo de [illegible] colatura partem octauam quarte partis quintarij: succi limoncellorum: et succi agreste ana.lib.j.reponant̄ omnia ad ignem: et coquantur vsq; ad spissitudinem: ⁊ da ei bibere omni mane. ℥.ij. cum ter tanto aque calide.

Electuarium vtile valde huic egritudini. ℞.limoncellorum excorticatorum: ⁊ inuoluāt̄ i pa

sta:⁊ ponātur in furno tā diu do nec decoquātur sicut panis: demū extrahātur:⁊ mūdent̄ a semi nib⁹:⁊ pistentur fortiter cū zuccaro: ita vt supet zuccarū: cui ad dat̄: masticis:⁊ darsceni.s. cinamomi nigri odoriferi:⁊ pfecti ꝟz quātitatē receptiōis: cui⁹ dosis sint aur̄.iiij.in om̄i hora ꝟm qd̄ comeduntur fructus.

Sirupus ꝯferēs debilitati ep̄is: et yctericie:⁊ corruptioni appetitus:⁊ sanitati impfecte. ℞. squinātī:⁊ spice nardi: seminis macedonici:⁊ spice romane:⁊ radicis de sticade.i.cipari: passulaꝝ enucleatarū: liquiricie mūdate masticis: oliuarde.i. pollicarie: citrag.i.tapsie.añ.aur.x. reubarbari recentis: croci. añ. aur̄.ij. q̄ sunt cōquassanda cōquassent̄:⁊ ponātur in.xiiij.lib.aque feruētis per noctem vnā. Mane vero bulliant vsq̄ ad cōsumptionem medietatis:⁊ colentur: et in illa colatura ponantur zuccari lib. vj.et mellis lib.j.et iterum bulliant vsq̄ ad spissitudinem lento igne: de quo bibat̄ qualibet die.añ.ij.℥.vsq̄ ad.iij.cū ter tanto aque calide: et confert cū adiutorio dei.

Electuariū vtile valde p̄dictis causis. ℞.lacte lignoꝝ mūdate: spice nardi: squinātī: masticis: darsceni: macis: gariofil. añ.℥.j.reubarbari recentis:⁊ croci.añ.aur.iiij.rosarū ad pondus omnium: pistentur quelibet per se:⁊ cribellētur:⁊ cōficiantur cū sirupo rosaceo:⁊ sirupo pomoꝝ quorum partes sint equales: et reponatur in vase vitreato:⁊ dabis omni mane de isto ad comedēdū.a.iiij.aur̄.vsq̄ ad.v. Et iā scis ex his que p̄dixi: ꝙ qñ epar fuerit curatum:⁊ sanatum sanatione integra. digestio fiet:⁊ erit cōpleta. Et cū digestio fuerit cōpleta: liberabit̄ patiēs ab ydropisi ⁊ yctericia cū adiutorio dei. Et nosti etiam ꝙ debilitas ep̄is aut ꝓcedit a mala complexione ipsius ep̄is vel a mala complexione aliorum membrorum. Et scias iterū ꝙ male cōplexiones simplices vel cōposite fiūt et accidere possunt ⁊ a causis intrinsecis ⁊ extrīsecis. Et scias sil̄r ꝙ qñ homines viuunt inordinate in cibis ⁊ potib⁹: destruit̄ epar: et inde ꝓueniunt ad ydropisim ꝓpter defectum caloris innati. Et satis est etiam manifestū: ꝙ ille qui est assuet⁹ celebrare minutionem: et dimittit illaz: inde potest ad ydropisim peruenire. Et similiter accidit mulierib⁹ ex retentione menstruorum: et viris ex retentione emorroidarū. Quare dico ꝙ sirupus predict⁹: et istud electuarium prescriptū confert multum omnibus speciebus ydropisis. Sed quia intētio mea est abbreuiare sermonem: ideo pono curas vniuersales: quia particulariter tractando nō possem breuitatem seruare: quā intendo: quare particularia discretioni medici ꝑtermitto Tamen cum tu medicaris yposarcam: iunge in sirupis vel electuarijs: ea que habeant prouocare vrinam: considerando semper in istis et alijs egritudinib⁹ que sunt consideranda. Prouocantia autem vrinam sunt hec: semina cucumeris sarraceni: et melonis: et citruli: et feniculi: et succus etiam istoruz: radix apij: et eius succus: radix petrosellini: et eius succus: charcaff al's ⁊

canscaf.i.cameleonta ⁊ ipsi⁹ radix. Omnia autem ista possunt ꝓpinari cruda: vel cocta: sed cocta non inducunt dolorem stomaco: ⁊ ꝓsunt cũ adiutorio dei.

Sirupus ꝯferẽs doloribus splenis: et remouet illos: ⁊ subtiliat ipsum potenter. ℞. squinanti: spice: eupatorij: se. feniculi: radicis de tarfea.i. tamaricis: acreuam.i. scolopendrie: apij: rubee tinctoris: curram halani: floris camomille: passularum enucleatarum: fu.i. valeriane: meu. ana. ℥.j. yreos partes tres. ℥.j. radicis caparis: et radicis cedri. añ. aur.ij. masticis aur.ʃ. conquassa que sunt conquassanda ⁊ infundantur per noctem vnam in xxx.lib. aque feruentis: et bulliant vsq; ad consumptionẽ medietatis lento igne: et colentur: et in illa colatura adde lib. iiij. zucc. et mellis lib.j. et aceti lib. iiij. et iteruz bulliant lento igne vsq; ad spissitudinez: de quo bibantur omni mane. ℥.iij. cum aqua calida. Et cauendum est omnino ne coquatur sirupus iste in vase ereo: nisi stannato optime: quoniam si fieret magnum posset inde consequi nocumentum.

Electuariũ vtile predictꝫ causis. ℞. fumeu: radicis taffe. tamaricis: acreuam: eupatorij: passularum enucleatarũ: cro. añ. ℥.j. rubee tinctoris: masticis. añ. ℥.ʃ. radicis caparis. aur. iij. pistentur ⁊ cribellent̃ subtil̃r quelibet ꝑ se: ⁊ ꝯficiant̃ cũ sirupo squinzabin de zuccaro. Et dosis ei⁹ sit. a. iiij. aur. vsq; ad. v.

Sirupus ꝯferẽs opilationi: et doloribꝰ ypocundrioꝝ. ℞. karscainna lib.j. liquiritie mundate. ℥.viij. camomille yreos. ana. ℥.iiij. nanocha: ⁊ est ameos: dauci. añ. ℥.ij. que sunt conquassanda cõquassentur: ⁊ infundãtur ꝑ noctem in. xxx. lib. aque feruẽtis. mane vero bulliãt lẽto igne vsq; ad cõsumptionem medietatis: ⁊ colentur: et in illa colatura addantur lib. vij. zuccari: ⁊ mellis tantũdem: ⁊ lib. iij. decoctionis camomille: et iteruz bulliãt simul lento igne vsq; ad spissitudinem: dosis eius sit ab. ℥.ij. vsq; ad. iij. cuz quater tãto aque tepide.

Electuariũ cõferens ꝑdectis causis: et comeditur indifferenter: sicut comeduntur fruct⁹. ℞. mareanzus: et est maiorana: nahanna.i. mente. añ. ℥.iiij. corticis citri: hasce et atan. ana. ℥.ij. masticis: et camomille. ana. ℥.j. succi liquiritie. ℥.ʃ. gariofiloruz quartam partem. ℥.j. pistentur: et cribellentur quelibet per se. Quibus addatur aur.j. puri et optimi balsami: et conficiantur cum sirupo de cortibus citri ⁊ reponatur in vase vitreato: cuius dosis sit ab aur̃. iiij. vsq; ad. v.

Sirupus conferens sincopi: et omni debilitati cordis. ℞. sete combuste lib.j. succi buglosse: et liquiritie mundate. ana. lib. ʃ. mente et gariofilorum: et basiliconis: et maiorane. ana. ℥.j. masticis: et corticis citri. ana. ℥.ʃ. Que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur in xxv. lib. feruentis aque per noctem vnam. Mane vero bulliãt lento igne vsq; ad consumptionem medietatis: et colentur: in

Sincopi.

cuius colatura ponantur lib.x. succi pomorum dulcium. et lib. x.zuccari:iterum simul bulliāt vsq; ad spissitudinem:cuius dosis sit omni mane ab.ʒ.iij. vsq; ad.iiij. cum quater tanto aque calide:pficiet cū adiutorio dei.

Electuariū valdevtile predictis causis. ℞.ligni aloes. auř. iij.corticis citri.ʒ.j. pistentur et cribellentur subtiliter: et conficiantur cum sirupo pomorum dulcium facto cum zuccaro: et propina ad comedendum: q; si patiens habuerit tremorem cordis causa flebotomie:erit perfectum.

Sirupus cōferēs valde sputo sāguinis qui prouenit a pectore: vel pulmone:primo in hac passione celebrāda est minutio basilice dextri brachij: et postea detur de isto sirupo omni die ab ʒ.iij.vsq; ad.iiij.cuz bis tāto aq̄ ℞.corticis auellanarum que circundant nucleos acacie caude equine.ana.ʒ.j.rosarum: z semi nis florum granatorum.ana.ʒ. ʒ.sumac: et mastices.ana. auř. iiij.conquassentur que sunt conquassanda:et ponantur in.x.libras.feruentis aque per noctē: in mane vero bulliant vsq; ad consumptionem medietatis: et pone in hac colatura lib.iij.succi plantaginis:et lib. viij.sirupi rosacei z reponantur ad ignem decoquendo, ad spissitudinem: et repone eum in vase vitreato. Cuius dosis sit quolibet mane ʒ.iiij.cum bis tanto aque tepide.Et caueat sibi a vociferatione:et clamatione:et ab ira:et ab omni motu passione anime:ʒ recedescat suauiter in camera sua super lectum suum: z non comedat carnes oīno:sed comedat panem bene fermentatum cum zuccaro rosaceo.

Macbazon qō confert istis causis:z comeditur ad modum fructus. ℞.corticis auellanarū: cimarum vitis seminis zerasceris: idest seminis scariole. ana. ʒ.j.mumie.auř.iij.pistet quodlibet per se:et cribellentur subtiliter: et congregentur simul: et conficiantur cum sirupo rosaceo de zuccaro rationabiliter facto:z de isto sumatur indifferenter pluries in die:sicut recipiuntur fructus a.iij.aur.vsq; ad. v. Quod si consolidabitur vulnus et remouetur tussis:liberabitur infirmus integre et perfecte.Si autem tussis permanet: et vulnus non consolidatur.Tunc in curatione huius,aliter est incedendum. videlicet quia curandus est cum rebus temperatis: habentibus pprietatem abstergendi:mundificandi:z desiccādi absq; acumine:z cum hoc habeant aliquam pprietatem resoluendi.Cognoscendo q; ex levi causa hec passio recidivat. ¶Et huic cause confert valde hoc medicamen. ℞. [illegible] rum amararum: quia sunt valde cam[illegible] les valde in hoc casu.camomille anthere:succi liquiritie ana. ʒ.j.corticis citri.ʒ.j.fisticis.semi nis lini.añ.ʒ.ʃ.pistent quelibet p se:z q̄ sunt cribellanda cribellentur:reliqua pistent:z misceātur oia cum sirupo scari.mixtione dura.Et de hoc electuari[illegible] cipiat auř.iij.omni die [illegible] Et reged eum pane opti[illegible]

mētato cum pullis:et gallinis: vel cuz carnibus edi lactantis preparatis in tassea alba et similibus. Si vero sanies a pectore ꝓcesserit leuiter cū adiutorio dei poterit liberari predictis curationib⁹. Qđ si a pulmone emanauerit:tūc aliter est curandus. vcz preparando se omnibus modis ad hanc curam exercendam que est nobilis et maximi iuuamenti. Accipe ergo peciā bolli cōmunis cū quo tingit̄:ꝛ ꝓijce eaz in ignē:ꝛ dimittat̄ tandiu donec fortissime igniatur:et postea infundat̄ in aqua rosacea in vase cooperto ad modū emboti:ꝛ recipiat per fistulam vel cānā fumū:et ꝑ os a longe:ꝛ patiēs a longe debet fumū per os trahere multotiēs qꝛ sic agēdo a p̄dicta passiōe poterit liberari. Et iaz cognita est manifestissime ꝛ approbata hec cura:quoniaz pater meus ip̄az fecit regi de andellusij:qui ide cognouit ex ea certissimum iuuamētū. Et abstineat patiēs ab omnibus carnib⁹:p̄terq̄ a pullis gallinaceis:et gallinis preparatis in tassea alba vel viridi cum pane bene fermētato:elon[illegible]do se ab oib⁹ alijs reb⁹. Sz co[illegible]panē cū zucca.rosaceo q̄[illegible]t:qꝛ hoc vtilissimū est valde huic passioni.

leu-sis. **Sirupus** coferēs valde pleuresi facte in pectore: vel pulmone. In primis fiat flobotomia ī opposita ꝑte ap̄atis:ꝛ fit de cefalica:et postea propinet̄ ei de isto sirupo. ℞.charscamine:ꝛ camomille liquiri:mūdate:acreuā.i. scolopendrie.añ.aur̄.x.seminis melo[illegible]s et hopnep.i. iniube. añ.aur̄.v.radicis apij:ꝛ de raxi neg.i.feniculi.añ.aur̄.ij.conq̄ssentur quelibet ꝑ se:et in nocte ponant̄ in.xij.lib.feruentis aq̄: mane vero bulliant lento igne vsq̄ ad consumptionem medietatis:deinde fortiter exprimendo colent̄:ꝛ in illa colatura ponantur.v.lib.zuccari:ꝛ.ij.lib.aq̄ rosacee:ꝛ bulliant simul vsq̄ ad spissitudinē sirupi:ꝛ sumantur de isto quolibet mane.℥.ij.cum ℥.ij.aq̄ tepide. Et cib⁹ ei⁹ sit panis ablutus cū aq̄s q̄nq̄: et de isto comedat.℥.j.vel plus:ꝓut tibi videbit̄:ꝛ elonget̄ ab omnibus specieb⁹ carniū Et cū hoc regimine deo dante resoluetur ap̄a tali mō ꝙ ꝑueniet ad sanitatē al's ꝙ nō ꝑueniet ad sanic̄.

Pillule ad tenendum die noctuq̄ in ore:et id qđ resoluit̄ paulatine deglutiatur. ℞.liquiritie mūdate:et se. melonis et cucumeris mundatarum.ana. aur̄.x.pistētur quelibet per se:et incorporentur cum sirupo violaceo liquide:et ponantur ad lentum ignem:et bulliant donec inspissentur:ꝛ fiāt pillule similes granis lupinorū:et teneant̄ in ore die noctuq̄:deglutiendo quod resoluitur vt dictum est:ꝛ conferunt cum adiutorio dei. Quod si non contulerint:eo quod ap̄a conuersum est ad saniem: necesse est tibi aliam curam facere:et est hec. ℞.liquiritie lib.ij. yreos panicald:violarum et iniube.an[illegible] ℥.j.sandali ꝛ rose.añ. iij.quartas.℥.j. passularū enucleataꝝ.℥.5.que sunt pistanda pistent̄:ꝛ infundant̄ ī lib.ij.aq̄ feruentis per noctē vnaz:mane vero bulliāt lento igne vsq̄ ad Alia cura.

cõsumptionẽ medietatis et colent̃: ⁊ in illa colatura ponant̃. xv. lib. mellis ⁊ lib. ij. zuccari: et bulliãt vsq̃ ad spissitudinem: ⁊ dentur de isto patiẽti quolibet mane. ℥. ij. cũ ter tãto aque tepide. Et cib⁹ eius sit tassea ex pullis parvis: vel perdicibus parvis: recipiẽdo tantum brodiũ: ⁊ non carnes. Et q̃titas cibi sit quarta pars eius: quod consueuerat comedere in sanitate ei⁹.

Pillule conueniẽtes in hoc casu. ℞. se. lini assati: liquiritie. añ. ℥. j. pistẽtur iste due res quelibet ꝑ se: et madefacias cum sirupo pomorum dulcium: ⁊ fiant pillule ad modũ lupinorũ: ⁊ teneantur i ore donec liquescãt successiue die noctuq̃.

Sirupus conferens solꝛoni vẽtris: ⁊ liẽterie. ℞. foliorũ mirte ⁊ florum eiusdẽ. añ. ℥. ij. se. malorꝝ granatorum: qđ reperit̃ in medio floris malorũ granatorũ: et coralli albi. ana. ℥. j. masticis: et florũ sticados. añ. ℥. ß. que sunt conquassanda cõquassentur: et infundantur per noctem in. xv. lib. aque feruentis: mane vero bulliant vsq̃ ad consumptionẽ medietatis lẽto igne: ⁊ colent̃: ⁊ in ista colatura ponantur de sirupo masticino: ⁊ de sirupo siccarum rosarum. ana. ℥. iiij. ⁊ iterum simul bulliant vsq̃ ad decoctionem sirupi. Et regimẽ ei⁹ sint perdices valde decocte scilicet vsq̃ ad dissolutionem suarum carnium: ⁊ postmodum cõdiantur in tassea: ⁊ propinẽtur ad comedendum. Et suspendatur ad collum patientis smaragdus qui descendat super stomacum: qm̃ confert valde.

Liẽterijs.

Machazõ quod est cõferẽs valde in hac passione. ℞. caude equine: florꝝ granatorũ: florꝝ mirte: ⁊ masticis. añ. ℥. j. foliorũ mirte: ⁊ se. lini. añ. aur̃. v. q̃libet pistentur per se. ꝓpter grossitudinẽ substãtie ipsarũ: ⁊ cribellẽtur subtill̃r: ⁊ conficiantur cum sirupo mirtelle: ⁊ sirupo liq̃ritie Et dosis ei⁹ sit quolibet mane et sero. añ. iiij. aureis vsq̃ ad. v.

Sirupus conferens valde constipationi ventris. ℞. se. kartami: mirabolanorum citrinorum: violarum et liquiritie. ana. ℥. ß. alias vnã. mẽte. ℥. ß. masticis et zarauz. i. aristologie. añ. aur̃. xl. Pistentur quelibet per se ⁊ ponant̃ in lib. feruẽtis aq̃ et bulliant lẽto igne vsq̃ ad consumptionem medietatis: et colent̃: et in ista colatura ponatur tantũdem zuccari: ⁊ bulliant iterũ vsq̃ ad spissitudinẽ sirupi ⁊ dẽtur de isto quolibet mane ieiuno stomaco. ℥. iij. cũ. ix. ℥. aq̃ tepide. Et rege eum regimine lenitiuo: sicut sunt carnes castratine: et edorum lactentium: elixe cum oleribus mollibus et lenitiuis: quoniam confert cum adiutorio dei.

Sirupus cõferens in retentione vrine. ℞. seminis citruli cucumeris: melõis: ⁊ cucurbite mũdatarum. añ. ℥. j. dauci: ⁊ radicis apij: ⁊ feniculi. añ. q̃rtã ꝑtẽ. ℥. j. cõquassent̃ q̃libet ꝑ se: ⁊ ponant̃ in. xx. lib. aq̃ feruentis: et bulliãt vsq̃ ad cõsumptionem medietatis: ⁊ colet̃: ⁊ in ipsa colatura ponantur zuccari lib. vj. et mellis lib. j. et iterum bulliãt vsq̃ ad spissitudinem sirupi: et

vrine retentio.

propinent de isto quolibet mane.ʒ.ij.cum.ʒ.viij.aque calide.

Electuariuz valde vtile huic passioni.℞.corticis melonis:ꝛ seminum communium:ꝛ masticis.ana.auꝝ.x. pastinace masculine:scorpionum adustorum:lapidis iudaici:ꝛ lapidis spongie.añ.auꝝ.v.q̄libet terantur per se:et cōficiantur cum sirupo saxifragie de quo dentur omni mane.auꝝ.ij.cum supradicto sirupo.Sciendo qꝫ istud electuarium non solum confert in retentione vrine simpliciter: verum etiam quando est causa lapidis:quoniam ipsum frangit:ꝛ educit illum cuz vrina.Et inungatur cū pinguedine cati quia confert valde.Et cōfectio etiā sagenee et terbētine de q̄libet q̄titas vnius castanee:si recipiatur cū aqua zuccari:puocat vrinam ꝛ lapidē frāgit:maxime si inūgātur:renes.pectē.ꝛ ylia:cum predicta pinguedine catti.

Sirupus vtilis valde excoriationi vesice:ꝛ scabiei.℞.corticis subtilis granorum pini:et est illa que est inter testā duraz et grana munda alba ipsorum liquiritie mundate:ꝛ rosarum. añ.ʒ.j.pistētur quelibet:per se. et infundantur per noctem in lib.xij.aq̄ ferventis:et in mane builiant vsq; ad consumptionē medietatis:et colentur fortiter exprimendo:ꝛ i illa colatura ponantur libre.ij.sirupi de bissarhalfaū:ꝛ iterum bulliant lento igne vsq; ad decoctionem sirupi:et propinetur de isto omni mane a.ij.ʒ.vsq; ad tres:cū tertanto aque tepide ad bibēdū.

Electuariū vtileval de i hoc casu.℞.corticis subtilis pinox predici.ʒ.j.masticis et seminis sticandos.añ.quartā partez.ʒ. j.terantur quelibet per se:ꝛ conficiantur cum zuccaro rosaceo: et si videretur spissum nimis: addatur aliquid de sirupo rosaceo facto ex rosis siccis: de quo omni mane deꝫ circiter.ʒ.ij.

Sirupus optimꝰ cōferens ꝗtra fluxū sanguinis emorroidaruz ℞.androziri.ʒ.ij.foliorum mirte:et balaustiarum:ꝛ limature ferri.añ.ʒ.j.liquiritie mundate ad pondus omnium:pistentur quelibet per se:et infundanꝫ p noctem in.xviij.lib.aq̄ ferētis absq; limatura ꝛo ferri ꝛ bulliāt vsq; ad consumptionem medietatis:limatura vero ferri ponatur in duas lib.aceti. predicta autē decoctio coletur: et in illa colatura ponantur lib.xij.zuccari:ꝛ li.j.mellis:ꝛ simul coquatur ad spissitudinem.Et cū fuerit prope finem decoctionis:extrahatur limatura ab aceto et ponatur in dicto sirupo et decoquatur vsq; ad complementuz decoctionis: deinde coletur:de quo detur patiēti omni mane. ʒ.media cum aqua calida. Emorroide.

Electuariuz valde vtile i hoc casu.℞.succi liquiritie.ʒ. v.androziri.ʒ.v.et.ʒ.limature ferri ter madefacto in aceto:q̄libet vice per noctem vnaz ꝛ exicate.ʒ.ʒ.terantur quelibet per se:et cribellentur subtiliter:ꝛ cōficiantur cū sirupo optimi mellis decocti vsq; ad spissitudinē: et dentur patienti quolibet mane ieiuno auꝝ.iij.

Sirupus optim⁹ cõferens doloribus spine: et his. similib⁹ ℞. yreos: lahada: hazarõ. i. asara baccara: eupatorij: quod arabice dicitur geffeth panicald: camomille: achil: amalech. i. melliloti. añ. ℥. j. acharõ: ⁊ fodeghẽdi: ⁊ campestres. añ. ℥. ß. ⁊ est polium montanum et cãpestre: liquiricie mũdate: ad pond⁹ omnium: masticis ⁊ croci. añ. quartã partẽ. ℥. j. pistentur que sunt pistanda: ⁊ infundantur in. xj. lib. feruẽtis aque: ⁊ lib. ij. aceti. Mane vero ponatur ad lentuz ignem: ⁊ bulliant vsq; ad consumptionem medietatis: et colentur: ⁊ in illa colatura addantur lib. viij. mellis: ⁊ zuccari lib. et iterum buliant simul vsq; ad spissitudinẽ syrupi: et det̃ quolibet mane. a. ij. ℥. vsq; ad. ij. et. ß. cũ ter tãto aque calide.

Electuariuz optimum conferẽs valde in hoc casu. ℞. iansir: ⁊ scemegalbotin: ⁊ babo neg. i. camomille. añ. ℥. j. succi liquiricie: gariofoli: amigdalarũ mundatarum: et pinearũ mundatarum. añ. ℥. ß. terantur quelibet per se: et cribellentur: et conficiantur cum sirupo squinzabin: et que non possunt pistari dissoluantur cum isto eodez sirupo: et simul conficiantur: ⁊ ꝓpinetur de isto patienti ab auř. ij. vsq; ad. ij. et. ß. q̃libet mane.

Sirupus conferens valde doloribus ypocũdriorum qui veniunt ex flegmate subtili: quia sunt quasi intollerabiles: et cuz creditur esse in fine nõduz sunt in principio. Et propter hoc est necesse medicum esse valde sollicitum in prouidẽdo circa hoc: qꝛ nõ solum fit ex predictis humoribus: verũ etiam ex vaporibus seu ventositate: quare resolutiua sunt ponenda in hoc casu. Fiat ergo sirupus iste qui cõfert valde in hac passiõe. ℞. florũ camomille: alchil: almelech idest melliloti: ⁊ corticis citri: feniculi. añ. ℥. ß. squinãti: chescutha añ. ℥. iiij. seminis melonis excorticati: ad pondus oĩm: conquassentur omnia et ponantur in. xx. lib. aque feruentis per noctem vnam: mane vero bulliant vsq; ad consumptionem medietatis: et colentur: et in illa colatura addantur libre. x. mellis mundi spumati: ⁊ bulliant vsq; ad consumptionem decoctiõis: et propinentur omni mane ieiuno stomacho. ℥. ij. cum ter tãto aque tepide. Et regatur cum turturibus et auib⁹ paruis nemoris in tassea.

ypocũdrijs.

Machazõ cõferens huic cause. ℞. granorum pini mundatorũ. ℥. v. auellanaꝝ mũdatarum ℥. ij. succi liquiricie: masticis: gariofilorum: et feniculi. añ. auř. iiij. terantur quelibet per se: et cribellentur: et conficiantur cũ sirupo de corticib⁹ citri optimo: et dent̃ omni mane. aurei. v. cũ aqua calida.

Sirupus optim⁹ cõferẽs colericis febribus. ℞. capillorũ veneris: seminis melonis: ⁊ cucumeris: sandali: et eupatorij. añ. ℥. j. florum nenufaris: et violarum. ana. ℥. ß. masticis auř. ij. que sunt conquassanda conquassentur: ⁊ infundant̃ in lib. xx. feruentis aque per noctem vnam. Mane autez bulliãt len-

feb[illegible] b⁹ [illegible] leri[illegible]

to igne vsq; ad consumptionez medietatis: ⁊ colentur: ⁊ in illa colatura ponantur libre.v. zuccari: ⁊ lib.j.aceti: ⁊ mãne: ⁊ tamarindi.ana.℥.iij. ⁊ decoquantur vsq; ad spissitudinem syrupi: de quo omni mane dent̃.℥.ij.cum.viij.℥.aque. Et regimẽ ei⁹ sit aq̃ ordei infrigidata: ⁊ abstineat se a rebus dulcibus. Et si conqueretur patiens de siti: infrigidetur a qua ordei cum niue: vel ponendo eam in puteo: ⁊ propinetur ad bibendum.

Sirupus conferẽs sinoche. fiat p̃mo flõmia euacuando de sanguine quasi ad sincopim: postea propinetur de isto sirupo. ℞ florum nenufaris: ⁊ violarum: scandali.ana.℥.j.pistentur sandali: ⁊ ponantur oĩa in.vj.libris feruentis aque per noctez vnã. Mane vero bulliant vsq; ad cõsumptionem medietatis: ⁊ colẽtur: ⁊ in illa colatura addat̃ lib.j.aque cucumeris sarracenici: q̃ dicitur arabice dulla: ⁊ libre.ij. zuccari que bulliant simul ad spissitudinẽ sirupi de quo detur patienti oĩ mane.℥.ß. cũ quinquies tanto aque: ⁊.℥.j.agresti. Et iste sirupus valet: non soluz sinoche. verum etiaz omnibus febribus col'icis. Regimen aũt istoruz sit aqua ordei infrigidata in puteo: ⁊ mica panis pl'ies abluta cum aqua decoctionis cucumeris sarracenici: ⁊ citroli. addendo aliquid aceti: ⁊ infrigidetur in puteo: ⁊ de ista mica sic p̃parata.dentur.℥.ij. Cognoscẽdo quod si dederis vel propinaueris patienti sinocham aliqua calida actu: inde nõ modicum recipiet nocumentũ: qr nũquam erit quietus. quare ei omnia infrigidata in puteo vel in niue exhibenda sunt. febribus autem compositis loqui ad presens pretermitto: eo quod non cõuenit huic tractatui de singulis particul'r determinare. Sed compositionem siruporuz facere poteris prout cognoueris cõuenire ipsarum compositionibus.

Sirupus vtilis febribus fl'aticis. ℞.yreos: ⁊ radicis apij: ⁊ radicꝫ dauci: nanogeha: ⁊ chasscẽ añ.aur̃.x. centauree minoris: et zahada: ana.aur̃.iiij. conquassentur que sunt conquassanda: ⁊ ponantur in.xij.libris feruentis aque per noctem vnam. Mane vero bulliant lento igne vsq; ad cõsumptionem medietatis: ⁊ colentur: ⁊ in illa colatura ponantur mellis et zuccari.ana.lib.iij. ⁊ decoquat̃ vsq; ad spissitudinem: de quo detur patienti omni mane.℥.ß.cum.℥.ix. aque tepide. Et regimen eius sit panis optime fermentatus infusus in iure pullorum vel perdicum: aut turturuz perfecte decoctorum. Et quãdo sitit detur ei de sirupo.℥.ß.cuz.℥.vj.aque ad bibendum: ⁊ erit quietus domino concedente.

Fl'aticis febrib⁹ ⁊

Electuarium aptuz huic itẽtioni ⁊ cause. ℞. corticũ citri decoctorũ ĩ aq̃ tãdiu donec ablata sit amaritudo ab eis: et pistent̃ optĩe donec dissoluãtur ad modũ electuarij addẽdo paulatine de zuccaro albo et duro: semper pistãdo: ⁊ incorporãdo simul: ita qd̃ sit plus quam in duplo de zuccaro: et de isto electuario idifferẽter recipiant̃ oĩ hora aur̃.iiij.ad modũ fructus.

Sirupus cõferens febribus melãcolicis. ℞. flozũ ligue bouine. yzeos. añ. ℥.ij. flozum camomille. radicis tamaricis. añ. ℥.j. inule. ℥.iiij. seminis melonis. ℥.ß. radicis cappis ãrtaz ptẽ. ℥.ß. masticis aur.ij. Conquassentur oia hec: ꝛ infundantur in. xviij. lib. aque ferentis. mane vero bulliant lento igne vsqz ad consumptionem medietatis: ꝛ colẽtur: ꝛ in illa colatura ponantur mellis: zucari: succi pomozum: et succi granatozum dulcium. añ. lib. iiij. ꝛ reponant ad ignez lentum: ꝛ bulliant vsqz spissitudinem: de quo propinentur omni mane. ℥.ij. cum aqua tepida. Et regimen eius sit panis bene fermentatus cum tassea alba vel viridi: dimittendo oia acetosa.

Electuarium aptum et conferens valde in hoc casu. quod comedi debet indifferẽter sicut fructus. ℞. electuarij pomozum lib. j. cui addes flozum camõille. ꝛ masticis añ. exagia. iiij. succi liquiritie. ℥.ij. terantur quelibet per se: ꝛ incozpozent cũ electuario ꝓdicto: de q̃ propinet ad modũ fructuoi mane añ. iiij. vsqz ad vj. auꝝ. ¶ Cognoscendo q̃ febris colica qñ est extra vasa: fit cum rigoze magno: ꝛ intẽso caloze: donec euapozetur: ꝛ recedit calor: ꝛ post recessuz vñ remanere sicut sanꝰ: ꝛ sic i circuit vadit: ꝛ receditu de tertio in tertium diem donec ℈consumitur: ꝛ resoluitur humor: ꝛ sanus inde efficit. ¶ Sed illa que est intra vasa omnio efficitur sine rigoze: sed est cum inquietudine: ꝛ angustia valida: ꝛ intenso lazboze: vl̃ caloze vsqz ad finem. Febris autem que fit ex melia naturali. videlicet ex fece sanguinis: cuz est intra vasa: est habẽs paroxismos: tamen sine rigoze: ꝛ nõ remanet mundus: neqz sicut sanus: nec recedit pro maiori parte absqz beneficio ꝛ consilio perfecti medici.

¶ Curationes podagricozum.

Cire debes quod aliqua podagra est que fit ex humoze acutissimo: ꝛ aliqua que fit ex humoze non tam acuto: ꝛ quedã que fit ex flate: ꝛ aliqua que fit ex melia. Et flõmia est cura gñalis cõferẽs oibꝰ suis spẽbus. spãtr qñ patiẽs fuerit super repletus. Attẽde quod si fuerit ex acuitate humozũ: ponere debes super pedes epithima factum ex floze: camomille ꝛ rosarũ ꝛ farine ozdei. añ: partes equales pistẽtur que sunt pistãda: ꝛ cribellentur: ꝛ conficiantur cum aqua rosacea: et superponatur pedibus. Si vero dicta podagra fuerit ex flate pone desuper emplꝝm fcm̃ ex farina ozdei: ꝛ cinere cipressi: quarum partes sint equales madefactũ cuz aqua tepida: et supponatur: qm̃ cõfert valde: ꝛ nõ tolũ pedibꝰ: verum etiam: qñ tumoz fit in cruribus: manibus: et pedibus cum mollicie: ita quod cedit digito quando premittitur. Cum autum podagra fit ex melia ponãtur super pedes cozum. hec. Decoquantur oua cum cozticibus suis in aqua vsqz ad duriciem perfectam: ꝛ accipe vitella eoz: ꝛ tãtundem flozum camomille: ꝛ farine ozdei. ꝛ fiat emplꝝm cuz aqua tepida: ꝛ superponatur.

Sirupus conferens sciatice et podagre. ℞. floris camomille: squinanti: spice nardi: yreos: seminis melonis: et panicald: et est spēs yringoꝝ: añ. ℥.j. cōquassent que sunt cōquassanda: ⁊ infundantur ꝑ noctē. j. in. xx. lib. aque feruentis: mane vero bulliant vsq; ad cosumptionē medietatis: ⁊ colent: ⁊ in illa colatura addant lib. v. mellis: ⁊ lib. j. zuccari ⁊ lib. j. oximellis: ⁊ iterum bulliant vsq; ad spissitudinem: de quo dent omni mane. ℥.ij. cū ter tāto aque tepide: ⁊ liberabit cū adiutorio dei. Regimē autē eius sit panis bene fermētatus cū auibus paruis nemoris p̄paratis in tassea: vel in patellis: aut assatis in veru. Et inungat locus cū oleo rosaceo: ⁊ anetino: ⁊ camomillino: ⁊ pinguedine anatis: ⁊ oleo de iasemino: quoruz partes sunt equales. Et cōfert cū adiutorio dei. Et sufficit ad presens cum laude dei.

¶ Tractatꝰ rabi moisi abēmaimon quem soldano babilonie transmisit.

Postq̄ ad manus mirami ꝓuitoris moysi israeliti cordubini preceptuz pricipis ac honorati regis peruenit: cui deꝰ gloriosus honores suos augmentare: atq; crescere dignetur: qui mihi transmisit ꝑ quēdā suū nūciū. s. vt sibi scribere deberē regimē tale: cui secure et absq; dubitatiōe aliqua possit adherere: de curis egritudinū q̄ nouiter ipsi meo dño superuenerūt: cui deꝰ dignet ip̄as et omnes alias egritudines ab ipso elongare: ⁊ sanitatem perfectam cū eodem tp̄e vite sue ꝑmanere. Mihi quidem rememorauit dictus nūtius ꝙ dñs meꝰ reuerendus cōqueritur de duricia ⁊ stipticitate sue nature: intantum ꝙ non potest assellare: nisi cū studio valido: duricia et labore. Et ꝙ innouata est eidez melencolia: ⁊ cogitationes male: ⁊ ꝙ appetit esse solitarius: et timet mori. et dixit mihi iterum prenominatus nuntius ꝙ debilitatus est stomachus eius taliter quod cibus corrumpitur in eodem absq; perfecta et completa digestione. Quare super his quatuor ordinaui tractatus.

¶ Tractatus primus de regimine sanitatis omnium hominum sub breuiloquio compilatus. ¶ Secundus de regimine egrotantium quando non possunt medicum reperire: vel non inueniunt perfectum et doctrinatum. ¶ Tertius de regimine dñi ⁊ eoꝝ accidentibꝰ prout mihi per suū significauit nuntiuz. ¶ Quartus est cap. gñale cōueniens atq; vtile sanis ⁊ egris oībus temporibus ⁊ locis.

Et non improperetur mihi ab aliq̄bus si aliquid dicturus suz in hoc tractatu de his q̄ in alijs tractatibꝰ et locis rememoraui: eo ꝙ quilibet tractatus fit secundum exigentiam et requisitionem querentis: aut secundum intentionē efficientis: et super hoc a deo excelso et glorioso imploro auxilium et iuuamen.

¶ Tractatus primus de regimine sanitatis omniū hoīm compendio ⁊ breuitate.

Intẽtio nostra in hoc tractatu ẽ: re memorare vias leues atq; facile sad memorie recommendationez. Et exercere hec que dicturus sum erit magne vtilitatis atq; profectus in conseruationem sanitatis. Et hic tractatus est ſm sententiam magnorum medicorũ. Dicit hyppocras qõ conseruatio sanitatis existit in elongando se a multa repletione: ⁊ a superfluo labore. vide ergo quomodo posuit hyppocras conseruationẽ sanitatis in istis duabus vijs. vz. vt quilibet se abstineat a supflua ⁊ nimia repletione: ⁊ etiam a tali excessu exercitij ⁊ laboris quod possit cibum corrumpere: ⁊ digestionem impedire: quoniam quando aliqs tãtum comedit aut bibit quod satiatur superflue: ex necessitate sequitur inde extensio. Et scitũ est quod quodlibet membrum quando extenditur vltra debitum soluitur ipsius ꝓtinuitas: ⁊ inde debilitatur virtus eius. Quare cum stomachus in tali dispositione existit: debilitatur virtus eius in tãtũ ꝙ nullo modo perfectam potest digestionẽ exercere: ⁊ accidit dolor in eo: et debilitas motus ipsius: ⁊ maxime cum potat aquam multam post repletionem. vnde impossibile est quin accidat ei vna ex istis reb⁹. vz. aut quod corrumpitur digestio tali modo quod inde potest ad mortem peruenire. Et si corruptio fuerint remisſor atq; minor predicta: efficietur infirmus: sed liberabitur cũ bono regimine ⁊ conuenienti. Et adhuc potest esse leuior digestio mala intantum: quod sustẽtabitur patiens absq; eo quod perueniat ad egritudinem. sed cuz labore. Species autem male digestionis diuersificatur secundum diuersitatem spẽrum ciborum ⁊ complexionũ ⁊ etatum atq; secundum preparationem membrorum ad recipiendum egritudines. ¶ Certissime cognoscendo quod si digestio mala vel corrupta facta fuerit i sto macho: impossibile est quod bona fiat in epate vl̃ in ceteris mẽbris. Et dicit similiter Gall. qõ qui cupit se ab egritudinibus conseruare: custodiat toto posse ne malam faciat digestionem: ⁊ vt non moueat se motu laborioso vel superfluo post cibum: et hac de causa medici concordant. Et generaliter dixerũt qõ qui vult in sanitate permanere studeat surgere ante satietatem cum aliquo appetitu a mensa: abstinendo se omnino a tensione ⁊ superflua repletiõe stomachi. Item adhuc omnes sapientes medici dicunt: quod ex sumptiõe mali cibi in modica quãtitate minus sequitur nocumẽtu: q̃ ex receptiõe boni ⁊ pfecti i q̃titate supflua atq; magna. Eo qõ qñ aliquis recipit ex cibo nõ bono aut malo in modica q̃titate: in stõrin epate digeritur digestione completa ⁊ perfecta. tum propter delectationẽ ipsi⁹: aut quia calor ⁊ vtus ꝑualet: et dñat supra illud modicũ: ⁊ intãtũ ꝙ id qõ ex illo puenit ad mẽbra: recipit ⁊ cõuertit ab ipsis: ⁊ assimilat in sui nutrimẽtũ optime ⁊ pfecte: ⁊ siqd ex ipso supfluuz remanet: est modicũ valde: vñ a

virtute expulsiua ipsorum faci-
liter expellitur ab eisdem: quare
ex hoc non prouenit nocumen-
tum: et si quod acciderit est le-
ue: et imperceptibile: quod non
cognoscitur vel curatur. Qui au
tem saturatur superflue: quis
ex optimo pane ⁊ perfecto: ⁊ no
bilissimis carnibus: et perfectis
sime preparatis non potest bo-
nam facere digestionē nec lau-
dabilem. Et hanc cautelam me
dici habuerunt: quando prohi-
bent ne aliquis cupiens sanita
tem suam cōseruare: recipiat fer
cula multa in vna mensa: quo-
niam ex vno ferculo non potest
tantum saturari: quod inde va-
leat ad nocumentum de quo sit
curandum peruenire. Sciendo
q̄ ſm q̄ diuersificantur cibaria
diuersimode variatur digestio:
ſm naturam vniuscuiusq̄ cibi.
Ergo quicunq̄ cupit suam sani
tatem conseruare: studeat come
dere in temperatis horis diei. ⁊
taliter comedat quod stomacus
inde non recipiat extensionem
nec grauamen: et comedat ciba
ria conuenientia sue nature: in
tantum quod non deueniat ad
eructationem putridam vel cor
ruptam: neq̄ ad sitim: et q̄ sen-
tiat post cibum leuitatē: ⁊ quod
cibaria sua talia existant: quod
permaneat mollis: et salubris
nature. Et istud regimen toto
posse perseueret. Si autem ali-
quando incumbit necessitas co
medere in horis calidis: minua
tur de quantitate: eo q̄ virtus
digestiua in tempore tali et ho-
ra debilis existit: propter spar-
sionem naturalis caloris ad ex
teriora. Et quando infrigidat̄
aer. addatur ⁊ multiplicet̄ de q̄
titate: q̄ ꝟt⁹ digestiua tūc tp̄is
fortificat̄ ⁊ vigoratur ꝓpter coa
dunationē ⁊ constrictionē inna
ti caloris ad interiora etiaꝫ con
strictionē pororū. Et dico vobis
dñe reuerēde in veritate: q̄ si q̄s
regeret se eo mō quo regit ani-
mal suum qđ equitat: euaderet
a multis ⁊ diuersis egritudini-
bus: qm̄ nō reperit̄ hō q̄ nō ꝓpi
net suis eq̄s annonā semp̄ ⁊ oi-
bus oris cibādi in tali ꝓportio-
ne: ſm q̄ cogitare ⁊ scire pōt qđ
possit digerere atq̄ ferre compe
tenter sine difficultate ⁊ labore.
Quia bñ scit q̄libet q̄ si inordi-
nate cibaretur vl̄ superflue: aut
fatigaretur vltra debitū: ⁊ inor-
dinatis horis: q̄ infirmaretur
sine dubio: qđ nō faciūt i seipsis
Et sit quilibet attēt⁹ in suis mo
tibus exercendis: qm̄ est radix
maxime in cōseruatione sanita
tis sue: ⁊ i plurib⁹ egritudinib⁹
expellendis. Et iā dixit nobilis
hypocras: q̄ qui vult suā sanita
te conseruare: vtatur exercitio
sed tali modo q̄ non non perci
piat dolorē in suis mēbris: nec
grauamē superfluū vel intēsuꝫ.
Sciēdo q̄ non reperitur res in
mūdo q̄ possit motui ⁊ exercitio
ordiato equip̄ari: eo q̄ ex motu
excitat̄ ⁊ augmētat̄ calor nālis
in oib⁹ mēbris. Et nō est corp⁹
alicuius hoīs in quo nō multū
multiplicent̄ sup̄fluitates aliq̄:
et generent̄: q̄uis comedat tp̄a
te ⁊ cibaria optima ⁊ p̄fecta: ne
dū in facientib⁹ ꝯriū: que cōsu-
mūtur exercitto ⁊ motu ordina
to. Et expellitur etiam nocumē
tuꝫ ex motu ⁊ labore qđ accidit
ex malo regimine facto in ma-
iori p̄te hoīm. Et scitū ē qñ mo-
tus non sunt eq̄les: q̄ aliq̄ sunt
graues: ⁊ alij fortes: ⁊ quidā exi
stūt debiles. Motus aūt grauis

Intẽtio nostra in hoc tractatu ẽ: re memorare vias leues atq; facile sad memorie recommendationez. Et exercere hec que dicturus sum erit magne vtilitatis atq; profectus in conseruationem sanitatis. Et hic tractatus est sm sententiam magnorũ medicorũ. Dicit hyppocras qõ conseruatio sanitatis existit in elongando se a multa repletione: z a superfluo labore. vide ergo quomodo posuit hyppocras conseruationẽ sanitatis in istis duabus vijs. vz. vt quilibet se abstineat a supflua z nimia repletione: z etiam a tali excessu exercitij z laboris quod possit cibum corrumpere: z digestionem impedire: quoniam quando aliqs tãtum comedit aut bibit quod satiatur superflue: ex necessitate sequitur inde extensio. Et scitũ est quod quodlibet membrum quando extenditur vltra debitum solvitur ipsius ptinuitas: z inde debilitatur virtus eius. Quare cum stomachus in tali dispositione existit: debilitatur virtus eius in tãtũ ꝙ nullo modo perfectam potest digestionẽ exercere: z accidit dolor in eo: et debilitas motus ipsius: z maxime cum potat aquam multam post repletionem. vnde impossibile est quin accidat ei vna ex istis rebꝰ. vz. aut quod corrumpitur digestio tali modo quod inde potest ad mortem peruenire. Et si corruptio fuerint remissor atq; minor predicta: efficietur infirmus: sed liberabitur cũ bono regimine z conuenienti. Et adhuc potest esse leuior digestio mala intantum: quod sustẽtabitur patiens absq; eo quod perueniat ad egritudinem. sed cũ labore. Species autem male digestionis diuersificatur secundum diuersitatem spẽrum ciborum z complexionũ z etatum atq; secundum preparationem membrorum ad recipiendum egritudines. ¶ Certissime cognoscendo quod si digestio mala vel corrupta facta fuerit i stomacho: impossibile est quod bona fiat in epate vl̃ in ceteris mẽbris. Et dicit similiter Gall. qõ qui cupit se ab egritudinibus conseruare: cu studiat toto posse ne malam faciat digestionem: z vt non moueat se motu laborioso vel superfluo post cibum: et hac de causa medici concordant. Et generaliter dixerũt qõ qui vult in sanitate permanere studeat surgere ante satietatem cum aliquo appetitu a mensa: abstinendo se omnino a tensione z superflua repletiõe stomachi. Item adhuc omnes sapientes medici dicunt: quod ex sumptiõe mali cibi in modica quãtitate minus sequitur nocumẽtum: cũ ex receptiõe boni z perfecti i cũtitate supflua atq; magna. Eo qõ qñ aliquis recipit ex cibo nõ bono aut malo in modica cũtitate: in stõzin epate digeritur digestione completa z perfecta. tum propter delectationẽ ipsiꝰ: aut quia calor z vtus ꝓualet: et dñat supra illud modicũ: z intãtũ ꝙ id qõ ex illo puenit ad mẽbra: recipit z cõuertit ab ipsis: z assimilat in sui nutrimẽtũ optime z perfecte: z siqd ex ipso supfluum remanet: est modicũ valde: vñ a

virtute expulsiua ipsorum faci-
liter expellitur ab eisdem: quare
ex hoc non prouenit nocumen-
tum: et si quod acciderit est le-
ue: et imperceptibile: quod non
cognoscitur vel curatur. Qui au
tem saturatur superflue: q̃uis
ex optimo pane ⁊ perfecto: ⁊ no
bilissimis carnibus: et perfectis
sime preparatis non potest bo-
nam facere digestionē nec lau-
dabilem. Et hanc cautelam me
dici habuerunt: quando prohi-
bent ne aliquis cupiens sanita
tem suam cōseruare: recipiat fer
cula multa in vna mensa: quo-
niam ex vno ferculo non potest
tantum saturari: quod inde va-
leat ad nocumentum de quo sit
curandum peruenire. Sciendo
q̄ ꝟm q̄ diuersificantur cibaria
diuersimode variatur digestio:
ꝟm naturam vniuscuiusq̄ cibi.
Ergo quicunq̄ cupit suam sani
tatem conseruare: studeat come
dere in temperatis horis diei. ⁊
taliter comedat quod stomacus
inde non recipiat extensionem
nec grauamen: et comedat ciba
ria conuenientia sue nature: in
tantum quod non deueniat ad
eructationem putridam vel cor
ruptam: neq̄ ad sitim: et q̄ sen-
tiat post cibum leuitatē: ⁊ quod
cibaria sua talia existant: quod
permaneat mollis: et salubris
nature. Et istud regimen toto
posse perseueret. Si autem ali-
quando incumbit necessitas co
medere in horis calidis: minua
tur de quantitate: eo q̄ virtus
digestiua in tempore tali et ho-
ra debilis existit: propter spar-
sionem naturalis caloris ad ex
teriora. Et quando infrigidat̄
aer. addatur ⁊ multiplicet̄ de q̄
titate: qr ꝟtꝰ digestiua tūc tp̄is
fortificat̄ ⁊ vigoratur ꝓpter coa
dunationē ⁊ constrictionē inna
ti caloris ad interiora etiaꝫ con
strictionē pororū. Et dico vobis
dñe reuerēde in veritate: q̄ si q̄s
regeret se eo mō quo regit ani-
mal suum qđ equitat: euaderet
a multis ⁊ diuersis egritudini-
bus: qm̄ nō reperit̄ hō q̄ nō ꝓpi
net suis eq̄s annonā semp̄ ⁊ oi-
bus oris cibādi in tali ꝓportio-
ne: ꝟm q̄ cogitare ⁊ scire pōt qđ
possit digerere atq̄ ferre compe
tenter sine difficultate ⁊ labore.
Quia bñ scit q̄libet q̄ si inordi-
nate cibaretur vl̄ superflue: aut
fatigaretur vltra debitū: ⁊ inor-
dinatis horis: q̄ infirmaretur
sine dubio: qđ nō faciūt i seipsis
Et sit quilibet attētꝰ in suis mo
tibus exercendis: qm̄ est radix
maxime in cōseruatione sanita
tis sue: ⁊ i pluribꝰ egritudinibꝰ
expellendis. Et iā dixit nobilis
hypocras: q̄ qui vult suā sanita
te conseruare: vtatur exercitio
sed tali modo q̄ non non perci
piat dolorē in suis mēbris: nec
grauamē superfluū vel intēsuꝫ.
Sciēdo q̄ non reperitur res in
mūdo q̄ possit motui ⁊ exercitio
ordiato equip̄ari: eo q̄ ex motu
excitat̄ ⁊ augmētat̄ calor nālis
in oibꝰ mēbris. Et nō est corpꝰ
alicuius hoīs in quo nō multū
multiplicent̄ sup̄fluitates aliq̄:
et generent̄: q̄uis comedat tp̄a
te ⁊ cibaria optima ⁊ p̄fecta: ne
dū in facientibꝰ ꝯriū: que cōsu-
mūtur exercitto ⁊ motu ordina
to. Et expellitur etiam nocumē
tuꝫ ex motu ⁊ labore qđ accidit
ex malo regimine facto in ma-
iori p̄te hoīm. Et scitū ē qñ mo-
tus non sunt eq̄les: qr aliq̄ sunt
graues: ⁊ alij fortes: ⁊ quidā exi
stūt debiles. Motus aūt grauis

est ille quo fortiter anhelit⁹ permutatur cū anxietate: et ille qui fortior hoc existit nominatur laborios⁹ atq; grauis valde. debilis vero non inducit permutationem vel alterationē in corpore. Et optimum quidez; est in conseruatione sanitatis exercere atq; agere motus leues et nō laboriosos: ⁊ non est conueniēs vti exercitio: nisi facta ⁊ cōpleta digestione. Et post expulsionez superfluitatum prime et secunde digestionis. vz. ⁊ stercoris: et vrine: neq; debet fieri motus in forti calore: vel in superfluo frigore. Motus conueniētes sunt in mane post exitū a somno ⁊ cōpleta digestione: et facta expulsione dictarum superfluitatum
Gal. scz stercoris et vrine. Dixit Gal. in regimine sanitatis: q; quēadmodum exercitiū est conueniēs ante cibuz ita nociuū est valde post cibum ⁊ specialiter post superfluam satietatem. Sciendo q; motus superfluus et coitus ⁊ post cibum sunt omnia magni nocumenti: et specialiter illis q̄ habēt venas strictas naturaliter: q; illi sunt qui recipiunt ⁊ recipere p̄nt ex talibus multa nocumēta. Tñ sine nocumēto pōt quilibet se mouere: ambulando tātū quātū sua dom⁹ in lōgitudine extēdit: ad hoc vt cibus descendere possit facilius ad fundū stomaci vbi digō naturaliter celebrat. Et somn⁹ est ex reb⁹ que multū adiuuāt digōnē: ⁊ maxie in illis q̄ assueti sunt dormire i die. Et de meliorib⁹ ⁊ vtiliorib⁹ rebus in regimine ⁊ cōseruatiōe sanitatis est: nō addere cibū cibo donec p̄mus sit digest⁹: ⁊ nō comedere nisi post naturalē appetitū: neq; bibere dz nisi rōnabiliter sitiat: qm̄ multotiēs quā plures hoies patiunt siti: ⁊ famē mēdosam ⁊ innaturalē: q̄ fames p̄ueniet ex humore malo: ⁊ mordicatiuo: q̄ mordicat orificiū stomaci: ⁊ ide p̄creat fames cui nullatenus est satisfaciēdū. Et scias q; bibere aquā post cibū est vna ex reb⁹ que multū destruūt digōnē: ⁊ nisi fuerit assuetus in mēsa añq; comedat: ⁊ intra cibū nō bibat aquā simplicē sine aliq̄ admixtiōe. Et de mōis ⁊ ordinib⁹ cōseruatiōis sanitatis est: expellere supfluitates in oī hora ⁊ tpe inq̄stū pōt absq; retētiōe ipsarū: ⁊ nō p̄sumat q̄s comedere: nec balneū intrare: nec coire: aut dormire. seu aliq̄d iter incipe: vel aliquē motū: grauem facere: nisi pri⁹ dictas supfluitates toto posse conet expellere. Et postq̄ fecerit aut cōpleuerit aliquā ex dictis q̄nq; actiōibus. similiter agere studeat illō idē: hoc est tēptare dictas superfluitates expellere. Et de ordinib⁹ silr ⁊ cōueniētib⁹ reb⁹ in p̄seruatione sanitatis: est vt q̄libz sciat ⁊ cognoscat naturā vniuscuiusq; specierū ciboz. Et de his ⁊ super his q̄plures medici diuersos atq; varios ediderūt libros: eo q; est ex rebus magne necessitatis in arte medicine.

¶ Explicit liber Abhomeron abinzohar.

Colliget Auer
roys Medici vt acutissimi ita prestãtis-
simi, cum marginarijs Adnotationibus
diligẽtissime (vbi congruere visum
est) additis. Adiecta est et Ta
bula rerum scitu necessaria-
rum in principio operis
quo que scire volue-
ris tibi facilius
occur-
rãt.

1531

¶ Venundantur Lug. ab Jacobo
de Giunti.

¶ Tabula tractatuum ⁊ capitulorꝝ coliget Auerroys.

¶ Hec sunt capitula primi tractatus qui est de anotomia: ⁊ sunt trigintaquinq̃.

Capitulum.j. De diffinitiõe medicine ⁊ distinctione. fo.3.
Cap̃.ij. De anotomia mẽbrorum in vniuersali. 4.
Cap̃.3. De anotomia ossiũ capitis. 4.
Cap̃.iiij. De anotomia dentiuꝫ et omnium ossium totius corporis. 4.
Cap̃.v. De anotomia venarum pulsatilium. 5.
Cap̃.vj. De anotomia venaruꝫ pulsatilium. 6.
Capi.vij. De anotomia neruorum. 7.
Cap̃.viij. De ligamentis. 9.
Cap̃.ix. De chordis. 9.
Cap̃.x. De carne. 9.
Cap̃.xj. De villis. 9.
Cap̃.xij. De humoribus. 9.
Cap̃.xiij. De membris simplicibus. 9.
Cap̃.xiiij. De spiritibus. 9.
Cap̃.xv. De lacertis. 9.
Capitu.xvj. De anotomia capitis. 10.
Cap̃.xvij. De anotomia oculorum. 10.
Ca.xviij. De anotomia nasi. 11.
Capitu. xix. De anotomia auris. 11.
Ca.xx. De anotomia lingue. 11.
Cap̃.xxj. De anotomia extremitatis oris. 11.
Cap̃.xxij. De anotomia totiꝰ vẽtris. 11.
Cap̃.xxiij. De anotomia pulmonis ⁊ carne eius. 11.
Ca.xxiiij. De anotõia cordis. 11
Cap̃.xxv. De anotomia stomaci ⁊ meri. 12.
Cap̃.xxvj. De anotomia intestinorum. 12.
Ca.xxvij. De anotõia epatꝭ. 12.
Capi.xxviij. De anotomia splenis. 13.
Ca.xxix. De anotõia fellis. 13.
Cap̃.xxx. De anotomia renũ. 13.
Ca.xxxj. De anotomia vesice. 13.
Ca.xxxij. De anotomia mirach et girbi. 13.
Cap̃.xxxiij. De anotomia ventris ⁊ testiculorum. 13.
Cap̃.xxxiiij. De anotomia mãmillarum. 13.
Ca.xxxv. De anotõia vulue. 13.

¶ Hec sunt capl̃a scd̃i tractatꝰ q̃ est de sanitate. ⁊ sunt.xxij.

¶ Capituluꝫ.j. De quiditate sanitatis. 13.
Cap̃.ij. De cõplexionibꝰ mẽbrorum consimilium. 15.
Cap̃.iij. De cõstitutionibꝰ membrorum officialiũ. 16.
Capi.iiij. De complexione temperata et distemperata totiꝰ corporis. 16.
Capitulum quintum. De sanitate membrorum officialiuꝫ et eius speciebus. 16.
Cap̃.vj. De sanitate aliqualiter in membris cõsimilibꝰ. 17.
Capituluꝫ septimum. De actionibus et passionibus membrorum. 17.
Capitulum octauum. De iuuamentis membrorum cõsimilium. 19.
Capitulum nonum. De iuuamentis membrorum officialium. 22.
Capitulum decimum. De iuuamentis membroruꝫ virtutis generatiue. 24.

Tabula.

Cap̃.xj. De iuuamento instrumẽtorũ sensus. 26.
Ca.xij. De iuuamento fili spine. 27.
Ca.xiij. De instrumẽto sensus tactus. 26.
Cap̃.xiiij. De instrumento lingue. 27.
Ca.xv. De iuuamento oculorũ et partium eorum. 27.
Ca.xvj. De iuuamẽto instrumẽti auditus. 28.
Ca.xvij. De iuuamẽto istrumẽti odoratus. 28.
Ca.xviij. De iuuamento membrorũ voluntarij motus. 29.
Ca.xix. De iuuamento anhelitus et mẽbrorum eius. 31.
Ca.xx. De iuuamento cerebri ꝛ partium eius. 33.
Ca.xxj. De somno. 34.
Ca.xxij. De complexionibus tẽporum. 34.
¶Hec sunt capta tertij tractatus qui est de egritudinib⁹. et sunt. 41.
¶Capm primũ. De quiditate egritudinis 36.
Ca.ij. De causis egritudinis in generali. 36.
Ca.iij. De causis egritudinum materialiũ calidarũ et siccarum. 37.
Ca.iiij. De generatiõe febris colerice. 38.
Ca.v. De febribus colericis localibus. 38.
Ca.vj. De egritudinibus frigidis et humidis materialibus. 39.
Capm. vij. De egritudinibus frigidis et siccis materialibus. 39.
Capm. viij. De egritudinibus calidis et humidis materialibus. 40.
Ca.ix. De egritudinibus cõpositis materialibus. 40.
Ca.x. De egritudinibus nõ materialibus. 41.
Ca.xj. De egritudinib⁹ calidis et siccis nõ materialib⁹. 41.
Ca.xij. De egritudinibus frigidis et siccis non materialibus. 41.
Capitulum. xiij. De egritudinib⁹ mẽbrorũ officialiũ. 42.
Ca.xiiij. De egritudinib⁹ solutionis continuitatis. 42.
Ca.xv. De causis egritudinum officialium. 42.
Ca.xvj. De accidentibus superuenientibus virtuti nutritiue in generali. 43.
Ca.xvij. De accidentib⁹ ꝛ egritudinibus superueniẽtibus virtuti retentiue. 44.
Ca.xviij. De accidentib⁹ virtuti expulsiue superuenientibus. 44.
Ca.xix. De accidentibus virtuti attractiue superuenientibus. 45.
Ca.xx. De accidentibus virtuti nutritiue inteſtinorũ superuenientibus. 45.
Ca.xxj. De accidentibus virtutibus epatis superuenientibus. 46.
Ca.xxij. De accidentibus digestiue venarum superuenientibus. 47.
Ca.xxiij. De accidẽtibus virtuti nutritiue mẽbrorũ superuenientibus. 47.
Capitulũ vigesimũquartũ. De accidentibus digestionẽ cerebri impedientibus. 48.
Capitulum vigesimumquintum. De accidentibus virtuti nutritiue cordis superuenientibus. 48.
Ca.xxvj. De accidentibus splenis. 48.

Tabula

Cap̃.xxvij. De accidentibus virtutibus renum superueniẽtibus. 48.
Cap̃.xxviij. De accidentib⁹ opa vesice impedientibus. 49.
Cap̃.xxix. De accidentibus mẽbris generatiõis sicut vulue testiculis ꝛ virge ꝛ mãmillis superueniẽtibus. 49.
Cap̃.xxx. De expulsiua pluriuz mẽbrorum. 50.
Cap̃.xxxj. De accidẽtibus virtuti sensibili superuenientibus. 51.
Cap̃.xxxij. De accidentibus superueniẽtibus virtuti appetitiue. 53.
Ca.xxxiij. De accidentibus motui voluntario superueniẽtibus. 54.
Cap̃.xxxiiij. De natura gustus ꝛ saporũ in generali. 55.
Cap̃.xxxv. De accidẽtibus sensui gustus superuenientibus. 55.
Capituluz.xxxvj. De sensu odoratus et accidentibus eidez superuenientibus. 56.
Cap̃.xxxvij. De sensu auditus ꝛ accidẽtibus eidem superuenientibus. 56.
Cap̃. xxxviij. De sensu visus et accidẽtibus eidem superuenientibus. 57.
Cap̃.xxxix. De accidẽtibus mẽbris anhelitus. 59.
Cap̃.xl. De accidẽtibus tribus virtutibus imaginatiue cogitatiue et memoratiue supuenientibus. 60.
Cap̃.xlj. De accidẽtibus somni et vigiliarũ. 61.
¶ Hec sunt capitula quarti tractatus qui est de pronosticis et signis sanitatum et egritudinũ. ꝛ sunt. 60.
¶ Capituluz primũ. De signis sanitatis ꝛ egritudinis ī generali. 63.
Cap̃.ij. De signis sanitatis cordis. 64.
Cap̃.iij. De signis cerebri. 65.
Cap̃.iiij. De signis epatis. 66.
Cap̃.v. De signis mẽbrorũ seruientiũ cordi: ꝛ primo de pulmone. 67.
Cap̃.vj. De signis sanitatis stomaci. 67.
Ca.vij. De signis sanitatis testiculorum. 68.
Ca.viij. De signis sanitatis totius corporis. 68.
Cap̃.ix. De signis significãtib⁹ super egritudines in generali. 68.
Cap̃.x. De signis abundantie sanguinis. 69.
Cap̃.xj. De signis abũdãtie colere. 69.
Ca.xij. De signis abũdãtie melencolie. 69.
Cap̃.xiij. De signis abũdantie flegmatis. 69.
Cap̃.xiiij. De signis egritudinũ futurarum. ꝛ primo per aerẽ et tẽpora. 69.
Cap̃.xv. De signis egritudinuz futurarum per egritudines paruas. 71.
Cap̃.xvj. De signis egritudinũ presentium in speciali. 71.
Cap̃.xvij. De pulsu et de generibus ꝛ speciebus eius. 71.
Capituluz.xviij. De causis pulsuum. 73.
Cap̃.xix. De diuersitatib⁹ pulsuũ per res intrinsecas. 74.
Cap̃.xx. De causis permutantibus pulsum ab extrinseco. 75.
Cap̃. xxj. De vrinis in generali. 75.
Cap'm.xxij. De coloribus vrine. 75.
Cap'z.xxiij. De signis vrine ex

substantia eius. 76.
Ca.xxiiij. De significatiõibus ypostasis vrine. 76.
Ca.xxv. De signis egritudinuz cuiuslibet membri in generali. 77.
Cap̃.xxvj. De signis fe.z primo de effimera. 77.
Cap̃.xxvij. De signis feb. putridarum. 77.
Capitulum.xxviij. De febre colerica. 78.
Cap̃.xxix. De signis febris flegmatice. 78.
Capt̃m.xxx. De signis fe.quartane. 79.
Cap̃.xxxj. De signis feb.que in arabico nominatur michabecha:z est fe.sanguinis. 79
Cap̃.xxxij. De compositione febrium. 79.
Ca.xxxiij. De signis febris ethice. 80.
Ca.xxxiiij. De signis apostematum. 80.
Cap̃.xxxv. De signis apostematũ colericorum. 80.
Cap̃.xxxvj. De signis apostematum flegmaticorũ. 80.
Ca.xxxvij. De signis apostematum melencolicorũ. 80.
Cap̃.xxxviij. De crisi in generali. 80.
Capt̃m.xxxix. De speciebus crisis. 82.
Capitulum.xl. De diebus creticis. 82.
Capt̃m.xlj. De signis significãtibus presentem crisim. 82.
Ca.xlij. De signis pronosticãtibus salutem. 84.
Ca.xliij. De signis pronosticis malis. 84.
Ca.xliiij. De rebus vniuersalibus ad cognoscendũ mẽbra intrinseca egra. 84.
Ca.xlv. De his que egrediũtur a corpore que egritudines significãt. 85.
Cap̃.xlvj. De signis egri z ipsarũ causarũ. 87.
Ca.xlvij. De signis egritudinũ oculorũ. 89.
Ca.xlviij. De signis egritudinũ aurium. 89.
Ca.xlix. De signis egritudinuz nasi. 89.
Cap̃.l. De signis egritudinum oris. 89.
Ca.lj. De signis egritudinũ gule. 89.
Cap̃.lij. De signis egritudinuz pulmonis. 89.
Cap̃.liij. De signis egritudinũ pectoris. 90.
Cap̃.liiij. De signis egritudinũ stomaci.so. 90.
Ca.lv. De signis egritudinum epatis. 90.
Cap̃.lvj. De signis egritudinũ splenis. 90.
Cap̃.lvij. De signis egritudinũ renũ. 91.
Capt̃m.lviij. De signis egri. vesice. 91.
Ca.lix. De signis egritudinum intestinorum. 91.
Ca.lx. De signis egritudinum vulue. 92.
¶Hec sunt capitula quinti tractatus qui de cibis z medicinis inscribitur:z sunt.59.
¶Capt̃m primũ. Cõplectit breuiter intẽtionẽ huius quinti libri. 92.
Cap̃.ij. De quiditate cibi z medicine. 92.
Cap̃.iij. De operationib9 quas operantur medicine in corpore humano que sunt prime. 92.
Capitulum quartum. De virtutibus medicinarum secũdis et tertijs. 94.

Tabula

Ca.v. De medicinis maturatiuis. 94.
Cap̃.vj. De medicinis mollificatiuis. 95.
Cap̃.vij. De medicinis induratiuis. 95.
Cap̃.viij. De medicinis opilatiuis. 95.
Cap̃.ix. De medicinis aperitiuis. 95.
Cap̃.x. De medicinis euaporatiuis. 96.
Ca.xj. De medicinis aperientibus ora venarum. 96.
Capl'm.xij. De medicinis stipticis. 92.
Cap̃.xiij. De medicinis mitigatiuis. 96.
Capl'm.xiiij. De medicinis generantibus carnẽ. 96.
Ca.xv. De medicinis cicatrizãtibus. 96.
Capl'm.xvj. De medicinis causticis. 96.
Ca.xvij. De medicinis corrosiuis et facientibus carnẽ cadere. 97.
Capl'm.xviij. De medicinis attractiuis. 97.
Capl'm.xix. De medicinis confortantibus. 97.
Ca.xx. De operatiõib⁹ tertiatũ virtutum. 97.
Ca.xxj. De medicinis que operantur a forma specifica. 98.
Ca.xxij. De venenis. 99.
Cap̃.xxiij. De bezehartdis. 99.
Cap̃.xxiiij. De modo cognoscẽdi virtutes medicinarum et ciborum. 99.
Cap̃.xxv. De inuestigatiõe qualiter sunt verificata signa rationabilia ciborũ et medicinarum. 101.
Cap̃.xxvj. De modo cognoscendi cõplexiones ciborum per generales differẽtias corporum mixtorum. 102.
Ca.xxvij. De cognitione medicinarũ ciborũ per rõnẽ sumptã a speciali differẽtia mixti que est saporum. 103.
Ca.xxviij. De cognitione medicinarum ⁊ ciborũ per rationem sumptã a speciali differẽtia mixti q̃ est odorũ. 104.
Ca.xxix. De cognitione medicinarũ ⁊ ciborũ prõnẽ sumptã a speciali differentia mixti q̃ est colorum. 104.
Cap̃.xxx. De cognitione ciborũ et medicinarũ ꝑut sunt partes terre nascentiũ: ⁊ sunt locus tempus ⁊ regio ⁊ operatio. 104.
Cap̃.xxxj. De cõplexionib⁹ ciborũ et medicinarũ specialiter ꝑm q̃ certificat⁹ fuit. G. 106.
Ca.xxxij. De carnibus. 107.
Ca.xxxiij. De piscibus. 107.
Ca.xxxiij. De lacte. 107.
Ca.xxxv. De caseo. 107.
Ca.xxxvj. De ouis. 107.
Ca.xxxvij. De fructibus. 107.
Ca.xxxviij. De aquis. 108.
Cap̃.xxxix. De granis que sunt cibi medicinales. 108.
Capl'm. xl. De fructibus arborum. 108.
Capl'm. xlj. De herbis et oleribus. 109.
Ca.xlij. De variatione virtutuz medicinaruz simpliciũ. 109.
Ca. xliij. De medicinis q̃ ex mineris fiunt. 122.
Ca.xliij. De diuersis operationibus lactis ꝑm eius diuersitatẽ: ⁊ de eis. 123.
Cap̃.xlv. De operationibus casei. 123.
Cap̃. xlvj. De virtutibus butiri. 123.
Ca.xlvij. De virtutibus coagulj. 123.

Tabula

Cap. xlviij. De operationibus humorum. 123.
Cap. xlix. De fellibus. 124.
Cap. l. De vrinis. 124.
Cap. lj. De ꝓpꝛietatib⁹ sterco-rum. 124.
Cap. lij. De carne Tiri. 124.
Cap. liij. De pinguedine. 124.
Cap. liiij. De medulis. 124.
Cap. lv. De brodijs ⁊ de pluribus alijs medicinis. 124.
Cap. lvj. De reb⁹ marinis. 125.
Cap. lvij. De modo ꝯpositiōis medicinarū. 126.
Cap. lviij. De mēsuris ꝓportione medicinaꝝ simpliciū ingredientium ꝯpositas. 129.
Cap. lix. De cognitione medicinarū cōpositarū per experiētiam. 131.
¶ Hec sunt capꝛa sexti tractat⁹ q̄ est de regimine sanitatis: et sunt. 18.
¶ Cap. primum. De fine artis medicine. 132.
Capit. ij. De exercitio et modis eius. 133.
Cap. iij. De fricatione ⁊ modis eius. 134.
Capi. iiij. De innamentis balnei. 134.
Cap. v. De opationibus sōni ⁊ vigilie. 134.
Capi. vj. De regimine corꝛoris tēperati. 134.
Cap. vij. De regimine einsdē p coitū. 136.
Cap. viij. De regimine einsdez p somnū ⁊ vigiliā. 136.
Capituluz. ix. De diminutione cibi. 137.
Cap. x. regimine corꝛorum habentium distēperantiā compositam. 137.
Cap. xj. De regimine corꝛoruz calidorū. 137.
Cap. xij. De euacuatione corꝛorum calidorū. 138.
Ca p̄. xiij. De resumptione extenuatorum. 139.
Ca. xiiij. De conseruatione corꝛorum: cuius membrū est distemperatum. 139.
Cap. xv. De conseruatiōe corꝛorum que ꝓparata sunt in egritudines cadere. 140.
Cap. xvj. De remotione et ꝓseruatione corꝛorū a laboꝛe vlceratiuo. 140.
Cap. xvij. De remotione ⁊ p̄seruatione corꝛorum a laboꝛe aꝑoso ⁊ extēstuo. 141.
Capit. xviij. De conseruatione corꝛorum tempoꝛe pestilentie. 141.
¶ Hec sunt capꝛa septimi tractatus qui est de curatione moꝛborum: sine de ingenio sanitatis: ⁊ sunt. 39.
¶ Cap. primum. Que est intentio in mala complexiōe materiali et nō materiali. 142.
Capit. ij. Quomodo et quando debeat fieri euacuatio et curatio. 143.
Cap. iij. De spēbus euacuationis. i. de flobotomia et farmacia. 146.
Cap. iiij. De farmacia. 146.
Cap. v. De cura se. effi. in generali. 147.
Capi. vj De cura se. effi. in speciali. 147.
Cap. vij. De cura febris effimer q̄ est cū fluxu vētris. 148.
Cap. viij. De curatione febriuz arsiuarū acutarum. 149.
Cap. ix. De curatiōe febriū putridaꝝ in generali. 150.
Capitu. x. De cibatione ⁊ fricatione et balneatione febricitantiū. 155.

Capitu.vndecimũ.De cura fe. tertiane. 154.
Cap.duodecimũ.De cura causonidis. 154.
Cap.xiij.De cura febris flegmatice. 155.
Cap.xiiij.De cura febris quartane. 155.
Capitulum.xv.De cura febris ethice. 156.
Cap.xvj. De sincopi ⁊ suis ꝑticulis ⁊ oĩb⁹ accidẽtibus impediẽtibus curationem febris. 157.
Cap.xvij.De sincopi ꝓueniẽte cã stomachi. 158.
Cap.xviij.De sincopi accidẽte cã doloris. 158.
Capi.xix.De sincopi ꝓueniẽte ex suꝑflua euacuatiõe. 159.
Cap.xx.De sincopi suꝑueniẽte ex suꝑfluo fluxu sanguinis narium vel aliorũ membrorum. 159.
Cap.xxj.De sincopi ꝓueniente ex suꝑflua vigilia. 159.
Capit.xxij.De curatione male ꝯplexiõis specialiũ membrorum. 159.
Capi.xxiij.De cura male ꝯplexionis sicce stomaci sine materia. 160.
Cap.xxiiij.De cura caliditatis ⁊ siccitatis stomachi. 160.
Capit.xxv.De frigiditate ⁊ sic. stomachi. 160.
Capi.xxvj.De cura male ꝯplo-nis stomachi. 160.
Cap.xxvij.De cura frigidi.⁊ humidi.stomachi. 161.
Cap. xxviij. De egritudinibus stomachi et aliorum mẽbrorum. 161.
Cap.xxix.De inflatione mẽbrorũ ⁊ aꝑatib⁹. 161.
Cap.xxx.De euacuatione membrorũ principalium. 164.
Cap.xxxj.De cura apostematũ frigidorum ⁊ alioꝝ aꝑatum specialium. 165.
Cap.xxxij.De solutione continuitatis. 166.
Cap.xxxiij.De solutione continuitatis venarum et arteriarum. 168.
Capit.xxxiiij.De fluxu sanguinis:qui a mẽbris ꝓuenit intrinsecis. 168.
Cap.xxxv.De cura solutiõis cõtinuitatis in venis et lacertis. 169.
Capitu.xxxvj.De cura fracture ossium. 170.
Cap.xxxvij.De cura officialiuꝫ egritudinũ. 170.
Cap.xxxviij.De cura aquarum ⁊ sanierum in oculis generatarum. 170.
Capitu.xxxix.De cura põnis ⁊ situs. 171.

¶Explicit tabula colliget Auerroys.

Prologus.

¶ Incipit liber de medicina Auerroys: qui dicit colliget: et totalis liber iste continet libros septem partiales.

¶ Liber primus diuiditur in Prologum et tractatum.

¶ Prologus iste continet duo capitula. Capitulum primum huius ꝓlogi: quod est prohemium.

Quando vētilata fuit sup me voluntas ꝑ nobile p̄ceceptū ex ꝑte nobilis dn̄i Audelach Sempse a mirelmomini de marocho pro consilio suoꝝ philosophorū Auosait et Auenchalit: et precepit mihi cōpilare vnuz libruz in quo cōtineret tota sciētia medicinalis in arabico que affirmaret et iudicaret intētiones prioꝝ auctorū: q̄ eaꝝ essent retinēde: et que dimittende: tūc declinaui virtutes meas ad suū preceptū: ⁊ augmentaui eas ad suū seruitium: ⁊ cōpilaui istū librū vl'em: ⁊ vocaui nomē suum colliget: eo ꝙ icepi in eo ordinē doctrine a reb⁹ vniuersalib⁹: et ab illis ꝓcedā quousq; deueniā ad ꝑticularia: sicut fit i doctria triū specierū ꝯpositionū: s'm qd̄ est declaratū supra prio physicoruz: ita feci in isto libro ꝙ ego prio ꝯsideraui ꝯprehēdere vl'es regulas hui⁹ scie: ⁊ postea intēdi ire ab illis ad membra sua: et ad partes suas i vno alio libro: quē ꝯponā si placebit deo: ideo vocaui ip̄m colliget. ¶ Adhuc elegi i ordine hui⁹ libri aliū ordinē q̄ꝫ elegerint alij auctores i suis libris: et iste est ille ordo q̄ est magis ꝯueniēs in doctrina hui⁹ sciētie. Et scias ꝙ aliq̄s nō poterit stare sup finē hui⁹ libri: nec intelligere maiorē partē ei⁹ nisi ille q̄ legerit tm̄ in logica ꝙ ipse possit ad min⁹ cognoscere modos trium demōstrationuz. Adhuc necesse est qd̄ ipse sit de illis q̄ vsi fuerint aliq̄d scire i radicib⁹ naturaliū sciētiarū. Et si nō erit de aliq̄b⁹ istoꝝ nō soluz erit priuat⁹ a certitudine intentiōis hui⁹ libri ⁊ ab vtilitate ei⁹ sed eueniet ei ab eo magnū nocumentū: eo ꝙ eū abominabit ⁊ despiciet. Et qn̄ abominabitur istum: scias ꝙ abominabit veritatē huius sciētie. Et diuisi eū i septē partes: ⁊ quālibet ei⁹ partē posui ꝑ vno libro. Et nō expectes a me ꝙ ego diuidam partes suas ad numeꝝ capl'oꝝ: neq; ꝙ appropriez vnicuiq; rei capl'm ꝑ se: qr in illa re vanagloriati sunt sapiētes hyspanie andaluxij: ⁊ maior pars preteritorū auctoꝝ. Sed pater ph̄re non vanagl'iat⁹ fuit i faciēdo hoc in maiori ꝑte librorū suorū. Et forte qd̄ iduxit eos ad faciēdū hec fuit debilitas discretiue scholariū. Sz ille qui habebit virtutē discretiuā sanā: cognoscet i vno quoq; libro differētias rerū primas ⁊ secūdas: ⁊ diuidet vnam rem ab alia secundum quod videbitur ei magis cōueniens in hora legendi: ⁊ qui voluerit diuidere eos ad paruas ꝑtes vel ad capitula faciat et nominet ea sicut vult.

Sol⁹ logic⁹ ⁊ ph̄s intelligit opus suū.

¶ Capitulū. ij. Quod est de di-

stinctione librorum.

Que tracta būtur i prio libro.

PRimus liber tractat de anotomia: & nō multiplicabo i eo: eo q̄ nō ꝓmitto dicere rē nouā in eo que non sit dicta per alios auctores: quod tñ ꝓmitto facere in alijs libris: q̄ in eis renouabo verba que non senserunt antiqui medici & qui añ me trasterūt: et ꝓbabūtur a radicib⁹ scientiaꝝ naturaliū.

Que i scō.

Secundus liber nominat liber sanitatis: in isto diffinietur sanitas vera diffinitione: & narrabit complexionem & complexiones oium membroꝝ consimilium et officialium: et narrabit omnes operationes eorū: et per quam viam habent agere eorum operationes: et p ati suas passiōes. Et narrabit omnes species sanitatis cuiuslibz membri p oēs causas q̄tuor. Et narrabit oēs species virtutum corporis humani & quid sint et quot sint: & sitū earū: ſm sententiam Arist. & Ga. breuiter. Et in isto loco cadet memoria disputatiōis super duo spermata: q̄ō eoꝝ est pars embrionis: & quod nō: & cuius loco ipa stāt embrioni an per materiam an per formā. Et narrabit de virtute primi motoris q̄ est in corpore motu volūtario: quid est & vbi est situs eius an in neruo an in lacerto. Et narrabit de motu pectoris et pulmonis: & diuisionē que cecidit inter auctores priores super sententiam. G. & remouebit dubia. Et narrabit breuiter naturam aeris tēperati. Et de natura quatuor tēporū āni: & qualis temperantia est illa q̄ dicitur in vere.

Tertius liber dicitur q liber egritudinū: & ibi diffinietur egritudo: & narrat spēs egritudinū simpliciū. Et mēbra ꝑsimilia & officialia: et ponit in vnoquoꝝ eorum omnes quatuor causas vłes: et etiā de particularib⁹. Et postea narrat oēs spēs egritudinū cōpositaꝝ q̄ sunt in mēbris. Et ponit causas earum secundū istaꝝ eandem viam predictā. Et narrat oia accidentia que supernenunt super eoruꝝ operationes in diminutione aut in debilitate. Et ponit cās istaꝝ reruꝝ plire: & in isto loco cadit diffinitio doloris: & q̄ sunt cāe ei⁹: & quot: & hic addim⁹ verba sup sniam. G. in hoc multū necessaria. Et narrat omnia accidētia sensuū et virtutū: & ponit causas scōm sniam Aristo.

Quartus liber nominat liber signoꝝ: & narrat oēs signoꝝ species significātiū supra sanitatē cuiuslibet membri per se in mēbris consimilibus et officialib⁹ ex parte operationum eorum. Et narrat super omnes species signoꝝ significātiū sup omnes egritudines cuiuslibet membri per se. Et signa accidentiū eorū ex parte operationum ipsorum scōm sentētiā Aristo. Et hic cadit diffinitio signi. Et narrat signa dominij cuiuslibet humoris in corpore hois ſm complexionem ꝓpriā naturalē tali corpori: & narrat signa cuiuslibet egritudinis & cuiuslibet accidētis q̄ supernenunt corpori ex causa

aeris circundantis secundū dictum.y. Et narrat viam signorū significātiū super egritudines magnas ex parte paruarū anticipantiū: aut ex parte accidētium: ⁊ narrat signa significantia super sanitatem ⁊ super egritudinem vniuersalem ⁊ particularez ex pulsus ⁊ vrine: ⁊ narrat signa significātia super egritudines que continent totum corpus: sicut febris ⁊ similia: ⁊ dat causas earum: ⁊ incipit a febre diei: ⁊ narrat omnes modos crisis ⁊ veros ⁊ falsos: bonos ⁊ malos: ⁊ tempora earum ⁊ causas earum esse ⁊ dies earum esse: et earum priuationis. Et hic redditur causa quare medici dicūt: quod si etiā veniat crisis in diebus conuersionis ipsa est vera apud eos dummodo veniat in die cretico cōenienti illi egritudini: ⁊ hic cadit inquisitio si stelle sunt cause in operationibus corporū iferiorū aut nō: ⁊ si sunt causa vtrū sunt cā ꝓpinqua vel remota. ¶ Adhuc inqrit̄ si astronomia est necessaria scie medicinarū an non. Et narrat signa crisiū ex parte rei exeūtis a corpore: aut ab ea quod videtur ab operatiōibus corporis egri. Et narrat signa significātia super quālibet egritudinem mēbroꝝ interiorū. Et narrat signa significātia super egritudinē ex parte rei exeūtis a corpe exitu accn̄tali ⁊ naturali. Et pōit dr̄tias q̄ sunt inter fluxum qui accidit ꝑ egritudinem materialē q̄ supuenit vni mēbro aut plus q̄ꝫ vni: ⁊ fluxū qui accidit ꝑ egritudinez vl̄ez que superuenit mēbris. Et narrat opinionē plurimorū qui transibant de vna medicina ad aliam in vna medicatiōe alicuius egritudinis. Et quare ꝓbāt diuersas medicinas super eādē egritudinem: ⁊ hic exēplificabo exēpla conuenientia: ⁊ sentētiabo super sententiā cui⁹ est alias sup̄ securiorē viā. Et narrat oīa signa per que certificatur nobis in egritudine cuislibet mēbri: que eaꝝ est materialis. ⁊ q̄ nō: ⁊ ista res est multū declarāda: eo qd̄ ē multū necessaria ad cognoscendū medico.

Quintus liber nominat̄ liber medicinarū ⁊ ciborum. In primis diffinietur in eo quod quid est cibus: ⁊ quid est medicina: secūdū sententiam Aristo. ⁊. Gal. et narrabo naturā cuiuslibet istorum: et eorum vniuersalem operationem in corpore humano: ⁊ etiam particularem ⁊ per quem modum operantur in corpore ⁊ numerum suarum principaliū virtutū: ⁊ q̄ ipsarū operatur per se ⁊ que per accidēs: ⁊ que virt⁹ earū est appropriata solum vni mēbro: ⁊ que plus q̄ꝫ vni: et que sunt illa membra: Et narrat q̄s operationes ipsa facit ex parte qualitatis: et quas ex parte materie: et quas ex parte forme specifice: ⁊ ponit causam istorū secundum sententiam Aristo. Et narrat quomodo dicūtur cibus ⁊ medicine temperati ⁊ distemperati secundum Aristo. Et narrat que via est magis vera in cognitiōe eorum: an via sillogismi demonstrationis: an via experimenti: ⁊ si solum vnum istorū sufficit in arte: aut si ambo sunt necessaria. Et narrat longo sermone oēs regulas ꝯpositiōis ⁊ necessitatē eius: ⁊ modi illarum regularū incedūt ꝑm sniam antiquorū ⁊ frangā verba Jacobi

alkindi q̄ se vuluit oñdere sicut pḧm quando locutus fuit in gradibus ꝯpōnis. Et declarabo verba. G. in hoc iō qꝛ sunt multum cōfusa hic.

Que i sexto. **Sextus** liber noiat̄ liber cōseruationis sanitatis. In primis declarat verba. G. in regimine illius qui hꝫ tēperatā cōplexionē. Et postea narrat spēs p̄parationū materialiū alias naturaliū al's cōpl'onaliū al's vl'ium primas ⁊ secūdas que inueniunt̄ in indiuiduis. Et dabo cām quare inuenit̄ qd̄ in faciēdo ꝯueniēs nō eueniet q̄sitū. s. ꝙ nos aliqñ regemus vno ⁊ eodē regimine in eodē tp̄e: ⁊ i vna etate: ⁊ in eodē climate duo corp̄a q̄ erūt ambo cōmunia in p̄dictis rebus in eorū p̄parationē materiali sup̄ eandō p̄parationē tēperātie: et erit istud regimē ꝓportionatū ⁊ cōueniēs p̄parationi q̄ inuenit̄ in ambobus eorū: ⁊ cū hoc toto nō eueniet q̄sitū equalr: sꝫ i vno cōplebit̄ ⁊ in alio deficiet. Et sil'r inueniem⁹ corp̄a q̄ regunt̄ ꝯtrario regimine ꝯueniētie p̄parationis eorū: ⁊ sanitas est cōpleta in eis ⁊ diu viuūt. Et hic frāgam v̄ba dicetiū qd̄ illi qui regunt̄ ꝑm p̄ceptū. Gal'. hñt longā vitā penitus. Et narrat iuuamētū aeris ⁊ eius nocumentū ꝑm diuersitatē ⁊ cōplexiōe: ⁊ iuuamētum exercitij ⁊ specierū suarū ꝑm ꝙ ꝯuenit vnicuiq̄ mēbro: ⁊ iuuamētū balnei ⁊ specierū suarū: ⁊ iuuamentū somni ⁊ vigile ⁊ nocumētum suū. Et narrat conseruationē sanitatis in vnaquaq̄ specie complexionū sanitatis que est pñs eis. Et incipit in regimine illi⁹ qui habet tēperatā cōplexionez cuius mala cōplexio est in fieri: ⁊ iste sermo sil'at̄ mlt̄ū prio hui⁹ libri sꝫ ponunt̄ i eo verba noua bona ⁊ vtilia. Et narrat regimē male p̄parationis manifeste s. plus laboris qui euenit primū a se: nō per accidens nisi ꝓpter egritudinē anticipantē: ⁊ ponā differentiam que est inter hoc regimē ⁊ regimē laboris qui est anticipatus ab egritudine vel ab accidenti manifesto: ⁊ hic ꝓcedā in regimine attractionis maloꝝ hūoꝝ fa⁹te a corp̄ad vnū mēbrū aut ad plura: aut it⁹: aut extra: qua de causa ipsuꝫ est preparatum ad mala apostemata. Postea loquar breuiter in cōseruatione corporis et defensione eius a corruptione aeris.

Septimus liber nomiat̄ liber medicationis egritudinuꝫ: ⁊ narrat medicationē ⁊ remotionem accidentium: ⁊ iste est ordo suus. In p̄mis narrat vias medicationis egritudinum que superueniūt membris cōsimilib⁹ siue sint materiales siue nō materiales. Adhuc narrat medicationem egritudinum que sunt in mēbris officialibus per eādē viā qua narrauit i ꝯsimilibus: ⁊ facit longū sermonē de hoc. Et intrat sermonē tractatus remotionis malitie cōplexionis materialis ⁊ inmaterialis: ⁊ tractatus multarum differentiarum que posui in regimine ⁊ medicatione male cōplexionis iuuenis ⁊ male complexionis senis quando elongati sunt a suis gradibus natura ib⁹ quomodo debeant reduci ad ipsos cū gradibus cōtrarietatis: ⁊ quot sūt gradus contrarietalis propij vnicuiq̄ ipsoruꝫ: ⁊ in hoc loco intelliget̄ reprobatio super hoc quod

dicit.G.in hoc:⁊ narrat modus graduum cõtrarietatis: cũ nos faciemus regimẽ ꝓpriũ cũ vnoquoq; membro causa reducendi ipsum ad propriã suam temperantiam qñ ab ea exierit: ⁊ ẽt hic reprobabitur sententia Ga. in hoc manifeste. Et narrat modos eũonis per flõmiam ⁊ farmaciam ꝑm corpus egruz.s.qđ corpus est eis conueniens ⁊ qđ nõ:⁊ quod tempus ⁊ que etas. Et quod est conueniens solum vni ⁊ quod ambob⁹: ⁊ quod est priuatum ambobus ⁊ alias diferẽtias similes istis. Et hic etiã manifestabitur regimẽ pregnãtium:et modi actionum partis opposite:⁊ intẽtio huius sermonis erit multũ nobilis. Et narrat vias medicationis ⁊ in omnibus febribus acutis ⁊ putridis breuiter:⁊ narrat vias medicatiõis male complexionis materialis superuenientis alicui membro ex mala materia accidẽte vel actracta vel currẽte ad ipsum. Et intẽdo in hoc sermone in medicatione omniũ specierum apostematum que generantur in membris interiorib⁹ ⁊ extrerioribus:⁊ in qua nos debemus flõmare sibi ⁊ in qua nõ ⁊ in qua nos debemus repercutere ⁊ in qua nõ:⁊ quibus repercussiuis: ⁊ in qua materia: et in quo tempore egritudinis:⁊ narrat medicationem egritudinuz dissolutionis continuitatis inter ⁊ extra:ex causa interiori et ex causa exteriori:⁊ omniũ vulnerum ⁊ percussionum:et cadit in hoc loco medicatio egritudinum pulmonis ⁊ fixurarũ venarũ ⁊ arteriarum ⁊ apatũ neruoꝝ ⁊ egritudinum dislocationis.

¶Incipit primus liber qui est de anotomia:⁊ est continẽs capitula tringintaquinque.

¶Capitulũ.j.Qđ est de diffinitione medicine ⁊ distinctione.

Intentio mea in hoc tractatu est tradere i arte medicine summas sufficiẽtes per viaz breuem:vt sit ianua ⁊ introitus desiderantibus perfici in partibus artis:⁊ vt sit memoria omnibus qui quesiuerunt ipsam ⁊ sciuerunt cognitionem eius. Et studebim⁹ loqui in pl̃ibus verba concordantia veritati q̃uis contrarient̃ opionib⁹ antiquorũ auctorũ istius artis. Et dicimus ꝙ ars medicine ẽ ars opatiua exiens ex principijs veris: in qua querit̃ cõseruatio sanitatis corporis humani ⁊ remotio sue egritudinis ꝑm qđ pol̃e fuerit i quolibet corpore.quod ẽ qꝛ finis artis istius non est ad sanandum oio:sed ad faciendum illud quod põt fieri ⁊ in q̃titate conuenienti ⁊ tempore cõuenieti:⁊ postea expectari debet finis sicut est in arte nautarum: et in regimine exercituũ. Et qꝛ artes practice inq̃tũ sunt artes continent tria. Primum est scire loca suoꝝ subiectorum. Scđm est scire finem quesitũ ad adducendũ ipsum in locis subiecti. Tertiuz est scire instr̃a cũ quibus valeamus ducere finẽ illũ in locum illius subiecti. Ideo ex necessitate ars medicine primo diuisa est in istas tres partes. In pr̃ia parte que est ad sciendum loca subiecti faciemus scire membra ex

quibus cõpositum est corpus humanum: simplicia ꝛ ꝓposita: ꝛ hũores. Et quia ꝛ spũs finis hic ꝓintenti ꝛ quesiti sunt due species. ſ. conseruare sanitatem ꝛ remouere egritudinem: est adhuc ista pars diuisa i duas partes: vna est in qua faciemus scire quid est sanitas in omnibus rebus sustentantibus ipsam: et sunt quatuor cause. ſ. materia efficiens: formalis: ꝛ finalis: et in omnibus eam consequentibus altera est in qua faciemus scire q̃d est egritudo in omnib⁹ suis causis ꝛ eam consequentibus. Et quia non est sufficiens scire quid est sanitas: ꝛ quid est egritudo ad conseruandum vnum ꝛ ad remouendum aliud: diuisa est adhuc ista in duas alias partes. In vna, faciemus scire qualiter sanitas ꝓseruatur: ꝛ in altera qualiter egritudo remoueatur. Et quia nec sanitas nec egritudo sunt per se note. Ideo in prima obuiatione fuit necesse nobis cognoscere signa que sunt signa sanitatis ꝛ egritudinis: et ideo ista pars adhuc est vna partium istius artis: ergo diuisa est sciẽtia ista in partes. vij. magnas. In prima quidem narrabimus membra hominis sup que testificat sensus. ſ. simplicia ꝛ composita ꝛ humores ꝛ spiritus. In secunda faciemus scire sanitatem et suas species ꝛ ꝓñtia. In tertia egritudines ꝛ suas species et accidentia sua. In quarta significantiones significãtes sup sanitatẽ ꝛ egritudinẽ. In q̃nta istrumẽtaq̃ sũt cibi ꝛ medicine. In sexta viam cõseruationis sanitatis. In septima ingenium remotionis egritudinũ. Et intendimus hoc hic ordinare secundum istam diuisionem: eo quod hec diuisio est ei subiecta. Et quia vna rerum quas artes speculatiue recipiũt ab alijs est loco subiecti ꝛ principia sive sint illa loca subiecti a principijs notis per se: sive sint a rebus quarum declaratio fit ab alia arte. oportet nos cognoscere in primis artes a quibus recipit hec ars pꝛm suorũ principiorum: deinde redibimus ad loquendum de qualibet supradictarum partium. Et dicamus quod aliquid hui⁹ artis est speculatium: ꝛ illud est eius scientia naturalis: ꝛ aliquid eius est practicale: ꝛ pars practicalis est ars medicinarum experimentalis: ꝛ etiam illius est ars anotomie. Sed theoricalis pꝛm est accepta a causis sanitatis ꝛ egritudinis: ꝛ maxime a causis multum remotis: sicut sunt elementa: ꝛ similia. Et ab arte medicie experimentali discres cognoscere virtutes plurium medicinarum: quod est: quia res quam comprehendimus per viam experimentalem est pauca valde comparatione eius q̃ necessarium est nobis in hoc. Sed via artis medicialis ratiocinatiua est ad dandum causas rerum quas nobis inuenit ars medicinalis experimentalis ꝛ hec ars ab arte anotomie recipit multas partiũ sui subiecti. Et quia artifex artis inquãtũ est artifex illius artis nõ potest cognoscere pꝛincipia recepta in illa arte quamuis sciat illa: nescit enim ea nisi inquantum est artifex alterius artis: iõ oportet eũ recipe illa ꝓncipia artꝫ sue ab illo loco in q̃ sunt magis nota. Et maxime pꝛincipia quorum oñes par

Diuisio vij. partiũ

tes sciri nõ possunt ꝑm certitudinem sicut est experientia medicinarum. Et ideo de parte huiꝰ artis dixit. Y. ꝙ vita hominis est breuis: qñ dixit: vita breuis ars vero longa. Quia pars que est ꝑ viam experimentalem nõ est in ipsa breuitas: ⁊ ita est in hoc nostro tempore in pluribus membris que apparent per viã anotomie: eo ꝙ hec ars iã est ammissa. Et debes scire ꝙ artifex scientie naturalis cõmunicat medico: eo ꝙ corpus humanũ est vna partium locoꝝ subiecti naturalis. Sed diuersificantur adinuicem in hoc: quia iste considerat sanitatem ⁊ egritudinem inquãtum sunt entia naturalia: et medicus cõsiderat ea inquantũ appetit cõseruare vnum ⁊ remouere aliud. Et ideo necessariuz est medico postq̃ sciuerit summas que aggregate sunt in hac arte studium longum: ⁊ postea poterit in ipsa inuenire accidẽtia in materijs que sunt impossibilia scribi. Et medicus qñ fuerit sollicitus in operationibus istius artis erunt firmata in ipso principia experimẽtalia per que poterit inuenire in materijs illas summas: sicut est in artibus mechanicis et cogitatiuis. Et Aristo. appropriat hanc artez inter artes mechanicas in virtute. Et ex hoc manifestum est quod res dicta in diffinitione medicine q̃ est cognitio sanitatis et egritudinis ⁊ rerum proportionatarũ eis: quod non est diffinitio vera eo quod dimisit in ea differentiã per quam cognoscitur differre speculationem artificis huiꝰ artis a speculatione artificis naturalis scientie. Et ad hoc non attendas ei de quo dixerunt quod nõ est sanitas nec egritudo: quoniam non est inter nocumentũ operationum sensibilium et in nocumentum earũdem mediũ: nec est variatio nisi secundum plus et minus: et non est mediũ inter duo contraria ita quod sit aliquod illorum in parte absq̃ parte in qua est aliud nec in tẽpore absq̃ tẽpore in quo est aliꝺ et est manifestum secundum ꝙ dictum est in scientia speculatiua. Et postquam narrauimꝰ intentionem istius artis ⁊ partes suas: ⁊ viã speculationis in ipsa necesse est nobis loqui sup vnãquamq̃ partem eius.

¶ Capitulum secunduz. Quod est de anotomia membrorum in vniuersali.

Particule que testificant super ea sensus in corpore humano sunt species due: vna est membrorum consimilium. Uerbi gratia hec diffinitio istius particule: et diffinitio totius istius est diffinitio vna: sicut sunt ossa caro: et eo quod quelibet pars carnis de necessitate est caro: quelibet pars ossis est os. Et secunda est membrorum compositorum quorum partes non assimilantur partibus: sicut manus que composita est ex carne et osse musculo et chorda. Et membra simplicia sunt ossa: et musculi: et chorde: ⁊ nerui: et ligamenta: et caro et assungia: seu pinguedo: et cutis et villi: et sanguis: et flegma: et melencolia: ⁊ colera: ⁊ spũs: ⁊ iste est vapor perceptus in corde et in cerebro. Et nos incipimus nũc in rememoratiõe membro-

rum consimilium seu simpliciū et postea in rememoratione cōpositorum.

¶Capitulum tertium. Quod est de ossibus capitis.

Ossa capitis. 23

OSsa capitis absq; dentibus sunt ossa. xxiij. sex quorum appropriata craneo: et loca in quibus coniunguntur ossa i craneo vocata sunt in lingua arabica asoan: et ossa ir. in mandibulis superioribꝰ et in auribus et duo in mandibulis inferioribus: et vnum quod nominatur gethet: et hoc est os quod est sub craneo quod dividit inter ipsum ⁊ superiores mādibulas. Et oia hec ossa coniunguntur simul cōiunctione seratili q̄ nominatur in arabico deraraſi: preter duo ossa inferioris mandibule: que coniunguntur coniunctione nodatili.

¶Capitulum quartum. Quod est de dentibus et omnibus ossibus totius corporis.

DEntes sunt i vna quaq; mādibula. xvj. quoꝝ duo anteriores noiati sūt duales: ⁊ in arabico noiant thomā Et duo alij ex vtroq; latere superiori ⁊ inferiori nominātur quadruales: ⁊ in arabico rabiathā. Et duo superiores et inferiores ex vtroq; latere dicuntur caniculares. Et quinq; ex vtroq; latere scilicet dextro ⁊ sinistro nominātur molares. Sed aliquibus de numero molarium deficit vnus et sunt tantum quatuor: et radices molarium superioris mādibule sunt tres et aliquibꝰ quatuor: et radices molarium mandibule inferioris sunt due: ⁊ vna quaq; radix aliorum dentium est cuiuslibet vna. ergo tam inueniemus quod ossa capitis sunt ossa. 55. Et coniunguntur in capite apud foramen quod est in ipso in posteriori parte spondilis colli: et sunt spondilia. vij. et sunt perforata ex vtroq; latere: ⁊ spondilia nuce coniunguntur cum ipsis: et sunt. xvij. et dicitur de. xij. ipsorum que sunt spondilia anterioris pectoris: eo quod ibi finitur eorum terminus: et quinq; eorum sunt spondilia nominata in lingua greca adinisos: et in arabico alkthan. ergo inuentum est quod numerus omnium spondilium craneo a capite vsq; ad os nominatum hagit sunt spondilia. xxiiij. Sed aliqui sunt qui habent vnum plus hoc est. xxv. Et aliqui sunt qui habent vnum minus scilicet. xxij. Et huic spondili inferiori coniungitur os nominatum hagit: et istud compositum est ex particulis tribus que sunt similia spondilibus: et in hoc adhuc cōiūgitur: scilicet in osse hagit in inferiori parte ipsius os nominatum cauda. Et ipsum compositum est ex tribus pecijs siue partibꝰ. Et tertia pars istiꝰ est vera cauda: ⁊ est quasi os cartilaginosum. Et hec oia spondilia coniunguntur coniunctione nodatili preter spōdilia duo colli prima: sed spondile primum quod cōiungitur cum ipso ligatur duabus ad adeptionibꝰ vel additamentis exeūtibus a craneo ⁊ intrant in duobus foraminibus spondilis primi. Et cōiūguntur vtroq; latere ossis spōdilis ha[illegible]t ossa duo ex vtroq; latere vnum: et in ipsis est planta cosse

la coste que in arabico nomina tur athalnozat:et ibi pendēt te sticuli:et hec sunt oīa ossa par tis posteriozis. Sed ossa ante rioza vel unteriora ex inferiozi parte occipitij sunt ossa duo in arabico nominata charcohatā. Et ossa spatularum: et ossa pectozis:et ossa manuum: et ossa vmbilicalia: que nomiata sunt in arabico henina ꝛ ossa pedū. Sed tharthoa est os gibbosum exterius et concauum interius: cuius vnum ex duobus suis capitibus iungitur cum humero et cum capite brachij nominati haseht:et alia extremitas conīgitur in latitudinem vel in altitudinem pectozis in loco fozaminis colli: et ideo quia spatula est posita supradozsuz est ampla et in ipsa cōiunctum est caput quod cartilaginosuz: ꝛ quāto plus appzopinquatur charcoe tanto magis rotundatur:et est in ipso concauitas quedā in quam subintrat caput brachij nominati aseth. Sed ossa pectoris cōposita sunt ex ossib⁹ quatuoz:et in extremitatibus inferiozibus sunt cartilagines. Ossa vero costarum sunt.xij. in vnoquoq; latere gibbositates quorum longiozes sunt medie: ꝛ ex istis sunt.vij.coste quaruz extremitas vnius cuiusq; coniungitur posterius in spondilib⁹ nuche:et in anteriozi in ossibus pectozis cum capitibus cartilaginosis:et quinq; istarum non cōiungūtur pectozi et nominantur coste posteriozes: et ideo quādo premuntur cedunt pressioni:et in parte inferiozi pectozis non est aliquod os nisi solus os vmbilicale: quod mozatur inferi⁹. Ossa manus: sunt.xxx. ossa scilicet os brachij nolatum aseth: et istud ex exterius gibbosuz:interius vero concauum: ꝛ habet caput vnum quod in concauitate spatule intrat:et alia extremitas ipsius intrat in marpec: et habet nisi spondile vnum simile rode qō in arabico nominat bachar:ꝛ in isto subintrat extremitas ossis nominati in arabico zenad supioz. Et ossa zenad sunt duo:longitudo quoz est a marpec vsq; ad os nominatum rasceht:sed vnū ipsoz est parū ꝛ vocatur zenad superioz:ꝛ aliꝰ est magnū ꝛ nominatur zenad inferioz. Et habent ista in duabus suis extremitatib⁹ ex parte rasceth additiones edificatas ꝛ compositas ex ipsis ꝛ inter rasceht et ipsa est nodus. Et rasceht compositum est ex ossib⁹ octo ordinatis in duobus ordinib⁹:et hec ossa sunt fortia absq; medulla:et sunt curuata curuatura:vt adueniat sue coniunctiōi pulchzitudo forme ad formam rascethozum. Ex quatuoz ex istis ossibus vel istozū ossiuz cōpositum est zenad manus: et tales eū vocant mestal manus: et ipsum coniungitur radici rascete ligaturis fortibus. Quinq; autem digiti manus habent ossa.xv.quilibet digitus.iij. ꝛ nominant in arabico alsolemiath quozum semper vnus.alꝰ pars vnius coniungitur alteri⁹ parti:ꝛ ipsa coniunguntur ossibus solath per viam ligaturarū fozтium:et os primum policis;coniungitur extremitati zenach superiozis ligatura ampla conueniente motui. Sed ossa pedis sunt ossa.xxix.principium ipsozum est os testiculozum: et est os exterius gibbosum interius

Ossa digitorū.15.

Ossa pedū.

concauum: et habet extremitatē vna rotundātē se in suo ascēsu: ⁊ nominat pomum granatū testiculorum. Et alia est extremitas inferioris partis que intrat in foramen zenad inferioris siue maioris duorum zenatuum cruris. Et duorum ipsorū zenatuum longitudo est a genu vsq; ad os calcanei: maior vero ipsorum zenath iferior: ⁊ minor: zenaht supior: et extremitas duorum zenatuum tāgit simul calcaneum: et ibi in pede nascuntur noda tria: ⁊ curuatura ossis testiculorum in cossa flectitur seu curuatur in parte posteriori: ⁊ in curuatura alterius ossis foraminis zenad maioris est ligatura genu: ⁊ supra eadem ligatura est os circulare et est rotundum: ⁊ est in ipsa cartilaginitas et nominatur oculus genu: et coniungitur in calcaneo interiori os nominatum alzochi: et in inferiori parte est os calcanei: et in istis duobus ossibus coniungitur rasceht: ⁊ ipm est compositum ex tribus ossibus: fabricatum et edificatum est edificatione sibi conuenienti: ⁊ postea coniungitur huic scibaht pedis: et ipsum compositum est quinq; .al'. ex duobus ossibus. Et postea sequuntur ossa digitorum que nominantur lomiath et sunt vnicuiq; digito tres preter pollicem qui non habet nisi duo ossa. Ergo inuentum est sm sensum. Gal'. q ossa hominis vel hominum sunt. 348. al'. 248. absq; ossib⁹ paruis que replent spacia iuncturarum que nominantur in arabico scirsunania: et absq; osse epiglotis quod nominatur in arabico alaniath: ⁊ absq; osse cartilaginoso quod dicūt aliq̄ anotomizatores q est in corde. Et nos nō abbreuiamus loqui super compositionis formam istorum ossium partem parti: nisi propter hoc quod imaginatiua in istis per viam estimationis est breuis et parua compositione earum rerum existentiū in ipsis.

¶ Capitulū. v. Quod est de anotomia venarum pulsatilium.

Vene sensibiles sūt duarum specierū scilicet pulsatiles et non pulsatiles. Sed pulsatiles cōposite sunt ex duabus tunicis preter vnā: et vnaqueq; est similis alteri nisi q cōtextura interioris tunice tendit in latitudinem: ⁊ iste sunt fortiores: ⁊ contextura exterioris tunice tendit in longitudinem. Et iste vene apparent per viā sensus q exeunt a corde: nisi quia exeunt a concauitate sinistra: eo qd propter propinquitatem cōcauitatis dextre epati necesse est vt sit studiosum cor vt attrahat nutrimētū ab eodē. s. ab epate. Et ille que exeūt a cōcauitate sinistra sūt arterie due: vna quarū est minor arteria ⁊ habet vnā tunicā tantū: ⁊ illa est subtilior: scz maiori arteriaꝝ habentium tunicas duas: ⁊ minor habens vnā tm̄: habet eā tm̄ eo vt sit leuis et mollis ad extendendū et adiuuandū se: ⁊ ad attrahendū aerē: ⁊ ad expellendū fumū vaporosum: et est amplior vt adueniat ab ipso ad pulmonem sanguis subtilis vaporosus ꝓpinquus digōi ad perficiēdū se eo qd id qd nutrit pulmonē est cor:

et quia stat prope ipsum fert vel prestat ei calorem digestivum et suavem. Et ad hoc magis quod membrum pulsans in ipso est membrum leve et vocatur in arabico serint: et non curatur vt noceat ei: et vena ista intrat pulmonem: et divisa est in ipso divisione iam dicta: et vocatur arteria tauridi. Sed alia est maior magnitudinis maioris valde alterius. Et nominatur in lingua arabica. alahor. Et quando hec vena ascendit ramificantur ab ipsa duo rami: minor istorum tendit ad concavitatem dextram duarum concavitatum cordis: maior autem circulatur circa cor: et postea subintrat in ipso: et dividitur in eodem. Et illud quod remanet post ramificationes istorum duorum ramorum dividitur in partes duas: maior earum descendit versus inferiorem partem corporis: et minor in superiori corporis: et pars q̄ tēdit in superiori parte corporis: dividitur ab eadem cum ascendit in lateribus duobs in ramos tangētes membra existentia ex opposito eorundem: ⁊ quando exit versus ascellam exit ab eodem ramus vnus cum vena que nō pulsat tendens vsq; ad manum in divisione. alias ad indicem eiusdem. prima dividitur ab eodem: et iunguntur ab eodem rami parui in lacerto exteriori: et iteriori brachij nominati ascelh et cum hoc sunt profundati et sepulti. Et qñ iungitur ad latus marpech ascendit superius modicum ⁊ eius pulsatio appa ret in hoc loco in pluribus co-

poribus: ⁊ vadit de subtus ascellam: et tangit eam donec descēdit aliquantulum a marpech. Et postea profundatur profunditate: et ramificantur ab eodem rami ad modum capillorum: et ipsis coniunguntur in lacertis brachij nominati cahat donec occupent locum magnū brachij. Et postea dividitur in duas partes quarum vna tendit ad rascelh vadēs vsq; ad zenach superius. Et hec est vena que palpatur a medicis. Et alia tendit adhuc vsq; ad rascelh et vadit vsq; ad zenath inferius: et hec est minor istarum. Et hec dividitur in palma manus: et aliquibus apparent pulsationes in superficie palme manꝰ. Et quando hec particula superior iungitur in loco transitus dividitur in duas partes alias: vna quarum transit venam profundatam que nominatur in arabico gedehg. et ascendit superius donec intret in craneo: ⁊ coniunguntur ab eadem in suo itinere rami intrantes in membrorum profunditatibus existentibus ibidem. Et quando intrat craneum dividitur ibi in multas divisiones: et tunc edificatur ab eisdem res nominata tela que extenditur supra cerebrum. Et postquam est divisa coadunatur et profundatur: ⁊ tā dem exeūt ab hac tela vene due equales in magnitudine sicut erant ante divisionem: et conveniunt ad corpus cerebri et dividuntur in ipso: sed vna istarum: et est minor: ascendit supra superficiez faciei ⁊ capitis: ⁊ partitur sup membra ibi existentia: et

Divisio.

aliquibus apparent pulsatiões
Nota. in hac parte, post aures ⁊ in tpi
bus. Sed pulsatio apparet ppe
istas duas venas: ⁊ est pulsatio
particule q̃ est apud venaz pro-
fundatam: ⁊ nominatur hec ra-
ma arterie somni. Sed particu-
Scda la germinata a corde ad inferio
divi- ra corporis tendit. primo p viã
sio. rectaz donec appodietur supra
marpech quintum: eo q̃ locus
sue oppositionis est ex opposi-
to loco capitis cordis: ⁊ ibidem
existit pulmo absq̃ appodiatio
ne. Demũ equitant supra spon-
dilia nuche: descendendo ad in
feriora: ⁊ ramificantur rami ab
eodem a laterib⁹ vtrorumq̃ spõ
dilium dextri ⁊ sinistri ⁊ cõiun-
guntur membris existentib⁹ ex
opposito eorundem. Et ramus
primus qui ramificatur ab ipso
est ramus veniẽs ad pulmonẽ.
Et post ipsum veniunt rami ve
nientes ad lacertum existentez
intus in costis. Et post ipsuz ve
niunt rami ad dyafragma. Et
post veniunt rami ad stomacũ:
epati ⁊ spleni ⁊ mirach: ⁊ intesti
nis: ⁊ renibus: ⁊ vulue ⁊ testicu-
lis et vesice et virge. Et exeunt
ab ipsis rami ingrentes lacertos
exeuntes ex opposito istoz duo
rum locorum. Et q̃n veniunt ad
terminũ sive ad finem spondi-
lium dividũtur in partes duas:
et quelibet istarũ tendit versus
vnũ ex pedib⁹ per ramos duos
magnos ex parte dextra et sini-
stra: ⁊ diuiduntur in ipsis divi-
sione venarum: nisi quia pfun-
dantur: et eorum pulsationes
sunt in lateribus duorum emũ-
ctoriorum quam in arabico no-
minant orbitan. Et in latere cal
canei sub duobus ossibus no-
miatis calcagines: et supra dor
sum pedum prope chordaz ma
gnam.

¶ Capi. vj. Quod est de anoto-
mia venarum non pulsatilium.

Tene nõ pulsatiles sũt
vnius tunice preter
vnam istarum. Et in-
nente sunt per viam
sensus q̃ ramificantur ab epate
et id quod germinat ab eis in
primis sunt vene due: vna qua-
rum est vltra concauitatem: ⁊ il
la nominatur porta: ⁊ hec est ad
trahendum nutrimentum epa-
ti. Alia est vel exit a gibbositate
epatis: et ista est facta ad deferẽ
dum nutrimentum et diuiden-
dum nutrimentum: et nomina-
tur concaua. Sed porta diuidit
in corpore epatis in quinq̃ par
tes et ramificanť hẽ quinq̃ par
tes in ramis paruis: donec iun Di
gantur gibbositati epatis: Et sio
quando exeunt ab epate divid̃
tur in partes octo: quarum due
illarum parue sunt: et vna ipsa-
rum iũgitur intestino nomina-
to duodeno. Et secunda ramifi-
catur ad fundũ stomaci in por-
tanario. Sed vna ex sex tendit
ad superficiem dorsi partis dex-
tre stomaci ad nutriẽdum ipm.
Sed pars interior nutritur in-
quantum obuiatur stomacho.
Et secunda iungitur spleni et
tandem separatur ab ipsa vena
vna a latere sinistro stomachi.
Et illud quod remanet diuidi-
tur in partes duas vna quarum
iũgitur medietati superiori sto-
machi et spleni ad nutriendum
ea. Et secunda iungitur gibbo-
sitati stomachi: et ibi diuiditur
in partes duas. Una ipsarum

diuiditur a dorso sinistro stomachi: et secunda profundatur vsq; ad orificium stomachi: eo qđ proiicit ad orificium stomachi superfluum siccitatis et acetositatis melencolice: quoniaz; studet splen ad expellendum ipm cum superfluo ad prouocãdum appetitum stomachi sua titillatione. Particula vero secunda diuiditur in partes duas vna ipsarum tendit ad inferiora medietatis splenis. Et secunda pars infinit ad mirach et diuiditur in ipso. Tertia vero exit vadit ad latus sinistrum: et ad intestinum rectum ad hoc vt sugat ab ipso. Et quarta tendit ad gibbositatem stomachi et ad mirach. Et quinta tendit ad mesaraicas que sunt circa intestinum nominatum colon. Et sexta quasi circa intestinum ieiunum et orbum. Sed concaue scilicet vene: radix eius separatur ex seipsa ad trahendum nutrimentum a ramis porte. Et post ascendit ab ipsa vena vna magna in gibbositate epatis. Et quando ascendit ista vena non vadit nec elongatur multum donec diuidatur in duas partes. Et vna istarum est maior et tendit ad partes inferiores corporis; et secunda ad superiora corporis: et hec pars superior tendit vsq; dum iungatur dyafragmati. Et ibi diuiditur in duas venas que diuidun tur in dyafragmate: et post compriment dyafragma. Et post compressionem diuiduntur ab eisdem vene minute: et diuiduntur in panniculo diuidente pectus in partes duas et in panniculo cordis: et in glandula nominata chota: et diuiduntur in ipsa. Demum ramificatur ab ipsa ramus vnus: qui iungitur in auricula dextra ex auriculis cordis. Et hic ramus diuiditur in partes tres: vna quarum intrat in concauitatez dextram concauitatis cordis et inngitur pulmoni et habet tunicas duas: et ob hoc nominatur vena arterialis: z hec est maior omnium aliarum. Et secunda circũdatur circa dorsum cordis et extenditur in ipsum totum. Et tertia coniungitur in parte inferiori pectoris: et nutrit pectora ibi existentia. Et quando transit cor tendit per viam rectam donec peruenit ad oppositionem duorum tharcotan; sic enim nominantur in arabico: et diuiduntur ab ea in hoc suo itinere rami parui ad ambas suarum partium: et exeunt ab eisdem rami ad lacertos existentes ex opposito membrorum interiorum. Et quando sunt ex opposito asselle: exit ab eis ramus vnus extrinsecus magnus veniens ad manus ex latere asselle: et est vena nominata basilica. Et quando est in opposito in medio trachee in loco sui itineris diuiditur in partes duas: vna istaruz tendit ad partem dextram et alia ad partem sinistram. Et quelibet istarum duarum diuiditur in partes duas: et tandem equitat vna ex partibus spatulam z venit ad manum ex latere dextro: et hec est vena nominata cephalica. Et adhuc secunda diuiditur in partes duas in vnoquoq; latere: vna quarum vadit et profundatur et ascendit

Thar cotan.

in sua profunditate donec intrat craneum in suo itinere per collum vsquequo intrat in cerebrum. Et ramificantur ab eadem rami parui coniungentes se membris interioribus propinquis colli. Et hec pars nominatur vena profundata. Sed secunda tendit in superficiem dorsi: donec diuiditur per faciem: et caput: et oculos: et per nares seu per nasum. Et hec est vena apparens et ramificatur a vena spatulari: in suo itinere p brachium nominatur asceth: et diuiditur in nodo marpech. Et post suam diuisionem vena spatularis commiscetur cū parte vene assellaris: et descendunt: et tandem exit ex istis duabus in latere marpech vena: et est vena media seu communis: et dicitur in arabico hachal. Et pars secunda ex parte vene spatularis trahitur ad dorsum brachij nominati schahat: idest adiutorium. Et demum equitat supra zenad superiorem: et illa nominatur chorda brachij. Et pars vene assellaris que morratur inferius vadit per latus intrinsecus brachij ad cahat donec iungatur capiti zenad superiori: et est aliquid rami vene existētis inter digitum minorem et annularem: et nominatur halarcia. Sed pars tendens ad inferiora corporis equitat spondilibus nuche. Et postea descendit inferius et ramificantur in primis ab ipsa rami venientes ad ligaturas renum: et nominatur in arabico lasint alcolieth: et eorum villis et corporibus propinquis eis. Et postea ramificantur ab eisdem rami magni duo intrantes in cōcauitatibus renum. Et postea rami duo tendentes ad testiculos. Et demum ramificantur ab ipsis in latere vniuscuiusq; spondilis vene due tendentes duobus lateribus: et iunguntur membris interioribus propinquis ei sicut vulne et vesice: et etiam illis existentibus extrinsecus: sicut mirach: et ventris: et lumbis. Et quando iungitur ad finem spondilium diuiditur ad partes duas. Una ipsarum tendit ad pedem dextrum: et alia tendit ad sinistrum. Et tandem ramificantur ab eis rami iungentes lacertis testiculorum. Et aliqui istorum sunt profundi et aliqui sunt apparentes. Et quando iunguntur genu diuiduntur in partes tres. Una partium vadit in medio et iungitur ramis qui sunt in vnoquoque lacerto cruris interioris: et exterioris. Et alia pars in parte interiori cruris donec apparet prope calcaneum: et illa est nominata saphena. Et pars secunda vadit vltra apparitionem cruris: et illa profundatur ad latus exterioris calcanei. Et illa est sciaqua: scilicet nominatur sciatica. Et ramificantur ab vnoquoq; istorum quando iunguntur pedi rami diuisi in pede. Et rami qui sunt pedis ex parte digiti minoris et annularis sunt ex ramis sciatice. Et rami pollicum sunt ex saphena: et nominantur in arabico cum alscasen.

Ascet. Marpech.

¶Capitulum.vij. Quod est de anotomia neruorum.

Capita istorũ corporum videntur coniungi in cerebro vel in nucha: et ideo imaginat seu existimat qꝫ oia ista exeãt ab eis. Et videtur qꝫ caput nuche coniũgatur post in posteriori parte cerebri: ꝛ pellicula ipsius resistit nocumento illiꝰ ꝛ duratvsqꝫ ad os nominatũ haseth.ſ.cauda. Et ideo imaginat seu existimat qꝫ ipsa oriatur a cerebro. Et iũgũtur in nucha in latere vniuscuiusqꝫ spondilis in vnaquaqꝫ parte duo parui vnus eorum vadit in partem dextram: ꝛ alter in sinistram donec iungãtur in fine haset. Et coniungitur in fundo ipsius caput vnum vnius nerui: ꝛ sic cõiunguntur in cerebro paria septem capitum neruorũ. Par primum sunt nerui duo ꝛ apparẽt quasi oriantur vel exeant a cerebro ꝓpe ex opposito duarũ carũculũ similium capitibus mamillarum in quibus fit odoratꝰ ꝛ ipsi coniunguntur in oculis. Et isti duo nerui sunt concani: ꝛ quando elongantur a cerebro tunc coniunguntur. Et foramẽ vniuscuiusqꝫ istorum tangit foramẽ alterius: eo vt spiritus aduenientes duabus pupillis oculorum associentur: ꝛ vt sit duobus oculis fons vna: ꝛ vt quasi orirentur ꝓpe pupillas oculorum ad hoc vt appodientur in ipsis ꝛ diuidũtur donec sunt intus in cerebro. Et demum exeũt et tendunt vnũquodqꝫ illorum ad oculum existentem in latere sui. Demum coadunatur in humiditate vitrea vt deferat oculo sensum visus. Et par secundum videtur: ac si natus fuisset post natiuitatem paris primi. Et ipse tendit ex eo versus partem dextram et exit a craneo supra foramen anterioris cellule secũde. Demum miscetur cum pari quarto existente post ipsum: et postea separatur ab eodem. Et diuiditur i quatuor partes vna istarum exit ab introitu nerui nominati schabachi et descendit ad ventrem sub dyafragmate. Et secunda exit ex foramine ossis existentis in sodat et tangit partes quinti. Et tertium exit ex foramine a quo exit par secundum. Et diuiditur in partes tres siue ramos. Ramꝰ vnus ex istis tendit ad locum existentem in extremitate oculi nominatum in arabico mach. et postea ad timpora et supercilia et frontem et palpebras. Et secundus transit foramen existens ꝓpe caudam oculi: et ille est locus nominatus in arabico barbachi: et iungitur vsqꝫ ad ventrem nasi. Et tertius. ſ. ramus descendit in concauitate barbachi ꝓpe os subtile. Et tandem ramificatur in ramos duos. Unus tendit ad dentes et alter ad cutim timpule et ad extremitatem nasi et superioris labij. Et quarta scilicet pars exit a foramine existente in mãdibula superiori ad linguam et transmittitur in cutem ipsius ꝓprie ad dandum sibi sensum suũ. ſ. saporem suũ. Et residuum ipsius diuiditur in radicibꝰ dentiũ inferiorꝫ ꝛ gingiuis et in labio. Et natiuitas paris

2.par

3.par

4.par

quarti est post natiuitatem tertij paris. Et diuiditur in palato ad danduz ei sensum appropriatum sibi ⁊ est sapor. Et par quintum duplicatur et exit ab ipso par vnum ad aures ad dādum eis auditum: et ipsum nascitur a parte posteriori cerebri et par nerui mandibule exit a foramine nominato orobo: ⁊ in isto neruo est odoratus. Et paris sexti extremitas vadit ad gulam et ad linguam. Et extremitas alia vadit ad lacertum existentem versus spatulam et circa ipsam: et eius extremitas descendit in collum: et ramificantur ab ipsa in suo itinere rami coniungentes se aliquibus lacertis epigloti. Et quando deriuantur pectori diuidūtur adhuc ibidem. Et tandem redeūt adhuc extremitates sue ad superiora donec iungantur lacerto epigloti. Et diuiduntur alique ipsorū extremitates in dyafragmate prope cor et pulmonē et meri: et partibus existentibus circa ista. Et residuuz istarum: et maior pars ipsarum vadit donec comprimant dyafragma. Et coniunguntur in orificio stomaci maior pars ipsarum. Et residuum coniungitur pellicule epatis et splenis et residuitatibus intestinorum. Et coniungunt̄ ipsi ibi alique partes paris tertij: et ipsum scilicet par oritur a posteriori parte cerebri: et coniungit̄ quinto. Demum diuiditur ab ipso: et exit a loco future nominate in arabico aldaroallami. Et par septimū incipit a posteriori parte cerebri a loco natiuitatis nuche et diuiditur in lacerto lingue epigloti. Et videtur sensibiliter quasi vt exeant seu nascantur paria ex nucha. xxxj. neruorum. Et vnus scilicet neruus est absq; socio sibi opposito. Et paria octo ipsorum exierunt intus ex spondilibus colli. Et duodecim paria ex spondilibus nuce ad locum oppositionis dorsi in directo pectoris. Et paria quinque ex spondilibus nominatis alchacam. Et ista sunt in inferiori parte dorsi. Et paria tria ex osse aggē. Et tria ex osse asse. s. caude. Et alterum non habens oppositū exit ex medietate extremitatis ossis nomiati assez scilicet caude. Et par primum exit ex foramine iuncture prime iuncturarum colli. Et ascendit vsq;quo diuidatur in lacertis capitis. ¶ Et secundum par exit ex foramine existente in iūctura prima et secunda. Et tandem separatur in duas partes. Et iungitur extremitas ipsius in cutim capitis. Et extremitas alia in lacertis colli et ī lacertis spatule. Et tertium par ipsius exit ex foramine existente inter iuncturam secundam et tertiam. Et diuiditur in partes duas. Una tendit ad lacertos existentes in dorso. Et alia vadit versus partem anteriorem. Et diuiditur in lacerto posito ex opposito ipsius et in existente supra ipsum. ¶ Et quartum exit inter iuncturam tertiaz ⁊ quartam. Et diuidit̄ in partes tres. Una quarum tendit ad dyafragma: et alia ad extremitatez lacerti existentem in capite et in ceruice: ⁊ extremitas alia ad extremitatem lacerti spatule. Et

v. par

vj. par

vij. p.

quintum oritur inter spondile quartum et septimum. Et sextum oritur inter spōdile quintum et sextū. Et septimum inter spondile sextum et septimū. Et octauum inter spondile septimum et octauum et ibi est finis nodorū colli. Et nerui descendētes ab istis omnes sunt diuisi in partibus quarum ipsarum partium vna vadit ad lacertos pectoris et ceruicis: partes alie vadunt ad lacertos dorsi et dyafragmatis: preter paris octaui cuius aliquid non tendit dyafragmati: ⁊ reliq̄ partes tendunt ad hasech et brachio et spatule. Sed paris sexti quedam pars tendit ad lacertum spatule et pars alia ad hasech. ¶ Et septimi pars vadit ad lacertum existentem in hasech. Et alia pars diuiditur in cutim residui hasech. Et aliquid octaui paris transmittitur in cutim brachij. Et extremitas sui tendit ad lacertum brachij. Et par nonum exit inter spondile octauum et nonū. Et illud est principium spondiliz dorsi. Et diuiditur vna suarum extremitatū in lacerto existente intus in costis. Et alia extremitas in lacerto dorsi. Et alia extremitas descēdit ad spatulam et extenditur in ipsam. Et par decimum exit inter spōdilem nonum et decimum. Et pars vna ipsius vadit ad cutim hasech. Et residuum diuiditur: et pars vna ipsius tendit versus faciem: et diuiditur in lacerto existente in costis: et in lacerto inuestito supra pectus. ¶ Et alia diuiditur in lacerto dorsi et spatule: et per hāc viam est exitus neruorum et diuisio ipsorum scilicet par vnuz inter iuncturas duas vsq̄ ad complementum duodecimi paris donec exeant ad par complens viginti paria ex corpore spondilis que sunt decem ⁊ nouem. Et postea exeunt paria ex alchatini ex corpore totius ceruicis par vnum vsq̄ ad complementum quinq̄ parium: et partes ipsorum tendūt ad anteriora: et diuiduntur in lacerto existente supra ventrem: et aliqne diuiduntur in lacerto existente supra lumbos: et miscentur in partibus tribus existentibus supra ipsum nerui descendentes a cerebro: et a paribus duobus existentibus sub istis trib⁹ descendunt ab ipsis rami magni ad crus donec descendant extremitatem pedis. ¶ Et demum oriūtur paria tria ab osse haggez ex vnoquoq̄ foramine par vnum principium eorū est a spondili vigesimoquinto. Et demum exeunt paria tria ex osse caude nominatum in Arabico hascech. Et sol⁹ absq̄ socio: generatio ipsius prima est inter os tertiuz ossis aggez. Et os primum ossis hascethꝫ. s. caude: qđ est os caude. ⁊ Et post secundum istum ordinem inter duo spondilia par vnū vsq̄ ad finem trium parium. Et solus oritur ex fine caude: et etiā ista sex paria. Par primum miscetur cum paribus venientibus ad crura. Et residuum ipsorum diuiditur in lacertis ani et veretri: et vesice: et vulue: et pelliculis ventris. Et in partibus venientibus ab osse vmbilicali: et a lacertis venientibus

j. par

vel orientibus ab osse haggez.

¶Capitulum.viij.Quod est de ligamentis.

ET ligamenta que sunt nominata in ligua Arabica rebathat: eius corp⁹ est vel eorum mediuz inter corpus ossis ⁊ corpus musculi: ⁊ eorum ortus est inter extremitates nodositatum ossium.

¶Cap.ix.Qd̄ est de chordis.

Chorde que nominantur in arabico bauthar: sunt medie inter ligamenta ⁊ neruos. Et eaꝝ ortus seu natiuitas est ex neruo veniente ad lacertum: ⁊ a ligamento orto ab osse.

¶Capl'm.x.Quod est de carne.

Carnis tres sunt species: vna est caro mixta cum neruo et chorda ⁊ illa nominatur lacertus siue musculus: ⁊ illa est maior pars carnis totius corporis: ⁊ hec ero memoratus in capitulo mēbroꝝ officialiū. ¶Secūda species est spēs carnis pure: ⁊ in hac sunt multa ligamenta: ⁊ hec est minor species corporis. ¶Tertia species est carnis glandulose: ⁊ caro pura est illa que est ī capite mēbri.s.veretri: et illa q̄ est in loco occulto dorsi: ⁊ ex illa est caro exñs īter dētes. Sed caro nominata glandulosa est caro testiculorum et mā-millaꝝ: ⁊ ex illa est ēt ī radice lingue: ⁊ ex illa est caro exñs ī subascellis ⁊ in duob⁹ emunctorijs noiatis in arabico orbitā: ⁊ que est post aures ⁊ in collo: ⁊ istius speciei est caro que est inter intestina et neruos.

Scda spēs.

Tertia species.

¶Capl'm.xj.Qd̄ est de villis.

Sed de villis ero memorat⁹ cū ero rememorat⁹ mēbra composita existētia itus ī corpore: eo quia ille est locus cōueniens rememorationis ipsorum ibi.

¶Capitulum.xij.Quod est de humoribus.

ET humores apparētes ī corpore humano sunt quattuor: scilicet sanguis: flegma colera et melencolia.

¶Capl'm.xiij.Quod est de simplicibus membris.

ET simplicia mēbra sunt: cutis: vngues et capilli et hoc ē manifestū.

¶Cpl'z.xiiij.Qd̄ est de spiritu.

Spirit⁹ duo sūt.s. spūs apparēs in corde et spūs apparēs ī cerebro: sz spūs ī ep̄e nō apparet ꝑuiā sēsus. Et hec sunt v̄ba dicta supra simplicia mēbra q̄ sufficiētia esse videtur ī hoc loco: ⁊ qui volūt amplius addere addāt. Et nūc redibo ad loquendū supra officialia mēbra: ⁊ īcipiā a mēbro simpliciori oīm ipsoꝝ: ⁊ istud est latus siue musculus.

¶Capl'm.xv.Qd̄ est de lacerto.

Lacertus est corp⁹ cōpositū ex carne rubea: et ligamētis ⁊ neruo ascēdētib⁹ supra ip̄z. Et ip

se est iduēs ossa ligat⁹ ligaturis
po= nascētib⁹ ab ossibus: ⁊ istud est
la quando nervus cōiungitur su=
preme extremitati ipsi⁹ lacerti.
Tandem diuiditur in partes:
et miscetur exitare carnis lacer=
tus: ⁊ germinat i osse posito sub
lacerto ligaturam: et miscetur
cum nervo ⁊ carne: ⁊demum ex
omnibus istis exit corpus cum
vnuz nominatum lacertus. Et
quando partes nervi veniunt
ad extremitatem inferiorem la
certi: tunc adunate sunt partes
nervi ad partes ligamentorum
solū absq; alia ammixtione car
nis: et tandem exit ab istis cor=
pus nominatum chorda: et hec
er chorda tendit donec iungatur
extremitati inferiori illius mē=
m, bri. Et omnes lacerti secundum
. intentionem Gal. existentes in
t. corpus. 129. Et dictum est quod
. hec corpora variantur in forma
in quantitate: ⁊ in compositio=
ne: ⁊quando virtus ab istis ger
minatur: chorde in forma com=
positionis ipsorum: tandem va
riantur in quantitate: quoniaz
aliqui sunt magni ⁊ aliqui par
ni. Magnus est sicut lacert⁹ po
situs supra corā et parv⁹ est si=
cut lacert⁹ positus supra oculū.
Et variatio ipsorū est in forma
q; tales sunt ex lacertis quorum
caro ipsorū nō miscet cū nervo:
⁊ variatio ipsorū est in chordis
oriētib⁹ ab ipsis: qm̄ tales ex ip
sis sunt qđ chorda oritur ex duo
bus lacertis: ⁊ tales sunt quib⁹
ambobus ab vnoquoq; oriūtur
chorde. 2. vel. 3. ⁊ hoc est fm qđ
cōuenit eis. Sz variatiōes ipso
rum ex parte oppositionis ipso
rum sunt qđ aliqui ipsoz oppo
sitio sua est in directo mēbri et
aliqui non. Et si debemus loq̄
in vnoquoq; lacerto lacertorum
hoc verba essent prolixa valde:
nec essent hnic arti multum ne
cessaria: hoc est ad medicinan=
dū per cibos ⁊ medicinas. Sed
cirurgicis. i. opantibus cum fer
ro magnum esset iuuamentuz.
Et dico adhuc quod post termi
nationem istarum rerum par=
nū lucrū cōsequeremur. Et ego
narrabo de nervis qm̄ ero locu=
tus iuuamētū ipsorū in libro sa
nitatis.

¶ Capi. xvj. Quod est de forma capitis.

Forma capitis na
turalis est rotun=
da habēs aliquā
planicem in vtro
q; latere: ac signa
nat⁹ fueris for=
mam ceream rotundam esse cō=
pressam in vtroq; latere. Habēs
intrinsecus cōcauitates coniun=
gentes se adinuicem: ⁊ nominā
tur cellule cerebri: ⁊sunt due exi
stentes in parte anteriori cere=
bri ⁊ vna in medio: et alia in po
steriori parte ⁊ prope cōiunctio
nem istarū cellularum scilicet
partis vnius cum altera: sunt
corpora formata formis talib⁹
vt sint conuenientes in aliquo
tempore ad claudēdum vel ape
riendum. Et insunt cerēbro due
additiones germinate a dua=
bus cellulis anterioribus simi=
libus duobus capitibus ma=
millarum deriuantes vsq; ad
os nominatum colatorium: et
istud est os perforatum fora=
minibus multis: sed non per
viā rectam sed obliquam: et lo
cus isti⁹ in craneo est locus cui
con iungitur extremitas na=

ſi. Et ex paniculis duobus cere bu vnus ex iſtis eſt fortis ꝛ groſ ſus: ꝛ alius eſt ſubtilis. Subti lis coniunctus eſt cerebꝛo ꝛ no minatus eſt capitis ſecundina vel ſecunda: ꝛ aſſimilatur ſecū dine: eo quod in ipſo ſunt ner ni ꝛ vene: ex quibus nutritur ce rebꝛum: ꝛ ipſe continuatur cere bꝛo in aliquibus locis. Et pāni culis groſſus coniungitur cra neo: ꝛ etiam cerebꝛo coniungit in aliquibus locis. Et hic pāni culus fortis perforatus exiſtit foraminib⁹ multis in locis duo bus. Unus locus eſt in latere foraminis extremitatis naſi: et nominatus eſt colatorium: ꝛ al ter eſt pꝛope oſſe exiſtente in pa lato. Et iſtud ſimiliter eſt perfo ratum ꝛ ſub cerebꝛo. Et ſub pā niculo groſſo eſt retis que in arabico nominatur alagema que eſt ex arteꝛijs aſcendentib⁹ caput. Sed nuche ſpondilia ip ſam cooperiunt ſicut os cranei cooperit cerebꝛum: ꝛ ipſa circū datur a duabus pelliculis exeū tibus: a duobus panniculis ce rebꝛi; ꝛ ex ipſa oꝛitur neruus q̄ ei coniungitur.

¶ Capitu. xvij. Quod eſt de for ma oculoꝛum.

Forma oculi com poſita eſt ex ſeptē tunicis et tribus humoꝛibus. Pꝛi ma ipſarum eſt q̄ pꝛope craneū mo ratur; ꝛ eſt tunica pannoſa: ꝛ ei⁹ oꝛtus eſt ex pāniculo groſſo exi ſtente in cerebꝛo: et nominatur tunica foꝛtis: ꝛ in arabico nomi nata ē alnocha alſalba. Et poſt ipſam verſus partem exteꝛioꝛē eſt altera tunica pannoſa. Et eius oꝛtus eſt ex panniculo ſub tili exiſtēte in cerebꝛo. Et nomi natur ſecunda vel ſecundina: ꝛ arabice almiſſima. Et poſt iſtā eſt tunica retina: ꝛ oꝛt⁹ eius eſt ex anima muſculi exeuntis a cerebꝛo: ꝛ eſt concauus. Et poſt iſtam in medio iſtius (pannicu li eſt coꝛpus vnum molle: ꝛ hu midum nominatum humoꝛ vi treus: et in arabico alzegia. Et in medio iſtius coꝛporis eſt coꝛ pus vnum ſpericum habēs ali quaz latitudinem ſimilem grā dini in claritate et albedine: et hec humiditas nominatur grā dinoſa: ꝛ eſt coꝛpus pꝛofunda tum humiditate vitrea vſq; ad medietatem. Et poſt aliam me dietatē exiſtentem verſus par tem exteꝛioꝛem ſcilicet aeris ab humiditate grandinoſa eſt vnū coꝛpus ſimile tele aranee: ꝛ illō eſt in vltimo claritatis ꝛ terſio nis: et nominatur tela aranea: ꝛ in arabico haantebuthia. Et poſt iſtam verſus partem exte rioꝛem exiſtit humiditas vna ſi milis albugini oui: ꝛ nomina tur humoꝛ albugineus: ꝛ aſcen dit ſupꝛa iſtam humiditatem verſus partem exteꝛioꝛem coꝛ pus vnum ſubtile aſperum: no minatum in arabico maciua- ru: verſus albuginē, ex pte eteꝛ- rioꝛi. Et coloꝛ eius variatur in coꝛporibus: eo quod alicui eſt valde nigrum: et alicui min⁹: ꝛ alicui minus: et alicui eſt coloꝛis calcedonij. Et in medio ver ſus grandinoſam eſt foꝛamen vnum quod quandoq; dilata tur et quandoq; conſtringitur vice vna poſt aliam ſecundum quod conuenit humiditati grā dinoſe quando eſt habens lu cem: quoniam conſtringitur in magna luce; et dilatatur in

parna. Et istud formem nominatur oculi pupilla: ꝛ hec tunica nominat tunica pupillina. Et post istā est coopertura vna corporis vni⁹ grossi: ꝛ fortis clari scilicet coloris celestris: simile celo: factum ad modum cornu albi: et nominata est tunica cornea: ꝛ color ei⁹ existit ad modum eius tunica que existit sub ea. Et ascendit supra istud corpus vnum valde album nominatum cōiunctiua: preter quod nō cooperit locum nigredinis oculi: ꝛ istō nominat albedo oculi. Et ei⁹ ortus est ex pellicula que est versus os exterioris cranei. Et ort⁹ cornee est ex tunica forti: ꝛ ortus vue est ex secundina: ꝛ ortus aranee est ex retina.

¶ Capit. xviij. Qō est de forma nasi.

FOrma nasi sunt due vie dividentes se i ptes duas. Una earum derivatur ad extremitatem oris et alia ascendit de super donec iungatur ossi simili colatori quod cōpositū est versus duas adeptiones anterioris partis cerebri similium capitibus mamillarū: et iste vie circundantur ex vna pellicula grossa orta expellicula oris.

¶ Capitu. xix. Quod est de forma auris.

VIa auris est osse petroso: ꝛ ideo nominantur in lingua arabica agari: ꝛ i ipso sunt vie oblique multe et tendunt taliter per viam tortaz donec iungātur musculo quinto orto a cerebro a quo orit pelli cula extensa supra os petrosuz. Sed corp⁹ cartilaginosuz exns exterius est auricula nominatum: ꝛ istud est manifestum.

¶ Capitulū. xx. Qō est de forma lingue.

LIngua ē caro mollis et alba: involuta venis multis et parvis in quibus est sanguis: et sunt vene in ipsa ꝛ arterie ꝛ musculi in quantitate maiori vltra quo vt sue magnitudini videtur cōvenire ꝛ ipsa cooperitur pellicula oris. Et sub ista duo existunt orificia iungentia vsq; ad carnē glandulosam ipsius que est posita sub radice ipsius.

¶ Cap. xxj. Quod est extremitate oris.

EXtremitas oris tēdit vsq; ad istas vias. vna ex parte añrioꝛi: et illa nominat canna pulmōis. Et alia posita est p ost ipam ex parte cervicis supra spōdilia colli: ꝛ hec nominat meri. Et p istā trāsit cib⁹ ꝛ potus. Sed per viā canne pulmonis transeunt spūs ꝛ intrant ꝛ exeunt per viam, anhelitus: et positum est supra viam istam coopertorium vnum ad cooperiēdū ipsam in hora deglutiēdi vt aliq̄ dnō possit subintrare de eo quod deglutitur: quia si aliquid subintrat incōtinēti, provocat tussis. Et tam preparatū est in hoc loco instrumentū vnū in quo est voz versus orificiū canne pulmonis: ꝛ istud instrumētū est membrū nominatum epiglotum: ꝛ in arabico haugera: ꝛ ipsum est cōpositū ex trib⁹ carti

laginibus compositione pulcra cōuenienti esse vocis: ideo vt sit edificata et fabricata ex istis tribus cartilaginibus zampogna vna vel fistula similis zāpogne fistule: scilicet ⁊ flaiboli. Et in cōcauitate istius zāpogne est corpus simile lingue fistule: et in istis locis sunt lacerta multa vel secreta multa.

¶Capitulum. xxij. Quod est de anotomia totius ventris.

Scias ꝙ concauitas toti⁹ vētrꝫ exñtis sub osse trachee vsq; ad os lūbi diuisa ē ī duas magnas partes: vna est supi⁹ coopiens pulmonē ⁊ cor: ⁊ scd̄a est iferi⁹ cooperiens stomacū: et intestina: et epar: et spen: ⁊ fel: ⁊ renes: ⁊ vuluā: ⁊ vesicam. Et diuiduntur iste due concauitates membro vno nominato dyafragma: ⁊ istud dyafragma incipit a capite pectoris tendens per diametrum inferius ad vnumquodq; duoruz lateruz donec deriuetur. xij. spōdili nuche: ⁊ istud est diuidens inter superiora et inferiora. Demum concauitas superior diuiditur in partes duas: et ille partes diuiduntur vno medio quod transit per medium illarum partium donec iungatur spondilibus nuche. Et hec concauitas superior tota nominatur pectus: et terminus ipsius est a superiori parte duoruz trachee vsq; ad dyafragma qd̄ diuidit superiora ab inferiorib⁹: et hec est forma pectoris.

¶Capitulum. xxiij. Quod est de anotomia pulmonis ⁊ canne eius.

Canna pulmonis icipit ab extremitate oris sicut diximus: ⁊ qñ descēdit sub trachea diuiditur in. ij. partes. ⁊ quelibet pars ipsarū diuiditur in plurib⁹ partib⁹: ⁊ circa ipsas edificata ⁊ fabricata est caro pulmōis: ⁊ iterū edificata est ex oib⁹ istis cānis diuisis: ⁊ venis existētib⁹ sub ipsis caro pulmonis: ⁊ caro edificata et fabricata circa ipsas est corp⁹ pulmonis: medietas v̄o pulmonis est in cōcauitate dextra: ⁊ medietas alia in cōcauitate sinistra. Et cāna. s. ipsius pulmonis ꝯparata est ⁊ cōposita ex cartilaginibus in forma annuloꝝ sed non sunt annuli cōpleti eo ꝙ ī q̄ntitate ꝑtis tertie annuloꝝ ipsoꝝ extremitates sue cōiūgūtur eis pellicule vni al'. pellicula vna tēdēs ꝑ viā rectā: ⁊ ꝯiūgūtur isti annuli simul villis ⁊ ligaturis multis. Sed isti annuli ꝓprie sunt duri et cartilaginosi: ⁊ gibbositates istoꝝ annuloꝝ sunt versus partem exteriorem corporis: et pñt palpitari manib⁹. s. pellicula cōiungens annulos ꝑ viaz rectā. Sed locus rectus ipsorum coniunctus est meri. Et hoc est ac si ymaginatus fueris ī corde tuo fistulam, vnam vnius canne: et iij. pars incisa sit in longitudinem et partes. ij. integre remaneant et pars. iij. incisa in longitudinem coniuncta sit glutine cum carta vna cum ambabus extremitatibus linea recta siue perpendiculari: ⁊ tandem intelliges cannam pulmonis ꝑ viaz conuenientem et rectam.

¶Capi. xxxiiij. Quod est de anotomia cordis ⁊ forma ei⁹.

Forma cordis est rotunda admodū pine que in arabico nominat̄ femiara: sed est trāsuersa eo ꝙ acuitas cordis existit versus inferiora corporis ⁊ radix versus superiorē partem corporis. Et hz pelliculā vnam grossam circūdantē ipsum: sed nō cōiungit̄ tota versus radicē. ¶ Et positū est in medio pectoris: sed caput eius. s. acuitas tēdit magis ad partē sinistrā. Et arteria magna orit̄ ex ista parte scz sinistra: et ideo apparet pulsus maior in ista parte: et ꝓpter hoc imaginant̄ aliqui ꝙ cor sit positū in ista parte. Et hz cor cōcauitates duas magnas vnam ex parte dextra: aliā ex parte sinistra: et versus radicē suam est res vna similis cartilagini: et ipsa est quasi fundamētū totiꝰ cordis: et a cōcauitate dextra ad sinistrā sunt vie: ⁊ in cōcauitate dextra sunt orificia duo. Unum ipsorū est orificiū vene coniuncte epati que orit̄ ab epe ꝑm. G. ⁊ a corde ꝑm Ari. Et supra istud orificiū sunt pellicule tres aperiētes se seu dilatantes in hora introitꝰ sanguinis in ipsum: et demum claudit̄ clausione cōueniēti. Et orificiū ꝑm est orificiū vene cōiungēs se ex ista cōcauitate in pulmonē: ⁊ est vena vna q̄ non pulsat eo ꝙ tunice ipsius sunt grosse ad similitudinē arterie: ⁊ istud orificiū hz pelliculas aperiētes se extra ⁊ nō. al'. nunc intus ex aduerso pellicularū alterius orificij. Et in cōcauitate partis sinistre sunt duo orificia vnū est orificiū arterie magne: ⁊ habet pelliculas tres aperiētes se in intrinsecus versus partem exteriorē. Et ꝑm est orificiū arterie cōiungentis se in pulmone: ⁊ supra istud orificiū est pellicula vna aperiēs se intus et extra. Et habet cor additiōes duas similes auribꝰ: vna ex parte dextra existit et altera in sinistra. Et pulmo est volatizans supra cor: ⁊ cor habet texturas multas variantes se in oppositione.

¶ Cap̄. xxv. Qd̄ est de forma stomaci ⁊ meri.

Iam diximꝰ ꝙ in extremitate oris sunt vie due: vna est via aīe. s. aeris ad pulmonē: ⁊ secunda est via cibi ⁊ potus per meri: ⁊ hoc vocatur meri: ⁊ istud cōpositū est ex duabus tunicis: vna est extrinsecꝰ ⁊ est carnosa: ⁊ textura ipsius tēdit in latitudinē. Et alia est intrinsecus ⁊ est neruosa: al's musculosa: ⁊ textura ipsius tēdit in longitudinē: ⁊ aliquid ipsius tēdit per diametrū: et ipsum positū est in posteriori parte supra spondilia colli: ⁊ ipsum elongatur et descendit inferius donec transeat dyafragma et ligatum est spondilibus et villis ipsum ligantibus. Et quando transit dyafragma dilatat̄: et fit ex ipso stomachus ⁊ tendit aliquantulum versus partem sinistrā. Et ideo d̄r ꝙ caput stomachi q̄escit in parte sinistra: et fundum in parte dextra: imagina ergo in corde tuo cucurbitam vnam rotundam habentem collum longū: ⁊ cū ipsa iūgat̄ collū aliud: ⁊ sic itelliges formā stōaci ⁊ meri: nisi ꝙ stomachus existit a latere versus dorsum aliq̄ntulū lōgꝰ

Due vie oris

et vnum ex duobus capitibus ipsius stomaci superius est meri: et inferius est principiū intestinorū: ⁊ noiatur portanariuz: et in arabico albeb: ⁊ ipse. s. stomacus est ligatus spondilibus et etiam cum aliquibus intestinorum fortibus ligaturis sustinentibus ipsum. Et corpus stomaci compositum est ex tribus tunicis: textura vnius tendit in longitudinem: et alia vadit per dyametrum: et illa est intrinsecus: ⁊ est illa tunica idest neruosa. al'. musculosa: ⁊ exteri⁹ est carnosa: ⁊ textura ipsius tendit in latitudinem.

Tres tunice stomaci.

¶ Cap̄. xxvj. Quod est de forma intestinorum.

Intestina composita sunt ex duab⁹ tunicis: ⁊ habent texturam tendentem in latitudinē solū ⁊ super tunicam interiorem adest viscositas nominata in arabico lasuen. inuestita ex ipsa inuiscatiōe siue viscositate a natura. Et oīa intestina sunt sex: tria minuta: ⁊ sūt superiora: ⁊ tria grossa ⁊ sunt inferiora: et principium minutorum est intestinum coniunctuz fundo stomaci nominatū duodenum. Et post ipsum est intestinum nominatum ieiunuz et ista duo sunt erecta in longitudine corporis: et orificia istoruz coniungunt̄ in epate plus alijs intestinis: ⁊ post ieiuniū est intestinū nominatum gracile: et ipsum reuoluitur reuolutionibus plurib⁹. Et latitudo istorū triū itestinoꝝ est ad modū vl' ad quantitatem latitudinis portanarij. Et post ista est intestinuz nominatum orbum: ⁊ istud intestinum est latuz non habens transitum nec iter: sed simile est fisculo vel marsupio: ⁊ qꝛ nō habet nisi vnum os: ideo per ipsuz intrat et exit quicquid intrat et exit: et ipsum est in parte dextra positum: et post istud est intestinum nominatum colon: ⁊ incipit a parte dextra tendens per latitudinem ventris ad partez sinistrem. Et post istud est intestinum rectum habet concauitatem amplam in qua coadunantur feces: sicut vrina in vesica coadunatur: et super orificium istius est lacertus vrine.

Ieiunū itestinū.

Intestinuz orbuz.

¶ Cap̄. xxvij. Quod est de forma epatis.

Epar positū est in latere dextro costarum superiorū ex costis superiorib⁹ et forma ipsi⁹ est forma lune: et est habens concauitatem in parte lateris stomachi et additamenta: et aliquibus insunt quatuor et aliquibus quinqꝫ: ⁊ ipsuz est cooperiens supra latus dextruz stomacum: et gibbositas ipsius est versus dyafragma: ⁊ est ligatum ligamentis coniungentibus se pellicule existenti supra ipsum: et oritur a concauitate ipsius epatis canale vnum nominatum ianua epatis: et forma ipsius est forma vene: nisi quia est non habens sanguinē: ⁊ illud canale est diuisuz in partes: et ille ꝑtes sunt partes multe in quantitate multa: ⁊ veniūt ex ipsis scilicet partibus partes multe ad fundum stomaci ⁊ ad intestinum nominatum duodenum: et multe etiam partes ad intestinum veniunt ieiunum: ⁊ demum ad residuum aliorum

Diuisio.

intestinorū

intestinorum donec iungantur intestino recto. Et istud canale quod est in porta epatis diuiditur etiam in partibus interioribus ipsi⁹ epatis ad partes minutas: scilicet ad venas capillares similes capillis: Et a parte gibbositatis epatis apparet vena magna a qua omnes vene totius corporis volant siue exeunt: sicut diximus in anotomia venarum: ꝛ radix ipsius vene diuiditur ab epate ad partes minutas similes capillis: ꝛ obuiatur in partes diuisas a canali nominato porta: et nutrimentum chimosum intrat in epate per suam ianuã: ꝛ in illis venis decoquit donec redeat ad sanguinem: et demum exit per illã venã magnã existentem in sua gibbositate.

¶ Cap̃.xxviij. Quod est de forma splenis.

Forma splenis est longa: et posituz est in parte sinistra ligatum ligamentis coniungentibus pellicule existentibus supra ipsum: et est cõtinuatum stomaco ex vna parte: et ex alia parte costis posterioribus: et oriuntur ab ipso conducta duo vnum ex ipsis cõiungitur ori stomaci et aliud cõiungitur in epate versus concauitatem.

¶ Cap̃.xxix. Quod est de forma fellis.

Est positum est in epate: et hz vias duas: vna coniũgitur in concauitate epatis: ꝛ alia ramificatur et cõiũgitur inferioribus intestinis et in fundo stomaci.

¶ Cap̃.xxx. Quod est de forma et anatomia renum.

Duo renes positi sunt i latere duorũ laterũ spõdiliũ nuce prope epar ꝛ ren dexter est in altiori loco rene sinistro: et vnumquodqz habet colla duo: vnum ipsorum coniũgitur in vena magna ascendente a gibbositate epatis: et aliud descendit inferius donec coniũgatur in vesica coniunctiõe mirabili: et iste due vie. s. ista duo colla nominantur in arabico alalbin.

¶ Cap̃.xxxj. Quod est de forma vesice.

Locus vesice est inter anũ ꝛ vmbilicũ: qui locus est nominat⁹ in arabico ana: ꝛ composita est ex duabus tunicis: et in orificio sui est lacertus vnus: et vrina venit a renibus ad ipsam per vias nominatas alhalbin: ꝛ iste due vie tendunt per dyametrum: et vadunt etiam per longum donec transeãt infra in vesicam: ꝛ oritur ab ipsis corpus vnum simile pellicule que aperit vesicam ꝛ claudat eam ex parte renum: et istud est sine dubio vt aliqd nõ redeat de vrina ad renes. forma vesice.

¶ Ca.xxxij. Qõ est de anotomia mirac ꝛ zirbi.

Mirach qõ etiam in arabico nominat mirach hz sub lacerto existente in vestito subventre pellicula vna: ꝛ est plana: ꝛ post istam est cooperto rum: et post sunt intestina: et inuamentum Mirach.

istius pellicule est ad obuiādū ne intestina simul commiscean tur: sicut fit in egritudine l arabico nominata sachot. et inuamentum coopertorij est ad cale faciendum intestina: et de istis ero locutus largius in lib. sanitatis.

¶Cap̄.xxxiij. Quod est de anotomia veretri et testiculorum.

ORitur ex osse vmbilicali corp⁹ nernosum: musculosum amplum: et multarum concauitatum: et sunt sub ipso arterie multe: et late vltra eo quod conueniret sue magnitudini: et istud corpus est veretrum et oriūtur a pellicula vie due notate in arabico albarbachi: et demum ramificatur et generatur ex ipsis pellicula. s. bursa testiculorum et etiam testiculi: et veniūt a latere interiori ex parte venarum inferiorum rami habentes inuoluciones et ligamenta multa: et circundant carne glandulosa alba: et habēt testiculi vias duas venientes ab ipsis ad veretrum.

¶Cap̄.xxxiiij. Qō est de anotomia mamillarum.

Mamille.

MAmilla est cōposita ex arterijs: venis et musculis: et est repleta carne glādulosa alba: et iste arterie et vene diuise sunt in mamillis in partes multas minutas: et reuoluuntur et torquentur reuolutionibus et tortionibus multis.

¶Cap̄.xxxv. Quod est de anotomia vulue.

VUlua posita est iter vesicam et intestinū rectū: sed est superans vesicā ex parte superiori: et ligata est ligaturis lenibus: et ipse sunt musculose: vt de facili possint extēdi et dilatari et coadunari et cōstringi: et habet cameras duas iungentes in vno orificio: et quelibet istarum cameraruz habet loca concaua: et nominata sunt in arabico alnech: et ista sunt orificia venaruz: vnde sanguis menstruus transit in vulnā. Et post illas scilicet duas cameras sunt additōes que testiculi duo mulieris dicuntur et sunt minores testiculis virorum. Et id qō superat ex vulua durat vsq; ad orificium ipsius quod nominatum est in arabico fereg. habet additamenta prohibētia ipsuz a frigore. Et orificium vulue virginis est crispum: et ex crispitudine illa oriuntur vene minute habentes pelliculam vnam cō textam duabus texturis: vna tēdit in lōgitudinem: et illa est minor: et altera vadit in latitudinem. Et quantitas huiꝰ anotomie membrorum sufficiat hic: et si aliqui voluntplus addere addant.

Fe

¶Explicit liber primus. Colliget auerroys qui fuit liber de anotomia.

¶Incipit liber secundus: qui est de sanitate: et est continens capitula viginti et duo.

¶Capitulū.j. Quod est de sanitate et de complexione atq; compositione mēbrorum in vniuersali.

Sanitas est bona dispositio in membris corporis humani cum qua ipsum operat operationē quā habet agere per sui naturā: et patitur passionem quam habet pati. Et ista diffinitio est ex diffinitionibus p se notis. Et ideo q; membrorum sm q testificatur sensus sunt due species: consimilis et officialis: debemus intelligere in vnaquaq; specie ipsorum quid ipsa est: et ponere differentias earum: et postea debemus enarrare que est actio et passio que appropriatur vnicuiq; membro: et quando nos faciemus istud: tūc cognoscemus quid est sanitas vera cognitione. Et incipim⁹ loqui super corpus consimiliū partium. Et dicim⁹ q via in cognitione rei cum qua operatur membrum consimile suas operationes: et patitur suas passiōes: est via per quam nos possum⁹ certificari in radicibus istius scientie: postq; nos reperim⁹ hec verba declarata in naturali philosophia. s. q omnia corpora similium partium: inquantum sunt similium partium: sunt composita ex quatuor elementis: scz ex igne: aere: terra: et aqua: et est declaratum in libro generationis et coru. q via generationis nō est nisi ex parte temperantie cōmixtionis et complexionis. et in quarto methaurorum est declaratum q complexio et cōmixtio non fit nisi per modum decoctionis: que decoctio non fit nisi per calorem. Et q differentia que reperitur in istis corporibus consimilibus non evenit nisi secōm differentiam et mensuram seu tēperantiam calidi: frigidi: humidi: et sicci. et sm q invenitur in eis alia forma temperantie: et est determinatum ibi quod forme eorum non sunt aliud quam forme temperantie complexionalis: et quod accidentia que sunt propria in vnaquaq; specie ipsorum non sunt stantia per se: sed sunt sequentia formas complexiōales. Et hec est narratio que erat multum necessaria anticipare hic. Et sunt verba que sunt declarata in naturali philosophia per demonstrationes proprias et ordinatas. Et quando medici studeant tractare de istis rebus in huiusmodi arte: eorum verba non sunt super ista nec p pria: nec ordinata: eo quod studeant attribuere res vniversales entibus particularibus: et ideo eorum dicta non sunt propria: et non sunt super viam quam intendunt probare: et tunc cadunt in re quam credunt adducere per demonstrationem. Et ista res accidit Galeno in libro de complexione: scilicet qđ doctrina eius in illo libro non incedit secundum doctrinam quam fecit in libro de elementis per viam demonstrativam: et ista verba erunt multum lenia apud illum qui studuerit in logica etiam parvo tempore. Et modo volumus reverti ad ordinem verborum nostrorum: et dicimus quod iste res quando erunt secundum modum quem diximus: tūc erit intellectum quod res quam diximus quod membrum consimile agit cū ea actionē suā aut pa

Gal.

sionē suā patitur nō est alia res
q̄ forma cōplexionalis que ꝓue
nit a mensura cōmixtionis qua
tuor elementoꝝ. Et qm̄ res mi-
scibiles nō inueniūtur in mixto
Prio mō. nisi duobus modis. Unus est vt
mensure sint equales: ⁊ ista mix
tio vocatur mixtio equalis cōpa
rando ipsam extremitatibus: eo
ꝙ est in medio earum non decli
Scdo mō. nans. Secundus est vt non sint
inequalib⁹ mensuris: ⁊ ista etiā
inequalitas est multis modis: ⁊
ꝑm istaꝫ inequalitatem sunt di
uersificate ⁊ inequales facte cō-
plexiones specierum. Sed dabi
mus ꝓ exemplo huius ꝙ sicut
complexio equi est diuersa a cō-
plexio hominis: ideo quia men
sure elementoꝝ sunt mixte in eo
super latitudinem diuersam cō
mixtionis mensurarū earum in
hoīe. Et ideo ꝙ illa forma com-
plexionalis que est ꝓpria in vna
quaq̄ specie inuenit̄ in ipsa ea
dem specie inequalitate ⁊ distē-
perantia media inter multum ⁊
parum: et etiam habet latitudi-
nem que recipit plus et minus
intra extremitates: que tempe-
rantia et equalitas non exit de
eis nisi qn̄ corrumpitur forma
specifica earū: necesse est ex hoc
ꝙ vna et eadem complexio spe-
cialis sit equalis et exiens ab
equalitate. Et istud est aut ī vna
quatuor qualitatum aut in dua
bus: quarum possibilis est com
positio adinuicem. s. actiuarum
et passiuarum: quarum vna nō
contradicti alteri. s. calida ⁊ hu-
mida: frigida et sicca: aut cali-
da et sicca: frigida ⁊ humida. er
go cōplexiones consimiliū par-
tium sunt de necessitate. ix. scilꝫ
equalis. ca. fri. sic. ⁊ hu. aut ca. et
hu. aut ca. ⁊ sic. aut fri. ⁊ hu. aut
fri. et sic. Sed si inueniunt̄ iste
ix. in corpore hominis in fine si
milanti fini extremitatis ele-
mentorum in mensura qualita
tum. Istud autem non posset es
se si non esset possibile inuenire
corpus consimilium partiuꝫ: in
quo mensure elementorū essent
equales penitus in quantitate.
Et vie speculationis multū ne-
cessarie sunt hic: tūc apparet ꝙ
est impossibile esse hic in quan-
titate partium eorum: scilicet in
grauitate ⁊ leuitate. Ideo quod
dominans super corpora partiū
consimilium est aqua et terra
ideo habent coagulationem et
firmitudinem: ⁊ qualitates que
faciunt ipsa firmari et compleri
sunt ille que faciunt coctionē et
digestionem: ⁊ iō est appropria
tum generabile. al'. naturale do
minationi partis agentis et ca
lide: ⁊ patientis hu. cuꝫ quibus
fit mixtio ⁊ coctio: ⁊ totū hoc est
declaratum in. iiij. methaurorū:
et ab illis regulis est probatum
quod cōplexiones non sunt nisi
quinq̄ solum: vna scilicet equa-
lis et quatuor inequales. Et qd̄
est impossibile duo corpora in-
uenire que sint communia in ca
liditate quod vnum sit siccius
alio: sicut opinatur. G. in puero
et iuuene: et iam declarauimus
istud in alio loco meli⁹. Et scias
in summa quod mensure duarū
qualitatum actiuarum sumun-
tur a mensuris duarum qualita
tum passiuarum: eo quod forme
proprie habent materias pro-
prias sub eis. Et nos videmus
si nos exiremus ab intentiōe pu
blica multitudinis medicorum
esset difficile intelligere: et ideo
nos loquimur de hoc nimis. Et
adhuc error q̄ accideret ex hoc

in hac arte est multum paruus: et ideo non facimus hic nouuz preceptum. Et etiam errorz quez diximus de temperata cõplexione est paruus. Et ideo dicimus q̃ est verum verbum. G. de eo q̃ dixit de cute vole manꝰ. Et magis in ista pala vel palma apud arabes ꝛ sonat pro extrema parte palme versus digitos palme: et plus in ista que est super partem que vocatur formiculata. Et quando erit totuz hoc quod narrauimus: tunc res cum qua operantur ptes consimiles suas actiones aut patiũtur suas passiones est de necessitate vna istarum nouem complexionum: sive sint partes consimiles alijs sive non. Et ideo necessariuz est scire naturalem complexionem de istis nouem complexionibus cuiuslibet membrorum: quod illa complexio est temperata comparando ipsam actioni membri aut passioni eius. Et ista temperantia est illa que est dicta temperantia specialis speciei: ꝛ ipsa est illa complexio quam oportet ꝓseruari i hac arte aut restaurari. Et quando stabimus sup cõplexionem cuiuslibet membrorum consimilium: tunc stabimꝰ super complexionem membrorum compositorum ex ipsis. Et quandoq̃ plus: ideo q̃ complexio queda est que appropriatur membro officiali inquantuz est officiale: et quedã est appropriata ei inquantum est consimiliũ partium: non ex parte vnde est officiale. Et quando nos stabimus ex hac parte super complexionez cuiuslibet membri membrorum officialium: tunc poterimus stare super complexionem temperatam appropriatam toti corpori: ideo q̃ complexionem nos non appropriamus nisi in hoc q̃ est inuenta membris officialibus ex quibus est compositum: et ex membris officialibꝰ: ꝛ ex parte consimilium. Et est necesse vt scias in primis quod ex membris vel corporibus quedã sunt composita ex elemẽtis prima compositione: ꝛ quedã sunt composita mediante prima cõpositione. Et membra consimilia q̃ sunt partes animalis sunt huiusmodi speciei: ideo qz non generantur nisi ex sanguine solummodo: ꝛ sanguis generatur ex cibis et potibus. Et scias q̃ sperma non est ex rebus q̃ sunt pars membri aut simplex aut aliquod aliud membrorum: sicut declaratum est in naturali philosophia. Et ego faciam longiorem sermonez in tractatu de iuuamento membrorum. Nec etiam melencolia: colera: et flegma sunt elemẽta membrorum consimilium per viam secundũ quam est sanguis. Ideo quod res que generantur plusquam ex vna re non completur: nisi quando miscentur ille res adinuicem: et faciunt vnum corpus: sicut est squingibin: quod fit ex commixtione mellis cum aceto et aqua: quorum quodlibet stabat per se in actu. Et in vulua non inueniuntur melencolia nec colera in actu que misceantur cum sanguine ad hoc vt sint postea pars membri. Sed colera et melencolia sunt in corpore hominis ex certis iuuamentis: que nos festinamus declarare. Sed flegma est materia remota: ideo quod ex ipso non generantur membra nisi quando fit sanguis. Et due colere non

Flegma i mãme bri remota.

sunt materie membri nec propinque nec remote: ideo quia est impossibile ipsas conuerti in sanguinem: sed ipse sunt in eo in potentia: quia quando corrumpitur multotiens conuertitur ad eas. Et non fecit eos errare in hoc nisi locus consequētis: ideo quod viderūt quod elementa nō inueniuntur in composito ex eis nisi in potentia: cū dixerunt hoc. Sed et non conuertitur quod res que inuenitur in alia re in potētia sit eius elementum: sed sanguis est ȳle transibile vel mutabile ad aliaz rem per accidens non sicut est ȳle cibus istorum per accidens: sed sicut vita est ȳle mortis. Et ideo non dicitur quod fex et spuma sit elementum vini: sed dicit quod vinum est complemētum existentibus separatis istis ab eo: ideo quia sunt eius superfluitates separate ab eo quando digeritur: ita sunt vere due colere cum sanguine: eo quod quodlibet generabile habet aliquam superfluitatez que separatur ab ipso tempore digestionis.

de membrā

¶ Capitulum secunduz. Quod est de complexionibus membrorum consimilium.

¶ postquā est declaratum istud: ſuertemur ad ordinez nostruz ad enarrandū complexionem quorunlibet membrorum consimilium: et ab illo procedemus ad cognitionem eorum actionum et passionum: et dicemus qō ossa apparent ex suo esse: q frigiditas et siccitas dominatur super ea: et similiter cartilagines: et pili: et chorde: et ligamenta: et nerui: et vene: et panniculi: eo q caloz ea corit: et frigiditas congelauit: et iō mollificat ea calor aut dissoluit. Et ista qualitas est in vno eoz plusq̄ in alio. Et videt q siccior omnibus sit pilus: post illum os: et post illud cartilago: et post ligamentum: et post illud pāniculus: et post illud vene: et post illas sunt vene pulsatiles: et post illas neruus vel musculꝰ. Sed supfluitas frigiditatis eoruz est ista: q pilus est frigidior omnibꝰ: et post illū ossa: et post illa cartilago: et post illam ligamētum: et post illud pāniculus: et post illum lacertus: et post illum vene pulsatiles: et nō pulsatiles. Et ista mēbra. f. et. s. non appropriātur frigiditati nisi propter hoc q frigiditas est illa que cōplet ea: et dominatur in eis: non q ipsa sint priuata caloze: sicut ipsa sunt appropriata siccitati: ideo q siccitas est illa que complet ea: et dominatur in eis: non q sint priuata humiditate: quia mixtio et digestio stant sup humiditatem: et calor qui est in istis est in specie specierum accidentis. Sed membra super que dominatur calor et humor sunt caro: sanguis: et spiritus. Sed calidius omnibus est spiritus et post illum est sanguis: et post illum caro. Et per istam eādem viam incedunt humiditates: ideo q spiritus est de genere aeris: et aer est humidior aq̄ sicut declaratum est in naturali philosophia. Sed inter mēbra frigida et humida in pri-

mis est adeps:et post illum est pingnedo:et post illã cerebrũ.s. substantia medullaris:ꝛ humiditates incedunt secundũ hãc viam.Et hic est pelagus:i quo aliquis multum haberet nauigare si tempus adesset. Et in alijs nostris libris iam locuti sumus prolixe.Sed multum recordare:et caue ne obliuiscaris quod dictum est supra scilicet ꝙ de necessitate est ꝙ sint gradus virtutum actiuarum super vnã et eandem complexionem secũdum comparationem graduum virtutum passiuarum ꝛ nõ intẽdas post consilium ignoratum in hoc:ꝛ cõueniens est medico recipere cõplexionẽ istorũ membrorum a naturali.

¶Capitulum. iij. Quod est de complexionibus membrorum officialium.

ET nunc incipiemus a cõplexione mẽbrorũ officialium postquã diximꝰ de cõplexione consimilium. Et dicimus quod cor postꝯ est cõpositum ex pãniculis et ligamẽtis et neruis est de necessitate calidum propter multum spiritum existentem in eo:ꝛ propter sanguinem existentem in eo:et etiam propter partem carnosam quã habet:et stat in corpore ad similitudinẽ vniꝰ clibani ignis in domo.Sed si est siccum sicut dicunt medici:aut temperatum: aut declinans ad humiditatẽ: hac est speculãdũ.Sed mihi videt ꝙ est declinãs ad humiditatẽ propter spiritum existentẽ in eo.Sed illud quod videtur ex epate ex sua essentia est ꝙ sit calidum ꝛ humidũ.Propterea quia maior pars suarum partium est carnosa:sanguinea:et etiam ad ipsum transmittuntur multe arterie.Et hic multa sunt inquirenda:et quia medico nõ pertinẽt:ideo dimittamus. Et cerebrum est frigidum:ideo qõ maior pars suarum partium est substantia medullaris ꝛ neruosa:ꝛ similis huic.Et natura medulle que est in ipso:diuersa a natura medulle que est in ossibus:quia tu vides quod nõ est in eo pars pingnosa: aut vnctuosa:et quando coquitur ad ignem ingrossatur: et desiccat: ideo quod pars aquosa que est in eo resoluitur propter calorẽ: ꝛ remanet pars terrestris. ¶Et quẽadmodum diximus de cerebro:eodem modo diximus de nucha.Sed splen et renes ipsa etiam sunt de membris calidis et humidis:quoꝝ renes sint in hoc sub splene in gradu ꝓpter grossitiez sanguinis qui stat in splene:sicut est splen est in hoc gradu satis interior epate.

multa sũt inquirenda hic.

¶Capitulum.iiij.Quod est de complexiõe temperata et de distemperatis totius corporis.

ET postꝯ est declaratum in complexione membrorum officialiũ ꝛ consimilium ab isto possumus cognoscere quid est temperata complexio totiꝰ corporis.Quod si inueniũtur ista membra proportionata super istas complexiones: ipsum est temperate cõplexionis penitꝰ:ꝛ inueniunt in eo iste proprietates ꝛ illa signa q̃ dicit Ga.ꝙ inuentuntur in temperata cõplexione. ¶Et manifestum est qõ

Gal.

ista tēperantia non dicitur nisi in comparatione omniū partium totius corporis: ideo quia impossibile est istis mēbris consimilibus exeuntibus eis a sua complexione naturali: aut in una qualitate: aut in pluribus quod non superueniat permutatio aut corruptio per istuz exitum. Et iste exitus habet multas causas: aut ꝓpter clima aut propter yle: aut propter agens aut propter mutationem quatuor etatuz: eo quod puer est calidus: et humidus: et iuuenis calidus et siccus: et senex est frigidus et siccus: et hoc manifestum est ex eorum operationibus: et ex propinquitate et longitudine generationis. Et etiā masculi complexio est calidior et ficcior complexione femine. Et hoc manifestum est ex operatiōibus eorum. ¶ Et aliquādo permutantur complexiones propter exercitia. Et propter cibos: et propter omnia extrinseca. Et sicut potest esse ista permutatio in cōsimilibus: ita potest esse in officialibus. Et post hoc in totalitate totius corporis concordantibus nobis ipsa omnia adinuicem. ¶ Et postquam est possibile esse hoc. Et est etiam ostensuz quod exitus complexionum exeunt ad octo species apud medicos: tūc res propter quas operat membruz suas actiones: et patitur suas passiōes aut totū corp⁹: sunt nouem species apud medicū: vna temperata: et illa est naturalis: et octo sunt distemperate: eo q̄ corp⁹ cui dominatur caliditas in membris et siccitas appropriatur caliditati et ficcitati: et sic in reliquis speciebꝰ. Et hoc modo intellige quod species complexionis sanitati sunt nouē. Et temperata communicat cuz ambabus speciebus membrorum: saluo quod ipsa est in simplicibus primo in substantia: ꝛ in compositis secundario et per accidēs. Et ideo quia medici appropriant complexiōes distemperatas qualitati actiue et passiue: conueniens est appropriare complexionem totiꝰ corporis istis duabus qualitatibus solum: ꝛ propter hoc sunt secundum rationē complexiones distemperate solum quatuor.

¶ Capitulū. v. Quod est de sanitate membrorum officialiū et eius speciebus.

POstq̄ est declarata sanitas cōsimilium partiuz propter earū complexionem temperatam quā habent propriam: et in substantia conseruatam: et per accidēs mēbrorum officialium et totiꝰ corporis. Modo redeamus ad declarandum sanitatem membri officialis substantialiter inq̄situm est officiale ꝛ species eius. Et dicimus quod membra officialia: ideo quia sunt composita apparet ex eorum esse quod non operantur suas actiones et patiuntur suas passiōes: nisi quando sunt in sua qualitate ꝛ in qualitate quātitatis: inq̄stū ipsa est quātitas: ꝛ in positione sua secundum moduz naturalem: et in continuatione partiū suarum: ꝛ in contiguatione terminorū eorū in cōiunctiōe sua: et separatiōe: ꝛ in qualitate cō-

iunctionis ꝛ separationis eoꝝ: et situs eorum: et ordinationis. ¶Et quidam sunt qui opinantur quod istud intret in genere positiõis sed si vocatur positio hoc non est nisi propter equivocationem. Sed qualitas eorum est ꝙ sit forma eorũ naturalis: ꝛ quod concavitates eorum ꝛ vie sint secundum formã naturalẽ in eorum largitate et strictura: et quod sint eorũ superficies in lenitate ꝛ asperitate secundum modũ naturalẽ. ¶Sed quantitas est in tempore quãdo invenitur harum partium numer⁹ naturalis: ꝛ eodẽ modo in suis mensuris. ¶Sed modus eorũ in coniunctione est etiam modus ille naturalis: sicut coniunctio partis membri officialis: pars parti: et separatio eorum: pars a parte: et qualitas coniũctionis et separationis ītrat in hoc. ¶Et continuatio: et contiguatio: et terminatio: et separatio: ꝛ coniũctio manifesta sunt. Sed continuatio plus convenit in membro consimili ꝙ in officiali: et parvum et magnum in esse in genere mensure: et est appropriatum quantitati continue: sicut est satis vel multum et parvum appropriatum quãtitati discrete. Et quãtus mẽsura in hoc quod appropriat̃ sit convenientius appropriare eã membro cõsimili ꝙ officiali: ideo qꝛ officiale nõ est sup mẽsurã suam naturalẽ: nisi quãdo est quodlibet consimiliũ ex quibus est cõpositum super mẽsuram suã naturalẽ. ¶Sed positio. ał. oppositio: naturalis que est in membro hoc est vt sint eorum partes oppposite membris manifestis sicut cõsuetudo est membri positi. ał. oppositis mẽbris: et istũ erit locus membri naturalis in corpore: sicut est epatis ꝛ stomachi: ꝛ sic in aliis est intelligẽdũ: ꝛ ita est mod⁹ iste in positione. ał. oppositione partis membri in seipso: pars parti. ¶Sed qñ dirimus quod erit mod⁹ ipsi⁹ ex communicatione eorũ partium suis partibus est modus naturalis: hoc existit in positione. ał. compositione. prima que generalis est omnibus mẽbris corporis: sicut est communicatio omnium membrorũ principalium: eo quod non complerẽtur eorum operationes nisi cuz eis: ꝛ etiam hoc est inventuz in membro cum membro: sicut cõmunicatio stomachi cum cerebro in operatiõe sua que est appetitus. Et sicut est in partib⁹ vnius et eiusdem membri officialis cum parte que dominat̃ plus in operatiõe illius rei: sicut est communicatio omniuz partium oculi ad̃ cristallinam humiditatem. ¶Sed sunt gradus. ał. genus coniunctionis ꝛ separationis: et eorum qualitatum: quoniaz sunt ex membris que separata sunt absq; ligaturis: sicut sunt digiti. Et eorum sunt que associantur ligaturis vel adeptionibus: eorum partes intrant partes: et eorũ sunt quorum coniunctiões sunt nodatiles: et hoc modo potest esse quod movetur membruz quod est pars coniunctionis ipsius situs. Sicut est planta manus que est pars coniunctionis brachij quod est nominatũ i arabico scahat: ꝛ ipsa planta coniuncta est ligaturis ꝛ adeptionib⁹: et cum hoc est coniunctio nodatilis. Iste sunt species dispositi-

tionū que quando sunt in mē-
bris officialibus: ⁊ tunc habent
agere suas actiōes naturales:
⁊ pati suas passiones: sine illas
quas habent ab vtilitate. aī. a
necessitate: sine illas quas ha-
bēt a nobilitate. Et a capitulis
anotomie que ordinata sunt p
multos alios auctores poteris
scire istas res prolixius: et pro-
pter hoc non est mea intētio p-
longare me in eis. Et si tu vidi
Gal. sti libros Ga. et libros aliorum
medicorum qui sunt secundū
suam opinionē: et videbis istū:
tūc cognosces q̄ illud quod di-
ximus in diuisione specierum
sanitatis est multum melius et
verius q̄ illō quod dixit homo
quem scis. ¶ Et istud melio⁹ au
tem. aī. melioramentum nō po
teris cognoscere si tu non stu-
dueris in naturalibus scientijs:
quoniam oportet q̄ tu teneas
de via philosophorum aliquā-
tulum plusq̄ de via medici: ⁊ q̄
iste liber nō est fact⁹ pro illo qui
incipit tantūmodo legere.

¶ Capitulum. vj. Quod est de
sanitate aliqualiter in mēbris
consimilibus.

Et modo incipim⁹
dicere: ideo quod
inuenim⁹ de cō-
plexionibus sani
tatis appropria-
tis membris con
similibus que sunt in fine tem-
perantie secūdum se: ⁊ quasdaz
que exeunt a temperantia: sed
exitus per quem non pronenit
lesio sensibilis in actiōe aut in
passione. Et similiter est in mē-
bris officialibus: et tunc inue-
nimus ibi qualitatem tempera
tā: ⁊ quātitatē temperatā: ⁊ posi
tionē tēperatā: ⁊ cōmunicatio⁹
nem temperatā. Et ista est bo-
na dispositio super quam visus
fuit. G. demonstrare in tracta- a
tu habitudinis bone: et qui eaz
voluerit addere. aī. adiscere in
isto libro non reputo malum.
Ideo species sanitatum q̄ sunt
in officialibus membris sunt
apud medicos octo: quatuor tē-
perate: et quatuor distemperā-
te: aut augmentate. ¶ Sed q̄n-
tum genus specierum vel gene
rum dispositionum quidā sunt
qui opinantur quod est vnum
in quo communicant membra
consimilia et officialia: ⁊ illa est
forma coiunctiōis nostre. Ideo
quia coniunctio est duob⁹ mo-
dis sicut scis vna est cōiunctio
nodatilis: alia est coniunctio
vera: ⁊ vera est appropriata ma
gis consimili: et alia plus offi-
ciali. Sed coniunctio vera illa
est consimilium: et debet nume
rari in habitudine sanitatis eo
rum. Amodo declarauim⁹ om-
nes species habitudinum sani
tatum membrorum consimiliū
et officialium: communes siue
proprias. Et declaratum est in
omnibus per quem modum est
eorum communicatio. Et fuit
necesse illi declarationi: ideo q̄
operatio complexionis tempe-
rate membri officialis non est
vna et eadez operatio cum illa
consimilium: ideo quia est con-
similibus propria et in substan
tia: et officialibus secundaria:
et per accidens ⁊ alij medici nō
subtiliati fuerunt in faciendo
hanc diuisionem.

¶ Capitulū. vij. Qō est de actio
nibus ⁊ passionibus ⁊ de virtu
tibus membrorum.

Modo volumus tractare de actionibus ⁊ passionib⁹ proprijs in quolibet membro: ⁊ iste intentiones ⁊ cognitiones sanitatis stant loco causarū finalium: et ille de quibus hactenus loquuti sumus stant loco causarum formaliuz: ⁊ materialiū ⁊ hic ē ponēdū vnū pricipium naturale. ¶ Et dicimus iam esse ostensum in naturali philosophia qđ quodlibet corpus est compositum ex materia et forma: et ꝙ materia nō est inuenta nisi propter formam: ⁊ propter hoc collectum ex materia et forma scilicet ens naturale non est nisi propter operationes suas proprias in ipso. Ideo dicit Aristo. quod natura non facit aliquid inuanum. Et similiter inuenitur istud in reb⁹ artificalibus: verbi gratia: quia ligna nauis non sunt inuenta nisi propter formam nauis: ⁊ figuram suam: ⁊ est inuentum collectum ex his ambobus propter operationem nauis scilicet nauigare in aqua. ergo de necessitate est inuenire in membris hominis rem que sit etiā hoc modo scilicet qđ sit in eis res stans loco materie: ⁊ res stans loco forme: ⁊ res tertia scilicet actio et passio: que res ipsa erit finis collecti eorum. ¶ Et hic est necesse inquirere in primis que sit illa res in membris que stat loco forme: ⁊ que loco materie: ⁊ postea veniemus ad declarandū actionem ⁊ passionem cuiuslibet eorum. Et dicimus quod membra consimilia apparent: vt in pluribus eorum quod sint loco materie compositi. Quia ossa manuum ⁊ ligamenta: ⁊ chorde: et nerui: ⁊ caro: ⁊ cutis apparēt ex eorum esse quod non sint inuēta: nisi propter formam manus ⁊ forma manus que est composita ex illis non est inuenta nisi propter actiones ⁊ passiones: q̄bus ipsa appropriatur scilicet quod manus non posset extendi nec contrahi: nec colligere: nec facere alias suas operationes nisi propter hoc quod est cōposita. ¶ Et quāuis mēbra consimilia non sint inuenta nisi ꝓpter composita: tamen habet quodlibet eorum per se operationem propriam que manifestatur plus ī composito scilicet quod manus non haberet firmitudinem ad sustentandum res nisi propter ossa ⁊ non haberet posse plicare se nisi propter carnem: ⁊ propter neruos: ⁊ alia similia. Ergo postquaz diximꝰ quod membra consimilia non sunt inuenta nisi propter cōposita: necesse est nobis videre si hic est aliqua res propter quam sit inētū compositum ⁊ collectū ex eo cum qua compleat̄ oꝑatio cōpositi. ¶ Et dicimus qđ actiones ⁊ passiones naturales mēbroꝝ nō fiūt nisi ꝑꝑ calorē inatū ī ipsis p̄ter calorē cōpl̄onalez q̄ est in mēbris ꝯsil̄ibus. Et hoc est demōstratū per sciētiā demōstratiuam. Et cognitum per experiētiā anotomie. quod. s. inuenitur in corde vnū corp⁹ vaporosum calidum in fine qđ mittitur ab eo ad oīa mēbra per viā arteriaruz: ⁊ ita opinatur quod sit in cerebro. ¶ Et postquam sic ē: ⁊ ꝯiunctū huic qđ oēs actiones ⁊ passiones nō fiūt nisi per calorē intrinsecum: sicut est declaratū in naturali ph̄ia: ⁊ decla

rabitur adhuc in isto libro. ergo membra non faciunt suas operationes nisi cum formis eorum compositionalibus: et cum eo qđ accidit eis de isto calore: et coniunctum in membro de istis duobus caloribus. supradictis istđ est sua forma: cũ qua agit et patitur. ¶ Et abhinc potes cognoscere dominationem cordis super omnia alia membra: quia tu vides quod ipsum sufficiẽs est ex se: et alia indigent eo. Et similiter cerebrum est in hunc modum super membra in quibus dominatur: ergo membra simplicia non fuerunt inuenta nisi propter composita: et composita sunt inuenta propter istum calorem qui est missus a corde: et iste calor stat in eis loco forme et per istam collectionem fiunt actiones et passiones que sunt proprie in quolibet membro. ¶ Sed si sufficit iste calor in faciendo hoc: aut sine hoc est alia virtus stans isti calori loco forme. ista non est res quam medicus habeat inquirere: sed dimissa nobis. ¶ Et dicemus breviter quod hic sunt alie virtutes preter formas cõplionales que vocantur anime. Et istud est cõueniẽs anticipare in paucis vobis antequã tractem9 de actionibus et passionibus cuiuslibet membrorum: et narrare quot sunt ille species et postea reuertamur ad inquirẽdum rem cui appropriatur quodlibet membrorum et istud erit quando cognouerimus in primis virtutes a quibus veniunt operationes. Et scias quod genera operationum sunt notiora quo ad nos quam virtutes: et virtutes apud naturam notiores: et ideo dicimus quod phici et medici quãdo speculantur in operationibus: dicunt quod virtutes que sunt in homine sunt tres: aut virt9 naturalis: aut vitalis: aut animalis. Virtutes naturales apud eos sunt cum quibus fit nutrimentũ argumentũ et generatio Et vtutes vitales ap đ eos sunt virtutes pulsatiles que sunt in corde: et habent dilatare et constringere inspirando et respirãdo: et virtus motiua que est in corde que vocatur electiua per quam mouetur animal ad appetendum rem vel fugiendum ab ea. ¶ Et virtutes animales apud eos sunt quinq virtutes sensuũ scilicet tactus et gustus: et odoratus: et auditus: et visus: et etiam virtus motiua in loco: et virtus imaginatiua: et extimatiua: et cogitatiua: et conseruatiua et reminiscibilis: et ista est qua vsi sunt medici in diuidẽdo virtutes anime: et quãuis nõ sit. cõueniens parum tibi potest nocere in hac arte. Sed conueniẽs omnino est illa que fit secundũ motum naturalem. Ideo quod manifestum est qđ iste operationes non possunt appropriari quatuor qualitatibus solum: sz etiam virtutibus additis super eas quevocant anime. Et postquam innestigati sunt super istas operatiões que vocantur anime: dicũt quod quedã sunt operationes que appropriãtur plante: que habet tres virtutes supredictas scilicet nutriuam: et post illam crescitiuam: et ista est finis nutrime: et post illam generatiuã: et ista est quasi finis crescitiue. Et est declaratum ibi qđ ipse sunt anime: ideo quia sunt organice: et quia non sunt, virtu

res naturales: quod si ipsi non appellauerunt eas naturales nisi largo mō: istud esset veritas si ipsi crederent quod ipsa esset aīa ꝑm relationem: aut ꝑm operationē. Sz si ipsi credūt q̄ ipsa in sui essentia sit virt⁹ ꝓpria solū: istud est error ⁊ significat sup opīonē eorum qđ ita est: qr non videm⁹ qđ Gal. in vno suorum librorꝝ assimilat ipsam adamāti: ⁊ venit ad diuidendum eam. Sed virtus pulsatiua est de necessitate cibatiua virtus: ⁊ diuisiua: ⁊ prīceps: qr cū ipsa cor dat calores alijs membris ⁊ est sicut seruiens virtuti p̄ncipali cibatiue: quia cū ipsa cōseruat̄. Et iō non est ꝯueniens ponere illam vnā virtutē per se ab alijs v̄tutibus: ideo quia est ista virt⁹ aīe nutririue sicut alie virtutes. v. sue virtutes: sicut attractiua: retentiua: et digestiua: et expulsiua: et discretiua: quāuis virtus pulsatilis approprietur plus vite propter multum calorez qui est cū ea. Et quidā sunt q̄ appellāt plantam in ista virtute hayguam. s. vegetatiuā. Et forsitan medici non vocauerunt istam virtutem euentationis vitalez: nisi ꝓpter hoc quod appropriatur plus vite: quāuis sit de genere nutritiue sicut diximus.

¶ Sed eorum diuisio per quaz diuiduntvirtutes aīales ad sensum: ⁊ ad virtutem motiuam in loco: ⁊ imaginatiuam: ⁊ rationalē: ⁊ ꝯseruatiuā: ⁊ reminiscibilē est oīo vera: saluo quod virtus motiua in loco nō est aliud pl's quā elenosoia. s. virtus motiua voluntarie: qñ cōcordatur cum ea imaginatio ⁊ cōsiliū: ⁊ ita est declaratū in libro de anima. Et ipsi numeerātvirtutē motiuam voluntarie in numero vitaliū. Et ponunt motiuam in loco aliam speciem: et istud non est ꝯueniens: quia non est nisi virtus nutritiua: ⁊ crescitiua: ⁊ sensitiua: ⁊ generatiua: imaginatiua: et appetitiua: et ratiōalis: et motiua: et lactatiua ex istis: sicut est extimatio: aut cogitatiua: et conseruatiua: ⁊ reminiscibilis. ¶ Et iam est hic declaratum vel dictum quod virtus rationalis est magis spiritiualis quam imaginatiua: quia perfectio virtutis rationalis est apprehensio rerum vniuersalium sicut potest itelligi a philisopho in tertia particula prime summe physicorū: ⁊ in primo posteriorum: quāuis intelligatur cōtrarium circa finem primi libri physicorum. Et qui habebit necesse soluere ista dubia requirat in locis illis. Et quia res vniuersales que sunt apprehensiones virtutis rationalis habent particularia. necesse est inuenire in homine virtutem que apprehendat essentiam illorum particularium cōtentorum sub vniuersalibus: et virtutem aliā recordantem ista particularia que sunt comprehensa a virtute propria eorum apprehensionem. Et ideo quis ista virtus apprehensitiua particularium non apprehendit ea nisi habitudinib⁹ imaginatis: fuerunt de necessitate tres v̄tutes scilicet extimatiua: que app̄hēdit essentiam particularium: ⁊ reminiscibilis impressionis extimate. Et imaginatiua a qua apprehendit extimatiua suam impressionem: sicut seruientes virtuti rationali: ideo quia seruiens preparat seruito ea que

sunt sibi necessaria: aut studet in aliqua rerum appropriatarum seruito. ¶ Et manifestum est quod virt⁹ imaginatiua properat virtuti ratiōali ea que nō sunt apprehensa: sicut est manifestum quod due apprehensiones scilicet existimatiua: ⁊ cōseruatiua appropriantur apprehēsioni virtutis rationalis: ⁊ quādo remouentur res vniuersales a virtute rationali: ⁊ virt⁹ reminiscibilis facit recordari essentie particularis: ⁊ cognoscit illā virt⁹ existimatiua: ⁊ tunc inuenit virtus imaginatiua habitudinem illius essentie ꝑticularis que est recordata a reminiscibili ⁊ cognita ab existimatiua. Et quando imaginatiua iam venit super suam habitudinem tunc virtus rationalis reducet ad se illud qđ erat ꝑuatū ab ea. ergo iste tres virtutes ex hac ꝑte sunt ministrātes v̄tuti rationali: ⁊ ministrās est lactās ecce qꝛ sunt lactātes ex hac ꝑte sicut dictum est. ¶ Et ista verba sunt dicēda. als dimittenda hec ſm qđ stant: ⁊ recuperāda a naturali: quāuis nō sit necessariū arti medicorum scire hoc: nisi ꝑ modū electionis melioramēti. Sed est sufficiens medico in istis rebus cognoscere cōpl'onē cui appropriat̄ vnaqueq; istarum virtutū ꝯseruādo ipsam si esset presens Et restaurādo ipsaꝫ si esset deperdita: ideo qꝛ sufficiēs est ei in hac arte venire a cognitione forme compl'onalis: ad formaꝫ spiritualem: sicut est sufficiens ei venire a cognitione materie ad cognitionē quatuor humoꝝ ⁊ membrorum.

¶ Capitu. viij. Quod est de iuuamentis membrorum consimilium.

Sed cum quieuit res super locū suū positum in hac arte: tunc erit manifestum quod omnia membra non sunt inuenta: nisi propter has virtutes: ⁊ iste virtutes propter has suas actiones: ergo non est inuētū in corpore aliqđ: mēbrorum: nisi ꝓpter aliquam actionem istarum virtutū: aut passionem earum. Ideo est nobis necessarium inquirere actiones et passiōes mēbrorū: ⁊ cōpl'onē cui appropriant̄: ⁊ cognoscentes illud cognoscimus sanitatem cuiuslibet membri: per suas finales causas ꝑdictas in hac arte: iō qꝛ iā cognouimus eā per cāꝫ materialē ⁊ formalē. Sed causam efficiētem nō est necesse nobis hic narrare. ideo quia iā est separata: saluo si ibi esset res q̄ staret loco efficientis in statu cōseruante. ¶ Et incipiem⁹ a iuuamento mebrorum simpliciū: ⁊ dicemus quod res quā diximꝰ que est necessaria ꝑ aliā est duobus modis: vnus est vt sit essentia prime necessaria essentie vltime: sicut fuit intentio essentie consimiliuꝫ necessaria ꝓpter intentionem essentie officialium. ¶ Alius est vt non sit ex necessitate sed est qꝛ meliora sunt duo q̄ vnū: ⁊ significat nobilitatē in agente ⁊ patiente: sicut oculus qui nō est inuēt⁹ nisi ꝓpter necessitatem videndi: sed natura duplauit eos ꝓpter melioramentū duplationis: sicut nos declarare debem⁹. ¶ Sed nos nō recordabimur istoꝝ iuuamētoꝝ nisi

illius qđ erit magis necessariū. ¶De mēbris simplicibus quedam sunt ossa et similia ipsis: sicut cartilagines: ꝛ vngues: quedam sunt nerui: lacerti: ligamēta: panniculi: chorde: cerebrum: et ossa sua: et nuchya: ꝛ caro: ꝛ sepum: et his similia: et pili: ꝛ cutis: et sanguis: ꝛ flegma: ꝛ colera: et melēcolia ꝛ spiritꝰ. ¶Sed ossium maius iuuamentū ipsorum est ad fortificandum et stabiliendum: et in summa ipsa sunt sicut fundamentuz totius corporis. Et iuuamentum secūdum est ad defendēdum et abscondendū: sicut ossa capitis: et ossa pectoris. Sed multitudo eorū in corpore fuit propter motus particulares: et multos: qꝛ manus non posset moueri per se: nisi esset discontinuata ab osse brachij cum contiguitate amborum ossium. ſ. manus et brachij: et ita est in quolibet mēbrorum nodatilū mobiliū discontinuatorum. Iuuamentū tertiū est: vt possit fieri resolutio superfluitatū vaporosaruz: sicut sunt cōmissure que sunt in osse capitis. Et potest esse qꝛ sunt et alia iuuamenta: ideo qꝛ si eueniret aliqua lesio alicui ossium: non transiret ad aliud os alteriꝰ mēbri: qꝛ discontinuatū est ab illo. Item fuit necessitas multorum ossium propter diuersitatem figure eorum: et qualitatis fm illud propter quod ordiata sunt: et propter paruitatem et magnitudinem eorum. Sed diuersitas in paruitate et magnitudine est sicut ossa parua que sunt in digitis: et ossa cruris et coxe. Sed diuersitas in figura. al. in forma: est sicut osquod de necessitate habet esse fortez grane fuit factum durū et clausuz: et illud in quo fuit intentio vt esset leue: fuit factū durū ꝛ perforatū in qualitate: ꝛ illud quod habet de necessitate esse coniūctum cum carne fuit factum tenerū: sicut cartilagines et similia: et ista iuuamenta sunt nota per se: ꝛ homo potest cognoscere maiorem partem per seipsuz vel ab eo qui aliquantulum studuerit in cognoscendo. Sed vngues fuerunt facte propter duo iuuamenta vnum quod est cōe: et est propter conseruationē extremitatū digitorū: sicut: ponitur ferrū in postremo haste lancee. Scōm est propter sustentamentum carnis digiti qñ capit aliquid. Et istud iuuamentum est magis proprium in vngubus manuum quam in vngubus pedum. Sed primum iuuamentum communicat homini et alijs animalibus. In iuuamentis neruorum cadunt multa dubia Gale. sentit quod iuuamentum eorum ad ferenduz sensum et motum voluntariuz omnibus membris. Sed quod apparet ex sententia Aristo. est quod non sit factus nerus nisi ad temperandum calorem intrinsecum: ad hoc vt det virtutem sentiendi: et hec opinio sequitur plus iuuamēta cerebri. Sed si est instrumentuz motus voluntarij in hoc cadit speculatio. Et confirmatio Gal. qꝛ sensus ꝛ motus sint a neruis est: co qꝛ remoto neruo remouetur sensus et motus: ꝛ hoc non est per viam demonstratiuam. Et iam disputauimus hoc in libris logicalibus. Sed apparet qꝛ iuuamentum nerui est de genere iuuamēti cerebri: ꝛ apparet ma

Arist.

Gal.

nifeste q̄ nascantur ab eo: et q̄ non sunt fixi in eo: sicut dixit Gale. Et ligamentorum iuuamentum: et chordarum ad motum voluntarium est apparens ad oculum. Et panniculi fuerūt facti propter abscondere ⁊ defendere: et etiam vt sustineat membra que sunt suspēsa: ⁊ retineāt ea quātus hoc iuuāmentum sit magis proprīū ligamentis. Et iuuamentū pāniculi positi supraventrem est de specie huius iuuamenti: eo q̄ prohibet intestina egredi de propriis locis sicut accidit hernioſis. ¶ Sed venarum due sunt partes: vna est arterie que portant spiritum et sanguinem a corde: et iste sine dubio fuerūt facte ꝓpter hoc: et fuerūt ramificate et partite per totū corpus ad ferendū rē istā: aut spiritū solum: aut spiritus ⁊ sanguinē simul. ¶ Alia est non pulsatilis in quibus non est spiritus sensibiliter: nisi nos induceret ad hoc vnum dictū simile dicto qđ dicit. G. in epate: quia dicit q̄ est fons spiritus naturalis: quem diximus non esse: nisi propter virtutem nutritiuam. ¶ Sed q̄ apparet ex iuuamēto istarum venarum est: quia facte sunt ad diuidendū sanguinem coctū in epate per alia membra ⁊ propterea fuerunt ramificate sicut arterie. ¶ Hic scire debes q̄ Arist. vult q̄ cibus ⁊ nutrimētum omnium membrorum fiat ex duobus sanguinib⁹ mixtis insimul: et sanguis qui est in venis non pulsatilibus ⁊ in epate est sicut materia sanguini misso per arterias cordis: et q̄ sanguis arteriarum est sicut forma sanguinis: et hoc est quia dat eidem complementū ⁊ coctionez: et facit ipsum cibus propinquū actui. Et G. sentit q̄ sanguis q̄ prouenit ab epate pervenas ad membra est cibus propinquus per se. Et probatio quidē philosophi in hoc est hic: q̄ sanguis vt est sanguis est conueniēs vt sit cibus mēbris ⁊ omne qđ nutrit debet euenire mēbris: ⁊ duo sanguines vt sit cibus mēbris veniūt eis: ergo membra debēt nutriri ex eis. ¶ Et propterea q̄ vnus eorum est crudus et alter coctus: crudus conuenientior est vt appropriet̄ materie ⁊ coct⁹ forme: ergo debet esse comparatio cocti ad crudum sicut forme ad materiā ⁊ hoc est declaratuz bene in libro de animalib⁹. Et ex verbis. G. apparet q̄ idē asserit q̄ mēbra superiora cibantur a sanguine arteriali: qñ precipit incidi arterias in passione emigranea: et in epilentia perseuerante: et vtinā ego scirem quid prohibet euz credere q̄ iste sanguis arterialis nō nutrit alias partes corporis. ¶ Sed cerebri medulle sunt due species: vna est que stat in olla capitis: ⁊ istā sine dubio est yle. i. materia spiritus cum quo fiūt sensus. Sed medulla que est in ossib⁹ est superfluitas cibi eorum. Et ossa solida non habent medullā: quia non sunt perforata, Et nomen medulle dicit equinoce ad hāc medullam: et ad eam que est in olla: et non nominamus eā medullam nisi quia sic a vulgo nominatur. Sed medulla que est in ossibus est superfluitas penitus: et hec est substantia temperata. ¶ Sed natura nuche est de natura cerebri: et iuuamenta eorum sunt eadem et adhuc exponam differentiam que est

prima pas.

Geba.

Ga

inter

interea quando narrabo inua menta membrorum officialiuz.

¶Sed carnis due sunt species sicut dictum est: z Arist. dicit su per has duas: qz sunt instrumẽ ta sensus tactus: propie stãtia cũ eo: sicut stat oculus cũ visu: z demõstrat hoc quia sensus sim plex non inuenitur nisi a corpo re simplici: et q neruus est ser uitor carnis in hac apprehẽsio ne ad tẽperandũ spiritũ sensus qui mittitur a corde: z ista fun damẽta necesse est vt medicus a nobis recipiat: et nos dicim9 de sensu et motu: q vna ex reb9 a qua est eoz permanẽtia sunt cerebruz et nerui. Sed vna spe cies carnis quã Gal. vocat mu sculosam est vnũ ex mẽbris offi cialibus: et in illo est virtus pri mi motoris. Propterea q istud est illud qõ monetur ex se per hãc virtutẽ: z non monetur per aliud mẽbrũ qõ ipsum moueat: qz si per aliud moueretur: hoc induceret nos ad inueniendum corpus aliud qõ monebit ex se. Alias res duceretur in infinitũ quia nullus corpus monet nisi moueatur. Et est necesse q res quiescat apud primũ qõ mone tur a motore imobili: z hoc pro batum est in naturali phia. Et hec species carnis apud Gale. est instrumentũ motus localis: et loquemur de ea quãdo loque mur de mẽbris officialib9. Sed caro spõgiosa inguinum: z sub ascellarũ est facta ꝓpter expul sionem superfluitatũ. Et nõ est multũ longinquum ad creden dum: q multa ex carne nõ sit fa cta nisi ad implendum loca va cua: et ad defendendum. Et in summa istud est simplex mem brũ in quo cõicant oia aialia: si cut coz est membruz officiale in quo cõmunicãt oia animalia: z sanguis manifestum est q non fuit fact9 nisi ꝓpter vnã dua rũ rerum aut ꝓpter dandũ nu trimentũ sicut sanguis qui est in epate: z invenis quas opinã tur medici vt nascantur ab epa te: aut vt sit vehiculuz spiritus: et caloris: et iste est sanguis ar terialis. Flegma est sanguis in digestus: et propterea debet di ci supfluitas sanguinea: hoc est superfluitas diminuta vt sit san guis: non superfluitas: cuius separatione a sanguine rema neat sanguis completus sicut a colera et melencolia: ergo si ita est: esse flegmatis fuit in corpo re de necessitate: hoc est q ipossi le est cibũ conuerti: nisi ex eo ge nerẽtur superfluitates flegma tice. Et põt esse cum hoc q sunt in ipso alia inuamenta: qz hu mectat mẽbra: z adaptat ea ad cibandum: et quasi est sicut ci bus preparatus eis: qñ cib9 tar dat eis. Sed melencolia z cole ra sunt primo et per se in corpo re propter necessitatez: qz cibus chilosus q vadit de stomaco ad epar non posset digeri: nec esse sanguis: nisi separentur ab eo iste due superfluitates: sicut mu stũ non potest esse vinũ: nisi se parentur ab eo due superfluita tes vna grossa terrestris: z alia subtilis: et propterea ordinauit natura eis propria mẽbra: z nõ fecit sic flegmati: qz iste due su perfluitates non habẽt aptitu dinẽ vt possit esse ex eis aliqua pars mẽbri aliquo modo: quod in flegmate bene põt eẽ. Et ap paret etiã cũ hoc q natura non preparauit istas: vt essent instru mentũ seruiẽs virtuti nutritiue

Flegma.

Melẽcolia.

per viã electionis boni: qꝛ bursa fellis habet vnũ meatum ramificatum: qui aduenit intestinis superioribus et partibꝰ infimis stomaci: et in aliquibꝰ hominibus stringit. al. tãgit stomacuꝫ: ⁊ facit idẽ opus qđ facit in intestinis: qꝛ bursa fellis mãdat per hũc meatũ intestinis ꝑtem colere: que moueat ea ad expellendũ superfluitates: ⁊ facit quasi abstersionez. Et similiter splen habet vnũ meatũ qui tangit os stomaci: et mittit ei partẽ paruã melẽcolie ad pũgẽdũ illud: et ad mouendũ appetitum cibi: qꝛ ista operatio prouenit a rebus acetosis: et multa verba dicta sunt in alijs libris: sed nõ expectes ex me vt laborẽ ad mirandum ea. ¶ Sepi vtilitas in corpore fuit: vt calefaceret sicut girbum dyafragma. Et sepum est superfluitas sanguinis cocti a quo cibata sunt mẽbra. Et ꝓpter hoc qñ est in corpe tẽperate significat magnã sanitatẽ: qꝛ significat sup̄ bonitatẽ nutrimeti: ⁊ qñ non inuenitur in corpore significat ꝙ non est bona digestio: quia nõ est superfluitas que venit a bona digestiõe: hoc est calida et humida. Et necessarium illud est ad implendũ vacuitates etiam membroruꝫ: sed quando multiplicatur in corpore significat super malam dispositionem: quia multitudo materie nutritiue que est sanguis est conuersa in sepum: ⁊ tũc infrigidãtur mẽbra ⁊ moriuntur: qꝛ in hac superfluitate nõ est sensus ⁊ perdũtur mẽbra sensibilia qñ multiplicant̃ super ea. ¶ Piloꝝ capitis superciliorũ: ⁊ palpebrarũ iuuamentũ est vt defendant: et hoc est manifestũ. Qꝛ videmꝰ ꝙ pili capitis defendũt cerebrũ a frigore: ⁊ calore: ⁊ superciliorũ et palpebrarũ adiuuant ad defendẽdũ oculos a rebus extrinsecis. Sed pili subascellarum: ⁊ pedum et multi alij qui sunt super superficie corporis: qđ apparet ex eis plus est ex necessitate materie: eo ꝙ generat̃ pilus ab vno vapore fumoso adusto ſm Gal. et hoc indiget speculatiõe qꝛ videtur ꝙ pilus sit corpus extẽdibile: siccum: et tale est superfluitas cibi sicci: quando nimis excoquitur: durãte in illo admixtione pinguedinis: ergo nõ est ille vapor cuius sit aggregatio partis supra partẽ. Sed est corpus cõtinuum fortis continuationis: extensiuum: crescens in longitudine. Et mihi videtur quod natura adducit istum vaporem: vt sit materia pili: ad hoc vt pilus trahat illam malã materiam ex corpore ad mundificandum ipsum per hoc: sicut tu vides, quod similiter artificialiter faciunt laboratores terre: qui quando volunt vt ipsa fructificet: seminãt semina que habent attrahere partem terrestrem adustam: et per hunc modum potest esse vt sit iuuamentum corpori. ¶ Sed cutis videtur esse propter defendere: ⁊ abscondere: et stat foris sicut sunt cooperture membris intrinsecis. Et spiritus sunt propinqua instrumenta virtutis regitiue corporis: et sic dicenduꝫ est quod ministratur a quatuor virtutibus: aut quinqꝫ: hoc est attractiua: retentiua: digestiua: et expulsiua. et discretiua. Et adhuc est inuenta alia virtꝰ: q̃ cõicat toti corpi: que regitiua nũcupat̃: ⁊ q̃ sit: ⁊ vnde sit

Splẽ.

Gal.

multa dicenda sunt: et postea disputabimus: ꝛquicquid sit ab anima est: ꝓpterea priuatio eiꝰ est subita mors necessario.

¶Cap. ix. Quod est de inuamẽtis membrorum officialium: que sunt instrumenta virtutis nutritiue.

¶Et postꝙ narrauimus inuamenta membrorum simplicium: narrandũ est inuamentum membrorum officialium: ꝛ vnicuiusꝙ partis ipsorum. Et hoc faciemꝰ breuiter: exceptis casibꝰ in quibus ꝓlongandi sunt sermones illis qui nobis sunt similes. Et eligemus ex his qđ manifestum est: ꝛ qđ opinatur esse magis necessarium in hac arte: et incipiemus a membris que sunt instrũ virtutis nutritiue: quia hec est virtus necessaria prima nostro esse: ꝛ ꝓpterea fuit corruptio suarũ operationum mors. ¶Et dicimꝰ, ꝙm ꝙ testificantur sensus membra disposita ad faciendas opationes istiꝰ virtutis sunt stomacus et sui ministri: sicut os: et instrũ eius: ꝛ ysofagus: ꝛ post hec intestina: ꝛ epar: ꝛ vene: et renes: et splen et saculus fellis: et vesica. ¶Primum inuamentũ oris est masticatio cibi: ꝛ ꝓpterea fuerũt positi dentes: vt faciant ad hoc conueniens preparamentum: dentesquidem anteriores: vt incidant: maxillares: vt frangant: molares: vt molant. Et scias qđ in ore est aliquantula digestio: et homo quem tu scis appellat eaz alio nomine. ¶Ysofagus est meatus per quem transit cibus ab ore ad os stomaci: ꝛ operatio sua non est nisi in duabus virtutibus: que sunt lactantes virtutem nutritiuam: hoc est attractiua: et expulsiua: quia est necesse attrahere ab ore: et expellere ad stomacum: et quando ista operatio perditur: mortꝫ homo fame. ¶Et instrumẽtum seruiens nature in his duabus operationibus: necesse est vt varietur: et apparet per anotomiam quod ysofagus est compositus ex duabꝰ tunicis: vna que est secundum latitudinem: et alia que est secũdum longitudinem: et ista que procedit secundum longitudinem quando colligitur: et constringitur: et ascendit ad epiglotum: tunc fit attractio: ꝛ illa que vadit in latitudine facit expulsionem quando aggregatur: et amplectitur cibum: sicut volamanꝰ aggregat se super res humidas: et constringendo eas expellit. Manifestum est quod stomacus est locꝰ digestionis missi cibi eidem ab ore: conuertendo illum in kilum: quia non potest conuertere ipsum in sanguinez. Et hoc apparet ab eo: quod ministri sui in hoc opere sunt quatuor virtutes particulares supradicte. Sed digestio est magis manifesta in tunica carnosa: propter calorem qui est in ea plus: et propter illud quod ei aduenit ex arteriis: et venis: que ei adducũt calorez: ꝛ etiaz est suppositus epati: ita ꝙ ipsum calefacit: quia epar est ei circa positum a latere dextro: et splen est ei circa positus in latere sinistro: qui dat calorem. Sed attractio cibi quam facit ysofagus ꝛ meri fit per tunicam villorum longitudinalium: et adiuuat ipsum in hoc quod est in eo de tunica diametrali angula-

Kilũ.

Retentio. ri. ¶ Et receptio. al's retentio et expulsio fiunt per tunicam que ꝓcedit per latitudinem: ideo qꝛ qñ recipit cibum illa tunica aggregatur super ipsum ab oī parte quousqꝫ cōpletur digestio: et digestione facta aggregant̄ oēs sue partes superiores super eā: et p̄munt eā inferi⁹: ⁊ est expulsio ꝑ hāc tunicā q̄ vadit ꝑ latitudinē: ⁊ hꝫ duas opatiōes ꝯrias: hoc est expulsionē inferi⁹ qñ est facta digestio: vel superi⁹ ꝑ vomitū. Sed opatio v̄tutis discretiue non est multū manifesta in stomaco: nisi dicerem⁹ ꝙ stomachus nutriretur ex chilo: quare desideraret cibum: ⁊ aggregaretur super ipsuꝫ: qđ fit in eo. ⁊ opinio affirmat hic: ꝙ si non diceremus ꝙ stomach⁹ nutritur ex chilo: quare desideraret cibum ⁊ aggregaretur super ipsum: ⁊ cessaret fames qñ comedimus: alias qñ desideraret ⁊ aggregaret̄ super ipsum nō esset virtus discretiua vel eius operatio multum manifesta in eo. Et si contingat ꝙ vnū membrū seruiat alteri: se ipsum obliuioni nō tradit: ergo recipit nutrimentū: ⁊ vtilitatem ex eo. Et accidit vt aliqui ex nostris socijs dubitent ex hoc: quia membra ex chilo nō debent nutriri: nisi postq̄ conuersus fuerit in sanguineꝫ: ⁊ nō est adhuc cōuersus in sanguinē in stomaco. Ergo dicamus ꝙ stomacus nutritur ab eo ex modica re: que plus assimilatur qualitati quā quantitati: et testificatur ex hoc ꝙ subito quiescit fames: cum comedimus sicut subito quiescit sitis cū bibimus. Et adhuc non est inconueniens ꝙ in eo sit aliqua pars subtilis qua nutriat̄ cito per aliquam humiditatem: q̄uis nō sit sanguinea: quia tu vides multa animalia que nutriuntur: licet nō habeāt sanguinem. Et digestio fit in eo per caliditatem ⁊ humiditatē primo: et secundario fit per aggregationem quā facit stomachus super cibum: ⁊ qꝛ ipsum amplectit̄. Et ꝓpterea tūc quanto stomachus in animalib⁹ est grossior et durior: tāto fortior digestio fit: ⁊ hoc apparet in stomachis volucruꝫ. Et ꝓpterea voluerunt quidā antiquorum ꝙ digestio fiat ꝓpter cōstrictionem aggregatiōis. Et opinātur ꝙ stomachi volucrum ꝓsint stomaco: sicut sunt stomachi gallinarum ⁊ perdicum: qꝛ hoc membrū nō fuit positum in eis durum et forte nisi ꝓpterea: quia nō habent dētes molares. Sed intestina etiā videntur esse instr̄a nutrimenti: qꝛ ipsa non fuerunt facta principaliter nisi vt transeat per ea digestus cib⁹ in stomaco per foramen qđ appellatur porta. Propterea cū facta est digestio in stomaco aperitur locus iste ⁊ mittitur cibus ad intestina: ⁊ interim epar trahit ab illis succositatem chili ꝑ venas que attingunt istud: ⁊ qñ compleuerit operationes tūc expellunt intestina superfluitates inferius: et illa est superfluitas sicca. ergo vtilitas intestinoruꝫ est bina: prima: quia sunt via ꝑ quam cibus vadit ab illis ad epar. Secunda ꝓpter expulsionem superfluitatis sicce. Et virtus in illis manifestior est expulsiua. Et propterea fuerunt ambe sue tunice euntes per latitudinem. Sed virtus attractiua non est manifesta in eis: ꝓpterea non habuerūt tunicam vnā in longitudinem: ⁊ ipsis est vir-

Opatio.

tus digestiua:quia eorum complexio est propinqua cõplexioni substãtie stomachi. Sed illa intestina nõ habuerunt multã reuolutionem nisi vt moraretur in eis cibus donec epar traxisset ab eis qõ necessarium erat. Et propterea dicit Aristo. q animalia habentia paucam reuolutionẽ in intestinis sunt gulosa. Et habuerunt duas tunicas vt essent fortiora: q sunt via superfluitatum:et etiam quia oppositio virtutis expulsiue i hoc est fortior. ¶Manifestum est in epate qõ est immutatiuũ cibi ad conuertendum ipsum in sanguinem:z postea mittit ipsum ad oia mẽbra:z ppter dominationem quã facit super omnia membra nutritiua opinabatur Gal. q esset penitus in virtute nutritiua pn ceps:z ipse nescinit q postremũ nutrimentum est in corde: et in eo pria virtus nutritiua est princeps. Et apparet de hoc mẽbro q habet quinq virtutes dictas hoc est digestiuam:qñ facit sanguinem:retentiuam tempore digestionis:attractiuam quando trahit chilum ab intestinis: discretiuaz qñ diuidit z cognoscit tres superfluitates: hoc est superfluitas aquosa quam trahunt renes:colerica quam trahit bursa fellis:melencolica quam trahit splen. Et inueniri virtutem expulsiuam affinem virtuti attractiue magnuz dubium est:z hic non est locus sue solutionis. Et debes scire q iste quatuor virtutes aut quinq non sunt separate abinuicez:sed sunt sicut multi operarij super vnum opus: et sunt virtutes que sunt sicut instrumenta vni virtuti que facit nutrimentum:et facit cum istis quatuor virtutibus in quolibet membro: et ille in toto corpore date sunt propter necessitatem vnius virtutis intrinsece que est in vnoquoq membro: et hec est virtus nutritiua principalis. Deinceps contemplandum est si ista principalis virtus est propria i hoc membro ad hoc vt sit ipsum solum princeps membrorum istius virtutis: aut illic est aliud membrum quod sit princeps ad ipsum in hoc opere:super hoc est multum necesse disputare. ¶Et dicimus. iam apparet per hoc quod declaratum est in naturali philosophia: qõ ista virtus non facit nisi vnam partem membri nutriti: z quod membra sunt composita ex elementis:z q compositum ex elementis non est compositus nisi per modũ temperantie complexionis:z cõplexio fit per modus decoctionis:z decoctio per modum caloris:ergo necesse est qõ instrumentuz istius virtutis sit principium fortis caloris: quia non est differentia inter illã rez que est nobis necessaria ad esse partis vel esse totius:et si ita est ergo de necessitate iste calor est in epate: et in alijs instrumẽtis nutritiue. Et si ita est sicut dicit G. q non lucrata sint alia membra que habent hanc virtutem istum calorem.cum quo agunt suas operationes nisi a calore epatis.ergo epar certe est princeps ipsorum membrorum: quia non completur eis hocop9 nisi per ipsum:z ipsum complet opera sua per se:z tale membrũ quale est istud est dignius vt vocetur princeps et ista est dominatio quam dixerunt tantum auctores ipsum per se habere. Et Gal.

ꝓpterea de rectore agricultoruꝫ dixerunt ꝙ sit princeps eoꝝ. propterea quia seruitia eoꝝ non cōplentur nisi ex regimine ipsi⁹: ⁊ opus illi⁹ completur per ipsum: et hoc est in omni specie dñatio nis. ¶ Dico ergo vtinā ego scirē si possibile est a. G. ⁊ alijs qui sequūtur suam sniam vt dicant ꝙ epar est sufficiēs sibi in hac operatōe ipso ꝯcedēte cū eis ꝙ multe arterie veniāt epati a corde q̄ adducūt eidē multū calorē: ꝙ si epar est sufficiēs sibi in hac operatione. ergo calor iste est in vanum ⁊ sine aliqua causa. ¶ Et si dixerint ꝙ iste calor nō det epati nisi virtutem vitalem: dicem⁹ quid est virtus vitalis que est in mēbris: est ne alia virtus q̄ virtus nutritiua aut sensibilis: et nec nomē vite intelligit nisi sup has duas: licet accidat vt nomē vite attribuatur magis sensibili et hoc est cōtrarium ei qd intelligitur ex verbis hoīs quem scis. Nec aliud certificatū est ex istis virtutibus nisi ꝓpter earū operationes: nec sunt hic alie opationes nisi iste due: hoc est nutribilis ⁊ sensitiua. Si respōderent ꝙ virtus pulsatilis in corde est tertia virtus: ⁊ illa dicitur virtus per se. Respondemus q̄uis nos concederemus vobis hoc: cor tñ dat epati virtutem pulsatilem: quia manifestū est ꝙ vene ep̄is non sunt pulsatiles. Deinceps appet ꝙ v̄tutes pulsatiles sunt ꝓprie corde: ⁊ ista virtus est propria sua dominatio ⁊ qñ dominationem hꝫ cor cum hac virtute quia cū hac virtute dat ⁊ partitur virtutem omnibus membris: qm̄ dat ⁊ partitur eis calorem naturalem: cum hoc ipsum habet conseruationem sibi per modum flabellationis: et cum ista virtus videlicet pulsatilis sit illa cū qua dat cor alijs membris primū nutrimentū dando ⁊ partiendo eis omnes alias virtutes: ergo ipsum dꝫ appropriari de necessitate isti virtuti: hoc est nutritiue a latere ꝙ est nutrimentū cordiale ꝙ ipsum est instrumentum cū quo laborat ista virtus in dando nutrimentum. ¶ Et si esset alia virtus hic p̄ter istam virtutem nutritiuam: daret alijs membris: qꝛ impossibile est esse in aliquo membro virtutem cōtrariam in specie alijs virtutibus q̄ sunt in alijs membris: ⁊ nō inuenitur in alio mēbro nisi in ipso existente membro p̄ncipe: nec. G. nec alter medicus dicit hoc. Et si ita est sicut diximus: et apparet ꝙ comparatio cordis ad epar fit sicut comparatio quam ponit. Gal. epatis ad membra alia. Ergo cor ex necessitate erit princeps super epar in hac virtute: quia epar non est sufficiens in faciendo per se suam operationeꝫ nisi propter calorem transmissum a corde temperatum in quantitate et qualitate. ¶ Et est refirmatus iste sermo vt cor sit de necessitate princeps virtutis nutritiue. quod Gal. nec alij ex anotomicis dixerunt nec crediderunt: quod cordi veniret calor ab alio membro: sed est sufficiens per se sicut conueniens est principi. Et ego iam probaui tibi virtutem ⁊ calorem alias a calore per viam doctrine dissolutiue. ¶ Et si tu videris quod indiget cor epate propter preparationem nutrimenti non est propterea epar dignū vocari princeps: sicut non est

Gal.

Rñsio

G

conueniens stomacho propter preparationem cibi vt vocetur princeps epatis:nec etiam bubulcus qui preparauit cibum alijs bubulcis vocabitur princeps. Postq̃ declaratum est qd̃ cor est princeps virtutis nutritiue:et apparet per anotomiam quod non est in corpore vnum membrum ad quod nonveniãt arterie a corde:ergo cor est dator virtutis nutritiue omnibus alijs membris per viam quam ego superius dixi tibi: et si ita non esset arterie essent in vanũ. Et adhuc non fuit visum vnq̃ per anotomiam vt transiret sanguis ab eo per venas ad cor:adhuc sanguis qui est invenis est sanguis imperfectus:⁊ non est creatus in vehiculum spiritus nisi sanguis arterialis. Et si diceret aliquis homo quod medicus non habeat necessariã hãc inquisitionez:dico quod habet multum necessariam et hoc in futuro meli⁹ explanabo. ¶Et quando Ga. vituperauit archigenem:quia curabat virtutem memorialem cum medicinis cordialibus credẽdo quod esset transmissa a corde:et dicebat si credis quod virtus memorialis sit in corde:quare non apponis ventosam super ipsum: et sit intentio tua in medicando ipsum. Et ego dico quod hec est vna reprehensio que est magis vituperabilis quam verba archigenis secundum quod declaraui hucusq̃ et declarabo deinceps:quia cor est priceps omnium membrorũ: et fuit locus eius in medio:quia hic est locus regis:ad hoc vt sit regimen huius proportionatum equaliter omnibus suis circunferentijs:⁊ etiam vt melius custodiatur. Et propterea fuit circumpositus panniculus grossus vt circundaret ligamentum suum. ¶Sed nutrimentuz cordis est ex vena que coniuncta est inter epar et ipsum. Cooperimentuz quod fuit positum super auriculam cordis fuit positum vt aperiatur interi⁹ ad hoc vt sanguis posset ingredi ad ipsum:⁊ postea clauderetur perfecte. ¶Sed auricula que est in alio latere hoc est auricula vene que prouenit ab ista camera ad pulmonem:secundum opi. quorũdam fert sanguinem ad nutriẽdum pulmonem:quia nõ sunt vene continuitate cum illo. ¶Et cooperimenta que sunt super hanc auriculam ordinata fuerunt vt aperirentur extra et non intus:ad hoc vt sanguis posset exire per eas ad pulmonem. ¶Sed vni duarum auricularũ:videlicet q̃ est in camera sinistra:hoc est os arterie magne non fuerunt ordinata tria coopertoria vt aperirentur ab interiori parte ad extra nisi vt iret sanguis ⁊ spũs ad arterias ⁊ non rediret:⁊ alia auricula q̃ est i hoc latere est os arterie vene que venit ad pulmonem. Et ab hac arteria fit euentatio cordis. Et propterea fuerunt ordinata cooperimenta isti⁹ auricule vt aperirentur de foris ab intus. ¶Sed quia splẽ nõ habet nisi duos meatus:vnus qui cõtinuus est epati et alter cum stomaco:⁊ in splene stat spissitudo sanguinis. Opinat̃ q̃ sit factus ad trahendum superfluitatem melencolicam epatis:⁊ videtur

splen. hz tm̃ duos meat⁹

longinquum vt sint duo epata quia non apparent in eo vene misse ad aliud membrũ. ¶ Bursa fellis ordinata fuit ad trahẽdum superfluitatem colericam ab epate. ¶ Et renes etiaz sunt membra seruientia epati quia attrahunt aquositatem que est in sanguine per venaz magnã que venit a gibbositate epatis. Sz vesica fuit ordinata ad trahendum superfluitatem aquosam a renibus: et coopertura q̃ est inter ipsam et renes similis cortici quando humiditas trahitur ad eam aperitur: et quando remanet clauditur: ad hoc ne reuertatur ipsa superfluitas ad renes. ¶ Et scias et non tradas oblivioni quod vnumqdq̃ istorum membrorum que ordinata sunt ad trahenduz superfluitatem sanguinis non trahunt nisi quia sint sibi conuenientes in cibo: et etiam cũ hoc faciunt iuuamenta que sunt necessaria. ¶ Et propterea in eis sunt de necessitate. v. virtutes particulares: scilicet attractiua: et retentiua: digestiua: discretiua: ⁊ expulsiua supra dicte. Ista sunt omnia instrumenta nutrimenti. Et habes quod digestiones que communicant omnib⁹ membris sunt due: videlicet digestio stomaci: et digestio epatis: saluo quod tu non ponas sanguini vnam digestionem in venis: ⁊ si est pauca est. Sed tertia digestio est que est propria omnibus membris.

q̃nq̃ virtutes supradicte.

¶ Capituluz. x. Quod est de iuuamentis membrorum officialium que sunt instrumenta virtutis generatiue.

ET postq̃ declaratũ est que sint instrumenta virtutis nutritiue: volumus declarare instrumenta virtutis generatiue. Uirtus enim augmẽtatiua non habet ꝓpria membra sibi: sed eadem membra que sunt virtutis nutritiue sunt et istius Membrorum generatiõis quedã sunt que sunt propria femine sicut vulua et mamille: quedam sunt propria mari sicut testiculi et virga. ¶ Sed testiculi fuerunt ordinati ad faciendum sperma: ⁊ ideo fuit caro eorum alba ⁊ spongiosa sicut caro mamillarũ: ⁊ ideo quando cõuertitur sanguis cõuertitur ad similitudinem eorum: et faciunt ipsuz album: sicut epar conuertit chilum propter suam rubedinem ad ruborem: quia vis est agẽtis assimilare sibi patiens suum. Et debes scire quod istud membrum non est sicut princeps virtutis generatiue: q̃uis ip̃a virtus sit in eo sicut opinatur. G. quia illud non potest agere suam operationem per se nisi per spũm missum eidem a corde temperatum in quãtitate et qualitate. Ideo apparet quod virtus cordis que hunc calorem mensurat vt possit facere suas operationes fit principalr̃ generatiua: ⁊ virtus que est in hoc mẽbro est eius seruiens: et si habet aliquam predominationez illa est particularis. ¶ Sed testiculi quos dicit. G. feminã habere apparet ꝙ nõ habeãt effectum in generatione: qꝛ sperma mulierũ quod generatur in mulie-

Gal.

Gal.

ribus in generatione inuentio
nez nõ habet:⁊ si aliquis vellet
dicere ammirando: ergo facti
sunt in vanum. Respondemus
ꝙ nec in hominib⁹ mamille ha
bẽt aliquã inuentionẽ in gene-
ratione:⁊ tamẽ habẽt eas:ergo
debes scire ꝙ aliquod inuamẽ-
tũ est ĩ vtrisq;. Et si tu dices vn-
de apparet ꝙ sperma mulieris
nõ habet aliquã inuentionẽ in
generatiõe? dicendum ꝙ mani
festat̃ sensu et cognoscit̃ per ar-
gumentũ:per sensum:qꝛ homo
videt ꝙ mulier ĩpregnat̃ absq;
eo ꝙ spermatizet. Et postq̃ le-
gi libros Ar. ego q̃sui a mul-
tis mulieribus de hoc et respõ-
derunt quod plures impregna
te fuerunt absq; spermatizatio-
ne:et etiam si displicuisset eis
coitus. ¶ Et etiam vidi q̃ plu-
res ex istis impregnatas q̃ fue-
rãt a masculis violate. ¶ Et vi-
cina quedam mea de cuius sa-
cramento confidere multuz be-
ne poteramus iurauit ĩ anima
sua ꝙ impregnata fuerat subi-
to in balneo lauelli aque calide
in quo spermatizauerunt mali
homines cũ essent balneati in
illo balneo. Et ego perscrutat⁹
fui vnũ librũ quẽ fecit auẽcla-
dis de spermate:⁊ inueni euz q̃
dicit qd̃ hoc possibile est esse:et
reddit de hoc rationẽ plurimuz
mihi placẽtẽ:quia vulua trahit
sperma ꝓpter vnã ꝓpriã virtu-
tẽ quã habet cũ eo a tota specie:
⁊ ad hoc nõ est necessaria dele-
ctatio. o quã bene placet mihi.
¶ Sed illud qd̃ cognoscit̃ argu
mento naturali est ꝙ si sperma
mulieris posset facere hãc ope-
rationẽ:quã facit hominis sper
ma:ergo generaret ꝑ se femina
⁊ homo nõ esset necessarius:in
quo nec esset opinãdum:ꝙ hec
operatio diuidat̃ in illos ĩ quã
titate:hoc est vt sperma mulie-
ris faciat aliqua mẽbra:et sper-
ma viri aliqua:qꝛ q̃uis mẽbra
sint multa:illa sunt vnũ in vno
principio quod est in eis:et da-
tor istius principij quod est cor
ipsum est dator omnium mem-
brorũ in potẽtia:et si esset suffi-
ciens mulieris sperma in dan-
do hoc principiũ: ergo sperma
hois nõ haberet etiã inuẽtionẽ
in generatiõe:et similr̃ dico in
spermate viri. ¶ Et si diceretur
quod aliqd̃ istoꝝ spermatũ non
facit hanc operationẽ quousq;
nõ sunt mixta adinuicẽ et ade-
pta sunt aliã formã ⁊ aliã dispo
sitionẽ:sicut nõ est sufficiẽs ꝑ se
acetuz:⁊ ꝑ se melvt fiat oximel:
nisi qñ sunt mixta simul. Respõ rñsio.
demus ⁊ cõfiteantur hoc quod
compl̃onẽ habẽt illa duo sper-
mata:⁊ istud quod dat eis hãc
formã necesse est vt sit complẽs
et ista duo spermata sunt hic lo
co materie:⁊ hic nõ est res que
det formã nisi virtus generati-
ua:⁊ de necessitate est ꝙ mẽbrũ
qd̃ habet hãc cõpl̃onẽ vel qd̃ fa
cit hanc compl̃onem est mẽbrũ
in quo est virt⁹ generatiua. Et
ſm hanc opinionẽ esset necesse
dicere ꝙ virtus generatiua est
in vulua. Et vtinã ego scirẽ que
necessitas est spermatis et san-
guinis ad faciẽdũ hanc opera-
tionẽ qꝛ sanguis est sufficiens
ad faciẽdũ oĩa mẽbra:quia ipsa
nutriuntur ex eo. Et postq̃ ita
est ⁊ apparet impossibile quod
sit operatio spermatis mulie-
ris et spermatis viri vnum in
spẽ:et etiam apparet prima frõ
te quod mulier habet operatio
nem in generatione:ergo con-

ueniens est qd operatio vnius sit sine opatione alteri⁹:⁊ ꝙ sint ambo declinantes in eorũ operationibus ad vnum finez hoc est embrionis: ergo quodlibet eorum dat embrioni partem ꝑ quã stat vel est. Et iste due partes sunt materia ⁊ forma:⁊ vnũ eoruz est dator materie:⁊ aliud est dator forme. Et impossibile est vt femina det formam ⁊ masculus materiaz. Ideo quia dator nutrimenti debet de necessitate esse dator materie:et femina est datrix nutrimenti: ergo debet esse datrix materie:⁊ masculus dator forme:et sic dixit Aristo. Et postq̃ mulier nõ habet aliquid de quo possit opinari quod sit materia nisi sperma et sanguis menstruus:⁊ est manifestuz quod sperma est humiditas aquosa similis superfluitati:neq̃ solum est simile superfluitati. Sed pro certo est superfluitas:⁊ ĩpossibile est quod ex eo membra nutriri possint quia si possibile esset sufficiẽtior esset sanguis:quia ex eo nutriuntur membra:quia non est differentia inter nutrimenti materiam ⁊ materiam essentie:quia nutrimentum est essentia in parte:et generatio esse est in toto:et materia totius et partis est idem. Et etiam hoc testificatur quod sperma mulieris non est materia embrionis:quia multe mulieres impregnantur absq̃ spermatizatione:sicut dictuz est. Et iterum vulua mulieris vomit suum sperma et trahit sperma viri ad se. Que omnes res iste ostendunt quod sperma mulieris est superfluitas discurrens propter delectationem:sicut discurrit saliua ex ore alicuius famelici cum videt aliquez comedentem. Et apparet manifeste quod sperma viri tenet locum agentis:quia membra non nutriuntur nisi per calorem naturalem qui est in corde:⁊ iste calor est primum instrumentum anime nutritiue. Et propterea necesse est vt sit primum instrumentum virtutis complectiue. Et similiter necesse est ĩ spermate viri aut in sanguine qui est in vulua magnam partem isti⁹ naturalis caloris esse in actu:et impossibile est esse hoc nisi in spermate propter suum calorez et humiditatem. ¶ Et sanguis ex quo generat̃ embrio est sanguis venarum mulieris qui est in vulua retentus:et remot⁹ est vt habeat in se virtutem talem qualis est ista: eo quia est sanguis indigestus:⁊ adhuc remotius est vt sit in spermate mulieris:vel etiam non est dicenduz quod calor naturalis sit in embrione ex se:ideo quia non generat̃ calor naturalis nisi a calore qui est in nutriente. Propter omnes ergo istas ratiões non est credendum quod sperma mulieris sit materia vel forma embrionis. Sz sperma viri stat loco forme:⁊ sanguis menstruus loco materie:⁊ sp̃ma mulieris nõ hz ĩuẽtionẽ ĩ gñatiõe. Et nõ est credẽdũ vt sp̃ma prebeat iuuamẽtũ solũ qualitate sz cõfert in iuuamẽto caloris quãtitatiui. al̃. q̃litatiui. et ꝓpterea non habet Aristo. reprebensionez ab Hyp. et Ga. quod in muliere que in saltando abortiuit vj. die et fuit inuentũ sp̃ma inuolutũ pãniculo:nec etiã querẽ

Arist.

dū ab Arist. quod loco erat istō spma. Et scio qō nō erat necessaria in medicina ista inquisitio: quia magis est inquirendū in generatione animalium. Sed nos narrauimus istud hic pro maiori inuamēto: ꝛ qui vult scire questiones q̄ sunt inter Ari. ꝛ G. legat librum de animalibus et ibi inueniet illud quod dixi. Et deinceps volumus reuerti ad illud a quo fuimus separati. Et dicim⁹ quod primum inuamentum virge est vt injciat spma in matricem: ꝛ scōm vt sit meat⁹ superfluitati aquose. Et inuamentū vulue est vt sit loc⁹ generationis: ꝛ cū hoc sunt alia inuamenta: vt sit meatus ꝛ via superfluitati sanguinis non cocti qui generat in feminis: ꝛ est sanguis mēstru⁹ q̄ ꝓpter nimiā humiditatez que gñat in eis ex paucitate caloris earū intrinseci nō est sufficiēs calor earuz ad decoquēdū sanguinem q̄ mittit ad mēbra eaꝝ: ꝛ idcirco expellit ipsuz natura certis paroxismis per meatū hui⁹ membri. Et est cōpositū multis villis transuersoꝝ ꝓpter viruttem retentiuam que est in eis: ꝛ hz aliquos villos lōgitudinales ꝓptervirtutē attractiuā vt tra hāt spma. Sz virt⁹ expulsiua q̄ est i hoc mēbro magna est: ꝛ ꝓpterea hzvnū villum latitudinalem. Et si tu quereres vtrū vulua habet virtutez immutatiuā hoc indiget speculatione: qz nō pōt dici qō vulua faciat mēbra embrionis. sz virt⁹ iformatiua ipsa facit cū calore fixo in spmate. ergo virtus imutatiua que est in vulua non est nisi loco conseruatiōis: et iō cum attingit sperma aer corrū pit complexionem eius: et per hanc viā pōt intelligi qō virt⁹ imutatiua est in vulua. Sed manifestuz est qō mamille sunt ad faciendū lac propterea qō caro ipsarum fuit spongiosa ꝛ alba: ꝛ ista membra habent colligantiā: cū vulua. Et propterea quādo materie ꝓpter aliquā causaz non veniunt ad vulnam currūt ad mamillas: sicut est in mulieribus lactantibus quia nō habent menstrua: et si habent parum habent. Et sunt alique mulieres que non possunt impregnari dum lactant. Et iterum cū materie descendunt ad vulnam priuantur a mamillis. Hucusq; diximus inuamēta mēstruorum ꝛ spermatis: deinceps volumus narrare inuamēta instrumentorum sensus.

¶ Cap. xj. Quod est de inuamētis membroruz officialium que sunt instrumēta sensus i gñali.

ET dicim⁹ qō quinq; sunt sensus. s. visus: auditus gust⁹ odoratus: ꝛ tact⁹ Quinq; sensus.

¶ Manifestuz est quod cerebrū non fuit creatū nisi ꝓp ipsos: ꝛ ꝓprie ꝓp visuz: auditū: gustū: ꝛ odoratū: ꝛ qlibet istoruz hz suū istrumētum proprium. videlz: visus oculum: auditus aures: odoratus nares: gustus linguam. Sz de instrumento proprio tactus est dubium. quia. G. dicit quod neruus qui oritur a cerebro est ꝓpriū instrumētū ei⁹: ꝛ est datoꝛ ipsarū virtutū alijs mēbris. Et Ari. dicit qō istud instrumētum est caro: et hic sequitur opinionem quam hꝫ de cerebro. Quia. Gal. dicit quod i eo sunt Gal.

quinq; sensus: ⁊ dicit qđ est p̄n-
ceps isti⁹ opatiōis hoc est ꝙ fa-
cit eā per se sine alicui⁹ necessi-
tate. Ari. aūt dicit quod domi-
nium suuz est particulare: qꝛ est
i hoc opere seruitor dominatio-
ni cordis: posito qđ sensus fue-
rint in eo quinq; vel quatuor.
¶ Et nos volumus speculari in
hoc ꝑm qđ speculati fuimus in
dominio epatis. Et dicim⁹ qđ
manifestuz est ex anotomia qđ
multe arterie a corde mittūtur
ad cerebrum ⁊ fortes: et omnes
anotomici. ⁊. G. cum eis hoc cō-
fitent̄: ⁊ ex hoc est pria ꝓbatio ꝙ
cerebrum in hac opatione indi
get corde. Sed si res qua iuuat̄
cerebrū propter cor per calorem
istū quē ei trā smittit est v̄t⁹ nu
tritiua qua cerebrū nutrit̄. ergo
cor de necessitate esset seruitor
cerebri in hac re. ideo qꝛ nutri-
mētū ⁊ virtus nutritiua nō sunt
data in aīali nisi ꝓpter sensus ⁊
virtutē sensibilez. Sed res qua
iuuat̄ cerebrum propter cor per
calorē quē ei trāsmittit est q̄nq;
sensus. Ergo virtus sensibilis
primo ⁊ p̄ncipalr est in corde: ⁊
Gal. ista virtus est sensus cōis: cuius
Arist. esse ꝓbatum est in libro de ani
ma. ¶ Sed Gal. dicit qđ hec vir
tus est in cerebro: ⁊ Aristo. dicit
quod est i corde. ¶ Et si tu que-
ris vnde apparet qđ cor sit da-
tor cerebro calorismensurati in
Rn̄sio quantitate ⁊ qualitate secundū
quod conuenit vnicuiq; sensui
ex sensibus cerebri. Responde-
mus quod ratione debita est ꝙ
nō cuz omni calore fit quilibet
sensus: quia calor cū quo opera
tur virtus nutritiua nō est ille
calor cum quo operatur virtus
sensibilis. Et hoc apparet i dor
miente ⁊ vigi lante: quia nos vi
demus quod operatio virtutis
nutritiue est fortior cū nos dor-
minus: et tunc non est sensus
in actu. ¶ Ergo calor cum quo
operatur virtus sensibilis non
est in sensibus in actu cum ho-
mo dormit. Et hoc appet qꝛ quā
do homo dormit tenendo ocu-
los apertos non videt: et si non
esset quia reuertitur calor i quo
est visus per neruū opticum ad
partes intrinsecas visus non es
set priuatus. ¶ Et scias quod
vna ⁊ eadem virtus non potest
inueniri in potentia, et in actu
simul ⁊ semel. ergo postquā ma
nifestum est quod virtus visibi
lis vadit cum spiritu visibili: et
spiritus visibilis cum calore na
turali: quādo dormit homo nō
est virtus visibilis in actu: quia
si esset in actu videret in actu: ⁊
non est ita ergo calor naturalis
qui viuificat virtutem sensibi-
lem non est calor virtutis nutri
tiue: quando dormiens nutri-
tur: et non videt: et quando tu
scies vbi reuertitur et vnde trās
mittitur tunc scies de necessita
te locum virtutis sensus com-
munis. Sed mihi videtur pri-
ma fronte quod a corde trāsmit
titur iste calor ⁊ ad illud reuer-
titur. Et propterea sunt partes
extrinsece quando homo vigi-
lat et operatio virtutis nutriti-
ue est fortior cum homo dormit
⁊ corpus est frigidum deforis.
¶ Et nemo debet dicere quod Ce
ortus istius caloris cum quo brū
stant sensus et vigilia genere- mē
tur primo in cerebro quia cere- frig
brum est membrum frigidum ⁊ du
membra nerui frigida: et in ma
iori parte eorum apparet ma-

nifeste frigus:ergo incredibile est vt calefaciant corpus.Et ad huc de ratiõe apparet quod calor qui est materia anime nutritiue et calor qui est materia anime sensibilis est vnus loco subtecti:vel vnum in situ:et nõ est duo loco subiecti nec in duob⁹ diuersis membris etiam duo. Quia anima nutritiua que est in embrione est preparata recipere animam sensibilem:ꝛ stat cum ea loco forme et finis ꝛ nutritiua est ei loco materie:ideo fuit receptio in illo loco de necessitate qui preparatus est recipere.Et manifestum est quod anima non est preparata recipere nisi in loco sui subiecti et sui sit⁹ qui est calor naturalis. Ergo receptio anime ad formã sensibilem est de necessitate in hoc loco. Jõ ꝯ res vnita ab his duabus est vnum loco subiecti vel situs: quamuis nõ sint vnũ in aliqua duarũ figurarũ.Unũ simpliciter hoc est vnum numero:ꝛ vnum diffinitione.Et hec est nobilis sententia quam dedimus.Et postꝯ ita est et etiaz apparet quod calor cum quo regũtur sensus est calor cordis: ergo virtus que regit sensuz cõmunem est ibi:ꝛ cerebrũ est seruiens istius virtutis.Sed ipm cor est princeps istius virtutis veraciter:qz dominatur sup his in hac perfecta dominatione. Et nos potuissemus probasse has res magis per viam demõstratiuam: sed nostra intentio est abbreuiare.Et postꝯ declaratum est quod cerebruz est seruiens cordi dando ei virtutes sensibiles per modum quẽ dat camerarius regi vt impleat voluntates suas ꝯuis rex det ei illam virtutem ꝓpter quã agit: necesse est deinceps scire que est via per quam seruit cerebrũ cordi:quia iam declarata est via p quam seruit epar cordi: hoc est quia preparat ei suum nutrimẽtum.Et dicimus qꝯ non in qualibet mẽsura caloris completur operatio cuiuslibet sensus. Et adhuc apparet ad sensuz quod non indiget forti calore: qz fortis calor prohibet eos apprehẽdere sensata extrinseca et impedit eos:sicut videmus qꝯ homines qui distemperati sunt forti calore in cerebris eorum in egritudinibus acutis credunt audire et videre ea que non sunt: et maxime apparet hoc in sensu tactus:quia fuit intentio in eo apprehendere quatuor qualitates et fuit impossibile vt instrumentum illius esset vacuum ex eis: quia ipsum est complexionatum ex eis.vnde fuit factum in fine temperantie vt habeat sensum fortiorem. Et propter hec omnia quia cor est in fine caloris fuit ordinatum contra ipsuz cerebrum ex opposito ad temperandum calorem suum vt sensus possit apprehendere perfecte. Nec fuit possibile ponere hanc frigiditatem eandem in corde a principio creatiõis quia essent diminute operatiões nutrimenti diminutione manifesta. ¶Et quod dum voluerit natura facere has duas operationes in animalibus perfectis in vltimitate perfectionis fuit positum cerebrum contra cor.Sed animalia que dicũtur spongia marina et multa animalia bruta non videntur indigere cerebro: et specialiter neruo magno qui oritur a cerebro:ꝛ propterea

Cor. Epar.

Alalia bruta.

si incideretur aliqua pars illius animalis posset viuere ⁊ nutriri ⁊ crescere donec redire ad id quod erat. Et propter hanc cāz videmus multa animalia que viuunt cū sint incisa vsq; ad medium sui. Et istud est seruitium quod dicit Arist. ⁊ sequaces sui. ⁊ secta circuentium que dicitur emensaz. i. viator: qđ cerebrū facit cordi. ¶ Et fuit ordinatū os capitis ad defendendum cerebrum. ¶ Et fuit rotunduz quia figura rotunda est magis remota a lesione sicut faciunt castellani qui faciunt turres rotundas vt machina non possit eis nocere. Et adhuc qꝛ figura rotunda plura cōtinet in se ⁊ etiā est magis apta ad motum continuum.

¶ Capi. xij. Qđ est de iuuamento fili spine.

Et iuuamētū filij spine est đ genere iuuamenti cerebri ⁊ est q̄si clauus ligans spōdilia. Et postq̄ declarata ē ex hoc sermone cōpositio. al. comparatio dominationis cerebri et similiter dominationis cordis: ⁊ declaratum est iterum quod eius iuuamentum: deinde narrādum est iuuamētū mēbrorū vniuscuiusq; que data sunt his quinque v̄tutibus.

¶ Capit. xiij. Qđ est de proprio instrumento sensus tactus.

Et dicimus qđ caro est proprium instrumētū sensus: tactus. propterea quia illud est membrū quod communicat omnibus animalibus: sicut tractus est sensus communis omnibus animalibus. Et in carnibus ꝑfectoruz animalium sunt sparsi multi nerui ad tēperādū cōplexionē carnis: ⁊ qꝛ nerui sūt similes cōplexiōis cerebri est iuuamētū eorum de genere iuuamēti cerebri: ꝓpterea membra ad que nō veniunt multi nerui sunt duri sensus. Et istius virtutis quidā est qđ cōicat. oībus ꝑtibus carnis: ⁊ hic est sensus quatuor q̄litatuz cōtrariarū: sicut caliditas frigiditas siccitas: ⁊ hu. ⁊ quidā est qđ est ꝓpriū vni mēbro: sicut est quādo os stomachi sentit resolutionē factā in eo: ⁊ iste sensus appellatur fames ⁊ sitis.

¶ Sed fames est sensus resolutionis substante grosse calide ⁊ sicce: ⁊ sitis est sensus resolutionis substantie frigide ⁊ hu. ergo sensus ꝓpriꝰ ē duplex. ¶ Et sensus capitis membri de titilatione quā habet in hora coitus isti duo sunt connumerati in genere sensus tactus.

¶ Capi. xiiij. Qđ est de iuuamēto lingue.

Et lingue iuuamētū est manifestū ꝙ illa ⁊ nerui sui non fuerūt facti nisi ꝓpter operationem gustus q̄uis huic adiūgat alia res ꝑꝑ electōe ꝫ meliorē hoc ē ad ꝓferēdū lr̄as locutionū. Et ī radice lingue sunt duo orificia q̄ tāgūt carnē glandulosam q̄ appellat generatrix saliue ⁊ iuuamētū istius saliue est vt faciat manifestare gustuz rerum saporatarum.

¶ Cap. xv. Qđ est de iuuamentis oculorū ⁊ partiū suarū.

AT manifestū est quod oculi sunt instrumenta visus ꝛ ꝙ sunt compositi ex septē tunicis et tribus humiditatib⁹: et sciendum est iuuamentum vnicuiq; ipsorum. Et apparet quod proprium instrumētum illius sensus sit humiditas rotunda que vocatur cristallina vel glacialis aut reticula aranea posita super hanc hu. Quia declaratum est in naturali philosophia qō hec apprehensio nō potest perfici nisi ī corpore peruio hoc est aere et aqua: qz propter claritatem ꝛ parutetatez que est in eis fuit eis possibile recipere colores: et non apparet in oculo corpus existens in vltima claritate: ꝛ luciditate natum ex temperantia aeris ꝛ aque nisi duo corpora: et non fuit ordinata rotūditas istius humiditatis cum aliquantula denexitate nisi vt reciperet rerum sensibiliū multam quantitatem. ¶ Sed alie humiditates et alie tunice non fuerunt facte nisi propter hanc humiditatem. Et cum denexitate modica non est nisi vt recipiat a grandinosa: quia vitrea humiditas fuit facta ad nutriēdum hanc humiditatez per viā rotationis: ꝛ hoc fuit propterea qz natura sanguinis est remota a natura huius humiditatis: vnde fuit necessariuz vt aliquare mediante fiat transitus sanguinis in primo vt ipsa adaptētur ad nutriendum hanc humiditatem. ¶ Et albuginea humiditas facta fuit iterum ad humectandum hanc humiditatē et ad custodiendum humiditatem suam ab aere extrinseco: et etiam ne tangant vueam tunicam. ¶ Sed tunica fortis vocata coniunctiua fuit ad custodiē dum oculum a duritie nerui: et etiam ad ligandum oculum cū osse: et etiam propter aliam vtilitatem quam dicemus post. ¶ Sed tunica que dicitur ferina fuit facta ad nutriendum dictam retinā per venas que sunt in ea: et etiam vt iuuet ipsam propter calorem naturalem per arterias que sunt in ipsa. Sz iuuamentum tele retine primum est vt det spiritum visibilem per nerues qui sunt in ipsa hoc est calorem naturalem cuius complexio adaptata est in cerebro. Et per duos nerues qui vadūt ad oculos: ꝛ etiaz nutrit cristallinam humiditatem per viam rotationis et dat iuuamentum caloris naturalis per arterias que sunt in ea. ¶ Sed Gal. confitetur quod aranea est vltimate parutetatis et luciditatis: qz colores et forme imprimuntur in ipsam. ergo illi tele est proprium instrumentum visus: vel per se vel per adiutoriuz cristalline. ¶ Et tela vuea dicitur habere tria iuuamenta vnum est vt nutriat telam corneam: ꝛ propterea fuit multū venenosa: secundum vt defendat cristallinam a duricie tactus cornee et propterea fuit hec tela mollis tantum ne disgregaretur spiritus visibilis et hoc facit propter calorē nigrū quē hz: qz natura est coloris nigri vt aggreget. ¶ Et forame qō est ī medio isti⁹ tele nō fuit factū nisi vt esset forma sensati hūiditatis cristalline aut aranee aut ābarū: qz vius sic scis nō fit extramittēdo. Gal.

Sed oculus recipit colores per sua corpora pernia per modum per quem recipit speculū: & quā do colores sunt impressi in ipm tunc apprehendit eos spūs visi bilis: & hoc ego bene probaui in libro de sensu & sensato ser ratio nibus: q̄ si aliquod corporū qui bus est compositus oculus est conueniens vt in eo imprimā tur colores per nimiā, eius per nietatem ipsum corpus est pro prium instrumentū oculi. ¶Et inuamentum tele cornee etiam fuit vt defendat humorem albu ginem et fuit facta clara & sub tilis vt non resistat humiditati cristalline ad recipiendum for mas. Sed scōm inuamentū cō iunctiue fuit factū ad mouēdū secum musculū qui mouet ocu
Gal. lum. ¶Ista sunt inuamēta par tiū oculi fm Gal. & maior pars inuamentorum scōm q̄ vidisti hic sunt inuamēta arbitratiua: sed sine dubio quodlibet ipsorū habet inuamentum proprīū in se: & pars dominās in eo & finis non est nisi vt imprimantur colores in ipsum.

¶Capitulum. xvj. Quod est de inuamentis instrumentorū au ditus.

Sensus auditus. SEd instrumento ruz auditus manifestuz est quod sunt aures: et primum in quo auditus est: est nerus qui venit ad eas qui coope rit foramen auris. ¶Et dictum est quod foramen auris nō fuit tortuosum nisi vt aer frigidus nō intret tali modo q̄ ledat auditū. Et melius est dicere quod fuit tortuosum ne virtus auditus fuisset lesa a vocibus fortissimis. Et in summa scias q̄ hec figura habuit inuamentum in receptione vocis: & ideo factum fuit cartilaginosum: & vocatum est auris tortuosa. Et alia animātia habent hoc pro alio inuamento: hoc est vt recipiāt voces venientes ab omni parte: & propterea plus regrediūtur foras et mouent eas.

¶Capitulum. xvij. Quod est de inuamentis instrumentorū odoratus.

MAnifestū est q̄ in strumēta odora tus sunt nasus: & fit ī animalibus olfatilib⁹ per viā attractionis: & in non olfatilibus sine attractiōe: sicut in apib⁹ et in alijs animalibus non habentibus olfatuz. Et fm Aristo. iste sensus fit in duobus meatibus qui sunt in naso: & fm Gale. fit in duabus carūculis similibus capitibus mamillarū: & dicit q̄ propter remotionem istius loci indiguit attractione. ¶Et ego dico quod si ita eēt vt dicit Gal. ergo odoraremus quānis nares essent opilate quando attraheremus aerem per os. quia palatum est apertum naso⁹. Et fm qd̄ dicit Auenzoar: nos odoramus odorem ciborum quando incipiūt digeri in stomaco. ergo a cōtrario nō est probatum q̄ per illas duas carunculas fiat odoratus qd̄ si ita esset animalia inolfatibilia non odorarent. Et scias q̄ non fuit data attractio odoratui nisi propter vnam duarum rerum: aut electiōe propter melius: aut grossitie sensus istius in animalib⁹ olfatilibus. Quia possibile esset vapozem euenire

a re

s re odorata per se ad virtutem sensibilem propter nimiam subtilitatem substantie et propter naturam sue impulsionis. Sed propterea q̄ operatio olfatiōis est vna duarum rerū aut attrahendi aut mittendi: ꝛ est impossibile vaporem venire ex re odorata tēpore trāsmissionis aeris extra. Et est possibile ipsum venire tempore attractionis: quia aduēt⁹ aeris odorati fit magis per modum attractionis quaz per modum effusionis. Sicut tu vides cum volumus certe sentire odores quod nos conamur super attractionem: et hec est causa propter quam fuit data attractio. Et apparet q̄ animalia que odorāt sine attractione habent clariorem sensum q̄ animalia que odorant cum attractione sicut videmus in formicis et apibus: propter debilitatem ipsius sensus in animalibus olfatiuis sentiē odor paucus sine attractione: et quasi videtur vt non sentiatur. Et cum sit comparatio istius sensus inter hominē et multa ex animalibus est iste sensus diminutus in homine ab illis animalibus que indigent hoc sensu in venādo vitam suam: et propterea dicitur in prouerbijs quod cū ista animalia venantur vitam suaz et hoc est quasi per viā prophetie vel diuine prouidēcie. ¶ Et postquam narrauimus instrumenta quinq̄ sensuum volumus narrare instrumenta que facta sunt propter virtutem motiuam.

¶ Capitulum decimumoctauum. Quod est de innamentis membrorum voluntary motus.

Dicimus quod virtus que facit mouere aial hec est imaginatiua vel estiatiua quā precessit virt⁹ cōcupiscibilis. ꝛ postea ibi confirmatum est consilium vel ratio ꝓpter representationē rei imaginate aut estimate ꝑm q̄ declaratum est in libro de anima. Et est necesse perscrutari in hac virtute: hoc est vt sciamus instrumenta quibus oportet operari et quot sunt. ¶ Dicamus quod motus voluntarij quidā est proprius ꝛ quidam est communis. Communis est motus eundi qui motus est totius corporis. Sed proprius est motus cutis frontis et motus oculorum: et mandibularum et duarum nasi extremitatum: et labiorum: et lingue: ꝛ epiglotis: ꝛ mandibule inferioris et motus capitis ꝛ colli: et motus nasi: ꝛ motus nodi vel humeri spatule cum bredone: et motus brachij a cubito inferius: et motus iuncture nominate in arabico rascet: ꝛ motus digitorum: et vniuscuiusq̄ suarum iūcturarū: ꝛ motus mēbrorum existentiū in collo: ꝛ motus pectoris ad inspirandum: ꝛ virge: et vesice quando claditur: et motus extremitatis intestini recti quando retinent feces ne exeant: et mirach: coxe: et cruris et testium: et pedū: et digitorum pedum. Isti sunt motus qui dicuntur voluntarij. Et est necesse perscrutari res a quibus veniunt isti motus. Et dicimus quod manifestum est per dispositionem istorum motuuz quod fiunt a pluribus vno motore. Uerbi gratia: motus manꝰ

Motꝰ

Exemplum.

sit a chorda: et motus chordę est a musculo: et motus musculi est per se: et musculus est primum mobile: ꝛ non est hoc corpus qđ moueat ipsum. Ideo quia oñe corpus quod mouet corpus mobile est a necessitate mobile: et ideo est conueniens quod corpora qđorum vnum mouet alterum veniant in fine ad vnum corpus quod moueatur pervñ virtutem motiuam missam eidem: et non propter aliud corpus sed propter aliud principiuz quod est in eo sicut probatuz est in naturali philosophia quod si ita non esset res proueniret in infinitum. Ergo de necessitate debem⁹ dicere quod principiū est in musculo. ¶Et quando opinãtur medici quod motus musculi sit a neruo opinantur falsum: ideo quia si ita esset neruus moueretur aut per se aut per aliud hoc est propter aliud principium quod esset in eo: et ideo quia declaratum est in naturali philosophia quod quodlibet mobile habet motorem: et quod ille si est corp⁹ non moueat nisi moueatur: et si motus esset a corpore res procederet in infinituz: ideo necesse est hic esse motorem qui moueat: ꝛ non moueatur: et qui nō sit corpus. Hec est vna ratio per quaz videtur quod qui mouet primo animal non est corpus sed virtus est anime: et quod hoc sit de necessitate in musculo. Et hec virtus est virtus volūtaria quā precedit ymaginatiua: vel estimatiua et confirmatio consilij. Et ideo quia iste motor non est corpus: necesse est vt primū mobile quod monetur per ipsuz sit corpus ad hoc vt hoc mobile sit sicut materia et ipsum erit ei sicut forma: quia impossibile est primuz motorem in animali vt sit sine materia. Ergo necesse est speculari quid sit hoc primum corpus: et apparet quod sit calor naturalis qui est in nobis. Et tu vides quod quando infrigidantur membra eorum motus priuantur. Et est res nota per se quod vna rerum receptarum in diffinitione istaruz operationum est calor naturalis. Sed iste calor naturalis differt proprijs differentijs in quolibet membro secundum operatiões quibus appropriatur istud maxime in operationib⁹ nutrimẽti: et de hoc nullus discordat. Sed Gale. sentit quod origo fi- ℭ
tus caloris istius sit cerebrum: et ad totum corpus per neruos ab eo mittitur. Sed Aristo. sentit quod cerebrum sit seruitor ℨ
cordis in hac operatione per viam qua seruit ei in sensibus secundum quod dictum est superius: et quod origo istius caloris est in corde. Et hoc potest videri manifeste quod ita est vt verum est: quia tu vides quod nascitur in corpore iter agentis quando vadit quod non fuerat et istud membrum a quo nascitur calor et vadit ad totum corpus est cor. ¶Et propterea quā do accidit homini aliquid qđ ipsum terreat redit calor ad cor et tremunt crura: et potest esse quod cadit homo: aut non poterit moueri: ergo prima virtus regitiua in hoc motu: ꝛ illó quod mensurat calorem in quantitate est de necessitate in corde. ¶Et adhuc qđ Gal'. et oēs alij medici confitentur q virtus voluntaria est in corde: ꝛ si ita est

Opiniofalsa.

et apparet quod animalia non mouentur nisi voluntarie: ergo virtus hec est in corde: ⁊ cerebrū eius seruiens in dando ei temperantiam. Et commune erit cū diceretur de hac temperantia vt fiat per nervum aut fiat cuz spiritu animali eunte in ipsum et non est differentia in hoc excepto quod in neruis spiritus animalis secundum Gal. non est apparēs nisi in duobus neruis opticis. ¶Sed primum mobile a calore naturali est musculus: ideo quia conueniens est quod calor naturalis operetur in primo: hoc est vt primo moueatur istud corpus cum quo habet similitudinem ꝓpinquiorem ex parte caloris: hoc est musculus propter compositionem suam: quia est compositus ex prima carne simplici ⁊ neruis a quib⁹ nascuntur chorde. Sed nervus solus frigidus est multum ⁊ nō habet partem similem cum calore naturali. Et vena per se non est digna vt sit principium isti⁹ motus: ideo quia nascitur a mēbro non primo. Et de ratione non est quod instrumentum qō dat nutrimentum sit instrumētum motus: quia magis est conueniens vt nutrimentum fiat per instrumentuz quietis. Nec etiam arteria conueniens erit huic motui: quia est operatrix operationum pulsationum que dissimiles et non conuenientes sunt motui voluntario: immo est simile vt sit contraria ei: et sit quasi disposita sicut res que vellet et nollet aliquid simul. Ergo remanet vt sit musculus primum instrumentum quod mouetur a calore naturali. Sed in membris quibus non sunt ossa et non sunt ramificata: et sunt parua: musculi ipi mouent ipsa sine medio: et ramificata mouent ea mediantibus chordis que nascuntur ab extremitatibus eorum: ideoq; cum contrahitur trahit illam chordam: et quia alligatus est cum extremitate ossis: mouetur os suo motu. Et quando membrum habet duos motus contrarios adinuicem: tūc habet duo ossa vel duos musculos in duobus locis contrarijs adinuicem quorum quilibet trahit per se suo tempore et prohibet alterī suo contrario ne faciat operationez suam illa hora: ⁊ si operati essent ambo vna hora: tunc stat equaliter membrum et trahitur secūdum vnum statum. Verbi gratia: quando musculus qui est in silnestri parte manus trahit ipsam: vertitur versus partem silnestrem et quando musculus qui est in parte domestica trahit ipsam versus partem domesticam vertitur versus illam: et quando trahunt ambo simul existit equalis: et nullus est ipsorum per se vt tractu suo faciat ipsam verti intus et extra.

¶Et numerus musculorum secundum Galenum est. 529. quorum in facie sunt. 45. quorum 24. sunt vt moueant oculos et palpebras. et. 12. vt moueant mandibulam inferiorem. et. 9. vt moueant alia membra faciei que mouentur voluntarie: et in istis sunt musculi occulti sub cute frontis et prosunt fortitudini apertionis oculorum. Et duo musculi qui monēt extremitatem nasi: et musculi duo qui

Musculorū numer⁹. 529.

mouent labiũ superius sursum: et duo qui mouent labiũ inferiꝰ deorsum: ⁊ duo qui mouent maxillam. Et musculi qui mouent caput et collum sunt. xxiiij. quidam eorum trahunt caput versus illam partem solum: versus quam positi sunt. Et alij sunt q̃ trahunt caput ⁊ collum: eorum q̃dam sunt qui trahũt caput superiꝰ: ⁊ quidam sunt qui trahũt ad partem anteriorem: ⁊ quidã trahunt ad partem posteriorem superiorem: et quidam trahunt ad dextram: et quidam ad sinistram. Et ix. musculi monẽt linguam. et. xxxij. musculi sunt propter motum colli et epiglotis et septem musculi vnicuicꝫ spatule. et. xij. vnicuicꝫ lateri quibus mouetur brachium: ⁊ quatuor musculi positi super cubitũ et duo sunt intus qui faciũt ipsum verti versus partem domesticam: et duo stant extra vt faciant ipsum verti ad partem silnestrem. et. xxxvij. sunt in quolibet brachio. x. extra. et. vij. intus et. xxxvj. positi sunt super manꝰ xvij. super vnaquaqꝫ: qui mouent manus ad partem domesticam et partem silnestrem: et ad motus policis et parui digiti et volam manus. ¶Et musculi pectoris sunt. 107. eorum quidam dilatant: et quidam constringunt. Et musculi spondilium sunt. xlvij. et. vij. extendũtur super ventrem sub ossibꝰ pectoris vsqꝫ ad vmbilicum: ⁊ quidam tenduntur secundum longitudinem: et quidam secundũ latitudinem: et quidam secunduz transuersum qui faciũt motum ventris constringendi ⁊ laxandi: ⁊ iuuant omnes alios motus: et quatuor musculos habẽt duo testiculi: ⁊ quatuor musculi mouent virile membrum: ⁊ vnꝰ musculus tenet os vrine ne indebite fundatur: ⁊ quatuor musculi tenent orificium intestinorum ne stercus ante tẽpus egrediatur. Et. xlvj. musculi ad motum coxarũ et crurium. ⁊. xxvij. ad motum pedum ⁊ aliquorum digitorum pedum: et. xxij. alijs motibus digitorum pedum et positi sunt super pedes. Isti omnes musculi sunt prima res que mouetur a calore naturali communi: aut calore proprio cuiuslibet musculi. ¶Et postquam ita est ꝙ aliquod membrum nõ mouetur nisi per calorem naturalẽ qui stat ei loco forme et propter calorem qui est in musculo: ⁊ ille non mouetur nisi per principium anime. ¶Et sciendum est quid est istud principium: et vnde est et vbi est. Et dicimus qꝺ quando associabitur huic ꝙ declaratuz est per vniuersalem sermonem: hoc est ꝙ virtus que facit motum in loco est anima. Et est declaratum etiam ꝙ conueniens est ꝙ motus vnius cuiusqꝫ corporis fit per virtutem voluntariam firam in membro communi quod cõmunicat toti corpori quod sit mobile per se: et per virtutem propriam voluntarie mentis membris particularibus que mouentur p se ⁊ sunt musculi: et apparet sensui quod in corpore non est membrum quod communicet toti corpori: et fit mobile per se nisi cor. ergo virtus volũtaria communis est in corde hoc est in musculo qui est in eo: et quod virtutes particulares voluntarie sunt in quolibet musculo particularũ musculorum. Sicut videmus quod

Musculi pectoris sũt 107.

Declaratu

motus communis vitalis animaliuz qui est inspiratio habet principium a corde: et iste motus est coniunctus motui expirationis pulsatilis. ¶Et ppter hoc accidit quod pulsus magnificatur per motum: z minoratur per quietem. Ergo cerebrum et neruus non fuerunt nisi ad temperādum istum calorem in quo est principium virtutis voluntarie communis et propie. ¶Debes scire quod non est impossibile hic esse motum voluntariuz absq; musculo: sed si est: est propter calorem naturalem aut propter rem que stat loco ei⁹ in animalibus que non sunt sanguinea nec musculosa. ¶Et sine dubio isti musculi non sunt nisi in animalibus perfectis. Ideo grane fuit Ga. ad dandum musculos qui moueant linguam exterius: et motus duriciei membri tempore coitus. Ideo quia intētio sua erat omnino vt motus non esset nisi per musculos: et non est ita.

¶Capi. xix. Quod est de iuuamentis anhelitus z membrorū eius.

POstquam narrauimus iuuamentuz membrorum motuum voluntariorum est narrandū de anhelitu et mēbris suis. Ideo quia Gal. ponit ipsum motum voluntarium: et quia videtur quod cerebrū operatur in hunc motum credit qō motus voluntarius sit in eo: z similiter credidit q esset i nerno: et credidit falsum: ideo quia iaz probatum est q hoc conuenit esse in membro mobili per se: z pterea egritudo a qua proueniit lesio in motu est primo et per se in musculo: et per modum colligantie in cerebro et nerno.

¶Quare medicus debet curare lesionem istius motus intendēdo primo ad musculum: et secūdario ad cerebrum et ad nerū.

¶Instrumēta anhelit⁹ sunt dya fragma: pulmo: cāna: trachea: arteria: epiglotis: et vulua. Et priusquam nos tractemus de iuuamento vniuscuiusq; istoruz membrorum: est tractandum de iuuamento istius operationis: hoc est de anhelitu. Et dicimus quod medici sicut Gal. et alij visi sunt dicere quod anhelitus est propter duo iuuamēta: vnū ad ventilandum calorem naturalem cordis per attractionem aeris frigidi et expulsionem vaporis qui resoluitur a calore naturali qui est corpus fumosum qui non est conueniens eidem pro certo istud iuuamentum est vnum et necessarium animalibus calidis sanguineis. Sed illis que non sunt calida nec sanguinea nō est necessaria hec operatio: sed sufficit eis motus arteriarum qui venit a corde: et hoc reputo sicut anhelitum. ¶Sed aliud iuuamentum quod dicunt esse est vt det nutrimentuz virtuti intrinsece ex aere qui recipitur restaurando ex spiritu tantum quātum resolutum est: hoc est falsum: quia impossibile est compositum nutriri ex simplici: quoniam si ita esset iam inueniretur animal esse simplex ex vno solo elemento: et Gal. negat hoc: et propterea dicit quod aqua non nutrit: z propterea dico quod primum verax est.

¶Sed cui ex virtutibus anime debeat attribui anhelitus: hoc

Instrā anhelitus. vij sunt.

Gal. est perscrutandum: quia Gal. dicit q̄ debet attribui virtuti volũtarie: ⁊ dicit hic quia a nostra voluntate est vt anhelemus ⁊ non anhelemus. Et etiam dicit qđ proprium instrumentuz huius virtutis est nervus: ⁊ dicit quod si incideretur nervus qui mouet dyafragma: homo non vineret nisi tantum quantum vineret strangulatus. ¶ Sed alij dicũt quod stat ꝓtuti sicut motus pulsus. Et potest questionari dictũ Gal. duabus rationibus. Una: quia tu vides quod anhelamus quando dormimus: ergo nõ est voluntarius: quia operatio voluntaria non fit nisi cogitatione et voluntate sicut dictuz est. Alia quia videmus quod anhelitus qui fit improuise similatur motui pulsuum: ita quod Hypocrates ponit ipsuz pluries loco pulsuz: scilicet tempore quo non egrotant membra anhelit⁹ et dicit quod denuntiat complexionem cordis sicut denuntiat pulsus: excepto quod nõ sit egritudo in instrumentis anhelit⁹. ¶ Et alij sapientes volunt quod sit compositus duabus virtutibus, videlicet voluntaria ⁊ non voluntaria: hoc est naturali et animali: ⁊ hoc inuenitur in motu plurium membrorum sicut in motu palpebre oculi et in motu deglutionis: quia manifestum est quod ambe virtutes iste sunt compositę: et ideo quando debilitantur iste due virtutes cadit defectus in operatione deglutiẽdi sicut accidit quando cadit virtus appetitus. Et mihi videtur quod opinio postrema sit veracior: hoc est quod hec operatio sit composita: vel possibile esset dicere quod fortior esset opinio illius qui dicit eam esse naturalem: quia plures anhelitus quos facimus tempore sanitatis et egritudinis fiunt sine intentione: quare ponuntur ad denuntiandum complexionem cordis: et etiam suspiria proiiciuntur absq; intentione: et etiam quando magna necessitas anhelandi incumbit desistere non possumus: sicut accidit in tussi et similibus. ¶ Et natura non inuenit hanc virtutem actionẽ voluntaria nisi propter necessitatem superuenientem: quando non sufficit virtus naturalis ad exigentiam cordis. ¶ Sed probatio qua probat Galenus affirmando quod hec virtus penitus est voluntaria: est priuatio istarum virtutum quando est incisus nervus: et dicit probando postquam est incisus nervus est incisum instrumentum motus voluntarij: et inciso nervo cessat motus voluntarius. ergo est in nervo. Et iste syllogismus est falsus in principijs et corruptus in figura: quia quando remouetur. alias tenetur vnum predicatum rei que data est a subiecto non debet semper remoueri predicatum ab illa a qua est remotum subiectum: et qui opinabuntur hoc tenentur credere cum contradictione oppositi antecedentis in tota materia contradictionem oppositi consequentis: et ideo hec verba non sunt digna vt hic audiantur. Et iste est vnus modus in quo est manifestuz: quia non habuit veram radicem in logica: qz si per remotionẽ nerui

Hypocrates

Probatio Gal.

remouetur aliqs motus: illud non est ex necessitate: vt quando neruus est vt sit ille motus vt dicatur quod neruus sit propria causa in hoc motu. Et iam nisi sunt homines percussi supvenas et neruos dormitarios q̃ vadunt ad cerebrum: et tunc in eis priuate sunt omnes operationes voluntarie et propterea hoc nomine nuncupantur: ꝛ dicit Rasis quod quando rex indie volebat interficere nobiles interficiebat eos per hunc modum. Et vis tu dicere propter hoc quod omnes motꝰ voluntarij sunt fiti in his duobꝰ. ¶Item que res est illa q̃ iubet hanc operationem in neruo nisi vna ex rebus propter quam completur hec operatio: et quãdo illa lesa est: tunc necessario lesa est illa operatio quamuis non sit propria causa in hoc: qꝛ corrumpitur propria operatio propter corruptionem virtutis transmisse illuc. ¶Et de necessitate non est propter hanc privationem voluntarij motus q̃ quilibet motus qui est in neruo qui ingreditur suam essentiam sit positus substantialiter voluntarius et per accidens accidit ei vt sit et ille voluntariꝰ. ¶Et quomodo poterit negare hoc: quia iam cõcedit quod motus palpebrarum fit per musculos sicut notum est per se: et cuꝫ hec toto nõ est voluntarius. Et si vellet dicere quod sit totus voluntarius: adhuc nihil hic lucratur eo qõ est in musculo nõ in neruo. ¶Et postquam declaratum est quod inuamentum sit in anhelitu: et que sit eiꝰ virtus necesse est narrare inuamẽtum proprium: vniuscuiusq̃ mẽbri ꝓprij huic operationi. ¶Et dicimus quod membꝛuꝫ quod manifestum dat inuamentum in hac operatione est pulmo: sicut videmus quod quando dilatatur attrahit aerem intus et quando cõstringitur expelli foras. Et non est dubiuꝫ qꝛ illud est proprium instrumentum in operatione illa. ¶Sed qõ necesse est speculari subtiliter in hoc est illud vtrum ille motus cum quo fit inspiratio et respiratio sequatur motuꝫ pectoris: nec per se habet aliquem motũ an sit motus pectoris in anhelitu: inde continuuꝫ semper cũ motu pulmonis vt sit eius adiutor. ¶Sed Gal. dicit qõ pulmo nullũ hꝫ ꝓpriũ motꝰ in se: ꝛ q̃ motꝰ illiꝰ sequit motũ pectoris: ꝛ q̃ motus hanelitus q̃ sequitur motuꝫ naturalẽ: fit p rẽ musculosam magnã que dr̃ dyafragma quod separat inferiora mẽbra a superioribus: ꝛ dicit quod magis propria res inuamenti istius membꝛi est hec operatio: quia nos videmus quod incõtinenti cum pectus dilatatur repletur pulmo aere: sicut videmus in follibus fabꝛorum. Et testificatur super hoc quod q̃n vulnus factũ fuerit ibi: ꝛ intret aer pectus: tunc cessat motus pulmonis et morꝛitur. Et posset esse quod cessatio motus pulmonis quando vulneratuꝫ est pectus est ꝓpterea qꝛ infrigidatur pulmo. Et in tẽporib⁹ Aristo. non cognoscebat aliud inuamentũ huius mẽbꝛi nisi propter separationẽ membꝛoꝝ p̃ncipaliuꝫ a nutritiuis ad hoc vt non accideret tempoꝛe dige- Gal. Aristo.

stionis eis aliud ex calore illo. Et non debeat imputari Arist. hoc in defectum: quia istud qđ apprehenditur per anotomiaz est sicut res que apprehēditur numero motuum circulorum: nec illa erat plene scientia completa tempore Aristo. Et si tempore Gal. erat ars medicie plene completa: tamen dicit Gal. nō est impossibile post me venire qui inuenit in arte medicine quod per me non est inuentuz. Et propterea in maiori parte rerum de quibus opinantur homines quod Gal. contradicat Aristo. non est vera ꝯtradictio: sed sicut additiones et complemēta: quia nullus reperit al. nō deperit Aristo. de eo qđ dicit in iuuamēto dyafragmatis ⁊ motu neruorum: secundum quod dicit i tractatib⁹ vl'ibus de esse motus ⁊ sensus et iuuamentis cordis et cerebri: ⁊ silr hic est sic dicendum: ⁊ nō est dicendū qđ illud qđ dicit Ga. in reb⁹ particularibus cōtradicat in vl'ibus Aristo. Et modo volumus reuerti ad illud a quo separati sumus: ⁊ dicim⁹ quod illud quod dixim⁹ ex snīa Ga. ꝙ mot⁹ pulmonis sequitur motum pectoris: et hoc indiget speculatiōe: quia Ga. non verificat hoc nisi propterea qꝛ videt quod cessante motu pectoris cessat motus pulmonis: ⁊ tunc moritur aīal. Et ego dico quod nō est hoc ita absolute dicendum quod mot⁹ pectoris sit causa pricipalis motus pulmonis: quia pol'e est vt quilibet istorum. i. pulmo ⁊ pectus hēat hunc motuz ex se: sed habeant vnam proprietatē cōiunctionis: ꝓpter quā null⁹ eorū mouet sine alio: et propterea cum cessat motus vnius cessat motus alterius: et non est quilibet eorum causa motus alteri⁹. Et si nos poneremus ꝙ quando pulmo nō mouetur hoc motu: tūc cessaret mot⁹ pectoris sicut dicit Ga. essemus arbitrati per hoc secundum eum ꝙ pulmo esset id qđ moueret pectus dicēdo ꝙ si nō moueret non diceremus qđ non moueretur pectus. Ecce hic videtur qđ Gal. perdiderit in opinione sua qđ non est impossibile esse motum pectoris ⁊ pulmonis vt moueatur simul sicut in globo vno: vt si vnum non moueretur quod aliud nō moueretur: q̄uis vn⁹ non sit motor alterius secundū modum qui dictus est. Itez nō est impossibile superueniente pectori mala complexione ꝑ incisionem nerui que ei aduenit quod illa malitia non penetret ad pulmonem per illam colligātiam; quia vna rerum ex qua egrotant membra est colligantia; et Ga. hoc concedit. Etiam per hanc eandem viam debemus dicere quod motus pectoris adiuuet motū pulmonis: et maxime quādo idiget forti anhelitu. Et melior via quam eligere possumus in fine nr̄e propositionis est hec: qꝛ membrum quod leditur cum cessat inspiratio ⁊ respiratio est cor sicut manifestum est; ⁊ si cor est illud qđ recipit hāc lesionē propter hāc cessationem ⁊ non solum lesionem sed et mortem: ergo de necessitate est illud membrum in quod est principiū istius iuuamēti. Et motus pulmonis secūdum Ga. erat violentus vel per violentiam per viam qua mouentur corpora artificialia. Et

Gal.

Gal.

nobis est dicendum quod illud principium motus est in ipso ꝑ viam que est in corporibus naturalibus. Et adhuc quod completur hic motus per duos motus. vcz naturalē ⁊ voluntariū. Ergo melius quod dicere possum⁹ ex his est vt sint sicut duo primi mobiles. s. ꝙ muscul⁹ sit primus in motu voluntario et cor et pulmo primi in motu naturali. Et Ga. tenuit in hoc tractatu viaz quā in alijs regulis suis q̄ putat vt iste sit motus volūtari⁹: ⁊ putat ꝙ nō sit volūtari⁹ nisi per nerūū et nō apparet ꝑ anotomiā vt neru⁹ veniat ad pulmonē ꝑ quē possit sentire et maxime per quem possit mouere: ⁊ potest esse ꝙ nostra principia nō sunt sufficiētia veniendi ad veritatē pluriū haꝝ inq̄sitionū: sz tñ cōueniēs est vt loq̄mur de his ꝑm aptitudinē hui⁹ temporis: qꝛ nō est impossibile vt cadant hec verba ꝑ q̄ possum⁹ certificare de veritate haꝝ reꝝ tpe futuro: cū ad pñs spaciū nō habeamus. Et nō fuerūt ordinate partes duplices pulmonis nisi propter hoc vt si supueniret vni parti mala dispositio vt alia staret in iuuamēto loco ipsi⁹: sicut contingit in vulnerib⁹ que laniant vnam cameram pectoris qꝛ stat pars pulmōis que est in camera non vulnerata loco iuuamenti anhelitus: sed quādo vulnerant̄ ambe tūc statim moritur patiens. ¶ Et iuuamentū cāne pulmonis est propter inspirationem et respirationem: ⁊ cum hoc habet iuuamentū vocis. Et propter hoc fuit posituz in extremitate hui⁹ mēbri vnū quod habet possibilitatem generādi vocē: ⁊ assimilat̄ vni ꝑue lingue. Et misse sunt eidem a musculo res que dant ei diuersas dispositiones vt possit generare diuersas voces. Et hoc iuuamentum est tātū propter bene esse: ⁊ non ꝓpter necessitatē: propterea ꝙ vox nō est necessaria in esse nr̄o. Et in maiori ꝑte facit natura hoc qꝛ facit in vno mēbro duo iuuamēta aut tria qñ dz esse hoc sicut videmus in narib⁹: qꝛ sunt ordinate ad odorandū: et ad hoc vt sint propter mundificationē superfluitatuz cerebri: ⁊ in vna parte seruit virtuti expulsiue: ⁊ i alia parte seruit virtuti sensibili. ¶ Et etiam iuuamentuz vuule est vt defendat ne puluis aut fumus: aut similes res nociue veniant ad guttur. ¶ Et cum hoc defendit ne aer frigidus ingrediatur ad membra anhelitus: et ideo qñ multum inciditur ab ea fortificatur frigiditas ad pect⁹ ⁊ pulmonē: et apparet vt habeat inuentionem in esse vocis. Et testificatur nobis quod epiglotis est instrumentū qđ appropriat̄ voci: qđ est qꝛ cū sufflamus fortiter in camerā vel cannā pulmonis alicuius animalis egredit̄ vox extra ex ea que assimilatur voci illius animalis. Et fuit positum sup̄ hūc meatum cooperimentū vnū ad defendenduz a rebus q̄ vadunt ad ysofagū ne ingrediatur in ip̄m: qꝛ moriret̄ homo. Et propterea quādo intrat aliquid etiam modice quātitatis āmouet tussiz. Ista sunt que sunt possibilia dici de iuuamento hanelitus.

defensio ysofagū.

¶ Capitulū. xx. Quod est de iuuamentis cerebri ⁊ ꝑtium ei⁹.

Tvirtutes cerebri. s. imaginatiua ⁊ cogitatiua ⁊ reminiscibilis ⁊ conseruatiua q̄rum nō sunt membra vel instrumenta ipsa tamen habēt propria loca in cerebro in quib⁹ manifestantur operationes earum: et ꝓpterea de eis dicendū est. Et dicimus quod virt⁹ imaginatiua stat in prora cerebri: ⁊ illa est q̄ retinet figurā rei postq̄ separata est a sensu communi. Sed cogitatiua plus manifestatur in media camera: et per hanc virtutem cogitat homo i rebus quibus pertinet cogitatio et electio quousq̄ apprehenderit quod conuenientius est. Propterea nō inuenitur hic virtus nisi in homine: et animali bruto concessa fuit extimatiua loco istius. Et locus virtutis reminiscibilis et conseruatiue est pupis siue pars posterior capitis. Et inter conseruatiuam et reminiscibilem non est differentia nisi quia cōseruatiua est cōseruatio continua: et reminiscibilis est cōseruatio intercepta. Et differentia que est inter conseruatiuā ⁊ reminiscibilē ⁊ ymaginatiuā est q̄ ymaginatiua p̄ stat alijs formā rei sensate postq̄ priuata est a sensib⁹: q̄re non est sensus. Et virt⁹ cōseruatiua ⁊ reminiscibilis nō sunt nisi ad ꝓseruādū aut ad faciēdū reuerti apprehensionē illi⁹ figure. Et ex hoc apparet qō sunt magis spirituales q̄ ymaginatiua. Et non est tradendum obliuioni quia q̄nis camere cerebri sint membra in quibus complētur operationes istarum virtutum: tamē inueniunt earū radices i corde: ⁊ q̄ illa loca nō sunt illis nisi sicut instrumēta in quibus manifestant eor⁹ opatiōes. Et sicut virt⁹ visibilis dicit esse in humore cristallino: q̄nis sit in corde vel in cerebro: sic iste virtutes ⁊ iuuamētū istor⁹ locorum est ad tēperādū eas fm̄ modum q̄ dictus est iuuamento cerebri ad alias apprehēsiōes. Et hoc declarabitur per viā qua declaratum est illud: hoc est q̄ virtutes iste nō laborāt nisi cū calore intrinseco: et calor intrinsec⁹ nō aduenit eis nisi cum calore mēsurato: ergo virtus datiua ⁊ mēsuratiua de necessitate est i corde: ergo radix istarum virtutum est cor. Item quia operatio ymaginatiue nō est nisi in signū qō remānsit ex sensatis insensu cōi sicut declaratum est in libro de aia. Et ibi declaratū est qō loc⁹ et radix habitationis sensus cōmunis est cor. ergo habitatiōis loc⁹ ꝑtutis ymaginatiue est in corde necessario. Et item q̄ ymaginatio est q̄ mouet aial: mediāte ꝑtute motiua voluntaria: manifestū est q̄ motiua volūtaria est in corde: ergo ymaginatiua est in corde. Et in loco i quo est ymaginatiua de necessitate est cogitatiua: quia cogitatio non est nisi compositio rerum ymaginatiuarum et dissolo earum. Et in loco in quo cogitatiua de necessitate est: est reminiscibilis et conseruatiua: ꝓpterea q̄ ꝓpter ipsam sunt inuēte. Et nō est necessariū in videdo egritudines istarum virtutū: ⁊ in egritudinibus istarum camerarum cerebri: vt iudicet ꝓpter hoc qō iste virtutes sint soluz in cerebro: si

cut non est dicendum inviden-
do virtutem visibilem egrā quā
do egrotat humor cristallinus
quod virtus visibilis nō sit p̄n-
cipaliter nisi i cristallino. Et tu
vides iteruz quia egrotant iste
virtutes apprehensiue propter
egritudinem dyafragmatis: et
nō fuit aliquis qui crederet qđ
iste virtutes apprehēsiue essent
i dyafragmate propterea quia
non fuerunt ordinate iste came
re cerebri nisi propter istas vir-
tutes. Et fuit ordinata earū cō-
plexio ad faciendū illud qđ cō-
uenit istis virtutib⁹: ⁊ ꝓpterea
ista virtus nō manifestatur pri-
mo nisi in duabus cameris pro
prie ⁊ ab ea vadunt ad duas ca
meras que sunt in parte poste-
riori per meatum qui est inter
vtrasq; ⁊ sunt posita corpora in
illo meatu que aperiunt̄ qñ ne-
cesse est vt aperiantur ad intrā-
dum calorem intrinsecum in il
las: ⁊ postmodum clauditur in
illis sicut dictū est in libro ano-
tomie. Et quia cerebrum est mē
brum humidum liquiduz: ideo
ad custodiam ipsius positum
fuit os creanei ⁊ panniculi cir-
cundantes ipsum sicut posite
sunt coste pectoris ad conserua
tionem cordis. Et positum fuit
hoc rotundum: eo quod hec for
ma est melioris dispositiōis alia
rum omnium formarum: ⁊ ma-
ioris capacitatis aliarum: et qr
a nocumētis remotior omnib⁹
alijs existit. Et fuit positum ce-
rebrum in altiori loco corporis
in animalib⁹ perfectis propter
sensus qui sunt in eo: propterea
quod sensus secūdum quod di-
cit Gall. sunt custodia corporū.
Et rationis est vt custodes sint
in locis altis.

¶ Cap. xxj. Quod est de somno.

ET iā declarauim⁹
iuuamētuz vniuſ
cuiusq; mēbri ſm
q̄ sufficiēs nob̄ vr̄
⁊ restat vt declare
mus aliquas opa
tiones que cōseruāt sanitatem.
Et incipiem⁹ ab operatiōe dor-
miendi: faciem⁹ te scire quid sit
dormire: ⁊ in quo mēbro fiat hec
operatio ⁊ que sit eius causa: eo
quod est vna ex reb⁹ necessarijs
in esse animalium dormientiū.
Et homo est vnum ex his: ⁊ pro
pterea priuatio hui⁹ operatiōis
est vna ex reb⁹ q̄ facit ꝑdere vi-
tā: ⁊ qñ cōpleuerimus narratio-
nē istius virtutis cū modico ei⁹
qđ sequitur ad hoc: tunc erit cō
pleta ista particula: ⁊ incipiem⁹
loqui in alia particula de egri-
tudinibus ⁊ causis earū ⁊ acci-
dentib⁹ ipsarū si deo placuerit.
Et dicim⁹ quod dormire est li-
gamētū ⁊ quies sensuū ⁊ reuer-
sio ipsorū ab īstrumētis eoꝝ ad
ꝑtē itrisecā corꝑis. Et iste res ꝑ
se note sunt: ⁊ ꝓpterea trāseunt
res sensate suꝑ dormiētes et nō
sentiūt eas ⁊ etiā videm⁹ dormi
entē octos hñtē aꝑtos ⁊ nō vide
bit ⁊ si esset virt⁹ visibilis in suo
instr̄o tunc videret. Et nō soluz
accidit hoc i hora dormiēdi. Sz
etiā accidit hoc qñ hō subtiliter
sollicitat⁹ est circa aliđ: tūc etiā
trāseūt suꝑ ip̄m mlta sensata et
nō sentit ea. Et postquā dormi-
re nō est nisi reuocatio sensuum
ad ꝑtes interiores corꝑis est im
pole fensib⁹ vt moueant̄ in mo
tu vniuersitatis corꝑis sine cor
pore vno q̄ staret loco ei⁹ ꝓprie
materie: ⁊ ē manifestū q̄ istđ cor
pus est calor naturalis ergo dor

mire necessario fit ꝑ caloris naturalis reuensionem ad partes intrinsecas corporis. Et testificabitur super hoc qđ ꝑtes exteriores corporis refrigerant̃ cuꝫ homo dormit. Et etiã opatio digestionis est fortior cum homo dormit: eo qđ calor naturalis cũ quo operat̃ natura in vigilãdo in exterioribus vt det sensum ⁊ motum reuertitur dormiendo ad partes intrinsecas corporis. Et postquã transmissio caloris naturalis mẽbris non fit nisi a corde sicut dcm̃ est supius: ergo reuersio ipsi⁹ tpe dormitiõis nõ fit nisi ad cor: ꝓpterea qꝛ a loco vnde incipit motus ad eũdẽ reuertit̃ sicut est in dño: qꝛ ab eo res habent initium ⁊ ad ip̃ꝫ reuertunt̃. Et postquã declaratũ est qđ somn⁹ est quies sensuũ et cessatio suarũ operationuꝫ propter reuersionẽ caloris naturalis q̇ est eoꝝ subiectũ ad cor. ẽt sciẽdũ est q̃ sit cã isti⁹ reuersiõis ꝓpterea quia hec res stat loco forme dormitiõis ⁊ loco vltime digestiõis. Et dicimus qđ dilatatio caloris naturalis in ꝑtib⁹ extremis nõ est nisi propter augmentũ quãtitatis eius: ⁊ non fit ꝓpter augmentũ qualitatis nisi ꝓpter augmẽtũ quãtitatis q̃ est in eis. Sꝫ ꝯstrictio sua est diminutio quantitatis. Et hoc fit necessario dominãtibus sup ipsuꝫ frigiditate ⁊ humiditate. ergo somnus nõ accidit nobis nisi quãdo infrigiditat̃ ⁊ humectatur calor naturalis ꝓpterea quia qñ acq̇rit humiditatẽ ⁊ frigiditatẽ ⁊ reuertit̃ ad suam radicem diminuit̃ a sua q̃ntitate. propterea qꝛ iuuamentum cerebri fuit vt tẽperaret caliditatem ⁊ siccitatẽ cordis necessarium est vt recipiat maiorem partẽ isti⁹ operatiõis a cerebro. Et hoc accidet quando dominabitur sup cõplexionem ipsius fri. ⁊. hu. et hoc nõ accidet ei nisi transmittitur ei cibus: ⁊ similiter quando accidit cibus cordi acquirit fri. ⁊ hu. Et ꝓpterea qđ accidit cordi vt in pluribus nisi mediante cerebro: nos faciemus embrocationem super cerebrum vigilantiuꝫ cum rebus que habent humectare. Opinabantur multi hominum quod cerebrum esset solum proprium membrum somni ⁊ non est ita. Et rationes que nobis ostendunt quod dormitio non fit nisi per frigiditatez ⁊ hu. sunt: quia nos videm⁹ quod maior pars ciborum qui faciunt dormire sunt frigidi et hu. sicut lactuce ⁊ similes: ⁊ cibi qui inducunt vigilias sunt ca. ⁊ sic. Et causa materialis somni est vapor humidus qui ascẽdit a membris inferioribus ad cerebrum propter aliquam causam generatus: ⁊ quando est in fine sui ascensus ingrossatur a frigiditate cerebri ⁊ recipit grauitarem ab alijs humiditatib⁹ miscentibus se cum eis que ibi sunt: ⁊ quia non possunt resolui nec vlterius ascendere: descendunt inferius ad membra ⁊ opilãt meat⁹ virtutũ sensibiliũ. Et somnus nõ aduenit multũ aĩalibus post laborẽ nisi ꝓpterea qꝛ aĩalia qñ mouent̃ ⁊ laborant spargit̃ calor su⁹ naturalis diminuit̃ q̃ntitas sua ⁊ refrigerat̃ ⁊ ꝓpterea reuertit̃ de necessitate ad locũ sui p̃ncipij ⁊ sui thesauri. Sicut similiter accidit ei res q̃ ĩpedit ipsum: qꝛ reuertit̃ ad p̃ncipiũ suũ. ⁊ sicut hoĩes exercituũ qñ accidit eis grãde ꝑi-

Quies sensuuꝫ ẽ somn⁹

culū reuertunt ad capitaneū: ⁊ ꝓpterea cor est istd mēbrum qd vltimo refrigeratur tēpore mortis. Et somnus est vna opatio nature que regit corpus aīalis. Et ꝓpterea fuit somnꝰ necessarius in animalibus perfectis: qr nisi esset somnꝰ perirent sensus ꝓpter nimium exercitiū: et pereuntibus sensibꝰ periret vita. Et inde est qd citrinatur facies dormire nō potētiū: ⁊ ledūtur eorum opationes: ⁊ proprie operatio virtutis nutritiue ⁊ ēt exercitium sensuuz est ex rebus que refrigerāt calorē naturalez propter sparsionem suam ad ꝑtes exteriores. Et qñ refrigerat reuertit ap partes interiores et diminuitur quātitas sua. Et est est sciēdū quod hec operatio q̄uis ipsa sit nisi ꝓpter aliquam permutationē complexionis factā i calore naturali que est augmentū cōplexiōis frigide ⁊ humide: tñ veraciter efficiēs hanc est v̄tꝰ regitiua que est in corde: ⁊ calor qui est i corde hoc modo est suū istrumētū. Et ꝓpter hoc est hic natus locus inqsitionis: hoc est cui v̄tuti aīe debet attribui hec opatio: ⁊ videt quod debeat attribui v̄tuti sensibili: iō quia crescit ⁊ fortificat propter hanc operationē: et non debeat attribui nutritiue inq̄tū est nutritiua: propterea quia vegetabilia non dormiunt: eo quod non hñt sensum. Et ista v̄tꝰ est ex v̄tutibus sensibilibꝰ appropriatis sēsui cōi. Et nos nō attribuimus hāc opationem virtuti sensibili: nisi quia est vna rerū propter quas conseruatur esse suū: q̄uis tunc cesset. Iste sunt illeres que possunt dici i operationibus oībus quas hz sanitas. Et de iuuamento istorum erit declarata res que est necessaria in esse animalium: ⁊ illa que nō est necessaria.

¶ Cap. xxij. Qd est de cōplonibus temporum.

Et etiaz membra virtutis nutritiue ⁊ operationes illius sunt necessaria in esse animalis: quod non est generatiua ⁊ etiam sensus tactꝰ est necessarius: ⁊ propterea fuit ꝑuatio istius virtutis mors ex necessitate: ⁊ hanelitꝰ est etiam opatio necessaria: ⁊ ex hoc apparet quod res que stant corpori hominis loco conseruationis sunt aer: aqua cibi: que non conseruant nisi quando sunt super suum cursum naturalem. Et qr aer non est super formam suam naturalē nisi propter operationem solis ⁊ corporum celestiū: cum eo fuerunt cause que stant corpori humano loco conseruationis ipsa eadē corpora. Et nō completur hec operatio in aere nisi ꝓpter operationem solis in eo in quatuor temporibꝰ q̄ sunt ver: estas: autumnus: ⁊ hyems: ⁊ hoc est ex incessu ipsius in circulo obliquo: ⁊ propterea cōueniēs est medico cognoscere naturam horum quatuor tēporū: qr ꝓpter ipsa stat sanitas plusq̄ ꝑ alias causas. Et dicimus qd ver est tempus in quo opatiōes nutritiue sunt perfectiores: et hoc nō accidit nisi ꝓpter multiplicationē caloris naturalis in corpe: ꝓpterea qr calor naturat est calidus ⁊ humidꝰ: ⁊ dr qd cōplo istiꝰ tpis est ꝓpter caliditatē ⁊ humiditatē: ꝑpea qr speculatio in cōplone huiꝰ tpis est in

Cōseruationis.

comparatiõe ad corpus humanum: ⁊ operationes inuenũ in hoc tempore sunt perfectiores: ⁊ propterea potest dici quod est tempus temperatum comparatuz cõplõni hominis. Sed si tu diceres quod esset temperatuz ꝑpter proportionẽ qualitatũ ex quibus est vna cũ alia: hoc esset falsum: qz vnaqueꝝ rerum que appropriatur complõni appropriatur de necessitate dñationi vnius qualitatis actiue q̃ stat loco forme: et dominationi vni⁹ qualitatis passiue que stat loco materie: ⁊ si ita non esset cõplexionatum: non esset vnuz in forma: immo essent duo: nec etiam esset recepta vna operatio ī suo termino: si due qualitates contrarie dominãtes essent sup ipz ambe equales in potẽtia vel in actu: qz ex duab⁹ reb⁹ in actu cõtrarijs nõ põt fieri vnũ in actu et etiam de duab⁹ nõ cõtrarijs sicut nõ fit ex duab⁹ lineis ī actu vna linea in actu: ⁊ hoc non cõsenserunt multi ex eis q̃ appropriãt sibi philosophiã hoc tpe: nedũ medici: ⁊ de hoc habebũt manifestã declarationẽ: qz nũqꝫ inuenit tẽperata cõplõ in proportiõe. 4. qualitatũ: hoc est tẽperãtia que est ꝑz extremitates sicut nõ potest inueniri temperata ꝑplõ appropriata vni q̃litati actiue: ꝑpterea qz quelibet actiua ꝑz gradũ sue operatiõis propter vnam qualitatem passiuam propriam ei que stat ei loco materie. Et postꝫ declaratũ est hoc reuertamur ad illud a q̃ separati sumus. Et dicimus q̃ videtur quod tempus estiuum habeat in dispositione sua dominium caliditatis et sic. ⁊ etiã apparet quod hu. et frigiditas

declaratio ghalis.

dominentur super dispositione hyemis: ⁊ hec est comparatione tpis veris ⁊ cõplexioni hominis. Sed complexio autũni quia est media inter estatem ⁊ hyemem opinatur q̃ sit quasi in temperãtia veris: sed res est contraria: qz est in fine cõtrarietatis veri: propterea qz est illud tẽpus in quo debilitãtur virtutes: ⁊ sunt cõfuse sicut videtur in vegetabilib⁹ et animalibus: ⁊ ꝑpterea dicendum est q̃ frigiditas ⁊ sic. dominentur super ipsum q̃ sunt ꝓtrarie caliditati ⁊ hu. ⁊ cuius nõ sit frigidum multũ ꝑdominatur ei siccitas: et vniuersaliter dico q̃ cõfusus est in suis partib⁹: ⁊ sol in illo est medius nobis inter ꝓpinquitatem ⁊ lõgitudinem: et cuius hec eadem cõparatio sit in vere tñ est magna differentia inter istas duas cõparatiões ex parte ꝑparationis naturalis: ꝑpterea qz virtutes sunt in autũno in fine declinationis: ⁊ siccitas iã dñata est sup ꝓia animalia: ⁊ ꝑpterea non inuenit aliqd̃ iuuamentũ in temperãtia caloris ipsi⁹ tpis in reb⁹ gñationis. Sed tẽperantia q̃ est in vere est cõueniens gñationi: ⁊ sedet sup naturã q̃ est cõueniens gñatiõi: ⁊ hec est humiditas. Et hec tpa nõ habent terminũ stabilẽ gñaliter in brevitate ⁊ longitudine: sed diuersificãtur in regionib⁹: et hec diuersificantur in latitudinib⁹ ipsarum: et temperatior regio est illa que habet tempus autumni breue: et tempus veris longum: et tales regiones sunt in quinto climate et propie que sunt propinque mari. Et autumnus in terris nostris hispanie habet quasi duos menses: et sedet in principio quinti

climatis.et sub lance diei nõ est tẽpus tẽperatũ ꝑm ꝙ opinãtur multi hoim:ꝛ hoc declaratũ est alias: nec etiã verũ est qd̃ dicũt quidã ꝙ quartum clima sit melius quinto.ꝛ Gal'.sentit ꝙ temperatior regio est terra grecorũ: ꝛ inter alias temperatior est terra hispanica et dicit quod totum tẽpus illarũ terrarum est sicut tẽpus veris. Deinceps declaratum est ex istis locis sanitas cuiuslibet membri in oĩbus quatuor causis.s.materiali:effi. formali:ꝛ finali: et hec fuit nostra intentio a principio libri.

¶Explicit liber secundus colliget Auerroys qui liber fuit de sanitate.

¶Incipit tertius liber qui est de egritudinibus et cõtinet capitula.xlj.

¶Capitulũ.j.Quod est de egritudine et eius diffinitiõe in generali.

Diffinitio egritudinis est manifesta per diffinitionẽ sanitatis: eo ꝙ egritudo ẽ opposita sanitati.Et qꝛ sanitas est vna bona dispositio in membro cũ qua agit actionẽ quã hꝫ a natura sua agere: et silr̃ patit̃ passionẽ qua hꝫ pati per sui naturã:fuit necessariũ vt egritudo sit mala dispositio in mẽbro propter quã agit ꝛ patitur cõtra naturã. Et necessariũ est vt faciamus in cognitiõe specierũ egritudinis qd̃ fecim⁹ in cognitiõe specierũ sanitatis.hoc est vt narremus in primis quot et q̃ sint eius species:et que sint sue cause:ꝛ postea declarabimus q̃ sint actiones ꝛ passiones nõ naturales:ꝛ medici vocãt passionẽ accidẽs.Et qñ nos hoc fecerimus tũc cognouerim⁹ egritudinem per oẽs suas cãs q̃ sunt finis cognitiõis rerũ:ꝛ hoc totũ poterimus cognoscere a cognitiõe sanitatis q̃ a nobis pri⁹ dicta est. Qm̃ numerus specierũ egritudinis est sicut numer⁹ specieruꝫ sanitatis:ꝛ a cognitione sanitatis cognoscitur egritudo: q̃uis opinatũ sit ꝙ notiores sint species egritudinũ speciebus sanitatis:propterea qꝛ multe egritudines habent noia ꝛ sanitates opposite illis nõ habẽt noia: et tñ ipossibile est cognoscere egritudines ꝑfecte nisi ꝓpter cognitionẽ suorũ oppositorũ. Et propterea dictũ est ꝙ cõtrariorũ eadẽ est disciplina. Reuertamur igit̃ ꝛ dicam⁹ ꝙ propterea ꝙ dispositiones sanitatis mẽbri habẽt duas spẽs: vna est bonitas cõplexionis mẽbri que in membris inuenit̃ cõsimilib⁹: et alia est bonitas cõplexionis q̃ est in mẽbris officialib⁹: fuit necessariũ diuidere silr̃ egritudĩes ꝑm has duas spẽs. In primis narrabim⁹ egritudines mẽbroꝝ cõsimiliũ:ꝛ dicemus earũ causas efficiẽtes ꝛ materiales:ꝛ postea narrabim⁹ egritudines mẽbrorũ officialiũ:ꝛ dicem⁹ earũ cãs Et dicimus propterea ꝙ membra cõsimilia non agũt nec patiuntur ꝑm cursum nature: nisi qñ mensure ca.frigi.sic.ꝛ humi. erunt in illis cum proportione conueniẽti in omnibus speciebus complexionis sanitatis:sicut narrauimus in libro sanita-

Quot et que sint spẽs egritudinis.

tis. Similiter est necesse vt sint egritudines illoꝝ mẽbroꝝ ipsis egrediẽtibꝰ ab ipsis mẽsuris ꝓportionatis in vna qualitate vel duabꝰ ex illis que possunt cõbinari: ergo species egritudinis istarũ egritudinũ. aꝫ. istorũ mẽbrorũ sunt octo: videlicet ca. fri. hu. vel sic. vel ca. ꝛ hu. ꝛ ca. ꝛ sic. aut fri. et sic. Et non solũ est intelligendũ de primis qualitatibus sicut dicit. G. sed etiam de qualibet qualitate cũ qua operat membrũ suas operationes sicut duritie et mollitie et his similibꝰ qualitatibꝰ ꝓpꝛijs mẽbris et iꝓpꝛijs. Et species harũ egritudinũ primo inueniuntur in mẽbris cõsimilibus scõo in cõpositis propter consimilia sicut dictũ est in specieb⁹ sanitatis. Et istarũ octo specierũ quedã sunt materiales: et quedam non. Sed difficile est imaginari egritudinem materialem esse simplicẽ: propterea qꝫ egritudines materiales sunt composite qꝫ nulla egritudo materialis ledit operationẽ nisi propter aliã non materialẽ que superuenit mẽbro a calore vel a frigore.

¶ Cap. ij. Qõ est de causis egritudinũ in generali.

Einceps volumꝰ dicere causas earũ: et dicimus qõ occasiones materialium egritudinum sunt humores quatuor qñ egrediũt ab eorũ tẽperãtia in ꝙtitate aut qualitate. Et hoc accidit aut a parte materie aut a parte effi. ꝛ hoc est ꝓpter ea quia membra nõ permanẽt super complexionem sanitatis: nisi qñ sanguis q̃ adueniunt eis est in quãtitate ꝛ qualitate in ꝓportiõe tẽperata in caliditate et frigiditate. Et hoc accidit qñ membra que efficiũt nutrimentũ stãt super cõplexiones sanam: ꝛ cibi qui adueniũt corpori sunt naturales ꝛ recipiũtur in quãtitate conuenienti et ordine debito ꝛ tpe cõuenienti. Sed qñ sunt ꝛm ꝓtrariũ: tũc nõ sunt soluꝫ cause materiales ad generandũ in corpore istos humores: sed etiam inducũt membra faciẽtia nutrimentũ ad malã cõplexionem. ꝛ tũc dicitur qꝫ humores exiuerunt a natura a duabus partibꝰ. vꝫ. a parte effi. et a materiali simul. Et plures erũt cibi naturales et recipiuntur ꝑm ordinem naturalẽ vt dictũ est. Sed res extrinsece acqrent mẽbris efficiẽtibus malaꝫ cõplexionẽ: ꝛ generabunt tales humores: et illa sunt sicut aer: exercitiũ ꝛ similia: et tales sunt exeuntes in quantitate et qualitate: et tales sunt euenientes a mala cõplexiõe in radice creationis mẽbrorũ agẽtiũ in nutrimẽto: ꝛ tales accidũt causa parẽtũ qui exiuerũt a sua cõplexiõe: et ex ꝓparatiõe prima in creatione: qñ plures homines sunt similantes se adinuicẽ in creatione eorũ ꝛ regimine: ñ variãtes se in accidẽtibus: qꝫ tales sunt multarũ egritudinũ: ꝛ alij paucaruꝫ egritudinum: ꝛ tales multorum annorum: et alij paucorum annorum. Et pluries accidet hoc a mala complexiõe fixa in principio generatiõis mẽbrorũ efficientiũ. Et plurimum hec talis complexio est hereditaria: quia ab istis primis ꝓparationibus accidit quod videmus etiã de similitudine multorũ hoim adinuicem in forma

cõsuetudine

cõsuetudine ꝛ accidẽtib⁹ egritudinũ in paucitate in longitudine annoꝛuꝫ. Et postꝯ diximus cãs humoꝛũ distẽperatoꝛuꝫ vł. Deinceps narrandũ est qũo fit generatio vniuscuiusꝯ istoꝛũ ꝛ quot sunt egritudies que generantur ab eis.

¶ Caꝑ. iij. Qꝺ est de causis egritudinũ materialiũ calidarum ꝛ siccarum.

INcipiem⁹ ab egritudinib⁹ calidis ꝛ siccis materialibus. Et dicimus ꝙ egritudo calida et sicca generatur ex cibis calidis ꝛ siccis distẽperatis: vel qꝛ recipiuntur in multa quantitate: aut nimis diminuuntur: aut qꝛ recipiunt super ieiuniũ: qꝛ qñ recipitur cibus post multum ieiunium in stomaco et epate permutabitur ad calorem et siccitatem fortẽ: ꝛ inducet stomacum ꝛ epar ad eãdem complexionem: ꝛ tunc erit facta operatio eoꝛum ab ambabus partibus supꝛadictis ꝛ sanguis qui generabitur ab hoc cibo erit ca. ꝛ sic. ꝛ distẽperatus: ꝛ multiplicabitur in ipo colera in multa quãtitate: ꝛ distẽperabitur in multa qualitate: ꝛ tũc impedietur operatio fellis: ꝛ non poterit attrahere coleraꝫ ꝑm debitam quantitatem: et sic remanebit imbibitus ex ea. Et illud est eo ꝙ quãdo exit colera a via sua naturali in quantitate vel qualitate aut in ambab⁹ simul: tunc remanet colera influxa in sanguine: et quando nutriẽtur mẽbꝛa ex illo sanguine exibunt paulatim a sua complexiõe naturali ad malam complexionez ca, et sic. ꝛ generabuntur multe egritudines calide colerice. ꝛ similia accidentia venientia mẽbris a rebus extrinsecis: sicut ab aere calido: et a multo exercitio et vigilia: et accidẽtibus animeque habent calefacere: sicut ira et furoꝛ et cogitationes coꝛdis et his similia: et causa foꝛtioꝛ que est istarũ causarũ plus aliarũ rerum est aer et ars. et aliqñ erit causa istarũ opilatio poꝛoꝝ qui sunt in cute per quos euapoꝛat caloꝛ ꝛ retinetur: et cõculcabitur caloꝛ intus et faciet qꝺ dictũ est. Et aliquando erit hoc a cõplexiõe naturali vel radicali. Et colera non naturalis que fit in coꝛpoꝛib⁹ supꝛadictis habet quatuoꝛ species. Una spẽs est que assimilat vitello oui qꝺ natum est in illa die. Gal. dicit in pluribus locis: quod hec species est calidioꝛ naturali: quia pars ignea in hac specie dominatur plus: et dicit quod eius grossities est ꝓpter nimiã caliditatem et ebullitione. ob quã rem habet ista secum istum caloꝛem igneũ. Et alij medici ꝓter ipsum dicũt quod hec est minoꝛis caloꝛis naturali. Et dicũt quod grossities ipsius est ꝓpter alicuius mixtionẽ flegmatis: et ꝑm hoc debet esse rubedo ipsius infra rubedinem naturalem: et est contra illud quod dicit Ga. ꝛ nos videmus quod ita non est vt dicunt. Ad hoc ꝑm illos debet habere cum sua grossitie aliquantulum viscositatis sicut debet habere coꝛpus humidum mixtum cuꝫ coꝛpoꝛe calido: et sensus visus in hoc adiuuat Gale. Et secunda species habet coloꝛem auricalchi: vel citri: et generatur ab humiditate aque ammixta cum ipsa et sine Gall

dubio hoc infra sistit in caliditate a colera naturali: ⁊ egritudines que fiunt ex hac specie et vitellina ꝑm illos qui dicunt ꝙ fit grossa propter ammixtionez flegmatis non sunt enumerande cum egritudinibus ca. ⁊ sic. simplicibus sed cum cõpositis. Sed egritudines vitelline secũdum Gale. sunt posite in vltimitate caliditatis et siccitatis: et potest esse quod hec colera: est colera quam nominat. G. coleram ru. Et alie due species sunt sicut prassina et eruginosa: ⁊ dicitur quod ambe generantur in stomaco: et mihi videtur quod G. nõ appropriet eas colere simplici: quia dicit in libro de virtutib⁹ naturalibus quod iste due species generantur a colera vitellina mixta cum alijs humoribus: ⁊ quod he due species sint cõposite: et manifestũ est quod generantur in stomaco secundum eos. Et stomacus per suã naturam non habet generare coleram naturalem necnon naturalem: quia quod generat naturalem generat non naturalẽ: quando corrumpitur ipsius cõplexio quia ipsius cõplexio intenditur aut remittit. ergo prassina ⁊ eruginosa non habẽt hoc nomen nisi equinoce. Et videtur quod causa ista generationũ: est quod quãdo colera egreditur a sua natura in cali. et sic. propter sparsionem ipsius ad stomacum: tunc remiscetur cuz alijs humoribus: et proprie cuz melencolia: et ibi recipit aliquã speciem putrefactionis et peruenit ad talem complexionem: ⁊ propterea assimilantur isti humores veneno: et proprie eruginosa. Et egritudines que proueniunt ab his sunt incurabiles propterea quia nõ recipiũt digestionem nec permutantur a calore naturali: immo corrumpunt formam specificam ipsius sicut corrumpit venenum. Deinceps volumus declarare qualiter generãtur egritudines colerice: et incipiemus a febre colerica sefraria. Et dicamus quod postquam dictum est quod febris est calor qui continet totum corpus qui ledit actiones et passiones membrorum omnium. Ab hac parte apparet ꝙ est calor extraneus ⁊ apparet ex parte qua manifestatur in ipsa operatio caloris intrinseci digerendo humores et recipit sanationẽ: ⁊ non est sicut calor extraneus qui inuenitur in corporibus mortuorũm ob hoc apparet quia etiam est naturalis: et est veritas quia est calor naturalis mixtus cum aliqua qualitate caloris putredialis. Et adhuc postquam calor iste spargitur et continetur per totum corpus per arterias: dicim⁹ per hoc quod subiectum propinquum istius caloris est cor: et propterea est impossibile ipsum esse totũ extraneũ. Et propterea quia calor cordis est ille calor cũ quo mẽbra faciunt omnes suas operationes: necessariũ est qñ recipit aliquam permutationem vt ledantur omnes eorũ operationes. Ergo diffinitio febris est hec: quia est calor compositus ex calore naturali ⁊ extraneo putredinali misso a corde ad totũ corpus et ledit omnes actiones et passiones. Et dicimus qõ iste calor est permutatio caloris naturalis permutati in quãtitate et qualitate operandi

in corpore operationes nō naturales aut in materia nō naturali. Deinceps volumus dicere q̄ cause generationis istiꝰ caloris sunt eedem cum causis generationis caloris extranei: saluo q̄ in hoc calore sunt equales: et si ita nō esset. ergo esset extraneus absolute: q̄ resattribuitur extraneo dominanti. Et iam declaratum est in quarto methau. q̄ cā effi. putredinem stat duobꝰ modis: vnus est calor extrinsecus: ꝓptereā quia iste calor spargit ⁊ exalare facit calorem intrinsecū: ⁊ maxime qñ est cū forti qualitate ⁊ qñ spargitur calor intrinsecus sicut cōuenit tpe magni caloris qui regit materiam generataz in illa materia calor extraneus: ⁊ maxime si sit humida: q̄ humiditas de facili permutat a rebꝰ extrinsecis: quia difficile est set effici per seipsam. Alius causa est effi. per accidēs: hoc est frigiditas: quia qñ dñatur sup calorem intrinsecū extinguit ipm: et tūc generat sup materiā loco istiꝰ caloris naturalis aliū calorē extraneum. Et ibi declaratū est q̄ ens naturale nō permanet in suo esse nisi qñ virtutes agentes dominantur super patiētes. Et qñ debilitantur iste virtutes regitiue: ⁊ dominātur virtutes extrinsece: tūc tendit ens ad viam imperfectionis. aꝫ scorruptiōis. Et cause que adiuuant ad generandū calorem extraneum ille eedem sunt cū illisque adiuuāt ad extinguendū calorem naturalem: ⁊ hoc fit qñ subiectum est ꝑparatum ad recipiendum. aꝫ. extinguendum istā gñationem extraneaz: sicut sanguis ex quo generatur colera qui egreditur a natura in quātitate: aut quali tate: aut ꝓpter multitudinē sanguinis: aut ꝓpter ipsius grossiciem aut viscositatem: q̄ ꝑ hoc refrigeratur calor intrinsecus et extinguitur sicut faciunt multa ligna humida qñ ponuntur super ignem. Et etiā opilatio porum adiuuat ad hoc: quia ⁊ resistit euentationi caloris intrinseci: et accidit hoc sicut accidit igni quando non habet euentationem qui cito extinguitur vel debilitatur sicut tu vides q̄ carbonarij tegunt carbones cū terra vt ignis non transeat per omnes partes carbonum: et faciat ex eis cinerem.

¶ Cap̄. iiij. Quod est de generatione febris colere sefrarie.

ET postq̄ declaratū est vniuersaliter quid sit febris et vniuersales cause sue generatiōis dicendum est qūo. generatur febris colerica: que vꝰ sefraria. Et dicamus q̄ fortior cā in gñatione istiꝰ febris: est qñ dominatur cōplexio sanguinis in caliditate et sic. Et habet p̄parationem vt generetur in eo talis calor: aut ꝓpter p̄parationem superfluitatum tertie digestionisque est in membris: sed grossities ⁊ viscositas ⁊ opilatio venarum nō imaginantur in operatione istiꝰ febris: nisi dicererur in colera vitellina secundum illos qui dicunt contra Gale. aut ꝓpter quantitatem suaz. Et debes scire qō non est in homine colera absoluta: ita vt sit pars membri hominis excepta colera que stat in sacculo fellis secundum quosdam: sed natura expellit eam a membris sanguineis qñ separatur ab eo: ⁊ ꝓpterea est impossibile opinari q̄ subiectū febriū sefra- Gal.

riarū sit colera absoluta: sed est sanguis aut humiditas in qua dñatur colera. Et ꝓpterea pōt recipere digestionem ⁊ reuerti ad suā naturā qz non denudatur a sua forma specifica. Sz qñ separatur ab eo colera absoluta incōtinenti expellit a natura: ⁊ si separat ab eo res q̄ habeat possibilitatem recipiendi digestionē nutrientur ex eo membra. Et nō est possibile vt colra recipiat aliquā digestionē: qz nō est possibile illi rei que trāsiuit terminū decoctionis vt redeat ad terminū decoctionis: sicut nō est possibile vt assum reuertat ad elixum: nec etiā in ea est aliqua pars ex qua possint membra aliquo mō nutriri: et dico hoc de naturali: sed si sic de naturali quāto plꝰ de nō naturali. Et illi qui solū sunt medici qui dicūt q̄ colera est cibus alicuiꝰ membri sunt q̄ dicūt q̄ quatuor humores sunt elemēta mēbroꝝ cōsimiliū. Et ego nolo laborare plus in qōnibꝰ cum eis: qz ego declaraui hoc pfecte in libro sanitatis. Et ꝓpterea qz calor extraneus gñatur in humiditate q̄ est extra naturā cū debilitate caloris intrinseci: dico qꝺ nō est cū excessu naturalis caloris: sicut opinatur Gal. in multis locis. Sed ꝓpterea q̄ humiditas est velox ad putrefactionē ꝓpterea qz calor intrinsecus plꝰ laborat ad ipsius corruptionez: quia illa nō hz a se rem q̄ eā consumat. Et si confiteretur Gal. q̄ omnis calor extraneus esset putredinalis caderet periculū magnum in dictis Aristo. ꝓpterea quia quilibet calor extraneus fit fm ipsum primo ⁊ substantialiter ꝓpter calorem aut frigiditatem: ⁊ qñ debilitatur calor naturalis ꝓpter frigiditatem tūc dominatur humiditas et fatigat calor intrinsecus in dominādo sup ipsuz: ⁊ fit putrefactio ꝓpter calorem extraneū supuenientē. Sz qñ causa caloris extranei fit a calore: tūc supuenit membris assatio: vel cōbustio: sed non putrefactio. ꝓpterea ergo nō est ex necessitate vt omnis calor extraneus aut omnis febris sit putredinalis ⁊ maxime causon: ⁊ etiā qñ calor extraneꝰ generatur in locis in quibꝰ fit digestio: ⁊ in locis in quibꝰ fit pars mēbroꝝ in actu ⁊ aggregātur ibi supfluitates existentes in natura distēperate siles colere in qualitate aut distēperate in quantitate etiam erunt ille humiditates q̄ sunt in corpore occasione colere: ⁊ inuēte loco digestiōis. Et manifestū est q̄ locus maioris digestionis est locus digestionis scōe qui est epar ⁊ vene: ⁊ alter est locꝰ digestionis tertie: ⁊ illa est in mēbris et ꝓpterea species harū febriuz sunt due vna q̄ est in venis: ⁊ altera q̄ est in membris hoc est in locis digestiōis tertie: ⁊ in libro ꝓnosticoꝝ declarata est differentia istaꝝ duaꝝ febriū. Et sunt ēt alie febres que sunt appropriate pure colere: et tales etiam appropriate sunt colere non pure: et ibi declarabo differentiā vniꝰ ab alia.

Gal.

Arist.

¶ Cap. v. Quod est de egritudinibus colericis localibus.

ET postq̄ declarauimꝰ vniuersaliter qūo fiūt febres colerice. Deinceps volumus loqui ⁊ narrare qūo fiunt egritudines colerice locales q̄ nominantur alguase: in latino dicuntur apostemata colerica: ⁊ in greco erisi

ple:t dicimus q hec apostemata generantur in membris duobus modis vno qñ expellitur ad aliud membrū humor colericꝰ: et tūc ppter eius quantitatez fit dilatatio in membro ſm oēs dimēſiones. Et ppterea dicitur q elmare: ſiue erisipilla et ſimilia ſunt cōpoſita ex mēbris cōſimilibus t officialibus. Et cauſa expulſionis iſtiꝰ humoris eſt propter fortitudinem ⁊tutis expulſiue in mēbro mādāte ppter debilitatē eiuſdem ⁊tutis in mēbro recipiente. Et nō fit ſicut dicunt groſſi q fit ppter fortitudinem retentiue membri recipiētis. Uerū ad hoc multum adiuuat largitas viarum cū ſuppoſitione patientis mēbri. Et maxime qñ membrū expellens eſt ſuperiꝰ t recipiens inferiꝰ: et maxime qñ hu. eſt groſſus et terreſtris: et qñ fuerit incineratus et fuerit in membro: tūc ppter illiꝰ quantitatem calor intrinſecꝰ in eo ſuffocabitur t gñabitur calor extraneus in membro extraneo ſaluo ſi humor non eſſet in vltimitate ſiccitatis. Et ſi apa iſtud gñatur in aliquo membro principali aut ppe ipſum pcedet ab eo calor ad cor t generabitur febris fortis: t ſi nō erit ppe membrum principale nō faciet febrē et poſſibile erit vt tēdat ad mortem. Et alio modo generatur qñ membrum nō poteſt digerere cibum qui ei mittitur: nec ipſum pmutare in quātitate: aut qualitate: nec ipſum poteſt expellere: tūc materia augmētatur in mēbro illo taliter ⁊t recipiat dilatationem in omnes tres dimēſiones: t extinguitur eius calor naturalis eidem menſuratus: t generatur i eo calor putredinalis ppter neceſſitatem materie extranee. Et iſte egritudines q dicuntur eriſipile ſunt duarū ſpecierum: vna eſt que ⁊t eriſipila ruboris t apparet ab hac ſpecie vt ſit mixta cum multo ſanguine ppter rubedinem quam hz: t nō facit in membro magnū tumorem: t non eſt dolor eius acutus. Alia ſpecies dicitur eriſipila formicularis: t in ea plus dominatur colera: t propterea inducit puſtulas et corroſiones. Et aliquando iſta non apparet niſi in cute: et aliquando eſt fixa in ſubſtantia membri et illa peior eſt: et pōt eſſe vt fiat in cōcauitate alicuius membri ſicut in ſtomaco aut in inteſtinis t ledet ipſius operationes ſine apoſtemate manifeſto. Prīa ſpēs. Scōa ſpēs.

¶ Cap. vj. Quod eſt de egritudinibus frigidis t humidis materialibus.

Iſte egritudines fiunt propter flegma quod eſt extra naturā in quātitate et qualitate t cauſe gñationis iſtarum ſunt oppoſite cauſis ex quibus generātur egritudines colerice et manifeſtiores iſtarum egritudinū ſunt febres flegmatice t apoſtemata que dicuntur zimie: quod vero plus adiuuat ad generationem harum febriū eſt oppilatio que fit ppter groſſiciem iſtius humoris aut viſcoſitatem. Et vniuerſaliter fit hec putrefactio per viam extinctionis caloris intrinſeci: ſicut extinguitur ignis a ſuperpoſitione lignorum viridium: et cum extinguitur intrinſecus augmentatur extraneus in materia extranea: et iſta febris fit ex hu-

more in venis:et in tertia digestione membrorum. Et istius humoris exeūtis a natura sunt quatuor species:vna est salsi: et est siccior naturali: propterea q salsugo.ei aduenit a substantia terrestri adusta mixta cū aliqua humiditate:sicut apparet in generatione salis. Alia est acetosi et cuius sit siccum:tñ est frigidū ppterea q acetositas gñatur a frigiditate. Dulce est calidi⁹ sicut est videri in acetosis fructibus qui post acetositatez acquirunt dulcedinem. Et vitreuz est deterius oibus:q hz cum frigiditate multā viscositatem: et species febrium flegmatis diuersificantur fm diuersitatem harū specierū:et qñ nos tractabim⁹ de febribus:tunc de hoc loquemur lato sermone. Et species flegmatis melius recipiūt digestionez cz colere:fm q quidam dicūt q recipiūt species colere digestionem. Sed febres que fiunt a flegmate sunt periculosiores febribus colere ppter grossiciem flegmatis:et ppter opilationes que fiunt ab eo:et quia interpollatio earū est valde brevis fm q dicā post. Sed apātum flegmaticoz quedaz sunt q fiunt a flegmate subtili:et quedā a flegmate grosso:sicut sunt apāta q nominantur scrofule:et ipe nascunt in carne glandulosa sicut in collo sub ascellis:et inguinib⁹. Et hec materia q est inclusa in apātib⁹ est dura valde: et sunt ex apātibus glandulosis q sunt grossitudinis grani pini:vel nucis: et hoc efficitur i locis carnosis. Et isti⁹ generis sunt verruce et clauni:et ex apostematibus malis que appropriata sunt grossitudini humorum et exeuntium a natura q nolata sunt a dubelati in arabico:et inuenitur in istis apātib⁹ substantia silis feci:et stercori et luto:vel carboni. Et maior pars istorum apātum cōpositā est ex duob⁹ humoribus. s. ex flegmate et melencolia. Et apāta appropriata ppie flegmati sunt apāta nolata in arabico cala. et dicūt q huius species sunt quatuor. s. lutosarū:mellitarum:vitrearuz: et pulterarum. Lutose fiunt ex flegmate grosso. mellite fiunt ex flegmate putrido habente int⁹ substantiam mellis. Et alie due species fiunt similiter ex flegmate mellito:et ex flegmate fiunt:et quedam a ventositate:sicut accidit in illis q fiūt in extremitatibus ydropicorum: et multe alie egritudines quas narrabimus cuz loquemur de accidentibus que superueniunt actionibus et passionibus membrorum.

Uerrucee. Clauil

¶ Capi. vij. Quod est de causis egritudinum frigidarum et sic. materialium.

Iste egritudines fiunt ab humoribus melencolicis qui egrediuntur a natura in quantitate:aut qualitate:aut in ambabus simul:et que faciunt humores istos egredi a sua natura sunt materie que sunt similes eis sicut cibi frigidi et sicci: aut calidi et sicci:aut quando exeūt membra ab eoruz complexionibus ad frigiditatem et sic. vel ad cali. et sic. distemperatam. Et exeunt etiam a suis complexionib⁹: ppter res extraneas sicut propter aerem et exercitium. Et aliquando accidit a generatiōe sicut accidit leprosis: et maior pars taliū fit ab hereditate: aut

propter coitū cū menstruata in diebus quos dixit zacharaz:qz lepra illa a beneficio medicinarū curā nō recipit:nisi fiāt tēpore crisis annorum quod natura ordinauit:z hoc testificatur mirabilis zacharan:z ego expertꝰ fuz.Et qñ multiplicañt isti humores ī corpore splē conaī eos attrahere z neqt:aut ꝓpter quātitatē:aut malā q̄litatē:aut propter vtrūqz:tūc remanēt cū sanguine z vadūt ad mēbra:z quia mēbra abomināt eos correctionē eoz facere non pñt:quare ex eis generañt egritudines difficilis curationis,Et colere nigre exeūtis ī q̄titatę a natura sunt due species:vña est ꝓpter aduſtionez melie naturalis:et alia species est ex aduſtiōe colere nō naturalis.Et iſte spēs generātur a multo calore z intēſa sicci. q̄uis remaneāt p earū naturā frigide z miſceañt cū eis calor extraneꝰ extra naturaz multū.Et q̄ signat hic.ſ.q̄ cōplo earuz sit talis est earum acetoſitas:qz qñ spargūtur super terrā fermētat ipſam:z vnaqueqz istarū specierū inducit corroſionē ī mēbris: et aliqñ fiſtulas:z maxime q̄ fit ab aduſtiōe colę:z egritudines q̄ fiūt ex hūoribꝰ istis q̄dā sunt febres:q̄dā apāta:et febriū q̄ in eis fiūt:q̄dā fiūt in ſcōa digōne: z quedā in tertia:z qō adiuuat generationē istorū est opilatio pororū cū groſſicie humorum z difficultas digōnis:et apāta q̄ dicunt ſclirotica fiunt ex melia naturali z aduſta:z aliqñ cancer.Sed q̄ fiunt a naturali semper ſine vlceratione sunt:et que fiunt ab aduſtione non naturali cum vlceratione:et aliquando spargitur hec materia ſuper omnia membra:et tūc fit lepra: et propterea dicitur q̄ lepra est carcer vlis.Et istiꝰ due sunt ſpecies:qz q̄dā est cū vlceratione et q̄dam ſine:z que fit cum vlceratione est de melia q̄ est extra naturā:z flegma ſalsuz et ſanguis ſecundū quoſdā recipiunt aduſtionem.

¶Cap.viij.Quod est de cauſis egritudinū calidarum et humidarum materialium.

Iste egritudines generantur ꝓpter exitum ſanguinis extra naturam in quātitate aut q̄litate.Sz exitꝰ ipſius in qualitate dz dici paucus:qz qñ exit multuz:dz attribui egritudo nō illiꝰ egritudinis ad quā declinauit:z illi cui dominatur manifeſte hoc est: qz qñ inflāmantur minꝰ debet attribui colere:z ſic de alijs.Et debes ſcire quod egritudines ſimplices non fiunt ex humoribus ſimplicibus iſtis:et maxime ex illis qui non recipiunt digeſtionē:nec ſunt apti nati recipere ipſam:qz qñ colę vel melē colia ſimplex dñatur ſingulr et ſimplr fiūt egritudines ex eis q̄ nullo modo habēt curationē ſz noiañt ſimplices ꝓpter hūores in eis dñantes ſicut noiañt cōpoſite:qñ apparēt in eis:z videtur duo hūores aut plęs dñantes.Et maior ps egritudinuz q̄ generañt ex ſanguine ſunt febres et apoſtemata.Et ipſiꝰ febris ſunt ſpecies due,vna fit ꝓpter augmētū q̄titatis ſolū :et ꝓpter illō augmētum q̄titatis claudunt pori z iſflāmat ſāguis

prima spēs.

et fit hec species febris: ⁊ hec febris in suo principio: nō est putredinal'. Sz si medic⁹ fuerit negligēs in ei⁹ curatiōe fit putredinalis: ⁊ hec spēs est media inter effymerā et putridā. Et alia species fit ꝓpter aliquaz putrefactionē. Et febres que fiunt a sanguine fiunt in omnibus venis: propterea quia non est sanguis in actu in corpore nisi in venis: et non habet interpolationem manifestaz. Sed apata que fiunt ex hoc humore sunt q̄ dicunt̄ flegmones ⁊ fiūt plus ꝓpter distēperātiā ī q̄ntitate q̄ in qualitate. Et diuersificant̄ ista apata propter maiorē ꝓfunditatē ⁊ minore: ⁊ qd̄ est minoris ꝓfunditatis est leui⁹. Sed sanguis qui currit ad membrum si distēperat⁹ sit aliqñ in qualitate cal'a: fit erisipilla flegmōides eo q̄ tūc est coleric⁹ ꝓpter inflāmātionē colere: ⁊ hec species est periculosior. Et apata vl'r diuersificant̄ per diuersitatē mēbroꝝ in q̄bus fiunt: qꝛ qñ fiunt in aliquo ex mēbris principalib⁹ necessario sequitur mala febris: et maxime qñ apa est flegmō. Et aliqñ fit flegmō in subascellis ⁊ in inguinib⁹ ⁊ in aurib⁹: et que fiūt in partib⁹ subascellarū generant̄ ex supfluitatibus transmissis a corde. Et fiūt hec apata ꝓpter alia apata facta ī alijs ꝑtib⁹ corporis: qꝛ oē mēbruz hz virtutē expulsiuā mādātē alteri. Et etiā fiūt ex hac variole et morbilli: et ꝓpterea quia null⁹ euadit ab his duobus nisi habeāt hec. Et non potest dici vt fiant a causis extrinsecis: qꝛ ille nō sunt necessarie in omni homine: et ista egritudo est sicut naturalis: ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ qd̄ hec egritudo prouenit a mala materia fixa ī cibo embrionis: ⁊ propterea fiunt he egritudines cum febre sanguinis: qꝛ si sanguis esset nimis corruptus patiēs posset ex eo mori.

¶ Capitulum. ix. Quod est de causis egritudinuz compositarum materialium.

Tu debes scire qd̄ egritudines simplices singulares que dicte sunt nō fiunt ex humoribus simplicibus nisi raro. Sed maior pars egritudinum supradictarum est cōposita ex pl'ib⁹ humorib⁹ vno. Et cōpositio egritudinum aut est cōpl'onis cōpositio aut compositio vicinitatis. Sed compositio vicinitatis est sicut si quis haberet ab vna parte febrē colericā: ⁊ ab alia febrem flegmaticā: ⁊ paroxismi haꝝ duarū febriuz essent in vna hora. Et febres q̄ fiūt ꝓpter cōpōnē cōpl'onis sunt duplices: q̄dā em̄ fiūt quarū ꝯmixtio est absoluta: ⁊ q̄dā cōuenienti⁹ pñt appellari cōposite q̄ mixte: ⁊ ꝓpterea cōmunicāt febres in signis ⁊ proprietatib⁹ q̄ appropriant̄ humoribus simplicib⁹. Et hec cōpl'o et cōpō que est in humorib⁹ inducit ad multas cōmixtiōes ⁊ mirabiles. al'. innumerabiles. Et propterea qꝛ he due spēs cōpositiōis sunt in febribus: pñt tñ inueniri febres mixte q̄uis ñ sint duarū specierū sed vnius: ⁊ hoc accidit qñ fiūt febres in duob⁹ locis diuersis in corpore Et manifestior febrium compositarū est emitrite⁹ et plurium specierum: et omnes fiunt ex fl'ate et col'a. Sed q̄daz est q̄ est ex fl'ate

intus et colera extrā:z quedam est econtrario:et quedā est q̄ est composita ex flate z colera:aut intꝰ:aut extra. Et febres diuersificantur secūdum diuersitatez mensure quantitatis aut qualitatis vel loci humoris sicut causon:z sicut febris q̄ fit ex flate vi creo que dat calorē et frigus sīl' in partibꝰ extrinsecis:z sicut febris q̄ hz fortissimū calorē ī partibus intrinsecis z in partibus exterioribus sunt econtrario:et potest esse vt partes exteriores sint multum frigide et vocatur febris inclusa. Et quelibet istarū egritudinum hz quatuor tēpora:principiū:augmētū:statū: et declinationē. Et principium est tempꝰ in quo appet egritudo in actu:et natura nihil manifeste operat:z qñ humor incipit digeri natura incipit operari contra humorē:z illud tempꝰ est tempus augmēti:z dicit augmētū:qz tūc sunt fortia accidētia:z qñ cessat digestio cessat tēpus augmēti:z incipit status:z illud tempus in quo apparet certamē inter naturam z humorem:et qñ natura est fortificata super humorem:z ipsum vincit dicitur tunc esse tps declinationis:z q̄dam egritudines sunt q̄ habent dissolutionē humorum sine euacuatione manifesta et sanant:z q̄dā sunt q̄ habēt dissolutionē virtutū paulatim donec moriunt:z q̄dam sunt q̄ habēt euacuationez manifestā ad sanitatē vel ad mortē:z ista nominaturvera crisis. Et crisis salubris sunt due species:vna est quē ducit per suam euacuationem ad perfectam sanitatem:z alia est que relinquit egritudinis reliquias que paulatiz dissoluuntur et liberantur:et tempore longiori salutē, prestat. Et illud idez est in crisi mala:z maior pars crisium reperitur in febribus acutis.i.q̄ finiuntur tēpore breui:z quia crisis accidit post digōnem si illa digō est integra et perfecta erit crisis pfecta:z si digō est imperfecta erit crisis longior:z digō completur propter longitudinem temporis secundum comparationem agentis ad patiens:quia nō in omni tēpore quod aduenit patitur patiens ab agente:qz q̄libet habet tempus propriuz cōparatione quam habet agens cuz patiēte:z hoc potest cognosci in rebus artificialibus:quia mēsure temporū decoctionis in rebus artificialibus diuersificātur. Et propterea quia ita est:et sunt longo tempore cognite et sentiuntur egritudines z virtutes et humores:tunc certum est per experientiā z rationem nature vt sciantur tempora in q̄bꝰ fit bōa digō aut mala. vcz dies cretici:z qz digō bona est perfecta operatio nature:ideo tēpus illud fuit p maiori parte laudabile:sed digō iperfecta qz hz latitudinē nō verificat bonitatez suarum crisiū:sicut perfecta. Et q̄dā dicūt q̄ inuētio crisiuz hoc ordine est luna. Sed tu debes scire q̄ est cā remota q̄ medico nō est necessaria:z causa ppinq̄ est illa quā diximꝰ:z infra in libro nr̄o monstrabimꝰ rōnem in hoc et dabimꝰ exēpla. Et aliqñ accidit mors in principio egritudinis et hoc fit ppterea quia humores dominant multū sup calorē naturalē z extinguūt ipz ppter quātitatez aut qualitatē: aut ppter vtrūq̄. Et aliquādo

sis
:
s.

accidit in augmẽto aut in statu aut in declinatione: et declinatio in egritudinib⁹ mortiferis fit a debilitate virtutis ⁊ non a debilitate egritudinis sic est in salubrib⁹ egritudinibus declinatio ꝓpter dñationẽ virtutis. Et sufficit qđ diximus hucusq̃ de egritudinib⁹ materialib⁹ et earũ causis. Et nũc volumus facere tractatũ breuẽ de egritudinibus immaterialibus.

¶ Capit. x. Quod est de causis egritudinum non materialiuz in generali.

ET dicim⁹ ꝙ he egritudines quãdo sunt absq̃ cã humorũ est loc⁹ subiecti earũ de necessitate mẽbra vl spiritus. Et efficiẽs ipsarũ sunt due res: aut res exteriores: aut alie egritudines materiales: et volum⁹ dicere de manifestioribus ipsarũ: hoc est de ca. ⁊ sic.

¶ Capit. xj. Quod est de causis egritudinum immaterialiũ calidarum et sic.

QUia q̃dã egritudinũ calidarũ ⁊ sic. sunt in spũ cordis solũ ⁊ hec est febris diei: et hoc fit propter res extrinsecas: ⁊ est propter quatuor causas: quaꝝ vna diuidit̃ ĩ quatuor ꝑtes: q̃rũ q̃dam sunt ꝑ se: ⁊ q̃dã ꝑ accñs: et earũ q̃ ꝑ se sũt: q̃dã sunt ĩ potẽtia: ⁊ q̃dã in actu. Et q̃ sunt ĩ actu sunt sicut calor solis ⁊ ignis: ⁊ vl̃r res extrinsece calide in actu: ⁊ q̃ sunt in potẽtia sunt sicut balneũ in aqua sulphuris q̃ calida est in potentia: ⁊ sil̃r q̃ sunt ꝑ accidens sunt sicut ille que claudũt poros: ob quã rẽ accenditur calor in partib⁹ intrinsecis sicut est balneũ aque aluminose et sil̃ia. Scđa cã sunt res sumpte in corp⁹ sicut cibi ⁊ pot⁹ calidi potentia ⁊ actu. Tertia cã est corporea aut aĩata: corporea: sicut ĩmoderat⁹ motus et immoderatum exercitiũ: animata sicut ira: tristitia: et vigilia et similia Quarta est ꝓpter egritudines materiales sicut apãta inguinis ⁊ titillicorũ ⁊ radicũ auriũ. Et iterum est isti⁹ speciei egritudinis febris ethica: ⁊ hec febris est calor extrane⁹ fixus in substãtia membroꝝ ⁊ ꝓhibet fieri operationẽ ipsorũ: ⁊ cõsumit eoꝝ substãtialẽ humiditatẽ: ⁊ hz tres spẽs: leuior ipsaꝝ est q̃ accẽsa est a calore extraneo ĩ humiditatib⁹ naturalib⁹ ⁊ radicalib⁹ q̃ existũt in substãtia paruaꝝ venarũ. Et secũda est q̃ est ĩ hũiditate existẽte ĩ carne ipsa: q̃ qñ dissoluta est põt a cibis restaurari adhuc. et tertia est oĩb⁹ deterior: ⁊ est illa cui⁹ calor extrane⁹ ꝓfundatus est ĩ mẽbris solidis: qꝛ ĩpol̃e est in eis qđ ab eis resolutũ est restaurari: qꝛ mẽsura vite naturalis est ſm mẽsurã hũiditatis radicalis in quolibet ĩdiuiduo ꝓportionato ꝓportiõe duplici ſz qđ dictũ est ĩ libro cãrũ breuitatis ⁊ lõgitudinis vite. Et prima spẽs isti⁹ febris vt plurimuz fit ab effimera. Sed alie due spẽs fiũt ꝓ maiori ꝑte ꝓpter febres materiales hũorosas p̃cedẽtes.

¶ Ca. xij. Qđ est de cãis egritudinũ ĩmaterialiũ frigidaꝝ ⁊ sic.

ET egritudinũ frigidarũ ⁊ siccaꝝ q̃dã sunt q̃ appellant̃ egritudies senectutis: hoc est dominatio frigiditatis: ⁊ siccitatis

ista e
dete-
rior
oĩb⁹.

super membra. Et propterea qz illud qđ dat vitã est calor cũ humiditate: ob hoc hec egritudo cõiungit cũ senib⁹: sz nõ est vera egritudo nisi qñ fit in nõ senibus. Sed egritudinem: ca. zhu. fri. z hu. est difficile imaginari. Sz calidũ simplex fri. zhu. z sic. possunt imaginari. Et nos debemus enumerare quando tractabimus de rebus que ledunt actiones z passiones.

¶ Capi. xiij. Quod est de egritudinibus membrorum officialiũ:

ET postquã dictũ ẽ breuiter de speciebus egritudinum appropriatarũ mẽbris consimilibus z de causis ipsarũ. dicẽdũ est de egritudinib⁹ officialibus. Et dicim⁹ quod iã dictũ est in principio primi: qz sanitas mẽbrorum officialiũ est q̃ est i q̃ptitate qualitate: z positione. z colligãtia: qz hec spẽs colligãtie est inseparabilis z nõ reuertit ad alias spẽs quas dixerũt medici: et intra predicamẽtum habit⁹: sicut pãniculi z cutis intrant p̃dicamẽtũ hȳe. ergo tria genera egritudinũ intrant quiqz p̃dicamẽta hoc est in qualitate q̃ptitate cõtinua z discreta: et habitu z vbi: z hȳe. z postea inuenitur hec res in quando hoc est i prioritate z posterioritate. Sz ordinatio membrorũ offi. z priritas z posterioritas plus ponẽda est in sex sequentib⁹ predicamẽtis. Et debes scire quod egritudo non supuenit vnicuiqz generi sanitatis sicut nos videm⁹ in ordine tunicarum oculorum et in maiori pte mẽbrorũ offi. qz in illis nõ supervenit egritudo ordinatiõis: hoc est vt prius fiat posterius.

¶ Capi. xiiij. Qđ est de cõtinuitate et solutione continuitatis suis causis aliqualiter.

SEd continuitas z solutio z cause illarũ ſm aliquã pt̃ẽ aliqñ pñt ingredi in genus egritudinum officialiuz. Sed genus colligantie nõ intrat in egritudinibus einsdẽ per se. Sed egritudines membrorum sunt he que faciũt accidere membris egritudines: quib⁹ altera cõicat cum altera: z cõuenientius est vt colligãtia enumeretur potius in causis egritudinum quam in genere egritudinum. Sed genus egritudinum quod est cõtrarium continuitati naturali que noiat continuitatis solutio est duobus modis. Uno mõ. Un⁹ est solutio cõtinuitatis veracis vt continuitatis ptis cuz parte in consimilibus: z hoc genus debet magis attribui consimilibus quã officialibus mẽbris: propterea quia hec solutio accidit membro officiali ex parte qua compositum est ex membris consimilibus: z non ex parte qua est officiale. Altera est separatio contiguitatis termini a termino: et hec continuitatis. al'. contiguitatis solutio non veraciter appellatur: quia hec cõtinuitas. al'. contiguitas fit per modum contigui: et per modum penetrationis et per modum societatis membri cum mẽbro: aut ligamenti: et hoc genus solutionis posuimus in genus egritudinũ officialiũ: z hoc genus cõicat cõiunctioni z septiõi. Et propterea nõ est solutio Alio mõ.

continuitatis vt dixerunt medi dici dicentes: quia erat egritudo q̄ cōicat mēbris ꝯsimilibus: ⁊ officialib⁹ qꝛ solutio est distincta in his duobus modis quos diximus. Et propterea quia species sanitatis que est in qualitate in figura: in poris: in meatibus: lenitate: asperitate: ⁊ grossicie: sunt egritudines istius speciei ꝓportionate istis diuisionibus. Et egritudinum que sunt in quantitate quedam sunt in mensura: ⁊ hoc est in superfluiate ⁊ diminutione: ⁊ hoc primo est in consimilibus: vt dictū est.

Assueti medici.

Sed medici assueti sunt ponere in officialibus: ⁊ quedaꝫ peccāt in numero: ⁊ que sunt in numero etiam habent duas species que sunt superfluitatis ⁊ diminutionis: et quedam est naturalis ⁊ quedam non naturalis: naturalis est sicut superfluitas sexti digiti: ⁊ diminutio naturalis est diminutio quinti digiti. Nō naturalis superfluitas est sicut cucurbitini qui inueniuntur in intestinis ⁊ similes. Et peccatū positionis est sicut dislocatio vnius membri ab alio: vel alicuius partis membri ab altera. Et egritudines quas dicunt medici egritudines colligantie fiūt ex colligantia membri offi. cum altero pro parte vnius communicantis cum altero: sicut cōicāt cor ⁊ epar cum omnibus membris: videlicet vnum cum arterijs: ⁊ allex̄ cū venis: ⁊ aliqñ est colligantia ab vno membro ad aliud proprium membruꝫ: sicut colligatum est os stomachi cuꝫ cerebro per neruum euntem ab vno ad aliud.

¶ Capi. xv. Quod est de causis egritudinum membroruꝫ offi.

Locuti sumus breuiter de egritudinib⁹ membrorum officialium: nunc volum⁹ loqui de ipsarū causis. Et dicimus quod egritudines que fiūt in figura sunt propter duas res: quia aut a natura: aut a rebus extrinsecis: et egritudo que ꝓuenit a natura est ꝓpterea qꝛ materia est incōueniēs: nec apta operationi virtutis informatiue: nec instrumēto cū quo operat̄ virt⁹ informatiua: nec instrumētū est aptū ei. A reb⁹ vero extrinsecis est sicut fit embrioni qñ nascit̄ vel qñ nutrit̄: ⁊ aliqñ fit ex errore medici: quia aliqñ credūt rectificare mēbra et dislocant ea: et hoc debes cognoscere in figura membri: et figura partiū: ⁊ sic debes intelligere in qualibet egritudine attributa membris officialib⁹ in eo qđ sunt officialia ⁊ cā strictura meatuū ⁊ cōstrictionis eoruꝫ est ꝓpter dñium frigiditatis et sic. sup eorū cōpl̄onē: aut qꝛ comprimunt̄ ab alijs membris: aut ꝓpter opilationē: ⁊ opilatio fit: aut ꝓpter apata: aut ꝓpter hu. grossum: aut viscosuꝫ: aut ꝓpter durū lapidē: aut ꝓpter carnositatē nascētē in poro: aut ꝓpter fortitudinē virtutis retētiue aut debilitatē expulsiue virtutis: qꝛ ob istas cās multa in eis quātitas aggregat̄. Sꝫ largitas meatuū fit aut a caliditate et humiditate: aut ab hūiditate: aut ab hūore calido mordicatiuo: aut ꝓpter medicinas vel cibos aperitiuos: aut propter debilitateꝫ virtutis retentiue: ⁊ causa lenitatis est a causis lubricatiuis humidis sicut ab humoribus mucilaginosis ⁊ similibus. Et cau

sa asperitatis: est a causis calidis mordicatiuis siue veniant ab humoribus: aut a rebus extrinsecis. Et egritudines numeri sunt ꝑm hunc modum. si quod superfluit est ꝑm cursum nature: fit a superfluitate materie: q̄ est in membro: ⁊ si extra cursum nature est sicut cucurbitini ⁊ eorum similia que proueniunt ab humoribus extra naturam: aut in quantitate aut in qualitate. Et diminutio prouenit ex putrefactione sicut est casus capillorū: aut ꝓpter corrosionem: ⁊ maxime q̄n putrefactio est ab humore corrosiuo: aut ab aliqua re extrinseca: ⁊ causa magnitudinis membrorum q̄n est mēbrū ꝓter uiā nature est propter multā materiam membri: ⁊ ꝓpter dñationē virtutis informatiue sup ipsum: ⁊ q̄n nō est ꝓ uiā nature fit propter aliquā superfluitatē sparsam membro: ⁊ paruitas membri fit propter paucitatem materie si est ꝑm cursum nature. et que est preter cursum nature fit ex debilitate virtutis nutritiue sicut accidit ethicis. Sed cause egritudinis male positionis due sunt una est extrinseca sicut dislocantur membra ꝓpter immoderatū exercitium: ⁊ sicut q̄n frangit pāniculus qui separat intestina a testiculis: aut propter dislocationem ossis anche. Intrinseca autem est sicut humiditas superflua que mēbra mollificat ⁊ lubricat: ita ut egrediantur a loco proprio: sicut accidit zirbo: ⁊ intestinis propter multam humiditatem aquosam aut lubricatiuam que transit per meatū qui tendit ad testiculos: et causa separationis ⁊ continctionis mēbrorū est duplex: una ꝓpter debilitatem virtutis informatiue aut maltitiam materie: ⁊ hoc nocumentum prouenit tēpore generationis: ⁊ quod non proueniet a generatiōe est sicut carnositas que fit inter duas carnositates quando nascit caro inter mēbra ipsa conglutinantur. Sz solutio continuitatis in membris officialibus est eadem cuz ea que fit in consimilibus: ⁊ accidit hoc aut propter res extrinsecas incidentes: aut conquassantes vel extendentes: aut ab intrinsecis: sicut ab humoribus acutis corrosiuis aut extendentibus qui lacerant: aut grauitate aut ventositate.

¶ Capitulum. xvj. Quod est de accidentibus superuenientibꝰ virtuti nutritiue in generali.

Deinceps volumꝰ narrare de accidētibus que superueniunt actionibus ⁊ passionibꝰ ⁊ appropare vnū quodq̄ illorū egritudini a qua emersit: et hoc cognito cognoscemus egritudinem vniuscuiusq̄ membri. Et dicimꝰ q̄ cū accidens nō sit aliud nisi lesio actionis ⁊ passionis membrorū: aut impressionis ipsorum fiunt genera ipsorū accidentium ꝑm cōputationē generū actionum et passionum. Et tu scis in libro sanitatis quod quedam operationes sunt que appropriantur anime nutritiue: ⁊ quedam anime sensibili: et quedam appropriantur motui: et quedam appropriantur virtuti imaginatiue ⁊ cogitatiue et memoratiue. Et est incipiendum ab accidentibus que superueniunt oporationibus virtutis nutritiue: q⁊

sunt magis necesse in essentia alaliū. Et dicam⁹ qō mēbra que ordinata sunt opationib⁹ vtutis nutritiue q̄ dicta sunt in libro sanitatis sunt sicut os ysofagus stōac⁹ epar. renes: vesica: sacculus splenis ⁊ fellis. aḷ. sacculus fellis ⁊ splen. Et lesio que supuenit vtr mēbrorū actionib⁹ et passiōibus est tribus modis: vn⁹ est vt cū opatio mēbri cessauerit vt sit propinqua puncto p̄ nationis: scōs vt sit diminuta a suis naturalib⁹ opatiōib⁹. Terti⁹ vt sit: ꝓmutata ad malasopatiões. Et debem⁹ incipe in mēbris nutritiuis ꝑm qō ordinanť in officijs cibi. Et dicamus qō minuiť opatio oris vel p̄uať ꝓpter vlcerationē q̄ ei accidit aut ꝓpter apāaut ꝓp putrefactionē dentiū vel ꝓpter aliq̄s egritudines q̄ fiūt ꝓpter aliquas cōplōnes materiales. Et ysofag⁹ ledit aut ab apatib⁹ q̄ in eo nascunť ⁊ dicunť eldabata: hoc est squinantia: et fiūt pro maiori pte in musculo illi⁹: ⁊ etiaz p̄uanť aut diminunť illi⁹ opatiões qñ dislocanť spondiles colli ⁊ contrahunť ꝓpter apāta iteri⁹: aut ꝓp humorem mucillaginosum qui illuc discurrit in magna q̄ntitate. Aut ꝓpter res aduenientes ab extrinseco: et hec spēs est ꝓp cām magne suffocationis supuenientis pueris paruulis propter humiditatē suaz cōplexionum. Et gñaliť accidit eis spēs ois egritudinis male cōplexionis materialis. Et etiā veniunt egritudines ꝓpter malā cōplōnē nō materialē sicut testificať. G. de iuuene cui medici multū vetabant aquā: ⁊ ipse bibit multam aquaz frigidam auide vna hora assumpta; ⁊ perijt virt⁹ attractiua ⁊ etiam expulsiua ysofagi: ⁊ non potuit vlterius deglutire. ¶ De stomaco sunt manifeste quinq̄ virtutes videlicet digestiua: attractiua. retentiua expulsiua: ⁊ discretiua: ideo fuit necessarium vt numerus accidentium esset secundum numerum istarum vritutum. Et incipiamus a digestiua ⁊ dicamus quia quādo deficiet virtus digestiua in stōacho acescent cibi in stomacho: et causa acetositatis est frigiditas que est inuenta: eo quod hoc accidens prouenit a mala complexione frigida siue sit materialis siue non materialis. Et que est non materialis talis est causa intrinseca: et talis est causa extrinseca. ergo hoc accidēs prouenit a mala cōplexione materiali. Et cause nō materiales extrinsece sunt sicut res extrinsece in actu frigide in ipso sumpte: aut res frigide in potētia sumpte: aut ꝓpter multam q̄ntitatē cibi: aut ꝓpter receptionem ipsi⁹ incōuenientē in ordine ⁊ tēpore. Sed cause materiales intrinsece sunt sicut humores frigidi. Et isti humores fiunt duobus modis: aut vt generentur in seipso: aut vt attrahantur ab alijs membris sicut a cerebro quod proprium est ad spargendum humorem flegmaticum: ⁊ splene vt spargat humorem melencolicuz. Sed sparsio que prouenit a splene qñ est in mensura temperata in quātitate ⁊ qualitate tunc est operatio naturalis: ꝛ qñ egrediť a tēperamēto in aliquo istoꝝ: tūc fit acetositas hec q̄ dicta est: ⁊ qñ dñantur multum super stomachum occasiões supradicte perūt ipi⁹ operatio penitus: sicut accidit

Leslo.

ysofagus.

in fluxu in quo egreditur cibus sicut recipitur sine aliqua permutatione que dicitur liēteria. Et quando steterint isti humores lōgo tempore in stomaco est causa vt queramus malā cōplexionē frigidā difficilē ad curandum in substantia stomaci: et si diu durauerit ob hāc cāz aduenit hoi complexio senectutis: z aliqñ erunt apostemata frigida que fiūt in stomaco cā istorū accidentiū: et maxime qñ apostemata erūt sicca z dura. Et alexāder dixit q acetositas prouenit a calore. Et tu debes scireq hoc accidens prouenit sicut accidēs qō fit ex vino qō aceſcit propter aerē calidū: z apparet vt sit vna actio: actio accidētalis q̄ substātialiter fit a simili: z accidentaliter a ꝓtrario: sicut in plurib⁹ perscrutari pōt z inueniri: et ꝓpter ea subtiliter medic⁹ has res dz perscrutari vt cognoscat pfecte. Et humorū qui generantur in stomaco quidā eorū imbibūtur in ipso: z quidā spargūtur in cōcauitate ipsius. Et etiā accidit stomaco propter diminutionez digōnis vētositas: z quānis hoc accidēs cōicet debilitati ꝟtutis retētiue: ꝓpterea q stomac⁹ qñ colligit supra cibū bona collectione aduenit tūc bona digō: z qñ nō bene colligitur: tūc calor naturalis nō bene dñatur ibi: z tūc natat cibus in partibus superioribus: z tūc refrigerat z generātur vētositates in eo: ꝓpter ea q pars superior est neruosa sicut dictuz est. Et scias q calor debilis est causa generādi ventositates: ꝓpterea q calor fortis terminat vel carminat z dissoluit ipsius materiā dissolutione nō manifesta: nec etiā fortis frigiditas generat ventositatē: eo q nō hz a sui natura vt generet ventositatē. Et ab hac mala operatione accidit ex necessitate permutatio in cibo ad malā qualitatem fumosaz vel humorosam. Et manifestuz est q hoc accidens fit a calore extraneo q̄ est plus extra naturam quā calor qui cibū resoluit in fumū: et conuertit in fumositatē. Mā ab isto generatur humor putrefactus et sapor corruptus fetid⁹ similis odori raphani: q ille conuertitur in stomaco ad malā cōplexionē. ergo egritudines que fiūt ab his fiūt a mala cōplexione calida materiali vel nō materiali. Et que fiūt a nō materiali fiūt vel ꝓueniūt a cibis calidis z a rebus extrinsecis. Materialis fit ab humoribus colericis generatis in ipso: vel missis ab alio membro. Et mēbrū appropriatum ad hoc est epar vel fel. Epar. Fel. Et quibusdā hominibus est fel tangens stomacū: eo q quidaz sunt habētes meatum fellis ad stomacum sicut splen habet: et tales homines sunt quibus colera in stomacho generatur. Et hec colera non dicitur colera nisi equiuoce: et hic humor cadit in fundo stomaci: aut imbibitus est in corpore ipsius. Et aliquando accidunt stomaco illa mala accidentia ab apostematibus que nascuntur in ipso. hec sunt omnia accidentia que veniūt virtuti digestiue: et virtus discretiua est que cognoscit oēs species cibi et nutrimenti: et cognoscit sanguinem a superfluitatibus. vt nutriat membrum ex conuenientiori: et mittat vni cuiq membro quod est ei simile: et istius virtutis nō fuit me-

mor Gale.et separatiua de qua loquitur nō est hic:ꝛ est magna differētia inter separatiuā ꝛ discretiuā:ꝛ in esse ꝛ tpe.Sed hāc habeo ab onosati qui eā asserit fortiter:ꝛ non est dubiū qñ ipa sit in corpore:ꝛ est necessaria:sicut sunt alie virtutes.Et ipse dicit in illo libro oīa accidentia q̄ aduenīūt corpori qñ impediuntur operationes illius virtutis: et dicit q̄ qñ debilitantur in stomaco:necessarium est vt generētur mali hu.in toto corpore: eo q̄ non est facta separatio inconuenientis a conuenienti: vnde aliqñ proueniet morphea. Et erit hic etiā propterea quia debilitata erit virtus hec in splene: quia non erit attracta colera nigra ad ipsum.Sed nō manifestat Albumasar per quā cōplexionē ista virtus operat: nec q̄ sit ei⁹ instrumēruz:sicut dixit in alijs quatuor. Et hic est magnus defectus:q; qñ volum⁹ remouere accidētia que superueniūt eidē:ꝛ si nō cognouerimus cōplexionē qua laborat non cognoscemus modos curationis ipsius. Et nos dño concedente debem⁹ suū esse declarare:ꝛ qua causa laborez infert: ꝛ qñ priuatur eius operatio aut minuitur post hec ex necessitate sequetur debilitas in virtute nutritiua quā hz stomacus in seipso: aut ab ea priuatur:quia iam dictuz est q̄ stomacus nutritur ex chilo aliquo modo nutrimenti:ꝛ si nō nutriret⁹ a chilo non amplecteretur ipsum:et quando debilitatur virt⁹ nutritiua in stomaco sequitur ex necessitate egritudo que dicitur īdigestio stomaci: et causa istius sunt due res aut mala cōplexio cali.ꝛ sic.fixa

Albumasar

in substātia radicali stomaci: q̄ si prolongatur inducit ethicam aut mala cōplexio fri.ꝛ sic.q̄ inducit senectuē.

¶Ca.xvij.Qō est de accidētib⁹ superuenientibus virtuti retentiue.

VIrtutis retētiue qñ diminuitur operatio sequit̄ inflatio ꝛ vētositas: et aliqñ exit cib⁹ indigest⁹.Et causa huius est mala cōplexio fri.ꝛ hu.ꝛ aliqñ solū frig.nō materialis et materialis:ꝛ qñ hec operatio appropinquabit priuationi sui fiet egritudo lubricitatis intestinorū.Sed qñ hec virtus retinebit cibū mala retētiōe adueniet stomaco vt sit tremulosus: eo q̄ virtus retētiua cōiungetur cū fece cibi.Et hoc accidens apparet in stomaco plus tpe ꝑ satietatis superflue qñ impletur stomacus:nec pōt regere cibum:et hoc accidit propter vnā malam cōplexionem materialē aut nō materialem.

¶Cap̄.xvij. Quod est de accidentib⁹ virtuti expulsiue superuenientibus.

VIrtutis expulsiue operatio: aut diminuit aut priuatur. Ad diminutionē vero ipsius accidit vt remaneat et retineatur cibus in stomaco mala retētiōe ita vt putrefiat. Sed a priuatiōe ipsius accidit egritudo que dicitur colica.al'.colerica.i.calida.Et hui⁹ causa est complexio mala frigida materialis vel non materialis:et hec est substantialis causa priuationis ipsius.Et aliqñ

priuatur

priuatur propter opilationez q̄ la fit in intestinis: sicut accidit in colica:z hec ꝓuatio est accidēta lis. Sed superflua expulsio que superuenit operationi ist⁹ virtutis facit vnā ex speciebus lubricitatis intestinorum. Et hec est fortior illa que fit ꝑpter priuationez retentiue: quia hoc fit propter aliam rem que mouet hanc virtutem ad expellendum nimis: sicut sunt humores vicerati vt colera aut flegma falsum: et melencolia acetosa. Et etiaz potest fieri propter apostema generatū in orificio vel porta stomaci: aut ꝑpter cibos corruptos pmutatos ad tales humores: sicut accidit in fortissimo fluxu. Et aliquando remotis his oibus causis virtus expulsiua mouebit hoc malo motu: et etiā propter aliquā leuem cām eidē aduenientē z hoc propter errorē virtutis illius membri: propterea q; hec mala dispositio est reuersa in habitudinez stabilē: z propterea curant medici hanc egritudinē cū medicinis cū quibus curant vertiginē et melencoliā: z remoueat error iste et sensibilitas mala. Et adhuc declarabo melius in libro de ingenio sanitatis: et pōt esse vt hoc fiat propter apostema factum in superficie stomaci. Adhuc etiaz isti virtuti attribuitur malū accidens qō dicit singultus qō accidit propter rem que ledit propter qualitatē calidam aut frigidā: et quedā species fit propter malā cōplexionē calidā et siccā firā in substantia stomaci: ita q; generatur in ipso vna spēs spasmi: cuius sanatio aut est difficilis aut impossibilis: et aliq̄n fit spasm⁹ propter multaz humiditatē que est in substātia neruosa stomaci ꝑm q; dictū est in causis spasmi. Et vomit⁹ ap propriatur male operatiōi ist⁹ virtutis: sed non est ita substantialis ipsi sicut expulsio que fit per inferiores partes. Et causa vomitus est propter causam natantem in ore stomaci: ex multa hūiditate colerica aut flegmatica: quia quando isti humores erunt in partibus superioribus stomaci mouent vomitum: z q̄n erūt in partibus inferioriby⁹ stomaci mouent fluxum. Et aliq̄n spargūtur ad stomacū ab alijs mēbris sicut ab epate: vt videmus in multis quib⁹ aduenit febrile frigus: et cum vomūt curantur et hoc accidit proprie ab hu. colericis z aliq̄n a flegmaticis: z q; fit a melēcolicis significat maius malū.

¶ Capitulū. xix. Quod est de accidentibus superueniētib⁹ virtuti attractiue stomaci.

Causa impedimēti attractiue stomaci eadē est cū causa que hoc facit in ysofago. Sz diminutionē appetitus z augmentū ipsi⁹ in stomaco dicemus q̄n tractabimus de accidētibus que aduenium virtuti sensibili.

¶ Cap. xx. Qō est de accidētib⁹ que superuenūt virtuti nutritiue intestinorum.

Ducusq; diximus de accidētib⁹ que fūt in operationibus q̄ manifestū tur in stō: deiceps volum⁹ dicere de accidētib⁹ q superueniūt virtutibus nutritiuis intestinorum.

Et dicimus q manifestior virtꝰ que est in eis est virtus expulsina: et post illam retentiua. Accidentia que superueniunt ipsis sunt secundum corruptionē istarum duarum virtutum. Et quādo priuatur operatiovirtutis expulsiue aut diminuitur tunc fit egritudo q̄ dicitur colica. Et priuationis causa istiꝰ virtutis stat ꝑpter malā ꝯplonē colericā materialē aut nō materialē. Et priuatio que ꝓuenit a mala cōplone frigida est pluribus manifesta: propterea q frigiditas est cōtraria calori naturali propter suā qualitatē: et impedit spiritū in oibus suis operatiōibus. Sz qñ prouenit a caliditate non est admirandū: propterea q multa mēbra nō agūt nec patiūtur: nisi propter calorē temperatum mensuratū vnicuiq membro: et qñ calor egreditur multuz extra naturā in aliqua duarum qualitatū: tunc priuantur eoꝝ operationes propter calidū aut frigidū. Sed qñ distemperantur parū in calore: tūc erit opatio mala: sicut calor stomaci qui permutat cibos in fumositates. Et aliqñ priuatur operatio istius virtutis in intestinis ꝑpter opilationes que in eis fiūt. Et ille fiūt aut propter stercus durum aut viscosum: aut humorē grossum: et viscosuz: aut propter aposthema vētosum: cuius lesio que prouenit ab aposthematibus in hac operatiōe sit duabꝰ de causis: vna q acquirunt intestina malā cōplexionē materialem: et alia ꝑpterea q claudit vias. Et vētositas etiā claudit intestina ꝑpter duas res: vna q ꝓponit se stercori sicut accidit canalibꝰ subterraneis vnde fluunt aque. Alia q torquentur intestina dō nec clandantur. Itē fit opilatio propter lūbricos: et accidit in intestinis propter corruptionem istius virtutis expulsiue que fit propter opilationē: qō facit operationes nō naturales. eo q expellit superfluitatē per partē superiore quā debet expellere per partem inferiorem: et tunc euomit stercus. Et aliquando debilitaturvirtus expulsiua propter opilationem vie a cisti fellis ad intestina: q tunc nō potest peruenire ad intestina ex colera illud qō adiuuet ad stercoris expulsionem. Sed si hec operatio permutata fuerit ad malū contrariū tūc malā faciet operationē: et fiet aliquo mō fluxus: eo q stercus non trahit in intestinis morā conuenientē propter augmentū istius virtutis. Et causa augmenti istiꝰ virtutis est propter humores mordicatiuos q̄ sparsi sunt ad intestina ab epate et venis et stomaco: aut felle: aut ab alijs membris: et aliquādo ꝓueniūt a capite. Et quando humores mordent intestina multum vlcerant ea: et fit egritudo que dicit vlceratio intestinorū que disinteria noiatur. Item accidit istud isti virtuti propter qualitatem ciborum qui sunt extra naturam: q aliquando stomacus expellit ad intestina cibum anteq̄ digeratur: et aliquādo fit propter multā cibi quantitatem quādo est superflua. Et aliqñ accidit ꝑpter opilationez meatus qui est inter epar et intestina: et tunc non transit cibꝰ ad epar: et cibus aggrauat virtutez expulsiuā: et propterea ipsuz expellit: et aliqñ causa que prohibet penetrationez cibi ad epar

est grossities ciborum: et grossities cibi est aut ꝓpter naturam ipsius eiusdem cibi: aut propter debilem operationem stomachi in ipsum: aut ꝓpter vtrunq;. Et aliquando non transit cibus ad epar ꝓpter debilitatem virtutis attractiue ī ipso: sicut accidit in egritudinibus epatis. Et qñ debilitatur virtus retētiua fit vna species fluxus que nominatur elicalfa: ⁊ hoc prouenit necessario propter malam complexionem materialem ⁊ non materialem. Et quādo priuatur ipa operatio fit alia species fluxus que dicitur lubricitas intestinoruz: et operationes extremitatis intestini longationis impediuntur: aut propter vlcerationem factam a duritie stercoris: aut propter emorroidas ibi natas: ⁊ aliquādo venis ipsius aptis fluet inde sanguis: et aliquādo fluet sanguis iste per viam naturalis purgationis ⁊ laudabilis: ⁊ hoc est quod dicit Aristo. malus sanguis discurrit a naso ⁊ ano.

Ist.

¶ Cap̄. xxj. Quod est de accidentibus superuenientibus virtutibus epatis.

Quia epar habet quinq; virtutes: ideo accidentia ei aduenientia totidem sunt: quia quando diminuitur in ipso virtus digestiua sanguis suus erit flegmaticus: et membra que nutrientur longo tempore ex tali sanguine conuertentur secundum suam cōplexionem ad naturam istius humoris: ⁊ poterit fieri egritudo q̄ dicitur ydrops yposarcha: et hoc accidens euenit propter malam complexionem frigidam materialem: ⁊ aliquando fiet propter qualitatem cibi aut maliciā sui ordinis. Et aliquando fiet ꝓpter res extrinsecas ⁊ potest fieri ab omnibus causis que inducunt frigiditatem complexionis. Et aliquādo propter colligantiam membrorum seruientium epati cuz ipso sic vt stomachus: quia qñ diminuitur operatio stomachi in dirigendo chilum et mittit ipsum non coctum epati: ⁊ quando in hoc fit, perseuerantia cōuertitur natura epatis ad complexionez frigidam. Et splen qñ debilitatur et non mundificat sicut debet: tunc remanet pars frigida ⁊ sicca in epate: et conuertit ipsuz ad complexionem frigidam: et quando etiam intestina gracilia acquirunt malaz complexionem: et sic tunc leditur epar propter colligantiam que est inter ipsam et epar: et aliquando acquirit epar malam complexionem propter apostema: sed apostema non erit causa pro maiori parte istius egritudinis nisi induretur et fiat lapideum. Et aliquando erit causa egritudinis epatis egritudo officialis: sicut sunt opilationes que fiunt in ipso: eo quod opilatio habet extinguere calorem intrinsecum: et maxime quando hum. faciens hoc est frigidus. Sed quando operatio virtutis digestiue acquisiuerit maximum errorem: tunc accidet vnum ex duobus: quia aut ydropisis timpanitica: aut alie egritudines calide. Et tu debes scire quod membra non agunt et patiuntur nisi cum quodam calore temperato ex frigiditate proportionata ei: ideo quia ostensuz est in naturali phia quod fri

Splē.

giditas est in corpore sicut instrumentum temperans calorē naturalem qui est primum agens et substantiale. ergo quodlibet membrum operatur suā actionem per istum calorem correctū cum isto instrumento cōuenientе ei. Et qñ frigiditas aduenit membro non multa ita q̄ calor nō egreditur suam formam naturalem multū tūc diminuitur opatio membri sicut in cibis q̄ acescūt in stomaco: et sicut in sanguine flegmatico qui generatur in epate frigido. Et qñ augmentatur calor agens breui augmēto q̄ tñ tunc non trahit calorem agentem a sua forma naturali: tūc fit mala augmētatio in operatione membri sicut in stomaco generante fumositatem ex cibis: et sicut in epate generante multam coleram. Sed qñ fit magnum augmentum in caliditate vel frigiditate: ita q̄ calor mēbri exeat a sua forma naturali: tunc faciet membrum operationem cōtrariam operationi naturali sicut stomacus qui corrumpit cibos. ergo cause istarū egritudinum fiunt eque a mala cōplexione calida sicut frigida. Et postq̄ assignauimus causam cōmunem omnib⁹ membris volumus reuerti ad locum vnde separati fuimus et assignare causas proprie in epate. Et dicim⁹ quia qñ accidit epati mala complexio calida parum excedens sicut diximus tūc acquiret multam amaritudinem. Sed quando augmentabitur hec mala cōplexio calida ita quod egrediatur a sua forma naturali: tunc erit operatio ipsius epatis operatio non naturalis: et proueniet illa operatio solum a calore in eo quod est calor: et non in eo quod talis calor: ergo que proueniet ab isto calore in eo quod calor simpliciter inducet partem aqueam quam inueniet ad fumum: et faciet ex eo ventositatē et proueniet ex hoc tympanitica ydrops aut simile: et si fuerit causa remotionis naturalis caloris egritudo calida: attribuetur illa remotio egritudini calide: et si fuerit frigida attribuetur frigide. Et propterea multū laborant medici vt dent causam z bene isti⁹ speciei eo quod eque c fit a calore sicut a frigore. Et propterea hec species difficilior est ceteris ad curandum. Sed causa acquirēdi malam complexionem vniuersaliter sunt cause calide materiales et non materiales. Et causa que magis est propria in hac lesione est quādo cistis fellis suam operationem nō facit: et hoc accidit aut propter oppilationem que est in meatu qui est inter cistin et epar: aut C propter debilitatem virtutis at £ tractiue in ipso cisti: aut propter oppilationem meatus qui trāsit a cisti ad inteſtina: aut propter debilitatem virtutis expulsiue que est in ipso felle: quod est quia quando clauditur ille meatus: tunc accidit eidem illud accidens quod aduenit habenti clausa inteſtina hoc est: quia non petit cibum nec desiderat. Et accidit hoc propterea quia virt⁹ attractiua est in quolibet membro propter nutritiuam. Et virtus nutritiua complet suas operationes propter quatuor has virtutes: et qñ priuatur vna istarum priuant̄ omnes: et sic accidit epati ꝓpter fel. Et accidens qō dr ycteritia fit ex

necessitate ꝓpter vnam duarū rerum: aut ꝓpter priuationem operationis fellis: aut ꝓpter diminutionem: quia tūc remanet amaritudo permixta sanguini: et virtus expulsiua mittit eā ab omnibus membris: ꝛ expellit eā ad superficiem corporis per modum curationis sicut expelluntur alie superfluitates: ꝛ hec species nō est timorosa: aut q̄ epar: aut quia membra acquisiuerūt malam complexionem calidissimam: sicut accidit q̄n generant apata calida in eis: aut ꝓpter venena calida ebibita: quia tūc dominatur multa quātitas colere in corpore ꝛ spargitur ad cutim. Et hoc manifestatur ꝓpter quātitatem superfluam ꝛ malā qualitatem: ꝛ nō per viam mūdificationis: ꝛ ꝓpterea hec species est periculosa. ¶ Q̄n debilitatur virtus discretiua in epe tunc debilitātur operationes ipsi⁹ ꝛ spargūtur per totū corpus humores hi cum sanguine: ꝛ fiunt ꝓpter hoc multe egritudies sicut ydrops que dr asclites: quia nisi hec virtus cognoscat aut separet aquositatem que est in chilo tūc spargitur in sanguine: ꝛ natura pellit ipsam ad concauitatem ventris: ꝛ quidam dicunt q̄ non expellit ad hunc locum nisi per venas vmbilici: ꝓpterea quia iste vene cōtinuantur cum epate: et per istas exit superfluitas aquosa que est in embrione q̄n est in corpore matris. Et aliquando fit hoc accidens ꝓpter debilitatem virtutis attractiue que est in renib⁹: aut ꝓpter opilationem: aut ꝓpter strictura illius meatus. Et q̄n debilitatur virtus retentiua. a⁹ attractiua in hoc membro est cā vt exeat sanguis ex eo crudus aut nō coctus. a⁹ aut coctus. Et quando virtus expulsiua erit permutata ad malum in hoc mēbro tūc reuertitur sanguis ad intestina per meatus per quos cib⁹ trāsit et fiet fluxus sanguinis: et hoc est aut ꝓpter acumen sanguinis: aut ꝓpter maliciam complexionis. Quando debilitatur aut priuatur operatio virtutis attractiue etiam ex hac ꝓuenit malus fluxus. Et causa vniuersalis lesionis harum virtutū est ꝓpter egritudines appropriatas membris officialib⁹ aut cōsimilibus. Sed officialis est causa per accidens: quia mediante egritudine complexionali q̄ est appropriata consimilibus. Et iste due species egritudinis leedunt membrum duob⁹ modis: aut in eo q̄ est in ipso membro: aut in eo qđ est in membro communicante cum eo. Et propterea si aliquis quereret a nobis in hunc modum postq̄ vna rerum per quaz leduntur operationes membrorum est per communicationem vel colligantiam: ꝛ cor est illud quod dat calorem epati per quem facit suas operationes ledentur operationes epatis ꝓpter passiones cordis aut non. Respondemus q̄ post q̄ cor est dominans membrum super omnia ex toto impossibile est vt in eo generentur egritudines sensibiles tales que possint ledere epar aut alia membra stante homine viuo: ꝛ si hoc accidit accidet per viam extraneitatis que fit in rebus naturalibus: et hoc fit valde raro. Sed maior ps egritudinuz que fiunt in corde remanente homine viuo per cōparationem fit ad membra in-

Qō.

Rñsio

sensibilia: cuius non sit impossibile vt cordi adueniant egritudines occulte ꝓpter malam cōplexionez. Et qñ sunt sensibiles lesiones operationuz epatis tūc sunt fortissime: sicut tu vides qꝺ ꝓpter paruum motuz vel ꝓpter paruum remum aduenientem gubernatori magne nauis fit magnus motus in parte priori nauis: sic etiā hz se quelibet dispositio cordis ad oīa membra principalia. Propteres qñ medicabimur epar: non debemus negligere cordis dispositionē: immo ante oculos ꝓferendū vel ꝓponēdū. Et adhuc melius declarabimus in ingenio sanitatis.

¶ Caꝑ. xxij. Quod est de accidētibus superuenientibus virtuti digestiue venarum.

ACcidentia que veniūt digestioni venarum sequuntur ꝓ maiori parte egritudines epatis: sed habent egritudinem ꝓpriaz eis hoc est fluxuz sanguinis. Et in egritudinibus fit hoc ꝓpter fortitudinem virtutis expulsiue et maxime in crisi laudabili. Sz illud quod est accidens absolutum fit propter sanguinem mordicatiuum et acutum: z propter ea dissoluit continuitatem orificiorum earum: aut propter subtilitatem sicut videmus in egritudine que dicitur cl'aulor. Et sicut tu vides quod accidit in vtribus olei: aut accidit ꝓpter multitudinem sanguinis quam vene continere non possunt: z aliquando accidit propter debilitatē subē venarū q̄ ꝓparate sunt scissioni: aut quia sunt subtiles nimis aut nimis dure. Et res q̄ scindunt venas cito sunt multitudo sanguinis z res extrinsece sicut casus z percussio. Propter ea passiones hoꝝ mēbroꝝ z epatis multa accidūt accidentia in vijs vrinalibꝫ. Et in libro signorum hoc declarabo.

¶ Caꝑ. xxiij. Quod est de accidētibus superuenientibus virtuti nutritiue membrorum.

SEd accidentia que accidunt vltime digestioni que est in membris sunt tria sicut in alijs. Aut quia priuatur operatio virtutis nutritiue in ipsa sicut fit in ethicis. Aut quia diminuitur sicut accidit in macie appellata alchaul: aut ꝓmutatur sicut in lepra et morphea. Et causa horū accidentium est aut ꝓpter malam complexionem ipsoꝝ membrorum: aut ꝓpter communicationem aliorum: sicut in lepra q̄ fit ꝓpter duas res: aut ꝓpter debilitatem virtutis digestiue que est in membro: aut propter malam materiā eidem ab alio trāsmissam. Et malitia materie est aut propter seipsaz: aut propter debilitatem epatis et venarum. Et causa morphee est pro maiori parte ꝓpter debilitatem virtutis discretiue epatis aut ꝓpter debilitatez attractiue in splene. Et aliquando accidit ꝓpter malam complexionem acquisitam in substantia membrorū: z aliqñ propter cibos. Et tu debes scire quod quando enumeramꝫ causas istoꝝ accidentium: quod tunc non dicimus res contrarias adinuicem: aut quod ipsa etiam accidentia aliquando nō possunt esse simul: sed pluries hec accidentia sunt per plures causas vna et posset etiam esse vt omnes adessent.

Lep fit dua res.

¶Capitu. xxiiij. Quod est de accidentibus impedientibus digestionem cerebri.

To operatio virtutis digestiue i cerebro: aut diminuetur aut corrũpetur. Et ab hoc prouenit fluxus vel cursus supfluitatũ non coctarũ a cerebro per nares et palatũ. Et hoc accidẽs appellatur nassa. Et accidit a rebus frigidis extrinsecis. Et aliquãdo fit ꝓpter res calidas et volum⁹ dicere ꝙ fiat a calis. Et dicim⁹ ꝙ propterea ꝙ hec supfluitas est non cocta: dicimus ꝙ causa efficiẽs hanc egritudinem, est debilitas virtutis digestiue que est in cerebro ꝓpter malã cõpl̃onẽ dñantem ex frigiditate. Et hoc bene potest assignari in reumatib⁹ ex cã frigida extrinseca. Sz reumata q̃ fiunt a causis calis extrinsecis recipiũt pscrutationẽ: qualr fiãt ꝓ viaz debilitatis virtutis digestiue: ꝓpterea dicimus ꝙ debilitas virtutis digestiue hoc facit ꝓ accidẽs: hoc est ꝓpter multã q̃titatẽ materie et ipsi⁹ fluxũ: ꝓpterea qr calor facit fluere res cõgelatas dissoluẽdo eas. Insup attrahit cerebrũ a toto corpore ad caput: ꝛ ꝓpter istã multã malã materiam que in cerebro colligit ꝓuenit accidẽs p̃narratũ: qr refrigerabit et virt⁹ digestiua ipediet ꝛ fatigabit circa cerebrũ. alr. cõtra cor. ꝓpter reparationẽ tãte q̃titatis supfiue. Ista est causa q̃titatiua ꝓpter quã debilitatur virt⁹ digestiua cerebri ꝓpter causas extrinsecas. Cã vero qualitatiua est ꝙ calor extraneus extrinsecus habet ꝓ sui naturaz refrigerare calorem intrinsecum: sicut sol refrigerat ignẽ. Et etiam alie cãe sunt que nõ indigent ꝓ longatiõe sermonis. Et hec verba hñt locũ in oibus tribus digestionib⁹ si vis eas ponere tm̃ tres sicut fecit. G. aut quatuor secundũ dictum hois quẽ tu scis. Sed mihi melius videtur vt in venis nõ ponatur tertia digõ: ꝓpterea qr sanguis in eis nõ trãsit ad aliã formã sicut fit in stõ epate: ꝛ alijs mẽbris: qr stõacus conuertit cibũ ad chilũ: epar ad sanguinẽ: mẽbra alia cõuertũt ad sperma albũ. Sed vene non faciunt trãsire ad aliã formam quãuis nutriantur ex eo aliquo modo ex necessitate. Gal.

¶Capitulum. xxv. Quod est de accidentibus superuenientib⁹ virtuti nutriue cordis.

Einceps volum⁹ enarrare de accidentibus supuenientibus mẽbro principi virtutis digestiue et hoc est cor. Et postea narrabim⁹ accidentia que superueniunt mẽbris spmatꝯ ꝛvrine: ꝛ postea: erit complet⁹ sermo accidentiũ que supueniũt virtuti nutritiue. Et dicim⁹ ꝙ accidẽtia q̃ supueniũt cordi sunt sicut sincopis cardiaca ꝛ tremor: ꝛ vlr qñ exeũt virtutes pulsatiles a sua natura. Et horũ cã aut est itrinseca aut extrinseca. Extrinsece cause sunt accidẽtia anime q̃ caleta ciũt ꝓpl̃onez cordis sicut ira et furor. Et cãe ꝓpter q̃s occultat interi⁹ calor sicut ex ira ꝛ his silib⁹ quia qñ pronocant sue virtutes interi⁹ et calefit nimis tũc fortificatur suus mot⁹ pulsatilis: vt tẽperet suaz complexionem attrahẽdo

aerem et expellendo exterius. Et cause itrinsece sunt mala cõplexio aut vt sit in eo aut in mẽbris sibi colligatis et aliquando erit complexio cordis nõ materialis sicut in febre ethica et quandoq; materialis quando recipit sanguis qui est in eo aliquã permutationẽ. Sed apostema non potest tolerare ĩ sui substantia: eo q̃ prius infirmus deficit. Et medici dicunt quod potest generari in ipsius pãniculo: ⁊ si medicus accelerat curam ipsius potest curari et si nõ moritur. Et dicit Ga. q̃ cor sustinet egritudinẽ materialez. vcz quãdam humiditatẽ aquosam que generatur in ipsi⁹ pãniculo: a q̃ prouenit egritudo que vocatur ronol: et sonat liquefactio toti⁹ corporis. Et aliquando nascuntur sup̃ pãniculo eminẽtie dure et vl̃r dico q̃ nõ est ipol̃e vt ĩsup̃ ip̃m nõ adueniat oĩs mala complexio: excepto vt nõ sit cũ ap̃ate: aut nõ vltimet̃: q̃ qñ vltimabit̃ aut sup̃flue fiet sincopis aut sil̃e. Et sincopis est reuocatio subita caloris naturalis ab omnibus partib⁹ corporis ad cor: ita q̃ mẽbra regi nõ possunt: et hoc accidit aut propter paucitatẽ caloris: aut propter ipsius nimiã dissolutionẽ: ⁊ ꝓpter alias cãs. Et mẽbra q̃ ledunt̃ propter ipsius cõicantiã sunt membra principalia. Et membrũ quod maxime cũ eo cõicat est os stõi: et propterea nominatur fegnãdi: q̃ cor noĩatur flegat: ⁊ ꝓpter hoc fegnãdi dr̃ paruũ cor. Et accidit sincopis ꝓpter dolorẽ stomachi pluries: ⁊ accidentia virtutum pulsatiliũ ⁊ cause illoꝝ: et qd̃ põt cõprehẽdi ab eis melius est narrare in libro signoꝝ et ibi dicam.

Gal.

¶ Cap. xxvj. Qd̃ est de q̃busdaz accidẽtib⁹ splenis.

Iam diximus qd̃ mẽbra q̃ seruiunt epati sũt sacc⁹ fellis: splẽ: ⁊ vesicca: et renes. Et iam dixim⁹ accidẽtia que veniunt propter priuationẽ fellis operationis qñ dixim⁹ accidẽtia ep̃is: ⁊ locuti fuimus de splene: ⁊ adhuc dicem⁹ de eodẽ. Qñ corrũpit̃ operatio virtutis attractiue splenis: tũc diffunditur col̃a nigra cũ sanguine ⁊ aliqñ expellit ipsam natura ad cutim: ⁊ fit morphea nigra: ⁊ vl̃r ꝓpter hoc accidẽs fiũt oẽs egritudines mel̃ice. Et qñ dominatur sup̃flue ipsi⁹ virtus expulsiua: tunc infirmat̃ stõacus: ita q̃ aliqñ ob hoc accidit fluxus mel̃icus. Et spleni adueniũt omnes spẽs egritudinis compl̃onalis officialis ⁊ cõis sicut ĩ ap̃atib⁹. Et ꝓpterea q̃ cib⁹ ex quo nutritur istud mẽbrũ est grossus: ⁊ vt pl̃m egritudines q̃ in eo fiunt sunt grosse substãtie.

¶ Capl̃m. xxvij. Qd̃ est de accidentibus superuenientib⁹ virtutibus renum.

Renes habẽt q̃nq; virtutes sicut alia mẽbra: ⁊ quãdo priuatur v̄tus discretiua que est in renib⁹: aut digestiua: aut retetiua: tũc funditur sanguis in vrina propterea q̃ aquositas sanguinea q̃ mittit̃ eis ab ep̃e vt nutriant̃: tunc ab eis immutari nõ põt. Et qñ priuat̃ eoꝝ virt⁹ attractiua tũc fit ydrops yposarca: sicut dictũ est. Et qñ augmẽtabit̃ multum

tunc fiet fluxus vrine cum forti siti: et hec egritudo dr̄ dyabetica. Et qñ dñante virtute attractiua debilitat̄ retētiua et digestiua eorū oīno: ⁊ propterea in hac egritudine exit vrina non cocta. Et cā hui⁹ accidentis est iterū ꝓpter malā cōplexionem aut egritudinē officialē aut cōmunē: ⁊ cōueniēs est appropriare hanc egritudinem male complexioni cal'e ꝓpterea q: tractatio fit propter cal'm. Et non est impl'e attractiuā augmētari ꝓpter debilitatē retētiue: qd̄ est q: qñ debilitatur retētiua non nutriunt̄ renes ab aquositate conuenienter ꝓpter paucā moram quā hz aquositas: ⁊ tūc conatur virt⁹ attractiua ad trahendum plusq̄ cōueniēs sit: ⁊ ob hoc accidit ꝙ vrina parū manet ī vesica q̄uis nō sit plena. Uirt⁹ expulsiua impedit̄ in his mēbris ꝓpter opil'onē q̄ fit in his ex corporibus lapideis generatis in humiditatib⁹ grossis cū calore desiccatiuo et recipit duritiem sicut lateres terra. Et maior ꝑs istorū fit in substantia renum: ⁊ non in cōcauitate: ⁊ hec egritudo nominatur hascac.

¶ Capitulū. xxviij. Qd̄ est de accidentibus impedientib⁹ opa vesice.

Irt⁹ expulsiua impeditur in vesica propter opilationē que fit in ea: sicut ex apostemate aut humiditate grossa: aut a sanguine coagulato: aut a lapide et tunc constringitur vrina: ⁊ aliquando ꝯstringit̄ vrina ꝓpter impedimētum virtutis expulsiue: ⁊ aliqñ fluit vrina ꝓpter dñationē virtutis expulsiue: ⁊ hoc accidit propter vlcerationē ipsius vesice que fit ꝓpter qualitatē mordicatiuam q̄ est in ipsa vrina: ⁊ aliqñ accidit ꝙ vrina exit sine volūtate et sine dolore: ⁊ hoc accidit qñ paraliticat̄ musculus qui est ī collo vesice. Et de hoc loq̄mur qñ narrabim⁹ accidētia que accidūt virtuti voluntarie mobili. Et maior pars accidentiuz que aduenīūt istis duobus mēbris deuenit vltimo ad vlcerationē: et in principio: sui aduētus nominat̄ scabies q̄ fit ꝓpter malā complexionem materialem ꝓpter malos humores q̄ spargun tur ad ipsam. Et debet hoc accidere ei eo quod est via et receptaculū supfluitatum corporis et ypostasis ipsius.

¶ Cap. xxix. Quod est de accidētibus superueniētib⁹ membris generatiōis sicut testiculis virge: ⁊ vulue.

Uando virtus digestiua priuatur in testiculis aut diminuit̄: tūc nō faciūt sp̄ma aptū ad generationez et hoc accidit ab vna specieruz male complexionis. Quia quādo dominat̄ multū in calore et siccitate tūc comburit̄ sperma. Et sil'r si dñat̄ ī frigiditate ⁊ siccitate aut humiditate ꝑ se: aut ī frigiditate ꝑ se: nō d̄coq̄tur sp̄ma: sz remanet subtile aqueuz. Et q̄dā ex istis cōpl'onib⁹ sunt tales a principio gñatiōis: ⁊ nō recipiūt correptionē: ⁊ q̄dā sunt ꝑ accidens ⁊ corrigunt̄. Et qñq̄ priuant̄ opatiōes istoꝝ mēbrorū ꝓpter ap̄ata aut incisionē suspēsoriorū suorū: aut ꝓpter malitiā q̄ in eis supuenit ī mēsura:

ernio-sis. aut in passiõe sicut est in ernio-sis. Et hoc accidit ꝑpter largi-tatẽ neruorum ad quos suspẽsi sunt testiculi ꝓpter humidita tem superfluã ꝛ relaxantur illi nerui: ꝛ descendũt intestina ad bursaz testium. Et potest esse vt descendat ad bursam vẽtositas aut aquositas. Et aliquãdo ac-cidit hec egritudo ꝓpter rup-turam que aduenit huic foza-mini: ꝛ hec est deterioz: ꝛ multe alie maneries inueniuntur in libris ꝓacticozum. Sed virtus expulsiua priuat in virga ꝓp-ter oppilationẽ suoꝝ meatuũ aut ꝑpter debilitatẽ aut lassita tẽ aut q; accidit i ei⁹ forma ma-la figura quãdo indurat: ꝛ hoc accidit quando lesa est chorda que sustentat erectionem ipsi⁹ aut ꝑpter multã siccitatem aut quia ingrossata est ex apate si-mili lapidi. ¶ Quoniam vulua fuit creata ꝓpter generationẽ et quia est via supfluitatuz sc̃de digestionis: ideo accidẽtia que huic mẽbro aduenirũt istis ope-rationib⁹ adaptãtur. Et in vul-

virtu-tes. iiij. in vulua

na sunt quatuoz virtutes. s. at-tractiua: retentiua: digestiua: et expulsiua: sed loco digestiue oz poni cõseruatiua: ꝛ hoc est con-ueniẽs: quia ꝓpria virtus est conseruatio embriõis. Sz opa-tio virtutis discretiue nõ est ma nifesta i ipsa: q; nõ est credẽduz vt nutriat ex eo q̃ colligit i ipa. Et q̃nis hic cadat magnuz du biũ: hic nõ soluet: sz hoc relinq̃-tur libro de aialib⁹. Sed attra-ctiua ꝛ retẽtiua et expulsiua sũt manifeste in ipsa. Et ꝓptereа volum⁹ narrare accidentia que supueniũt vnicuiq; eaꝝ. Et di-cimus q̃ q̃n debilitat vel ꝑiua tur virt⁹ ꝓseruatiua quã diximꝰ esse ꝓpriã sibi virtutẽ: tũc mi-nuetur aut priuabit conceptio et hoc accidet aut ꝓpter ma-lam completionez materialem aut nõ materialem. Et q̃ est nõ materialis q̃dã est q̃ est a princi pio gñationis: et illa nominat sterilitas: et q̃dã est q̃ est ꝑ acci-dẽs. Et q̃dã dixerũt q̃ hoc fit ꝑ pter dispositionẽ corꝓozũ cele-stiũ. Sed hoc ego nõ video nec affirmo. Sz via qua ledunt iste male complexiones sperma in vulua est eadẽ cũ illa qua mala ꝓplexio testiculoꝝ ledit sperma in eis: qõ est q; q̃n ista membra erũt calda ꝛ sicca: tũc cõburet in eis spma: ꝛ q̃n erũt frigida tunc infrigidabit ꝛ fiet aquosum cur sibile. Et quando impedit vir-tus retentiua matricis aut de-bilitat: tunc erit cã aborꝛiendi. Et cã impedimenti illius virtu tis est humiditas lubricatiua ꝓ maiori parte. Et quãdo de-bilitat virtus expulsiua illi⁹ ha bebit difficilẽ partũ: quẽadmo-dum superfluitas expulsiue est cã aborꝛionis. Et q̃n virtus at-tractiua diminuit aut priuatur in ipsa est cã diminutionis aut priuationis conceptus. Et ali-quando leduntur omnes iste operatiões in vulua ꝑpter apa q̃ fit in ea: aut ꝓpter egritu-dinem que suffocatio matricis appellatur. Et ista egritudo nõ ledit solum operationes matri-cis: sed etiam operationes mẽ-brozũ totius corꝓozis: eo quod hec egritudo fit in hoc membro ex humoꝛe simili veneno: ꝛ facit fumum qui resistit ꝓpter ma-lam suã formã calori narurali: sicut faciũt venena: ꝛ fit ab hoc ꝑuatio oĩm opationũ vite: ꝛ fe-re coꝛ pulsatiõe ꝑuat. propterea

quia hoc accidēs accidit vtplurimum mulieribus que remote sunt a coitu: operat ad hoc putrefactio que hoc accidens mouet collecta in eis: ⁊ fit propter corruptionem spermatis: propterea quia illarum sperma preparatum est illi corruptioni. Et ego dico quod non est impossibile vt generetur in malis vel alijs corporibus: et eorum subā vnus est humor similis veneno: et maxime in hoc membro: eo quod locus est receptaculuz superfluitatum corporis que p̄parate sunt recipere corruptionem⁊ aliquando incarcerantur ita quod nō recipiunt correptionem: ⁊ sanationem: ⁊ si ceciderit ad manus perfecti medici recipiet sanationem. Et huic membro accidunt egritudines positiōis: ita quod priuantur ab eo omnes sue operatiōes: quia paraliticatur aut egreditur de loco suo ⁊ suspenditur: ⁊ aliquando est causa istius egritudinis saltus: aut percussio et aliquando est humiditas lubricatiua. Et ex rebus que resistunt mīficis nature vt non concipiat est egritudo nominata mola: ⁊ ista egritudo fit propter defectū virtutis informatiue in spermate: ⁊ hoc accidit aut propter corruptionem membri: aut propter corruptionem materie. Et tunc generatur in vulua quoddam frustum simile frusto carnis: et venter mulieris similatur ventri pregnantis donec abortit: et aliquando accidit vt natura ipsam digerat ⁊ conuertat ipsam in humiditatem aut ventositatem. Sed accidentia que aduenīūt sanguini menstruo sunt eadem accidentia que accidūt digestioni venarum: et propter superfluitas fluxus sanguinis fit propter vnam duarum rerū: aut propter debilitatem virtutis retentiue in venis: aut propter augmētum expulsiue: aut propter ambo simul. Sed defectus virtutis retētiue prouenit ab vna ex speciebus malis complexionis: ⁊ augmentum virtutis expulsiue fit aut ꝓpter mordicationem humorum aut ꝓpter quantitatē eorum. Et cause cōstrictionis sanguinis sunt oppositē causis supradictis saluo quod ex rebus vna que debilitat: virtutem expulsiuam: aut ipsam priuat sunt opiliones que fiunt in venis propter grossitiē sanguinis: aut propter suam viscositatem. Et tempus naturalis purgationis menstrui breue est vnius diei. et longum est septem dierum. Et tempus breue interpolationis menstrualis est viginti dierum longum est triginta dierum.

¶ Cap. xxx. Quod est de expulsiua pluriū mēbrorū.

ET aliquādo aduenient accidentia virtutis expulsiue vni membro solū ⁊ aliquādo toti corpori: et que aduenient toti corpori sunt sicut tremor. rigor: ⁊ alices ⁊ sitia. Et accidētia q̄ aduenient vni mēbro soli sunt sicut tussis pulmoni: ⁊ sternutatio cerebro: ⁊ ossitationes ori: ⁊ ructus ⁊ singultus stomacho. ¶ Et nos narrabimus causam vniuscuiusq; istorum: ⁊ nos non appropriamus hec accidētia aie nutritiue nisi ꝓpter-

ea quod non sunt volũtaria q̃uis voluntas habeat in aliquibus earum aliquam inuentionẽ. ¶ Et diximus quod tremor ⁊ rigor sunt motus virtutis expulsiue in musculo propter expulsionẽ humoris ledentis caliditate sua, vel frigiditate. Et qd̃ ita sit nobis ostenditur: quia tales tremores adueniunt corpori propter res extrinsecas sicut si subito sup̄ corpus spargat̃ aq̃ calidissima: quia ex hac prouenit rigor. Et aliquando accidit horripil'o aut tremor ⁊ hoc accidit ꝓpter aerẽ frigidum ⁊ aquã frigidam ⁊ cũ iste cause erũt debiles, tunc fiet rigor: ⁊ in maiori parte tunc accidit in febrib⁹: ⁊ qñ erũt fortes tunc accidet tremor: ⁊ tamẽ non põt fieri tremor nisi p̃cedat rigor: ⁊ maxime qui fiunt propter hu. calos in febribus. Sed qui fit ex humoribus fridis fl'aticis aliquãdo accidit sicut dicit tremor absq̃ putredine: ⁊ hoc accidit solũ in specieb⁹ vitrei fl'atis. Et medici dicunt qd̃ ille qui fit ab hu. cal'is est fortior: qr hu. ẽ magis mordicatiu⁹ q̃ fit a frigore est min⁹ mordicatiuus. Et nos videmus qr fit contrarium huius in rebus extrinsecis quia aer frid⁹ dat hoc accidẽs vehementer: ⁊ aer cal's nihil. Sed horripil'onẽ bñ facit propterea dicit̃ qd̃ fortis tremoris causa est cõcl'o caloris naturalis in p̄tibus intrinsecis: ⁊ in frigidatio membrorum exteriorum quia tunc mouetur natura ad expellenduz illud qd̃ est suũ cõtrariũ siue cal'm siue frigidũ: sed frigidũ est plus cõtrarium. Sed tremor qui fit in hora mortis est motus virtutis expulsiue ꝓpter impotentiam sustẽtãdi membra: et propterea extinguitur calor intrinsecus ⁊ ex toto resoluit̃: ⁊ assimilat̃ur ille motus motui qui non habet principium nec finẽ nec causam sed solum defectuz: sicut videtur in motu flãme cãdele: ⁊ in casu foliorum arborum ꝓpter consumptionẽ. Et ꝓpterea qñ aduenit aliquid nature ab extrinseco qd̃ sit mortiferum ipsa expellit tũc corporis superfluitates ꝓpter terrorez sicut accidit illis qui decapitantur. Sed tussis est mot⁹ virtutis expulsiue in pulmone propter expulsionem reruz que ledunt instrumenta anhelitus cum aere qui egreditur secum ⁊ propter adiutoriuz pectoris. Et ob hoc patet quod virtus volũtaria habeat aliquam inuentionez in hac re: q̃uis natura ipsa violentiam inferat. Et effi. causa tussis est vna ex speciebus cõptonis male mãlis vl' nõ mãlis Sz materialis fit ꝓpter hu. qui stillat a cerebro sicut accidit a reumatibus aut a re que prouenit a pectore ad pulmonem aut a spondilibus sicut propter apostemata que sunt in ipso pectore: aut propter rem que generat̃ in ipso pulmone: sicut apostemata aut vlcerationes aut ꝓpter sanguinem qui egreditur ab eo ⁊ exit sanguis ab eo propter venam fixam in eo. Et hoc est periculosum: ⁊ aliquãdo exit sanguis a pulmone per viam resudationis: eo quod istud mẽbrum est vaporosum: et aliquãdo currit sanguis ad pulmonẽ a parietib⁹ pectoris. Et medici dixerunt q̃ cuidam homini accidit fortissima tussis: ⁊ cũ tussi

proiecit vnum lapidem: et incõtinenti fuit inde liberatus. Et adhuc dicunt quod est vna speciea tussis que fit ꝓpter mucillagines que nascuntur in pulmone. Et aliquando res extrinsece mouẽt tussim sicut puluis et fumus: ꝛ lana spinarum que ꝺ: lana canina halicalcalbus. Et etiam complexiones nõ materiales mouent hoc accidens. Saluo quod virtus expulsiua non est nata laborare pro illis sicut pro materialibus: sed mouetur hoc motu per accidens. ¶Et propterea quia illud qꝺ queritur a pulmone est vt moueatur ad expellendum illud quod ipsi nocet: concessa fuit ei a natura bona virtus sentiendi. Et quando sentit rem ledentem tangendo ipsum: tunc mouetur virtus expulsiua que est in illo. Et sicut mouetur pulmo ad hoc propter complexionem materialem: sic etiam mouetur propter complexionem nõ materialem: quia non habet a sui natura facere nisi hoc: quia res que fiunt a natura fiunt duobꝰ modis: aut necessitate: aut iuuamento. Sed accidit tamẽ raro vt hoc accidens fiat a rebus extrinsecis que non sequuntur viam nature sicut dictum est: quod vnus homo habebat fortissimam tussim: et vnus medicus ex experimentalibus precepit ei vt clauderet os: ꝛ inconti nenti fuit liberatus: et in alio precepit vt stringeretur colluꝝ: et fecit: et liberatꝰ fuit. Et quãꝺoqꝫ accidit tussis propter compressionem que fit pulmoni ab aliꝭ membris: sicut fit in apostemate epatis aut propter niminm vel superfluam satietatem. ¶Et sternutatio est motus virtutis expulsiue in cerebro ꝓpter mundificationem superfluitatum que fiunt in eo: propter hoc aliquando mundificãtur superfluitates corꝓoris ꝛ pectoris et pulmonis: et aliquando ex sternutatione expellũtur alique ex superfluitatibus que sunt in ore stomachi: et propterea fortis sternutatio aliquando mouet vomitum: et hunc motum aliquando facit virtus expulsiua quando humor sui qualitate mordet meatus narium: propter hoc res apposite naribus acute prouocant sternutationem. ¶Et si tu quereres. si hec superfluitas prouenit a cellulis cerebri ad nares et mouet sternutationem. Respondemus quia hoc raro contingere potest. Et ructus ꝓpter expulsionem fit ventositatis que est in stomacho a virtute expulsiua. ¶Et alices fiunt ꝓpter motum virtutis expulsiue in membris ꝓpter expulsionem superfluitatis furiose que est in membris. Similiter ostitatio est extensio musculorum mandibularum ꝓpter expulsionem superfluitatum fumosarum.

Sternutatio.

Rñsio

¶Ista sunt accidentia que superueniunt operationibus virtutis nutritiue et illis q̃ approꝓriantur ei.

¶Capitulum trigesimũ primum. Quod est de accidentibus superuenientibus virtuti sensibili.

Deinde volumus narrare accidentia que supernenniunt virtuti sensibili. ¶Et a simpliciori icipiem⁹ vt a virtute sensibili. ¶Et dicimus quod quãuis virtus sensibilis p̃ceps communis sensibilitatis sit in corde vt dictum est: non tamen completur eius operatio manifeste nisi in cerebro nuca ⁊ neruo. Et propterea hec membra que dicta sunt: sũt frigide complexionis ⁊ humide sube: ⁊ sunt passibilia: nec est eorũ dominatio sicut dominatio cordis fit vt maior pars accidẽtium que supernenniunt operationibus sensibilib⁹ sunt a parte cerebri nuche ⁊ nerui. ¶Sed cordi non potest accidere egritudo propter quam proueniat priuatio harum virtutum eo quod mors antecedit: quamuis non sit impossibile vt accidat ipsis a corde aliqua debilitas ⁊ diminutio: ⁊ ascendit hoc quod si incidatur vna ex magnis arteriis alicui ex membris diminuitur sensibilitas illius membri. Et adhuc videmus quod priuatur sensus et motus quando syncopizat ⁊ etiam fit magn⁹ tremor quando homo multum timet. Et nos nõ facimus demonstrationem isti⁹ sicut facit .G. de incisione nerui quamuis declaratum sit quod cor habet inuẽtionem in operationibus harum virtutuz. ¶Et adducimus probationem a loco essendi et non essendi pro melioratione probationis: ⁊ quia ita est dixerũt medici quod cause aduentus accidentium super has virtutes dicũt quod sunt a cerebro: nucca ⁊ nerno. Et tamen cum tu curas ista membra caue ne obliuiscaris curam cordis: sicut dictũ est in libro sanitatis. Deinde volumus narrare accidentia que accidũt sensui tactus: ⁊ postea dabimus eorum causas. Et dicimus quod hec virtus est de genere virtutum passiuaruz quia illa patitur a quatuo qualitatibus que dominantur in ea. Ipsius accidẽtia tot sunt quot sunt accidentia aliarum virtutum: hoc est quia corrũpitur penitus sicut in membro paralitico: aut diminuitur sicut in stupore: aut permutatur in malam qualitatem sicut est in sensu doloris. ¶Sed priuatio sensus in toto corpore est mors de necessitate: sed priuatio in vno membro et diminutio in toto corpore possibilis est. ¶Et cause que faciunt hec accidentia sunt de necessitate mala complexio materialis ⁊ non materialis: ⁊ mala complexio q̃ ipsa facit ẽ in cerebro: nucca: aut nerno. Et est perscrutandum si hec accidentia fiunt ab octo speciebus male complexionis: aut a parte earum. Et dicimus quod quedam istorum mẽbrorum sunt frigida ⁊ sicca: sicut nerui: ⁊ quedã frigida ⁊ humida: sicut cerebrum ⁊ nucca: ⁊ qz ita est ista membra patiuntur a frigiditate: aut a frigiditate et humiditate vt plus: ⁊ propterea sicut cause istorum accidentium istedue res. Sed quod mala complexio calida hoc faciat nõ est impossibile: et iam declaratuz est quod operatio alicui⁹ mẽbri, nõ cõpletur nisi per calorem mensuratũ ⁊ tempatũ ⁊ nõ est dr̃ia ex qua qualitate exeat tẽperantia; et si accidit est de ra-

ro contingentibus. Nec etiã est impossibile vt hoc accidat propter siccitatẽ: qr nos videmꝰ decrepitos qui valde parũ sentiũt sed si prouenit a siccitate remotũ est vt fiat subito. Et postquã qualitas frigida inquantuꝫ est frigida est cã horũ accidentiuꝫ pro maiori parte existente coniuncta cum humiditate aut nõ coniuncta: quãuis humiditas sit preparata ad hoc agendũ eo qꝫ facit relaxationem: propterea quando est composita cum caliditate remotũ est vt fiat hoc accidens: sed non dicimus qꝫ impossibile: sed difficile est inuenire complexionem materialẽ solum humidã nisi sit coniuncta cum caliditate aut frigiditate quia quod facit hoc non est nisi humor extra naturã. Et humor nõ est nisi aut frigidus ꝛ humi. aut frigidus et sic. aut calidus et humidus vel calidus et sic. Et postquam dictuꝫ est que species complexionis pro maiori parte est causa huiusmodi accidentis dicendum est quomodo accidunt super has operatiões. Et dicimus qꝫ hec mala cõplexio quando fit in cerebro sequitur ex ea diminutio sensibilitatis in toto corpore. Sed quãdo fit in cerebro fit in ipso primo ꝛ substãtialiter: aut fit propter cõmunicationem quam habet cũ ore stomaci: ꝛ quando fit in vno latere cerebri: fit in latere corporis hoc accidens. Et sitr qñ generatur aliquis malus humor dominans in aliquo neruo: tũc priuat aut diminuitur sensus illius mẽbri cuius proprius est ille neruus. Et humor qui potest generare neruo illud facit hoc duobꝰ modis: vno fit ab humore a quo nutritur neruus ipse et tandem paulatim nutrietur donec acquiret malignam complexionem. Alio modo vt nõ sit humor in neruo: sed infusus in humore ipsum circũdante. Et aliquando accidit hoc accidẽs neruo perforato propter opilationem: et opilatio fit aut propter apostema: aut propter humor grossum aut propter compressionem. Et quãuis hec egritudo sit morbus officialis: tamen etiam est consimilis: quia post apostema et grossitiem humorum: ꝛ compressionem sequitur mala complexio. Et quãdo iste cause fortificantur erunt cause priuationis sensus in vno mẽbro aut in pluribus aut in toto corpore: et cum cause iste sunt debiles sunt cause diminutiõis sensus. ¶ Sed quando permutantur ad malum hoc est vt sit mala sensibilitas que nominatur dolor prouenit a mala complexione calida aut frigida materiali: aut non materiali. Et dolor fit quando non dominatur hec mala complexio super totum membrum: et illa complexio nominatur a medicis mala complexio diuersa. Sed quãdo dominatur super membrum totum mala cõplexio: tunc non sentit ipsam aut sentit stupide. Et causa huius quare mẽbruꝫ nõ sentit ipa ꝛ aut sentit stupide non est nisi propter complexionem suam naturalem. Et quãdo fiet in parte ipsius mala cõplexio extra naturam sentit ipsam per remedium bone complexionis. Et quando bona complexio erit permutata tota: tunc non sentiet dolorem: quia non erit cum eo causa sen-

tiens:et erit mẽbrum sicut mortuum. ¶Et quelibet qualitatũ passiuarũ põt dare accidẽs hoc mẽbro.propterea quia iste qualitates pro maiori parte habẽt plus pati quam agere:sicut caliditas et frigiditas plus habẽt agere q̃ pati. ¶Et solutio continuitatis nõ est causa doloris sicut dicit. G. sed solutio continuitatis est causa complexiõis que facit dolorẽ: qõ est:quia solutio continuitatis est cũ malo motu: et conueniens est vt talẽ motum sequatur mala complexio. Nec sunt etiam cause doloris due res simul videlicet solutio continuitatis et caliditas ꝛ frigiditas sicut dicit errãs auicẽna:quod est : quia declaratuz est iam in libro de anima.quod iste sensus sentit primo inter sensus omnes scilicet quatuor qualitates hoc est calidum frigidum siccum ꝛ humi.ergo dolores non fient nec sentient ab eo sensu nisi quando multuz superabũt sua propria sensata: sicut accidit alijs sensibus. Similiter quia oculus non dolet nisi propter superfluitatez colorum quando exeunt viam temperatam vel mediam : et sic lingua cum saporibus:auditus cũ sonis:ꝛ odoratus cum odoribus. Et si accideret huic sensui tact9 dolor propter solutionem continuitatis tunc esset suuz proprijũ sensatum substantialiter solutio continuitatis soluz. Et sicut oculus dolet propter superfluitatem colorum : propterea quia suum sensatuz est de genere colorum et non res que sit contraria colori. Sed solutio continuitatis est propter quaz accidunt qualitates superflue . et anima sensibilis non est nisi ad qualitates. Et. G. etiam hoc confitetur quando dicit q̃ vola man9 non fuit facta in fine temperantie:nisi ad apprehendendũ contraria. Et ad hoc apparet q̃ superfluitas cõtrariorum est causa doloris qui fit in sensu eo q̃ parum et multum de necessitate sunt sub eodez genere. Et delectatio que est contraria dolori non est nisi comprehensio sensati et temperati et similium sicut delectatur sensus tactus ex aqua calida : et visus ex coloribus viridibus:ꝛ gustus ex saporibus dulcib9: et audit9 ex amenis vocibus:et odoratus ex odoribus aromaticis: et quasdã delectationes precedit molestatio et ille sunt delectabiles nature: et quedam sunt absq̃ molestatione precedente. Dolorum quidam sunt in toto corpore:ꝛ quidam sunt in vno membro:sicut dolores qui fiũt in stomaco vel epate:vel capite:vel intestinis. Et nos loquemur de manifestationibus et dicemus earũ causas. Et dicimus qõ dolores qui fiunt in capite qui nominãtur in arabico soda:causa eoꝝ sunt absq̃ dubio:aut ex mala cõplexione calida eorum aut frigida sunt aut materiales aut nõ materiales ꝛ ꝛ hec mala complexio potest fieri primo in substantia cerebri:et aliquando fit propter cõmunicationem alterius mẽbri sicut propter stomacum . Et horum quidam sunt qui perseuerant longo tempore sicut dolor oui : et fiunt paroxismaliter: et hoc fit propter malos humo. qui generantur in cerebro successiue:et sic permutatur sua cõplexio ad malum ad generãdũ hunc

hunc humorē semper: et per eādem viam currunt omnes egritudines cronice: quia ille permutāt complexionem in membris: et acquirunt dispositionez generandi malos hu. Unde earum curatio est difficilis aut impossibilis sicut est dolor emigranee. Et materia ex qua fiunt alique huiusmodi egritudinis species: aliquando est in sanguine arteriali: et conuenit hoc: q; curatur egritudo quando inciditur arteria. Et hec egritudo fit propter duas malas complexiones videlicet calidam et frised non est materialis: quia illa que non est materialis lōgo tēpore durat. Et membra consueta dolorosa intestina et stomacus: et hoc accidit propter digestionem que est in eis manifesta multuz quia errant sepe. Et cause que faciūt dolorē in ipsis aut sunt cibi ventosi: aut humores grossi aut melencolici: ꝛ dolor qui prouenit ab eis est multum fortis et cronicus: et aliqñ fiunt dolores fortes propter humorem colericum. Sed humores a quibus procedūt dolores cronici in ītestinis sunt aut humores grossi frigidi: sicut flegma vitreum: et eorum similes ꝛ humi. calidi. Sed dolores qui continent totum corpus sunt illi qui dicuntur labores: et sunt trium specierum ſm medicos: vnus dicitur vlceratiuus: alter extensiuus: et alter apostemosus. Et quidam istorum fiunt a rebus intrinsecis: ꝛ quidam ab extrinsecis: et vlceratiuus fit penitus propter humores: et qui fit propter multum motum fit propterea quia dissoluuntur ex corpore humiditates ꝓpter ipz motum: et illud accidit propter causam humoris materialis: q̄ est in corpore male qualitatis. Sed alie due species laxitudinis sunt vna: nisi quia diuersificātur ſm magis et minus: quia quando superfluit dolor extensiuus fit apostemosus. Et causa que similiter facit hos duos dolores est humor aut motus magne laxitudinis: et ille qui fit ꝓpter humores fit necessario propter multitudinē humorum: si sint distemperati in qualitate aut non. Et multitudo humoꝝ attribuitur duabus rebus aut vt sit multitudo p accidēs: hoc est propter defectū virtutis: aut vt sit multitudo per se aut propter ambo. Et multitudo humorum quantitatiua cum sanitate virtutis nominatur repletio ſm locum: et multitudo que est cum vno malorum accidentiuz nominatur repletio ſm virtutē: quod est quia virtutes impediūtur pro maiori parte propter quantitatem et qualitatē: sed cum illo impedimento necessario cōiungitur malitia qualitatis: ꝛ illi prius appropriatur. Et aliquando fiunt isti dolores propter malam complexionem calidam aut frigidam sine materia. Et generaliter accidūt dolores in corpore causa apostematum accidentiū causa grossorum humorum. Et propterea quia sensus qui dicitur desiderium est proprius oris stomaci: videnda sunt accidentia que eidem superueniunt.

¶ Capitulum trigesimum secūdum. Quod est de accidētibus superuenientibus virtuti appetitiue.

ET dicimus ꝙ accidentia superueniũt huic operationi ſm ꝙ accidũt alijs: aut qꝛ permutat̃: aut diminuitur aut corrumpitur. Et accidẽtia diminutionis ſunt ſicut accidentia corruptionis: et illud quod corrumpit appetitũ aut diminuit eſt de neceſſitate vna ex ſpeciebus male complexionis non materialis aut materialis: que fit in primo mẽbro patiente aut per communitatẽ: quã habet cũ aliquo membro. Et complexio que fit in mẽbro qualis dicitur operatio iſta eſt calor extra naturam. Sed quidam opinantur ꝙ frigiditas eſt cauſa magis propinqua dandi appetitum quã auferendi: propterea quia hec opatio que eſt in hoc membro iuuatur et completur per frigiditatem ⁊ acetoſitatem que ei trãſmittit̃ a ſplene. Sed quando hec frigiditas vltimatur eſt cauſa priuatiõis iſtius operationis. Nec eſt dicẽdum quod acetoſitas inquanſum eſt frigida adminiculetur huic operationi: ſed inquantuꝫ eſt acetoſitas eſt cauſa ſtimulãs ad bonuꝫ. Et ſimiliter quando dominabuntur humiditas ⁊ ſiccitas impedient hanc operationem: quod eſt: quia nullũ membrum agit et patitur naturaliter niſi propter complexionẽ tẽperatiuam in quatuor qualitatibus. Sed leſio que fit propter colligantiã cũ alio mẽbro eſt ſicut mala complexio que prouenit a cerebro propter neruũ colligantẽ vtrũqꝫ. Et aliquãdo accidit hoc propter repletionẽ corporis ex multis ſuperfluitatibꝰ et propter hoc nõn indigẽt mẽbra cibo: quod eſt: quia appetitus non fit niſi quando diſſoluuntur ex noſtris corporibꝰ res que debent reſtaurari per ſimile: et non eſt contra Gale. vt ſit vna cauſa ſenſus iſtius membri quod membra quando carent nutrimento: trahũt ab epate: et epar ab ore ſtomaci: ⁊ tunc fit deſiderium in os ſtomaci: et nititur reſtaurare illd̃ quod diſſolutum eſt ab eo et alijs membris. Et motus attractionis in ſtomaco per modũ appetitus ⁊ ſenſus eſt contrarius motui attractionis qui fit per modũ nutrimenti ſolum: quod eſt quia ille qui fit per modum nutrimenti eſt attractio oris ſtomachi ab epate. Sed attractio a qua prouenit motus deſiderij in ſtomaco eſt attractio epatis ab ore ſtomaci. Et nos nõ ſumꝰ locuti de hoc: niſi quia vnicuiqꝫ mẽbro neceſſe eſt vt reſtauretur per ſimile: quod ab eo diſſoluitur: et tamen nullum ex alijs mẽbris ſentit euacuationem rei que diſſoluitur ab eo: et ſi ita eſt nullũ membrum ſentit euacuationeꝫ hanc niſi per hoc membruꝫ. Et eſt eorum ſeruiens in hoc. Aut poteſt dici quod diſſolutio que fit in ipſo quaſi colligata diſſolutioni aliorum membrorum in eo quod eſt membrum eorum: et ipſa habent trahere ab eo. Sed propterea quia fortificatur deſiderium huius membri quando diſſoluũtur a membris humores: et debilitatur quando non diſſoluuntur: apparet quod hoc ſit: propterea quia inter ipſum et alia membra fit ſimilitudo et ſocietas ſubſtantialliter; et non

per accidens. Et est hoc membrum quasi sit species omnium membrorum: qua ipsa debent sentire hanc resolutionem. Sicut nos videm⁹ q̄ membra sentiunt per neruos etiam in locis que non sunt neruosa: ⁊ sicut discernit lingua cibos conuenientes ab inconuenientib⁹ toti corpori. Et propterea quia sensus istius membri et desiderii isti⁹ est substantie calide ⁊ sicce: sicut est cibus: vel frigide et hu. sicut est aqua: fuit necessarium vt venirent accidentia istis duabus speciebus: et iam dixim⁹ causas corruptionis et diminutiōis appetitus calidi et sicci. Sed causa corruptionis appetitus frigi. et hu. fit propter hanc complexionem in eo exuberantem: ꝓptera dicūt medici q̄ corruptio appetitus cibi fit per calidum ⁊ sic cum superfluens in membro. Et corruptio appetitus potus est ꝓ frigidum ⁊ humidū exuberans in ipso: et vniuersaliter hoc non fit nisi propter malam complexionem frigidam ⁊ hu. aut frigidam soluz: quia difficile est imaginari quod hoc fiat ꝓpter malam complexionem ca. ⁊ sic. Salno quod opinatur quod ab hoc etiā venire possit in fine febriū ardentium quando appropinquantur morti. Sed corruptio istius operationis aut eius exitus a cursu naturali fit ꝓpter qualitatem aut quantitatez. Et quod fit propter quantitatem sicut appetitus augmentatus comedendi multum: est ꝓptervnā duarum rerum. Aut propterea quia corpus est nimis dissolutum sicut in conualescentibus qui habent fortiorem appetitum diseſtione. Aut ꝓpter frigiditatem multam oris stomaci: quod est: quia iste operationes ꝑm q̄ dictum est a medicis iuuantur ⁊ complentur frigiditate temperata: ⁊ quando fortificatur tñ nō sit vltima: quia tunc quidam appetitus falsus fit. Et aliquando accidit vt hec mala cōplexio sit non materialis: et aliquādo est materialis sicut propter hu. acetosum aut melencoliam. Et qđ fit propter malam complexionē materialem dicitur caninus appetitus. Sed causa superfluitatis appetitus frigida et humida est de necessitate propter malam complexionem ca. et sic. materialem vel non materialem: Et materialis que facit hoc accidens in hoc membro est colera aut flegma salsum. Et hec mala complexio que fit in hoc mēbro aliquando est primo propzie in eo: et aliquando propter communitatem alterius membri: sicut est epar ⁊ pulmo ⁊ alia sicut diximus superius quod sensus membrorum propter dissolutionem calidi et sicci ab eis causa est attractionis eorum: eodem modo accidit in appetitu frigidi et humidi. Et debes scire quod aliquando eueniunt mala accidentia virtuti expulsiue aut attractiue propter privationem sensus membri: quod est: quia virtus non expellit pro maiori parte nisi quando sentit rem ipsam ledentem sicut accidit intestinis: quia quā do diminuitur aut priuatur eorum sensibilitas accidit eisvna species colerice alias colice. ⁊ similiter quando diminuitur aut priuatur sensibilitas oris stoma et priuatur virtus attractiua q̄ est in stomaco.

Cā superfluitas appetit⁹.

¶ Cap. xxxiij. Quod est de accidentib⁹ supernenientibus virtuti motiue voluntarie.

ET postq̃ sumus locuti de accidentibus q̃ adueniunt sensui tactus. Deinceps narrandus est de his que accidũt motui voluntario: ꝓpterea quia vt plus q̃ vnus corrumpitur ⁊ alter corrumpitur excepto q̃ accidens est vniuersale toti corpori. Sed q̃ est particulare in vno mẽbro possibile est vt stupefiãt aut priuentur ambo simul: et possibile est vt priuetur vn⁹ ⁊ alter remaneat. Et hec est sententia Gal. ⁊ Gal. hoc conuenit cum eo qđ dictum est in causa sensus ⁊ motus: qđ est quia calor cuꝫ quo fit sensus non est idem cuꝫ eo cum quo fit motus: ⁊ diuersitas que est i eis non est nisi mensura temperantie in vnoquoq̃ ipsorum calorũ propria his duabus operationibus. Et propterea fuit necessarium vt sit complexio neruorum motus alia a complexione neruorum sensus: ꝓpterea quia ipsi nerui habent temperatum calorem: cum quo fiunt iste operationes: et ꝓpterea priuatur sensus quando inciditur neru⁹ sensus: ⁊ remanet motus: ⁊ q̃ inciditur neruus mot⁹ aut percutitur priuatur motus ⁊ remanet sensus: et q̃ inciduntur ambo aut percutiuntur priuantur ambe operationes. Et q̃ aduenit hoc accidens toti corpori fit apoplexia et quando accidit vni membro fit tunc paralisis. Et tu scis per teipsum omnia accidentia ex accidentibus accidentium supra membra motus per ea que precesserunt: et sic accidit quando priuatur virt⁹ nerui vocis: quia tunc priuatur vox. Et quãdo priuatur virtus dyafragmatis suffocatur homo vniuersaliter in omnibus aliis motibus voluntarijs: sicut accidit in motu musculi vesice aut in musculo ani. quia tũc egrediuntur superfluitates humide et ficce sine volũtate. Et propterea quia tu scis ab alio loco loca nerui et colligantiam quam habent cũ quolibet membro tu poteris cognoscere q̃ fuerit lesa opatio alicuius mẽbri ꝑ quẽ neruũ fuerit lesa. Et accñtia q̃ veniũt instrumẽtis motus sunt tribus modis similiter: aut vt priuentur eorum operationes sicut in apoplexia aut paralisi: aut vt diminuantur sicut in stupore et dormitione: aut vt operationes permutentur ad malas sicut in tremore aut spasmo. Et nos volumus dare causas vniuscuiusq̃. Et dicimus quod cause diminutionis motus aut corruptionis ipsius sunt ille eedem cause cum causis corruptionis sensus. Et debes hoc similiter scire quod dictum est superius de communicatione cordis: et similiter qđ dictum est in speciebus male cõplexionis que facit hoc accidẽs sic debet hic intelligi. Et scias quod tremor est motus compositus qui fit in membro: eo quod virt⁹ animalis motiua pugnat cum virtute declinatiua que est in membro trahente membrum ad se: ꝓpterea fit in his motus contrarius: aliquando superius quando fortificatur virtus motiua: et aliquando inferius quãdo fortificatur virtus declinatiua. Et causa istius accidentis est vna ex speciebus male complexionis: et vt plus accidit pro

pter malam complexionem frigidam et humidam: quia nervus nō debet ledi nisi per istas vt plurimum. Et spasmus qui dicitur in arabico tasueg est contractio nervi in se et decurtatio sue longitudinis: propterea qō contrahitur et colligitur. Et illud accidens aduenit membro propter duas res sicut accidit in rebus extrinsecis et in chordis et in similibus: et iste due res sunt aut mala complexio calida dominans supra membrum propter quam colligitur et contrahitur sicut chorda in magno estu: aut mala complexio humi. materialis que implet nervum et distendit ipsum: et propterea crescit latitudo: et diminuitur longitudo secundum proportionem extensionis latitudinis necessario. Et ista repletio ꝛ distensio que fiunt in membro fiunt propterea quod illa humiditas cōuertitur in substantiam aeream et ob hoc nervus laboriose eam continet: sicut nos videmus in vtre vini bullientis: et accidit propterea quia partes aeree indigent maiori capacitate partibus aqueis aut terrestribus: et ob hoc quando res humide cōuertuntur ad siccitatem: tunc nervi colliguntur et contrahuntur sicut accidit corrigijs que calefiunt ad ignem: et quando cō uertuntur ad aereitatem: augmentatur eorum quantitas. Et scias quod hec est indigentia necessaria propter superfluā humiditatē que accidit in nervo ad hoc vt extendatur et crescat secundum omnes dimensiones: non vt contrahatur aut colligatur. Et vtinam ego scirem quare extenduntur in latitudinem et non in longitudinem. Saluo quia potest dici qō extensiones que fiunt in latitudine vincunt quando fit collectio extensionum que fiunt in longitudine: et propterea contrahitur nervus de necessitate. Et Gale. non sentit in hoc nisi Gal.
contractionem que est decremē tum descendens versus terram: et pluries appellat ipsum distēsionem et maxime contractionem que continet corpus ante et retro. Et plures medici intendunt quod extensio sit opposita contractioni. Sed hoc non accideret nisi propter humiditatem solum et fieret longitudo: sed illis cadet idem dubium quod accidit in distensione que fit in latitudine siue in longitudine que est secundum Galenum causa contractionis humide. Et Gal.
scias quod verba medicorum in hoc accidēte vniuersaliter sunt propinquiora vt sint verba musicorum quam vt sint demōstratiua. Et si deo placuerit ego faciam vnum ex hoc solum tractatum qui sequetur viam demonstrationis: et poterunt intelligi ab illo res nobiliores quā hec. Sed quando fit hec contractio nascitur bellum inter duos motus: vt inter motum virtutis motiue: et motum contractionis: et aliquando fit in nervo vna species contractionis que non accidit propter dominationem caliditatis nec siccitatis nec propter humorem aereum qui distendat: immo est propter fortitudinem virtutis expulsiue que est in nervo ad resistendum rei ledenti: et tunc colligitur in seipso ꝛ contrahitur vt fortificetur super rem quam expel-

lere intendit: sicut faciunt animalia que volunt se mouere ad cursum vel ad saltum: in primis colligunt et contrahunt omnia membra et postea complent eorum voluntatem. Et hec species cõtractionis est velocis curationis nec debet attribui egritudini et dicitur expandidatio.

¶ Capitulum. xxxiiij. Quod est de sapore ⁊ odore in generali.

Ucusq; declarauimus accidẽtia q̃ fiunt super sensum tactus. Deinceps volumus loqui ō accidentib⁹ superueniẽtibus sensui gustus. Et primo dicemus de saporib⁹ et postea de odore. Et dicimus propterea quod elementum nõ habet odorem nec saporez eo q̃ ista duo non sunt nisi in composito et corpus vegetabile et animale declinat ad calorem et humiditatem: necessarium fuit q̃ sapor naturaliter declinaret ad has duas qualitates: quia sapor fit per admixtionem substãtie sicce cum humida: quando coquũtur per calorem decoctione determinata. Et propterea diuersantur species saporum secundum diuersitatem quantitatis huius decoctionis propterea temperata est calida et humida et facit saporem dulcem: ⁊ distemperata est calida et sicca et facit saporem amarum: et ista duo sunt elementa saporum secundum nos: sicut album et nigrum sunt elementa colorꝝ. Sz media que sunt inter ea secundum remissionem vel crementũ decoctionis: quia propinquius dulci est vnctuosus: ⁊ ppinquꝰ amaro est salsus: et inter istos sunt acutus stipticus et acetosus. Sed quia odores sunt ex radice vaporum fumosorum: ⁊ ab hac parte est aer suum subiectũ si fuerint dominantes super ipsos caliditas et siccitas: propter ea inuenies multas res quarũ odor non manifestatur nisi quãdo calefiunt ab igne sicut lignũ aloes et similia. Et alie res sunt que indigent fricatiõe manus. Et tunc dant earum odores propter caliditatem fricationis manus. Et propterea videtur quod homo sit aptior ad discernendũ indiuidua odorabilium ceteris alijs animalibus quamuis quedam animalia habeant fortiorẽ sensum odoratus a remotis. II ci

¶ Cap. xxxv. Quod est de sensu gustus et de accidentibus ei superuenientibus.

Deinceps volumꝰ dicere de sensu gustus. Iste sensus non indiget medio extrinseco: quẽadmodum indigent tres alij: propterea quia est quidam tactus et sentit propter humiditatem que est in ore. Et propterea facte fuerunt due vene in lingua vt continue generent hanc humiditatem: ⁊ quãdo corrumpitur hec humiditas in ore sicut in infirmis non possunt tunc sapores veraciter cõprehendi. Deinceps volumus dicere accidentia que veniunt huic sensui. Et dicimus quod

accidunt illis trib⁹ modis quibus accidunt alijs:hoc ẽst quia aut corrumpitur iste sensus aut diminuitur aut conuertitur ad malũ sensum.Corruptio fit propter vnaz ex speciebus male cõplexionis in eodem instrumento istius sensus:et istud est in lingua aut membro communicante cum eo:sicut in cerebro ꝛ nerno misso a cerebro eidez.Et diminutio fit propter easdem causas quãdo sunt debiles.Sz accidens quod facit ipsum sentire malo sensu fit duobus modis:aut quia sentit aliquem saporem non discernẽdo quis sapor sit:aut quia sentit saporem cõtrarium ei:sicut si sentiat dulce illud quod est amarum:et sic de alijs.Sed si sentit aliquẽ saporem nullo saporato pñte:hoc fit propter malam complexionẽ materialẽ:qõ est qz nos videmus qz sentit saporem illi⁹ humiditatis:ita ꝙ si sit colera sentit amaritudinem:ꝛ si sit acetositas sentit acetositatem:ꝛ si est dulcis dulcorem.Et quãdo fortificatur hec mala cõplexio tũc sentit omnia secundum illum saporem:et iam declaratum est in naturali pĥia:quod omnia instrumenta sensuum sunt vacua a sensibilitate suarum apprehensionum:quia si ita non esset ipsa non apprehenderent eas:quod est:quia si pars visibilis oculi esset colorata nõ reciperet omnes colores:qz in reb⁹ naturalibus recipiens non recipit suum simile:sicut dicem⁹: et sicut est in isto sensu similiter est in alijs.Et propterea quando aduenit ei hoc accidens sentit omnes sapores sicut vnum. Et aliquando accidit quando iste sapor non erit multum fortis vt sentiat sapores quasi tẽperatos propter hunc malum saporem quem habet:ꝛ hoc idẽ accidit etiaz propter res extrinsecas sicut accidit comedẽti res amaras:et postea bibit aquam et tunc sentit eam quasi dulcẽ.

¶Capitulum.xxxvj. Quod est de sensu odoratus et de accidẽtibus ei superuenientibus.

de sensu odorat⁹.

Iste sensus recipit res odorabiles p medium aerem: et in multis animalibus reperitur fortior ꝗ in homine sicut in aquilis:apibus ꝛ similibus:et propinqua sunt in diuidua odorabilia idiuidnis saporibus.Saluo qõ nos non comprehendimus ita bene differentias odorum sicut differentias sapor:qõ est:qz iste sensus debilior est in nobis et gustus est fortior:quia est quidam tactus et sensus tactus est fortior in homine quam in ceteris animalibus: quẽadmodum quidã aliorum sensuum sunt fortiores in aliquibus aliorum animalium.Sed operatio aeris in sensu odoratus est per hunc modũ quia aer fert illud quod resolutur ex substantia aerea ex rebus habentibus odorem per similitudinem quam habet cum eo quousq; perducit ipsum ad sensum per se et per adiutoriũ partis ignee.Et iste sensus innenitur etiam in animalibus carentibus sanguine sicut in formicis et apibus:ꝛ illis que degunt in aqua.Et diuersificatur homo ab alijs aialibus in hoc

quia homo non potest odorare nisi cũ olfatione: sed multa alia animalia odorant sine olfatiõe sicut aĩalia q̃ carent sanguine. Sed quomodo trãsiet odor per medium aerẽ aut ignem nũc dicere volumus. Et dicimus qđ qr preparatio est in aere vt accipiat vaporosum odorabile vel odorosum: et etiam vaporẽ qui fit in aqua propter naturã: quã habent elementa: vt vnum ab alio recipiat vapores qui generãtur in eis propter similitudinem que est in eis: ergo fit per hũc modũ qr terra mittit vaporem suum aque: et aqua recipit ipsuz propter similitudinẽ quã habet cum terra in frigiditate: et humectatur in aqua: ⁊ aqua mittit vaporẽ suum humidum aeri: ⁊ aer recipit ipsum propter similitudinẽ quã habet cuz ea in humiditate: ⁊ aer mittit igni ꝓpter similitudinem quam habet cũ aere: ⁊ ignis recipit ip̃m: et ꝑ hũc modũ dissolutũ al'. dissolutionis: peruenit ad nostros sensus. ¶ Propterea dicendum est ꝙ sensus visus est appropriatus aq̃: et odoratus parti ignee sumose: ⁊ auditus aeri. Et propterea fuit maior pars odorabilium sanatio egritudinum frigidarum cerebri: de odore vero rerum frigidarũ hic tractare volumus. Et deinceps volum⁹ dicere ꝙ accidẽtia huic sensui veniẽtia sunt sicut aliorum: qr aut corrumpunt̃ aut diminuuntur aut permutant̃. Et corruptio fit propter vnam duarum rerum aut propter dominationem male cõplexionis: aut propter opilationem factam in instrumento hoc. Et diminutio fit quando iste cause sunt debiles. Et permutatio fit quando accidit suo instrumento mala putrefactio: ⁊ tunc sentit oẽs res odoratas fetidas.

¶ Capitulum. xxxvij. Quod est de sensu auditus de ei concurrẽtibus.

Son⁹ fit propter iactationem corporum solidoruz ⁊ q̃to illa iactatio erit fortior: tãto erit sonus fortior ⁊ acutior: ⁊ ꝓdest ad sonuz faciendum forma instrumentorum recipientiuz vt sint concaua aut perforata aut rara: ⁊ apprehendit iste sensus mediante aere aut aqua. Item dicitur qđ sonus est pulsatio aeris refracti in talib⁹ instrumentis. Et sicut aer ducit colorẽ ad instrumẽtũ visus propter peruietatem corporis: sic adducit sonum ad auditum propter velocitatez receptionis motus istius rei: qr aer recipit ipsuz velociter et formatur ĩ ip̃o et remanet hec ipressio motus. Et iã postq̃ separat⁹ est motor et similiter forma que fit ab illo et similiter remanet in aere sonus tempore sufficienti donec possit venire ad aurem: propterea quia sonus est mot⁹ vel a motu: ⁊ omnis motus est in tempore: ⁊ hoc est contrariuz rei visus. Et propterea audim⁹ tonitrua post visionez corruscationis: ⁊ videt homo ictum lotricis vltra aquam anteq̃ audiat sonum: q̃uis causa amborum sit eadem. Et hec est causa quare audiuimus vltra murũ: et non videmus vltra murũ. Et etiã figura instrumentorum est causa istius: ⁊ quelibet iactatio aut pulsatio facit reuerberatio-

nem: et hoc propter accidit vt homo audiat suam propriã vocem. Et vox fit per instrumenta anhelitus. Et propterea nõ potest homo facere vocem et anhelare simul: qr tussis nec vox nõ fit nisi ꝑpter aliquaz imaginationẽ. Et instrumentum cũ quo operatur sensus auditꝰ est aer receptꝰ in aure: ꝛ secundum qõ aer est ꝙtior ꝛ subtilior est operatio eius perfectior: ꝛ similiter est in odore. Et hec opatio priuatur propter malã complexionem: aut propter oppilationez factam in instrumentis istius sensus hoc est i aure. Et ab his eisdem causis fit diminutio qñ sunt debiles. Sed auditus fantasticus fit propter vnam duaꝝ rerum: aut ꝑpter acumen auditus quod est in instrumento auditus: quia sentit etiam parũ motum qui fit in aure: aut propter ventositatem que fit in ipõ extra naturam.

¶ Capitulum. xxxviij. Quod est de sensu visus et de ei accidentibus.

Proprietas visus est quia recipit colores non denudatos a materia: et ꝑpterea habet conuenientiã ꝓpriam cum materia: et propter illam conuenientiam est factũ proprium abstractum a ratiõe et ab intellectu: ꝛ si non esset sic ipse intellectus esset. Et hec receptio fit mediantibus aere vel aqua. Et ista duo elemẽta sunt quasi media inter materialia et formalia: et propterea sunt dominantia super hoc instrumento aqua et aer: cuius hic cadat aliquid dubiũ: quia iam dictum est quod ignis est veracius medium quod est inter formam et materiam: et hanc solutionẽ volumus relinquere alteri tempori. Et adductio coloris quaz facit aer ad visum fit per corpus perlucidum cum adiutorio lucis. Et si tu quesieris q̃d fit lux. Respondeo quod est illud in quo fit vmbra ex corpore grosso. Et scias quod sensus visus recipit formas rerum in hunc modum: quia aer mediante lumine recipit formas rerũ prior: ꝛ postea mittit ad tunicam inferiorez: ꝛ illa dat aliis quousq; hic motꝰ peruenit ad tunicã postremaz: post quã stat sensus cõis q̃ apprehendit formas rerum. Et in medio istarũ est tunica glacialis q̃ est sicut speculũ media inter naturã aeris ꝛ aq̃: ꝛ ꝑpterea recipit figuraz aeris: qr est sicut speculuz ꝛ mittit eas aq̃: qr sua natura cõmunicat istis duabꝰ naturis: ꝛ aqua quã dicit Arist. q̃ stat post humiditatez glacialẽ est illa quaz appellat Ga. vitream. Et in hac recipit sensus cõis formã: et qñ ipsam recipit mittit ipsaz ymaginatiue: ꝛ ibi recipitur spũali receptione. Et ꝑpterea dr̃ q̃ forma recepta hz tres gradus: primus est corporeus: secũdus spiritualis q̃ est in sensu cõmuni: tertius gradꝰ est spiritualior qui est ymaginatiua: ꝛ ab isto gradu ꝺuenit ad alios gradus altiores et nobiliores. Et qui argumentantur a lineis radiosis que exeunt ab oculo et vadunt vsq; ad rem visam. Dico quod inuentio taliũ linearum non habet intentionem secundum sensum: sed secundum intellectum vt intelligatur quasi vt exeant ab oculo.

Arist.

Gal.

Sed vere videre ꝛ quod accidit ab eo no completur nisi per intentionem harum linearum in figura noua et figura noua est verax:et propterea subiectū harū dimensionū est corpus pernium quod est:quia hoc corp⁹ a sua natura habet recipere lumē ꝛ colorem tali receptiōe.Et qui stare vult super hoc legat secundum librum de sensu ꝛ sensato.Et scias ꝙ visus hoc modo recipit colorem:quia aer recipit ipm primo:ꝛ postea transmittit ipm visui:eo ꝙ est corp⁹ peruiū luminabile:ꝛ quod hoc sit verū quod aer ipm recipiat est:qꝛ videmus nebulas raras vltra quas sol ptransit qꝛ tunc corpora que supponuntur istis nebulis colorantur suo colore.

Accidētia mala.

Deinceps volumus dicere de accidētibus que superueniunt sensui visus que fiunt trib⁹ modis:nam aut priuatur hec opatio:ꝛ dr̄ cecitas:aut debilitat:ꝛ dicit offuscatio:aut permutat in malū visum nō bene apprehendentem.Et hoc accidit propter aliquod corporum que sunt ordinata ad hanc apprehensionem vel plura.Et iaz tu scis ex quot rebus compositum est instrumentū istius sensus.Et ꝓpterea volumus dicere causas istorum accidentium per hunc modum.Et dicimus quod cause cecitatis sunt multe:quia aliquando accidit propter opilationem que fit in neruo ꝙ quem transit spiritus visibilis a cerebro ad oculos:ꝛ non est impossibile hoc accidere propter malam complexionem factam in ipso spiritu:quia tu pluries sciuisti quod membra non habēt agere nec pati nisi ꝓpter complexionem conuenientem illis in q̄titate et qualitate.Sed malitia complexionis aut est frigida aut calida ꝛ si est frigida tūc ingrossat spiritum taliter quod instrumentum visus nō potest recipere ab eo:aut si est calida tunc subtiliantur spirit⁹ ꝛ spargunt ita quod forme non possunt figi in eo.Item prouenit hoc a passione humoris glacialis vel tele aranee vel ab ambobus quando obscuratur eorum claritas propter multas causas que hoc facere possunt:qꝛ tunc cōuenienter colores nō possunt figi in eis.Item potest accidere propter decursum aque in humiditatem albugineam taliter vt obscuretur claritas:et etiam accidit quando vulneratur cornea et tunc egreditur vnea:et hoc fit sicut granuz vel scabies que nascitur in oculo.Item potest accidere quādo fluit humor albuginens.Item accidit propter vngulam que nascitur in coniunctiua quando cooperit totum foramen vnee:et maiora et peiora accidentia per que ꝓuenit cecitas sunt mala apostemata que fiūt in totalitate oculi:ita quod aperiuntur omnes partes oculi aut plurie ꝛ effluit oculus:aut fiunt fistule que rodunt ipsius tunicas.Et nunc dicamus de causis debilitatis ipsius visus.Et dicimus quod cause debilitatis et diminutionis visus sunt diuerse:ꝓpterea quia accidit debilitas visus hominibus multis modis:quia quidaz sunt qui vident a remotis et non vident a propinquis et quidam sunt qui vident ecōtra:ꝛ quidam sunt qui debiliter vident et longe et prope:ꝛ isto

rum qui habent debilem a propinquo habebunt debiliorem in remoto: & species est opposita optimo visui: quia optimus visus non est nisi quando videmus i remotis & propinquo debito modo. Sz vniuersaliter nō dicitur quod virtus visibilis sit fortis nisi quando videt remotas res: sicut dicit qđ turtur habet oculos similes colori rubini & videt multum longe: & dicitur quod habet fortem visum: & hoc accidit ei propter claritatem instrumenti & bonitatem virtutis & subtilitatem sensus sicut videmus in vulture et multis alijs volucribus: quod est: quia dicitur quod eo existente in damasco videbat carnes morticinas babilonie: quia sicut dictum est superi⁹: quod in hoc sensu sunt plura animalia fortiora homine: & maxime quedaz volucres: & similiter in instrumētis visus & audit⁹ sunt fortiora. ¶ Et post quam nos diximus quod debilitas virtutis que est opposita optimo visui fit propter debilitatem virtutis isti⁹ sensus aut fit propter claritatem instrumēti. ergo optim⁹ visus fit propter bonitatem omniuz istorum. Et aliquando debilitas ista est naturalis: & aliquando est accidentalis: & naturalis est ꝓpter eminentiam nimiam: quia tunc debilitatur visus propter multitudinem aeris: et multum lumen quod colligit. Item debilitatur quādo dilatatur foramen vuee propterea quia aer dominatur super complexione oculi et ipsam permutat. Et largitas isti⁹ foraminis fit aut propter corrugationem que fit in vuea versus circūferentiam propter siccitatem aut propter multam humiditatem fluentem illuc ad ipsum dilatantem. Et aliquando fiūt he debilitates propter stricturam illius foraminis. Et strictura eidem accidet aliquando quādo paraliticatur vuea: quia ipsa paraliticatur aut per multam humiditatem ipsius: aut propter defectum albuginei: qz ob illius causam paraliticatur & cadent partes ipsius sup partes. Et est dictuz quod si strictura istius foraminis sit naturalis ipsa est laudabilis. Et aliqñ do fit debilitas visus ꝓpter passiones palpebrarū oculorum: sicut diximus in alijs nostris voluminibus: & dicit glosa sicut diximus spicatores: & collectores etiam ipsam numerauerunt: et hoc fit propter malam complexionem materialē. Et tu debes dicere vniuersaliter: quoniam cause debilitatis visus sunt sicut medietas causarum cecitatis. Et illi qui vidēt res propinquas et bona visione & res non vident a remotis: visus ille non est adeo bonus vt est visus eorum qui vident propinqua et remota bona visione. Et est dicendum quod debilitas visus istorum est media inter visum debilem penitus. Et inter illos qui habent bonum visum penitus: ideo quia impossibile est esse visionem rerum propinquarum & remotarum equalem nec in debili in fine nec in bona in fine. Aut possum⁹ dicere quod sane visiones non habent excessum super alias nisi in visione remotarum rerum quod est: quia res propinque videntur a debilibus & fortibus secundū vnum modum: quia sine dubio

Sed vere videre ꝛ quod accidit ab eo no completur nisi per intentionem harum linearum in figura noua et figura noua est vera: et propterea subiectū harū dimensionū est corpus pernium quod est: quia hoc corpꝰ a sua natura habet recipere lumē ꝛ colorem tali receptiōe. Et qui stare vult super hoc legat secundum librum de sensu ꝛ sensato. Et scias qꝫ visus hoc modo recipit colorem: quia aer recipit ipm primo: ꝛ postea transmittit ipm visui: eo qꝫ est corpꝰ perniū luminabile: ꝛ quod hoc sit verū quod aer ipm recipiat est: qꝛ videmus nebulas raras vltra quas sol ptransit qꝛ tunc corpora que supponuntur istis nebulis colorantur suo colore.

Accidētia mala.

Deinceps volumus dicere de accidētibus que superueniunt sensui visus que fiunt tribꝰ modis: nam aut priuatur hec opatio: ꝛ dr̄ cecitas: aut debilitat: ꝛ dicit offuscatio: aut permutat in malū visum nō bene apprehendentem. Et hoc accidit propter aliquod corporū que sunt ordinata ad hanc apprehensionem vel plura. Et iaꝫ tu scis ex quot rebus compositum est instrumentū istius sensus. Et ꝓpterea volumus dicere causas istorum accidentium per hunc modum. Et dicimus quod cause cecitatis sunt multe: quia aliquando accidit propter opilationem que fit in neruo ꝓ quem transit spiritus visibilis a cerebro ad oculos: ꝛ non est impossibile hoc accidere propter malam complexionem factam in ipso spiritu: quia tu pluries sciuisti quod membra non habēt agere nec pati nisi ꝓpter complexionem conuenientem illis in q̄titate et qualitate. Sed malitia complexionis aut est frigida aut calida ꝛ si est frigida tūc ingrossat spiritum taliter quod instrumentum visus nō potest recipere ab eo: aut si est calida tunc subtiliantur spiritꝰ ꝛ spargunt ita quod forme non possunt figi in eo. Item prouenit hoc a passione humoris glacialis vel tele aranee vel ab ambobus quando obscuratur eorum claritas propter multas causas que hoc facere possunt: qꝛ tunc conuenienter colores nō possunt figi in eis. Item potest accidere propter decursum aque in humiditatem albugineam taliter vt obscuretur claritas: et etiam accidit quando vulneratur cornea et tunc egreditur vnea: et hoc fit sicut granuꝫ vel scabies que nascitur in oculo. Item potest accidere quādo fluit humor albugineus. Item accidit propter vngulam que nascitur in coniunctiua quando cooperit totum foramen vnee: et maiora et peiora accidentia per que ꝓuenit cecitas sunt mala aposte mata que fiūt in totalitate oculi: ita quod aperiuntur omnes partes oculi aut plurie ꝛ effluit oculus: aut fiunt fistule que rodunt ipsius tunicas. Et nunc dicamus de causis debilitatis ipsius visus. Et dicimus quod cause debilitatis et diminutionis visus sunt diuerse: ꝓpterea quia accidit debilitas visus hominibus multis modis: quia quidaꝫ sunt qui vident a remotis et non vident a propinquis et quidam sunt qui vident ecōtra: ꝛ quidam sunt qui debiliter vident et longe et prope: ſꝫ isto

rum qui habent debilem a propinquo habebunt debiliorem in remoto: ⁊ species est opposita optimo visui: quia optimus visus non est nisi quando videmus i remotis ⁊ propinquo debito modo. Sz vniuersaliter nō dicitur quod virtus visibilis sit fortis nisi quando videt remotas res: sicut dicit qđ turtur habet oculos similes colori rubini ⁊ videt multum longe: ⁊ dicitur quod habet fortem visum: ⁊ hoc accidit ei propter claritatem instrumenti ⁊ bonitatem virtutis ⁊ subtilitatem sensus sicut videmus in vulture et multis alijs volucribus: quod est: quia dicitur quod eo existente in damasco videbat carnes morticinas babilonie: quia sicut dictum est superi⁹: quod in hoc sensu sunt plura animalia fortiora homine: ⁊ maxime quedaz volucres: ⁊ similiter in instrumētis visus ⁊ audit⁹ sunt fortiora. ¶ Et post quam nos diximus quod debilitas virtutis que est opposita optimo visui fit propter debilitatem virtutis isti⁹ sensus aut fit propter claritatem instrumēti. ergo optim⁹ visus fit propter bonitatem omniuz istorum. Et aliquando debilitas ista est naturalis: ⁊ aliquando est accidentalis: ⁊ naturalis est ꝑpter eminentiam nimiam: quia tunc debilitatur visus propter multitudinem aeris: et multum lumen quod colligit. Item debilitatur quādo dilatatur foramen vuee propterea quia aer dominatur super complexione oculi et ipsam permutat. Et largitas isti⁹ foraminis fit aut propter corrugationem que fit in vuea versus circūferentiam propter siccitatem aut propter multam humiditatem fluentem illuc ad ipsum dilatantem. Et aliquando fiūt he debilitates propter stricturam illius foraminis. Et strictura eidem accidet aliquando quādo paraliticatur vuea: quia ipsa paraliticatur aut per multam humiditatem ipsius: aut propter defectum albuginei: qz ob illius causam paraliticatur ⁊ cadent partes ipsius sup partes. Et est dictuz quod si strictura istius foraminis sit naturalis ipsa est laudabilis. Et aliqñ do fit debilitas visus ꝑpter passiones palpebrarū oculorum: sicut diximus in alijs nostris voluminibus: ⁊ dicit glosa sicut diximus spicatores: ⁊ collectores etiam ipsam numerauerunt: et hoc fit propter malam complexionem materialē. Et tu debes dicere vniuersaliter: quoniam cause debilitatis visus sunt sicut medietas causarum cecitatis. Et illi qui vidēt res propinquas et bona visione ⁊ res non vident a remotis: visus ille non est adeo bonus vt est visus eorum qui vident propinqua et remota bona visione. Et est dicendum quod debilitas visus istorum est media inter visum debilem penitus. Et inter illos qui habent bonum visum penitus: ideo quia impossibile est esse visionem rerum propinquarum ⁊ remotarum equalem nec in debili in fine nec in bona in fine. Aut possum⁹ dicere quod sane visiones non habent excessum super alias nisi in visione remotarum rerum quod est: quia res propinque videntur a debilibus ⁊ fortibus secundū vnum modum: quia sine dubio

nos videmus res propinquas sicut vident aquile: quia aquile non habent excessuz super nos in visu nisi in rebus remotis: et sicut hec reinuenitur in specie ita in individuis. Et cause in illis qui vident a remotis et non vident a prope est debilitas instrumentorum ipsorum. Et propterea quia res visibiles non videntur: nisi mediante aere lucido: indiguerunt debiles oculi pluri luce oculis fortibus: quã do visibile est remotum ab oculis: lux que est inter ipsum et oculum est in maiori quantitate. Item quando res visibilis erit remota erit motus quem facit visui debilior: et propterea oculꝰ debilis poterit melius recipere. Sed quando visibile esset propinquum oculus debilis pati non posset. Et quidam dicunt quod hoc accidens fit propter grossiciem sptritus visibilis: qz quando erit longa dimensio inter oculum et visibile: tunt subtiliabitur spiritus in aere: et erit aptior receptio impressionis visibilis facte in aere. Et quãuis hoc verbum sit deauratum vel declaratum ipsum declinat opinioni illorum qui dñt quod radius visus defertur ab oculo ad rem visam: et illa opinio reprobata est: et nos etiam reprobabimus. Et quia colores nõ apparent nisi mediante aere lucido: ideo pupilla non potest videre res que superponuntur ei: propterea quia apprehẽsio istiꝰ sensus non fit nisi mediante aere. Et sic debes videre quod debilis visus non comprehendit bene res visibiles p pinquas. Et qui vident bene propinquũ et non vident remotum: eorum oculi indigent forti motu: et hoc maxime accidit illis qui habẽt oculos eminentes: et quia oculi istorum sunt promittentes eorũ visus est debilis et sparsus: vnde indigent forti motu propinquo: et propterea qui habẽt oculos profundos remotius vidẽt: quia spiritus visibilis in eis est magis aggregatus: et virtus visibilis tunc est fortior: et etiam lux in maiori quantitate recipitur sicut accidit in riuis strictis currentibus: et propter hoc stringit sagitator oculum quando vult recte emittere sagittam. et carpentarius: vt rectius videat lineam: et propter hanc debilitatem accidit derepitis vt nõ possint legere subtiles literas nisi in sole: et vidẽt res remotas et nõ propinquas: et apparet vt veniat hec debilitas in visu propter malam complexionem siccam accidentalem et non naturalẽ: aut propter humiditatem tenebrosam. propterea quia siccitas sicut dictum est difficile patitur et hec egritudo est quasi obscuritas oculorũ: propterea quia iste patiens videt in diez non in nocte: quia ei nõ sufficit lux lune: et candelarum: et hoc prouenit a tenebrositate aut duritie receptionis. Iste cause sunt quede necessitate possunt dici super ista accidentia secundum naturalem philosophiam. Sed cause quas dant medici in istis accidentibus sunt fundate supra fundamenta corrupta: quia tu scis qõ non est in oculo aliquod corpꝰ õ quo possit aut possibile sit opinari: vt extra ipsum mittatur sicut opinati sunt illi qui vocabã tur de societate assahel saat. Et Gal. tenet eorum viam: quia nõ Gal.

est aliquid i oculo nisi calor naturalis qui aduenit ei a cerebro p duos nernos perforatos: nec calor pōt separari a corpei momēto et remanēte calore intrinseco ipso et homine viuente. Et impossibilis est vt extēdatur vsq; ad stellas: quia antequam veniret illuc esset corrupta sua cōplexio: ꝛ esset priuata sua forma specifica in eo quod est causa intrinsecus. Nec etiā in eo est corpus celeste: nec igneum habēs splendorem: vel quod sit splendidū quod illuminet ipsum per naturam. Sed plendor est primū apparens per se: ꝛ impossibile est vt sit recipiēs aliquid ō natura suscepti inquātum vnū est recipiens ꝛ aliud receptum: ꝛ hoc probatum est in naturali phia. Sed est sicut dictum est superius: quia visto propter impressionem colorum in corpore pernio hoc est in are ꝛ in aqua: ꝛ ista corpora dant oculo secundū qō dictū est: et imprimuntur in seipsum: ꝛ postea apprehendit spiritus visibilis esse oculorum: et propterea fuit compostus oculꝰ ex corporibus perujs: ꝛ quia iste sensus non potest apprehendere similitudinem oculorū nisi postquam sunt impressi in corpore medio. Sed accidētia que ponunt extraneitatem i visu sunt multa: ꝛ ipsa sunt declarata in arte radiorum ꝛ nominatur almendahar ꝛ que dicentur hic sunt creata ab egritudinibus. Hec sunt q̄ veniūt a mala complexione vel positione: qr apparebit quod vnum sit duo: et hec causa attributa est doctrina radiorum. Iterum accidit vt videatur oculus, videre omnes colores secundum vnum modū vz. rubeos: aut citrinos: aut aliter dispositos ꝛ causa huiꝰ sunt vapores qui eueniunt ad humiditatem peruiam in qua est visus: quod est: quia quando illi vapores prouenient a citrinitate omnes res vise tales ostendētur: et sic de alijs. Et aliquibus apparent sicut cimices aut musce volare ante oculos: ꝛ hoc prouenit propter vapores mixtos qui ascendunt superius. Et aliqui vident res visibiles quasi fenestratas: ꝛ hoc accidit propter quendam vapores nigrum qui accidit vel qui transit per cristallinum: sed ipsum non cooperit totum. Item accidit habenti cogitationes corruptas propter aliquas causas intrinsecam vel extrinsecam vt sentiat malo sensu: quod est quia quānis sensatorum motus ad sensum veniat ab extra: non est impossibile vt fiat simile etiam per contrariū: quia propter hanc corruptionē cogitabit vnum ꝛ confirmabitur: ita quod forma illius mouebit a laterte interiori spiritum istius sensus: et tunc videbitur oculo vt istud sit deforis. Et est istud invigilādo simul vni somno: quia declaratum est in tractatu de somno et vigilia: quod somnia attributa sunt virtuti imaginatiue: sed ipsa facit in somno contrarium eiꝰ quod facit in vigilia: quia in vigilia primo mouet sensatum sensum cōmunem: et postea illud mouet imaginationem: ꝛ se cūdū qō dictum est ordinatim superius. Sed in in somno fit modo contrario: quia motus incipit a virtute imaginatiua propter for-

mam receptam de foꝛtis in ſvigilia quoquo tempoꝛe:ꝛ illa eſt remota:et ideo pꝛio monet ſenſum communem:ꝛ communis monet particulares ſenſus et tunc ſentientur res quaſi ſicut eſſent extra:ꝛ ſicut hoc fit ī ſomno ſic fit in vigilia pꝛopter multam ſollicitudinez circa aliquã rem. Et pꝛopter hoc confirmantur virtutes anime:aut pꝛopter aliquam egritudinem fixam in coꝛpoꝛe: aut pꝛopter timoꝛem: aut pꝛopter triſtitiam:quia tũc ſoluitur quidam vapoꝛ ꝛ aſcendit cerebꝛum:et imꝓimitur in ipſum foꝛma rei excogitate: et aſcendendo ſuperiꝰ monet ſpiritum animalem et reducit iſte motus vſq; ad virtutem imaginatiuam:et ipſa ſpiritu mediãte monet ſenſum communem:ꝛ ille monet particulares:ꝛ ſentitur res ſicut eſſet extra:ꝛ populi credunt quod hoc fiat ab angelis:aut a demonibꝰ:ꝛ demõſtrationes huiuſmodi declarate ſunt oꝛdinatim ibi. Iſta ſunt accidetia que ſuperueniũt omnibus quinq; ſenſibus.

¶ Cap. xxxix. Quod eſt de accidẽtibus anhelitus.

Ciceps volumus loq̃ de accidentibꝰ anhelitus et ab illis tranſibimus ad accidentia vtutiz imaginatiue ꝛ cogitatiue ꝛ memoratiue:ꝛ accidẽtia ſomni ꝛ vigiliarũ. Et poſtea loq̃mur breuiter de egritudinibꝰ ī q̃bꝰ appaꝛet maioꝛ pars hoꝛum accidentiũ:aut oia accidẽtia q̃ veniunt ſuper hancvirtutem:ꝛ cum cõpleuerimus hec cõpleta erit intentio noſtra. Et ex accidentibꝰ ſupeꝛnenientibus huic virtuti ſunt ex genere augmenti ꝛ diminutionis illiꝰ. Sed pꝛiuatio huius operationis eſt moꝛs cuius pꝛima fronte appareat pꝛiuatio anhelitus in multis egritudinibus:ſicut in ſuffocatione matricis et ſimilibus:non tamen eſt pꝛiuatus:ſed ſolum occultatus. Et pꝛopterea quia hec operatio fit a duobus motibus inſpirando et reſpirando:et inter quemlibet duoꝛum motuum eſt vna quies ſicut pꝛobatum eſt neceſſarium fuit vt augmentum et diminutio eſſent ī hiꝰ quatuoꝛ rebus hoc eſt in duobus motibus et duabus quietibus. Et diminutio duarum quietum nominatur thoaar: et augmentatio nominatur thephaues. Et augmentum ꝛ diminutio aduenient iſtis duobus motibus ſecundum duos modos. Unus eſt velocitas et tarditas: et alter eſt foꝛtitudo in tribusdimenſionibus que ſunt: longitudo: latitudo:et pꝛofunditas: et debilitas in ipſis vt in dilatatione et conſtrictione: et augmentatio in hoc appellatur foꝛtitudo aut magnitudo: et diminutio appellatur paruitas aut debilitas. Iſte ſunt ſpecies ſimplices mali anhelitus. Sed cõpoſite ſunt multe: ſed hic volumus tractare niſi de cauſis facientibꝰ has ſimplices ſpecies: quia homo diſcretus ſciet cõpoſitas per ſimplices. Et dicimus quod cauſa foꝛtitudinis eſt foꝛtis neceſſitas anhelandi: ꝛ hoc fit cum ſanitate virtutis efficientis:et pꝛopter bonam diſpo

fitionem instrumentorum. Et inspiratio aeris est propter fortem necessitatem refrigerandi: et respiratio est propter fortem necessitatem expellendi corpus fumosum: propterea fortificatur aliquando vnum istorum: et tamen non est necesse vt aliud fortificetur: et velocitas est similiter propter fortem necessitatem anhelandi. Sed non est necessarium penitus vt sit velocitas cū sanitate virtutis et bona dispositione instrumentorum: quod est: quia virtus iuuat se cum velocitate quando deficit fortitudo: quia forte facit hoc vt restauret per hoc qđ deficit a fortitudine: et propterea accidit hoc quando virtus est fortis et instrumenta non sunt conueniētia. Sed thoar etiam fit propter paucam necessitatem anhelandi: sed non est necessarium: vt sit cum sanitate virtutis et bona dispositione instrumentorū quia pro maiori parte cum natura iuuatur in hoc facit illud quando perdidit fortitudinem: ⁊ accidit quod natura iuuetur cum hoc quando perdidit velocitatem propter penuriam virtutis. Et sic ita est sicut diximus. ergo quando erit conueniēs vt sit anhelitus velocior et fortior thoar: tunc erit magis necessaria sanitas virtutis et bona dispositio instrumentorum. ¶ Et cause diminutionis sunt oppositе in his rebus causis augmētationis. Sed parvitas fit aut propter debilitatem virtutis: aut propter inobedientiam instrumentorum. Et constrictio fit propter opilationem que fit in concauitate canaliū pulmonis: et hec opilatio fit ab humoribus grossis flegmaticis qui a capite descendunt: et fit etiam propter apostemata: et propter omnes alias causas: ex quibus possit fieri opilatio. Et aliquando accidit propter strictura cōcauitatis pectoris in quo mouetur pulmo que strictura fiet propter aliquod apostema quod illi generatur aut propter malaz complexionem sicut accidit in apostematibus stomaci et epatis: et sicut accidit propter magnam satietatez. Et aliquando est causa male pulsatiōis anhelitus in aliquibus hominibus naturalis: eo quod pectus non erit proportionatum pulmoni. Et aliquando erit strictura pectoris ex culpa male falsationis Et ex causis paruitatis est dolor qui fit in dyafragmate: aut in pectore et in membris cōmunicantibus cū eo. Et causa tarditatis accidit ꝑpter duas res: aut propter debilitatē virtutis: aut propter paucam necessitatē spirandi et respirandi: sed quādo erit causa propter aliquam paucam necessitatem non erit ibi thoar. Sed quando erit causa propter debilitatem virtutis solū poterit esse thoar. Iste sunt species omnes male pulsatiōis simplices anhelitus et cause earum. Et tu scis quia promisi tibi in multis locis abbreuiare ⁊ non prolongare: quia res particulares tu inuenies in libris spicatorum: scilicet practicorum vel colstorum: sed ego non sum de ipsis: et adhuc ego idem tibi particularius dicam cum loquar de simplicibus in libro signorum: et hoc sufficit quod dictum est de simplici: quia ab illo poteris scire compositum.

Lib. spicatorum.

et dabo tibi vnū exemplum de anhelitu qui dicitur anhelitus erectionis:et est anhelitus parvus velocior thoar. Et causa huius est propter fortitudinē virtutis et magnitudinē necessitatis:ꝛ inobedientiam instrumēti:qđ est:quia ipsa pulsatio non fit nisi propter forte apostema sicut in pulmone:aut ꝓpter opilationem fortē:ꝛ nominat anhelitus erectus propter similitudinē eius qđ habet:qꝛ non potest iacere supinus: eo ꝙ pars pulmonis cadit super partē et partes pectoris cadunt vel premūt super eas:et ꝓpterea necesse est vt sint sic dispositē: et anhelitꝰ talis fit. Et debes scire ꝙ tēpus motus anhelitꝰ qui fit propter inspirationem aeris in anhelitu naturali est breuis tpe motꝰ quem facit propter respirationem: ꝛ ꝙ motus respirationis hora somni est longior motu inspirationis propter necessitatē quam habet vt expellat corpus fumosum. Sufficit quod dictum est in accidentibus anhelitus.

¶ Cap. xl. Qđ est de accidentibus trium virtutum:scilicet imaginatiue:cogitatiue: ꝛ memoratiue.

Apparet ab his ꝙ virtutibus vt nō cōpleantur sue operatiōes nisi in cerebro:et propterea quia cerebrum aptū est pati:eo ꝙ est frigidū et hu. ob hoc maior pars causarū accidentium istarum virtutum prouenit a passionibus cerebri aut quod sit primum in hac causa: aut vt hoc sit propter cōmunitatem illorū membrorum. Et si causa erit in toto cerebro erūt tunc lese omnes virtutes: et si fuerint in loco proprio:erit tūc lesa virtus illius loci proprij: et quando fuerit causa in prora cerebri:tunc erit lesa imaginatio: et quādo fuerit in parte media tunc erit lesa ratio et cogitatio: et quando fuerit in parte posteriori:tunc erit lesa memoriaꝛ cōseruatio. Et istis virtutibus adueniunt accidentia ſm modum ſm quez adueniūt aliis:hoc est vt corrumpantur: aut diminuātur:aut permutentur ad malas operationes:et corruptio et diminutio fit a mala complexiōe frigida et humida: aut frigida solum. Ex his quedā est materialis:ꝛ quedā non materialis: et materialis non est innēta nisi sociata duabus qualitatibꝰ: sicut est in apostemate.aſ.ꝛ apoplexia ꝛ egritudine que dicitur subet: et quedā est a complexione materiali apostemosa que in arabico nominatur asirsen abberit:idest frigus:et aliquando accidit hec egritudo cerebro mediāte ore stomaci. Et causa propter quā permutantur istevirtutes ad malam operationem est mala cōplexio que ꝓuenit a colera aut melencolia. Et quando domīatur super cerebrū mala complexio calida:tūc fiēt imaginationes corrupte:et ostiationes:et ructus:ꝛ aliqñ corruptiones cogitationis et memorie. Et est possibile esse malam complexionem hanc in cerebro solū sine apostemate:et est possibile ipsam esse propter colligationē alterius mēbri: sicut accidit in febribus quando ascendit fumus a stomaco ad cerebrum: et facit apostema aut non facit:et potest esse ex apostematibꝰ que

Di
nut

fiunt

fiũt in substantia cerebri: et põt esse vt sint in panniculo: et potest esse vt sint ex apostematibꝰ que fiũt in ore stomaci: et signa discretiua horum dicentur in libro de signis. Sed corruptio q̃ accidit his virtutibus propter complexionem melencolicã est cum timore qui fit sine causa: et cum malis cogitatiõibꝰ ⁊ tristitia et timore rerum impossibilium. Et quando vritur melẽcolia et fiunt accidentia colere in ipsa: tunc conuertitur homo ad ferinos mores: ⁊ oẽs motꝰ ipsiꝰ sunt praui ⁊ timorosi: ⁊ hec impressio fit in anima propter cõplexionem obscuritatis melẽcolie. Sed nigredo eiꝰ nõ est causa huius sicut dicũt medici: qz color nõ est cã substãtialis ad corrũpendas virtutes aie: sed hec cã prouenit ab vna specie male cõplexionis sicut alie egritudines. Et tu scis quia habitꝰ anime sequũtur cõplexionẽ corpoream in hac cõiunctione: et qui dicũt q̃ aia terretur propter humorẽ melencolicũ nigruz sicut terretur hõ in obscuro: dicũt verba cantionuz: quia aliqua lesio non aduenit aie in obscuro nisi priuatio sensati sensui visibili: qz non videt aia in corpe vt possit dici qz sentiat terrorẽ nigredinis: ⁊ magis fedum est dicere vt videat extra: qz anima nõ est extra nec intus. Sed est sciẽduz q̃ de natura istius humoris melencolici est vt ipsum sequãtur hec accidentia: sicut de natura sanguinis est vt ipsuz sequatur gaudiũ ⁊ letitia: ⁊ dicemus propter hoc q̃ sanguis det lumen aie: ⁊ hec res est manifesta illi q̃ aliquãtulũ de natura gustauit. Et in hac egritudine que dicitur melẽcolia cadit magna diuisio inter medicos de eiꝰ causa. quidam dicunt q̃ possibile est vt in ipsomet cerebro fiat: aut ꝓpter adustionem sanguinis cordis: aut propter os stomaci. Et quidam dicunt q̃ fit ab apostemate quod generatur in fundo stomaci: et quidam dicũt q̃ fit propter apostema factum in mesaraicis: et quidã dicunt q̃ fit propter humorez melencolicũ quẽ spargit splen ad stomacuz: qui est extra naturaz sua qualitate. Splẽ. Et isti respondẽt primis vel verbis priorum et dicũt q̃ sunt impossibilia q̃ cause istius egritudinis sint calide: eo q̃ accidentia istius egritudinis sunt manifeste frigida: quia eorum ructus est acetosus: ⁊ plures ipsorũ habent ventositatem frigidã nõ cum multa siti. Et adhuc dicũt si esset causa propter apostema calidũ in his mẽbris sequeret ex hoc ex necessitate febris: ⁊ nos videmus q̃ in hac egritudine nulla est febris. Et egõ dico q̃ reprehẽsio istorum qui dicunt quod si ista egritudo esset propter apostemata calida seq̃rentur accidentia calida sicut fortis sitis et pmutatio cibi ad fumositatem et paucitatem inflammationis non est necessarium penitus: quia iam dictuz est quod calor extraneus: propterea quia facit calorez intrinsecum exalare: et ipsum debilitat: non est impossibile vt seq̃tur: ipsum accidentia frigida: et faciant similia accidẽtia supradicta: et maxime quando calor extraneus ledet formam naturalem caloris intrinseci: aut corrumpet ipsum: et propterea fit acetositas ꝑm Alexandrum per

calidū sicut per frigidū: qz calor intrinsecus non fortificatur nisi per calorē qui ei formaliter nō repugnat. Et qđ dictū est q̄ sequitur necessario febris: quia omne apostema calidum qđ fit in his duobus membris sicut experientia testificatur hoc bene asserendū est: quia impossibile est hāc egritudinē esse sine febre: si propter talē fieret causam: excepto vno modo q̄ hoc apostema fieret post declinationem apostematis. Quia tunc dicendum est quod non remansit ex calore extraneo tantum: vt sit sufficiens ad febrem faciendā: sed est tantus q̄ sufficit ad lesionem faciēdam stomaco ꝛ cerebro solum: ꝛ hanc monere passionem. Et potest esse q̄ hec egritudo proueniat solum a splene: ꝛ videtur q̄ hec sit vna ex maioribus causis speciei istius egritudinis.

¶ Cap̄. xlj. Quod est de accidētibus somni et vigiliarum.

Deinceps volumꝰ loqui de accidentibus somni ꝛ vigiliarum: ꝛ in primis volumus dicere diffinitiones ipsorū. Et dicimus q̄ somnꝰ est pfundatio sensus cōis ex cerebro ad cor: et propterea tunc ligātur sensus particulares ꝛ cōstringuntur in eorū instrumentis: eo q̄ non estꝰ necesse vt moueant ad eoꝝ seruitia: ꝛ vigilia ꝛ cōtrariū huiꝰ hoc est ascensus istius sensus ad cerebrum in locum suum: ꝛ propterea tunc dissoluuntur omnes sensus particulares in eorum instrumentis vt operentur actiones ipsorum: ergo descriptio somni est prinatio motus et vigilie descriptio est continuatio motus: ꝛ potest dici quod hic motus istius sensus est formalis causa somni et vigilie: et subiectum somni ꝛ vigilie est sensus communis: ꝛ cor est radix: ꝛ cerebrū est ipsius primum instrumentū cū quo operatur. Et accidentia que supernenūt somno est fortis ipsius pfunditas: ꝛ hoc fit propter dominationez multe frigiditatis cum humiditate super cerebrū aut super mēbrū cōicans secuz: ex accidentibꝰ que supernenūt huic operationi: per cōtrarium est vigilia. et cā eius oppositā est causę frigiditatis: hoc est q̄ fit propter dominiū caloris ꝛ siccitatis. Et aliqñ est hec res cōposita a duabus causis: hec egritudo est egritudo vocata nabur quia tunc iacet sicut dormiēs ꝛ oculos tenet apertos: qz dormire est propter frigiditatē: ꝛ tenere oculos apertos est propter siccitatem. Et aliqñ fiūt egritudines in cerebro in quibꝰ fit pars horū accidentiū aut omnia. ꝛ illi qui scient q̄ diximus dabunt causas vnicuiq̄ accidentiū aut si sint presentes aut p̄terite. Et volumus dicere de quibusdam eorum que sunt manifestiora: ꝛ perfectiꝰ sciet per hec que dicentur postea alia que non dicent. Et dicimus q̄ quedā eorū vocātur eldaar et quedam nominātur elgabus: idest incubus. et quedam nominantur elzara. i. epilētia. et quedam nominantur lecta: idest apoplexia. Sed primuz est super humorē super quem dominatur fumus: et iste fumus ascendet ad cerebrum ꝛ mouebitur: et tunc sentiet patiēs hunc motum sicut esset extra: quia quamuis sensata ha-

beant,quod moueant sensus de
fortis iam diximus quod nō est
impossibile vt moueantur ab in
trinsecis humoribꝰ: ⁊ si cerebrū
acquirit multā malam cōplexio
nem ꝓpter perseuerātiā harum
rerū:tūc cadet patiens in terra
sicut cadit epileticus. Et iste fu-
mus aliqñ fiet in ipsomet cere-
bro:⁊ ꝓprie in suis arteriis:⁊ali-
qñ ascēdet a stomaco vel ab aliis
mēbris. ¶ Sed olcab.i.incubus
est qñ sentit homo cū dormit ac
si ꝑmeretur ⁊ aggrauaretur a re
quā abūcere nō potest. Et mani
festum est:q: hoc nō est nisi pro-
pter aliquā priuationem virtutis
motiue ꝓpter aliquā malam cō
plexionem materialem. Et q: ci
to dissoluuntur opinātur vt fiat
ab humoribꝰ fumosis qui ascen
dunt cerebrū:⁊ ledūt ipsum sua
qualitate. ¶ Epilentia est egri-
tudo q̄ facit cadere in terraz pa
tientem in pumis tūc mouent
oia mēbra motu malo extraneo.
deinde sic mouentur donec hō
cadit:⁊ priuātur omnes sui sen-
sus ⁊ virtutes animales: aut di
minuūtur ⁊ cōtrahuntur ⁊ colli
guntur oia ipsius membra:⁊ cō
trahūtur sicut spasmata. Et hoc
est signum manifestū : q passio
est in cerebro:⁊ collectio:⁊ cōtrac-
tio membroꝝ ꝓpter motum ex
traneum significat q hec spēs
est vna ex speciebus contractio-
nis que fit a virtute expulsiua:
quia colliguntur ⁊ cōtrahuntur
membra in seipsis ꝓpter expul-
sionem rei ledētis ⁊ maxime in
cerebro:⁊ ꝓptereā iste humor est
cōtrārius in fine cōplexioni cere
bri:⁊ hoc facit:aut sua qualitate
aut sua forma:⁊ illud qō signifi
cat nobis q non fit ꝓpter humi
ditatem nerui:nec ꝓpter ipsius
infusionem:est ꝓpter subitam
ipsius dissolutionem:⁊ de neces
sitate est q humor faciēs hoc sit
subtilis:eo q paroxismus ipsiꝰ
cito transit sicut fit in egritudi-
nibus acutis. Sed nos vide-
mus pro maiori parte quod illi
qui hanc patiuntur egritudinē
sunt frigidi ⁊ humi.sicut pueri:
aut frigidi et sicci sicut senes: et
vniuersaliter quia hec acciden-
tia apparent super frigidos pro
maiori parte significat quod cā
huius egritudinis est humor
grossus. Sed contradicit nobis
hoc quod humor grossus non ci
to dissoluitur siue discurrat per
strictos meatus siue per latos:
sicut dicit Gale. quia dissolutio
non est aliud quam dominatio
nature super humorem ipsum
decoquendo: vt retineat quod
est conueniens nutrimento: et
aliud expellat: et hoc non fit in
humore grosso in eo quod est
grossus nisi in longo tempore:
sicut testificatur experientia in
egritudinibus. Et nos videmꝰ
quod cito dissoluitur hic humor
Et ob hoc dicendum est qō hec
egritudo non fit nisi ꝓpter fu
mum qui generatur in ipsomet
cerebro vel in alio membro:
quod ipsum ei transmittit: si- Gal.
cut dicit Galenus de iuuene
qui sentiebat quod quasi qui-
dam fumus frigidus ascende-
ret ab vno membro ad cere-
brum et quando perueniebat il
luc cadebat epilenticus. Et
hoc accidens est sufficiens ad
probandum quod causa huius
egritudinis est vētositas fumo
sa:sed ista ventositas necessario
communicat humoribus fri-
gidis et humidis : aut frigi-
dis ⁊ siccis:⁊ isti humores sunt

iki vento vt materia. Et ꝓptera curatur hec egritudo euacuãdo illos humores. Et q̃nis dicatur ꝓ nomen alicui⁹ hois: vt hoc accidens fiat a colera: non dico hoc impossibile: sed cadit in hoc ammiratio: nã breuitas paroxismi hoc adiuuat: ⁊ veniente accidente hoc aliquib⁹ ꝓpter stomacum videm⁹ q̃ hoc fit eis vt plurimum ꝓpter famem: aut ꝓpter iram: ⁊ hoc ostendit vt fiat a colera. Et Gal. curat hanc egritudinem cũ yerapigra in qua dñatur aloes. Et manifestum est qõ aloes nõ purgat nisi vnam duarum rerũ aut coleraz: aut humorem colericum. Et quidã dicũt q̃ hec egritudo fit a cõplexione mala nõ materiali frigida ⁊ sic. et hoc est a ratione remotuz: qõ est: qz hec egritudo vt plurimuz hz paroxismos: ⁊ adhuc si fieret ꝓpter malã cõplexionez nõ materialem nõ fieret nisi a reb⁹ extrinsecis: qõ est: quia mala cõplexio nõ materialis creata a mala cõplexione materiali est difficilis curationis: ⁊ a tali causa qualis hec est impossibile est fieri paroxismum epilenticum: et scõm hoc nõ fieret hec species nisi ꝓpter res extrinsecas: hoc est ab aere frigido: qõ est: quia mala cõplexio que fit a talibus reb⁹ extrinsecis est facilis dissolutiõis. Sed remotum est q̃ res extrinsece hoc est aer frigidus possit inducere malam complexionez cerebro sufficientẽ inducere epilẽttam: sed si experientia hoc testificatur tarde hoc esse non debet. Et tu debes scire q̃ ꝓpter hanc scientiam non potest finaliter scire rationabiliter de oĩb⁹ egritudinibus que sint possibiles: ⁊ que non: quia egritudines certificantur per sensum: ⁊ post ea adueniũt testimonia experiẽtie ꝓpter plurimos sentire: et post hoc fit cognitio causarum. Et causa huius data est in loco alio nobiliori isto: et nos etiam ipsam narrabim⁹ in alijs libris.

Gal.

¶ Et apoplexia est q̃n homo cadit ad terram ⁊ cessat eius vox: ⁊ ꝓ

priuantur omnes operationes et motus toti⁹ corporis excepto anhelitu: naz priuato anhelitu moritur patiens. Et ꝓpter hoc anhelitus est manifestũ signuz super fortitudinem vel debilitatem istius virtutis: qõ est: quia q̃n anhelitus fuerit grossus et malus significat super fortitudinem: ⁊ q̃n fuerit quietus significat debilitatez. Et. Ÿ. dicit quod ꝓ

quãdo apoplexia est debilis nõ cr

curatur de facili: sed q̃n est fortis curam non recipit. Et cã huius egritudinis est ꝏ necessitate priuatio motus vniuersalis et particularis. Et quia declaratũ est q̃ motus vniuersalis habet duo principia: primum quorum est in corde: aliud est in cerebro: et cerebrum non facit suas operationes nisi ꝓpter cor: ergo est necesse vt cerebro veniat vna egritudo vniuersalis cõmunicans toti corpori. Et hoc fiet necessario ꝓpter oppilationem viarum spiritus: qui ꝓuenit a corde ad cerebrum: ⁊ iste sunt arterie: aut ꝓpter fortem oppilationem ventriculorum cerebri: propterea qz quando illi clauduntur impeditur via spiritui animali qui dat membris omnib⁹ sensum ⁊ motuz: si ita est vt dicit. G. qui dicit Ga

q̃ mittitur a cerebro spirit⁹ animalis sicut mittitur a corde spiritus vitalis intrinsecus: aut fit quia corrumpitur complexio ce

rebri:qđ est: quia qñ illa corrum pitur: corrũpitur temperantia cum qua reperitur calor intrinsecus cordis:ad hocvt possit operari sensum⁊ motum:sicut declaratum est in naturali phia.Sed in cameris cordis nõ potest euenire hoc accidens: qđ hanc egritudinem faciat:qđ est: qz prius perueniretur ad mortẽ.Et postq̃ ꝓbatum est q causa egritudinis in his duob⁹ locis est: ergo causa quã dat.γ.est verax:⁊ etiã illa quam dat Ga.Et.γ. dicit qđ quando homo subito sine voce fit ⁊ cadit in terram: tunc facte sunt oppilationes invijs q̃ sunt inter cor et cerebrum: hoc est in arterijs.Et.G.hoc confitetur in libro de accidenti et morbo:⁊ in libro de membris dolorosis dicit q hec egritudo fit ꝓpter oppilationem in ventriculis cerebri:ergo intẽdit.G.vt fiat a duabus causis.Et signum estvt fiat ex oppilatione arteriarum cum apparent signa dominationis sanguinis super patientem; et hec curatur cuz flebotomia, Et signum oppilationis fortisventriculorum cerebri est quãdo apparent signa dominationis humorum frigidorum in corpore. Et curatio huius fit cũ permutatione cõplexiõis illi⁹ mali humoris cum euacuatione cũ medicinis purgantib⁹ humores illos frigidos:⁊ cum clisterijs cõuenientibus:quia illa sunt mirabilia in hac cura.Et hec egritudo que dicitur ꝓfundatio somni est ꝓpinquior vt sit ꝓpter opilationem arteriarum q̃ vt sit ꝓpter opilationem neruorum:ꝓpterea nõ est in hac passiõe difficultas anhelitus:nec etiã conuertitur ad paralisim sicut apoplexia:et illa que fit ab humoribus siccis facit stare patientem oculis apertis:et nominatur alcasia:⁊ si fiat ab humoribus humidis stat oculis clausis:⁊ hãc speciẽ nominãt medici subeth.

¶Hucusq̃ locuti sum⁹ de egritudinibus et accidentibus breuiter ſm quod visum nobis est sufficere:eo quod mea intentio in hoc libro non est nisi in dando regulas que sint ꝓncipia artis medicine omnibus volentibus in hac scientia ire via nobiliori:⁊ illis qui etiam volũt post ea abundare in particularibus istius artis secundum hunc ordinem et diuisionez. Et scias q comparatio istius libri ad totalitatẽ istius scientie est sicut cõparatio elemẽtorum artificij ad artificium.Et sicut pictores primo depingunt circuitum figure quam facere intendũt:⁊ postea replent hoc continens particularibus rebus ex diuersis coloribus donec sit figura illa conuenienter impleta.sic et nos intendimus facere in nostro libro Et si deus nobis longitudinez concesserit vite et nos precauerit ab accidentibus temporis: alium faciemus librum in practica huic nobili ordini respondentem secundum quod factus est iste liber colliget: qui omnia continentia istius scientie replebit. Pictores.

¶Explicit liber tertius:qui fuit de egritudinibus.

¶Incipit liber quartus:qui est de signis ⁊ pronosticis sanitatũ et egritudinum:⁊ continet capitula sexaginta.

¶Cap̃.j.Quod est de signis sa-

nitatis et egritudinibus in generali.

Diuisio.

Sta pars diuiditur in duas ptes. Pria narrat signa significãtia sanitatẽ actualem in qualibet operatiõe corporis in quolibet membro. Scõa narrat signa significantia sup egritudines et causas ipsarum. Et hec pars iterũ partitur in duas partes: eo quod hec signa aut significant super egritudines presentes que plurimum inueniũtur in hac arte: aut significant tempore sanitatis et egritudinis super egritudinem futuram. Sed signa que significãt super egritudines preteritas parum sunt in hac arte vtilia. Et incipiemus narrare signa significãtia egritudinem presentem in toto corpore et in quolibet membro. Et postea dicemus, signa significantia egritudines futuras. Et postea dicemus signa significantia super egritudines presentes. Sed signa significantia in egritudinibus presentibus super egritudines futuras adiungam istis signis egritudinum presentium. Et similiter videtur vt ponam signa significantia sanitatem futuram in egritudinib⁹ in hac eadem parte: quamuis pertineant sanitatis parti. Propterea q; sunt vna ex rebus quib⁹ procedit et trãsit medicus ad medicinaz: sicut in rebus que artificialiter fiunt: qõ est: quia nomẽ maioris potestatis earum deriuatur egressa que fiunt artificialiter in permutatione ipsarũ a re a qua fit pmutatio: et non attribuit rei ad quã permutatur: et hoc est cõtrarium rebus naturalibus: hoc est quia soluz fiunt p naturam: et causam hmõi ostendi in nobiliori loco isto: qõ est: quia permutatio est genus rei ad quã permutat virtus: et hec est cõtrariuz plusq; genus rei ad quã permutatur: virtus aũt est in eis manifesta magis q; in ea a qua fit permutatio. Et ꝓpterea cõuenientius est signa cõiungere sanitatis future cũ signis egritudinis ꝑsentis q; medicus transit ab illis ad sanitatem: et appellãtur illi trãsit⁹ medicia et nõ sanitas. Et adhuc q̃nis ipsa sint sanitatis signa sunt aliquo mõ partes egritudinis: eo q; significãt sup remotionem egritudinis. Et ego icipio narrare signa significãtia super sanitatez: et dico q; sanitas sicut dictũ est in diffinitione ipsi⁹: est bona habitudo in mẽbro p quã hz pati aut agere suã actionem aut passionem naturalẽ. Et hec bõa habitudo diuisa est i duas partes: quarum vna est appropriata membris cõsimilibus in quib⁹ sunt nouem cõplexiones: alia officialib⁹ membris que est quatuor generum que superius dicta sunt. Et quia pars maior isti⁹ dispositionis in mẽbris nõ est manifesta prima fronte: et maxime in membris nõ apparentibus: ob hoc necesse fuit narrare signa significãtia super quamlibet dispositionez cuiuslibet mẽbri. vcz. ix. cõplexiones: q̃ primo sint in cõsimilib⁹ et scõe in cõpositis. Et sic̃r narrabimus signa que significant sup temperataz cõplexionẽ et nõ tẽperatam: et sa-

Admedicinã transit medicus.

nitatem appropriatam mēbris officialib⁹:et via qua poterim⁹ omnia hec cognoscere prio non est nisi ab actione et passione horum membrorum aut rebus que ꝓueniunt a virtutibus ipsorum:qđ est:qꝛ actiones ⁊ passiones ipsorū:et res q̄ ab eis ꝓueniunt sunt apud nos notiores:et a reb⁹ notiorib⁹ ꝓcedere debem⁹ ad minus notas:⁊ res prouenientes ab opib⁹ sunt sicut calor:macies: pinguedo:et accidentia q̄ apparēt ab exeūtibus a corpore:et debes scire qđ medici ꝓ maiori ꝑte nō sunt vsi loqui nisi de signis significātibus sup̄ sanitatē mēbrorū consimiliū:sꝫ de signis significātib⁹ sup̄ sanitatē mēbroꝝ officialiuꝫ nō sunt locuti nisi ꝑ accidens. Sed talis quales sumus cōsueuit loq̄ de vtrisq̄:et incipiem⁹ loqui a signis significantibus sup̄ cōplexionē eq̄lē.i.tēperatā: qꝛ ꝑor est natura:⁊ etiā qꝛ extrema nō cognoscunt̄ nisi ꝑ cōparationē eoꝝ ad media. Et dicimus ꝙ ex.ix.cōplexionib⁹ q̄daꝫ appropriant̄ vnicuiq̄ mēbro:⁊ quedā sunt q̄ appropriant̄ vni corpori cōpositione mēbrorum adinuicē. Et est sciēdum primo signa significātia cōplexionem vniuscuiusq̄ mēbri in.ix.cōplexionib⁹:⁊ cognitis illis poterimus iudicare sup̄ cōplexionez totius corporis:et maxime mēbrorum principaliū:⁊ icipiem⁹ narrare complexionem cordis: quia cor est membrum:cui⁹ cōplexio cōmunicat membris omnibus:qꝛ qñ hoc membrum est temperatum sunt membra pro maiori parte temperata in caliditate:qꝛ est dator oīb⁹ mēbris complexionem qua agunt ⁊ patiuntur. Et adhuc quando erit complexio aliorum membrorū distemperata sicut ꝯplexio epatis possibile est cōplexionē cordis nō esse tēperatā ꝓpter colligantiā ipsius ad mēbra:et propter hoc narrabimus signa cordis quando sunt temperata et intēperata:eo ꝙ illa sunt signa omnium membrorum.

¶Capituluꝫ.ij.Quod est de signis sanitatis cordis et eius discrasie.

Et iter signa significantia super complexionē cordis signū quod propriū est in significando super complexionem cordis est pulsus ⁊ post illum anhelitus:ergo qñ pulsus non est magnus:neq̄ paruus: neq̄ tardus neq̄ velox:neq̄ rarus:neq̄ spissus: necessario significat temperantiam complexionis cordis inter calidum et frigidum:et siccum et humidū: et talis pulsus qualis est iste reperitur in his qui nascuntur: et stant in climate temperato vt plurimum:sicut in terra.Y.⁊ in plurib⁹ terris grecie:nisi eueniant accidentia extrinseca: et propterea dicit Gal.quod homines terrarum calidaruꝫ non possunt dare nobis temperatā complexionem. Et non est dicēdum quod pulsus fortis sit naturalis:eo quod in alijs q̄uis non sint temperata plurimum inueniatur in climatib⁹ nō tēperatis:sicut non dicēdū ꝙ color niger ī hoīe sit naturalis q̄uis nō inueniatur in ethiopia etiā albus. Et tēperātia anhelitus similiter significat sup̄ tp̄atā complexionem cordis:salue

Gal.

vt comparatio anhelit⁹ ad cor nõ sit maior debito quod si hoc esset non solum esset tunc anhelitus temperatus proportionãdo cordi solum. Sed esset adhuc maior: quia non est impossibile complexionez cordis esse calidam ꝛ pectus et pulmo sint maiores debito comparatione ad ipsum cor. vt faciat tunc anhelitus qui nõ est magnus nisi propter largitatem viarum pectoris et pulmonis: et illud idẽ quod facit anhelitus magnus per se: eo quod si pulmo et pectus essent secundum comparationem creationis cordis: tunc pulmo et pectus multiplicarentur in caliditate cordis. Sed signum quod significat super cõplexionem cordis ꝓpter dispositionem aliorum membrorum est vt sit pectus mediocre inter magnitudinem et paruitatem. Et similiter temperantiam sue complexionis significant significantia signa temperãtiam cõplexionis epatis: aut temperantiam cerebri aut vtrãq;. Et hoc ideo quia in epate ꝛ cerebro nõ est calor qui sit proprius in eorum esse: nisi calor partium consimilium in quibus sunt composita. Sed calor cuz quo vnusquisq; operatur artes suas. est de necessitate. calor qui trãſmittitur eis a corde: et iste calor est in eis sicut forma. Sz calor qui est in eis proprie est sicut materia. Et quia temperantia rei et perfectio sue operationis non stat nisi propter formam est necessarium: vt quando ista duo membra sunt temperata sit eorum temperãtia propter formã ipsorum: et ꝛeperantia suarum formaꝝ est necessario ꝓpter tẽperãtiã datoris istarũ formaꝝ: et istud est cor. Et non est dicẽdũ q; pole sit q; calor cordis qui mittitur mittat eis caliditatez superfluã: ꝛ quod sit complexio istorum duorũ mẽbrorũ veniẽs ad eam a partibus consimilib⁹ epati et cerebro resistat calori q̃ ꝓueniret a tẽperãtia cordis vt ꝓ istã cõtrarietatẽ resultet in cerebro ꝛ epate tẽperãtia complexiõis: qz talis tẽperãtia qualis est hic dicitur equinoce: ꝛ nõ veraciter vt faciat opationes. Itẽ signãt sup cõplexionem cordis tact⁹: ꝛ carnositas pectoris: naz si tẽperata est signãt temperantiã cõplexionis cordis. Sed tẽperãtia carnis ꝓ maiori parte sequit temperantiã cõplexiõis cordis: ꝛ ꝓpria caro existens in hoc loco: ꝛ propter hoc caro habẽs tẽperatã cõplexionẽ cordis non erit maculẽta nec pinguis superflue. Item significat sup tẽperãtiã cordis tẽperãtia virtutũ anime: sicut ira planicies: manifesta ea confidẽtia et pusillanimitas: et silia his. Itẽ sup tẽperãtia signãt compositio ipsi⁹ hoc est in positiõe sua: ꝛ sua mẽsura ꝛ figura: qõ est: qz qñ sua cõplexio erit tẽperata sunt res p̃dicte: vt plurimũ ſm viam naturatulẽ: ꝛ silr qñ sue opationes sunt cõueniẽtes sue cõplexioni significãt sup suã temperãtiaz: qõ est: qz nõ est ipossibile eẽ aliquẽ pulsum velocem ꝓpter strictura suarũ arteriarũ: cuz nõ sit hoc ꝓpter calorẽ ipsi⁹: sicut accidit hominib⁹ pinguib⁹. Et vlr difficile est dare signa significãtia sup cõpositionẽ mẽbrorũ intrinsecoꝝ ꝛ sup spẽs eoꝝ: et sup colligãtiã eorũ: ꝓpterea relique rũt medici hãc speciem sanita-

tis:⁊ nõ sunt locuti de ea:⁊ processerũt solũ de signis complexionalib⁹. Sed medico nõ sunt hic min⁹ necessaria illis:et propterea volumus loq̃ de hac spẽ breuiter sicut sumus consueti:⁊ dicimus ꝙ ex reb⁹ significãtib⁹ sup temperatã cõplexionẽ cordis et equalẽ est tẽperantia cõpositionis membrorum extrinsecorũ:⁊ maxime pectoris ⁊ mẽbrorũ ꝓpinquorũ eidez:⁊ bona proportio cuiuslibet istorũ mẽbroꝝ ad alia:⁊ hec vocat̃ pl̃chritudo qꝛ pl̃chritudo magis attribuit̃ ꝯpositioni:sicut virt⁹ ⁊ fortitudo magis attribuit̃ ꝯplexioni. Et nos nõ dicimus quod tẽperantia cõpositionis istoꝝ mẽbrorum significet super tẽperãtiam cordis nisi ꝓpterea:qꝛ virtus iformatiua nõ format alia mẽbra nisi mediante calore cordis:sicut virtus nutritiua non facit suas operationes nisi mediãte cõplexione sua. Et tu debes scire quod hec significatio non conuertit̃:qꝛ possibile esset cor esse temperate complexiõis et bone compositionis:et tamẽ cõpositio aliquorum membroꝝ esset lesa:⁊ hoc prouenit a materia:⁊ hoc raro contigit sicut raro contingit ex alijs rebus nociuis que proueniunt ab alijs mẽbris:⁊ ille conuertunt̃ ⁊ corrumpunt̃ complexione cordis propter aliquã colligãtiã. Sed signa significantia super distẽperantiã cordis in.4. qualitatibus sunt contraria istis. Hoc est quando pulsus fuerit fortis velox:aut spissus sig̃nat excessũ caloris nisi contingeret ꝓpter stricturam naturalem in vijs arteriarum q̃uis hoc raro accidat in complexiõe ca. ꝓpterea: quia natura caloris est aperire et extendere partes nisi forent sicce:eo quod resistit egressioni: et si cuz siccitate fuerit duricies tactus sig̃nat vltimitatem siccitatis:⁊ similiter anhelitus contrarius naturali sig̃at sup idez: dummodo non sint pectus:pulmo:aut eorum vie minores cõpetentibus. Item ortus pillorũ et tactus calidus habent super eandem complexionem significare. Et vniuersaliter scias ꝙ ad calorẽ cordis sequitur calor omnium membrorum : excepto qd̃ non sit resistentia accidentalis a membris habentibus dñantiam in corpore:sicut sunt epar et cerebrum:quia pol̃e est quod complexio istorum duorũ membrorum ex parte membrorũ cõsimiliũ ex quib⁹ sunt composita sint frigidiora debito:⁊ tũc erit cor calidũ:⁊ cerebrũ dicet̃ frigidum. Sed in homine habente talem complexionem refrigerabitur in fine cor:⁊ maxime quãdo dominatur frigiditas:quia hoc membrum non est datum nisi ad temperandum caliditatem cordis. Item significant super caliditatem et sic.cordis accidentia anime sicut ira:ita qd̃ qui cito irascitur habet complexionem calidam cordis:et si seruauerit habet etiam siccam. Et similiter sig̃nat siccitatem cordis macies pectoris et siccitas corporis. Sz complexio cordis dominans in caliditate et hu. significatur a fortitudine cordis et mollicie pulsus . Et si habuerit molliciez cum sua fortitudine significat solam humiditatem. Et similiter signa caliditatis et hu.cordis sunt magnitudo pectoris et aliorũ mẽ-

brorum:ꝛ ideo animalia q̃ sunt calida et hu.sunt maioris cordis ceterorum:velut aialia nascẽtia in locis humidis.Sed signa frigiditatis ꝛ sic.cordis sũt cõpositta ex oppositis signorum caliditatis:tamen seruãt signa siccitatis.Et ꝓpterea pulsus talũ est paruꝰ:rarꝰ:tardꝰ: ꝛ durꝰ: et anhelitꝰ eorũ est siꝛis ꝛ tactꝰ pectorũ eorũ est frigidꝰ.Et siꝛ est in cõplexione aliorꝫ mẽbrorꝫ ipsorũ:nisi sit in eis resistentia accidẽtalis.Et pectus istorꝫ est nudum pilis.Et isti sunt in vltima timiditate.Et vꝛ ipsorꝫ iuuentꝰ assiꝛat ꝑm plus senectuti:ꝛ si peruenient ad senectutem:senectus eorꝫ assimilatur morti.

¶Capi.iij.Quod est de signis cerebri ꝛ ipsius complexionum sanarum et egrarum.

De signis cerebri.

ET postq̃ locuti sumꝰ sup sanitatẽ cordis appropriatã mẽbris cõ similibꝰ:ꝛ sup sanitatẽ appropriatam membris officialibus:deinceps volumus loq̃ de signis significãtibꝰ sup tẽperantiã et sanitatẽ cerebri.Et dicemus q̃ tẽperãtia dꝫ recipi i cerebro:sicut in alijs mẽbris:hoc est vt sit appropriata suis mẽbris ꝓsimilibus aut sue compositioni.Et incipiemus a temperantia et dicemus q̃ signorꝫ q̃ significãt sup tẽperatã cõpr̃onẽ cerebri q̃dã sumunt ab opatiõibꝰ ꝛ opatiões ipsiꝰ aut appropriate sunt sensui cõi:aut imaginatiõi:aut cogitatiõi:aut memorie:aut virtuti nutritiue:hoc est qõ appet ex superfluitatibꝰ que egrediũtur a naribus:palato:oculis:et similibus.Et quedam sumunt ab alijs sicut a tactu et ortu capillorum et ab eorum forma et superfluitatibꝰ que ab ipo egrediuntur:ita quod si sint temperate in quãtitate ꝛ qualitate significant super temperantiam ipsius.Et similiter quando operationes somni ꝛ vigiliarũ sunt temperate:et quod sit mediocritas inter pigritiam et velocitatem et iudicia sua sint recta et sensus sint clari et boni: et tactus sit temperatus ita vt non sit calidus vel frigidus.Et capilli qui oriuntur non sint omnino extensi seu plani vel torituosi seu crispi albi vel nigri:et demonstratio sue forme est.vt sit figura eius similis figure cerebri temperati:et tunc significatur super remperantiam complexionis:ꝛ significatio temperantie sue figure est sicut dicit Ga.quod sit sicut figura sperica cerea leuiter ab vtraq̃ parte ꝓssa:et vt non sit magnuꝫ vel paruum:ꝛ quod superfluitates discurrentes a cerebro sint pauce et competenter digeste.Et si fuerit cum hoc aliqua spissitudo signum est siccitatis:ꝛ si fuerint multe et digeste significãt super caliditatem et humiditatem:ꝛ si cum hoc fuerint crude et in quantitate multa significant super frigiditatem .Et si cum hoc fuerint aquose significant super frigiditatem et humiditatem .Et dicit.Ÿ.de hac complexione quod eius sanitas est propinquior egritudini q̃ sanitati.Sed operationes cerebri calidi sunt vigilie ꝛ breuitas somni.Sꝫ si caliditati associabitur aliquãtula humiditas tunc tales i somno aliquãtulũ Ga

augmentabuntur: ⁊ si siccitas dominabitur dominabunturvigilie. Et qui hanc hñt cõplexionem veloces erunt ad actiones. Et actiones suas faciũt sine discretione: et accipiunt ex membris solum similitudinem ⁊ nõ diuisionẽ: et errores eorum sunt multi: ⁊ cogitationes eorum male. Et q̃ hñt signa cõtraria istis sunt dormitores ⁊ pigri ⁊ tardi intellectus: ⁊ non possunt recipere diuisiones rerum: necessario tales frigide complexionis sunt tamen ⁊ ipsi assumunt predictas res confuse. Sed cõplexio cerebri frigida ⁊ sicca abundat minus in somno quã frigida sola. Et frigida sola minoris ẽ somni q̃ frigida ⁊ hũida: et tactus ẽt significat super istas cõplexiones. Et capilli etiam hñt significationes eo quod capilli sunt ex superfluitate fumosa quare capilli nigri significãt super adustionem: eo quod igneitas habet albuz denigrare. Et si cũ hoc sunt tortuosi significant super hoc siccitatem sicut accidit eis quado tanguntur ab igne. Et capilli albi significant super materiam crudam ⁊ indigestã: ⁊ si cuz hoc fuerint extensi ⁊ plani significant super superfluitatez humiditatis. Et eodem modo capilli qui cito oriuntur significãt sup caliditatẽ: et q̃ tarde ecõtra. Et q̃ sunt mediocres in colore ⁊ tortuositate ⁊ iplanicies i ortu veloci ⁊ tardo significant super complexionem temperatam ⁊ forma tortuosa etiam habẽt significare super malam complexionem. Et etiam caput magnum vel paruum habet significare hoc. Et ista sepe inueniuntur in libris spicatorum. Et ego non recordor omnia eorum verba nisi quorundam ad hoc vt noster intellectus non sit diminutus in radicibus rerũ: ⁊ illi qui solum sunt medici indigẽt illis: ⁊ ego non sum ex illis. Item oculus significat forti significatione super complexionem cerebri: quia oculꝰ rubeus habens venas rubeas significat super complexionez cerebri calidam: ⁊ signa contraria istis significant super complexionez frigidam cerebri. Et velocitas motus oculorum significat super caliditatez cerebri: sicut tarditas super frigiditatem: ⁊ mediocritas in istis significat super temperantiam. Et subalbedo oculi significat frigiditatem cerebri: sicut nigredo significat caliditatem: et color medius inter subalbedinem ⁊ nigredinẽ: qui dicitur varius significat tẽperantiam: ⁊ hoc est quia subalbedo fit propter paucitatem digestionis: ob hoc iste calor est propinquus colori aque simplr. Et nigredo fit propter excessuz decoctionis: ⁊ ppter hoc dominat in ipso nigredo: q̃ nigredo significat adustionẽ ptiũ terrestreuz dñantiũ in re. Et qđ facit varietatem que est color mediocris est vltima temperãtia decoctiõis: qđ ẽ q̃ ẽ minor quã illa q̃ facit nigredinem: et est maior quam illa que facit subalbedinem. Et scias qđ non solũ cause qualitatiue faciunt nigredinez aut subalbedinẽ. Sed ⁊ alie res sunt multe q̃ adiuuant ad hos colores faciẽdos que nõ sunt q̃litates vel complexiões: sz sunt res quãtitatiue vel locales. Qđ

est quia nigredo pluries fit propter multam quantitatem humiditatis oculi: aut quia posita est in profundo multū: sicut tu vides in riuis profundis: quia propter profunditatem apparent velut nigri: eo qō non recipiunt tantū splēdorem sicut si essent largi et pauci. Et oculus subalbidus est ꝑm contrarium: Et Gal. dicit quod multa humiditas glacialis adiuuat ad faciendum subalbedinē: eo qō color isti⁹ humoris est sicut color glaciei: et multitudo ipsius adiuuat ad faciendū subalbedinē sicut paucitas adiuuat ad faciēdum nigredinem: ⁊ hoc est contrarium nostre opinioni: ⁊ mediocritas omnium significat tēperantiā. Ista sunt signa significātia super complexionem cerebri. Sed signa significantia super ipsius compositionem similiter sumuntur a complexione ⁊ operationib⁹ ipsius. Etiaz diximus de figura naturali quā habere debet: ⁊ colligantia sua apparet visui: quia quedam capita habent collum conueniēs eidez: ⁊ quedam non: sicut dicit Gal. Sz largitas ⁊ strictura suarum viarum ⁊ suarum concauitatum sumuntur ab ipsius complexione quod est: quia vie cerebri calidi ⁊ humidi sunt in vltimitate largitatis: frigidi vero ⁊ sicci ꝑm cōtrarium ipsius: ⁊ mediocres istarum significāt super calidum ⁊ sic. vel super frigiduz ⁊ hu. ⁊ sua temperata compositio cognoscitur quando sue vie ⁊ sue concauitates sunt in vltima temperātia. Et quando vie ⁊ concauitates cerebri sunt nimis stricte: tūc habens eas paratus est vertigini: ⁊ scotomie: ⁊ epilentie: ⁊ alijs egritudinibus similibus. Item quando substātia cerebri est minor debita: tūc accidet intellectui corruptio intellectus ⁊ stultitia: sicut decrepitis: ⁊ vniuersaliter quādo corrumpitur olla cerebri exterius corrumpitur cerebrum interi⁹.

Gal.

¶ Capitu. iiij. Qō est de signis significantibus super sanitatē epatis ⁊ eius egritudinem.

Incepsvolum⁹ loqui de signis significantibus tēperantiam et sanitatem epatis. Et dicemusquod quedam eorum significant sup temperantia sue complexionis ⁊quedam super temperātiā sue compositionis: et ego incipio a signis complexionis: et dico qō quedam ipsorum sumuntur ab operationibus: ⁊quedam sumūtur a quātitatevenarum: ⁊ a tactu. Et scias quod epar temperatum generat sanguinem purpureum ⁊ dat colorē albedinis mixtum cum rubedine: ⁊ corp⁹ debet esse medium inter maciē ⁊ crassitiem. Et vene debēt esse mediocres inter largitatem et stricturam. Sed complexio calida epatis cognoscitur per hoc quod generat multam coleram rubeam: et maxime in etate iuuētutis: ⁊ color talium declinat ad citrinitatem: ⁊ ideo cum augmentatur calor siccitas multum. generatur colera aduſta: ⁊ tunc declinabit color ad fuscedinem ⁊quibusdam denigrantur palpebre inferiores oculorum ⁊ labia etiam inferiora. Sed epar frigidum cognoscitur: quia ge-

nerat multum flegma: et sanguinem crudum: ꝛ aliquãdo ex fortitudine albedinis conuertitur in calcem: ꝛ si cum hoc coniungitur siccitas: tunc generabitur colera nigra non naturalis: ꝛ complexio humida epatis cognoscitur a multa preparatione putrefactionis ꝛ dominatione humiditatis ꝛ sanguinis: et si multũ excedit transit ad yposarcam. Item vene large significant super epatis caliditatem: ꝛ magis si cum hoc adiungitur humiditas: et stricte significat contrarium. in calido vero' et sicco epate est mediocris. Item significat pilositas sup complexionem epatis: quod est quando ypocõdria sunt multũ pilosa caliditatem significant. Adhuc diuersificatur hec significatio ꝑm diuersitatez pilorũ: qz si sũt grossi; tortuosi, ꝛ nigri significant super caliditatem ꝛ sic. et si sunt subtiles et plani significant super humiditatem. Et si vẽter sit nudus pilis significat frigiditatem: ꝛ si sit mollis venter significat humiditatem. ꝛ si sit durus significat super siccitatem. Et signa significantia sup suam compositionem similiter sumuntur a complexione ꝛ operationibus: quia quando erunt temperate erit epar temperatũ in figura ꝛ positione: ꝛ quantitate magnitudinis ꝛ paruitatis ꝛ strictura ꝛ largitate venarum ꝛ complexio calida ꝛ hu. significat fortitudinem epatis ꝛ largitatem venarum: sicut frigiditas ꝛ sic. significat contrarium. ꝛ mediocritas eorum significat mediocritatẽ inter caliduz ꝛ humidam frigidam ꝛ siccam. Et debes scire quod complexiones significãtes super complexiones istorum membrorum sunt complexiões innate que fiunt a prima essentia. Et hoc dico: quia inueniũtur complexiones acquisite calide et frigide a cõsuetudine: ꝛ vniuersaliter a rebꝰ extrinsecis. Et simile est huic quia inuenitur aliquis habens colorẽ significantem super frigiditatez. ¶ Et signa significantia cõplexionez sui epatis signicabũt caliditatem hoc est quia habebit venas latas. Tunc debemꝰ iudicare quod cõplexio sua naturalis est diuersa ab accidentali: ꝛ quãdo erit contrarium debemus iudicare contrariũ: hoc est quia coplexio sui epatis erit frigida et sicca: et habitudo sua erit grossa ꝛ piguis: ꝛ grossities significat caliditatem ꝛ humiditatem. ꝛ strictura venarum frigiditatem. Sed significatio compositionis sumpta ab operationibus est hec: quia epati illius q̃ habet venas strictas eueniet oppilatio ipso non vtente cibis oppilatiuis. Item quando epar erit paruum comparatum stomacho et non superuenerit aliquod accidens necessarium erit vt habeat mollem ventrem: naz hec est perfecta significatio super paruitatez epatis: quod est: quia quando epar est paruum non potest attrahere chilum a stomacho: ꝛ tunc oportet vt exeant superfluitates molles. Et homo quem tu scis dicit quod breuitas digitorum significat paruitatem epatis: ꝛ hic appareret quod nescivit bene vbi esset virtus informatiua: ꝛ non considerauit nisi in materiebus: et

Cõplexio diuersa.

dimittamus istum cum alijs.

Ari. Dicit Ari. quod epar in quibusdam hominibus inuenitur in latere sinistro et splen in latere dextro: et quando superueniunt illis egritudines epatis apparēt signa in latere sinistro. Ista sunt signa significantia sup cōplexionem et sanitatē membrorum principalium.

¶ Capitulum .v. Quod est de pulmone.

Ceps volumus loq̄ de signisignificantibus super complexionem et sanitatem mēbrorum seruientium illis. Et incipiemus a pulmone et dicemus quod cōplexio pulmonis erit temperata tunc quando erit anhelitus temperatus in magnitudine et paruitate: et non recipiet lesionē ab aere calido aut frigido: et vox fit temperata inter fortitudinez et debilitatem. Sed quando pulmo erit calidus anhelitus erit magnus et ledetur ab aere calido et iuuabitur a frigido: et habens talem pulmonem habebit vocem fortem: et contrarium operabitur cōtrarium: et pulmo siccus cognoscitur ex parte vocis claritatis: et paruitate sputi. Et pulmo humidus contraria habet signa pulmoni sicco. s. grossitudinem vocis et sputi multitudinez. Sed compositio habetur a complexione et operationibus similiter: eo quod complexio temperata de necessitate habet compositionem temperatā scilicet inter paruitatē et magnitudinem: et inter amplitudinē et strictura viarū: et qñ erit calida erunt vie large. Et latitudo pectoris significat super latitudinem viarum: sicut dictū est in alijs: q: diximus q fortitudo vocis sequitur largitatē viarū: et largitas significat caliditatem complexionis: et cā est: q: fortitudo vocis necessario significat caliditatem. Sed cōplexio frigida significat strictura viarū et debilitatē: et marie si huic cōiungat, sic citas. Velocitas vero anhelitus significat paruitatem pulmōis et strictura suarū viarū nisi cōplexio cordis sit in cā. Pect⁹ aūt sputosuz significat malam pulmonis positionem: et propterea dicunt medici quod plurimi talium veniunt ad vlcerationem pulmonis: et ad ethicam.

¶ Ca. vi. Quod est de stomaco.

Inceps: volum⁹ loqui de signis significatibus sup complexionē stōi. Et dicim⁹ qō ipa cognoscit a suis opationibus: eo qō stō tēperato cōuenit maior ciborum pars: nisi nimis modum excedant nature: et non accidunt eidem accidentia que eueniunt stomaco distempato et su⁹ appetit⁹ est naturalis. Et i stō calido subtiles cibi cōuertunt in fumū et eidem grossi cōueniūt et suus appetit⁹ est diminutus. Sed in stō frigido signa sunt cōtraria p̄dictis: eo quia ei conueniunt cibaria subtilia et grossa in acetositatem conuertuntur in eo: et eius appetitus est excedens. Et stomac⁹ siccus cognoscitur propter mul

lam sitim:z eidem paucus sufficit potus: et quando nimiū recipit potum : et tunc in eo fiunt fluctuationes. Sed humid⁹ significatur a pauca siti:z desiderat talis stomacus humida sicut stomac⁹ siccus desideat res siccas: et hoc est quando humiditas z sic. inest per naturā: sed si inest accidētaliter hoc fit per contrarium: eo ꝙ qui habet stomacū siccū appetit humida : et qui habet humidū appetit sicca. Sed equalis stomac⁹ in parnitate et magnitudine cognoscitur: eo ꝙ tolerat quantitatem cibi conuenientis: et si paruus fuerit noscitur ex tolerātia pauci cibi: et si partitur cib⁹ in paucas partes melius tolerat. Et stomacus magnus tolerat contrarium.

¶ Cap̄. vij. Qō est de cōplexionibus testiculorum.

Signa temperantie z sanitatis testiculorum sumūtur ab operatiōibus ipsorum z ab accidentibus. Et dicimus ꝙ qui est tēperatus in coitu naturaliter hz tēperantiā cōplexionis testiculorum. Et si multū affectat naturaliter hz calidam cōplexionē testiculorum. Et si cum hoc desiderio coniungitur sufficiētia in faciēdo significat humiditatem coniunctaz isti caliditati. z quidā dicunt ꝙ qñ cōplexio testiculoꝝ est calida ꝙ tunc est generatrix masculoꝝ pluscz feminaruz: z qñ cōplexio istorū est frigida tunc operatur contrariū. s. qz piger erit in coitu et generabit filias: si cū frigiditate coniūgatur siccitas: qua si priuatur ab hac operatione. Sed qui appetitū hz magnū et debilis existit in tali opatione: ei⁹ cōplexio ad siccitatē ptinere videtur. Sed significatio cōplexionis horū mēbrorum ex parte accidentiū apparentiū in sperma est: qz in tēperata cōplexione ipsorū est sperma temperatū in quātitate z qualitate. Sed si testiculi sint calidiores debito erit sperma plus in quantitate z spissius conuenienti. Et qñ cōplexio eorū erit frigida erit cōtrariū huius. hoc est qz sperma erit paucum et non coctum. Et humiditas magis cōuenit huic opationi ꝙ siccitas. Et pili etiā significāt super cōplexionē horū mēbroꝝ sm ꝙ significant super alias cōplexiones vt dictum est supra.

¶ Cap̄. viij. Qō est de signis cōplexionis totius corporis.

Ista sunt signa significātia sup cōplexionē vniuscuiuscz mēbrorū pncipaliū z seruentiū eis. Et cognoscendo istaz cōparationē vnius ad alterū faciēdo cognoscemus totiꝰ corpis cōplexionē tēperatā et distēperatā: eo ꝙ corp⁹ cuius cōpl'o erit tēpata erit de necessitate mediocre inter maciē z grossitiē : z color erit albus mixtus rubedini: z capilli eoꝝ sunt flaui tēdentes ad rubedinez in tpe sue pueritie : et cū sunt facti iuuenes erūt capilli eorū nigri: et tactus tēperatus inter caliditatē z frigiditatē: z inter asperitatez z lenitatem. Et sensus eorum erit in vltimo tēperantie: z intellectus eorum mediocris inter velocem et tardum: et hec est via cognoscendi cōplexionē tē-

peratam. Sed cõplexionez que erit a temperãtia iudicabimus ſm multitudinez ſignorum: qz illa iudicabuntur ex aggregatione iſtorum ſignorum: hoc eſt ab accidentibus z operationibus: ſicut a craſſicie: z macie: et a calore pilis z alijs ſimilibus.

Sed eſt ſciendum q ſignificatio coloris pilorum non verificatur pro maiori parte niſi in temperatis climatibus: quãuis in quoz climate poſſit aliqd cõprehendi comparando homines illius climatis ſibijpſis verbi gratia in theotonicis et ethiopibꝫ quando ethiopes ſunt nigri: et eorum capilli ſunt in tortuoſitate vltima: non propter hoc eorũ complexio erit calida immo melius eſt attribuere hec ſigna caloꝛi extrinſeco: et dices quaſi q ſint frigidi. Et theutonici ſclaui q̃ ſtant in terris frigidis ſunt albi: et eorum capilli ſunt flaui et plani: nec propter hoc dicendum eſt in iſtis vt eorũ complexio ſit frigida: qõ eſt: quia eoꝛuz complexio eſt in vltima caliditate: quia caloꝛ clauditur in partibus intrinſecis eorum corporũ: ſicut accidit in hyeme: z hoc ſufficit in ſignis ſanitatis ſm intentionem noſtram.

Theutonici Sclaui.

¶Cap̃. ix. Quod eſt de ſignis ſignificatibꝫ ſuper egritudines in generali.

Incepsvolumꝫ loqui de ſignis ſignificantibus ſuper egritudines. Et rememoreris ſemper eorũ que ſuperius diximus: hoc eſt quia intentio mea in hoc libro nõ eſt vt multũ loquar de rebus particularibꝫ: quia iſte liber nõ fuit factus pro illo qui eſt ſolũ medicus: ſed vt nõ inueniatur diminutus in radicibus ſcientie: ſecutus ſum etiam de ipſis. Et ſi inuenis hoc illud qõ inuenis in alijs libris: non ob hoc ipſuz deſpicies: quia pluries cribrat homo modiũ vnũ ſabuli ad hoc vt inueniat vnã margaritã. ¶Dicemus q ſigna ſignificantia ſuper egritudinẽ ſunt genera quorũ quedã ſumuntur ab accidẽtibus que accidũt poſt diminutionem humorum in corpore: z quedam ſumũtur a complexione corporis ab eius preparatione ad ſuſcipiẽdas egritudines: et quedam ſumuntur a regimine antecedẽti. ¶Et quatuor tẽpora anni dant pronoſticatiõez in egritudinibus futuris ſimiliter: z maxime permutationes q̃ fiunt in eis preter naturam. Et iſta ſigna diuerſificãtur ſm fortitudinem et debilitatem: z ego volo ipſa narrare per ordinem. ¶Jam dixi in his que preceſſerunt q quando quantitas ſanguinis creſcit in corpore ita qõ nocet in quãtitate ſolum in eo q quantitas eſt ſm dimenſionem: hec eſt nominata repletio ſm vaſa et quando creſcit cum malitia qualitatis vt acuatur: aut vt permutetur ad qualitatem illius: ſcilicet vnius aliorũ humorum aut plurium: hec nominatur repletio ſm virtutem: eo quod hec repletio habet euacuare vel euaporare et diſſoluere et debilitare virtutem qõ eſt propter malitiam ſue qualitatis. Et ꝓpterea hic ſequitur caſus appetitus et difficultas motus. Et vniuerſaliter ꝓpter hoc debilitant z ledunt oẽs operationes aiales et naturales q non accidit

accidit prime repletiõi. ¶Et signa prime repletionis sunt signa dominij sanguinis soluz ⁊ signa scõe repletiõis sunt signa dominij vnius trium humoruz aut pluriuz. ¶Et propterea debemus enumerare signa significantia super excessum vniuscuiusq; humorum istoruũ. ⁊ cognoscendo simplicia cognoscemus composita.

¶Capũ.x. Qõ est de signis abũdãtie sanguinis.

ET incipiemus a signis significantibus multitudinem sanguinis ⁊ ab accidẽtibus q̃ eueniunt corpori propter illud. Et dicem⁹ q̃ hoc significat fortitudo pulsus: ⁊ repletio vasoruũ: siue sintvene siue arterie: et grauitas capitis et oculorum: et impedimenta virtutum anime et sensuum. ¶Et vniuersaliter mala dispositio q̃ aduenit corpori hec patiẽti assimilatur male dispositioni lassitudinis que prouenit ex labore extrinseco cum rubedine oculorum ⁊ caloze actuali in toto corpore nisi homo habuerit exercitium in aere calido et somnum profunduz et somnia terribilia et vidẽtia res rubeas. Sicut dicit Galenus de illo qui somniabat balneari in dolio pleno sanguine: quia signa sanguinis in eo erant manifesta. ⁊ Gal. precepit vt flebotomaretur: sed medici qui erant de secta aristratis preceperũt ne flobotomaretur: ⁊ iniũxerũt ei exercitiũ: ⁊ q̃n hoc facere cepit humores dissoluti discurrerũt per corpus ⁊ mortu⁹ fuit. Itẽ in hora repletionis sanguinis fluit aliquãdo sanguis ex narib⁹ aut gingiuis. Et Aristo. dicit qõ sanguis corruptus fluit a naribus et ano. et pustule que fiunt in corpore: et vrina spissa: et dulcedo saliue: et oñia hec significant superabundantiam sanguinis. Et qui vsus est flobotomia sentit pruritũ in loco flobotomando: propterea sumuntur signa dominij sanguinis a complexione et regimine ciboruz et potuum et similiũ: et ab etate et tempore anni: tamen hec signa necessario significant abundãtiam sanguinis: quod est: q̃ aliq̃ cõplexio generat sanguinem et si tempus et etas adiuuent aut non. Et similiter hoc facit regimen absentibus oib⁹ alijs: ⁊ si regimẽ fortiꝰ erit in omnibus istis causis tũc erũt signa significãtia dominiũ sanguinis accidẽtia que hic sequuntur. Aristo.

¶Capũ.xj. Qõ est de signis colere dominantis.

ED signa significantia dominiuz colere sunt velocitas pulsus: ⁊ disruptio ipsi⁹: ⁊ vrina subtilis signea et vomitus colericus: ⁊ egõnes mordicatine: ⁊ amaritudo oris: sitis fortis: et siccitas lingue cũ asperitate: et citrinitas coloris et oculorum: sicut accidit in vitio ycterici: et si his coniũgitur tempus estiuũ: et etas iuuentutis et dieta ca. et sic. et multum exercitium sicut artium calefacientium: vt sunt ferrarij et eoruũ similes: et tũc debemus sine dubio indicare q̃ iste humor dñatur multum in corpore. De colera.

¶Ca.xij. Quod est de signis dominij melencolie.

de melēcolia

ET signa q̄ significant dominium melēcolie sunt nigredo vrine: aut rubedo declinās ad obscuritatem: aut ad viriditatem. Et aliquando hic sequitur incendiū in stomaco ꝛ hz appetitū caninū ꝛ nigredinē colozis: ꝛ maxime sub palpebza oculi ꝛ sanguis flobotomatus est niger: ꝛ multū coagulatus: et maioz pars talia patientiū est splenetica. Et si particularia signa iungantur istis sine dubio iudicabimusq; multū dominabitur in cozpoze humoz talis ꝛ cōplexio que magis apta est ad generandū hūc humorē est cōplexio frigida ꝛ sicca aut calida et sicca. Et propterea raro inuenit iste humoz in cozpozibus albis et pinguibus. et mozphea nigra est signum fortissimum istius humozis: ꝛ etiā variole nigri seu mozbilli.

¶Cap̄.xiij. Qō est de signis dominij flegmatis.

De flegmatꝫ

ET signum dn̄ij flegmatis sunt vzina alba et vt color cozporis sit albus: et pulsus parvus: et rarus: et squaliditas totius cozporis: ꝛ pigritia: ꝛ somnus: et tarditas digestiōis. panca sitis cū multo sputo viscoso. ꝛ si cū his iūgūtur res particulares: erit sicut dictū est ante: velut est etas senectutis: et tempus hyemis: ꝛ regimē multe dietis: ꝛ cibaria frigida ꝛ hu. ꝛ superfluitas comestionis. Et somnia similiter significāt super dn̄iuz istozū humozū: qm̄ ille cui super abundat colera somniat videre adustionē ignis: ꝛ cui sanguis abundat somniat videre res rubeas: et cui melēcolia videntur in suis somnijs ea que ipsuz terrere faciūt. ꝛ qui videt dormiendo maria ꝛ pluvias ꝛ sentit aerē frigidū: vel aquā frigidam: oia ista significāt abūdātiā flegmatis. Ista sunt significātia super dn̄ium vnius cuiusq; humozū: ꝛ vniuersaliter super egritudies que accidūt propter hos humores. Sed lassitudo q̄ pvenit absq; occasiōe mala antecedēte fit necessario propter dn̄ium istoz humozū. aut pluriū: sed lassitudo thetayca ꝛ apostemosa fit ab abundantia sanguinis: sed vlcerosa est ex malitia qualitatis.

¶Cap̄.xiiij. Quod est de signis pronosticis egritudinum futurarum per aerem et tempora.

ET postquā locuti sumus de signis significantibus super domiciū humoz: deinceps volumus loqui de dispōnib⁹ q̄ fiūt ab aliqua permutatione extra naturali: sicut ille q̄ fiunt ex aere que significāt egritudines futuras: ꝛ via qua possumus cognoscere has permutatiōes est experiētia: sed scire ipsas pervia demonstratiuaz est difficile aut impossibile: et propterea in hoc sunt recipienda testimonia antiquozum: et memozari eoz breuiter que dixerunt: et postea conabimur dare causas. Dixit. ỹ. quod quando fuerit hyems septētrionalis et in aquosa: ꝛ ver fuerit meridionale et aquosum sequūtur ex hoc in estate febres acute: obtalmie: et dissinterie: marime vero mulieribus ꝛ humidis natura. Et huius causa est: quia si hyems fuerit sicca generabit humozes siccos: et go-

neraliter humores adusti q̃ facti fuerunt in autūno:non conuertentur simili tpe,huic ad frigiditatem ꝛ humiditatem: sed remanebunt ſm medietatem illius quod supervenit ei in autūno:et postea veniente vere calido ꝛ humido aggregabūtur in corpore humores cōtrarij adinuicem:veniēte postea calore estino putrefaciet ipsos humores propter humiditatem accidentalem quam habebunt: et propter actum ipsorum erit calor putredinalis qui generabitur nociuior ꝛ acutior. Unde tunc propter hanc maliciam complexionis fient febres acute:et accidet fluxus ventris sanguineus: et obtalmia. Et hoc accidet plus complexionibushumidis:quia sunt apte citius permutari propter talem aeris dispositionem. Et.y. adaptat siccitatem vento septentrionali et humiditatem meridionali: eo qō natura istorum duorum ventorum est has duas facere dispositiones ꝛ causam istorum ostendam in loco nobiliori isto. ¶Item.y. dicit. si in eodem anno post ortum canicule fient pluuie frigide et venti flauerint septentrionales:tūc fient egritudines terminabiles et quiete. Et hoc erit propter tēperantiam aeris calidi: q̃ pluuia aerem refrigerat: ꝛ similiter facit septentrio:quamuis sit siccus:et manifestum est quod frigidus aer putrefactionem diminuit. Et vniuersaliter scias qō causa egritudinum quas.y.his temporibus fieri dicit est ꝓpter permutationem nature aeris: quod est:quia non fuit ordinata diuersitas nature temporum nisi vt humores digerentur et temperentur: quia humiditas hyemis temperat siccitatem autumni:et caliditas estatis temperat hyemis frigiditatem. Sz quando hyems fuerit sicca tūc remanebunt humores sicut fuerant prius: et humiditas veris eos non temperabit: eo quod ipsa erit humoribus his extranea:que omnesnon aduenient tempore competenti. Et ob hoc quando supervenerit eis calor estiuus sine medio: tunc iste egritudines generabuntur.

Sed si hyems fuerit humida et supervenerit calor estiuus eidē cum medio:et istud medium est calor veris temperatus:et tunc non veniet tempus calorис antequam ipsa humiditas sit consumpta: et corpora receperunt defensionemvt propter calorem non permutentur. ¶Et vniuersaliter scias quod quatuor tempora sunt cum quatuor humoribus sicut cum quatuor elementis: quia si tempora resistunt vt vnum elementum aliud non vincat vel superet: sic resistunt vt vnus humor alium non vincat: quia nisi esset comparatio quam habet tempus cum quolibet humore,vn̄ humor a suo contrario corrumperetur. Item. y. quādo hyems fuerit calida meridionalis et pluuiosa: et ver septentrionale inaquosum fient fluxus sanguinis et obtalmie sicce: et senibus reumata: epilentie et paralisis et apoplexie: et pregnantes abortiūt. Et causa huius est vt in tali dispositione ipse egritudines fiant: quia cerebrum in tali dispositiōe superflue hu-

mectatur:veniente vero vere frigido cum sui natura habeat humores dissolutos movere:tunc frigiditas resistet sue cōplexioni naturali:et tunc humores a frigiditate cōpressi distillabuntur:et ob hoc iste egritudines movebuntur.Et si hyemis dispositio erit similis dispositioni veris p̄dicte aptius et citiꝰ egritudines iste fient:qz humores tūc temporis erūt congelati et immobiles: et ipsi tñ nō sunt penitus denudati ab humiditate naturali. Et fluxum sanguinis hic intendit.ȳ.ppter ulcerationem intestinorum que fiūt ppter reumata acuta que fiūt ab hac permutatione. Et mulieres nō abortiūt isto tēpore:nisi quia vulue ipsarum tali tempore nimis humefiunt et debilitatur que in eis est virtus retentiua:et poterit esse vt etiaz hac permutatione embrio ledatur eo q̄ propter humiditatem debilitatur.Et dixit.ȳ.quā̄do estas erit parum pluuiosa et autūnus calidus multum meridionalis et pluuiosus tunc erūt i hyeme fortes dolores capitis: tusses et rancedines in aliquibꝰ fiet ptisis:et causa huius est manifesta:eo q̄ in tali autumno replentur capita multis superfluitatibus : et cum superuenerit hyems comprimet cerebrum et stillabunt ab eo superfluitates nec poterūt digeri : et ob hoc iste egritudines fient:nam si remanebunt in capite facient dolorē predictum:et si fluxerint ab eo facient egritudines supradictas: et si fluxerint ad pulmonē fient tusses.als̄ pthysis.Adhuc dixit q̄ si fuerit autūnus septētrionalis et siccus fiet in complexionibus siccis obtalmia sicca:febres acute:et cardiaca melencolica: quia manifestum est q̄ qñ istud tempus in siccitate fortificatur faciet egritudines melēcolicas: et febres he dicte sunt ex humore melencolico:cuius humor ille non sit velocis motus.Item dixit,q̄ egritudines que fiunt tpe multū pluuioso pro maiori parte sunt febres longe:et fluxus vētris et epilentia:et apoplexia: et squinantia.¶Et dixit.ȳ.q̄ paucitas pluuie salubrior est corporibus. Et causa est quia superfluis humiditatibus calor naturalis nō bene dominatur. Et non est intelligendum ab.ȳ. vt laudet aerem siccum ex toto qz aer nimis siccus inducit egritudines eisdem similes.Et ppterea dicit alibi:q̄ quando est priuatio pluuie fiunt febres acute: quia aer temperatus fm.ȳ. est mediocris inter multam et paucam pluuiam.Et tu debes scire q̄ aer distēperatus in vna qualitatum distemperantia superflua generat egritudines eisdez similes.Sed aer pestilētialis fit corruptione sue substantie. Et hoc accidit sepe ppter multam pluuiaz tempore estiuo: sicut dicit.ȳ.q̄ accidit in ciuitate acarō quia tota estate fuit fortis pluuia:et propterea accidit habitātibus malus pruritus:et pustule malitiose ita q̄ aliquibus cadebant brachia et pedes. Item corrumpitur substantia aeris exvaporibus corruptis mixtis cū eo sicut a vaporibus resolutis a cadaueribus et a stagnis quibꝰ linum maceratur.Et similr fiunt egritudines pestilentiales a corruptione aque et ciborum sicut accidit tempore famis.Itē egritudines pestilentiales que fiunt

a corruptione aeris citius sunt egritudines mortifere: quia aer putrefactus vel corruptus velocius attingit cor: ꝛ propterea accidentia illarum febrium sunt mala propter malitiam anhelitus que hoc operatur: ꝛ non apparet in illis febribus fortitudo nec sentitur in eis magna lesio manifeste: eo qꝫ mala complexio dominatur in illis communiter in omnibus virtutibꝰ corporis. Sed illud quod facit lesionem manifestam sensibilem est mala complexio particularis vel diuersa: ꝛ scias qꝫ non omis homo egrotat propter permutationem aeris: sed illi qui ad hoc apti sunt. Et quando tempora anni sequentur eorum naturaz quasi non erunt cause egritudinum cꝫuis nos videamus contrarium: quia egritudines quedam sunt magis ꝓprie vni tempori cꝫ alteri sicut sunt egritudines que fiunt ex humore simili illi tẽpori: quia sanguinee in vere: colerice in estate: melencolice in autũno: flegmatice in hyeme cꝫuis invere per accidens fiant egritudines melencolice et hoc accidit propter motum humoꝝ et eorum dissolutionem ꝛ ebullitionem: quia in his temporibꝰ aduenient partibus omniũ similia accidentia que aduenĩt humiditatibus terre nascentiũ. ¶Quod dictum est de signis significantibꝰ egritudines ex parte aeris sufficiat compendiose ꝓm nostram intentionẽ loquendo. ¶Sed inueniuntur egritudines parue velut accidentia significantia super egritudines magnas futuras: et nos dicemꝰ de aliquibus earuz hic. Et post ea dicemus de signis significatibus super easdez egritudines et earum causas: quia multum necessarium est in hac arte. Et non expectes vt dicam tibi res nouas que nõ sunt dicte ab antiquis.

¶Capi. xv. Quod est de signis pronosticis egritudinum futurarũ per egritudines paruas.

ET dixerunt quidam qꝫ dolor capitis fixus qui in arabico nominatur soda: ꝛ emigranea que in arabico nominaꝫ sethica perseuerans denuntiat decursum aque ad oculum in fine: aut dilatationem pupille que in arabico nominatur azabar. ¶Et saltus faciei nominatur hachala: tortura ꝙo nominatur lachora et spasmus nominaꝫ tasnec: et priuatio motus nominaꝫ cadar: paralisis vero felee. ¶Saltus faciei perseuerans multum denuntiat torturam oris. Saltꝰ vero totius corporis significat spasmũ humidũ. priuatio motꝰ significat paralisim. ¶Rubedo faciei oculoꝝ ꝛ venarũ q̃ sunt in eis cũ fluxu lachrymarũ ꝛ fuga a lumine cũ forti dolore capitis denuntiat apa calm in cerebro. Incubꝰ thebus dr ꝛ vertigo hastata notatur ꝑseuerans denũtiat epilliaz. epilia vero vocatur chisson: tristitia ꝑseuerans sine cã denũtiat melencoliã. Apparitio corpusculoꝝ velut muscaꝝ et capilloꝝ ante oculos denuntiat decursum aque ad oculos: nisi hoc accꝫs a stõ proueniat. Reumata cõtinua sine interpolatione faciũt timorem ptysis. Sudor multus perseuerans significat repletionem. Fortis sincopis crebra sine manifesta occasione perseuerans diu mort

subitam nuntiat: repletionē superfluā habentes timemus ne ad sputum deueniat sanguinis qui in arabico notatur vestadā: ⁊ etiā est signū apoplie ⁊ subite mortis ⁊ stupefactio sensuū ⁊ relaxatio motuū significat apoplexiam. Grauitas lateris dexteri circa ypocōdria egritudinē epis significat. Stercus multū tinctū timorem egritudinis yctericie significat: squaliditas faciei et tumor palpebrarum ⁊ digitorū manuum ⁊ pedū futurā yposarcaz significāt. Fetor stercoris significat super nauseam q̄ in arabico notatur tacura. Urine fetor putrefactionem ⁊ febrem nuntiat. Lassitas ⁊ membrorū cōfractio sine cā manifesta cū casu appetitus febrem denuntiat: vrina vstiua perseuerans vlcerationē in vesica ⁊ virga significat. Priuatio appetitus cū sincopi colericam significat. Grauitas ⁊ extensio q̄ est sub ventre ⁊ in renibus significat super egritudinē renū. Stercus adustum in orificio ani vlcerationem intestinorum significat. Pruritus in ano perseuerans emorroydas denūciat nisi in intestinis sint vermes nati. Multe pustule in corpore apostema magnum significant. Multa noda apparentia faciunt timere de nodo magno nominato dubellet. Morfea et sortis rubedo faciei et strictura anhelitus et vocis lesio lepram significat. Et vniuersaliter dico q̄ quando permutatur aliquid ex consuetis significat futuram egritudinem: sicut est appetitus superfluus aut diminutus aut augmētum vel diminutio in superfluitatibus vel multus somnus vel paucus vel alia accidētia preter ista.

¶Cap̄. xvj. Quod est de pulsu ⁊ vrina in generali.

ET postq̄ locuti sumus de hoc genere signorū sufficienter: volumus nūc loqui de signis ipsarum egritudinum q̄ significāt necessario vnam trium rerum videlicet: aut super quiditatē egritudinum: aut sup causas ipsarū aut super membrum in quo est egritudo. Et multotiens significat super hec tria quēadmodum de signis egritudinum que sunt in membris interioribus. Sed egritudines apparentes in superficie corporis non indigent signis nisi significantibus causas ipsarum ob hoc: quia ille patent sensui visus. Et vniuersaliter sciasq̄ signa non sunt aliud nisi illud quod apparet in actionibus ⁊ passionibus animalibus et naturalibus cum accidentibus q̄ ꝓueniunt ab eis. Propterea qz inueniuntur duo genera signorum cōmunicantium pluribus egritudinibus. ¶Et debemus primo tractare de eis: et postea narrabimus signa vniuscuiusq̄ egritudinis propria. Et ista duo genera signorum sunt pulsus et vrina: et significatio pulsus sumitur a communicantia omnium membrorum cum corde. ¶Sed vrina sumitur a mensura digestionis in epate et ventre: et propterea significatio ipsius non est pauca in significādo egritudines membrorum virtutis nutritiue. Et incipiendum est a pulsu: quia eius est cognitio melior.

¶Capi. xvij. Quod est de pulsu et de generibus et speciebus eius.

ET dicim⁹ quod pulsus est cōposit⁹ ex duob⁹ motibus hoc est motu dilatationis ⁊ motu constrictionis: et ex duabus quietib⁹ q̄ sunt inter duos motus sicut declaratū est: Qꝛ inter quoslibet duos mot⁹ necessario sunt due q̇etes: ⁊ etiā qꝛ sapientes hui⁹ artis dicūt ꝙ ipsi comprehēdūt has duas q̇etes: ⁊ maxime q̇etē q̄ est post ꝯstrictionē: qꝛ quies q̄ est post dilatatiōez ē manifesta etiā illi q̇ nō est ꝑfect⁹: ꝓpterea accidētia q̄ essentialiter hoc comitant̄ ꝯtinent̄ vna istaꝝ: hoc est aut ī motib⁹ aut ī q̇etib⁹. Et ꝓpterea apparet qđ pria gn̄a pulsuū sunt septē: vnū est qđ sumit̄ a q̄ntitate dilatationis: scđm sumit̄ a q̄ntitate tp̄is mot⁹. Tertiū a q̄ntitate v̄tutis mouētis. Quartum a tp̄e q̇etis. Quītū a ꝓportiōe duoꝝ motuū ⁊ duaꝝ q̇etū. Sextuz a ꝑmutatiōe puls⁹ ⁊ sua assil̄atiōe sue tēperiei. Septimum ab ordiatione motus ⁊ quietis ⁊ īordinatione. Sed tria sunt genera que consueuerunt iungere medici istis. 7. vnū est qđ sumit̄ ab arterijs. Scđz a q̄litate ipsi⁹ arterie. Tertiū sumit̄ a dispōne sub̄e arterie. Sz ista tria nō sūt ꝓpria ī pulsu inq̄ntū est pulsus: qꝛ pulsus īq̄ntū est pulsus nō stat nisi ꝑ motū ⁊ q̇etē. Et prio volum⁹ narrare spēs q̄ ꝯtinent̄ sub vno quoq̄ gn̄e: ⁊ postea dicem⁹ causas vniuscuiusq̄ generis: ⁊ spēi qđ est: qꝛ qn̄ nos cognouerim⁹ eorū cās efficiētes: tūc poterim⁹ sumere plura signa egritudinū eo ꝙ ip̄e cedē sunt cause diuersitatis pulsuū. Et ꝓpterea qn̄ inueniet̄ gen⁹ aut spēs ꝓprie cause: tūc erit signū fixū sup̄ istđ genus aut spēz egritudinis. ¶ Et pulsus q̇ fuerit pl̄iū causaꝝ nō significat sup̄ illā egritudinem solū ipsaz efficiētē nisi secū alia significatio adiūgat̄. ¶ Et deinceps volum⁹ incipere narrare spēs pulsuū: ⁊ subsequēter eorū cās assignare: qꝛ cū sciuerimus eoꝝ cās efficiētes: tūc possibile erit ꝙ ponem⁹ eas signe super egritudines: eo ꝙ ip̄e cedē sunt cause efficiētes earūdē. Et iō qn̄ erūt ex eis gen⁹ vel spēs ꝓprie cāe tūc erit signū continuū sup̄ inuētionē illi⁹ spēi egritudinis vel generis: ⁊ qn̄ erit ei pl⁹ vna cā nō significabit sup̄ egritudinē agētē nisi qn̄ cū eo fuerit significatio alia. verbi gr̄a: qꝛ pulsus formicās q̇ est ī ethica est accidēs ꝯtinuū sup̄ īuētionē illi⁹ spēi egritudinis vel generis qn̄ erit ei pulsus diuersus: nā cā significabit. al̄. ⁊ qn̄ erit ei puls⁹ vel pl⁹ vna cā nō significabit super egritudine isti⁹ febris: eo ꝙ pulsus diuersus est inuēt⁹ ī febrib⁹ putridis ⁊ ī dolore stōi: ergo hoc nō est signū declarās febrem putredinis proprie nisi et associet̄ aliđ signū: et possibile erit qđ aliđ signū sit ex spēbus pulsuū: ⁊ qđ nō. Et postq̄ data sūt signa significātia a medicis cās pulsuū: tenent̄ determinare pulsuz appropriatū vnicuiq̄ egritudini: eo ꝙ maior ꝑs pulsuū est cōposita sicut pulsus significās sup̄ apostemata cal̄a. quia est paruus: velox: inordinatus: et variat⁹ multis variationibus: et in hac egritudine

narratio species pulsuū.

pulsus ei propius est cōpositus semper. Et quidā pulsuuz sunt quorū est signū diffinitiuū sup aliquā egritudinez qñ associat ei aliud signum: verbi gr̄a: qm̄ pulsus inordinat⁹ quādo erit cum calore manifesto in corpore ⁊ nō erit in ore stōaci pūctio aliqua seu dolor est signū certū sup febrē putridā. Et postq̄ declarauimus quō est significatio pulsus gñaliter redibimus ad numerandū species: deinde dicemus vniuscuiusq̄. Et dicim⁹ q̄ gen⁹ qd̄ sumit a q̄titate dilatatiōis diuidit in pulsum magnum ⁊ paruū ⁊ mediocrē ⁊ in lōgū breuē ⁊ mediocrē ⁊ larguz strictū ⁊ modiocrē ⁊ in eminentem ꝓfundū ⁊ medium. Et magnitudo est qñ arteria extendit superflua dimensione in oibus tribus dimēsionibus. s. in profunditatē: latitudinē: ⁊ longitudinem. Paruus est cōtrari⁹ illi. Et medius mediocritatē horū retinet. Longus est qui extēdit in longitudinalē dimensionez plusq̄ in latitudinalē vel ꝓfundā: hoc est qui trāsit quatuor tāgentis digitos. Breuis autē est cōtrari⁹ huic. Sz medius horū mediocritatē seruat. Larg⁹ est ille q̄ ꝑm latitudinē vltra al's extēditur dimēsiōes. Strict⁹ illi est cōtrari⁹: fz medius mediū tenet Eminēs est ille q̄ i altitudine vltra alias dimesiōes extēdit. profundus vero est ei cōtrari⁹: medius vero mediocritatē seruat.

paru⁹
medi⁹
long⁹

¶ Et iste species adinuicē cōponi possunt. Sz difficile est hanc compositionē cognoscere tactu: iste sunt species sumpte a genere q̄titatis dilatatiōis. Sz gen⁹ qd̄ sumitur a tēpore motus diuiditur in velocē tardū et mediū. Et genus quod sumitur a quātitate virtutis diuidit in fortem debilem ⁊ medium. Et fortis est ille qui extrema digitorum fortiter percutit. Et qui sumitur a tēpore quietis diuidit in spissum rarum ⁊ mediū. Et dicit Galenus: q̄ spissus est ille in quo tēpus quietis post suā constrictionem est paruum. Sed rarus est contrarius illi: sed medius mediū seruat. Sed hoc nō percipit nisi ille qui comprehendit quātitatem quietis que est post constrictionem. Et qui hoc non: nescit cognoscit dr̄ntiam inter pulsum velocem ⁊ spissum: sed hoc graue est inueniri: tamen nō videtur impossibile multum perfectis q̄ sunt optimi sensus quoniam omnes homines nō sunt equales in hoc sensu: quēadmodum non sunt equales in sollicitudine ⁊ bonitate intellectus.

¶ Sed genus sumptū a proportione. 4. tēporū pulsuū diuidit in pulsum equi ponderis ⁊ non equi ponderis: ⁊ equi ponderis est equalis: ⁊ habet cōpositionē duorum motuū adinuicem cōpositione naturali: ⁊ per viā nature. ⁊ similiter habet cōpositionē vnius quietis ad aliā: ⁊ etiā illa que est motus ad quietem.

¶ Et iste cōpositiones diuersificātur ꝑm diuersitatē etatum tēporum ⁊ cōplexionū. G. dicit q̄ iste compositiōes naturales nō inueniuntur nisi ꝑm vnam cōpositionum notarum musicarū proportionatarum et ordinatarum que est cōpositio dupli aut partis. ⁊ dicit q̄ minor ꝓportionū sentitaꝝ in pulsu est illa que multiplicat quartū multiplicati cōparatiōe vnius partis multiplicate duarū partiū. Et si ita

est vt dicit mirabile est. ¶ Sed cōparationes istas cōprehendere difficile est q̄uis multi homines in musica eas cōprehēdāt propterea qr note musice habēt superfluā extensionē: ita q̄ minor dimensio illarū exemplo potest cōprehendi: ⁊ est illa q̄ multiplicat ex. 36. partibus vnius partē vnā. ¶ Et ista verba sunt alterius scientie q̄ huic per accidens est necessaria hic parum. ¶ Sed in pulsu sunt tempora breuia ad inueniendum hanc comparationē in eo: adhuc magis: qr quies existēs post spissitudinū difficile est inueniri: eo q̄ arteria est sub carne. ¶ Et ꝓpter hoc elegerunt tangere hāc arteriaz: eo q̄ illa est latior ⁊ ꝓpinquior loci principij: ⁊ has arterias tangunt medici. ¶ Sed genus sumptū a sua similatiōe et a sua diuersitate omnia preterita genera cōtinet: quod est: qr assimilatio pulsus est vt omnia genera secundum vnum modū concurrant: hoc est: qr si est magnus vt sit perseuerans in sua magnitudine: et similiter si est velox: tardꝰ: aut ex alijs. Et pulsus diuersus habet duas species: aut in omnibus generibꝰ: aut in vno: aut pluribus fit diuersus: aut in multis pulsationibus: aut solū in vna. Item diuersorum pulsuū quidā est ordinatus et est ille q̄ multis reuolutionibꝰ suā diuersitatē conseruat. ¶ Et quidā est non ordinatus: ⁊ est ille qui suā diuersitatē nō seruat. ¶ Et ꝯueniētiꝰ est vt species pulsuū diuersorum cuz speciebus compositis computentur: et ego ex eis manifestiores dicam. ¶ Et genus sumptū a qualitate arterie diuiditur in tres species: hoc est in frigiduz: calidum et temperatum. ¶ Et quod sumitur a substantia arterie diuiditur in duarum: mollez et medium. Et quod sumitur a contento i arterijs diuiditur in plenū vacuum et medium: iste sunt species simplices pulsuuz. ¶ Et inueniuntur pulsus compositi qui habent nomina que dicenda sunt: quia quidam eorum dicitur pulsus caprizans: ⁊ est qui variatur in vna pulsatione in tarditate et velocitate: et accidit huic pulsui vt festinet et stet: et cito redit: et suum motum complet: et appellatur caprizans eo quod suus motꝰ assimilat̄ saltui caprioli. ¶ Et quidaz nominatur cauda sorizina qui semper variatur: qr aliquando variatur ab augmēto ad diminutionez: ⁊ aliquādo a diminutione ad augmentū: et istud augmentū et diminutio aliquādo sunt proportionata aliquando non. Et quidam dicitur vndosus: et ille est qui variatur in magnitudine et paruitate partium organi in eminentia ⁊ profunditate in strictura ⁊ largitate cum mollicie substantie organi: ⁊ declinat parum ad paruitatē sed nō multū: ⁊ vniuersaliter suus motus assimilatur vndis maris ⁊ ab eisdem nomen suscepit. Et quidam dicitur vermiculosus qui vndoso assimilatur: et est eo minor ⁊ spissior. Et quidā dicit̄ formicās ⁊ est minor istis duobus sed est spissior. Et quidam dicitur serrinus qui vndoso in diuersitate partium similatur: tamē eis rigidior est. Et quidam dicitur bis pulsans: et potest esse vt iste sic denominetur per diuersitatem quam in vna

habet pulsatione:quia in eadez interpolat et reuertitur: et potest esse vt dicat̃ quod due pulsationes sunt vna: quia quies que est inter eas non habet tẽpus quod mereatur dici temp⁹ quietis. Et quidam dicitur tremulus:et quidam dicitur tortuosus qui percipitur talis sicut si organum torqueretur. Et quidam dicitur arcuatus:quod est:quia est eminens in medio: et in extremitatibus profund⁹. ¶ Iste sunt oẽs simplices species et manifestiores que sunt in compositis.

¶ Capitulu3.xviij. Quod est de causis pulsuum.

Eincepsicipiemus narrar̃ causas omniũ Et dicim⁹ quod causa magnitudis pulsus est sanitas virtutis et etiam sanitas instrumenti:⁊ multa necessitas pulsationis:et propterea est iste pulsus signum dominationis sanguinis in toto corpore:⁊ maxime si cum hoc iungantur velocitas et frequentia:quia hec sunt testimonia multe necessitatis cum sanitate virtutis ⁊ instrumenti. Et cause parui pulsus sunt istis contrarie:hoc est si sint propter debilitatem solũ aut inobedientiam instrumenti;aut propter necessitatis paruitatem: et propterea quando erit isti⁹ pulsus cã debilitas virtutis necessario significabit cõplexionem malam materialem dominantẽ sup virtutẽ ipsaz debilitantẽ:aut significat euacuationem supfluã ꝓpter quã itrinseca v̄t⁹ est dissoluta. Et qñ fuerit causa ex inobediẽtia organi necessario significat malã complexionez siccã materialẽ:sicut accidit qñ dominat̃ colera:aut melia:aut dominat̃ in toto corpore cõplexio mala sicca nõ materialis sicut est febris ethica: aut significat sup cõgelationez que fit propter frigiditatẽ multam:aut ꝓpter extensionẽ arteriarũ q̃ sit ꝓpter ap̃a. ¶ Sz qui fit propter paucã necessitatem significat paucitatez caloris:et aliqñ aggregant̃ hec oia tria:et significat sup ista tria:⁊ cã mediocritatis est tẽperãtia rerum supradictarũ. Et causa lõgi pulsus est paucitas virtutis eo qd̃ nõ potest extendere arteriaz in latitudinẽ ⁊ ꝓfunditatẽ s̃m ꝓportionẽ extensionis longitudinis:⁊ hoc est ꝓ maiori parte ꝓpter ineptitudinẽ instrumenti: sicut est ꝓpter rigiditatẽ ⁊ obturationem cutis. Et cause curti pulsus sunt opposite causis lõgi:⁊ hoc fit ꝓpter virtutis debilitatẽ:⁊ põt esse vt sit ꝓpter instrumenti rigiditatẽ:aut ꝓpter hec ambo. ¶ Sed largi pulsus cã fortitudo virtutis est cũ aptitudine instrumenti:⁊ cause stricti sunt istis opposite. ¶ Sed cause eminentis sunt ꝓpinque causis longi:excepto quod virtus fortior est q̃ꝫ in illo vel alio: aut quia instrumentum est magis obediens. Et cause profundi istis sunt opposite. Et causa velocis est multa pulsationis necessitas:tamẽ non est necessarium vt cũ hoc adiungatur fortitudo:eo quod pluries natura laborat cũ velocitate loco fortitudinis quãdo fortitudinẽ nõ

Cause h̃rie.

Cause eminentis.

habet: ⁊ hoc fit ꝓpter debilitatē virtutis: aut ineptitudinē instrumēti. Et cāe tardi istis sunt ꝯrie.i. nō necessitas anhelitus aut debilitas v̄tutis aut ambo: ⁊ ꝓpterea est hoc genꝰ pulsus signū male cōplionis frigide materialis vel īmaterialis ꝓprie vl̄ cōis: aut debilitas virtutis propter euacuationē preambulam aut ꝓpter multos malos humores qui dissolunt virtutē ꝓpter malā eorū cōplonē vel q̄litatē: ⁊ cā generis recepti a v̄tute sunt manifeste. Et cause pulsus fortis ⁊ debilis q̄ sunt sumpte a v̄tute manifeste sunt. Et cāe spissitudinis eedē cū cāis velocitatis: ⁊ natura illū opat̄ qñ nō pōt facere fortē vel velocē. Sz cā rari est ꝓpter paucā necessitatē cū abūdātia frigiditatis. ¶ Sz genus sumptū a ꝓportiōe. 4. tēporū pulsus est qꝛ eorū a via naturalis exitꝰ est vt motꝰ dilatationis sit maioris cōparationis ad motū cōstrictionis q̄ꝫ debeat: et est vt maior sit necessitas īspirationis q̄ꝫ respirationis. Et qñ motus cōstrictiōis erit maioris cōparationis ad motū dilatationis debito: tūc erit fortis necessitas ad euaporandū vaporē fumosum. Et qñ q̄es erit maioris cōparatiōis debito ad motū tūc erit hoc ꝑꝑ debilitatē v̄tutis cū multa inspirādi necessitate. Et sil̄r ꝑmutatio cōparatiōis duarum adinuicem quietū est sicut ꝑmutatio ꝯparatiōis duorū motuum: hoc est motus dilatatiōis ⁊ cōstrictionis. Sz genꝰ sumptū a sil̄itudīe ⁊ diuersitate pulsus est manifestū: qꝛ assil̄atio nō fit nisi bonitate virtutis ⁊ ordinatiōe ipsius vt causa ꝑmutatiōis est euaporatio virtutis ⁊ ipsius debilitas. Et causa talis permutationis est vna duarum rerum aut ꝓpter aliquā rem que virtutē debilitauit ⁊ aggrauauit sicut dñium humorum malorum aut ꝓpter aliquā cām calorē intrinsecū cordis ledentē: qꝛ distēdit sicut dolor oris stōi: ⁊ pōt esse qđ sit hoc propter debilitatē virtutis ipsius de motu instrumēti sicut cōtingit in fine egritudinum nocentium: Ideo qꝛ debilitas semper đꝛ in cōparatiōe: qꝛ sicut cōtingit ꝓpter cām multorū humoruz: sic nō est impol̄e vt sit causa motus instr̄i ipsiꝰ. Et q̄ diuersificat in multis pulsationibꝰ minꝰ malus est: sicut est ordinatus in diuersitate pulsus. Sil̄r est malus minus non ordinato: ꝓpterea qꝛ ordinatꝰ cōseruat suū circuitū in hac diuersitate: ⁊ cōseruatio nō fit dñio v̄tutis ꝓpter aliquē motū. Et cause specierū in diuersitate cōpositarum he sunt: qm̄ cause caprizantis pulsus aliqñ proueniunt ex ineptitudine instr̄i: ⁊ sil̄is cā est pulsus soricinij: excepto qđ qñ permutat̄ ab augmēto ad diminutionē est signū diminutionis v̄tutis: ⁊ si redit ad suū principiū signat vigorē virtutis: ⁊ si a diminutiōe ad augmentū deuenit fortiorem v̄tutem significat. ¶ Sed vndosi pulsus cā est virtutis debilitas cū organi mollicie ⁊ frequētia sua est sicut si virtus partē mēbri super aliam aggregat: ita vt iste motus motui vndarū maris assimilet̄ qui ex multis cōpositus est motibus. Et vermiculosi pulsus cause istis similes sunt: tñ sunt debiliores: ⁊ sil̄r formicans: tñ ⁊ ipse vndoso debilio: et est propterea dictū est: qđ non fit formicans

Pulsꝰ vndosus.

nisi vermiculosus precedat.
¶ Cause debilitatis ꝟtutis sūt manifeste:aut ꝓpter euacuationem superfluam ex qua euenit sincopis:aut destructionem caloris i(n)trinseci:eo quod cause que faciūt egritudinem sunt cōtrarie ei ⁊ nocent illi. Sed serrini pulsus cause sunt virtutis debilitas ⁊ est compositꝰ ex debili ⁊ paruo:⁊ in ipso sunt partes anticipātes ⁊ postponētes sicut in vndoso: excepto quod i isto siccitas magna est manifesta:⁊ qꝛ siccitas fit etiā ab extensione est serrinus pulsus signū calidi apostematis et maxie qñ est in mēbris neruosis:qđ est:qꝛ rigiditas plus fit ibi ꝓpter nerū. ¶ Sed bis pulsantis causa hoc est martelli: est oꝛgani duricies:quia agit sicut malleus super incudem ꝑcutiens bis ꝑcutit ⁊ secunda pulsatio per se est hoc est ꝓpter rigiditatez nerui. Et cā tremuli debilitas est ꝟtutis:⁊ tortuosus significat superspalmū. Et arcuati cā similiter debilitas est virtutis:qꝛ equaliter oꝛgani partes ferre non possunt. Iste sunt cāe septē generū pulsuum breuiter dicte. Sed de pulsibus aꝑtum dicemus cuꝫ loquemur de signis cuiuslibet egritudinū. Sed cāe triū generū pulsus istis cōiunctarū manifeste sunt a rebꝰ añdictis:hoc est a causis male cōplexionis. Et qꝛ iste spēs pulsuū nō possunt cōprehendi in aliquo indiuiduo nisi cōparato ad pulsum sani qui in coꝛpoꝛe tēperate cōplexionis inuenitur: aut ad aliquā octo cōplexionū i m. C. aut ad. 4. i m qđ apparet a radicibꝰ nature:et nerum sanoꝝ pulsus alter ab altero diuersificaꝝ. Et ꝓpter eoꝝ diuersificationē oportet noscognoscere:qꝛ si hec ignoꝛamus egrotantiū pulsus minime cognoscemus:qđ est:qꝛ pulsus egri nō cognoscit nisi ꝓpter cōparationē coꝛporis sani: vt cognoscat diuersitatē cōplonis ipsiꝰ. Et ꝓpterea necesse est ei q̄ vult i hac scia pfectꝰ esse vt se exerceat in cognitiōe pulsus sani vt cognoscat diuersitatē cōplexiōis ipsius: ⁊ vt cognoscat causas:permutātes pulsum:qꝛ nisi hec cognouerit posset errare ⁊ opinari:qꝛ pulsus sanoꝝ est pulsus egroꝝ.

¶ Capi. xix. Quod est de diuersitatibus pulsuum per res intrinsecas.

ET dicemus diuersitatē pulsus complexionum. Pulsus naturalis calide complonis maioꝛ ēt velocioꝛ pulsu tēperate:⁊ pōt eē vt sit frequētioꝛ:⁊ frigide est ꝛiꝰ paruioꝛ ⁊ tardioꝛ tēperata ⁊ possibile ē vt sit magis submerssꝰ. Et pulsus siece ꝓplonis est cū paruitate durus:ꝓpterea quia durities non est obediens extēsioni. Et pulsus hūide mollis declinans ad fortitudinem ⁊ magnitudinē:qꝛ i hoc humiditas obediēs est. Et pinguedo ⁊ macies hñt significationem in actu pulsus quod est:qꝛ pulsus in coꝛpoꝛibꝰ macilentis euidentioꝛ apparet quā in pinguibus eo qđ in coꝛporibꝰ pinguibus est pulsus q̄si sepultus ⁊ hꝫ spissitudinē:⁊ ꝓpterea hꝫ fortitudinis diminutionē. ¶ Et etates sūt ex rebꝰ q̄ ponunt diuersitatem in pulsu ꝓpter diuersitatē datā a cōplexione qꝛ pulsus pueroꝝ ex par-

te caloris est velox:et ex pte debilitatis virtutis est spissus. Et pulsus iuuenum est fortis propter eorum calorem et fortitudinē ⁊ est rarior pulsu puerorū. Et pulsus senum debilis est rarus et tardus. Et sexus silr est ex rebus que diuersitatē ponūt in pulsu:quod est:qr pulsus marium est fortior et maior pulsu feminarum:⁊ pulsus mulieruz minor est et debilior:sed est velocior eo quod velocitas eis est loco fortitudinis. Iste sunt cause mutātes pulsum. ¶ Et somnus ⁊ vigilia silr habent operationes in pulsus permutatiōe.

¶ Capitulum.xx. Quod est de causis permutantibus pulsuz ab extrinseco.

Sed rerum extrinsecarum que pulsum permutant. Quedam sunt in quatuor temporib⁹ anni:et q̄dā in cibis ⁊ potibus ⁊ in balneis aq̄ calide Similiter et accidentia anime sunt ex his que permutāt pulsuz. Et ex his que ꝑmutāt añ dicta sunt in cognitione pulsus. Et a rebus q̄ supueniūt corpori a quatuor qualitatibus poteris pulsuū diuersitatez cognoscere: vbi gratia:qr cibus qñ est nouiter in stō susceptus pulsum ponit paruum et debilē ⁊ occultū:⁊ qñ digerit ponit contrariū. Et hoc est:qr cib⁹ añq̄ digeratur calor naturalis ab eo est sepultus quēadmodū ignis a multis sepelit lignis:⁊ qñ digerit tunc calor inualescit naturalis. Et ꝓpterea i nostris diximus radicibus ꝙ cibus ex parte eius est silis:et ex pte est cōtrari⁹. Et sile est in somno et in vigilia qd est:qr somn⁹ fact⁹ ꝓpter cibū nō fit nisi qr calor naturalis a cibo est oppressus:⁊ vigilia ꝓ maiori pte fit facta digestiōe. Sed ꝑmutatio ꝓpter tp̄s anni a se non est multū occulta qr pulsus veris est cal's ⁊ humidus sicut est i hñtib⁹ ꝯplonē eādē:⁊ similit alia tria tpa se hñt. Et q̄ opinant qd pulsus autūni est similis pulsui veris in fortitudine frequētia aut tēperie penitus errat ꝓpterea:qr i illo tpe v̄tutes sūt diminute ꝓpt pau cū calorē spūuz:imo isto tpe est q̄si silis senū virtuti:qr istud tp̄s tēpori senectutis assilat. ¶ Et propterea tunc plima terre nascentia senescūt et etiā virtus gñatiua in isto tēpore in vegetabilibus ⁊ animalibus debilitatur. ¶ Et silr regiōes hñt opationē in ꝑmutatiōe pulsus ⁊ qd cōplonē ꝑmutāt. ¶ Jā dictū est sufficiēter de pulsib⁹:⁊ q̄ petierit vltimiorē particularitatē in scia pulsus:ꝑquirat ipsam in libris spicatorū.

¶ Cap.xxj. Qd est de vrinis generaliter.

Et deinceps volumus loq̄ de vrinis. ¶ Et dicim⁹ ꝙ accidētia q̄ apparēt de vrina sicut superius dictū est:q̄dā significant digestionem ep̄is venarū ⁊ mēbroruz. Et quedam significant egritudinē renum ⁊ vesice. Sz primo, volumus narrare signa apparētia in vrina sicut superi⁹ dictū est que significant digōnē ep̄is venarū ⁊ mēbroꝝ. Et postea dicem⁹ vniuscuiusq̄ significationē spērum. Et res per q̄s significat vrina sunt trium specierū. pria est vrine color. scda est suba, tertia est contētū. Et color

De vrinis.

vlr diuidit in .5. ptes: quas diximus .5. genera. ¶ Primum est color citrinꝰ ⁊ hz multas spēs sicut palearis: ⁊ citrinꝰ: ⁊ post assar: ⁊ post illū vacatinus q̄ croco assimilat: ⁊ post illū q̄ assimilat croco rubeo. scdm genꝰ est coloris rubei ⁊ illud hz gradus sicut color q̄ noiat asaab. i. color rubeus mixtꝰ cū q̄dam albedine sicut est in rosa ⁊ q̄ noiat chimos q̄ ē vt sāguis: ⁊ rubeꝰ q̄ i supficie hz nigredinē ⁊ dr azima. E tertiuz genus est color viridis ⁊ hz gradus sicut fisticus ⁊ sicut giniar ⁊ sicut celestis q̄ in arabico dr elsemet miza: ⁊ sicut nigellinꝰ ⁊ sicut porrinus. Et q̄rtū genus cōtinet colorē nigrum ⁊ hz gradꝰ. videlicet qui declinat ad obscuritatē quādā: ⁊ quēdam qui declinat ad citrinitatē. et quēdā q̄ dclinat ad melanzaniū. Et. quītuz genꝰ cōtinet albū eq̄uoce de vrina vel de aq̄. Sed albus est ille q̄ vere color albus est: ⁊ q̄dā ē q̄ spermati assimilat q̄dā assimilat lacti. Isti sunt simplices colores vrine. Et sūt alij multi cōpositi colores de q̄bꝰ dicere hoc nō est necessariū. sicut color oleaginus: ⁊ q̄ assimilat loture recētis carnis ⁊ silres. Et ꝑm significatū sumit subat: ⁊ suba, q̄dā ē subtilis q̄dā grossa: ⁊ q̄dā mediocris. Et hoc sumit. 4. modis: vnꝰ est vt vrina sit subtilis ⁊ postea ingrosset. Scds est vt sit grossa et postea subtiliet. Tertiꝰ ē, vt fiat subtil ⁊ remaēat subtil. Quartꝰ ē vt fiat grossa ⁊ remaneat grossa. ¶ Itē q̄dā suba est clara ⁊ q̄dā obscura: ⁊ clara naturalr substātie subtili cōiungit. Tertiuz significatū est cōtētoꝝ: ⁊ cōtenta vrinaruz sumunt a colore suba loco: ⁊ dispositione. nā qdā est albū spissum: ⁊ coctū: ⁊ stat in ꝓfundo vasis: ⁊ ipsiꝰ ptes sunt eq̄les vt figurā hēat pineatā: ⁊ istd est naturale qd appellat i arabico. ⁊ dr atenorū: ⁊ qddaz furfuri assimilat: ⁊ qddā saniei assimilatur ⁊ qddā est sanguineū coagulatū: ⁊ qddā assimilat pilis: ⁊ qddā arenulis. ⁊ qddā assimilat ptibꝰ ferramēti: ⁊ quoddā assimilat ferri squamis. Et hec oia sūt p̄ter naturā. sicut cotor rubeus. niger ⁊ obscurus sunt preter naturam. ⁊ quoddam est in parte superiori: ⁊ qddam in media: et qddā in infima. Et qddā est naturale: cuius totū est equale in oibus ptibus suis ⁊ ēt a quo ptes grosse a subtilibꝰ diuidūt.

¶ Capitu. xxij. Qd est de significationibus vrine sumptis ex eiꝰ colore.

ET postq̄z breuiter dicta sunt signa q̄ ab vrina sumunt deinceps dicemus eorum significata ⁊ icipiemꝰ a colore. Et dicimus quod vniuersaliter colores citrini cū eoꝝ gradibꝰ significant admixtionem colere cum vrina. Sed eorū naturalior color est citrinus: ⁊ alij qui sunt a colera oēs excessuz caloris significant tamen ꝑm quod propinquiores sunt igneo colori sicut color colere vitelline qui assimilatur colori vitelli ouorū de dienatorum quam dicit. G. calidiorem omnibus speciebus colere esse. Sed colores rubei vniuersaliter significant dominium sanguinis ⁊ virtutis debilitatem: ⁊ maxime illa que declinat ad rubedinem super quam est nigredo sicut significat illa que declinat ad igneitatem plus quā super colerā. Et dicit qd aliq̄ in fe

bribus acutis fundunt sanguinē per vrinā q̄uis in eis nō sit vena fracta: ⁊ hoc significat periculosam crisim: aut dominiuz sanguinis quātitatiuum. Et nigra vrina significat adustionez et super dñium frigiditatis: qđ est: qꝛ calor et frigus hec duo faciūt. Sed qđ a caliditate prouenit hz signa preambula caliditatem significātia. Sed qđ a frigiditate prouenit viriditas aut fusitas precedit et vniuersaliter alij colores frigiditatem significantes. Et aliquando fit vrina nigra propter admixtionem colere nigre propter expulsionem colere nigre que a natura fit sicut in spleneticis fit: ⁊ omnis viriditas significat frigiditatē excepta illa que zinaria nominat̄ et porrina: nam ille fortem adustionem significant: et nō est dubiuz quin fisticinia ⁊ indica seu celestis significent super caliditatem: quia videmus vrinas colericorū mixtas viriditate cū citrinitate: ⁊ qꝛ viriditas est principium nigredinis ob hoc cause que faciūt nigredinem eedez sunt cum causis que viriditatē operantur: excepto quia in viriditate sunt debiliores. Et vrina alba et clara sicut aqua significat digestionis defectum ⁊ virtutis nutritiue debilitatem aut opilationem aut vtrūq̄. Et vrina que spermati assimilatur significat humorum flegmaticorum frigidorum crudorū abundantiā. Et vt plurimū apoplexiam aut similem egritudinē significat: ⁊ pueri hanc habēt vrinā qñ epilentici fiunt. Et possibile est vt hec vrina fit signuz crisis in egritudinibus flegmaticis: et possibile est vt sit color albus in egritudinibus acutis. Sed est plurimum perditionis signum: qꝛ significat ascensum colere ad superiores ꝑtes et ibi facit apostema. Et aliquando vrina erit rubea ⁊ egritudo erit frigida: et hoc accidit ꝓpter fortem dolorē vt in colica: aut propter opilationem viarū que currunt a felle ad intestina: qꝛ tūc est necesse vt ille humor exeat ꝑ vrinam: et alie cause assignātur sed iste sufficiant. Sed colores compositi sicut lotura carnis significant debilitatem virtutis epatis aut renum. Et vrina que oleo assimilatur solum in colore ossium febrem significat: eo qđ pinguedinē liquefieri in membris significat excepto ꝙ hāc nigredo non procedat ꝙ si hoc esset casum virtutis significaret: et quidā dicunt ꝙ hec vrina in acutis febribus apparet: et ſm illos materierum pinguium signum est creticum: sed hec accidit raro.

¶ Capituluz. xxiij. Quod est de significatiōibus vrine sumptis ex substantia eius.

Subtilis vrina defectuz digestiōis significat eo qđ digestio necessario materiam ingrossare debet: et defectus digestionis fit ꝓpter humorum cruditatem: aut propter defectum virtutuz aut propter cibi et potus multitudinē. Et ex rebus multum adiuuantibus subtilitatem vrine est viarum opilatio: et propterea vrine calculosorum subtiles sunt: et si post subtilitatem apparet grossa substātia signuz est ꝙ natura

incipit digerere. Sed si ab ipso principio apparuit grossa et in eadem grossitie manserit significat multam humorũ ebullitionem caloꝛe extraneo factam: et propter hoc est malum signuꝫ. Sed vrina grossa que post subtiliatur et iterũ ingrossatur quãnis hec operatio a natura procedat pigritiam nature significat post incepti operis principiũ. Et si grossities propter motum humoruꝫ fuerit hoc est bonum signũ: qõ est: quia significat ꝙ natura digerere incepit. Et quidam hoc reprehẽdere volentes dixerũt ꝙ non sunt aliqua signa tenenda in vrina nisi ex opere nature iterioris: sed si ab aere extrinseco fuerint tenenda non erũt. Sed isti ignorant ꝙ aer non operaꝫ in vrina res diuersas nisi propter preparationẽ quã ab interiori natura capit. Et vrina que in pñcipio egritudinis a parte nature apparet grossa et postea subtiliaꝫ longitudinẽ egritudinis significat. Et iam dictũ est ꝙ puerorum vrina naturaliter est grossa et iuuenum subtilis.

¶ Caꝑ. xxiiij. Qõ est de ypostasi vrine et de eius significationibus.

De hypostasi vrine.

Ypostasis sanitatem denuntians debet esse in fundo et esse alba leuis et equalis et in forma pineata in fundo: eo ꝙ est superfluitas tertie digestionis. Et de natura superfluitatũ est vt sint graues: alba qꝛ membꝛa nõ nutriũtur ea sanguine nisi postquam est dealbatꝰ ⁊ eis assimilatus: ⁊ ꝓpterea erit coloꝛ supfluitatis sicut coloꝛ nutrimenti qñ virtus nutritiua sequiꝫ suũ cursum naturalẽ: leuis ⁊ equalis ꝓpter digestionis tẽperiẽ: ⁊ qꝛ hec tẽperies eq̃lis est in oĩbꝰ suis partibus dꝛ esse pineata ꝓpterea qõ hec figura ꝓpꝛtiõis equalitatẽ oĩm suarũ partiũ in leuitate et et grauitate ostẽdit: ⁊qꝛ actio caloꝛis in hac forma dominatur: ⁊ etiã coꝛpoꝛa grauia naturaliꝫ extẽdũtur ⁊ dilatãtur: ſꝫ leuia in in seipõ aggregantur et petunt ascensum quousq̃ acuanꝫ sicut accidit flãme ignis. Sꝫ significatio q̃ a loco sumiꝫ est hec. vꝫ. qꝛ illud qõ stat in parte supꝛioꝛi qõ nebula appellaꝫ significat pñcipiũ apitiõis digõnis dũmodo sit alba. Et ꝓpter hoc dicit. ℣. ꝙ si vrina nubẽ albã quarta die fecerit crisim in. vij. indicabit. Sꝫ q̃ stat in medio significat digõnis crementũ: ⁊ q̃ est in fundo pfectã digõnẽ significat absolute: dũmõ in hoc pseueret cõueniẽtibꝰ diebꝰ. Sꝫ si mõ apparet: mõ ℣o nõ: significat nature debilitatẽ ⁊ illiꝰ impẽdimentũ. ¶ Et est sciendũ ꝙ aliqñ in vrina apparet hypostasis alba qñ materia est flegmatica nõ cocta: ⁊ hec differt a naturali eo ꝙ ipsiꝰ partes sunt diuerse. Sꝫ coloꝛ citrinꝰ hypostasis significat citrine colere dñium qõ virtutẽ ipedit digestiuã: ⁊ ob hoc signũ est malũ. Sed rubea solũ significat materiã multãꝫ pigritiã nature que ipsam ꝓpter sui multitudinẽ permutare nõ põt ꝓpter hoc hec hypostasis longitudinẽ egritudinis significat. Sed est salubꝛis nisi malũ aliqõ apparuerit signum: qõ si apparuerit significat moꝛtem longo tpe pꝛecedente: qõ est: quia

hoc

hoc malum signum adiunctuz significat q hec materie multitudo virtutib⁹ in fine dominabitur:t ipsas vltimo prosternet. Et si eidē bonū signū copulabitur cōtrariū significabit. Sz malū qō hec hypostasis significat nō est nisi ex parte quātitatis t ob hoc pro maiori pte est signū salutis. ¶Sed color niger in febribus acutis est vstiōis signuz et propter hoc mortē significat. ¶Sed differentia que est inter hāc/ hypostasim et humorē nigrū quē expellit natura per viā crisis est q hec hypostasis est in vasis fundo. Sed humor expulsus in vrina est dispersus:t propter hoc diuersitas loci diuersam ponit intentionem hoc est: quia quando hypostasis nigra est suspensa minus est mala hypostasi in fundo decumbēte:qō est:qz significat alicui⁹ digestionis principiū: quāuis sit mala: et minoris est grauitatis. Sed que est in fundo malā digestionem complete significat. Et qñ hypostasis est obscura frigiditatem nature vel caloris naturalis extinctionem significat. Et hypostasis albaginaria multitudinē motus humorum et defectū digestiōis significat. Sed corpora hypostasium extra naturā multaz manierū sunt:qz quedā sunt que tritico fracto assimilantur:t quedaz que probo assimilantur: et significant he membrorum liquefactionē:aut humorum vstionem:et propter ea in egritudinib⁹ acutis sunt male:t si habuerint colorem rubeum humorem sanguineum vstum significant:aut partium epatis: aut lumborum significant ādustionem. Et dicitur q citrinus in lābis magis sit prius. Sed laminosum est pessimum:quod est:quia membrorū radicaliū liquefactionem et incisionem significat. Sed furfureum aliquando fit propter scabiem vesice:t aliquando fit propter liquefactionem membroz:t quod differre facit illud quod ex scabie vesice: aut ab alio: est quod in ipso pruritus in partibus virge sentitur. Et vniuersaliter quandocunq hec accidentia passioni vesice adiungūtur. ¶Et arenosuz significat aut lapidem coagulatū: aut incipientem coagulari. ¶Et si fuerit rubeum lapidez in renibus significat:et si fuerit album lapidem in vesica demonstrat. ¶Et sanioſum apostematis ruptura significat in vrine membris locati. ¶Et sedimen habens pilos similes capillis humiditatem grossam in renibus a calore extraneo generataz significat. Et sanguineum coagulatum apertionē vene aut apostema in vrine vys significat. Et quod dictum est ad presens de significatis vrine sufficiens est quantuz ad nostram opinionem.

¶Cap̄.xxv. Quod est de signis egritudinum membrorum intrinsecorum et extrinsecoruz in generali.

Einceps nos dicemus de signis cuiuslibet egritudinis in mēbris manifestis et occultis. Et fm qō dictum est quedam egritudinū sunt in membris extrinsecis:et sunt manifeste per se:et significatio in istis non est necessaria nisi in causis. Sed egritudines

que sunt in partibus intrinsecis tribus modis significatiõe indigent: vnus est ex parte mẽbri patientis. Secundus est significatio qualitatis egritudinis. Tertiꝰ est significatio egritudinis cause. ¶Et incipiemꝰ a significationibus egritudinũ intrinsecarum. Et dicemus qõ iam dictum est ꝙ egritudines complexionales habent duas species. videlicet materialem et non materialem. Et he due species aut toti corpori cõmunicãt aut parti. Et quãdo materialis egritudo est in vno mẽbro: aut fixa est in vijs suis aut in eiꝰ essentia: sicut apostemata ẽt vlcerationes. Et significatio illius q̃ est in vijs est de genere significationũ extrinsecarũ vel intrinsecarum egritudinũ. Sed apostemata intus et extra fieri possunt. Sed egritudinum officia liũ quedã fiunt in partibus extrinsecis corporis: sicut dilatatio et dissolutio que fiunt manifeste sensui: et quedam fiunt in partibus intrinsecis corporis: sicut opilatio: lenitas et asperitas mẽbrorum.

¶Capꝫ. xxvj. Qõ est de signis febris effimere.

INcipiemus a mala complexiõe vniuersaliter totum corpus ambiente que febris nuncupatur ꝛ incipiemus a febre diei. Et dicimus ꝙ ipsam semper precedit aliqua ex extrinsecis causis efficientibus: excepto ꝙ hec in ipa nõ est ex signis propijs: qõ est: quia cũ feb. diei semper hoc inuenitur. Sed nõ conuertitur: vt semper talib⁹ causis stãtibꝰ necessario febris adsit. Et ꝓptereã instandũ est vt signa propria cognoscamus et etiã cõia ad credulitatem fortificandã adducamus: et etiã quia valent ad contrariũ remouendũ. ¶Et huius febris signa propria sunt duo. Unum est quod pulsus in hac febre varius non est: quod est: quia varietas nõ fit in putridis febribus nisi propter humorũ multitudinem aut malitiã. Secũdum est ꝙ vrina suum naturale sedimẽ non mutat: quia in hac feb. vrina nõ mutat nisi colorẽ: ꝛ ypostasis non egreditur a solito: nisi propter humorum putredinem. Et ob hoc necesse est vt in hac febre ypostasis a solito non mutetur: et ex significatiõibus aliquãdo erit vt in hac febre accidentia fortia non sint et est lenti caloris non inflãmãtis ꝛ vtplurimum semel accidit vel forte ter aduenire põt: ꝛ dicitur ꝙ qñ patiens intrat balneũ et horripilationez non sentit ꝙ tunc est effimera. ¶Et he sufficiũt significatiões in febre diei.

¶Capꝫ. xxvij. Qõ est de febribꝰ putridis ꝛ de earum signis.

DIcamꝰ de putridis: harum febrium vniuersaliter due sunt species: vna in omnibus venis fit: et alia fit in humoribus digestionis membrorum. ¶Et differentia que est in his duabꝰ speciebus talis existit: quod est quia febris q̃ fit ex materia existente intra venas: interpolationẽ nõ hz nec̃ thypũ: cuius paroxismꝰ aliquãdo plus fortificetur alijs diei temporibus. Sed febres quaruz materia est extra venas

habent interpolationem circuitus ꝛ thypos. ¶Et causa ꝓpter quam habent circuitus est quia humor qui putrefieri debet non putrefit simul ꝛ semel: quod est quia in eo preparatio putrefactionis non est cōpleta: sed paulatine in putrefactione ꝓcedit: et hic sequitur modus ordinationis: quod est: quia hec operatio ꝑm aliquem modum est naturalis: qđ est: qz natura in hoc regimen habet: eo ꝙ est putrefactio cum digestione: et ꝓpterea varietas ordinationis in circuitibus signū est malum: ꝛ nō est hec operatio attribuenda calori putredinali simpliciter: ſz calori naturali: eo ꝙ i materia nō naturali operatur sicut in multis vijs nature reperitur. Et rationes Galeni quibus conatur attribuere ordinem circuituum substantialiter calori putredinali hic infrangūtur: ꝛ nostras radices naturales non sequuntur que super philosophiam ꝛ metaphysicam inscribuntur: ꝛ qui illas nō intelligit hoc nō confitebitur. ¶Et ꝓpterea mea sententia penit⁹ est ꝙ natura istos circuitus cuz calore intrinseco operatur: cui⁹ supuenerit huic calori aliquid extra naturā in quātitate aut qualitate: in eo qđ est agens in materia non naturali videlicet in humore egritudinē faciente. ¶Et accidens ꝙ cum humore aduenit est simile i hoc accidenti quod aduenit cum cibo: quod est quia incontinenti sumpto cibo ītrigidamur. ¶Et non est inter hec duo differentia nisi ꝙ accidēs quod aduenit ꝓpter cibum est naturale: quia cibus est naturalis: sed qđ aduenit cum humore est preter natu-

ram: quia calor cum materie primo obuiat sepelitur: et postmodum assumit victoriam sup ipsam: et augmentando ad suum reuertitur esse quando ipsius digestio fuerit perfecta. ¶Et iam bene exposuimus omnia in tractatu quem fecimus super libro de febribus Gal. Et ille ordinationes circuituum diuersificantur ꝑm naturam humorum: et quantitatis facientis febrem secundum ꝙ infra dicemus. ¶Et causa quare febres que sunt intra venas interpollationem nō habent: est quia quando in partem humoris putridi calor accēditur non potest ipsum natura dissoluere: donec alia particula accendatur: et hoc propter solidationem vasorum contingit: ꝛ propter eandem causam etiam thypus non fit: et etiam quia illud quod ex eo dissoluitur a mēbris sensibilibus non sentitur. Sed putrefactio que in humore fit qui extra venas est: huic contraria existit: propter euaporationem que per porositatē membrorum fit: et propterea sunt in istis circuitibus thypi propter sparsionem humoris pungitiui super membra sensibilia aut humoris ventosi: ꝓpterea quia thypus magis appropriandus est humori mobili ventoso cꝫ fixo. Et signa ꝓpria febriū putridarū sunt duo: vnū est ꝙ vrina in principio hypostasim nō hz: ꝓpterea quia calor est impeditus propter humoris digestionem: aliud est quia pulsus est vari⁹ et diuersus. Item alia sunt signa istarum febrium a signis significātibus duas species repletionis: hoc est secundum vasa ꝛ ꝑm virtutem. Ista sunt ꝓpria signa

Gal

vniuersalitatis febrium putridarum.

¶Capi.xxviij. Qō est de signis febris colerice.

SEd signa propria vnicuiq; se. sūt hec. Sciasq; signa se. q̄ fit ab humore extra venas et in febre colerica sunt typus fortis pungitiuus. Et pulsus in principio istius se. est paruus rarus et debilis: ꝛ hoc est ꝓpter humorem qui calorem obtuit naturalem: ꝛpropterea refrigeratur corpus in principio paroxismorū: ex eo q; calor naturalis ab humore opprimit̄ putrido. Et quādo calor extraneus generat⁹ in humore putrido calori naturali admiscetur: tunc crescit ꝛ per totum corpus augmentatur: ꝛ ꝓpter hoc pulsus in eodem statu non permanet: sed propter caloris crementū crescit ꝛ fortificat. ¶Et vrina in hac se. pro maiori parte est ignea: ꝛ patiens penitus affligitur siti: ꝛ aliq̄n his iūgitur amaritudo oris. Et dicit̄ q; quādo hec feb. dicitur pura ipsi⁹ paroxismi ad plus vsq; ad duodecim horas prolongātur: ꝛ circuitus huius febris est tertianus: sed tamen nō conuertitur quia non est necessarium q; omnes febres que habent circuitū hunc sint de colera. Sed possibile est vt sint due q̄rtane aut due quintane: ꝛ hoc non accidit nisi in principio egritudinum. Ista sunt signa ꝓpria huius se. ꝛ aliquando significationes iste rebus cōmunibus fortificantur: hoc est quia cōplexio: aer: et as: ꝛ aliud regimen huic humori cōparantur. Et aer cuz hoc humore cōparationem habet modis duobus. vnus est ꝑm suum tempus naturale: vt est estas que est calida ꝛ sicca: alius est q̄n egreditur suum cursum naturalem ad caliditatē ꝛ siccitatem: cuius tempus per sui naturaz debeat esse frigidum. ¶Sed febresque paroxismos nō habent istis cōmunicant exceptis circuitib⁹ et typo. Et in hoc genere ingreditur febris que causon nuncupatur cuius materia intra venas est: ꝛ maxime circa os stomaci: ꝛ epar posita est: propterea in hac feb. non est rigor. Et sitis fortis huius feb. ꝓprium signum est. Et peior specierum causonis est illa que fit a colera zinaria aut prassina. Et illius paroxism⁹ lōgus est propter inobedientiam humoris illius ad digestionem recipiendam.

¶Cap̄.xxix. Quod est de signis febris flegmatice.

ACcidentia magis propria huius febris sunt quia in ꝓncipio extrema infrigidantur ꝛ est tempus frigoris longū: sed paulatim inualescit. Et q̄n icipit calor apparere redit frigus ꝛ fortificatur super eū. Et tempus paroxismi istius se. 18. occupat horas: ꝛ calor istius febris non est mordicatiuus nec furiosus: ꝛ ꝓpterea primitus tactui non manifestatur. Et huius febris pulsus rarior et minor est pulsu febris tertiane in quolibet. 4. suorum temporum. Et vrina in hac febre est subtilis ꝛ alba aut spissa ꝛ obscura ꝛ si calor putredinalis est fortis ꝛ flegma purū non est: tunc possibile est vt vrina sit rubea ꝛ palpebre patientis tumide erunt. Et in pluribus horum patientium os stomaci est frigidum: ꝛ si vomitus eueniet

flegmaticum enoment. Et adnentus ipsius paroxismi omni die signum proprium non est q2 due tertiane hunc, eundem faciunt paroxismuz. Paroxismus longus est propter ipsi9 humoris tarditatem: 2 paroxismi ipsi9 plus continuantur q3 colere paroxismi: quia iste humor putrefactioni magis est appropriatus: Et adhuc propter longitudinez paroxismi aduenit humori non corrupto preparatio putrefactionis propter longam moram caloris extranei in corpore diu permanentis: 2 hoc propterea accidit quia calor febris hui9 est tēperatus 2 subiectum habet humiditatis. Sed in feb. colerica quia calor extraneus cum ea accensus cito transit non est tempus preparans ad putredinem in parte non putrefacta et vniuersaliter in hac febre calor intrinsecus est valde sepultus: hec enim est causa ad plus cōtinuādos i hac febre paroxismos. Et deterior harum febrium est illa que ex flegmate fit vitreo. Et similiter etiam aliquando cognoscitur hec febris: aere: etate: 2 cōsuetudine 2 complexione: quia hec comparationem habent cū humore hanc faciente febrem.

¶ Cap. xxx. Quod est de signis febris quartane.

HEc incipit cum frigore grauī: ita q3 tunc accidit patienti stridor dentium. Et patiens tunc sentit membrorum confractionem et hoc fit propter frigiditatem ipsius humoris et granitatem. Et pulsus isti9 febris est tardus: rarus: 2 paru9: plusq3 fit in flegmatica: hoc dico in principio paroxismi: et dicitur q3 in augmento maior est quā in flegmatica: quia calor in hac febre manifestatur 2 febris fortior existit. Et colores vrine in hac feb. variantur: nam aliquando est alba et subtilis ad viriditatem declinans: et aliquando nigra 2 grossa ad rubedinem declinās: et vt plurimum hec febris alias sequitur febres. Et tempus huius febris est longum: 2 tempus reuolutionis ipsi9 est dimittens duos dies: 2 inualescit tertium. Et quartane circuitus est quasi sicut proprium signuz in hac febre: propterea quia non inuenitur talis circuitus in aliqua alia febre simplici vel composita. Et maior pars hanc patientiū sunt splenetici. Et fortificatur significatio in hac a rebus communibus sm q3 in alijs dictum est: vt ab aere et ab etatibus: et a complexione: et a signis significantibus dominium istorum humorum.

¶ Cap. xxxi. Quod est de signis se.que in arabico nominat michabecha: 2 est sanguinea.

Hec febris typum non habet: eo q3 sanguis eā facies est in venis: excepto si fieret ppter apostema nominatuz flegmon: q3 in aliquo mē brorum principaliuz esset generatum: sicut in epate 2 etiā dyafragmate: quia tūc in hac febre essent paroxismi tertianarij similes colere paroxismis: quia sanguis quando supercalescit ad naturam declinat colere: et propterea in hac febre non est differentia inter seb. colericam que habet materiam intra venas et istam nisi in magis 2 mi

nus: quia non potest in corpore fieri febris de colera pura solū: quia talis febris de colera de necessitate mortifera esset: qđ est: quia colera non est apta recipere aliquam digestionem: nisi in hoc quod cum sanguine est admixta: aut cum materia qua nutriuntur membra radicalia: hoc est sanguis dealbatus. ¶Et signa que significant hāc febrem sunt signa dominiuz sanguinis significantia: et iam nos narranimus ipsa. ¶Et pulsus hanc patientis est in vltimo magnitudinis et fortitudinis. Urina est rubea et grossa et suspiria: et inquietudines sunt propria i hac egritudine et in colerica. ¶Excepto quod i egritudine illa fortiora existunt. Et alienatio mentis propria est in febribus acutis. Gal. Et verba Galeni varia sunt in hac febre: quia aliquando dicit quod est colerica continua: ꝛ aliquando dicit quod est aliud a colerica: et quod non debet attribui colerice: nisi quia non habet putrefactionem perfectam: quia natura istius febris est media inter febrem diei et febrem putridam: et sententiam meam tu iam nouisti. Item febris ista non habet nisi vnum periodum: et in illo aut soluitur aut occidit. Et aliquando incipit lenta et semper ad vltimum fortitudinis crescit: et aliquando est contrarium: et aliquādo in vno permanet statu: et causa huius paroxismi alias per alios multotiens dicta est. ¶Ista sunt signa cognitionis febrium simplicium: et qui simplices cognouerit compositas cognoscere poterit: et ista exempla non fuerūt data niſi per modum similitudinis: quia raro inueniuntur. Et adhuc quia maior pars accidentium que in his febribus tibi narrani nonverificantur niſi in febribusque sunt de materia humorum naturalibus propinquorum. Uerbi gratia: quia paroxismꝰ febris colerice maioris duodecim occupat horas: quando colera naturalis est putrefacta. Sed quando vitellina aut zinaria putrescit: tunc longior erit paroxismus: et accidentia erunt pessima: ꝛ pauci euadunt et maxime ex zinaria: eo quod aptitudinem digestionis non habet: quod est: quia quandocūq; humor adeo contrarius est vt complexio corporis non possit agere digerendo super eū: tunc febris deteriorem exitum habet et quandocunq; potentie ppinquior est: tūc febris salubrior est.

¶Cap. xxxij. Quod est de cōpositione febrium.

ET scias quod compositio febris est a causa locali: aut a causa materiali. Prie mō. Item cause materiales tres habēt modos: vnꝰ est quando duo miscentur humores: et tunc materia febris fit inter illos duos humores simplices qui singulas possunt facere febres: et etiam accidentia tunc ex his mixta erunt. Seō mod ¶Item alius modus est vt vna sit putrida: et alia sit ethica: tertius modus est vt vnus modus faciens febrem sit cum apostemate et alius sine. Ter tio m ¶Et aliquā do componuntur due febres et miscentur earum paroxismi absq; eo quod materie misceantur: et hoc propter causas locales accidit: sicut possibile esset vt

vna esset ltra venas: ⁊ alia esset extra: et in hoc genere locatur feb. que emitriteus nuncupat.

¶ Et aliquādo humores febrē facientes erūt vicini sed nō mixti. Et possibile est etiam vt omnes iste species adinuicem ꝯponantur. ¶ Et etiam potest vnꝰ modꝰ cōpositiōis dici vt scd̄m magnitudinem et paruitatem: et ꝑm fortitudinē ⁊ debilitatez: hoc est vt causarū efficientium vna sit fortis alia debilis.

¶ Cap. xxxiij. Qd̄ est d̄ signis febris ethice.

Hec febris tres habet secūdū q̄ ab alijs dicit: ⁊ accidentia in hac ꝑm plus ⁊ minus diuersantur: ⁊ accidentia eiꝰ occulta sunt in principio et quandoq̄ videbis corpus cū calore cōtinuo lento vltra dies tres: qñ non in corpore incipit manifestari: tūc vni lente ꝯtinue assimilat. Et si patiēs eā q̄si nō sentit: nec hz putridarū febriū significationē opinādū ē ipaz eē ethicā. Itē post horas tres ab assūptiōe cibi patiētis pulsum cōsiderare debes: et caloris quātitatē: ⁊ si calorē inueneris augmētatū: et pulsum velocē: aut in aliqua dimēsione magnificatū: tūc istā febrē ethicā iudicabis: qd̄ est ꝓpterea qꝛ membra malam complexionez acquirunt calidam: de natura nutribilis est sibi nutriens assimilare necesse est vt cibus corpori adueniens calorem extraneum debeat adipisci: quānis cibus ille frigidus sit aut non: et propterea tunc febris fortificatur: et accidentia augmentātur: quod in putridis non conuenit: propterea quia calor extraneus in illis radicaliter non est fixus in membris que in cibum agere debēt. Et cause que ab alijs medicis dantur accidētales sunt sicut fabule cantatorum: quia dicunt quod cibus in talibus patientibus ⁊ corporibus est secundum similitudinem aque super calcem proiecte: quia impossibile est vt virtus nutribilis a nutriente tantum sit elongata vt ipsum eidē sit contrarium. Sicut aqua calci. reperitur enim quod vnumquodq̄ istorum alterum corrūpit. ¶ Et raro hec febris accidit nisi post alias febres sicut post effimeraz in corporibus ad hāc paratis aut post aliquam ex febribus putridis. Et quādo fortificat hec febris marcescit corpus infirmi et siccatur pellis eius: et deformatur facies ⁊ ꝓfundantur oculi. Et cum venerit ad vltimum gradum ethice videbis oculos eius quasi aspersos cinere sicut videtur in oculis eorum qui tangunt puluerem et contrahuntur palpebre inferius sicut accidit patiēti subeth et pellis frontis est tensa et sicca quasi corium preparatum: et timpora habet tersa: auricule et palpebre citrini fiunt coloris. Et pellis mirach ventris fit sicca et rugosa: ⁊ pulsus eius est tensus sicut chorda: velox et debilis et vrina est oleagina. Alia vero signa istiꝰ febris manifesta sunt et in libris spicatorum plene enarrata: vnde non est necessarium ea reiterare.

Cause vane et accidentales.

¶ Capitulum. xxxiiij. Quod est de signis apostematum sanguineorum.

Deinceps volum' loq̃ de signis apostematum. Et dicimusq̃ signa apostematum sanguineorũ sunt rubedo coloris cum forti calore: et rubore: ꝛ dolore magno. Saluo q̃ mẽbrum nõ sit insensibile: et cum hoc extensionem habeat et hec sanguinis apostemata diuersificantur ſm magis ꝛ min' ¶Et scias q̃ in apostematibus istis sanguis mundus est a putredine: sed quãdo putrescit generatur pustula: que dicitur pustula: ꝛ signum istius apostematis est quoniam est maioris inflammationis valde flegmone: quin his apostematib' febris est ꝛra: ꝛ in hoc genere sunt apostemata que fiunt in subascellis ꝛ inguinibus.

¶Capitulũ. xxxv. Quod est de signis apostematum colericoꝝ.

Et signa colericorũ apostematũ sunt coloꝛ̃ citrinitas et humoꝝ subtilitas ꝛ doloꝛ fortissimus sine extensione ꝛ formica de ambulatiua huius generis est.

¶Capm. xxxvj. Quod est de signis apostematũ flegmaticoꝝ.

Et signa flegmatici apostematis sunt coloris albedo cũ priuatione doloris etiaꝫ si cõprimũtur: ꝛ vniuersaliter ista apata sunt apparẽtia ꝛ oculis discreta: ꝛ simplicia sunt Et in cognitiõe nõ idigent forti pscrutatiõe: cõposita tamẽ indigent fortiori ꝛ illa q̃ pparationẽ simpliciũ accidẽtiũ cognoscẽt.

¶Capm. xxxvij. Quod est de signis apostematũ melẽcoliconꝝ.

Sed apata melencolica cũ flegmaticis cõmunicant in doloris priuatione: saluo q̃ in tactu durioꝛa: ꝛ i coloꝛe obscura: ꝛ cãcri ẽt ab hoc genere existunt: et sic denominatur eo q̃ cancroꝝ pedib' assimilatur: eo quia vene que eos circũdant sunt sanguine nigro replete. ¶Ista sunt signa apostematum que in partib' exterioꝛib' coꝛporis apparent. Sed de his que intrancis partibus coꝛporis fiũt: dicam cũ egritudines membroꝛuꝫ interioꝛũ enarrabo. ¶Egritudines vero q̃ in superficie cutis apparent sunt sicut variole: ꝛ moꝛbili: scabies: lepꝛa: ꝛ morphea: ꝛ similes his: et quedã ipsarum signa habẽt pronostica anteq̃ fiant: qõ est: quia signum pnosticum lepꝛe est raucedo vocis: et grossicies eius: ꝛ anhelit' strictura: ꝛ rubedo faciei: aliquãdo ad obscuritatem tendentis cũ faciei inflatione: ꝛ albedinis oculoꝛuꝫ obscuritate et rotunditas etiã oculoꝛum signum est maximuꝫ denotãs lepꝛam. ¶Sed variolaꝝ signa pnostica: sunt fe. cõtinua ꝛ faciei inflatio: ꝛ timpoꝛum et grossicies venarum cum rubedine: ꝛ nasi pꝛuritus: ꝛ guleꝛ ac colli grossicies: et hec egritudo solũ semel aduenit patiẽti. ¶Et scias q̃ omnis pustula q̃ in superficie coꝛporis fit cũ febꝛe est signũ expertũ q̃ ex genere egritudinũ pestilẽtialiũ manant et maxime que ex melẽcolico fiũt humoꝛe: ꝛ cũ aperiuntur adue-

Eg
tud
nes
in s
ficie
cuti
app
rent

nit eis escara similis ignis cõbustioni.

¶Capit.xxxviij.Qđ est de crisi in generali.

ET qr febres r vniuersaliter acute egritudines nõ sanant nisi p crisim: deinceps narranda sunt signa crisim laudabilẽ r inlaudabilem significantia. Et dicim⁹ q crisis cognitio quinqz rebus habet. Una est cognitio siue discretio egritudinũ q̃ crisi sanant ab his q̃ sine crisi sanant. ¶Secũda est cognitio signorum significantiuz q̃tor egritudinũ tẽpora: qr nõ i quolibet istorũ tẽpoꝝ fit crisis laudabilis. ¶Tertia est cognitio speciei euacuationis illi⁹ rei q̃ egritudinẽ facit: qđ est: qr q̃ euacuant qñ egritudini sunt incõuenientes: tunc sunt inlaudabiles. Et quãdo sunt cõuenientes egritudini sunt laudabiles. ¶Quarta res est proprie i essentia crisis aut in ipsius pronosticatione. ¶Quinta est cognitio dierũ in q̃bus crisis fit laudabilis aut inlaudabilis. ¶Et post hoc euenit cõmemoratio bonorum r malorũ signorum in egritudine qualibet que cõsumitur p crisim vel sine crisi: r signorum bonorũ significantiũ super liberationẽ. Et dicimus q discretiones egritudinũ que crisi terminant ab illis q̃ sine crisi terminant sunt he que finiunt dissolutione occulta aut manifesta: et habent a lõgitudine egritudinis aut ipsius breuitate: qđ est: qr crises non fiunt manifeste nisi in egritudinib⁹ que breui tempore finiuntur. Et longitudo egritudinis atqz breuitas a natura essentie egritudinis cognoscit: r similiter a reb⁹ extrinsecis que illis similes aut dissimiles iudicant: sicut aer: clima: dieta: r exercitiũ r silr complexio r etas. Et aliqñ breuitatẽ r longitudinem egritudinis cognoscimus a natura membri patientis sicut ãpata que i mẽbris principalib⁹ generantur. Et multotiens ab accidẽtibus cognoscimus: qđ est: qr quedaz accidentia breuitatem: et quedam longitudinem significãt. ¶Item maior pars accidẽtiuz que in supfluitatibus corporuz apparent ex signis digestionis et priuationis eiusdẽ simili mõ significãt sup egritudinũ tempora in longitudine r breuitate: r nõ solũ ex parte qualitatis: verũ etiam ex parte quãtitatis. ita q̃ qñ erunt multa citã consumptionẽ egritudinũ significabunt: r qñ erunt pauca cõtra riuz denotabũt. Et egritudines que naturaliter sunt breues sũt colerice aut sanguinee: siue cuz apostemate mẽbrorum principalium fiunt aut non: quod est: qr tertiana pura terminuz quatuordecim dierum non excedit: et aliquando per spacium septimane vnius consumit: r si fuerit intra venas acutior erit: r secundum istum modũ est in sanguinis febre: eo q̃ est in vltimo acuitatis. ¶Et scias q̃ antiqui non dixerũt ista nisi in egritudinibus acutis que terminant in quatuordecim diebus vel ifra: et hoc nõ inuenitur nisi in istis duob⁹ generibus febrium: r in apostematibus sanguineis et colericis. Sed flegmaticarum febriũ tẽp⁹ est lõgũ: r digestiõis signa i eis jañ tres septimanas nã apparet: r aliqñ ad spatium

plurium mẽsium extenduntur. Et q̃ ex cõpositiõe ex flegmate ⁊ colera sunt: iter has medie existũt. Et melẽcolice spacio septẽ mẽsiũ extẽdunt: ⁊ qñ res extrinsece egritudini ꝓportionant: vt cõplexio: etas: ⁊ regimẽ: ⁊ he sũt cause lõgitudinis et breuitatis egritudinis. ¶ Et adhuc sunt egritudines habentes proprietatez ex sui natura lõgitudinis ⁊ breuitatis: verbi gratia: vt iuuenis habẽs colericã febrem ex pura colera: et i regiõe calida: ⁊ tpe calido: ⁊ cũ regimie calido: et cõpletione calida: dico q̃ hec egritudo finietur oino añ septimũ diẽ. Et ecõtrario i sene habẽte febrẽ ex melẽcolia: ⁊ i hyeme: ⁊ regiõe frigida: ⁊ melẽcolice cõplexiõis: ⁊ regimẽ ei sike: dico q̃ hec febris nõ eradicabit vsq̃ ad sex menses. Et qñ nõ cõueniũt hec cũ egritudine erit lõgitudo ⁊ breuitas ꝑm ꝓportionẽ multitudinis ⁊ paucitatis ab eadez. Sz accidẽtia significãtia breuitatẽ egritudinis sunt fortitudo caloris ⁊ pulsus: magnitudo et velocitas: ⁊ vr̃ ois fortis egritudinis motꝰ a forti ꝓuenit calore: ⁊ caloris corpis subita ꝑmutatio ad citrinitatẽ: vel ad rubedinẽ subito vel ad maciẽ. Sz accidẽtia significãtia sup longitudinẽ sunt his ẽ̃tia: ⁊ mediocria significãt mediocritatẽ iter longitudinẽ ⁊ breuitatẽ. Sz signa significãtia sup q̃tuor egritudinũ tpa q̃ ꝓueniũt ad crisim aut nõ: hec sunt. Scias q̃ signa ꝑncipij egritudinis sunt qñ accidẽtia ꝑz vnũ modũ inueniunt ⁊ nõ fortia: verbi gra: tpa afflictionũ tũc erũt equalia quẽadmodũ tpa tũc q̃tis talia erũt: et de hui⁹ tpis ꝓprietate est vt nullũ digestionis signũ in vrina ostẽdatur: vel i sputo nisi egritudo pranior efficiat. Et signũ augmẽti est qñ egritudinis accidẽtia accrescũt: ⁊ tũc tꝑus afflictionis plõgat ⁊ tẽpꝰ q̃tis breuiatur. Sed anticipatio paroxismi augmẽtũ egritudinis nõ significat si cũ hoc lõgitudo tpis aut fortitudo nõ adiũgeret: qõ est: q̃ qñ anticipatio poxismi a fortitudine et velocitate egritudinis causat: tũc necessario sequitur lõgitudo poxismi ⁊ fortitudo. Sz qñ cã ãticipatiõis est digestiõis aptitudo ⁊ hꝰmox subtiliatio: tũc paroxismꝰ fortior nõ erit: ergo ãticipatio sola augmẽti signũ nõ est. Et signũ q̃ augmẽto ꝓpriũ existit est digestionis manifestatio: hoc est vt nebula suspẽsa in medio vrine videat: aut in supficie ipsiꝰ. Et signa statꝰ sunt q̃si silia principij signis ꝑm tẽpꝰ: ẽgnis ꝑm patiẽtis vires diuersificentur: ⁊ tunc in digerendo complet suã actionem natura: cum in vrina completa digestio reperitur. ¶ Et Q
scias quod non est necessarium vt in hoc tempore accidẽtia fortia sint: et si q̃sieris que sit causa quare tempore status natura debilitata digestionem ostẽdat: et in tempore principij virtus fortis digestionem occultet: et hꝰ contrarium sequi debet: quia fortitudo nature debet opponi inobedientie materie. ¶ Respondemus quia est R
semper vna comparatio temporis inter agens ⁊ patiens: et sicut forma ⁊ efficiens proprium et ordinatum tempꝰ habet sibi ad agendum: similiter materia habet sibi proprium et determinatum tempus ad patiẽ-

dum: ⁊ quãuis forme veraciter tempus non attribuat̃: sed materie: tñ hoc est dictũ in formis abstractis: verumetiam in formis relatiuis hoc potest dici qđ dictum est. ¶ Et declinationis temporis signa sunt quando accidentia alleuiantur: et natura egritudini dominat̃. ⁊ paroxismi abinuicem elongant̃ ⁊ breuiores efficiunt̃. Et sicut antici patio sola paroxismi non est signuz augmenti. sic postpositio sola non est signum declinationis quod est: quia postpositio a paucitate materie fieri põt et a nature debilitate.

¶ Capi.xxxix. Quod est de specibus euacuationum que fiunt in crisi.

ET species euacuatiotionũ que in crisi fiũt ſm hunc moduz sunt videlicet per fluxũ vẽtris: vomitũ: sudorẽ ꝑ vrinam: ⁊ sanguinis per nares fluxum: et fluxũ emorroydarũ ⁊ in mulieribus per mẽstrua: et aliquando crisis fit per apostemata: tamẽ illa crisis laudabilis non est nisi fiant apostemata in ignobilibus mẽbris: et aliquãdo fit per pustulas iuncturarum. Et vnaqueq; species istarũ euacuationum in aliqua egritudine propria est vt plus ⁊ maxime qñ crisis laudabilis est. ¶ Crisis febrium colericarum per vomitũ: aut fluxum ventris: aut sudorẽ: aut per vrinã fit. Et sanguinearum per modũ alicuius exitus sanguinis fiet. ⁊ etiam aliquando a cõmunicatione q̃ membꝝ patiẽs cũ alio habet iuuat̃ euacuatio. Sicut apostema cerebri creticat pluries per fluxum sanguinis narium quã emorroydarũ fluxũ: ⁊ qđ in gibbositate epatis: creticat ꝑ vrinã ⁊ qđ in cõcauitate est per fluxũ vẽtris terminat̃. Saluo ꝙ egritudo sanguinea nõ sit: aut per emorroydas aut ꝑ mẽstrua si sanguinea sit. Sed crises que sunt per apostemata aut per pustulas vtplurimũ in egritudinib⁹ lõgis fiũt: q̃ quidem mortifere crises in fine sunt ꝓpter apostemata q̃ in mẽbris principalibus fiunt. ⁊ propterea precipit. Y. in aliq̃b⁹ istarum egritudinũ euacuationẽ ĩ p̃ncipijs fieri: sed non digestionẽ expectare.

¶ Capi.xl. Quod est de diebus creticis.

ET dies manifesti laudabilis crisis: sunt dies qui a p̃ncipio egritudinis per quaternariã enumerant̃ cõputationẽ: horũ prim⁹ est quart⁹ ⁊ scđs est. vij. eo qđ. iiij: hic vtrisq; cõmunicat: ⁊ post hũc. xj⁹. nõ cõmunicans ⁊ post hũc. xiiij. ⁊ post hũc. xvij⁹. cõmunicãs ẽ: ⁊ post hũc. xx⁹. cõicat: ⁊ p⁹ hos. xxiiij⁹. xxvij⁹. xxxj⁹. xxxiiij⁹. xxxvij⁹. ⁊. xxxx⁹. ⁊ vltra. quadragesimũ: sũt egritudines cronice ⁊ quasi non vltra apparent crises manifeste ⁊ ante vigesimuz fiunt per quartanariã computationem: et hoc fit quia fiunt in quartis: et in quartis antecedentibus indicantur sicut crisis que fit in septimo q̃ indicatur in quarto bono signo ĩ quarto apparẽte sicut nebula alba suspensa: ⁊ vndecimus q̃rtũdecimũ indicat: ⁊ decimusquartus decimum septimũ indicat: ⁊ decimusseptimus vigesimum

indicat:ſz poſt vigeſimū nō fit i dicatio niſi p ſeptimanas.ꝛ iſti dies oēs pro maiori pte laudabiles ſunt:et in eis maior pars criſium fit. Sz ſunt alij q̄ in bonitate iſtis propinqui exiſtunt ꝛ ſimiliter laudabiles exiſtūt q̄ non creticanti ꝓpter longos circuitus ſicut tertiꝰ:quartꝰ ꝛ nonus:ꝛ decimus tertiꝰ:ꝛ decimus nonus:ꝛ vigeſimus primus.omnes em̄ hi dies nullā habēt vim indicatiōis criſis: ſed nonꝰ pro maiori parte indicat vndecimū. Sed dies quibꝰ plurimū fit mala criſis eſt ſicut ſextus:ꝛ hic eſt peior oīuz:ꝛ vt plurimū in eo fit mala criſis. Sz q̄rtꝰ eſt indicatiuus huiꝰ:hoc eſt qñ malū apparet ſignū: ſicut eſt nebula nigra:ꝛ poſt illū in malitia exiſtit. xijꝰ.ꝛ poſt hūc.viijꝰ.et poſt hūc. xꝰ.ꝛ poſt hunc.xvꝰ.ꝛ poſt hunc. xvjꝰ.ꝛ poſt hūc.xviijꝰ.ſz raro in. xjꝰ.fit criſis. ¶Et debes ſcire q̄ iſte criſes a principio egritudinis cōputant:ꝛ eſt qñ manifeſte in opationibꝰ leſio apparet: excepto i pariēte: qꝛ ab ipſo partu incipere debemus q̄uis egritudo poſt partū p triginta dies ſenſibiliter extitiſſet: et breuiter hę regule dicta.Ÿ. ſequunt. Et cecidit diuiſio inter antiquos i his diebus in malicia ꝛ bonitate.Sed iſti dies approbati ſunt a duobus viris:q̄ priores in hac arte extiterūt:ꝛ ſūt.Ÿ.ꝛ.G.ꝛ credit q̄ veritatem dicāt ꝓpter experiētiā eorū multā:ꝛ cauſa horum p plurimos dicta eſt.Et qō nobis videt; ex hoc declaratum eſt a nobis ſuper accuſam Aui. quā cōmētati fuimꝰ. ¶Et ſcias qō dies q̄uis verificent in criſi neceſſitatē nō habēt:ſz veritatē habēt ſm plus:qꝛ Raſis dicit q̄ Raſis.

exptus fuit in infirmaria relenſon in pluribus decēmiliū hominum:ꝛ in multis ipſorum verificati ſunt iſti dies laudati: et in multis veritatis vel veritatē liberationis dies reprobati habuerunt.aꝟ.repleti fuerunt ꝛ ſimiliter egit.aꝟ. egri in malicia gaune:ꝛ hoc pro parte cū Galeno eſt ꝛ pro parte contra.ꝛ Auēzoar.aꝟ.ꝛ pro parte contraria eſt Auenzoar glorioſus: vt Raſis ē teſtificatus: cui in hac ſcientia debet concedi corona qui vixit. iz5.annis :.et in quadrageſimo anno in hac arte operari cepit: ꝛ in bono obijt ſtatu: ꝛ in habitu ſcientie vidit quāta videre ꝛ cognoſcere potuit.ergo ſui libri credendi ſunt ꝛ ipſius teſtimonia.Et resquas iam ſcire poſſumus: quia criſis eſt propinqua ſeu velocitati motus egritudinis:ꝛ furioſitati ipſiꝰ .Et ſigna que in vrina apparent: ꝛ in ſputo:ꝛ pulſus fortitudo:ꝛ egritudinis natura: et contraria harum rerum tarditatem criſis ſignificant:quemadmodum ſi mediocres extiterint mediocritatem ſignificant.

¶Cap.xlj.Qō ē de ſignis ſignificantibus preſentem criſim.

Et ſigna p̄ſentem criſim ſignificantia ſunt accidētia fortia q̄ precedunt ſicut horripilatio fortz:ꝛ oſſitatio fortz: inqetudo:ꝛ alienatio:ꝛ doloris capitis fortitudo:oculorū:ꝛ faciei rubedo:anhelitus ſtrictura:ꝛ tremor cordis:ꝛ pulſus:ꝛ colli dolor: et ventris:ꝛ labij inferioris motꝰ ꝛ mordicatio oris ſtomachi ꝛ tremoris typꝰ:ꝛ vrine cōſtrictio: et ſtercoris:ꝛ fortz ſitis ꝛ his ſimilia. Et hec, ſigna ſi i nocte apparēt

significant crisim in matutinis futurã: ⁊ si in die appareant in nocte ꝓxima crisim futurã significant. Et spẽs crisis cognoscũt ꝓpter humorẽ: aut ꝑm partẽ ad quã mouebit hũor: quẽadmodũ labij citatio significat vomitũ: ⁊ rubedo faciei: ⁊ nasi prurit⁹ sanguinis fluxum significabit. Adhuc spẽs crisis ab indicationis specie cognoscet: qꝛ species crisis speciei indicationis similabit ⁊ cognoscet vtrum ꝑ sanguinis fluxum: aut ꝑ vomitũ: aut ꝑ sudorem: aut ꝑ similia: his ergo q̃nq̃ bona crisis cognoscit causis: vna est vt in statu egritudinis fiat. Itẽ post digõnẽ bonã: ⁊ vt humor q̃ euacuat similis sit humori egritudinẽ facienti: ⁊ ĩ die laudabili fiat: et vt sit bonis dieb⁹ indicata.

¶ Ca. xlij. Quod est de signis ꝓnosticantibus salutem.

ET postq̃ locuti sum⁹ de crisib⁹ bonis ⁊ malis: ⁊ de rebus que pro maiori ꝑte significant in acutis egritudinib⁹ salutẽ vl̃ mortẽ. Deinceps loq̃ volum⁹ de alijs signis ꝓnosticis: ⁊ incipiemus a signis ꝓnosticãtib⁹ salutẽ. Et ista sũt signa q̃ ab oꝑationibus sumuntur: ⁊ ab accidentibus que ab oꝑationib⁹ ꝓueniunt. Et aliquando hec signa sumunt ab egritudinibus que alias egritudines sequuntur.

¶ Pronosticationes que ab accidẽtibus sumuntur sunt sicut q̃n facies infirmi propinqua est sanorũ facieb⁹: ⁊ maxime faciei similis sibi sano existenti: eo qd̃ sanorum facies diuersificantur multum: ⁊ si ita sit signum est salutis: ⁊ q̃n calor equalis est in toto corpore signuꝫ est salutis. Et extẽsio intestinorum absq̃ apostematibus. Et venter mediocris inter grassitiẽ ⁊ maciem: et superfluitates ab eo manantes colorẽ naturalẽ: et substantiam habentes significant salutẽ: et quod in partibus ventris non sit apa: ⁊ qd̃ bñ se contineãt virtutes nutritiue velut stercus: vt sit equale inter grossiciem ⁊ subtilitatẽ: et vt sit coloris aurei: qꝛ tunc est signum salutis illius egritudinis: eo quod stercus significat super bonitatez istius virtutis. Et si vrina sit citrina: ⁊ ypostasim in fundo habẽs albã ⁊ continuam: aut suspensam signum est salutis: ⁊ maxime quãdo residet in fundo: quoniã talis vrina significat salutẽ in febribus: ⁊ in apostematibus ĩtrisecis. Sputum album medium inter grossum ⁊ subtile malo carens odore: ⁊ quod facile expuitur in pleuresi et in peripleumonia salutem significat. Sudor in acutis febribus in die cretico in calore temperatus: in toto equaliter existens corpore albi coloris: ⁊ malo carens odore salutem significat. Fluxus sanguinis narium in febribus sanguineis: in apostemate cerebri: ⁊ intestinorũ ĩ die cretico salutẽ significat. Et signa q̃ ab oꝑationibus sumunt in egritudinib⁹ acutis sũt bõitas rationis: ⁊ sensuũ claritas: bonitas decubit⁹: ⁊ mot⁹: anhelitus temperatus non rarus: nec spissus nec interpolatus: ⁊ pulsus fortis ⁊ paucam habens permutationem ⁊ bonus appetitus sunt signa salutis: quia bonitatẽ oĩuꝫ v̄tutũ significant. Sed signa salutis q̃ ab egritudine sumunt superuenienti sunt vt superueniens sit

contraria cauſis antecedentis: aut vt ipa moneat cauſam egritudinis preambule ad partem diuerſam. Exemplum. Exēplū prime eſt febris ſpaſmo repletionis ſuperueniens: ꝓpterea q̄ cā faciens febrem: vel ipſa febris cauſe facienti ſpaſmum reſiſtit. Siꝛ febris ſuperueniēs doloꝛi vētris: et ſtomaci: aut epatis: aut ſplenis ventoſo a frigida cōplexione generato. Exēpla mēbꝛa ſcōi multa in antiquoꝛū libꝛis inueniunt et dixerūt qñ ſupueneꝛit cauſoni in die cretico rigoꝛ eſt tunc ſignuꝫ declinationis illi⁹ febꝛis: eo q̄ natura expellit ipſum humoꝛem a partib⁹ intrinſecis ad extrinſecas partes. Et quando ſuperueniunt varices podagricis ⁊ artericis ⁊ egritudinib⁹ renū vt nefreticis tūc liberātur. Et qñ emoꝛroyde melē colicis ſupueniūt ſignū eſt liberationis: et q̄ ſubtiliter has res perſcrutat a ſeipſo ex his multa inueniet. Et aliqñ accidit vt vna egritudo alteri ſuperueniat et primam alleuiabit: puta q̄nis perfectā curationē non faciat: ⁊ hoc fiet qñ cauſa egritudinis ſecunde erit ex genere cauſarum prime excepto q̄ ſunt minoꝛes: et debilioꝛes: exemplum huius eſt quod dicit. ℣. acetoſa i diſinteria eructuatio laudabilis eſt. ¶Capt̄z. xliij. Qō eſt de ſignis pꝛonoſticis malis.

ET poſtq̄ locuti ſum⁹ de ſignis ſalubꝛib⁹: deinde volumus loq̄ de ſignis malis. Iſta ſigna in pꝛonoſticatione habēt grad⁹ ſm plus et minus. Et ſumunt ab operatiōib⁹ ⁊ ab accidētibus que ab ipſis operationibus veniunt: ⁊ aliquādo ſumuntur ab egritudine pꝛeceden ti. Et que ſumuntur ab accidentibus ſunt hec vt facies quā dixit. ℣. ſignificans moꝛtem. i. q̄ naſus eſt acutus oculi concaui et aures dependentes: ⁊ cutis: faciei tenſa: et coloꝛ faciei viridis: vel obſcurus: et oculi quaſi cineritij: hec perditionem pꝛonoſticant: eo q̄ iſta accidunt in egritudinibus acutis: quoniaꝫ ſpargitur ⁊ perditur coloꝛ naturalis ab egritudine: ⁊ foꝛtificat contrarium ipſius: hoc eſt coloꝛ extran⁹: ⁊ generaliter hec ſunt ſigna in egritudinibus acutis: et aliquando a foꝛtitudine egritudinis. Et aliquando accidūt hec ſigna in egritudininus cronicis: vt in ethica: et etiam poſt multam euacuationem a fluxu ventris: vel a vigilia immoderata: qō eſt: q̄ diſſolutus eſt coloꝛ naturalis et humiditas: ⁊ coloꝛ extraneus eſt foꝛtificatus excepto vt non pꝛeceſſerit vētris fluxus immoderatus aut immoderata vigilia: quia tunc in malo leuius ſignū eſſet. Et qñ album oculi rubeum fuerit: ⁊ ipſius vene obſcure: aut nigre fuerint ſignum moꝛtis eſt pꝛocul dubio: et maxime in egritudinib⁹ acutis: qō eſt: q̄ nigredo extinctionē naturalis coloꝛis ſignificat: ⁊ albi rubedo repletionem cerebꝛi ex humoꝛibus inflāmatis ſignificat. ¶Eminentia oculi in egritudinibus acutis malū eſt niſi foꝛet ꝓpter oculi obtalmiā: aut pꝛopter vomitū. Qñ ſupercilium: aut labiū: aut naſus coloꝛē luteū habent et obſcurum: moꝛtem pꝛoximā ſignificat. Frigiditas extremitatuꝫ in acutis ſignum malum eſt valde: eo q̄ ſuffocationeꝫ coloꝛis naturalis

in partib⁹ intrinsecis: aut ꝑpter apostema significat: aut ꝑpter humorū frigidorū: abundātiā: et proprii signū est extinctiōis caloris naturalis: ⁊ eodē mō qñ habens te. corpus intrinsec⁹ fuerit calidū et extrinsecus frigidū mortem significat: eo ꝙ apostema calidū denūtiat in interioribus esse: ⁊ ideo calor extrinsec⁹ vertitur intus. Et vniuersaliter quādo calor equalis nō est in toto corpore malum est: qđ est qz significat in mēbris principalib⁹ apostema sicut i cerebro: stomaco: et epate. Quādo lingua pustula botoralia hz cū extremitatū frigiditate mors proxima est: qđ est: qz significat in cerebro: aut in vētre calidū apostema et malū: si digiti et vngues ad obscuritatem sunt declines: et ad viriditatem stante pulsu debili mors vicina est. ⁊ si nigredo adsit cū fortitudine pulsus in die cretico salutē significat. Et similiter quādo sanies in illis locis fuerit aut apostema salutem significat. Et qñ in carne ꝓio apparuerit pustula rubea: deinde ad viriditatem vel nigredinem cōuertitur signū est malum: qñ iam extinctionez caloris innati videt significare. Et si in egritudinibus acutis apparent in superficie carnis minute pustule ad similitudinē granorū milij signū est malū: quia signū est ꝙ materia pancā digestionē recipit: qz dicit. Y. yeteritia veniens ante. 7. diez in acutis febribus malū est: reprobatū est experiētia in oib⁹ nostris terris: ⁊ si veniat in ąnto die laudabile multū est vina ratione: ⁊ maxime in tpib⁹ calidis ⁊ in corporib⁹ calidis. Et hec est ſnia collegiorum medicorū olim persarū: ⁊ indie maioris: ⁊ ꝓ maiori parte illorū de antal. ⁊ possibile est ꝙ istō qđ dixit locū i grecia habuit: qz terra illa hec frigidior existit. Et istō qđ dixit. Y. ꝙ erat signū maluz: est ideo: qz hec est vna ex rebus ex qua ꝓuenit crisis et ois crisis veniēs ante digestionē est malū: ⁊ possibile est ꝙ viderit in terris suis crises veniētes per yeteritiā ante septimuz esse malas ⁊ sine digestione. Et significatio que sumit a rebus exeuntib⁹ a corpore hoc est sicut stercus nigrū ⁊ viride ⁊ fetens: et cū pinguedine in febrib⁹ acutis: qz hec mortem significāt: qđ est: qz nigrū adustionē: pingue mēbrorū liq̄factionē: fetēs corruptionē humorū significat. Et in acutis stercus albū ⁊ liquidum malum est: eo ꝙ significat digestionis debilitatē: ⁊ qz colera adptes superiores ascēdit: et sīr est in vrinis in hac febre. Itē albū stercus futurā yeteritiā significat. Sed stercus habēs colores varios super lōgitudinē egritudinis hz significare ⁊ sup abundantiā diuersorū humorū: ⁊ si cā medicine fuerit salutē ꝓnunciat in qualibet egritudine: ⁊ si in ꝓncipio exierit colera nigra: siue superius vel inferius mortē significat: eo ꝙ cum talis humor apparuerit a ꝓncipio egritudinis significat aut sup abūdātiam ipsius humoris aut super debilitatē virtutis: aut vtrū q̄. Et disenteria ꝓueniens a melencolia aut acetositate mortem denuntiat: quando stercus colere pure assimilatur malum est cū appetitus defectu. similiter casus appetit⁹ cū sanguinis fluxu malum. Nigra ypostasis

in acutis febribus mortē signi-
ficat. eodez modo vrina aquosa
et subtilis perseuerans in pue-
ris mala est: quod est: qr eorum
naturalis vrina dz esse grossa.
Urina aquosa in egritudinib⁹
acutis mortez denūtiat: ⁊ vrina
turbida: que non clarescit mala
est: eo ꝙ significat supra fortitu
dinem extranei caloris aut vi-
giliarum. Urina furfurea et la-
minosa in acutis febribus ma-
la est si viciū renū aut vesice nō
affuerit: qr mēbrorū liquefactio
nem significat. Et signū discre-
tiuum inter vtrūqꝫ est renū aut
vesice dolor: ⁊ vomitus niger: ⁊
screatus existit malus: et si cum
hoc fuerit fetens mortem hz si-
gnificare. Sudor in die nō creti
co apparens ex quo febris alle-
uiationem nō hz maluz est: et si
cū hoc est frigidus in ceruice et
capite maluz est: et si in capite
solo peior: qr longitudinē egri-
tudinis significat: in lenta ⁊ in
acuta significat mortē. Sāguis
guttatim exiens de narib⁹ pau
cus ⁊ niger in causone mortem
significat: qđ est: qr magnitudi-
ne apostematis dicit esse in ce-
rebro. Hec sunt signa accepta
ab operatione. Quando oculi
lumen effugient et inuolūtarie
lachrymauerit signum malum
erit. Et si veloces fuerint et ru-
bicundi: et vnus altero minor
apparuerit: signū est mortis. Et
rubedo oculorū iterū super spas
mum cerebri habet significare.
Et eodem modo quando labia
astringuntur: et quando infir-
mus a capite ad pedes se iacta
uerit mortis est signuz: quoniā
intolerantiā virtutis denuntiat
et vniuersaliter quādo cūqꝫ in-
firmus non steterit ad modum
sani signū est malū: et similiter
quando vult sedere saltando se
det. Et eodez modo qñ se adhe-
ret capiendo seu sustentādo se
vbiqꝫ signum est mortis. Et qñ
infirmus non audit nec videt:
cū debilitate virtutis signū est
mortis ꝓxime: et quādo anheli
tus interdum fortis: ⁊ quādoqꝫ
occultus fuerit malū est: qm̄ per
turbationem mentis significat
quia eorum consuetudo est: ⁊ cū
fuerit anhelit⁹ eius intercisus:
est signū malū: quoniā spasmū
in musculis pectoris esse denū-
tiat. Et somn⁹ quando lesionez
vel dolorē inducit signū est ma
lum. Et signa que ab egritudi-
nibus precedētibus sumuntur
sunt sic sumenda: qr quādo no-
ua egritudo precedente fortior
erit: aut in membro nobiliori si
gnū est malū: sicut si in squina-
tia in quarto die humor ad pul
monē descendat: patiens in se-
ptimo morieť. Et similiter om-
nis egritudo significans egri-
tudinem vel fortitudinem cau-
se efficientis egritudinez mala
est: sicut repletio reumatis in ca
pitibus ptisicorum mala est et
singultus in egritudinib⁹ acu-
tis: qr spasmū significat: ⁊ aliqñ
accidens superueniēs opponiť
egritudini precedēti: sicut ydro
pisis festinantibus post fe. acu
tas.

Si i
gnu
mal

¶ Capl'm. xliiij. Quod est de si-
gnis vniuersalibus ad cogno-
scēdum mēbra intrinseca egra.

Deinceps volum⁹
loqde signis egri
tudinū mebrorū
intrinsecoruz. Et
dicemus qđ iā di
ctū est superi⁹ ꝙ
hic tria requirūtur: vt mēbrum
egrū: et

egrū:et qñditas egritudinis:ꝛ causa egritudinis: et causa hic intelligitur differentia egritudinis:hec est ipsius proprietas: ꝛ ea que istas res significant pro maiori parte sunt accidētia que actionibus et passionibus mēbrorū superueniūt:et hec apparent aut in corpore aut in superfluitatibus corporis. Sed accidentia que dicta sunt pro maiori parte super egrū mēbrū significant: solum quando illa actio aut passio membro cui superueniunt est illi propria. Sicut casus appetitus egritudinez oris stomaci significat. Sed si illa accidentia illi membro non sunt propria:quia illud mēbrū egruz nō significat: sicut priuatio motus digiti nō significat proprie egritudinē solum in digito esse: qō est:qz pōt esse propter egritudinē nerui ad aliud mēbrū venientis. Itē possibile est vt accidēs actioni mēbri superueniēs mēbrū egrū ꝛ egritudinē significat:ꝛ hoc accidit quia hoc accidens propriū ambobus existit: sicut dolor acutus pungitiuus pāniculosum membrū egrotare significat:q̄ hunc dolorē efficit humor coleric⁹. Et oxiremia que cum magna vētositate egreditur significat q̄ egritudo in ore stomaci existit et humor frigidus hui⁹ causa existit. Et mēbrū existens supra dorsuz corporis mēbri in cuius opposito sentit egritudo signū est supra mēbrū lesum in tpe quo erit passio mēbri lesi: sicut dolor qui est sub al'. super ypocundrys significat q̄ egritudo est in stomaco. Et illud qō nō est propriū signuz est sicut dolor ylij: qui pōt esse vt sit egritudo colica: aut egritudo renum. Et exeūtia a corpe sitr sup egrū mēbrū habēt significare a parte quātitatis:ꝛ forma ipsoꝝ. A forma sicut corpuscula: pilus et silia super egritudinē renū: ꝛ squamosuz super egritudinē vesice sine se. corpore existēte. Et significant a parte q̄titatis sicut magni anuli exputi cum tussi a pulmone prouenire significant et parui a fistulis ipsius oriri significant. Item exeuntia a corpore significāt ex parte loci: aut a modo exitus ipsoꝝ: sicut a sanguine ab ano exiente: qz significat q̄ egritudo est aut in intestinis: aut in epatis concauitate: ꝛ si per viā vrine egredit egritudinez in gibbo epatis: aut in renib⁹: aut in vesica significat. Et significatio q̄ a modo exitus sumitur est sicut sanguis exiēs cū tussi qui a pulmone cognoscit venire:ꝛ si cū rasca tione egredi tur: a colatorio venire significat. Adhuc similiter dolor ꝛ pulsus super mēbrū egrū significāt: q̄ruis hec sint ex genere accidētiū actioni superueniētiuz: saluo q̄ illoꝝ actiones diuersificant fm diuersitatē regularum vniuersaliū ꝛ particulariū. Et serrin⁹ pulsus significat q̄ egritudo est in mēbro neruoso. Et vndosus significat ipsam in mēbro carnoso. Sed qñ dolor pungitiuus: et a latere mouetur: significat morbū esse in mēbro pāniculoso. Et si est lentus significat ipsum in mēbro carnoso:ꝛ si est pulsatiu⁹ tunc in mēbro arterioso ipsum esse significat. ꝛ si est latitudinalis sine pūctione significat ipm esse in membro non ossuoso nec in neruoso sicut in splene ꝛ epate: et si extenditur in latitudinē significat ipm in nerno: aut ve-

Serrin⁹ pulsosus. et vndosus

na esse. et si assimilatur fissioni corporis grossi fixi significat q est in lubis aut grosso.itestino. et si sit frangitiuus in membro ossuoso eē significat. ¶Isti sunt modi quibus mēbrū egrum potest cognosci. Actiones vero propie alicuius iterare hic nō opz qz tu hoc scis in libro sanitatis. Sed qō hic est optimū sunt aliquāte distinctiones eoz que ex corpore egrediuntur: z dicimus q exeuntiuz a corpore sunt due species: vna est cuius exitus est naturalis sicut vine: stercoris: et sputi: et alia est cuius exitus naturalis nō est: sicut sanguis: et quorūdā mēbrorū partium.

¶Cap. xlv. Qōest de his q̄ egrediuntur a corpore que egritudines significant.

Accidentia vo exitus eius que exitū hz naturalem nō significāt pro maiori parte nisi quiditatē egritudinis vel causam: z iam de illis secuti sumus. Sed res que exitū non habent naturalē significāt mēbrū egrū pro maiori parte. Et qō hic dicere volum⁹ est signū exitū sanguinis. Et dicim⁹ q sanguis exiēs: aut exit a superiorib⁹ partibus corporis: aut a ptib⁹ inferiorib⁹. Et qui a partibus exit superiorib⁹: aut exit p os: z cū sputo: aut cū rascatiōe: z a colatorio, puenit: aut a stō: z fit cū vomitu: aut a pectore vel pulmone: z fit cū tussi. Sz qui a pulmone puenit est quātitate multus et simul z semel proiicit z sine dolore: z est arterialis. Sed q̄ a pectore puenit est cū dolore: z est paucus z simul z semel non exit: z colorē sanguinis pulmonis nō hz: excepto q̄ ab aliqua exeat arteria: et in eo sunt gutte coagulate. Et aliquādo a capite descēdit z mouet tussim. z aut tūmant aliqui vt a pulmone descendat: sed ab eo differificatur in substātia z colore: qz pro maiori parte est sanguis coagulatus. Et adhuc significatio sumitur a signis repletiōis cerebri: z aliqñ a gutture puenit z cognoscit per dolorē spatularuz. Sed sanguis qui a partibus inferioribus corporis egreditur: aliqñ ab orificijs venarū ani egredit et natura hoc vtit p viā euacuatiōis qñ nimia ēptitate aut qualitate exuberat: z hoc cognoscit ab accidētib⁹ orificioz ani euenientib⁹: z hoc idē si supfluat nō est laudabilis. Et aliqñ p eādez viā egredit sanguis ppter apata: aut intestinorū vlcerationē: aut ppter virtutis epatis debilitatē: aut propter malā sanguinis qualitatē quā natura bñficio mūdificattiōis expellit. Et cōmunicat sanguis exiēs ab intestinis: z ppter debilitatē epatis in hoc: qz ambo loture carnis assimilant. Et ppriū signū in itestinorū vlceratiōe est dolor sensibilis i mēbro egrotāte. z q̄ paulatim sanguis egredit q̄ superfluitatib⁹ est admixt⁹. Itē q̄ ab epate puenit ab accidētib⁹ propie debilitatē epatis significātib⁹ cognoscit: z sine colore est: sz q̄ expellit epar ppter malitiā ipsius cognoscit p dolorē: qz est sanguis niger aduſt⁹. Sed sanguis q̄ ex vijs vine egredit aliqñ a vesica puenit: aliqñ a renibus: z aliqñ ab epatis gibbositate. Et q̄ ex renib⁹ exit egredit ppter duas cās: aut ppter venę apertionē: aut ppter ipsoz renū

scissuram: sicut accidit ꝓpter lapides in eis generatos: qꝛ multotiens in eoꝝ suba generat̃ sicut dicit Gal. ⁊ postea lacerant lapides ipsoꝝ carnes ⁊ egrediũtur: ⁊ qñ hoc accidit dolor icipit in loco ipso: ⁊ durat quousq; virtus expulsiua expellit ipsos: ⁊ vt plurimũ gñat̃ in cõcauitatibus ipsorũ ꝓpter separatiue ꝟtutis debilitatẽ q̃ separe nõ põt aquosam partẽ ex qua renes nutriuntur a parte terrestri. Et aliqñ generatur ꝓpter ꝟtutis assimilatiue debilitatem q̃ partem ex qua membrũ nutriri dz non põt assimilare: ⁊ sic ad lapidẽ cõuertit̃: ⁊ nõ ad partem renũ aut vesice cõuersionem hz. Et hoc accidit ꝓpter fortem caliditatẽ ⁊ siccitatẽ aut ꝓpter frigiditatẽ ⁊ siccitatẽ: sicut accidit in superfluitatib⁹ q̃ in aque canalib⁹ colligũtur. Et aliqñ accidit ꝓpter grossorũ ciborum: ⁊ terrestriũ vsum ⁊ aliqñ he cause omnes in simul aggregantur. Item adhuc sanguis ex renib⁹ egreditur ꝓpter virtutis nutritiue debilitatem: qđ est: qꝛ nutriri nõ possunt ex humiditate sanguinea in eis existente.

¶ Sed harum passionũ differẽtie he sunt: quia que a debilitate renum causatur: ab accidentibus renibus superuenientibus cognoscitur: sicut a colore q̃ eis accidit ꝓpter malaz cõplexionẽ et toti⁹ corporis maciem et coit⁹ debilitatem. Et differentia illi⁹ sanguinis qui fit ꝓpter apertionem vene ab eo qui ꝓpter virtutis nutritiue fit debilitatem est: qꝛ qui egreditur ꝓpter vene aꝑtionem ponit vrinam talez qualis fit sanguis ab ipso rei principio: sed qui a debilitate ꝓuenit renum loture carnis assimilat̃: et hoc idem in principio valet neq; subito apparet. Et differentia inter sanguinem ex scissura vene ꝓuenientem: ⁊ sanguinem ex orificijs exeuntem est: qꝛ qui ex orificijs egreditur sine dolore est: quemadmodum sanguis ex narib⁹ exiens: et qui ex scissura exituz cũ dolore hz. Item qui ex vesica ꝓuenit semper cum dolore egreditur: qđ est: qꝛ sanguis ex hoc membro vt plurimũ egreditur ꝓpter hu. acutos ipsum lacerantes. Et q̃ a gibbositate epatis egreditur ab accidentib⁹ debilitatem epatis denotantibus cognoscitur. Sed accidens qđ fluxus ventris nominatur: q̃q̃ de eo. G. sufficienter nõ sit locutus: declaratum tñ est in egritudinum libro: ꝙ sit ab intestinorum epatis: ⁊ stomaci debilitate: ⁊ aliqñ a debilitate membrorum totius corporis: et cum hic dico debilitatem: malam membroꝝ sine materia cõplexionem intendo: ⁊ similiter ꝓpter malã cõplexionem materialem hec accidentia fieri possunt: hoc est ꝓpter materiam in quolibet istorum membrorum: aut in pluribus collectam: et tunc hec mala complexio solum membrũ egrũ non significabit: sed etiam ipsi⁹ causam denotabit. Et incipiendum est a signis que quando huic euacuationi coniungũtur membrũ hoc egrum significant ꝓpter ipsorum differentias. Et dicimus ꝙ differentia que est inter fluxum ventris qui ab egritudine materiali fit in aliquo membro vel in pluribus et inter fluxum qui ab egritudine fit non materiali est: quia ille qui ab egritudine fit materiali hz manifestũ exitum humoris

Gal.

ipm faciētis cum egestione: ⁊ si fit sine materia nō sic manifestatur. ¶Et debes scire q̄ si a stomaco ꝓuenerit ab accidentib⁹ stomaco supervenientib⁹ qō manifestatur stō habente cōplexionem malā materialē aut nō materialē: ⁊ cū hoc penitus cōiūgitur mora cibi in stomaco pauca qō est: qr qui a stomaco ꝓuenit est ꝓpter vnam duarū rerū: aut ꝓptervirtutis expulsiue festinationem vt citius expellat: aut ꝓpter retentiue debilitatē vt non retineat: ⁊ quodcūq̄ horum fuerit necesse estvt pauca cibi in stomaco fiat mora. Et aliqñ accidit vt fluxus ab intestinis ꝓueniat sicut dictū est: ⁊ hoc ab accidentib⁹ intestinis supervenientib⁹ cognoscitur: et qr in stomaco cā festinantie supradicte nō est in ipso cibus tpe naturali morat. Et qui ab epate aut venis ꝓuenit: aut ab aliquib⁹ alijs membris ꝓuenit: vt a capite ⁊ his silibus cognoscit si materialis est silr a signis significantibus dominium humoris in membro et ab accidentib⁹ illi mēbro ꝓpriis: aut ab ipsi⁹ operationib⁹. Auenzoar em̄ testificatur de illo qui fluxum cronicū patiebatur q̄ fluxus iste in hora somni fortificabatur: ⁊ in hora vigiliarū alleuiabatur: ⁊ p hoc arguebat q̄ humor hoc faciens esset in cerebro: ⁊ sua intentionez in curādo cerebrū adhibuit: et curatus est. Et ego eādem rem isti similem feci in quodam fluxum ventris patiente: qui medicatus a multis medicis: ⁊ a me lōgo tpe fuit et nihil ꝓficui habebat: ita q̄ de ipsius salute desperaui: ꝛ ipsum visitabam sicut amicū: et qr magnus erat: tandem percepi vnū ex suis brachijs alio frigidius et macrius: ⁊ autumani ab hoc q̄ fluxus ab illo brachio ortum habuit eo q̄ v̄tutes ipsi⁹ membri attractiua et digestiua deperdite essent ꝓpter malā cōplexionez frigidam nō materialem sup ipsum dominantez. Et ego intentionem meā ad illud membrū calefaciendū apposui cū frictionib⁹ balneis: ⁊ silib⁹ localib⁹ reducere bonā ⁊ naturalem humiditatem conatus fui: ⁊ postea mentem apposui: vt calorem naturalem atq̄ humiditatem hanc cū rebus cōuenientib⁹ cōseruarem donec ipsuz ad oēs suas v̄tutes naturales reduxi. Nec medicinā ꝓpriam aliquā fluxui facere curaui: et ꝓpter hāc rem breui tpe curatus est. Sed fluxus q̄ fit ꝓpter opilationem q̄ fit in mesaraicis venitib⁹ ab epate ad intestina significatur p chilus exeūtem cū egestione: q̄nis tardet in stō ⁊ intestinis tpe naturali: aut ꝓpinquo eidem: ⁊ qñ hoc accidit alicui fit ei macies tpe breui: ita q̄ breuior q̄ alijs fluxib⁹ accidat. Sed qñ egritudines iste componūtur difficile est eas cognoscere. Et scias q̄ maior pars istorū signoꝝ ꝓiecturabilis est: ⁊ ꝓpter ea volens ista cognoscere indiget acuto ingenio cū perseverātia perscrutationis: ⁊ qñ extimabis vnū incipe eleuare cū medicina leui ꝓm egritudinem quaz opinatus fueris: ⁊ si lucrat⁹ fueris ex hoc cōtinua medicinā: qr tunc scies q̄ opinatus es verū: ⁊ si nō: dimitte. Sicut qñ credideris q̄ causa flux⁹ sit opilatio dabis res aperitiuas: ⁊ si lucratus fueris teneas hanc medicinam et credas q̄ hec opinio est vera:

et si non incipies cito restaurare illud qō feciſti cū medicina illa. Et opinātur quidā medicoꝝ q hec opilatio ſit de genere ſuppoſito egritudinibus et cauſis egritudinū: ꝛ ſi crediderīs q cā egritudinis ſit caliditas ſtudebis curare cū rebus parum frigidis: ꝛ ſi videris q proderunt credas p certo tuam opinionem ꝛ incipe egritudinem leuare. Hec ſunt illa propter que cognoſces membra leſa. Et quedā cognoſces p accidentia membroꝝ cōmunicantia cū membro leſo ſicut tuſſis q̄ accidit cauſa pleuriſis: aut cauſa apatis epatis: aut tractione oſſis trachea tracti cā apatis epatis: ſed hec ſigna nō ſunt ppria ſigna leſionis membri niſi cōiungantur alia ſigna cū eis ſicut tuſſis ꝛ raſcatio que non ſignificat ſuper pleureſim; niſi ſit ibi dolor pungitiuus lateris et ſe. cōtinua. Adhuc ſcias q in quibuſdam mēbroꝝ egrorum eſt egritudo per ſe primo: ꝛ in quibuſdam ppter aliorū mēbrorū cōmunicationem fit: ꝛ cognitio egritudinis q̄ ppter colligantiam fit membroꝝ eſt q mēbrum cōpatiens ppter augmētum vel diminutionem egritudinis membri per ſe egri aggranatur aut alleuiatur. verbi gratia. qꝛ vertigo ꝛ alie capitis egritudines q̄ augmētantur qñ ſtomac⁹ nauſeat: aut qñ corruptos in ſe cōtinet humores: aut qñ a cibis vacuus nō eſt: tunc dicere debemus q hoc nō accidit capiti niſi ppter cerebri ad ſtomacū colligantiam. Et adhuc hoc indiget perſcrutatione: quia poſſibile eſt vt alicuius membri egritudo ppter alteri⁹ membri egritudinem accreſcat: aut eſſe poteſt: vt in vnō membro ſint egritudines plures: quaruꝫ vna eſt ſibi ppria ꝛ prima ꝛ altera propter alterius membri colligantiam. Et aliquando egritudo q̄ propter colligantiaꝫ fit proprie egritudinis augmentum recipiet ꝛ crementum: ꝛ autumabit forte quis q ppter colligantiaꝫ ſolam hoc prouenire poſſit. Jtē adhuc eſſe poteſt vt due egritudines ppter colligantiam eſſe poſſint vt egritudo cerebri propter ſtomacum: ꝛ egritudo ſtomachi ppter alind membrū. Et ne in hunc errorem decidat ſpeculator: oportet vt circa hoc pluries perſcrutetur: ꝛ qñ eius opinio ſuper aliquam iſtarū fuerit firmata: tūc remotionem ipſius cum medicina equalitati ppinqua attendet: hoc eſt cū medicina ad aliquā extremitatum nō multum declinante. Et ſi experientia hoc ipſum inuenerit et perpendat in ipſo perſeueret: et ſi non: ad aliam opinionem ſe conuertat.

Cere bri.

¶ Cap. xlvj. Quod eſt de ſignis egritudinum ꝛ cauſarum ipſarum in generali.

Et poſtq̄ nos de rebus vniuerſalib⁹ fuim⁹ locuti per quas membra egra cognoſcere poſſumus deinceps loqui volum⁹ de reb⁹ p quas egritudines ꝛ ipſaꝝ egritudinū cauſas cognoſcam⁹. Et dicim⁹ q rerū ſup quas nos opz adducere ſigna vīr ſūt: aut mala complexio materialis aut nō materialis. Et ſigna q̄ malā cōplexionē materialē ſignificāt: vt dictū eſt ſunt illa q̄ dñationē hu. ſignificāt: aut in toto corpore: aut in vno mēbro egro. ¶ Et adhuc ſimiliter vt dictum eſt ea

que ex corpore egrediuntur humorez facientem malã cõplexionem materialem significant sicut vomitus ⁊ egestio: aut spũ et hec sunt signa cõueniẽtia sup genus cause operatiue: ⁊ de his iam locuti sum⁹. ¶Et rascatio significat etiã sup cãm ⁊ speciez operãtem: sicut rascatio rubea significat fortitudinẽ sanguinis: et viridis fortitudinez humoris cõbusti: rideo significat i egritudinib⁹ pectoris mortem. Et rascatio bona est alba plana equalis: ⁊ que cũ facilitate expuitur. Rascatio alba bona est.

¶Et apata significãt demõstrationem sup humores operãtes ea per signa significãtia sup fortitudinem humorum. Et dolor significat sup causaz que operatur: ideo q dolor acutus significat q hu. sunt calidi: sed dolor martilinus ⁊ dolor silis pũctioni acus grosse nõ sũt nisi ex hu. frigidis sicut dolor colice: aut cã humoris lapideati: sicut accidit in renib⁹ cã arenularũ. Et apata sitr ex signis causarũ facientium manifestãtur: et q pulsus in re apatũ signũ hz ppriuz: ob hoc de ipso nunc loqui disposuimus. ¶Et dicim⁹ q apatũ calidorum pulsus tensus est paru⁹: velox: spissus: varius varietate serrina. Et tensio vero fit ppter materiã organũ extendentem: paruitas vero ppter duriciem ⁊ organi asperitatẽ fit: velocitas ⁊ spissitudo ppter recõpensationẽ fortis magnitudinis fiunt quã amisit: serrinitas vero fit: q⁹ virtus organũ extẽdit: q⁹ ⁊ non est organũ obediẽs ⁊ ipsi⁹ ptes nõ equaliter extenduntur: ⁊ ob hoc vna alteri resistit: ⁊ ppterea ille motus serre motui assimilatur. ¶Sed apatuz colericoz pulsus spissioz sanguineoz pulsu est: ppter ipsoz fortitudinem calorис et magis ad serrinitatem declinat eo q colere siccitas indurat mẽbrũ. ¶Sed apostematũ flegmaticoz pulsus parnus et rarus ⁊ tardus est: ppter fortitudinem frigiditatis ⁊ virtutis debilitatem: ⁊ in hoc dispositio serrina oino nõ existit ppter humoris faciẽtis humiditatẽ. ¶Sed humoz melencolicorum apostematuz pulsus durus est: ⁊ asper ppter humoz siccitatẽ: ⁊ est tardus: ⁊ rarus: et ad serrinitatem manifeste declinat: ⁊ cũ his omnib⁹ est occultus ⁊ rarus. Et de reb⁹ per quas cognoscũtur apostemata q̃ fiunt in principalib⁹ mẽbris est febris: ⁊ iõ hec est vna de reb⁹ q̃ ostendũt de apostematib⁹ q̃ cõsueuerũt facere saniem: q⁹ apostema qõ nõ facit saniem nõ hz calorem extraneum sicut apostemata q̃ sunt causa ventositatis aut duriciei. Sed mẽbra in quib⁹ visibiliter manifestant sunt cerebrũ: epar: stomacus: et intestina gracilia: ⁊ splen: et renes: ⁊ vulua: et vesica. Ista sunt genera signorũ per que species egritudinũ cognoscuntur scõm regulam huius artis vniuersalem. Et si ego non recolerem signa ⁊ cursum qui currit in hac arte: hoc est dicere si ego nõ considerarez in vnoquoq membro cõsiderationem ppriam: tũc cõsideratio vniuersalis sufficere videretur: sed volo sequi vestigiũ Gal. ad maiorez cautelam. s. ad loquendum de reb⁹ particularibus: eo q hec est via quesita in hac arte. Et nos narrabimus egritudines membrorum manifestorum: ⁊ narrabimus signa significantia super ipsa cum cau

tela et cōplemēto verborū particulariū q̄ cū vniuersalib⁹ dici nō possent. Et etiā qr multa signa ex his cū accipiunt̄ particulariter nō sunt signa eo ꝙ pl⁹ apprehēdūt q̄ egritudo ipa: vl̄ q̄ mēbrū infirmū: et ꝓpter hoc necessariū est loq̄ sup oīa accidētia q̄ sunt ꝓpria vnicuiq; egritudini: verbi gratia: qr dolor pungitiuus in latere cū fe. ⁊ tussi: et pulsu serrino signuz est ap̄atis dyafragmatis. Sz maior pars egritudinū mēbroꝝ interiorū q̄ indigēt demōstratiōe sunt ap̄ata: vel mala complexio materialis: vel non materialis. Sed secundum Gal'. cōsiderationē in res particulares narrare opz. Sz de his breuiter dicem⁹ egritudines mēbroꝝ ꝓprias narrātes signa sup eas significantia ostendemus a cerebro incipientes. dicimus ꝙ oēs male ꝯplexiones eidē supuenire possunt vt calide: fri. sic. ⁊ hu. ⁊ vniuscuiusq; istaꝝ signa significātia dispositionē plenius ostendetur: sicut oculoꝝ rubedo et faciei: et actualis calor dominuz sanguinis: aut humoris calidi significat. Et proprietas male complexionis calide aut frigide est: vt eidem dolor cōiungatur: tamē complexione calida fortior existit: sed humida vel sicca dolorem non efficit nisi parū. Sed quando est sola humiditas tūc sola grauitas sentitur: ⁊ humida complexio cerebri cognoscitur a capitis grauitate: ⁊ a multo somno: et a sensuum capitis ebetudine. Et siccitatis signa his existunt contraria. Et possibile est vt complexio adueniēs capiti sit pricipaliter adueniēs ex capite: et possibile est vt ab alio veniat membro: sed ꝓ maiori parte accidit causa stomachi. Et signum huius est quoniam soda promouetur quando angustiatur stomachus ad vomēdū: vel qñ a cibis vacuus existit: aut qñ cibaria corrupta sunt in stomacho. Et istud est gñale: qm̄ dolor capitis augmētatur qñ auget̄ stomachi egritudo: ⁊ minuit̄ qñ minuit̄. Et possibile est ꝙ accidat ex colligātia duarū venaruz q̄ noiate sunt in arabico guidem. Et sunt vene somni: quoniā accidit in capite dolor q̄ dr̄ emigranea: ⁊ signum hui⁹ est signa significātia repletionē occipitij: ⁊ possibile est vt accidat ex colligantia toti⁹ corporis: ⁊ signū hui⁹ est signa significātia repletionē vniuersalē. Et cerebro aduenire possunt oēs spēs ap̄atū calidorū ⁊ frigidorū. Et aliqñ mēbrū egrum cognoscitur ⁊ egritudo a proprijs ipsi⁹ opatiōib⁹ i ip̄o sicut i egritudine fixa i cerebro ꝯcomitant̄ alienatiōes q̄ diu cōtinuant̄ cū eo: ꝙ si ꝓpter colligantiaz alteri⁹ mēbri existāt sicut accidit ꝓpter ap̄a dyafragmatis cōcomitant̄ alienatiōes q̄ nō cōtinuātur cuz eo. Itē accidētia q̄ sensibus adueniunt sunt cognitionis species egritudinis membri proprie sicut apostema colericum in cerebro factum malas prebet cogitationes: ⁊ quasi festucarū de pānis euulsionē adducit et vigiliarū multitudinē: ⁊ cū mala dispositiōe de somno excitantur. Et ꝙ ex sanguine fit minus vigilare facit quā illud quod de colera fit: ⁊ habet risuz ⁊ letitiā: sed ꝙ a colera fit: sequetur ira ⁊ furor. Sed quod de melencolia fit et illud alienatio-

Emigranea dolor i capite.

nem sensuū promouet: excepto ꝙ timor ⁊ plāctꝰ hoc cōcomitantur. Sed qđ ex flegmate fit corruptionē animaliū virtutū prebet ⁊ nō intēdit facere malum. Sed signa ꝓpria dominij humoris apostema faciētis in cerebro sunt sicut rubedo faciei et oculoꝝ: ⁊ caliditas tactꝰ: ⁊ fortitudo pulsus: qm̄ ista significāt abundātiā sanguinis: ⁊ maxie qñ associabit̄ eis regimē conueniēs sicut etates: complexiōes: ⁊ tēpora. Et nō q̄ras vt rememorē tibi signa multotiens qm̄ rememorari debes eoꝝ q̄ tibi dixi. Et pulsus sup̄ ap̄ata significās hz a sua ꝓprietate varietatez tremoris: qđ est: qꝛ in mēbro pāniculoso propter certamē: qđ est inter virtutē ⁊ organi extensionē. Et hoc accidēs in ap̄atibus calidis plus manifestat̄. In ap̄atibus vero flegmaticis ⁊ melēcolicis mollicies. Et humiditas que est in apostematibus flegmaticis q̄si vincit serrinā dispositionē: quam a parte mēbri consequi debet. Et pāniculi qui in cerebro apostemant̄ sunt pia mater ⁊ dura mater: ⁊ aliqñ ip̄a substātia cerebri apostematur: et hoc maioris est periculi: et fortiora habet accidentia: qđ est: qꝛ ex hoc consequitur paralisis aut apoplexia. Et dicitur quod aliquādo cerebri rete ap̄at̄: ⁊ hoc sequit̄ dolor pulsatiuus ꝓpter arteriarū multitudinē: ⁊ ipsiꝰ ꝓpria signa sunt albi oculi: fortis rubedo: ⁊ palpebrarū grossicies: ⁊ motus difficultas: ⁊ fe. vt dictum est: propria in istis ap̄atibus existit: sz tamen in apostematibus calidis est acuta ⁊ in mollibus est lenta. He sunt egritudines in quibus necesse est inducere demonstrationē ⁊ proprie in egritudinibus cerebri. ¶ Sed epilētia ⁊ apoplexia et similes egritudines neruoꝝ oēs iste egritudines sunt manifeste sensui: et iā diximꝰ eaꝝ causas in libris egritudinū. Et q̄ remanent loq̄ sunt signa q̄ sunt ꝓpria cuiusq̄ cause cāruz egritudinū. Et hoc inuētū est in eis pluribꝰ ex causis: ⁊ est inuētū ī eis ex colligantia alioꝝ mēbroꝝ: sicut est relaxatio: qꝛ iā declaratū est ī libro egritudinum ꝙ humor qui facit est causa flegmatis: ⁊ potest esse ꝙ sit cā melēcolie. Sz si est ex aquositate aut vētositate: in hoc est differētia inter medicos ⁊ si pōt esse vt sit in cerebro principal̄r et ex colligātia alioꝝ mēbroꝝ. ¶ Sed cognoscere ista signa maxime pōt sciri per preterita: qꝛ iste egritudines eueniūt pluribꝰ de causis. Ecce que significāt sup̄ ip̄a sūt signa q̄ significāt sup̄ abūdātiā hūoris: ⁊ ꝙ eiꝰ qđ īuenit̄ ex colligantia alteriꝰ mēbri dicta sunt iam fit via: p̄ quā demonstratur: ⁊ hoc est ꝙ egritudo mltiplicatur in mēbro ex colligantia et minuit̄ ex minoratiōe: ⁊ iterū qꝛ in mēbro leso nō stat fixa egritudo: et ideo: quia oīa ista accidētia manifestant ꝙ he egritudines nō sunt in mēbro principali. ¶ Et scias ꝙ differētia q̄ inter egritudines materiales: ⁊ nō materiales existit est: qꝛ materiales dominū illiꝰ humoris ostēdit: ⁊ q̄ prima essentia a non materiali existit: si cā hoc efficiēs a rebus exterioribꝰ causet̄: hec erit malicia pauca ⁊ p̄seuerantia erit breuis sicut dolor capitis qui a calore prouenit solis: ⁊ sicut egri-

tudo q̄ nominat̄ terabi:que ab aere serenissimo q̄ mēbra nutritiua lesit:contingit. Et que mala ꝯplexio a scd̄a existit essentia est sicut spasm⁹ aut et ethica q̄ animia siccitate fit:⁊ hec spasmi spēs ab alijs spasmi specieb⁹ diuersificat̄:qꝛ paulatiꝫ aduenit: et ei⁹ timor est magn⁹:hec sunt signa egritudinis.

¶Capitulum. xlvij. Quod est de signis egritudinū oculoruꝫ.

Incipiamus nūc signa egritudinis oculorum:dicamus qd̄ he egritudines sensui visus manifestant̄: et in hoc non indigem⁹ nisi cognitiōe cause:⁊ hūc meū sermonē cōplebo cū de oculorū medicatione sermonē ordinabo:sed hic dicaꝫ signa q̄ cognitionem egritudinū oculoꝝ manifestāt: hec lesio est q̄ aduenit neruo ꝑ quē ad oculū spirit⁹ currit aīalis:aut q̄ eideꝫ accidit spiritui. Et neruus q̄ ad oculum dirigit̄ leditur aut mala cōplexiōe materiali:cū apostemate vel opilatione:aut ꝓpter malā cōplexionē sine ap̄ate vel opilatione. Et signa male cōplexiōis cū ap̄ate ī oculis sūt manifesta:sicut pulsatio:rubedo ⁊ calor ⁊ signa opilationis sunt sola grauitas. Et signa male cōplexionis oculoꝝ manifestant̄ ꝑm ꝙ oīs mala cōplexio manifestat̄. Et opilationes q̄ ī eo sunt fiūt sicut egritudo q̄ noīat̄ abinasal:⁊ est opilatio facta inter corneā ⁊ humorē cristallinū:⁊ hec opilatio apparēs est:hāc ꝟo egritudinē precedit vaporū eleuatio ad partes superiores. Et pōt esse vt isti vapores ꝓpter colligātiaꝫ stomachi ascendāt quos stomachus trāsmittit cerebro:⁊ etiam possunt a solo cerebro eleuari. Et differētia inter istos est:qꝛ vapores a stō veniētes crescūt et decrescūt ꝓpter bonitatē digōnis stōi ⁊ maliciā ipsi⁹. Sed qñ a cerebro fiūt ī sua fixione firmant̄ tñ ⁊ in eis qui a cerebro fiūt aliqua addit̄ malicia propter stōi maliciā. Et dicūt ꝙ vapores a stō ascēdētes ābos oculos eq̄liter turbant. Sꝫ opilatio que ꝓpter decursum aque superioris aduenit vt plurimū vni soli oculo accidit.

¶Capi. xlviij. Qd̄ est de signis egritudinum aurium.

Et aurib⁹ etiam fit egritudo ꝓpt̄ duas spēs male complexionis: vt materialē:⁊ ñ materialē:⁊ fiūt ī ipsis ap̄ata:⁊ opilatiōes:⁊ dolores:⁊ gñalit̄ egritudines q̄ sunt oīb⁹ alijs membris gñales:doloꝝ:⁊ ap̄atum:⁊ pustularuꝫ:⁊ silium ⁊ hec signa sunt signa ꝓpria egritudinum ipsaꝝ. Et signa calidi ap̄atꝫ auriculaꝝ sunt dolor infixiu⁹ grauis:qꝛ mēbruꝫ est neruosum et cartilaginosū:⁊ pulsus serrin⁹. Et sciasꝙ maior ꝑs hūoꝝ faciētiū talia ap̄ata est humoꝝ subtiliū ꝓpter obtusitatē vel duriciē sub̄e ipsoꝝ mēbroꝝ et aliqñ cū his ap̄atib⁹ fit fe. cōtinua:et maxime qñ ap̄a est ī radice loci noīati sumac. Et maior ꝑs egritudinū q̄ fiūt ī aure est exufflatio:⁊ tinnit⁹ ꝓpter int⁹ vētositatis expulsionē ⁊ īclusionē:et dr̄

de aures.

ꝙ hoc esse pōt acuitate sentiendi: ⁊ demonstratio super hoc est ꝙ ibi nō est signū superabūdātie humorum.

¶ Capit. xlix. Qd̄ est de signis egritudinum nasi.

Naso supueniunt opilatiōes: ⁊ ap̄ata cū ꝯpl'one mala materiali: ⁊ nō materiali ⁊ ꝓpria ap̄ata ī ipso sunt q̄ deriuata sunt a noīe illi⁹ vermis q̄ ramisse noīat̄: hic est ille q̄ multos hꝫ pedes ⁊ signa isti⁹ egritudinis ab eisdē q̄b⁹ ⁊ alie egritudines cognoscūt̄ signis.

¶ Capitu. l. Quod est de signis egritudinis oris.

Egritudines vero oris oculis manifestātur: ⁊ ob hoc perscrutatione signorum ipsorum nō indigemus.

¶ Capit. lj. Quod est de signis egritudinum gule.

de gula.

Et gule fiunt ap̄ata et egritudines q̄ etiā eldaucha dicunt̄. i. strāgulator: ⁊ ꝑses appellant ascheam. Et cognoscuntur a dolore ibi existente: ⁊ cum constrictione deglutionis: ⁊ quādo crescit ꝯstrictionē facit anhelit⁹ ⁊ pōt fieri vt hic extinguat spiritū. Et cā hui⁹ a signis humorū ibi dominātium cognoscit̄. Et pulsus ī hoc ap̄ate est vndosus: ⁊ est qꝛ hoc ap̄a ī mēbro est musculoso: ⁊ diuersificat̄ hoc ap̄a ꝟm magnitudinē ⁊ paruitatē: ⁊ ꝟm hoc eoꝝ terminationes al'. ꝑticularia iudicant̄. Et hoc ex signis bonis est vt ap̄a in ꝑtib⁹ exterioribꝰ manifestet̄: aut propter tumorē: aut alid̄ signū: aut ꝓpter dolorē ꝑ tactū. Et ip̄oruꝫ spēs ꝟm Gal'. sunt q̄nq̄: vna est q̄ fit ī meatu gule q̄ extremitatē epiglotis attingit. Scd̄a est q̄ nec foris manifestatur: ⁊ ī gula nō apparet: sꝫ ex hoc patiēs q̄si strāgulationē ꝑcipit. Tertia est qñ gula exterior est īflata. Quarta qñ int⁹ ⁊ extra tumet. Quīta qñ lacerti colli appodiant̄: ita ꝙ spōdilia int⁹ ꝯtrahunt̄.

¶ Capit. lij. Quod est de signis egritudinum pulmonis.

Et pulmoni mlte egritudines fiūt q̄rū q̄dā sūt cōes: ⁊ q̄dā ꝓprie: cōes sunt sicut ap̄ata: vlceratiōes ⁊ ꝯtinuitatis solutio: ꝓprie v̄o sicut tussis ⁊ egritudo q̄ dr̄ bethhorra. i. difficultas āhelit⁹. Et ap̄a pulmōis cognoscit̄ a forti āhelitus strictura: ⁊ a ꝯcussiōe fixa cū ip̄o ꝓpter isti⁹ mēbri ad cor ꝓpinq̄tatē ⁊ pectoris grauitatē: ⁊ a forti tictura pomoꝝ maxillaꝝ et ab oīb⁹ signis dñatiōis sanguinis cognoscit̄: ꝓpterea qꝛ vt plurimū ī hoc mēbro ap̄a a sanguīe ꝯcreat̄: qd̄ ē: qꝛ colere sp̄sio ī eo ꝓpter sue substātie molliciē eē nō pōt: ⁊ etiā ꝓpter mltā humiditatē ad ip̄m trāfmissam: et tñ nec etiā ꝓpt̄ hoc ap̄a flegmaticū nisi raro ī ip̄o ꝯficit̄. Et dolor in ap̄ate isti⁹ mēbri signum nō est: qꝛ hoc mēbrū insensibile est. Et pulsus necessario est talis q̄lis ap̄atū calidoꝝ: excepto: qꝛ ī eo vndositas est manifesta ꝓpter molliciē membri. Et solutionis ꝯtinuitatis istius mēbri signum est: qꝛ sil' ⁊ sel' sanguis egredit̄ multus rubeus: arenosus: ⁊ cum tussi: et hec fiunt aut propter causas extrinsecas: aut propter reuma descendens: aut

ꝓpter percussiones in pectore factas. ¶ Et sputum similr apa pulmonis manifestat dūmō cō iungat cū signis predictis: qd ē: qꝛ posset fieri ēt in apatibus q̄ fiunt in pāniculis. al. pelliculis costarū. Et ex signis laudabilibus in apate pulmōis est sputū albū ꝛ equale: ꝛ qd fuauiter egreditur: quēadmodū illaudabile est signū in quo dñium aliquorum humorū manifestat ꝛ maxime sputū nigrum: ꝛ post illud est citrinū ꝛ post illud rubeum. ¶ Et sputū rotundū qd. Y. dixit esse summū malū in pulmonis egritudine est: qꝛ significat ꝑditionē sup humiditatē naturalē: sed tussis nō est signū nisi cause efficientis. Et causas ipsi⁹ tu ex alijs libris nouisti.

¶ Cap. liij. Qd est de signis egritudinū pectoris.

ET egritudines q̄ manifestiores sunt in pectore. sunt apata ꝛ oppilatiōes. ¶ Et apostemata vtplurimū fiunt in pellicula interiori tegēte costas que egritudo nominat xazibera: q̄ ī ligua nostra pleuresis noiatur. Et in his apostematibus ꝓpria signa sunt dolor fixus extensiu⁹ fe. acuta ꝛ tussis cū sputo: ꝛ pulsus serrinus. Et aliquando hec apostemata fiunt in musculis q̄ sub pāniculo sunt: ꝛ tūc hec passio apostema lateris dicitur: et tūc hec signa sunt posteriora dictis signis. Silia tñ ipsi⁹ accidētia sunt debiliora ꝛ minus timorosa: nec dolor adeo fixus est: qꝛ nō est in mēbro pāniculoso nec ī pulsu serrinitas sic manifestatur. Et aliquādo apa fit in pāniculo pectus diuidente. ¶ Et aliquādo dyafragma apostemat: ꝛ sequit hic sensus alienatio ꝛ īqetudo magna.

¶ Cap. liiij. Qd ē de signis egritudinū stōi.

ET stomaco adueniūt spēs ꝯplexionis male vt materialis: ꝛ nō materialis ꝛ adueniūt apata ꝛ vlcerationes. ¶ Sed species male cōplexiōis nō materialis qñ remissa ē a reb⁹ extrinsecis ē creata: ꝛ ille sunt illius signa demonstratiua sicut aduentus aeris vel cibi frigidi. Sed si fuerit intensa erit aut mala complexio calida ꝛ sicca que ethicam inducit: aut erit frigida ꝛ sic. ꝛ senectutꝫ erit ethica. ¶ Et signum ambarum egritudinum est quod in hoc membro illa signa manifestantur que in ambabus egritudinibus his manifestari solent: qd est: quia membrum hoc fortiter demacratur. Et aliquando patiens spinus iacet: tūc percipit stomachi dispositionem fouee alicui similē esse. Et stercus molle egreditur ꝛ indigestū: et vniuersaliter ipsi⁹ virtutes omnes debilitant. Sed mala ipsi⁹ materialis cōplio huiusmodi esse pōt: aut vl ipsa sit ībibita vel in cōcauitate ipsi⁹ fixa aut ab alio mēbro transmissa: et pōt esse vt res ambe adinuicez cōponant: ꝛ hoc pōt: aut ab vna aut a duabus materieb⁹ eē: vbi gra: sicut si ī ipso sit humor coleric⁹: ꝛ ipsi humor flegmaticus trāsmittat. Et si ipse fuerit flegmaticus humor ab eo ructus ꝓueniet acetosus: ꝛ si fuerit coleric⁹ fiet fumosus. Et differentia que est inter humorem fixum ꝛ transmissum est: quia transmissus ꝑ secessum

aut vomitū exitū exit. Sz ibibi
tꝰ ⁊ infixus neutrū horū atten-
tat: sed conat̄ ad vomendū ⁊ ni
hil ꝓijcit. Et signū appropriatū
colere est tremor labij. Et humo
ris melēcolici in stō signa sunt
ꝟtutꝫ visibilis ipedimētū: ⁊ ace
tositas acerba in ore. Differētia
ꝟo que est iter ꝯpl'onē materia
lē ⁊ nō materialē est ꝑꝑ humorē
ꝑ vomitū et secessum exeūtem.
Et in passione stomachi vrina
grossa materialē ꝯpl'onē peccā-
tez significat. Sz ap̄ata fiūt aut
in fundo stomaci: aut in ipsius
ore. Et horū quedā sunt calida:
q̄dā frigida: ⁊ q̄dā ex gn̄e cancri
⁊ q̄dā sunt vētosa. Et oē ap̄a qd̄
in stō soporat̄ seq̄tur fe. ⁊ dolor fi
xuus: ⁊ maxie qn̄ in ore stōi vrit̄
qd̄ est: qꝛ illa pars magis neruo
sa exit: ⁊ est colligātie p̄nceps: ⁊
ob hoc piculosior ea que in fun
do existit: ⁊ eidē sincopis: ⁊ sen-
sus ⁊ alienatio seq̄tur: ⁊ frigida
ap̄ata sequunt̄ dolores debiles
⁊ fe. lenta. Et ap̄atibꝰ que in sto
macho cancerosa fiūt sine dolo-
re ⁊ fe. fiūt: ⁊ si esset ethice assimi
laret̄: aut mixtis fe. Et propriuz
signorū horū ap̄ata est ructꝰ pu
tridus corruptꝰ cū operationuz
debilitate: hoc est qꝛcibus egre
dit̄ indigestus et alia accidētia
his sil'ia. Et vl'r signa que dn̄iuz
humorum significāt: illa eadez
sunt signa que significāt illum
humorem qui hoc facit: ⁊ vtplu
rimū attestant̄ ei cōplexio etas
⁊ regimen: ⁊ alia his sil'ia iuuāt
ad hoc cognoscēdū. Sed vlcera
tio q̄ in eo fit cognoscit̄ ab ardo
re vel cōbustione que in eo fit: ⁊
ꝓpter paucā mordicationē: ra-
ro tamen fit vt vlceretur stoma-
chus: nisi sit etiā vlceratio in gu
la aut ore.

¶ Ca. lv. Qd̄ est de signis egritu
dinū epatis.

Et epati accidunt
opilatiōes ⁊ ap̄a-
ta: ⁊ spēs male cō-
pl'onis omnes. Si
gnū ap̄atis epatꝫ
nō tn̄ ꝓpriū est fe.
atqꝫ tussis ⁊ illiꝰ loci dolor: ⁊ qd̄
q̄si ꝓpriū est grauitas loci q̄ tra
chea noiatur: ⁊ maxime quādo
in gibbositate epatis apostema
existit. Et sepe signa ap̄atis co-
starum cuz signis apostematis
epatis commiscentur: quia sepe
dolor apostematis epatis per-
uenit ad eundez locum ad quē
dolor apostematis pellicule co-
stas tegentis reperitur: et tunc
hic nullum propriuz signum re
peritur: ⁊ cum his omnibus ac-
cidit tussis: tamē in epatis apo
stemate non fit multum sputū:
Et aliquando erit sputum in
apestate pāniculi maxime quā
do apostema saniem facere in-
ceperit. Et propterea sputuz in
principio signum sufficiens nō
erit: nec est differentia propria
inter apostemata epatis ⁊ pleu
retica nisi in qualitate doloris:
quia in pleuresi est dolor fixus
et extensiuus: ⁊ qui in epate est
aggrauatiuus. Et in pulsu etiā
differentia existit: quia in pleu-
resi est serrinus: in epate vero
vndosus: ⁊ dicitur quod aliquā-
do apostema fit in epatis lacer-
to. Et figura apostematis epa-
tis est lunaris. Sed figura apo
stematis lacerti est oblonga: vel
quadrata: et vnus angulus ip-
sius est grossus et alter subtilis.

¶ Capitulum. lvj. Quod est de
signis egritudinū splenis.

ET spleni omnes spēs male ꝯplexi ōis accidunt: et opilatiōes ⁊ apata ⁊ ventositas inflatiua. ⁊ signa apatis splenis sūt dolor grauis ⁊ febris ⁊ accidētia que corpo adueniūt ꝓpter huiusmodi mēbri egritudines: ⁊ opilatiōis signa sola grauitas existit: ⁊ signa ventositatis inflatiue solus dolor est extēsiuꝰ. Et ex apostemate ⁊ opilatione splenis sequitur macies totius corporis: et ideo dicit. Y. qñ splen crescit tunc corpus attenuat: ⁊ qñ decrescit tūc corpus inspissat.

¶ Ca. lvij. Qđ est de signis egritudinū renum.

ET renibus accidit species male cōplexionis ⁊ opilationes ⁊ apata: Et disceruntur a vesice egritudinibus ꝓpter lapidis ⁊ arene generationē: ⁊ magis ꝓpria spēs male cōplexionis que renibus cōuenit est egritudo q̄ bolbarabris noīat que in latino dyabetica đr: ⁊ cū forti siti ⁊ vrine fluxu ⁊ febre. ⁊ apatis calidi sunt signa: dolor aggratiuus in renibꝰ sentitus: ⁊ dolor in alcatim factus cum febre vrine constrictione: et qñ patiens sup latus sanum decumbit videtur vt alius ren super ipsuz suspēdat. ⁊ hoc ꝓuenit quando est in statu aut declinatiōe: ⁊ maiori parte in his apostematibus fiūt febres errantes aut iuncte in apostematibus frigidis ⁊ lentis: iō quia febris nō aduenit apostematibus membrorum principalium: nisi quando apostemata erunt parata saniem facere. Sz signū generatiōis lapidis in renibus est dolor fixus ab ipsius generationis principio quousq̄ natura illos abijcit extra secundum illos qui dicunt quod lapides isti in substantia renuz generantur: ⁊ ideo aliquādo cū istis sanguinis exitus adest. Et quod verius apparet est quod ī cōcauitate renū generant ⁊ dolor qui est in hac egritudine: et accidentia doloris accidentibus que in colica inueniuntur similantur: propterea quia stomachi distemperantia ⁊ vomitꝰ his duabus egritudinibus cōmuniter accidunt: ⁊ casus similiter appetitus. ¶ Et differentia istarum difficilis est maxime in egritudinum principio: sed in fine manifeste diuersificantur propter in colica ventris esse cōstrictionem: ⁊ humorum cognitionem ⁊ multam ventositatē: ⁊ etiā lapides generati in renibus arenā ostendunt in vrina. Et signum discretiuum in hoc est operatio clisteriorum: quia si patiens ꝓpter clistere requiem inueniet sicut accidit. G. sine dubio hic dolor colicus erit: ⁊ si ꝓpter clisteria aggrauatur proculdubio renalis est. Causa est quia clisteria intestina replent ⁊ distensionem in eis operātur: ⁊ tunc opprimunt renes ⁊ dolor fortificat. Sed signa que vlcerationes significant est dolor vlceratiuus sine grauitate ⁊ extēsione: cū exitu sanguinis aut sanie: ⁊ aliqñ egrediūt cū vrīa frusta frustꝫ carniū silia: ⁊ hoc accidit qñ in substātia renū corosio fit. ¶ Captu. lviij. Qđ est de signis egritudinū.

Dr̄ia.

Et vesica manifestiores egritudines que in ipsa generant sunt lapides qui in ipsa generantur: et apata et vlcerationes et stranguria et sine voluntate vrine exitus. Signum lapidis in vesica est dolor qui in vesica sentit cum virge pruritu: et virge erectione: et relaxationes sine ca manifesta: et vrine cruditas: et albedo ipsius cum subtilitate: et difficultas exitus vrine: et arenarum apparentia in ipsa. Sz constrictio vrine fit aut propter membrum madas ipsaz: aut propter meatum qui a renib⁹ ad vesicam tendit. Et his duobus vnum est comune accidens: et hoc est vrine difficultas. Sed diuersificatur in ipsis vt si a renibus ibi dolor sentitur: si autem a meatu ibi dolor adest. Et aliquando constrictio fit vrine ab ipsa vesica: aut a meatu qui ad ipsam progreditur vesicaz: et ista duo similiter in vno accidente comunicant hoc est quia vesica repletione recipit similiter et meat⁹. Sed diuersificant in hoc: quia quod a vesica puenit quando vesica premit et vrina exit. Sed quod a meatu puenit non emittit vrinam: et si vesica exprimat et oppilatio istius meatus sit a lapide. aut ab humoribus grossis sanguineis vel sanguine coagulato: aut propter complexionem frigidam dominantem. aut propter apostema: aut furunculos. ¶ Et signa harum egritudinum sunt: quoniam si fuerit ex lapillulis significat ex arenulis precedentibus: et si est ex coagulatione sanguinis: signum est sanguis anticipatus. Et si ex sanie fuerit signum est apostema quod processit: et si ex humoribus grossis fuerit significatur ex exitu precedentis humiditatis: et cognoscitur iste dispositiones per signa eade conuenientia: et si adinuicem iste dispositiones coniungantur difficile cognoscuntur a medico quare quiete debet medicinare considerando primam intentionem: et si ex illa lucratus fuerit sequatur illam: et si non: dimittat. Et si pustula aut vlceratio est in vesica: quod ab ea egreditur furfuribus aut laminibus assimilatur. Sed si he egritudines fiunt in renibus: quod ab eis exierit frustis carnium assimilabit.

¶ Capitulum. lix. Quod est de signis egritudinum intestinorum.

Et intestinis vtplurimum fit egritudo que dicitur colon: apostemata: vlcerationes et sanguinis fluxus: Sed sanguinis fluxus vlcerationem comitat: et iste sanguis cum fecib⁹ egreditur a principio mixtus et aliquando ex substantia intestinorum egreditur. Et signum huius est dolor quando euacuantur humores et feces: et quando apostema est in intestinis grossis hoc modo cognoscitur: quia cum patiens mordicationem sentit cogitur assellare: sed quod ab apostemate exit cum fecibus non est admirtum et si fuerit in subtilibus propter dolorem assellare non cogetur: et quod ab eis egredietur cum stercore erit admirtum propter vie longitudinem. Similiter si apostema in subtilibus fuerit dolor circa vmbilicum sentietur: et cum in intestinis fuerit grossis dolorem sentiet inferius. Et signa

colice calide manifesta sunt et vniuersaliter ea que significant dominium humorũ in omnem patientem ⁊ que propter ventositatem fiunt sunt dolor extensiuus ⁊ tortio intestinorum. Et si tortio fuerit cuz rugitu grossam ventositatez significat: ⁊ que fit propter apostema cognoscitur a fortitudie doloris a feb. a siti: et ab accidentibus ostendentibus dominationẽ hũoris apostema faciẽtis. Et egritudo fortissima que yliaca nominat̃ fortiora habet accidẽtia ⁊ mala ita ꝙ patiens cogitur vomere stercus. Et vtplurimũ hoc accidẽs est propter apostema in subtilibus intestinis factum: et potest fieri propter stercus putrefactũ in eis: aut propter humorẽ grossum viscosum: aut propter herniam factam ex descensu intestinorum aut propter venenũ receptum. Et vniuersaliter hec egritudo in intestinis subtilib⁹ est propria: ⁊ hec egritudo attribuitur virtuti expulsiue: cum suum naturalem motuz non habeat: aut debet attribui vniuersaliter opilationi. Et aliquando ꝓpter priuationem colere que ad intestina consueuerat transmitti qꝛ per modum abstersionis adiuuat ad fecum debitam expulsionem. Et opilationes fiunt in illis propter humores aut apostemata: aut propter malã complexionẽ frigidã ⁊ siccã que vias cõstringit: aut ꝓpter alias res positionẽ eorũ corrũpẽtes sicut vẽtositas que ea facit tortuosa: et hernia.

¶ Capitulum sexagesimuz. Qđ est de signis egritudinum vulue.

Et vulue egritudines fiunt: quibus oẽs species male cõplexionis cõmunicãt sicut ab his que p̃cesserũt tibi manifestũ est ⁊ sepe ipsi accidũt apostemata. Et horum signum est dolor fixus ⁊ pulsus serrin⁹: eo ꝙ mẽbrũ est neruosum ⁊ feb. accidit eidem: eo ꝙ sit mẽbrum principale aliquo modo principalitatis. Et ex egritudinibus que magis in ipsa proprie sunt est egritudo que mola nũcupatur: que difficile a pregnatione cognoscit̃: eo ꝙ ablatio mẽstrui et grossities ventris cõicãt ambabus. Et signum discretiuum est quia transit terminũ motus embrionis absq; motu: ⁊ hoc accidit multis annis: quia portari põt donec ab ea moriatur aut absoluatur: ⁊ hoc ꝑm virtutis tenorẽ. Et aliqñ ei accidit vt eã ferat pluribus annis: demũ parit frustũ carnis: et aliq̃ moriũtur. Itẽ ꝓpria est egritudo vulue illa q̃ suffocatio d̃r matricis q̃ fit ꝓpter mẽstrui sanguinis corruptionẽ in vulua: ⁊ euenit ei sincopis et difficultas in anhelitu et priuatio sensus ⁊ mot⁹ ⁊ debiliter sentit̃ pulsus ei⁹: et accidit eidẽ durities: ⁊ ipsi⁹ oris opil̃o. Et hoc accidit ex reliq̃s ap̃atis diu induratis in orificio matricis. Et spẽs male cõpl̃onis mr̃icis si mãles sint ab his q̃ ab ip̃a egrediũtur cognoscunt̃: ⁊ si non sint materiales a siccitate ipsi⁹ ꝑcipiunt̃. Et gñaliter signa que significãt cõplexiõez sunt signa significãtia cõplexionem matricis: et de cetero instabimus super causas que operãtur putredinez. Et completus est tracta-

de vulua.

tus iuxta nostrã intentionem.
¶ Explicit liber quartus: q̃ fuit de signis.

¶ Incipit liber quintus: qui est de cibis ⁊ medicinis ⁊ est habẽs capitula quinquaginta ⁊ nouẽ.
¶ Cap̃. j. Qđ est breuiter cõplectens intẽtionẽ hui⁹ q̃nti libri.

Intentio authoris

IN primis sciendu3 est q̃d sit cib⁹ ⁊ q̃d medicĩa: ⁊ quot sint eorũ operatiões ⁊ qualiter operantur proprie medicine: eo ꝙ habẽt multas opationes quas medici appellãt virtutes prĩas scđas ⁊ tertias ⁊ proprietates: ⁊ cũ hoc dabimus cognitionẽ harum istarũ medicinarũ que operantur quãlibet istarũ operationu3. Et postea speculabimur in operationib⁹ earũ: hoc est vtrũ via qua apprehẽdimus est per viã syllogismi solũ: aut per via3 experiẽtie solũ: aut per viã cõtinẽtẽ vtrũq3: ⁊ hoc totũ erit postquã receperim⁹ a naturalibus qđ erit recipiendũ. Et qñ cõpleuerimus hoc recordabimur propriorũ ciboꝝ ⁊ medicinarũ quorũ multiplicata est sciẽtia ⁊ experiẽtia in terminis naturalib⁹: ⁊ testificata sunt a cõitate medicorũ aut a maiori parte. Et postea narrabim⁹ modos cõpositionis ⁊ recordabimur eoꝝ que manifestiora sunt secte cõponẽtiũ. ⁊ narrabim⁹ naturã cõplexiõis ꝫ viã quã nobis oñdẽt regl'e ille: ⁊ qñ cõpleuerim⁹ hec: tũc ꝯpleta erit nr̃a ĩtẽtio in hac ꝑticula.
¶ Cap̃. ij. Quod est de quiditate cibi ⁊ medicine.

DIcamus ꝙ cibus est illud qđ ponit naturales partes cibati: ⁊ hec pars est in specie ꝑtis dissolute. Sz medicina diuersificat ab hoc. ideo quia q̃uis ip̃a sit ex rebus: que ponũt naturales partes cibati: illa pars nõ est in specie partis dissolute: sed hz in se rez actiuã et alteratiuã. Et propterea quãdo superuenit hec dispositio super dispositionẽ egritudinalez: que est contraria vocat illa operatio curatio. Et hec est intẽtio diffinitionis: qua. G. diffiniuit cibũ ⁊ medicinã: dicẽs ꝙ cibus est illud quod patitur a corpore. Et medicina est illud a quo patitur cospus. Sed si nos non intelligerem⁹ ex verbis hoc qđ dictũ est: nõ esset intellecta certitudo cibi ⁊ medicine. Etiã opinatus est vnus ex nostris socijs qui noĩatur ahuberti auensufu ꝙ illud qđ diximus in hac diffinitione esset quasi cõtrariũ verbis. G. ⁊ super hoc eidẽ multas trãsmisi epl'as quousq3 hoc plene intellexit.
¶ Cap̃. iij. Quod est de operationibus primis quas operant medicine in corpe humano que sunt prime.

ET operationũ quas operantur medicine in corporibus humanis quedã sunt prĩe. sicut est caliditas. frigi. sic. ⁊ hu. ⁊ q̃dã earũ sunt scđe sicut maturatio: digestio: mollificatio: resolutio: ⁊ aptio: ⁊ multa alia similia istis q̃ enarrare debem⁹: qñ declarabim⁹ naturã medicinarũ que faciunt hoc: et fuerũt vocate secundarie: qꝛ sequũtur

quũtur mẽsurã mixtiõis prima rũ virtutũ: ꝛ quedã earum sunt tertie que sunt proprie in certis mẽbris:ꝛ sunt quasi cõsequẽtes scdarũ. Et est cõueniẽs in pmis narrare quõ he habẽt agere in corpib⁹ has operationes:ꝛ quo habẽt pati a corporibus earum passiones:ꝛ hoc sciem⁹ qñ scinerimus per quẽ modũ nutrit̃ nutritus. Et dicamus iam declaratuz est in naturali philosophia ꝙ mẽbra que primo nutriũtur sunt mẽbra similia: ideo qz cib⁹ primo conuertitur ꝑm ordinem quẽ hz in corpe cibati in hũiditatẽ similem humiditati fixe in mẽbris cõsimilib⁹ ꝛ miscẽt cuz eis per eundẽ modũ quo miscẽtur adinuicẽ res liquide: ꝓpterea qz nõ est alter modus ꝙ quez natura possit restaurare rem dissolutã oibus partibus mẽbri nisi per modũ mixtionis:ꝛ quãdo erit permixtũ ꝑm hũc modũ tũc habebit essentiã in ipso: et post hoc assimilabit illũ mẽbro: hoc est qz dat eidẽ vnã coagulationẽ stabilitatis similẽ stabilitati membri. Et est ibi declaratuz ꝙ hoc fit ꝙ decoctionẽ: et decoctio fit per calorem qui est in cibato: nõ ꝙ calor sit primus motor in hac re sed est anima nutritiua: propterea qz operationes caloris nõ sunt determinate nec ordinate ad vnũ finẽ manifestuz. Et postꝫ ita est videdũ est qũo dicit cibus esse tẽperat⁹ aut medicina:ꝛ qũo dicitur super quẽlibet eoꝝ vt sint distẽperati: quãuis melius sit appropriare temperantiã cibo: sicut est meli⁹ appropriare distẽperantiã medicine: propterea quia cib⁹ qui habet propter suã virtutem ꝛ suaz preparationẽ vt conuertatur ad humiditatem similem humiditati radicali que est in membro consimilem humiditati radicali:que est in mẽbro consimili: et calori itrinseco simili calori qui est in cibato ita vt sint idez ꝑm omnẽ modũ:ꝛ hoc est solũ in eo qui est tẽperate complexiõis vel propinquus ei:ꝛ per hunc modum dicitur ꝙ cibus sit tẽperatus sicut erat panis grani ꝛ carnes gallinarũ iuuenum ꝛ similia istis: quia quãtitas partium prestitarũ corpori ab istis cibis est idem cum partibus que fuerunt dissolute. Sed temperãtia medicine est ꝓpinqua huic: sed diuersificantur inquantuz non hz virtutez restaurandi partem equalẽ quantitati rei que dissoluta est ex corpore: et propterea nõ potest homo nutriri ex temperata medicina: et si comedat ex ea tantũ quantũ comedit ex cibo. Sed qñ dicimus ꝙ medicina sit tẽperata intelligitur ei⁹ tẽperãtia ꝙ qñ comeditur ex ea quãtitas que non est sensibilis cõparando eam quantitati partium dissolutarum a corpore: qz tunc non inducit in corpus rez extraneã: quia si homo comederet ex ea quantitatem sensibilez ꝑm ꝙ comedisset de cibo induceret in corp⁹ ex necessitate rem extraneã: quãuis difficile sit inuenire medicinã tẽperatã i operationibus oibus. ¶ Et ꝑm hoc debes intelligere ꝙ quando dicimus ꝙ medicina est calida: et frigida: humida: vel sicca:ꝛ dicimus etiam de cibo nostra intẽtio nõ est nisi equinoca: sicut tu scis ꝙ quãdo dicimus de vino ꝙ est calidũ in secundo gradu: et similiter crocum non intẽdimus vt sit idem calor. Et postꝫ

declaratum est quid sit cibus tē peratus et medicina temperata et qualiter operentur in corpo= re ex hoc potes intelligere/viaz per quam dicimus esse distem= peratos:ꝛ hoc dicimus in qua= litatibꝰ primis: idest quomodo calefacit medicina:refrigerat:et humectat;et exiccat. Quia me= dicina que conuertitur in chilū calidiorez temperato chilo:aut in calidiorem cꝫ est pars corpo= ris: hoc est ad partem calidam: illam medicinam dicimus cali daz:quia calor dicitur q̄ sit vna rerum que calefacit hoiem plus debito:ꝛ quod generatur ex hoc chilo est calidius debito:et san= guis qui est materia caloris na turalis est calidior debito. Si= militer humiditas radicalis in quam cōuertitur sanguis est ca lidior suo modo:ꝛ sic de necessi= tate calefiunt oēs corporis par= tes. Et sic dicitur de medicina frigida quia non refrigerat nisi quia conuertitur in locis dige= stionis ad diminutum calorez: magisꝫ calor corporis sit:ita q̄ chilus qui ex ea generatur est di minutus a calore corporis:ꝛ nō dicitur veraciter vt refrigeret:qz calor naturalis non habet ali= quam viam generandi frigidi= tatem: et sic debes dicere in san guine et humiditatibus q̄ sunt in membris ꝛ in humiditate et siccitate omnium partium cor= poris. ¶ Et quando medici spe culātur operationes medicina rum in corpus facile est eis dice re qualiter calefaciunt:sed diffi= cile est eis dicere qualiter refri= gerant.ita q̄. G. dicit sicut fugi tiuus q̄ non fit nisi per diuisio= nem medicinarū in paruas par tes. Et si non refrigeraret medi cina nisi per diuisionem ipsius in partes minutas.ergo necessa rium esset nobis dicere quod esset frigida in actu: sed hec medicina frigida non est frigi= da in actu:neꝫ etiaz calida est calida in actu: sed hec res eque bene competit medicine calide: sicut medicine frigide:quia res conuertibiles quādo conuertū= tur in partes minimas facilius conuersionem recipiūt. Et quā= uis medicina sit possibilis a cor pore per viā quā diximus: non est impossibile vt patiatur ab ea per alium modum. Nam vides q̄ cibus est passibilis a corpore: et tñ inuenis cibum qui mutat corpus ſm aliquem modū ꝛ ſm aliquā latitudinē:ꝛ si hoc inue= nitur in cibo qui est appropria= tus passioni ꝛ tamen vincit ali= quo modorū: ergo hoc maxime debet inueniri in medicina que victorie appropriatur .et muta= tioni: quia veraciter debemus dicere quod quamuis aliquan= do vincatur tamen non deserit ppriā suā virtutē hoc est substā tialē. Sicut dr q̄ arbor egipti oc cidebat duz erat in egipto:ꝛ qñ remota fuit ab inde nutriebat. Et dici Arist. q̄ in terra latinoꝝ sunt duo flumina ex quorū vno si ones biberēt generabunt ma sculos ꝛ ex alio feminas. Et hoc non est nisi ppterea qz cibus ex vna pte est sibi ꝛ ex alia dissimi lis: et ex parte similitudinis est patiēs:ꝛ ex parte dissimilitudi= nis est agens. Et hic est modus medicinarū que dicūtur calide aut frigide in potentia. hoc est ppter preparationē quā habēt: qz nō est in aliquo cōpositorum calor in actu nisi in alijs: pro pter eorū perfectionem et indi=

Medicina frigida.

Bent calore extrinseco magis: et propterea non inuenitur in eis temperantia elementoꝝ sicut in animalibus. Sed res simplices q̄ non nutriūt sicut quatuor elementa nō dant corpori qñ adueniunt ei intus vel extra nisi qualitatez: ideo qñ obuiant nostris corporibus mouent corpora: sed nō mouentur a nostris corporibus: ꝓpterea qz qualitates cum quib⁹ operant elemēta in corporib⁹ sunt in actu sicut est calor in igne ⁊ frigus in niue. Et qñ elemēta mouent corpora ipsa non mouentur. i. non conuertuntur. Et qñ medici voluntꝫ del mensuris ꝓparationum narrare que sunt in medicinis: qz indigent hoc in medicatiōe: ordinauerūt gradus per modū cōparationis corpori temperato: ⁊ posuerunt quālibet qualitatē in q̄tuor gradibus. s. calidum in primo scō tertior q̄rto: ⁊ sic de frigido sicco et hu. ⁊ de humido nō videtur q̄ possit trāsire tertiū gradū. Et q̄ ꝓtransit quartū gradum est res venenosa que corrūpit corp⁹: et iste sunt vie primarū actionū et passionum medicinarum.

¶ Cap̄. iiij. Quod est in generali considerans de operationib⁹ scōis ⁊ tertijs quas operant medicine in corpore humano.

ET nos volumus incipere narrare de ꝟtutibus scōis ⁊ tertijs: ⁊ dicere naturas medicinarū quib⁹ hoc operātur ⁊ qualiter operātur. Et dicam⁹ q̄ medicine q̄ sunt cōposite ex elementis qñ alterātur a corpore aut alterant corp⁹: quedaz eoꝝ sunt q̄ assimilātur ei qō est in eis ex virtutib⁹ elementoꝝ sicut sunt ille q̄ dant caliditatem: frigiditatē: sic. ⁊ hu. siłem in qualitatibus q̄ sunt in illis: et quedā actionum aut passionū q̄ nō assimilātur ei qō est ex ꝟtutib⁹ elemētorū: sed sunt opationes cōsequentes primas virtutes elementoꝝ: et hoc est ꝓpter locū subiecti i quo operātur: sicut ille q̄ habent indurare: mollificare: denigrare: rubificare: ⁊ siłia: ⁊ locus subiecti in q̄ manifestantur iste operationes circa quodcūq̄ membrum si indeterminatum fuerit appellantur iste virtutes secunde. Et qñ operabuntur in ꝓpriū mēbrum tūc dicentur virtutes tertie sicut sunt medicine que ꝓuocant vrinam ⁊ q̄ mūdificant pulmonez. et q̄ generant sperma ⁊ que frangunt lapidez similes istis. ¶ Et postq̄ dictū est de virtutib⁹ secūdis ⁊ tertijs dicendū est de natura operationuz istarum medicinarū manifestiorū ⁊ incipiam⁹ a secūdis. Et dicamus q̄ istarum medicinarū quedam sunt maturatiue: hoc est. que faciūt saniem et quedam earū sunt mollificatiue: quedam induratiue: et quedam aperitiue: quedā opilatiue et quedam euaporatiue: et quedam petrificatiue: ⁊ quedam stiptice: ⁊ quedam lenitiue: ⁊ similes his. Et debes scire q̄ medicina q̄ est appropriata alicui operationi nō dicitur habere illam proprietatez nisi comparatione ad corpus temperatum vel ad propinquum temperantie: et medicus expertus in hac arte quando cadit ad manus ipsius aliud corpus distemperatum debet arbitrari medicinā secundū mensuram quam videt ei esse magis iustam et magis conuenibilez in virtute medicine que habet facere operationem istaz

in tali corpore: ⁊ experientie habent hic locum magnuz. Uerbi gratia. postq̄ sciuerimus ꝙ medicina maturatiua est illa cui⁹ calor est equalis calori corporis debem⁹ intelligere hanc ꝓportionem ꝓpriā vnicuiq̄ corpori ꝑ se ⁊ facere cōparationem propriaz tali corpori. Et hoc nō fuit solū in cōplexione ꝓpria vnius indiuidui: sed etiā in vnoquoq̄ mēbro ꝑ se ꝓpterea qꝛ medicina q̄ facit saniem in testiculis non facit saniem in aure: ⁊ nō opz ꝙ medic⁹ has res tradat obliuioni: ⁊ experientia hz in istis vijs et arbitrijs magnum posse.

¶ Capi. v. Quod est de medicinis maturatiuis.

Deinceps narrāda est natura illius medicine q̄ operatur opationes supradictas: ⁊ incipiendū est a maturatiuis. Et dicamus ꝙ maturatio est operatio caloris naturalis in substantie materie sicut dictū est in alio loco. Et maturatio est ordinata ꝟm ordinem quē hz digestio in cibo: hoc est in trib⁹ digestionibus. Et qñ spargitur ad aliud mēbrū materia q̄ egredit̄ a natura in quantitate: aut qualitate aut in vtrisq̄ simul ⁊ putrefit illa materia: tūc generatur in illo mēbro de necessitate vnus calor mixtus ex naturali ⁊ extranea: ⁊ si materia illa est apta recipere digestionē fit ibi sanies ⁊ maturat̄. Ideo qꝛ alba sanies est media inter digestionē perfectaz ⁊ diminutā: eo ꝙ est alba: qꝛ materie nō sunt apte ad recipienduz digestionez ꝓ maiori parte: nisi qñ egrediūt̄ a sua natura ī quātitate. Sz qñ egrediunt̄ a natura etiā in qualitate: tūc est in eis digestio difficilis: hoc est qñ tendūt ad malā qualitatē sicut ad humores adustos ⁊ sil̄es illis. ꝯ ars ꝯueniēs in sil̄i re est cōfortare virtutē mēbri: qꝛ calor naturalis est q̄si sepultus in mēbro sup qđ est sparsa hec materia: et propterea est necesse vt medicīa habeat ex sui natura vt faciat digestionē: sicut medicina q̄ assimilat̄ calori intrinseco q̄ dz esse tēperata in caliditate ⁊ humiditate: vel sit declinās aliquātulum ad calorē: ⁊ ꝓpterea qꝛ calor intrinsec⁹ q̄ est in mēbro pōt esse refrigeratus ꝓpter multā materiā sparsam in eo: aut ꝓpter qualitatē. Et qñ cōparam⁹ talē medicinā q̄lis est hec corpori humano dicim⁹ ipsam esse tēperatā: ⁊ qñ cōparat̄ parti dñanti in ipsa ex partib⁹ elemētoꝝ dicim⁹ qđ est talis aut talis. Et de medicinis tēperatis est aqua calida tēperati caloris ⁊ oleū dulce oliue qñ guttatim cadit sup ap̄a et sicut cataplasma factū de farina tritici coctū cū aqua ⁊ oleo dulci Et debes scire ꝙ medicina q̄ facit saniem in vna cōplexione nō facit ī alia: ⁊ sil̄r in quolibet mēbro corporis sicut dictū est superius: ⁊ ꝓpterea medicus expertus dz ex se ponere grad⁹ istis medicinis. verbi gratia. qꝛ medicina q̄ inducit saniem q̄si in primo gradu est calida vt cataplasma supradictū: ⁊ supra illā ī gra. est q̄ facta est ex pane ꝓpter salē q̄ ibi est: ⁊ super hāc illa q̄ facta est ex fermēto. Et q̄dā dicunt ꝙ medicine opilatiue sunt maturatiue: sed hoc est ꝑ accñs sicut cerotum factuz ex cera ⁊ oleo rosato: ꝓpterea quia qñ pori claudūtur calefit membrum ⁊ materia maturatur. Et quidā dicunt

q̄ medicine maturatiue maturant: ꝓpterea quia faciūt in materia rem ꝓpter quam est facile nature dividere ipsam materiā temperando qualitatem materie aut subtiliādo ipsam. Et potest esse vt in vna medicinarum inueniatur maturatio cum omnibus istis modis: ⁊ erit in composito per artificium: in simplici vero per naturam. Et etiaz dr q̄ medicina maturat propterea quia rectificat in qualitate caloris naturalis illud qđ permutatum est per calorem extraneū: et per hanc viam dr q̄ psilium maturat apostemata calida: et ꝑm hunc modum q̄ res frigide maturant apostemata calida. Et diffinitio qua diffinivit. G. maturationem non verificatur nisi in apostematibus q̄ sunt difficilia ad maturandū ꝓpter nimiā debilitatem caloris naturalis: aut ꝓpter quantitatem aut propter frigiditatem.

¶ Cap̄. vj. Quod est de medicinis mollificativis.

ISte medicine appropriantur multū in hac arte medicinis que dissolvūt apostemata dura densata lapidea quasi habentia insensibilitatem. Et ista apostemata generaliter fiūt ab humoribus grossis qui sunt aut melencolici aut flegmatici grossi: aut cōpositi ex ambob⁹. Et q̄ hec apostemata sunt indurata ꝓpter frigiditatez: necesse est vt res que ea mollificant sint calide: q̄ res que sunt cōgelate per frigiditatem dissoluuntur ꝑ caliditatem si sunt resolubiles sicut plumbum et stannum: quia ista apostemata cū maturantur humectātur: ⁊ de necessitate est vt medicine que habent permutare: cōmunis sint calide: vt habeāt aliquam siccitatem vt vincant illam humiditatem frigidam. Et medicine que probate sunt per experientiam in hoc opere sunt calide in secundo vel tertio gradu: ⁊ sicce in ꝑmo sunt sicut armoniacum bdellium: storax: ⁊ medulla cruris vituli: et sepum hircinum et bouinum. Et est necesse vt sint mensure harum medicinarum secundum mensurā quam habent caloris et siccitatis: ideo q̄ medicine que sunt fortes in calore ⁊ siccitate nimis habent dissolvere: ⁊ posset remanere pars grossa ex materia que converteretur in naturam lapidis. Et est necesse sicut dixim⁹: vt per te ponas gradum in fortitudine harum medicinarum: propterea quia pinguedo est debilior armoniaco ꝙbdelio. Et pinguedo galline debilior existit pinguedine anseris et anatis: quia res iste diversificantur secundum aliquam complexionē aut ad aliquod membrum.

¶ Cap̄. vij. Quod est de medicinis indurativis.

DE necessitate est vt medicine indurate sint frigide: propterea quia induratio cum grossitudine non est nisi congelatio: ⁊ congelatio non fit nisi a frigiditate. Sed illud qđ dicit Gal. de humiditate in his medicinis nihil est: propterea quia humiditas non habet nisi solum humectare: et non indurare: et melius esset vt poneret siccitatem cum frigiditate: quia de illa frigiditate fit duricies cruditatis. Sed iste due quali-

tates sunt vt plurimum passiue et non actiue: quia due actiue sunt caliditas ⁊ frigiditas: q̃uis earum operationes diuersificẽtur secundum humiditatem et hoc declaratũ est in quarto methaurorũ. Et iste medicine habent latitudinem: ⁊ iste medicine sunt sicut semperuiua psiliũ et portulaca: ⁊ si infrigidant et incrudant non faciunt hoc nisi per frigiditatem.

¶ Cap̃. viij. Quod est de medicinis oppilatiuis.

Iste medicine sunt ex his que claudunt poros: ⁊ natura sunt terrestres sine mordicatione: quia mordicatio est vna ex rebus que cito faciunt medicinã egredi ex poris: aut vt sint conglutinatiue vt gummi et terrestre quando non est conglutinatiuum sicut amidum. Et est necesse vt iste medicine sint multum remote a mordicatione: et propterea debent esse temperate complexionis vel declinãtes ad frigiditatem parũ. Et si quesieris quomodo oppilant iste medicine corpus interius quãdo assumuntur. Respondemus quod hoc potes scire: per hoc qđ est dictum superius: quia claudunt intestina propter chilum factum ex eis: et similiter epar ⁊ venas et membra ipsa. Et iste medicine opilatiue diuersificãtur secũdum diuersitatem complexionis membrorum sicut dicitur quod dactili opilant epar: et aperiunt opilationem pulmonis.

Rñsio

¶ Capitulum. ix. Quod est de medicinis aperitiuis et abstersiuis.

Iste medicine sũt vni⁹ gñis: et inter ipsas est parua diuersitas: q: medicine q̃ abstergũt sordiciem ex membro et lauant ipsum: neq; habent posse penetrandi in poris dicuntur abstersiue: sicut aqua mellis: et aqua melonũ: ⁊ farina ordei ⁊ fabarũ: et q̃ habent virtutẽ penetrãdi ꝓpter partẽ igneam q̃ est in eis dicũtur aperitiue. Et quedã istaꝝ medicinaꝝ plus operãtur extra corpus q̃ intra: ⁊ quedã pl⁹ intra quã extra: ⁊ quedam operantur equaliter. Et q̃ plus operantur extra sunt q̃ habent aliquãtulam bauracitatem: nec in eis est multa grossicies: ⁊ ꝓpter partem subtilem q̃ est in eis penetrant intus: ⁊ ꝓpter largitatem intranearũ viarũ penetrãt cito. Et res viscose mundificare non possunt: ⁊ si cũ eis iũgeretur corpus stipticũ aliquãtulũ grossuz tunc mundificarent: ꝓpterea q: sunt instr̃m nature aperitiue q̃ est in eis: q: hec stipticitas cõiũcta retinet eas in meatibus donec cõpleuerint suas operationes. Sed extra corpus non possunt ita operari ꝓpter stricturã poroꝝ ⁊ ꝓpter stipticitatem. Et ꝓpterea absinthium aperit opilationes epatis: et nõ potest poros exteriores aperire propter stipticitatem que est in eo. Et iste medicine debent esse amari saporis cum stipticitate. Sed medicine que ambas operationes faciunt sunt inter harũ naturam medie. videlicet ille que habent aliquantulam amaritudinez cũ bauracitate sine stipticitate: sicut radix lilij celestis ⁊ similia eis. Et tu iã sciuisti ꝙ medicine que sunt aperitiue vnius

membri nō sunt aperitiue alterius. Et ꝓpter hoc dare debes vnicuiq; harum rerum gradus quēadmodum facis reliqs medicinis et virtutibus.

¶Capitulū.x. Quod est de medicinis enaporatiuis.

OMia autē enaporatio non fit nisi in quātitate mēbri enaporati: et augmentum ipsius quantitatis non fit nisi ꝓpter calefactionez membri necesse est vt medicine enaporatiue sint calide. Sz earū calor debet esse temperatus: quia medicine que habent distemperatum calorez euacuant et desiccant: nec debent habere substātiā grossam ꝛ iste medicine sunt sicut camomilla: malua et oleum vet⁹. Et debes scire ꝙ enaporatiue sunt contrarie opilatiuis: hoc est qꝛ sunt frigide. ſ. opilatiue de quo dictū est superius: qꝛ qñ mēbrū refrigerat diminuitur quātitas sua propter ẽstitatē sui ad frigiditatē ꝛ terrestreitatē: quēadmodū augmētat quātitas eius ꝓpter ꝓpinqtatem ad caliditatez ipsius nature aeris. ¶Et scias ꝙ non fit augmentum quātitatis ex his que apponunt̄ vel eueniūt extra: nec fit diminutio ꝓpter aliqd qō resolnat ex eo: ꝛ hoc ꝓbatum est in naturali phīa. Et medicine faciētes hāc operationē sunt he eedem his que indurāt sed ꝓmo inuiscāt: ꝛ si diu ꝓmanēt in mēbro idurāt ipm ꝛ possibile est vt mortificēt ipsum: cuz diu permanēt super illud.

¶Cap.xj. Qō est de medicinis aperientibus oꝛa venarum.

ISte medicine sunt calide complexiōis et habent grossam substām ꝛ sunt de genere medicinarum apitiuarū tñ sunt fortiores eis. Et habēt quasi tres grad⁹ opationū: ꝓim⁹ est abstergendi: secund⁹ est apiendi: terti⁹ est elargādi oꝛa venaꝝ tñ calor istaruz medicinarū aperitiuarū nō est ꝙueniēs vt sit calor corrosiu⁹: qꝛ corrosio claudit: ꝛ iste medicine sunt sicut aleum et fella et ꝓprie fel bouis.

¶Cap.xij. Quod est de medicinis stipticis.

STiptice medicine q̄ stringūt orificia venarū sunt natura frigide et terrestres ꝛ fortis siccitatis et ꝓpterea fuit sapor eaꝝ stiptic⁹: et ꝓpterea claudūt orificia venaꝝ qꝛ frigiditas q̄ nō est terrestris est debilis opationis. Et hec est dr̄ia q̄ est iter stipticum ꝛ opilatiuū: qꝛ opilatiuū est i materia q̄ tenet subtilitatē: ꝛ stipticū est i materia grossa: ꝛ hec sunt sicut galla: balaustia acatia ꝛ silia.

¶Capi.xiij. Qō est de medicinis mitigatiuis dolorum.

DIcit ꝙ ꝓma via mitigādi dolorē ē vt remoueat cā doloris. Et secunda est vt stupefiat mēbrū ita vt nō sētiat dolorē sic fit cū opio. Tertia ē medicine q̄ facit in mēbro illō qō repugnat rei q̄ inducit dolorē ꝛ istō ē verax mitigatiuū: qꝛ i ꝓmo mō cadūt mlta gña medicinaꝝ: sic̄ medicinaꝝ purgātiū i eis ꝛ medicinarum digestiuarū. Et scōs nō mitigat nisi per accidēs quādo

ptinat sensum mẽbri aut ipsum indurat q̃ res nõ est faciẽda: nisi qñ vitare nõ possum⁹ sicut dictum est in libro de ingenio sanitatis. Sed tertio⁹ est verax mitigatiu⁹ ꝓpterea qz prestat sine medio illud qõ resistit cause doloris. Ergo necesse est q̃ medicine q̃ hoc faciunt sint tẽperate similes calori naturali: aut paꝝ calidiores in tantũ in quãtum calor naturalis est refrigerat⁹ a calore naturali debito mẽbri ꝓpter resolutionẽ factã in ipso. Et ꝓpterea possunt iste medicine mitigare dolorẽ q̃ est ex causis calidis z frigidis: per eundẽ modũ eo q̃ augmẽtãt calorẽ naturalem qui est instrumẽtũ nature q̃ est medicinalis ꝑ omnẽ partẽ. Et tunc dominat natura super malã ꝯplexionẽ que facit dolorẽ z ipm remouet. Et ꝙnãuis iste medicine sint i hoc gradu necesse ẽ vt sint subtilis substãtie penetrãtes z velociter permutabiles ad calorẽ naturalẽ: et tũc adiuuabũt digestiões: ꝓpter earũ subtilitatem. Et propterea appropriant iste medicine duabus virtutib⁹ ad remouẽdũ dolorẽ: vna est ad multiplicãdũ calorez naturalẽ: z alia ad preparãdũ humorẽ ad digestionẽ q̃ est cã doloris ad hoc vt sit facile permutabilis a natura. Et res magis conuenientes in hoc sunt pinguedines z olea et pinguedinũ sicut pinguedo galline: z anatis: z piguedo anseris est melior secũdũ Gal. De oleis oleuz vitelli ouorũ: et oleũ dulce oline calidum parum. Et gñaliter quando dolor est mordicatiuus res que mitigant debent esse dulcoratiue: vnde medicine que habent qualitatem mordicatiuam et ꝓprie stiptice multum sunt remote a mitigatiõe doloris. Et medicine frigide z oppilatiue habẽt augmẽtare dolorẽ: eo q̃ resistunt dissolutioni humoris. Sed medicine q̃ in arabico nominant mnscabecha: variantur ab istis: eo q̃ substantia earuz aliquãtulũ grossior existit: et cum hoc sunt apetitiue pororum cum euaporatione mẽbri. Sed generaliter natura earuz est propinqua nature ipsarum medicinarum predictarum que indigent pauca abstersione.

Bal.

¶ Capitulum .xiij. Quod est de medicinis generantib⁹ carnẽ.

Iste medicine indigent pauca abstersione cũ pauca exiccatione: sz abstersio est vt auferatur sordicies que est in vulnere: et siccatio est ad siccandum humiditatem: qz in digestione vniuscuiusq̃ mẽbri inueniuntur iste due humiditates hoc est subtilis z grossa.

¶ Cap. xv. Qõ est de medicinis cicatrizantibus.

Iste medicie debẽt esse stiptice z fortiter sicce: ꝓpterea qz cutz est illõ qõ sit a natura post gñationẽ carnis: z cutz est siccior carne: ꝓpterea necesse est vt exiccatio istaꝝ medicinaꝝ sit fortis: sicut galle z balaustie.

¶ Cap. xvj. Qõ est õ medicinis causticis.

Iste medicine debent esse in fine caliditatis cũ grossie substãtie: et tunc facient opus qõ ce-

facit prima.i.carbo.

¶Capitulum .xvij. Quod est de medicinis corrosiuis et faciẽtibus carnẽ cadere.

ISte medicine cõsumũt carnẽ:non tñ faciũt q̃ faciũt caustice:ꝛ hoc accidit qꝛ habẽt caliditatis minꝰ et subtiliorẽ substãtiã:ꝛ q̃ faciunt cadere carnẽ sunt debilioris putrefactiõis:ꝛ nõ dicunt putrefactiue nisi ꝓpterea qꝛ corrosio ꝛ casus carnis:nõ sũt nisi ꝓpter calorẽt extraneũ:ꝛ i calore extraneo est aliq̃ putrefactio ꝺ necessitate:ꝛ medicine putrefactiue sunt sicut auripigmẽtũ rubeum vel citrinum.Et vtimur medicinis facientibꝰ cadere carnez in vulneribus qñ volumus quod caro bõa in eis naſcat;sicut putrefactiuis i locis corrosiuis.

¶Cap.xvij.Qꝺ est de medicinis attractiuis.

QUedã eaꝝ operãtur pria q̃litate:et q̃dam ꝓprietate. Que operant per primã q̃litatẽ trahũt qlibet adueniẽs.Sꝫ q̃ trahũt ꝓprietate trahũt rẽ ꝓpriã:sicut adamas ferrũ ꝛ gñaliter ois attractio q̃cũq; mõ fiat nõ fiet nisi p calorez.Et ego debeo declarare opatiões q̃ a ꝓprietate fiũt cõplete.Et medicine q̃ trahũt ꝓpt̃ primã q̃litatẽ i eo q̃ est q̃litas absolute:hoc est illꝺ qꝺ facit caliditas inc̃ptũ calitas sũt duaꝝ speciꝝ.Una est q̃ trahit p calorẽ naturalẽ q̃ est i ea sicut radix q̃ vocat moschec almesia.i.putredo fcta circa orificiũ bussoꝝ apũ:ꝛ alia trahit p calorem putredinalẽ sicut fermẽtũ ꝛ sterc⁹ columboꝝ.

Sꝫ medicine q̃vocant bezahar q̃ curãt a venenis:q̃dã faciunt hoc a tota substãtia ꝛ q̃dam faciũt ꝓpter primã q̃litatez q̃ est in eis:hoc est qñ resistũt q̃litati generate a veneno:ꝓpterea qꝛ venenũ ingredit hãc diuisionem. Hoc est qꝛ venenoꝝ q̃ddã est venenũ p primã q̃litatẽ:et q̃ddã est a tota substãtia:ꝛ hãc diuisionẽ postea declarabo.¶Et medicine p̃seruatiue dicunt medicine q̃ resistũt putrefactiõi:aut ꝓpterea qꝛ tenẽt apta loca q̃ parata sunt opilari:aut qꝛ resistunt putredini:aut ꝓpter vtrũq;. Bezaḥar medicine.

¶Capm.xix.Qꝺ est de medicinis cõfortãtibus.

ISte medicine sũt q̃ assimilant ꝙplexioni mẽbri i tota substãtia.Et ꝓpterea dicũt q̃daz q̃ qlibet mẽbrũ comestũ ꝙfortat sile mẽbrum comedẽtis.Sed medicine q̃ ꝙfortãt inc̃ptũ sunt medicine ꝙfortatiue necessario calor eaꝝ ꝺz esse fortior parũper calore mẽbri:et similiter siccior:ꝓpterea qꝛ mẽbra nõ terrent:neq; debilitant: nisi ꝓpter q̃litatẽ frigidã et humidã.Et hoc fm plurimũ accidit ꝓprie i mẽbris ꝓncipalibꝰ ꝛ gñaliter non debilitat opatio mẽbri vt plurimũ nisi ꝓpter frigiditatẽ q̃ est ꝙueniẽtior ad inducẽdã lesionez:hoc est qꝛ assimilatur virtutibus dominantibus sup ipsum ex virtutibꝰ elementoꝝ sic est cerebꝝ:quia ideo quod super ipsuz dominatur frigiditas et hũiditas lesio que superuenit ei ꝓpter has duas qualitates est maioꝛ.Et propterea est necesse q̃ natura

medicine que confortat membrum resistat parti a qua ꝓuenit lesio mẽbri: verbi gr̃a: qꝛ medicine que confortant epar necessario debent habere manifestã siccitatẽ: ecõtrario in medicinis cordialib⁹: et q̃dã sunt que confortant a tota sub̃a: sicut aurum ⁊ margarita cor. Et quedã sunt que ꝯfortant propter qualitates primas et secũdas: sicut stipticitas et amaritudo q̃ sunt in rosa. Et medicine odorifere sunt supreme omnibus medicinis que confortant principalia membra: ⁊ maxime in rebus testificatis ab experiẽtia ⁊ ꝓprie cordi. Et ꝓpterea musc⁹ pl⁹ cõfortat iter cetera odorifera: nam eius aromaticitas preualet oĩbus aromaticis.

¶ Capitulum. xx. Quod est de operationibus tertiarum virtutum.

Iam diximus naturã medicinarũ a q̃bus ꝓueniũt operatiões scd̃e. Deinceps debemus narrare naturã medicinarum que faciunt tertiã operationẽ. Et dicamus ꝙ istaruꝫ medicinarũ q̃dã sunt q̃ frãgũt lapidẽ: ⁊ q̃dã q̃ ꝓuocãt mẽstrua: ⁊ q̃dã q̃ generãt lac. et q̃dã q̃ generãt sp̃ma: ⁊ q̃dã q̃ diminuũt lac ⁊ sperma: ⁊ q̃dã mũdificãt pect⁹. ¶ Sꝫ medicine q̃ frãgunt lapidẽ nõ sunt multuꝫ calide secundum ꝙ medici dicunt: propterea qꝛ calor qui indurat ⁊ petrificat est fortissim⁹: et propter hanc viam calor extrane⁹ indurauit lapides: et ꝓpterea est necessari⁹ in earum fractione calor suauis et nõ fortis in quo sit aliquantula humiditas ꝯparãdo calori qui indurabit lapides: et cũ subtilitate: eo ꝙ scis: qꝛ res q̃ indurate sunt propter calorẽ ⁊ siccitatem non dissoluuntur nisi ꝑ frigiditateꝫ et humiditatẽ. Et cũ dico frigiditatẽ ĩtelligo diminutũ calorẽ a calore q̃ coagulauit lapidẽ: et sic ĩtelligo cũ dico humiditatẽ ideo quia nõ operant̃ iste medicine in lapidibus nisi per opationẽ similẽ operationi alicui⁹ decoctionis: ⁊ per viã istam diuidit eum calor naturalis ⁊ expellit. Et tales medicine sunt sicut sparagus: cicer rubeum: et amigdale que tendunt ad amaritudinem. Et non est remotuꝫ vt hec operatio non fiat a tota substantia. Sed medicine que prouocant vrinam debent necessario habere caliditatem cũ subtilitate: quia caliditas cum subtilitate adiuuat virtutẽ attractiuam que est in renibus: videlicet ad trahẽdum illã aquositatem: et discretiuam que est in epate etiaꝫ adiuuat in cognitione istius aquositatis caloris ⁊ dicitur quod medicine que faciunt hoc habent conueniẽtiaꝫ cum membris vrine a tota substantia: sicut sunt apium: feniculum: daucus: et similes illis. Sed medicine que lac generãt sunt que habent calefacere humores flegmaticos: et habent iuuare virtutem digestiuã: que est in membro vt conuertatur ad sanguinem. Et ex generantibus lac sunt quedaꝫ que sunt cibi: et illa sunt conuenientiora in hoc opere. Et sunt cibi ex q̃bus fiunt humores temperati in caliditate et hũiditate equalibus humiditati et caliditati sanguinis. Et medicine q̃ pro-

uocant mēstrua per os sumpte sunt de genere medicinarum q̄ generant lac. sed necesse est vt sint calidiores eis: eo qđ habent aperire orificia venarum ⁊ subtiliare sanguinē. Et quādo hoc accidens est paruū. tūc sufficiūt solum medicine que generant lac. sz si ex toto cessaret mēstruū nō sufficiunt ille: sed sunt necessaria ea q̄ sunt similia pulegio: ⁊ mētastro: ⁊ oppoponaco: ⁊ costo: ⁊ squinanto: ⁊ cassie lignee: ⁊ aristologie: ⁊ similia his. Sed medicine ⁊ cibi qui generāt sp̄ma sūt calidi: ⁊ humidi: ⁊ vētosi sicut faseoli rubei: cepe ⁊ nuclei pineaꝝ. Sed medicine que mūdificāt pectus ⁊ pulmonē: ⁊ adiuuant ad excreandū materias inclusas in ipsis sunt q̄ habent virtutē digestiōis ⁊ incisiōis sine forti calore vt non indurent Et quādoq̄ adiuuāt ad excreāduz sputa medicine que habēt lenitatem ⁊ viscositatē: quando difficultas spuendi erit propter subtilitatem materie: quia spargit̄ ⁊ circūfluit ante aerez ⁊ educi non pōt. Et medicine digestiue et huius materie abstersiue sunt sicut nuclei pinearum recētes ⁊ butirum cum melle canne et amigdalis. ¶ Et semper sis memor eorum que diximus superius: hoc est quia diuersificātur opatiōes istarum medicinarum per diuersitatem complexionis alicuius membri etiam plus ⁊ minus: ⁊ a te pone gradus: ⁊ via congnitionis harum rerū vtplurimū est experientia.

¶ Cap. xxj. Quod est de medicinis opantibus a forma specifica ⁊ đ dr̄ia iter eas ⁊ illas q̄ operantur p̄ primā secūdā ⁊ tertiaz virtutē.

Deinceps volum⁹ dare differētiam que est iter medicinas que operantur per primā secundam ⁊ tertiaz virtutem: ⁊ illas que operantur per ꝓprietatem quā appellant medici totā substantiam ⁊ qualiter operētur. Et dicam⁹ quod operationes medicinarū sumūtur duobus modis: vn⁹ est operationes que appropriātur proprijs virtutibus elemētoꝝ: sicut est calefacere calori ⁊ refrigerare frigori: qr huiusmodi sūt substantialia: ⁊ sequūtur eorū substantiā: ⁊ similiter incisio: subtiliatio ⁊ alie op̄atiōes scđe ⁊ terrie sicut dictū est. ¶ Et ꝓpterea possumus apprehēdere occasiones harū operationū bono arbitrio. ¶ Sz aliū modū medicinarū operatiōis appropare nō possum⁹: p̄mis virtutib⁹ elemētorū substātialiter v̄bi gr̄a: attractio quā facit adamas in ferro: propterea quia attractio inquātuz est attractio q̄uis sit appropriata calori nō propterea vt trahat absolute accidit vt trahat ferrum. Sed propterea quia trahit tali attractione propria: et hoc accidit propter proportionem: et conuenientiam que est inter ipsum ⁊ ferrum. ¶ Et hec proportio et conuenientia non est nisi in mensuris mixtionis elementorum in eis: hoc est in trahēte ⁊ attracto. ¶ Et propterea est possibile inueniri in vnare proprietates infinitas: et hoc est comparando entibus quasi infinitis. ¶ Et hec operatio est quasi sicut accidens in ipsius virtutibus elementorum que sunt infuse in re. que habet

hanc proprietatem ꝛ nō insunt substantialiter. ¶Et propterea est impossibile scire per arbitrium mēsuram mixtionis ꝓpter quā fit hec operatio in ipso ente sicut sciuntur operatiōes q̄ proueniunt a materia que non sciuntur nisi per arbitriū. Istud est esse proprietatis ꝛ totiꝰ substantie. Sed cōplexio non queritur nec arbitratur in hac specie sed in alijs. Et qui querunt in qua specie harum operationum operentur medicine laxatiue eis respondendus est quia habent hanc operationem per modum attractionis inquantum est attractio ꝛ per proprietatem. Propterea quia nos videmus quod quando reperitur vna ex istis medicinis purgātibus ipsa attrahit humorē proprium et: ꝛ a quacunq; parte sit in corpore vel qō sit in partibus infimis corporis aut in partibꝰ supmis: sicut scamonea que curat egritudinem formice pedis eo quod monet hunc humorez colericū qui est in pede ad exeūdum extra cum medicina: ꝛ hoc non fit nisi per viam attractionis. ¶Et medicine purgatiue nō habent hanc solā virtutem: hoc est attrahēdi humorem proprium eis: sicut turbith flegma trahit ꝛ scamonea coleram ꝛ lapis lazuli melencoliaz: sed etiā trahunt proprium humorem et ex proprio membro sicut faciūt gummi ꝛ proprie serapinum: q̄ trahit a neruis ꝛ a iuncturis humores flegmaticos grossos ꝛ viscosos. ¶Et apparet qō medicina cum hac operatione attractionis habeat operationem cognoscendi humores propterea quia humores sicut scitur sunt i maiori parte in sanguine ꝛ potentia: ꝛ ipsa cognoscit eos ꝛ ipsos attrahit. Et quādo trahuntur humores ab instrumentis ciborum ad intestina ꝛ ventrē: tunc mouetur virtus expulsiua ad expellendum eos: nec est remotū vt virtꝰ expulsiua que est in hoc mēbro in quo est humor fit iuuatrix operationi medicine in illo humore: hoc est q̄ cū medicina incipit attrahere: natura incipit expellere. Et propter ea quando virtus expulsiua est multū fortis fit propter hoc magna euacuatio: quānis medicina nō fuerit multū fortis. ¶Et manifestū est qō attractio non pōt fieri nisi cū apertione orificiorū venarū: ꝛ illa apertio non habet nisi p̄ calorē: ꝛ sic fit similiter attractio. Et ꝓpter hoc totū apparet qō medicine purgatiue nō operant nisi per vnū calorē ꝓpriū: qui est in eis qui hz proprietatem trahendi talē humorē. ¶Sz querēdū est ꝛ dicamus per exemplū. Ponamus q̄ scamōea habet ꝓprietate sua trahere colerā solū sicut habet adamas trahere ferrū solū. Ergo qñ bibitur ex ea plusq̄ sit eiꝰ dosis non debet alium purgare humorem: ꝛ iā certificatū est p̄ omnes medicos: ꝛ experiētia scitur: qō si fuerit q̄titas maior debito purgata colera fortiter post ea purgat flegma: post melē coliā sanguinez. Et sic apparet q̄ alia virtus hoc faciat proprietate. ¶Ad hoc rñdere debes quod iste calor ꝓprius quē habet medicina purgatiua per quē attrahit nō habet ipsum solum in se ꝛ in actu: sicut habet adamas q̄ trahit ferrum ꝓpter suaz formā specificam: quia medicina non

Medicine purgatiue.

acqrit illū calorē nisi a corpore: ⁊ calor nō dat illū calorē nisi in qtitate determinata in illa. Et ꝓpterea qñ recipit aliq̄ qtitas indeterminata nō stabit in hac proprietate. ergo attractio medicine nō est propria alicui humori nisi p̄ viā ꝓparatiōis et ꝓportionis determinate i illa medicina: ⁊ nō oi qtitate accidente: qr qñ egredit ab illa qtitate: tūc trahit solū illud qđ trahit p̄ attractionem. Et nō opz vt hec ola dicant nisi i medicina q̄ inuēta est p̄ experientiā: vt nō trahat nisi vnū humorē ꝓpriū: eo q̄ inueniunt medicine q̄ trahūt diuersos hūores: sicut dicit de agarico. Et nō est remotum: qr oēs hūores habēt propinqtatē in vno genere. Et hec est etiam cā si duplicaret qtitas medicine q̄ est ꝓpria vni hūori: vt purgaret aliū hūorem. Sicut dicit q̄ medicine q̄ trahunt melencoliam trahunt humores flegmaticos: qr cōueniunt cū ea i vna qualitate.

¶Cap. xxij. Qđ est de venenis.

Venena operant i corpore q̄tuor opationib⁹ virtutū: sicut tu vides quod plura operant q̄litatib⁹ pmis sicut opiū qđ ꝑuat sensum ⁊ motum sua frigiditate: vñ si sumeretur panca qtitas postq̄ esset refrenata aliq̄ medicina: ꝛria esset medicina. Et q̄dā opant a tota substā: hoc est qr pmutāt corp⁹ penit⁹ ex toto sicut aurū q̄uersuz i calcē: qđ nō pōt aliq̄mō esse medicina. Et q̄dā iterficiūt fortitudine attractiōis sicut dr̄ de elebozo nigro. al̄. albo. Et quedaz occidūt remouendo calorē vite: ⁊ hec sunt q̄ purgant sanguinē.

¶Cap. xxiij. Qđ est de bezahar.

Medicine que vocā tur bezahar: q̄ curāt a venenis operātur has passiones cōuersim: hoc est, quia quedam permutant sua qualitate venenum: qñ sunt cōtrarie: ⁊ quedaz hoc operantur a tota substātia: et quedam hoc faciūt sua attractione. Et iste medicine bedazarice: nō curant nisi recipiantur cū est in corpore dispositio venenosa facta a veneno: et tūc dant corpori vnam virtutem que est contraria virtuti veneni. Et sic curatur venenum quasi per accidens: propterea quando illas comedit homo sanus sunt sicut venenum exceptis granis citri: et similibus illis. Propterea dicunt medici q̄ medicine bedazar sunt medie inter medicinas et venenum: et nos sic non intē dim⁹: quia medium et extrema sunt vni⁹ gñis ⁊ q̄ sunt vni⁹ gñis sunt sīlia. Et sic nō est i bedazarijs cū veneno: ⁊ ꝓpterea melius est dicere q̄ bedazar sit i fine cōtrarietatis cuz veneno: quia medicatio cōtrarietatis semper debet attribui contrarietati. Sed causa quare bedazar occidit sanum: non est nisi quia non habet prodesse nisi quando in corpore est dispositio venenosa. Et est vt iste medicine faciāt duas operationes in corpore humano. Una est vt venenosa quando recipitur nō existente in corpore dispositione venenosa. Et alia est tunatrix quando in corpore est dispositio venenosa: et sunt sicut venenum ex vna parte ⁊ medicine ex alia: non quod

sint medicine ex parte ex qua sunt venenū: qꝛ nō est extraneū vt dicat̄ qđ diuersificant̄ actiones vni⁹ agētis diuersificat̄ dispōib⁹ subti locorū: hoc est qđ p̄t dici bono arbitrio de opationibus medicinaꝝ q̄liter opantur.

¶ Capi. xxiiij. In quo inuestigat modū cognoscendi virtutes medicinarū ⁊ ciborū.

Deinceps habemus pscrutari si possunt cōprehēdi argumēto opatiōes medicinaꝝ q̄ non sunt expte: aut sit cognitio inuētiōis earū p experientiā: aut si in hac inuētiōe cadit res q̄ contineat argumētū ⁊ expientiā: ⁊ si ceciderint vtrū sufficiāt modi q̄ dicti sunt a medicis. Sed dicamsu quod operationes medicinarum ꝑm ꝙ dictum est sunt: q̄tuor prime: ⁊ secunde et tertie: ⁊ ꝓprie. Sed cibus nō hꝫ nisi vnā opationē: hoc est qꝛ nutrit. Et cibi naturales nō cōueniūt nobis nisi in tota suba: ꝓpterea qñ pscrutati erimus de hoc si poterit cōprehendi p modū argumēti demōstratiui in hac demōstratiōe. al̄. per scrutatiōe: cadet pscrutatio inq̄sitiōis ꝓprietatis si pōt assignari aliq̄ rō vel nō. Et dicamus qđ iam dictū est in p̄mo posteriorū qđ cognitio rerū est duobus modis. Unus vt habeat̄ cognitio sui esse solū: ⁊ hec vocat̄ demonstratio eē. Et scđs dat nobis cognitiōe ꝛ cause illi⁹ esse: ⁊ hec vocat̄ demonstratio cause. Et quādo sunt in vna ⁊ eadem scia differunt ꝑꝫ hunc modū: qꝛ qđ dat cām nō stat nisi per p̄mā cām ꝓpinquā sine medio. Uerbi gr̄a. si tu quereres q̄ sit cā diei: respōdemus: qꝛ est ꝓpter lumē solis: Sꝫ qđ dat esse rei solū nō stat p p̄mā cām: sꝫ stat per p̄ncipia mediata: et si nō sint mediata non sunt ipsa ⁊ eadem cā: sꝫ hoc scit̄ p cōuersionē equalē: aut per res magis notas apud nos. Uerbi gr̄a. ponamus vt velimus rōnē assignare qđ luna sit rotūda. eo qđ ipsi⁹ lumē paulatim augmētat̄ in figura rotunda sicut arc⁹ qꝛ hoc p̄ncipiū: hoc est augmentatio sui luminis paulatim nō est mediatū: ꝓpterea hoc idem nō est cā rotūditatis lune ꝓpterea qđ rotūditas lune nō est propter hoc qđ augmentat̄ paulatim in hac figura rotūda: sꝫ augmentat̄ in hac figura qꝛ rotūda: ⁊ ē cōuersiue: ꝓpterea qđ cuius rei lumē augmentat̄ paulatim in hac figura est eius forma rotunda: ⁊ omnis res rotūda luminosa augmentat lumē suum in hac figura. Et etiam inuenimus principia q̄ dant esse rei solū in hoc qđ nota sunt per se: et non ꝓpterea vt sint prima cauca in re: sicut dicitur quod stelle q̄ non sintillāt sunt nobis ꝓpinquiores: et hoc principium est notum apud nos per sensum: ꝓpterea ꝓdest dicere qđ stelle errātes sūt ꝓpinquiores fixis. Et debes scire ꝙ hec principia que nos iuuant ad sciēdū esse rei solū sunt posteriora a cōpl̄one in esse. al̄. cognitione cause: ⁊ sunt p̄ora ei in cognitione cōparatione ad nos. Propterea qꝛ p̄uatio sintillationis errantiū est ꝓpter earū ꝓpinquitatē ad nos: ⁊ propinquitas earū ad nos est p̄or ī natura ⁊ cognitiōe. Et p̄ncipiū conuersiuum potest nobis dare cognitionez cause rei quādo ꝓbat̄ per medium: terminum qđ

fit in vero sillo: qꝛ in hoc proba
tur terminus maior ⁊ minor vir
tute medij. Quia qñ inuenit ter
min⁹ maior in toto medio ⁊ me
dius in toto minori tunc proba
tum est esse maioris in minori:
et hec demõstratio põt dare cãz
esse ⁊ nominatur demonstratio
cause. Sed qđ dat solum esse est
inductio: hoc est qꝛ nascit ex in
quisitione partiuz que sunt sub
illo vniuersali. qꝛ qñ fuerit que=
sitũ predicatũ cui⁹ esse volum⁹
habere certitudinẽ vl̃r: tũc q̃run
tur oẽs partes vl̃is. Et si inue=
niant tũc cõstituet ꝙ hoc predi
catũ est in toto vl̃i: ⁊ hec species
noiatur declaratio esse maioris
in medio virtute minoris: qꝛ qñ
inuenit maior in toto minori:
hoc est in oibus partib⁹: et tot⁹
minor est totus medius tunc ar
gumentatur maiorẽ esse in toto
medio. Ergo quãdo queruntur
multa ex particularibus in vna
specie: ⁊ inueniatur vnũ predi=
catũ in oibus nõ opinãdo vt sit
aliqua pars in subiecto in qua
nõ inueniat hoc predicatũ. ⁊ est
certificatũ: ꝙ nõ videbit per hoc
qđ videtur a partibus per hũc
modũ declaratiõis cognoscitur
esse vnius predicati in tota illa
specie a parte experientie in oi=
bus suis partibus. Et per hanc
viã habemus cognitionẽ maio
ris partis specierũ principiorũ
artis medicine. Et p̃ncipiuz qđ
nobis dat esse rei solũ est post cõ
clusionẽ: vt nõ sit cõuersiuũ sup
mediũ terminum: ⁊ in hoc mo=
do cadit demõstratio esse. verbi
gratia sicut volumus declarare
esse virtutẽ nutritiuam hoi per
vnũ principiũ qđ dicet om̃e ani
mal est nutribile: et fiet argumẽ
tum hoc sic. om̃is homo est ani
mal: omne animal est nutribile
ergo oĩs homo est nutribilis: ꝓ=
pterea qꝛ hoc principiũ nõ pro=
dest nobis nisi ad tribuendum
virtutẽ nutritiuã hoi: sed nõ vt
virtus nutritiua sit cã ꝓpinqua
hoi. Et quare nõ iuuat nos in
dando cãm rei: qꝛ nõ cõuertitur
maior super mediũ: qꝛ omne nu
tribile nõ est aĩal. Et in summa
dico ꝙ demonstrationes q̃ na=
scũtur a causis remotis vel sint
affirmatiue vl̃ negatiue sunt de
mõstratiões esse ⁊ nõ demõstra
tiões cause: qꝛ demõstratio cau=
se est pr̃ia et propinqua. Et oẽs
iste res faciles sunt ei q̃ studuit
in logica per aliquod tempus:
et perfectius cognoscet iuuamẽ
tum qđ faciũt in hoc loco ⁊ etiã
necessitatem. Et postq̃ ita est si
cut dictũ est debemus perscru=
tari de proprietatibus: et dica=
mus: videndũ est si possit inue=
niri via qua possum⁹ cognosce=
re ꝙ proprietates sint per cõpa
rationẽ alicuius alteri⁹ rei: sicut
est ad cõparationẽ corporis ho
minis. Et dicim⁹ ꝙ hoc nõ põt
sciri nisi vno duorũ modorum.
Unus est vt sit nã propter quaz
prouenit hec opatio manifesta
apud nos ꝑfecte: aut per p̃mos
intellectus aut per demonstra=
tionẽ. Alter est vt inueniant res
proprie posteri⁹ illi nature. Et
ad hec vt sint ille res ⁊ proprie=
tates equales in vno predicato.
Et etiã vt sint ille eedẽ res poste
riores magis note apud nos q̃
proprietates: et vt sint ille res
propter quas possint sciri pro=
prietates absq̃ medio. Quoniã
species harũ demonstrationuz
quãuis sint ex reb⁹: q̃ sunt qua=
si per accidens: sunt tamẽ vera=
ces. Et nos vellem⁹ si posset eẽ

inuenire hoc quesitū virtute illarū demōstrationū. Sed videt̄ ꝙ iam sit sententiatū ꝙ natura qua operatur ꝓprietas nō possit sciri perfecte: qꝛ ꝓprietas nō est nisi vna operatio existēs per se transiēs ab vno ente ad aliud ꝓpter proportionē mēsurarū elemētorū quā hꝫ vnū ens cū alio. Et hec mensura cōprehendi nō pōt per modū arbitrij: neqꝫ etiā potest sciri hoc plus q̄ꝫ fit hec cognitio: q̄ non est perfecta. Neqꝫ etiā inuenit̄ hic aliud accidens posterius qd̄ significat sup̄ hāc naturā veraci significatōe. Etiā neqꝫ est aliqua nisi ꝓprietas eadē quādo sentit̄: qꝛ tunc significat sup̄ hāc naturā: ⁊ si est ipossibile hoc scire: eodē mō est impossibile īuenire in eo ꝙ hꝫ proprietatē vnum accidens equale proprietati ad hoc vt significet super proprietatē: et sit manifestius apud nos q̄ꝫ ipsa: qꝛ nō est cōueniēs inuenire hoc nisi quādo inueniret̄ vnū accidens magis notū qd̄ significaret ꝑfecta significatiōe sup̄ naturaꝫ ꝓpter quā fit hec ꝓprietas. Et ꝓpterea qꝛ ꝓprietas sequit̄ ꝓportionē mēsurarū entiū possibile fuit īueniri in vna re ꝓprietates q̄si īfinitas: ⁊ res q̄ est ꝓpinqua infinito nō pōt sciri ꝑfecte per arbitriū: neqꝫ etiā possum⁹ inuenire signa significātia substātialr̄ super hāc naturā. Et postq̄ꝫ ita est debem⁹ ꝑscrutari si possibile est apprehēdere primas opationes per viā demōstratiuam aut nō. Et dicam⁹ ꝙ via q̄ perscrutati sum⁹ sup̄ proprietates erit eadē cū via qua hic erim⁹ scrutari qꝛ si posset apprehendi arbitrio medicina tēperata aut distēperata in fine equalitatis: hoc nō esset nisi cū cognoscerem⁹ naturā que hoc operatur perfecta cognitiōe. Quia qñ nos tractam⁹ de medicina si est calida aut frigida: aut tēperata: nos nō intelligim⁹ hoc nisi quia habet per sui naturā et preparationē permutando se a corpore humano vel vt permutetur a corpore humano: ⁊ corp⁹ postmodū ab ea recipit vnā qualitatē permutatā cōparatam proportionatam qualitatib⁹ naturalibus q̄ sunt in corpore: quā ꝓportionē dicimus tēperantiā: esse aut distemperantiā. Ergo vtinā ego scirē que natura est hec propter quā preparatū est corpus humanū pati has passiōes: et q̄ est illa q̄ ꝑparata est ad agendū: ⁊ cui rei has debemus cōparare: hoc est cui rei debemus cōparare mēsuras el'oꝝ que sunt in illa. Propterea qꝛ hec cōparatio. al'. opatio. nō d'ꝛ nisi cōparatiue ad corpus humanū. Et ꝓpterea apparet prima frōte ꝙ dꝫ fieri cōparatio inter cōplexionē ciborū et medicinarū ⁊ cōplexionē hoīs: ita ꝙ mensure elementorū que inueniūtur in cibo ⁊ medicina in qualitate equales sint his q̄ in hoīe inueniunt̄: ⁊ hoc est qd̄ dicitur cibus tēperatus ⁊ medicina tēperata. Et qd̄ egredit̄ a tēperātia ad vnā extremitatuꝫ est illud qd̄ est augmentatū aut diminutuꝫ in illo extremo. Hec est melior rō q̄ possit assignari ꝓportioni ⁊ cōparatiōi ciboꝝ et medicinarū corpori humano et operationibus ipsi⁹. Sed vnuꝫ nobis obuiat ꝙ si ita est nullus cibus dꝫ dici tēperatus hoī, nisi caro hūana. Et forte posset esse ꝙ carnes gallinarū per moduꝫ similitudinis remote essent tē-

Ra
me
lioꝝ

perate

perate cõplexioni hois: aut com plexio carniũ edi sitr. Sed de ter re nascentib⁹ nullũ tẽperatũ po terit inueniri: ꝛ min⁹ debẽt esse calida corpe hũano: qz corpora aialiuz sunt calidiora nascẽtib⁹ terre: ꝛ propterea nõ inuenit in terre nascentibus calor in actu. Et postꝫ nõ est via cognoscẽdi hãc naturã perfecta cognitiõe ab hac parte cõparationis q̃ est inter naturã corporis ꝛ cõplexionẽ qua operãtur medicine has operationes: fortasse poterit cognosci a parte cõparatiõis ꝛ proportiõis mẽsurarũ elemẽtoruz: quam hz medicina a seipsa hoc est qz medicina in qua dominabitur calor in seipsa illa dicitur calida: et illa in qua dominabitur frigus dz frigida. Et sic de sicco ꝛ humido: qz medicina in cui⁹ ptes dñabitur pars ignea illa erit cõueniens vt ex ea gñet calor magis sicut videt in sulfure ꝛ in similib⁹. Hec est vna via que posset sustineri in pte. Sed etiã illa est corrupta in plurib⁹ suis partibus. Ideo qz inuenimus multas res q̃ sunt in suis cõplexionib⁹ calidiores. Et qñ nos cõparamus eas corpori humano: hoc est qñ eas comedit homo inueniunt frigidiores sicut mustũ ꝛ vinũ antiquũ qz in eo. s. musto apparet calor manifestior. Postꝫ tu vides qz bullit et cõparãdo ipm corpori humano est frigidi⁹. Et videmus res in quibus frigiditas est magis manifesta et cõparatiõe ad corpus nostrũ sunt calidiores sicut vetus vinum. Et si tu dicis hoc hoc prouenit a virtute corporis. Ergo sumus in eo qd̃ prius eramus ꝛ nõ sumus egressi. Et qua re volo in hoc conari qz in terre nascẽtibus/et/aialib⁹ oibus dominatur calor: et si refrigidarẽtur propter dominãs in eis nõ est frigidita ꝛ illa a parte qua sunt terre nascẽtia: aut aialia in actu. Sed quedã eorũ inueniũtur calida cõparatione corporis humani: ꝛ quedã frigida: ꝛ non solũ frigida verũ etiã mortifera ꝓpter frigiditatẽ: et illud qd̃ est mortiferũ nõ est mortiferũ ex pte qua frigidũ est in actu: qz vinũ qd̃ est vinificatiuum est frigidũ in actu. ergo nõ prouenit nisi a parte permutatiõis quã recipit a nostro corpore: ꝛ hec permutatio aut est ad magis calidũ: aut ad magis frigiduz: et si ad magis calidũ ergo calefit et non refrigerat: si ad plus frigidũ: ergo in corpore nostro est frigiditas in actu i quarto gradu aut vltra. ergo sunt occupati omnes passus vel trãsitus: ꝛ est nobis necesse tẽptare nouũ passuz et dicem⁹ parũ de esse olei. Oleũ est ex rebus in quib⁹ dñatur hu Qõ.
miditas ꝛ caliditas: eo q̃ partes aeree in eo sunt manifeste multũ. Et si aliqs q̃reret qũo põt esse vt in eo partes aeree dominent cũ videam⁹ q̃ ingrossat ꝛ cõgelat ꝛ inspissat a frigore ꝛ dicitur q̃ non congelãtur a frigore nisi substãtie aquose. Debem⁹ rñdere q̃ nõ cõgellatur propter frigi
ditatẽ nisi propter multã cõuer Rñsio
sionẽ suarũ partiũ ad aquã ꝛ ab illa cõuersione prouenit hoc. et multũ subtiliati sum⁹ super esse olei super q̃rto metauroꝝ. ꝛ ibi sunt soluta oia dubia: ꝛ ꝓpterea nõ põt haberi ex hoc certitudo nisi per experientiã: ꝛ quõ nõ debes hoc credere: qz tu vides q̃ quando ponimus in ignẽ multas res non subito alterant̃ pro

pter calorem naturalem qui est in ipsis: & quando comeduntur ab aliquibus animalibus incontinenti alterantur propter calorē naturalē qui est in ipsis animalib⁹ sicut dr q cū strutionibus dat ad comedendū aurū & incōtinenti extrahat a stomaco inenit multū diminutuz: & hoc est veritas: q̄nis aurū dure patiat ab igne nec pōt dici q calor structōis sit fortior igne: nam verbū esset vanū. Ergo hec res nō est nisi illō qō sequitur a tota substantia in calore strutiōis: & nō propter fortitudinez q̄litatis caloris: & hoc est manifesti⁹ in cibis q̄ in medicinis: ppterea q cib⁹ est illud qō hz per sui naturā vt conuertat & altereť a cibato: ita vt sit cū cibato idē in spē manifestū est q hec cōueniētia q̄ est inter cibū & cibatū nō est nisi a tota substantia: & propterea vna et eadē res vni animali est cibus & alteri est venenū: sicut elleborus coturnicibus: & napellus zaratro q latine sturnelli noiantur: sed medicina eo q opat in corpe ppter prias q̄litates opinātur q̄dā vt illud arbitrio possit cōprehēdi.

¶Cap. xxv. Qō est de inuestigatiōe q̄liter sunt verificata signa rōnabilia ciboz & medicinarū.

ET Gal. alij medici conati fuerūt facere regulas demōstratiuas vt pbarēt opatiōes harū medicinarū in corporibus humanis: quāuis non sint nisi signa opinantia sicut ostēsum est superius: & vt ipsum honorem⁹ dicimus q habent veritatē pro maiori parte: sz nō necessario: & etiā qz mouēt hoiez ad experiētiā. Et ppterea dicit. G. q duo instrumēta quib⁹ hec ars fuit inuēta fuerūt rō & experiētia: & etiā cōferūt ad habēdā cognitionē rerū expertarū vtrū sint cibales aut medicinales. Verbi gra. sint duo cibi. vn⁹ sit facilis vel lenis: alter vero grauis & durus: nos dicimus q facilis & lenis citius alterabit: eo q citi⁹ recipiet diuisionē a calore naturali & citi⁹ patit. Et adhuc plus si conati essemus in his reb⁹ ad accipiendū per vnā cām & esse simul: esset valde difficile: & quando habebimus experientiā esse facile erit nobis dare causaz per hūc modum speculatiōis: & erit hec ars rōcinatiua. Et q̄n vna medicina nō cōplebit intentionē nostrā hac rōne: poterim⁹ ad aliā trāsire. Sed qui nō haberet nisi experientiam nō posset hoc obtinere. Et iā dilatat⁹ est Gal. in diuisiōe harū duarū rerū: nisi qz demonstrationes & sententie date a. G. & quibusdaz medicis venientibus post eum sunt bene respectu illarū que hic dici possunt: eo q intenderāt ad loquendū sup naturā medicinaz ex pte sapoz & odorū: & velocitate cōuertēdi ab igne: & si ponere mus oia hec esse signa erūt propriora naturaz que tenent has operationes facere in corpe humano. ¶Sed signa substantialia necesse est vt sint equalia naturis q̄ manifestāt super eas: et tunc poteris ire a nouissimo ad primū: & a primo ad nouissimū. Et si non fueris perscrutat⁹ speculationes huius artis per hāc viā ignorabis naturam medicine calide inquātū absolute calida extitit: et frigida inq̄tū frigida: nec etiā scies naturā medicine calide i eo quod est calida

perfecte:nec frigide in eo q̄ frigida est. Uerbi gratia. si cognitio medici i medicina calida nō esset:nisi ꝓpterea q̄ hz sapozem acutū aut amarū aut salsum: et q̄ natura que hz calefacere facit hoc:tūc est eius speculatio in hac arte multum diminuta: ꝓpterea qz multe res sunt calide: et nō habent sapozem amarum neq; acutū:sicut carnes passerū et columbarū iuuenū ꝛ similiū. Quia cibi ꝛ medicine vniuersaliter sunt terrenascentia:aut alalia:aut mineralia:et sapozes nō dominātur nisi in terre nascentibus aut animalib⁹. Et nobis necesse est vt istarū rerū arbitriū sit rationale ad affirmandā naturam medicinarū calidarū fri. sic.ꝛ humi.ꝛ postea studebimus in rebus que significant hasnaturas. Ergo primo considerāda sunt signa quibus possum⁹ cognoscere quantitatem haruz mensurarū a cōplexionibus medicinarum. Et dicimus qō res quibus possunt sciri sunt res supernenientes vnicuiq; qualitati rei cōplexionate:ꝓpterea qz cōplexionatum est corpus consimile in partib⁹: et ista superuenientia sunt differentie q̄ aduenient ei a mensuris mixtionuz illarū. Et quedam istarū differētiarū sunt que cōtinent omnia corpora cōsimilia ꝛ sunt omnes enumeratē in quarto methauorum:quarū quedam sunt q̄ congelantur:ꝛ quedā nō:ꝛ quedam dissolnūtur ꝛ quedā nō:ꝛ q̄dam sunt lenes ꝛ quedā aspere:ꝛ quedam sunt que sunt extensibiles et quedā nō. Et quedā sunt que sunt ꝓprie quibusdā corpozib⁹ cōsimilib⁹:sicut odozes:ꝛ sapozes:ꝛ colozes. Et quedā quibus est dñatio manifesta vnius elementoz per se qñ sentiūtur per tactū calide:fri.hu.aut sic.ꝛ hoc nō inuenitur nisi in reb⁹ in quibus est caliditas:frigiditas: humiditas aut siccitas in actu. Sz cū nos pscrutati fuerim⁹ cibos et medicinas:nos temptabim⁹ eos in eo q̄ sunt partes rei composite:ꝛ hoc est ꝓpriū in medicinis ꝛ cibis que sunt partes terre nascentium ꝛ animalium. Et quedam illarū sunt q̄ iudicātur per earū operationes ꝛ loca.ꝛ si sunt partes animalium iudicātur a regimento illoz animaliū et a specie illoz ciboz:ꝛ generaliter necesse est vti in animalib⁹ comparatis rebus quib⁹ vsi sumus in cognitione cōplexionis hominis in opatione:regione ꝛ loco:ꝛ cū dico hic opationem:intendo opationez anime:hoc est nutrimentū sensibilitatem ꝛ cōcupiscibilitatem:ꝛ alias opationes anime que dicte sunt. Iste sunt vie quibus possumus per hanc artem iudicare:ꝛ q̄uis nō sint fortes sine eisnō possumus esse nec ipsas diminuere. Sed dicendum est de vnaquaq; istarum fm q̄ melius esse poterit: nec petendum est vltra illud qō dictum est sicut dicit Arist. quia non debemus querere a traulo sermocinari:nec a muto loqui:ꝛ in his non est aliud nisi vt recipiantur a naturali:ꝛ ab eo quod videmus quod facit natura: qz demonstratio non habet veracem viam in hac arte.

¶ Capitu.xxvj. in quo docet cognoscere complexionem ciborū et medicinarum per generales differentias corporum mixtorum.

ET dicamus ꝙ res que sunt manifestiores a quib⁹ possum⁹ habere certitudinē cōplexiōis corporū cōsimiliū est cōgelatio ⁊ spissitudo: humectatio: resolutio: dissolutio: facilitas: viscositas: subtilitas: grossicies: mollificatio: duricies: cōbustibilitas: et nō cōbustibilitas: opilatio: et apertio ⁊ quedā cōgelatio a calido: ⁊ quedā a frigido. Eorū que cōgelant̄ a frigore: quedā sunt q̄ inspissant̄ primo a calore: ⁊ quedam q̄ nō sunt inspissata primo a calore: ⁊ quedā q̄ inspissant̄ ab vtroq̄. Et eorū que dissoluuntur quedā dissoluunt̄ a calido: ⁊ quedā a frigido. Et eorū q̄ humectātur q̄dā humectant̄ a calor ⁊ quedā a frigido. Sed q̄ cōgelate sūt a calore calor et siccitas sup̄ eas dñatur: vt est sal ⁊ species eius. Sed que cōgelata sunt a frigore si in primis esset inspissata a calore: ⁊ ista spissitudo esset ꝓpinqua spissitudini q̄ fit a natura aerea aut aquea sicut spissitudo butiri hec erit necessario calida et idē est de oleis gūmis ⁊ sil̄ib⁹ et q̄ cōgelate sunt a frigore: ⁊ natura terrestris sup̄ eas dñat̄: si calor pri⁹ eas inspissauerit: ḡ frigiditas ⁊ siccitas dñabunt̄ in eis: sicut sunt ossa: cornua: pāniculi ⁊ sil̄ia. Sed q̄ sunt cōgelate a frigore: nec sunt pri⁹ inspissate a calido naturaliter hec spissitudo erit frigida et humida: sicut est argentū viuū ⁊ similia. Et q̄ res sunt inspissate a calore ⁊ coagulate a frigore sunt ꝓpinque eq̄litati: sicut est cachimia: ⁊ res que dissoluūtur a calore semp̄ coagulātur a frigore: ⁊ que coagulantur a frigore dissoluūtur a calore. Ideo cū nos videmus res q̄ sunt dissolute a calore debem⁹ inspicere si coagulate sunt a frigore: nec inspissate sunt a calore iudicamus ipsas esse frigidas ⁊ hu. Et si sint inspissate a calore cū dominio partiū terrestiū: iudicam⁹ ipsas esse frigidas ⁊ siccas: sicut ferrum ⁊ multa metalla. Et si cum hac spissitudine dominantur partes aeree: tūc eas iudicamus humidas declinantes ad caliditatem: sicut est pinguedo intestinorū: ⁊ sunt res que dissoluūtur a frigiditate ⁊ hu. vt sunt spēs salis. Sz res q̄ sunt inspissate a calore ꝓ maiori parte sunt calide ⁊ sicce: excepto ꝙ illa spissitudo nō sit fundata in substātia aerea sicut sperma: qr tūc illa sub̄a erit humida aut tēperata sicut lac coctū. Sz res q̄ sunt inspissate a frigiditate et hu. si calor est in primis opat⁹ aliquā coagulationē dz dici ꝙ sint calide et hu. vt est ius pingue. et si sint inspissate: ita ꝙ calor in primis nullā fecerit coagulationē debēt dici vt sint frigide ⁊ hu. sicut lac qd̄ coagulat̄ multa frigiditate. Et debes scire ꝙ pōt esse ꝙ opatiōes q̄s faciūt caliditas ⁊ frigiditas in reb⁹ istis pñt esse naturales aut accñtales: iō debem⁹ iudicare sup̄ generato illarū: si est naturale: qr cōplexio propter quā medicina hoc facit erit naturalis sicut est spissitudo sp̄matis: ⁊ cōplexio q̄ facit nō naturale est nō naturalis: sed accñtalis sicut spissitudo q̄ fit in musto qñ ad ignē decoquitur. Sed res q̄ inspissant̄ a calore ⁊ frigore eq̄liter sunt aeree ⁊ aquee: ⁊ eaꝝ partes sunt cōglutinate simul sicut oleū oliue: ⁊ alia olea q̄ pñt recipere has opationes: qr oleū inspissatur ⁊ cōgelatur a frigidita

Cōgelatio a frigore.

O tiō

te: ꝓpterea qꝛ partes aeree que sunt in ipso ꝯuertũtur ad aquã: et iterũ inspissantur a calore propterea qꝛ resoluunt̃ ꝑtes aquee et remanẽt aeree cũ terrestribꝰ i eo dominantibꝰ. Et res q̃ nõ inspissantur a calore vel a frigore sunt aquee cũ pauca terrestreitate: ⁊ calor eas cõsumit anteq̃ inspissentur. Nec etiã frigꝰ põt eas inspissare ꝓpter paucã terrestreitatem que est in eis: eo qꝛ nõ inspissat frigus: nisi qñ extrahit caliditatem existentẽ in eis ⁊ spargit humiditatem: ⁊ tũc aduenit siccitas: ⁊ illa de causa erit coagulatio: ⁊ inspissatio: et qñ due res recipiũt congelationẽ ⁊ inspissationem equali tempore aut ꝓpter vnũ motorem equalẽ in subtilitate ⁊ grossitudine sunt in vno gradu equales in caliditate ⁊ frigiditate. Sed si vna earum plus inspissatur coagulatio ipsius est velocior. Et cũ motor ipsiꝰ est fortior hꝫ inequalitatem ꝑm hoc. Sed res lenes ⁊ viscose habent dominium aque ⁊ terre: ⁊ propterea sunt frigide et grosse: sed lenes hñt dominium aereitatis cũ pauca terrestreitate: ⁊ ꝓpter hoc de facili diuiduntur: eo qꝛ aereitas que admixta est ei est elementũ hu. ⁊ ideo leuiter ab alio diuiditur: et modica siccitas q̃ est admixta ei leuiter recipit passionẽ. Et res humide recipiunt extensionem ꝓpter partem humidaꝫ aqueam q̃ est in ipsis: ⁊ ꝓpter dominationem partis terrestris cũ aquosa sunt difficiles diuidi in duas partes propterea res lenes vel faciles sunt ꝓpinque vt permutentur digestioni ꝓpter facilem diuisionem earũ: quia calor in eis plus dominatur: qꝛ hec est vna ex rebus q̃ adiuuant ad velocitatem digestionis: quia difficultas diuisionis partium fatigat naturam. Et scias ꝙ viscositas ⁊ spissitudo significant siccitatem ꝓpter dominationeꝫ partiũ terrestrium: si est medicinalis: ⁊ si est cibalis est difficilis digestionis: ideo quia forma corporis difficilem suam deserit naturam. Et subtilis substantia si est aerea significat calitatẽ ⁊ humiditatẽ ⁊ si ignea sig̃t calorẽ ⁊ siccitatẽ. Et mollicies significat corpus humidum: ⁊ ꝓpterea res molles facile permutantur sicut fructus recentes et humidi: ⁊ dure significant contrariuꝫ. Et spissitudo et mollicies et subtilitas et duricies non significant nisi sup̃virtutes patientes in re: hoc est humiditatem et siccitatem: et non super agentes. Et oppilatio et euaporatio dicitur scd̃m duos modos: vnus qui debet sic veraciter appellari: et est talis operatio: hoc est augmentum vel diminutio quantitatis: sicut nos videmus mustum facere ex seipso euaporationeꝫ in vtre clauso: et crescit quantitas sua vltra mensuram primam non existente additione substantie in ipso: et aliquando frangit vtrem. Et sicut videmus in nebulis q̃ constringuntur et oppilantur in seipsis et redeunt ad paucam mẽsuram nihilo ex eis exeunte: et elargantur ⁊ crescunt nullã additionem recipientibus: ⁊ cã in hoc est: quia aer est maior aqua et terra: ⁊ qñ res appropinquat nature aeris eius quantitas plꝰ crescit: ⁊ quando appropinquat plus nature terre et aque diminuitur plus: et propterea res vaporabiles sunt aeree. ⁊ sunt cali

Prio mõ.

de et humide: et que sunt clause et opilate in seipsis sunt frigide ꝛ humide: ꝓpterea qꝛ euaporatio nõ est nisi dilatatio substãtie aeree ꝛ nõ est augmentũ rei venientis ab extra: ꝛ sic est opilatio ꝑ cõtrariuꝫ. Et ꝓpterea ponitur fermentũ in pane: ad hoc vt faciat ipsum spongiosuꝫ ꝛ in eo dominetur aereitas: ꝛ sit facilis ad digerendũ: ꝓpterea quia corpus aereũ leui⁹ est ad ꝑmutandũ ꝓpter suã humiditatem: qꝛ suba sicca est dura ad permutandũ ꝛ digerendũ. Alter ꝟo modus est qui dꝛ vaporatio vel opilatio ꝓpter dispositionem corporis qđ hꝫ foramina larga vel stricta: qꝛ qđ hꝫ largos poros dicimus esse vaporosum: ꝛ qđ hꝫ strictos dicimus esse opilatũ: qꝛ naturalis intellect⁹ est intelligere istas res in suba corporea earũ: et nõ ꝓpter largitatẽ aut stricturam foraminuꝫ: qꝛ hec sunt ꝟba vulgarium q̃uis etiã illud adiuuet digestionem ꝓpter facilitatez digestionis. Sed res cõbustibiles sunt đ necessitate ignee sicut sulfur: aut aeree sicut fenũ. Et ꝓpterea velociter permutantur ab igne. Et si diceretur sic in digestione hoc nõ cõueniret nisi rebus q̃ comedũtur: sed si nos intelligeremus qđ hoc esset verax ꝟꝫ Gal. nõ esset necesse attribuere medicine opilationem ꝛ subtilitatẽ: qꝛ possibile esset vt res essent grosse suba: ꝛ de facili permutarẽtur: qꝛ haberent foramina magna: ꝑ que posset ignis de facili transire: et propterea super eas dominabitur ignis et cõburentur subito: qđ facere nõ potest calor naturalis: ꝓpterea qꝛ est humidus: ꝛ est debilioris caloris q̃ ignis: qꝛ res supradicte non sunt faciles ad cõburendum nisi ꝓpter accidentia largitatis suoꝝ foraminum: sicut harũdines. Sed res q̃ intenditur habere vaporationẽ ꝛ opilationez a substãtia sui corporis: hoc est ꝓpter raritatẽ suã: aut spissitudinẽ suã a partib⁹ substantie sue: ꝛ illa habẽt cõparationẽ cũ calore naturali qui oꝑatur ĩ corpus nostrũ. Sed res que non recipiunt cõbustionẽ sunt res terrestres: ꝛ aquee: hoc est qđ põt dici in significationib⁹ vniuersalibus superuenientibus naturis corporum consimilium.

Scđo mõ.

Gal.

¶ Cap̃. xxvij. Quod est de cognitione medicinarum et ciborum per rationem sumptaꝫ a speciali differẽtia mixti que est sapor.

Deinceps volum⁹ narrare de saporib⁹: odoribus: ꝛ coloribus. Et dicimus ꝙ species saporꝝ q̃ sunt manifestiores: sunt dulcis: vnctuosus: salsus: amar⁹ acutus: ponticus: stipticus: acetosus: ꝛ insipidus. Dulcis significat complexionem calidaꝫ: sed calor ipsi⁹ est temperatus equaliter ad cõparationem cõplexionis humane ꝟm Gal. Sed vnctuosus dictus est: qꝛ pars aerea dominatur super ipsum cũ modica aquositate: ꝛ ꝓpterea calor ipsius est minor quaꝫ calor dulcis. Supra ꝯpl'onẽ salsi dñat̃ ꝑs sicca adusta: ĩ q̃ mixta est pauca hũiditas: ꝛ calor su⁹ maior ẽ calore vnctuosi. Et sup nãm amari dñat̃ cõpl'o sicca terrestris: ꝛ hoc ꝑt nasci a cal'o ꝛ frido ꝛ significatio que separat vnum ab alio est quod significatio eius quod fit a frigore est vt sit dulce postquam fuit amarum: sicut sunt glandes xilocaracta: et aliqua

ex cucurbitis. Et amaritudo q̄ fit a calore ⁊ terrestreiate reuertit̄ ad amaꝝ postq̄ fuit dulce. ⁊ hoc fit ꝓpterea ꝙ amaritudo sequit̄ duas spēs ꝯpl'onis: aut calidā ⁊ siccā: aut frigidā et siccā: quēadmodū iuenit̄ color niger ꝑ calorē ⁊ frig⁹. ⁊ hoc qđ diximꝰ breuit̄ đ amaro nō senserūt medici: q̄ nos p̄cesserūt: ⁊ etiā Gal. nō appropriauit ipsuz nisi calido seorsuz. Sz qūo nō cogitant hoc ꝙ opiū est in fine amaritudinis: et inducit paralisim propter suā frigiditatē: ⁊ q̄uis posset dicere ꝙ nō ꝓuenit amaritudo a ꝑte frigida. Nos dicemus iam est amaritudo dñans i suo sapore: ⁊ sapor fortis est in iudicio sup̄ naturā ibi: vñ dz iudicari ꝙ sit magis calidū q̄ frigidū ꝓpterea iste res accipiēde sunt a naturali. Et ꝙ nos diximꝰ de amaro inuenit̄ in libro nr̄o: qui dr̄ liber de plātis: ⁊ amaritudo que ꝓuenit a calore est calidior salsedine: qꝛ admiscet̄ salsugini aliquāta humiditas. Et significat hoc aqua maris maioris: qꝛ est nimis salsa: ⁊ est multū amara: ⁊ non potest in ea viuere aliqđ aīal ꝓpter multā amaritudinē: ꝓpterea qꝛ amaritudo est in vltimitate ꝯrietatis nutrimēto aīaliū: ⁊ est ꝯriū dulci ꝓpter siccitatē solū: et ꝓpterea interficit infantes qñ multū ea vtuntur: ꝓpterea qꝛ sunt i vltimo humiditatis: ⁊ vl'r nō igredit̄ natura amaritudinis in re cibali: propterea qꝛ nō est nisi medicinalis: ⁊ dulcis ingredit̄ in cibos ⁊ medicinas. Et ꝙ dñat̄ sup̄ acutū est mult⁹ calor cū multa siccitate ⁊ subtilitate: ⁊ ꝓpterea calor illi⁹ est fortior oīb⁹ alijs. Isti sunt sapores significātes super spēs rerū calidarū: ⁊ vniuscuiusq̄ eoꝝ hz in sua specie grad⁹: qꝛ qđdā dulce est calidum i gradu prio: ⁊ qđdā calidū i scđo aut vltra: ⁊ sic de salso. Et sapores qui significāt i medicinis sup̄ ꝯpl'onē frigidaz sunt pōtici stiptici: acetosi: ⁊ insipidi. Sed insipidi magis debēt attribui insaporabili q̄ saporabili. Sz dr̄ vt sit sapor ꝓpter sensuz gust⁹ ꝓpterea qꝛ q̄libet sensus sentit sensatuz ꝓpriū ⁊ p̄nationē illi⁹: ⁊ stiptic⁹ ⁊ pōtic⁹ sūt vni⁹ spēi ⁊ nō diuersificant̄ nisi ꝑm magis ⁊ min⁹: ⁊ illi significāt sup̄ ꝯpl'onē forti siccitatis ⁊ frigiditatis: ⁊ pōtic⁹ i hoc est fortior stiptico ⁊ acetosus fit cū frigiditate mixta i ꝑte hūiditatis: ⁊ nō est remot⁹ a calore: ⁊ ꝓpterea icidit ⁊ subtiliat: ⁊ ꝓpterea subsistit pōtico et stiptico i frigiditate. Et isipid⁹ est aq̄sus ⁊ frigid⁹: ⁊ hoc est qđ pōt dici i significatiōib⁹ sapoꝝ. Et q̄dā sapores sūt q̄ nō significāt ꝑfecta significatiōe sup̄ naturā rei: ⁊ hoc pōt eē i vna medicina ꝯposita ex pl'ib⁹ ꝑtib⁹: q̄rū q̄dā sūt saporabiles: q̄dā isaporabiles: ꝓpterea qꝛ nō est necesse vt vnūqđq̄ mixtū sit saporitū vt ꝓbatū est i naturali phia. Et si hō vellet iudicare totalitatē medicine nō posset iudicare ꝑ saporē sup̄ ip̄am totā: sic̄ videm⁹ mlta ex gūmi: qꝛ sūt isipida: ⁊ tñ cal'a.

¶ Cap. xxviij. Qđ ē đ cognitiōe medicinaꝝ ⁊ ciboꝝ ꝑ rōnē sumptā a spāli dr̄ia mixti q̄ ē odor.

ET differētie odorum: nō sunt manifeste nobis sicut differētie saporū: vñ nō propriū habēt nomē sicut habent sapores: sz dr̄ odor

fetidus ⁊ odor aromaticꝰ. Sed nos ordinamꝰ nomina accommodata a nominibus saporuꝫ sicut diceretur odor acetosus: et odor acutꝰ: ⁊ odor amarꝰ: ⁊ propterea significatio cōplexionis odorum istorū specialiter est eq̄lis significationi cōplexiōis saporis dominantis sup ipm. Sz odores aromatici: nō sunt nisi a cōplexiōe calida ex necessitate. Et fetidi fiunt a cōplexione frigida ab hūiditate extranea cum calore putrefactiōis. Sed scias cū hoc toto q̄ significatio odorū est mltū debilis: ppterea q̄ sicut dictū est superiꝰ pōt est esse medicinā cōpositā ex partibꝰ aliq̄bꝰ odoriferis ⁊ aliq̄bꝰ nō odoriferis: et si indicaremꝰ sup totalitatez medicine p odorem posset esse indiciuz ignorantie. Jō q̄ de hac re nō debemus indicare de toto ꝓpter partē sicut ille q̄ opinatꝰ est q̄ rosa est calida: eo q̄ esset aromatica.

Aromatici odores.

¶ Cap. xxix. Qō est de cognitione ciborū ⁊ medicinaꝝ p rōnez sumptā a speciali differētia mixti q̄ est color.

Significatio colorū est multū debilior significatiōe istoꝝ: ꝓpterea q̄ colores non sunt nisi in supficie colorati: ⁊ ꝓpterea inuenies scōz plures q̄ cōplexio ptis i q̄ est color est alia cū cōplexio totiꝰ colorati: ⁊ ꝓpterea vides q̄ idez est color in re calida ⁊ in re frigida sicut albedo q̄ est in sale ⁊ cāfora. Sed videtur q̄ color verificetur plus in operatione eoꝝ que sunt in vna specie: sicut est in gallinis albis et nigris: et in cignis albis et nigris. Sed colores sunt multiformis: sed generaliter fiūt albi aut nigri aut cōpositi: ex his sicut azurus citrinus et alū. Sed viriditas et nigredo fiunt ex necessitate ex ptibus siccis terrestribꝰ: q̄nq̄ fit ex multo calore sicut nigredo in ethiopibus: ⁊ q̄nq̄ fit ꝓpter frigiditatem sicut vinum nigrū: ⁊ hec differentia indicat: ex eo q̄ precessit sicut alibi dictum est. Sed albedo quando prouenit a dominatione mixtionis partium terrestrium cum aereis significat calorem aut temperantiaz: sicut tu vides homines habentes pulchram albedinē. Sz que fit propter admixtionē partium aquearum cum terrestribus quando est in rebus humidis significabit complexionem fri. ⁊ hu. Et iam dictum est in libro nostro q̄ albedo fit ex admixtione partis ignee clare cū corpore puio. Et nigredo fit a parte ignea tenebrosa cum corpore non pernio. Sed colores rubei omnes significant super calorem propter partem ignēq̄ que in eis manifestatur: et citrinus est medius inter eos. Sed viriditas declinat magis ad nigredinez: sicut citrinus magis ad aliud extremum. Sed natura colorum mediorum est composita ex natura extremorum. Hoc est quod potest dici super significatione virtutum medicinarum ex parte colorum superuenientium corporibus cōsimilibus.

¶ Cap. xxx. Quod est de cognitione ciborū ⁊ medicinarū per proprietates eorum prout sunt partes terre nascētiū ⁊ aialiū: ⁊ hec sunt quatuor. s. locus: tps: ⁊ regio: ⁊ operatio.

Deinceps narrande sunt proprie significationes in illis: in eo ꝙ sunt partes terre nascētiū vel partes animaliū. Natura terre nascentiū cognoscit̄ q̄tuor reb⁹: vna a loco: alia a regiōe: alia a tempore: quarta ab operatiōib⁹: ⁊ non fortificant̄ hic operationes nisi ꝓpter significatiōes rerū p̄teritarū: ⁊ q̄uis nos cognoscamus ab istis cōplonē medicine nos debem⁹ cognoscere etiā ꝑ viā opatiōis duarū medicinaruz q̄ sunt in vna specie sicut dictum est. Et dicim⁹ ꝙ terre nascētiuz q̄dā sunt ꝑfecta ⁊ q̄dā sunt diminuta. Et diminutū est illud in quo manifestat̄ dñium vni⁹ elemēti solū: aut elementi aq̄ sicut terre nascentia q̄ nascunt̄ ex aqua aut elemēti terre sicut terre nascētia que nascuntur in locis petrosis ⁊ fortib⁹: ⁊ ꝓpterea ista terre nascētia sunt diminuta: hoc est qꝛ nō habent flores ⁊ folia: ⁊ manifestum est ꝙ dominās sup̄ cōplexionē istorum est aut frigiditas aut humiditas: sicut foliū herbe q̄ stat sup̄ faciē aq̄ q̄ dr̄ thaholeth: aut frigiditas et humiditas sicut fungi. Et terre nascētia ꝑfecta sūt illa q̄ nascunt̄ i mōtib⁹: qꝛ apparet ab eminētia montiū: vt debeat gñare plura terre nascentia q̄ alia loca: dūmō sint tēperati cū bona euaporatiōe: ⁊ cū bōa mixtione caloris cuz humiditate: ⁊ dz esse hoc in eis: qꝛ habēt ascēsum i aere: ⁊ sunt ꝓpinquiores influētie corpoꝝ supiorū: et illa terre nascētia habēt cōplemētū fructuū floꝝ ⁊ folioruz. Et sunt terre nascētia q̄ nascunt̄ i deserto: ⁊ sunt que nascunt̄ in viridarijs. Nā illa habēt pl⁹ frigiditatis ⁊ humiditatis de necessitate: vt sunt sicle nascētes i desertis ⁊ viridarijs. Et significatio q̄ ꝓuenit a regiōe est ꝙ q̄dā terre nascētia sunt q̄ nascunt̄ plus in terris calidis: ⁊ q̄dā sunt que nascunt̄ pl⁹ in terris frigidis: ⁊ q̄ nascunt̄ in calidis pro maiori parte sunt calida: sicut q̄ veniūt ab india: ⁊ q̄ nascuntur in frigidis: vt pl⁹ sunt frigida. Et pōt esse aliqñ ꝑ accidēs vt nascātur calida i terris frigidis: sicut pinee q̄ nascunt̄ i sclauonia: ⁊ frigide in terris calidis: sicut sunt tamarindi q̄ nascuntur in terra arabū. Et hoc accidit ꝓpt̄ duas res: aut ꝓpterea qꝛ cortex illorū terre nascentiū est fortꝫ ⁊ dēsus: aut vt sint submersa sub terra. Quia iste due res possunt dare calorē ⁊ frig⁹ in oi regiōe: eo qđ calor naturalis existēs in eis cōtrahit̄ itus ꝓpter frigiditatē: ⁊ silr̄ accidit de reb⁹ frigidis i terris calidis. Et significatio temporis accipit̄ ſm ordinē regionis: qꝛ tu videbis mlta terre nascētia calida nasci in hyeme sicut rapa ⁊ napōes: ⁊ qñq̄ medicina frigida nascit̄ in tp̄ib⁹ calidis: ⁊ hoc accidit ꝓpter paucitatē sui caloris: qꝛ ꝓpter paucam frigiditatē aeris ꝯsumitur: sicut sunt olera multa tp̄e caloris. Et demonstrationes vegetabiliuz sunt magne valde de eo: qm̄ q̄dā ex vegetabilibus sunt q̄ cito mouent̄ ad augmētū: ⁊ q̄dā tardi⁹ crescūt Sz veloces gñalr̄ significāt caliditatē vel subtilitatē: vel sup̄ vtrūq̄: ⁊ q̄ tardi⁹ crescūt significāt sup̄ ꝯriū. Et sunt etiā alie significatiōes significātes sup̄ vegetabilia i veloci-

tate et tarditate fructificādi. Et debes scire q velocitas nativitatis terre nascētium significat aut calorē magnū aut frigiditatem. Et q̄dā sunt ex terre nascētib⁹ q̄ hñt folia flores et fruct⁹: et q̄dā sunt q̄ nō hñt fruct⁹. aℓ. folia: nec flores: et illa sunt grossa terrestria: aut aq̄a: et qō hz florez et folia est pfectē tēperatū. Et terre nascētiū q̄ sunt spinosa et globosa vel sunt terrestria: et q̄ hec nō hñt sunt econuerso. Et dñie significantes sup naturā aialiū sunt multe: qz q̄dā crescūt in aq̄ q̄dā i deserto. Que in aq̄ crescūt sunt frigida et hu. q̄ vo in deserto sūt calida et sicca: et q̄dā sunt volatilia: et quedam deambulantia: et volatilia sunt magis aerea ambulatiuis. Et q̄dā sunt sanguinea: et q̄dā exanguia: et q̄ nō habēt sanguinē sunt frigida et sicca: et q̄ habent sanguinē sunt calida et hu. et q̄dam sunt ouatilia et q̄dā nō: et q̄ sunt ouatilia sunt calida et hu. et que non frigida et sicca: et q̄dam anhelāt et q̄dā nō: et q̄ anhelant sunt calida: et q̄ nō anhelāt sunt frigida. Et q̄daz nascunt in locis calidis et quedā non: et que nascuntur in locis calidis pro maiori parte sunt calida et sicca: sicut cameli et capreoli. Et diuersificantur complexiones animalium in vna specie ppter pascua: et propter aquam: quia pisces qui nascuntur in loco petroso sunt subtiliozis subē et minozis superfluitatis alijs: et tales sunt qui velociter mouent et multum laborant: et complexio istoruz est minozis humiditatis: et qui paruz laborant sunt frigidiozis et humidiozis complexionis. Et q̄dā animalia sunt que incedūt sicut nascuntur: et quedā nō: et q̄dā sunt faciētia multos filios: et illa sunt calida et hūida: et q̄dā q̄ nō faciūt nisi vnū. Et diuersificant etiā aialia fm diuersitatē ciboz: qm̄ aialia comedentia carnes sunt calida et sicca. Et cōplexio aialiū comedentium terre nascentia sunt tēperate complexiōis: vt sūt pecudes bones: et his silia: et vt sunt de volatilibus galline et columbe. Itē diuersificant aialia fm magnitudinē et parutatē suoz corpoꝝ: qz q̄ sunt magni corpozis sunt terrestria: et q̄ sunt parui corpozia sunt econuerso: et hoc est i animalibus q̄ nascunt i terra. Sed eoz q̄ nascūtur in aqua magnitudo corpozis significat multā humiditatē: et ppterea laudat in piscibus paruitas: et in alijs animalibus duricies ossium: et multitudo corpozis trrestrium: sicut vngues: clani: et squame: et similia his: quia hec significāt quod multa est in eis terrestreitas: et propterea multe squame laudantur in piscibus: quia significāt rem contrariā eoꝝ cōplexionib⁹: et etiā multe spine. Et similiter audacia cordis et pusillanimitas significant super cōplexionez aialis: qz aialia audacia sunt calida: et pusillanima sunt frigida. Et differentie per quas cognoscuntur complexiones animaliuz sunt multe: et nostra intētio non fuit nisi rememorari eorum breuiter ad mouendū illum qui diligit tēptare ad hoc vt pscrutet oēs alias differentias: et sciat causas illarū in libris naturalib⁹. Et scias q oia hec signa sūt accidentia q̄ aduenit corpozib⁹ cōsimilibus: et super ea signi-

ficant: ⁊ nõ sunt signa illis que nõ sunt cõsimilia nisi qñ aggregant oĩa ⁊ fit vna cõpositio iter cõtraria ⁊ iudicat propter dominãs: ⁊ illd põt esse verũ iudiciũ. Hec sunt genera rerũ quib⁹ nos possum⁹ cognoscere operatiões medicinarũ ⁊ ciborũ. Et dicim⁹ qd possibile est cognoscere operationes scdas medicinarũ: tũc qñ cognoscemus cõplexionem medicinarũ: in caliditate: ⁊ siccitate q̃uis hoc nõ verificet in oĩbus: qr inuenit i quibusdã medicinis qd earum opatiões scde nõ sequunt p̃mas hoc est cõplexionẽ medicinarũ: verbi gratia. subtilitas ⁊ incisio nõ sunt attribuende nisi corpori multi caloris. Et nos iuenim⁹ medicinas temperatas cũ suis cõplexionibus: tñ sunt subtiliatiue ⁊ incisiue: sicut capill⁹ veneris squinãtũ: ⁊ similia his: ⁊ acetũ est in vltimitate subtilitatis ⁊ incisiõis: est tamen frigidũ: ⁊ hoc accidit: qr calor qui in eo est sustẽtat frigiditate q̃ est in eo qr frigiditas sua cõpingit ipsuz ⁊ cõprimit ipsum ad partes itrinsecas mẽbri et sic videt qd alie medicine faciãt: hoc est vt habeãt supfluam subtilitatẽ in seipsis: aut vt eis supuenerit aliq̃ res ꝓpter quã faciãt hoc: ⁊ põt esse vt hec res sit aliquãtulũ silis ei qd hz aliqd a tota suda. Sed opatio p cõparationẽ tertiarũ ꝟtutũ est debilis iudicij: eo quod est valde propinqua opationi q̃ fit a tota substãtia. hec autẽ que dicta sunt necessaria fuerunt ꝟm tractat⁹ vniuersales in modo ciborum ⁊ medicinarũ.

¶ Cap. xxxj. Qd est de cõplexiõibus ciborũ quorũdam ⁊ medicinarũ spãliter ꝟm q̃ certificatus fuit. G.

Unc aũt memorati erimus vniuscuiusq̃ earũ spãliter ꝟz cõsuetudinẽ medicorũ. Deinceps volumus narrare de simplicibus medicinis magis manifestis: q̃ a Gal. sũt testificate: ꝓpterea qr fuit verax ⁊ legalis exp̃imẽtator in hac arte: ⁊ nullus est q̃ possit ei cõparari: nisi is qui cum clamat nõ intelligit id qd clamat. Itẽ volo incipere a cibis qui sunt cibi absolute: ⁊ post illos dicã de illis q̃ sunt medij inter cibos ⁊ medicinas: ⁊ post illos dicã de medicinis absolute. Concordati sunt medici qd melior ex cibis terre nascẽtib⁹ hoib⁹ naturalib⁹: hoc est illis q̃ stãt in quinto climate: aut quarto est triticũ artificialr p̃paratũ: ⁊ hoc fit multꝫ modis. Fit em̃ panis fermẽtatus: ⁊ azimus et crustella: ⁊ buccella: ⁊ forbitiones. quidaz sunt qui frangunt ipsum postq̃ est vstulatũ: ⁊ postea infundunt in aquã: et postea coquunt ipsum sine fractiõe: ⁊ hoc noiat sauich. Et melius ex tritico est illud qd est frãgibile ⁊ graue. Et melior ceteris est panis factus ex farina tritici in hũc modum: hoc est vt sit custoditum a malis accidentibus eidem venire potentibus: et vt nõ sint nimis furfures ab eo remote: sicut sunt remote ab armach. et hoc appellatur apud nos madechuni: ⁊ latini appellãt panem grossum: ⁊ iste est velocior ad digerendum quã darmach ⁊ minoris viscositatis: q̃uis darmach plus nutriat: neq̃ est tãte siccitatis sicut furfure⁹: neq̃ ad melencoliam adeo cito

conuertitur vt ipsum: qm̄ cortex vniuscuiusq; vegetabilis est terrestris siccus: q̄uis furfureus citius digerat̄ ipso darmach propter abstersionē existētē in suo cortice: ⁊ qn̄ cōficitur ponitur de sale cōueniēter: ⁊ cōficit̄ cū multa aqua ad hoc vt sit spōgiosus: ⁊ sit fermētat⁹ cōpetēter ⁊ coct⁹. Sz panis azimus est grossus ⁊ viscosus: eodē mō nō est bon⁹ q̄ est nimis fermētat⁹: qr trāsmutat̄ ad humores putridos ꝓpter calorē extraneū generatū in eo. Et post bonitatē cibi ex pane ē panata que vocat̄ thausu: excepto qr declinat ad frigiditatē et hu. ꝓpter aquā cū qua fit: et qn̄ bulliūt frustula panis pluries ī aqua fermēti. al'. feruēti: tūc fit iste cibus in velocitate digestionis ⁊ leuitate: et maxime egris ex cōpl'one calida. Sed sauich ē etiā bon⁹ cibus: ⁊ qn̄ distēperat̄ cū multa aqua refrigerat: ⁊ est iuuatiuus: eo qd̄ vstulatio ⁊ infusio vaporauerūt: ⁊ subtiliauerūt: ⁊ remouerunt viscositatē. Confectum cum melle ⁊ coctum datum sanis calefacit ⁊ nutrit multum. Et frumentū coctū ī aqua ē grossuz: ⁊ viscosum: opilatiuū: ⁊ duruz digeri plus alia re: ⁊ est valde malū. Et pultes sunt grossi: ⁊ qui fiūt ex frumēto sunt peiores ⁊ refrigerāt ꝓpter suā acetositatē: ⁊ sūt ꝓpinq̄ corruptiōi: ⁊ ꝓpterea sunt abijciēdi ab illis qui sunt parati egritudinibus putridis. Sz pāis q̄ fit ex ordeo ꝑm modū q̄ fit ex frumēto sequitur bonitatem panis tritici nisi qr parū declinat ad frigus. Et sauich ordei bene digerit̄: et qn̄ bibitur distēperatū in aqua refrigerat: ⁊ est frigiditas sua quasi ī primo gradu. Et aqua ordei plus ingredit̄ opus medicinaꝝ q̄ ciborū: ⁊ est laudabilis ī egritudinib⁹ calidis ⁊ siccis laude que nō ocultat̄ ei qui in hac arte studuit: qr refrigerat: humectat: tēpat abstergit gn̄at laudabilē hūorē mirabititer: nō īflat: nō morat̄ ad descēdēdū a stomacho: ⁊ hoc nobis totū experiētia dedit. Et sic debet fieri aqua ordei. Infundātur grana ordei ī aqua integra non contusa: et in vna parte ordei debēt poni vigīti aque frigide partes: ⁊ debent sic demittit in aqua quatuor horis: et postea coquatur in hac aqua donec adipiscatur rubedinem quasi vinum: et si fiat hoc modo nō inflat: ⁊ qui frangunt vel terūt ipsum prius peccant: quia nō est ab eo ꝑuata inflatio nisi ꝓpter infusionē: ⁊ grana nō trahunt aquā: nec recipiunt infusionem: nisi ꝓpter virtutem attractiuam que est in eis ⁊ virtus attractiua nō est in granis quādo seminant̄ ⁊ nascunt̄ nisi quādo seminant̄ integra: et si frāgerent̄ prius q̄ essent seminata nō nascerent̄: qr hec v̄tus attratiua est in eis sicut forma specificia in totalitate toti⁹ grani fixa: hoc est qn̄ partes sunt cōtinue coniuncte simul: ⁊ hoc est simile calori smaragdi: vel alterius lapidis preciosi: qd̄ est: qr qn̄ partes sue sunt simul cōiuncte in eis: ⁊ quādo separate sunt ꝑuant̄ ab eis: ⁊ sic testificatū est amirabili ammemarua abynzoar in libro suo q̄ dicit̄ theisir: quia iste fuit supremus in sciētia medicine a Gal'. vsq; ad nr̄a tpa: ⁊ hoc ab eo habui: et rememorat errorem medicorū frangētiū ipsum. Et panis qui fact⁹ est ex alijs granis hz illā virtu-

tez: quā habēt illa grana ex q̄b⁹ factus est. Et infra conuenit rememorari de aqua plusq̄ hic: quia incidenter sum de ea locutus.

¶ Capitu. xxxij. Quod est de carnibus.

Melior care ex volatilib⁹ est caro galline iuuenis sane ⁊ pinguis: ⁊ habz mirabilem ꝓprietatem in tēperando cōplexionem: ⁊ ꝓpterea brodiū suum est optima medicina leprosis. Et dicit̄ qd̄ cerebrū galline augmentat substantiā nostri cerebri: ⁊ acuit ingeniuz. Et post illi⁹ bonitatē ex ābulatiuis ē caro edi. Et p⁹ has ē caro arietū: et hec est opinio maioris partis medicorū: preter. G. qui abominat̄ carnes arietū. Et videt̄ sibi ꝙ caro vitulorū est melioris nutrimēti arietina. Et Auicenna dicit ꝙ melior carniū est caro porcina: ⁊ sentit ꝙ ista caro q̄ si sit nālior hominib⁹ q̄ alia caro aialiū ambulantiū: ⁊ experiētia hoc docet. Et maior pars medicorū abominat̄ carnes agnorū: ꝓpterea quia dominat̄ multa humiditas super eas: et laudant carnes arietū iuuenū. Sz cōueniēs est dicere quod carnes agnorū sunt post bonitatē carniū edulorū: ⁊ sic sentit rasis. Et qd̄ mihi videt̄ ex agnis est: quia sunt multarū supfluitatū: excepto ꝙ in terris calidis recipiūt tēperiē ꝓpter eaꝝ calorē. Et qd̄ hoc sit verū est: qr videm⁹ ꝙ pilli agnoruz stantiū in terris meridionalib⁹ sunt tortuosi: sicci ⁊ curti. ⁊ q̄ sūt in nostrz nō excedūt tm̄ i hoc. Et carnes vitelline sūt bone carnes: ꝓpterea qr nō habēt illam viscositatē: frigiditatē ⁊ siccitatē quā habēt carnes bouine veteres: ⁊ eorū carnes sunt magis odorifere alijs carnib⁹: ⁊ q̄tū est i hoc. meliores sunt carnibus edulinis ꝓpterea qr i carnib⁹ edulinis manifestat̄ q̄daz mucillago qn̄ coquit̄. Sed carnes eduline sunt meliores vitulinis qr generant meliores humores. Et ex laudabilioribꝰ carnibus volatiliū sunt carnes perdicū: sed declināt parū ad frigiditatē ⁊ sic. ⁊ sūt sicut galline deserti. ⁊ habēt ꝓprietatem stringēdi ventrē asse ⁊ elixe. Ted turtures sunt sicut volatilia cibaria ⁊ declināt plus ad caliditatē: et habēt mirabilez ꝓprietatem in acuēdo ingeniū: sz colūbe sunt calide ⁊ sicce grossioris substantie q̄ turtures ⁊ pulli ipsarum habēt humiditatē ⁊ superfluā. Et significat sup hoc grauitas suorū motuū: sicut significat calor eorū actualis ⁊ velocitas digōnis in stomacis eoꝝ sup ipsorū calorē. Et ꝓpterea q̄ volūt abstergere margaritas ⁊ clarificare eas dāt eis ad cōedēdū: ⁊ incōtinenti debēt occcidi ⁊ extrahunt̄ putrificate: ⁊ si cito nō interficerēt̄ multū minueret̄ quātitas margaritarū. Et caro veteris colūbi masculi mirabilē hz ꝓprietatē i epilēticis ⁊ paraliticis. Et carnes volucrū q̄ assimilant̄ colūbis: ⁊ dicunt̄ tudōes: ⁊ i ligua arabica alchamari sūt sicciores p̄dictis ⁊ grossiorz substātie ⁊ habēt aliquātulā aromaticitatē. Passeres sunt oēs calidi ⁊ sicci i fine caloris. Coturnices tēperate sunt aliquātulū de

clinātes ad calorē: ⁊ sunt subtilis sub̄e generantes bonos humores: bone sunt sanis ⁊ conualescētib⁹. Et sturneli qui dicunt̄ azuri sunt calidi et sicci: et graues ad digerendū: ⁊ grosse nāe.

¶Cap. xxxiij. Qd̄ est de piscib⁹.

De piscib⁹.

Meliores eoꝝ sunt pisces q̄ degūt in locis petrosis: ⁊ q̄ multas habent squamas: ⁊ quoꝝ corp⁹ est mediuz inter magnū ⁊ paruū: et q̄ sunt velocis motus: ⁊ pauce viscositatis. Et melior apd̄ nos est piscis q̄ dr̄ eubrina: ⁊ post illū ille q̄ dicit̄ trilia: ⁊ q̄dā dicūt ipsum resulū. Et piscis q̄ capt⁹ est in fluminib⁹ remotis a mari necessario bon⁹ est ⁊ pauce superfluitatis: ꝓpterea qꝛ hic piscis ꝓpter sui naturam hz vt petat aquā dulcē et frigidā: ⁊ ad hoc multū laborat.

¶Cap. xxxiiij. Qd̄ est de lacte.

de lacte.

Et meli⁹ lac est femineū: ⁊ post illd̄ lac asine: ⁊ post illud lac capre: et iste spēs lactꝫ sūt subtilis substātie Sed lac ouis est grossi⁹: et propterea citi⁹ in stō caseatur. Sz vaccinū grossi⁹ est: ⁊ cū hoc butirosi⁹ ⁊ pinguius.

¶Cap. xxxv. Qd̄ est de caseo.

de cases.

Caseus recens est frigid⁹ ⁊ hūid⁹: grosse substātie. Uet⁹ est calid⁹ ⁊ sicc⁹ ꝓpter sal: et tēdit ad vstionē. Et aliq̄s caseus est bon⁹: medi⁹ iter nouū ⁊ veterē est bon⁹: dūmō sit fact⁹ rōnabiliter ex bono lacte.

¶Cap. xxxvj. Quod est de ouis.

Oua gallinarū sūt meliora ceteris: ⁊ vitellū est meli⁹ albo: nec albū est nimis malū: nisi nimis sit coagulatū. Et propterea qn̄ cōquassat̄ cū oleo ⁊ aceto ⁊ fiat tremulum est valde bonuz: qꝛ res q̄ coquit̄ cū oleo est multū nutritiua: dūmodo oleū nouum sit ⁊ dulce et oleū oliue: qꝛ natura illi⁹ est tēperata: declinās parū ad calorē et impinguat epar: ⁊ augmētat ipsi⁹ substātiā. Et gn̄al'r dico ꝙ est cōueniēs hoi multū ꝑm totā sui substātiā. Et ꝓpterea in terris nostris nō coquim⁹ carnes nisi cū eo: qꝛ melior modus ⁊ tēperatior comedēdi carnes: est ille q̄ dicit̄ athafea: hoc est vt sic fiat. Accipe oleū ⁊ parū ex cepe: et ponant̄ carnes frustatim in eo addēdo paulatim aquā calidā donec sint cocte. Sz panis q̄ decoquit̄ cū oleo est mal⁹. i. impastat⁹ cū oleo: qm̄ tpe d̄coctōis cōburit̄ oleū et tēdit ad sulfurē.

¶Ca. xxxvij. Qd̄ est de fructib⁹.

Meliores eoꝝ sunt ficus et vue.

¶Et cōplexio ficuū est calida et humida: mundificāt stomacū: laxant ventrem.

¶Uue cal'e sūt: ex pauco calore: ⁊ hūide tpate: ⁊ subito ipinguāt corp⁹: sz iducūt vētositatē i oib⁹ digōnib⁹: ⁊ ficus nō dāt vētositatē nisi in stomaco ⁊ itestinis.

¶Uue passe cal'e sūt ⁊ hūide: ⁊ digestibiles ꝓsūt epati a tota sub̄a Et opatiōes vini ip̄arū sunt debiliores opatiōib⁹ aliorū vinoꝝ sed pōt poni loco alterius vini.

¶Cap̄.xxxviij. Qđ est de aquis;

Melior aquarū ſm Y. est aq̄ fontium oriētaliū q̄ ſcaturit ex terra q̄ non hz nimis groſſaz ſubſtantiā: nec nimis mollē: vel luteā ſed ſit mediocris inter has: ⁊ ꝓpterea hec aqua est ſuauior et leuior: ⁊ citiꝰ permutat̄ a calido ⁊ frigido. Sz Raſis ſentit ꝙ melior aqua ſit fluminū magnorū ductuuz. al̄. dulciū. Et. Y. dicit ꝙ iſte aq̄ ſunt diuerſarū ſubſtātiarū: eo ꝙ trāſeunt per diuerſas terras: ⁊ propterea qꝛ ingrediunt̄ eas multi riui. Et mihi videtur ꝙ Raſis nō laudauit flumia magis groſſa: niſi ꝓpterea: qꝛ ſol operatur in eis vnam operationem propter quā ſeparant̄ partes groſſe a ſubtilibꝰ. Et propterea coquūtur medici aquā illis q̄ habēt debilē ſtomacū ⁊ epar. Ergo opus qđ fit in aqua est diuerſuz ab aqua. Sed qđ est inſpiciēdū in aq̄ est diuerſitas terraruz: qꝛ nō pōt eē vt in eſtate nō defluūt ad flumina aque multitudo et aque pluuie. Et propterea quāto plus elōgatur flumē a ſuo ortu est deterius. Et proptera noſtrū flumē meliꝰ est in corduba q̄ꝫ in ſibilia: ⁊ est deterius in ſibilia propter crementū ⁊ decrementū: ⁊ propter admixtionem aque ſalſe in eo: q̄ꝫuis illud non ſentiat̄. Et impoſſibile est vt aq̄ magnoꝝ fluuiū nō ſint turbide et propterea inueniemꝰ in fundo pitarioruz qñ ponimꝰ in eis aquā fluminū multū de ſabulo et terra: et ſic accidit in terra noſtra: qđ nō accidit de aq̄s fontiū.

¶Cap̄.xxxix. Qđ est de granis que ſunt cibi medicinales.

Deinceps volumꝰ dicere de cibis medicinalibꝰ: qꝛ quidā eoꝝ ſunt terre naſcentia: ⁊ quidā aīalia: ⁊ quidā ſuperfluitates aīaliū. Et ex terre naſcentibus quedā ſunt grana: ⁊ quedā fructus: et quedam herbe.

¶Faba est tēperata īter frigiditatē ⁊ hu. aut paruz declinat ad calorem: ⁊ propterea hz diſſoluere ap̄ata propter ſuā abſterſionē: ⁊ maturat: ⁊ est multe hūiditatis: propterea accidit ei multa inflatio: et vētoſitas: ⁊ ipſam nō perdit propter aliquā decoctionē. Et đꝛ ꝙ hz malā proprietatē cū virtute cogitatiua: ⁊ q̄ ea vtūtur multa habēt ſuſpiria. al̄. ſomnia horribilia: ⁊ falſa.

¶Cicera tēperate calida ⁊ hūida ⁊ habēt inflationē: ⁊ propter tertiā eorū operationē habēt generare ſperma et prouocare vrinā ⁊ ſanguinē mēſtruū ⁊ frāgūt lapidē: ſz hoc faciūt plus nigra q̄ꝫ alba. Et ſi comedunt̄ recētia generāt in ſtomaco ⁊ inteſtinis multas ſuꝑfluitates: ⁊ ſi aſſent̄ etiā fabe hñt minus ex ſuꝑfluitibꝰ. Sz ſunt duriora ad digerēdū niſi primo eſſent infuſa: ⁊ habēt ꝓprietatē faciēdi bonū colorē: ⁊ hoc faciūt: qꝛ acuunt calorē: ita vt gñet ſpūs vētoſus: et per hanc viam valent coitui.

¶Lentes ſunt temperate in calore ⁊ ſunt ſicce ⁊ generant ſanguinē melēcolicū: ⁊ extinguunt inflāmationē ſanguinis ⁊ magis qñ coquūtur in aceto. Et earum virtutes tertie ſunt: qꝛ priuāt coitū ⁊ obfuſcant viſum: et qñ coquuntur in aqua pluries ſtringūt ventrem.

¶Lupini sunt sicci terrestres ⁊ amari:et quando coquuntur in aqua donec auferatur ipsorum amaritudo est cibus ñ durus: et qñ comedũtur amari occidũt pueros:et occidunt vermes qui sunt in stomaco et intestinis et prouocant vrinam: et aperiunt orificia emorroidarum.

¶Leugbi idest faseoli declinãt ad calorẽ ⁊ humiditatẽ ⁊ impinguãt corpus et prouocãt vrinaz et sanguinem menstruũ ⁊ laxãt ventrem:⁊ proprie rubei:⁊ inducunt somnia et faciunt vertiginem.

¶Milium frigidũ est ⁊ siccũ:vẽtrem cõstipat ⁊ est pauci nutrimenti.

¶Et hoc idem facit panicũ.

¶Et spleta est propiqua hnic.

¶Rizi sunt grosse substantie in caliditate ⁊ frigiditate propẽ perãtiaz:ventrẽ stringũt:⁊ sunt boni nutrimẽti qñ coquũtur cũ lacte.

¶Cap̃.xl. Qõ est de fructib⁹ arborum.

DOmũ dulce est tẽperate humiditatis:⁊ acetosum est frigidũ ⁊ sic.⁊ habet proprietatẽ cõfortandi membra principalia si sint distemperata in calore ⁊ maxime cor cõfortat cerebrũ odorando propter suaz aromaticitatẽ: et generant grossam ventositatẽ in secũda digestione et tertia. Ita ꝙ dictũ est a sapientibus ꝙ potest generare ptisim ⁊ ethicã eo ꝙ vẽti qui generant ex eo ꝙ habẽt malã proprietatẽ ad exarcẽdas arterias pulmonis:⁊ sic testificat⁹ est mirabilis amemarnã abhomeron Auẽzoar in theisir. Szvinũ sũ nõ habet hanc intentionem.

Auenzoar.

¶Pira cruda sunt frigida ⁊ sicca:sed matura tẽperata sunt aut declinãt ad paucã frigiditatẽ:⁊ hoc est qz cõpositã sunt ex aceto situate dulcedine ⁊ põticitate. ꝓpterea est eorũ virtus ventrẽ cõfortare:et eorũ proprietas est remouere sitim.

¶Coctana sunt grossioris substãtie ꝙ pira ⁊ maioris stipticitatis:⁊ ꝓpterea sũt frigidiora:⁊ in eorũ odorata est proprietas contra omnes passiones cordiales.

¶Malorũ granatorum quedam sunt dulcia ⁊ quedaz acetosa et oĩa humectãt. Uerũ dulcia sunt calidiora ⁊ humidiora:⁊ generatur ex eis modica vẽtositas' nõ mala. Et habẽt vnã nobilẽ proprietatẽ qz mirabiliter resistunt cibis ne corrũpant in stomaco.

¶Persica sunt frigida et humida:⁊ habent generare humores corruptos ⁊ putridos:⁊ aliquãdo colericos: ⁊ habẽt mirabilez ꝓprietatẽ resistẽdi fetori qui ꝓuenit a stomaco:et odor sunsvalet contra cardiacã passionem: et oleũ qđ fit ex eorũ ossibus abstergit faciẽ dominaruz: ⁊ valet contra difficultatẽ vrine:⁊ occidit vermes.

¶Sed antipersica q̃ nusm⁹ dicũtur sunt eiusdẽ nature cũ persicis:sed nõ habent illã proprietatẽ: et in arabico dicunt aiaz.

¶Prunorũ due sunt species: videlicet album ⁊ nigruz:⁊ ambo qñ sunt matura sunt frigida et hu. mitigãt calorẽ colere:⁊ laxãt ventrẽ:sed debilitãt parũ os stomaci.

¶Nuces calide sunt et sicce: et ꝓuocãt vomitũ:⁊ laxãt vẽtrẽ: et dicit ꝙ habẽt malã proprietatẽ:

ita ꝙ

ita ꝙ qui vtuntur eis nimis faciũt eis in lingua paralesim: et comeste cũ ficubus obstãt veneno loco bezahar: ⁊ multũ valent senibus: et nocẽt illis qui timẽt possionem caloris: ⁊ tpe magni frigoris sunt nociue.

¶ Auellane in nullo differunt ab illis nisi quia non prouocãt vomitum.

¶ Amigdale temperate sunt in calore: ⁊ humide: suauis saporis ⁊ habẽt multas bonas proprietates: ⁊ dicitur ꝙ habẽt augmẽtare substantiã cerebri: ⁊ faciunt suauiter dormire: ⁊ abstergunt et mundificãt vias vrine: et sunt valde conuenientes macris: ⁊ eorũ oleũ est meli⁹ ꝙ possit esse spasmo sicco: ⁊ etiã meli⁹ q̃ oleũ sisaminũ propter aliquã tulã stipticitatẽ que est in eo ꝙ oleum sisaminũ est nimis calidũ: ⁊ hz malã ꝓprietatẽ in dãdo fetorẽ ori: ⁊ qui vtũtur sisamino loco olei amigdalarũ peccant.

¶ Pinee calide sunt ⁊ sicce: ⁊ earũ oleũ curat paralisim.

¶ Fistici calidi sunt ⁊ sicci tẽperate: confortãt stomacũ ⁊ epar a tota substãtia: ⁊ sunt ex illis medicinis que habẽt multa iuuamenta et magna.

¶ Cap̃.xlj. Quod est de herbis ⁊ oleribus.

Omnes herbe per suã naturã declinãt ad humores melencolicos: et hoc etiam faciũt a tota substantia excepta lactuca et buglossa.

¶ Caules sunt frigidi. al̃. calidi ⁊ sicci: necessario generãt humorẽ melencolitũ: et succus eorum habet proprietatem clarificandi vocem.

¶ Cucurbite que in arabico dicuntur vlla: sunt frigide et hu. aquose: et talẽ humorẽ generãt: ⁊ dicit̃ ꝙ sunt apte recipere corruptionem in stomaco: ⁊ habẽt malã alterationẽ: sicut fit in rebus humidis nõ habentib⁹ stipticitatẽ terrestreitatẽ: nec põticitatẽ: qꝛ sunt solũ aquee: ⁊ assimilamus eas moris: nec cucurbite istius regionis sunt tales: sed sunt dure digestiõis: ⁊ grossioris nature: ita ꝙ non possunt rectificari nisi cũ multa decoctione: ⁊ cũ hoc sunt multi mali chimi: ⁊ adhuc infrigidãt ⁊ humectãt: eo ꝙ nõ habẽt virtutẽ cito exeũdi cũ nullã habeant abstersionem.

¶ Melones sunt frigidi multe humiditatis: ⁊ habẽt abstersione: ⁊ ꝓuocãt vrinã: ita ꝙ dicitur ꝙ qui vtit̃ multũ brodio eoꝝ est cautus ab egritudine arenarũ.

¶ Cucumeres sunt frigidiores et min⁹ hu. ⁊ minus prouocant vrinã melonibus: sed nõ corrũpũtur ita cito vt melones.

¶ Portulaca est frigida ĩ tertio gradu: ⁊ humida: in secundo: et est lucubratiua: viscosa: aufert sitim: constipat ventrẽ: ⁊ aufert dẽtium stuporem.

¶ A triplices sunt frigide ⁊ humide ventrẽ humectãt: prosunt yctericis: parate tamẽ sunt corruptioni.

¶ Spinachie valde sunt bone et temperate: valẽt gutturi ⁊ pulmoni ⁊ stomaco calido: ⁊ humectãt ventrẽ: ⁊ sunt in secũdo gradu frigide ⁊ humide. Spiachie sũt bone ⁊ tẽperate

¶ Blete propinque a triplicib⁹ sunt calidiores ⁊ min⁹ humide humores generãt grossos et flegmaticos.

¶ Rape calide sunt et humide.

generant ventositatem: monent coitū: eo q renes calefaciunt: et habēt mirabilē proprietatez ad illuminandū oculos.

¶ Melongie sunt ex his ex quibus nos facim⁹ in terra nostra multa cibaria delicata: z postq̄ piecta est prima aqua suarū decoctionū: z coquūtur cū carnib⁹ pinguib⁹: sunt multū delectabiles. Et ego reputo ipsuz tēperatū cibū postq̄ sic factus est: propterea: q pars acuta q̄ est in eo remouet per primā decoctionē: et sua siccitas z stipticitas remonent ꝓpter carnes decoctas in eo. Et q̄uis medici dicāt q generāt humorē melēcolicū simile humori generato ex caulib⁹. Tñ cōsiderare debem⁹ in cibis duas res: vna est res que secum miscet q̄ pōt remouere malitiaz si est. Et delectatio cibi: hec est secūda: z qñ est multum delectabilis: lesio que ꝓuenit ex eo nō est multū manifesta: z hic est vnus ex delectabilib⁹ cibis. Isti sunt cibi manifesti apud nos: in q̄b⁹ est virtus aliqua medicinalis.

¶ Cap. xlij. Qō est de variatiōe virtutū z medicinarū simpliciū.

Et nūc habemus loqui de medicinis absolute.

¶ Alchison q̄ i latino dicit bethonica: z in persica lingua: beragnes. Eius prime ꝑrutes in calore z siccitate: sunt in quarto gradu: propterea qui de substantia terrestri adusta: z manifestat hoc: q̄ est i fine amaritudinis: z operatiōes eius secūde sunt incisiue: dissolutiue: z aperitiue fortiter. Et est in hac virtute fortior absinthio ꝓpter stipticitatē q̄ que est i absinthio. Et virtutes eius tertie sunt: q̄ nocet ori stomaci: propter amaritudinē q̄ est sine stipticitate: et vtimur ex eo extremitate z stipite. Cinis suus est calidior z sicciōr eo: valet contra allopiciam qñ miscetur cū aliquib⁹ vnguētis calidis. Et est etiaz calidior su⁹ cinis cinere cucumerū agrestium z cinere radicis aneti. Et etiam isti cineres prosunt vētri quando est vlceratio in eo sine apostemate.

¶ Pentasiler ōr a persis arbor abraam: et in latino dicit agn⁹ castus. Sua prima virtus in caliditate et siccitate est in tertio gradu: z hoc est: propterea q̄ in sua cōplexione dominatur substātia terrestris adusta mixta cū substātia terrestri z frigida: z significat hoc q̄ sapor su⁹ est acutus cuz aliquātula ponticitate. Et manifestū est q̄ scōe operatiōes taliū cōplexionū q̄lis ista est sunt cū incisiōe et apertiōe. Et pōticitas est vna ex reb⁹ que adiuuāt ad hoc: et in mēbris intrinsecis: vt i splene. aī. i pulmone z epate. Et tertia operatio est vt remoueat coitum: et ꝓpter ea nuncupatur in arabico granū sterilitatis: z est sicut agnus castus. Athenienses dñe decūbunt super ipsum in magnis festiuitatibus.

¶ Et ruta est similis ei excepto q̄ plus calefit z desiccat: nec habet stipticitatem neq̄ ponticitatem.

¶ Altich et alij dicūt vigil: virtus suarū radicum est tēperata in caliditate et sic. q̄ compositū est ex substantia aquea et terrestri cū pauca igneitate: z manifestat hoc quia est insipiduz cū modico stipticitatis z acuitatis

sed herba eius est, solum insipida: ꝓpterea ipsius prima virtus est frigida ⁊ sicca. ⁊ operatur siccitatem. Et scda est solidare vulnera sordida breui tpe. Et tertia est vt frangat lapides: ⁊ signum huius est: quia nascitur in vallibus et locis humidis.

¶ Eluegat. i. pes colūbinus est quatuor specierū: ⁊ paruz diuersificatur vna ab alia. ⁊ Gal. non posuit ipsum in gradu: ⁊ qd̄ nobis videtur de ei⁹ cōplexione est quia est frigidum in primo ⁊ siccum in scdo: et hoc est quia dñatur super partem ipsius substātia terrestris cū substantia adusta: et ꝓpterea est sapor eius stipticus, cū modica amaritudine et si amaritudo esset equalis cū stipticitate diceremus ip̄m temperatum in siccitate. Sed quia videmus qr dominatur amaritudo parum cū stipticitate: iudicamus ꝙ siccum est in scdo gradu: et ꝓpterea valet dolorib⁹ renū: ⁊ doloribus splenis: propter ipsi⁹ amaritudinem: ⁊ lentiginibus faciei: ⁊ morphee qñ pistatum miscetur cū aceto.

¶ Agaricū nec hāc radicem posuit Gal. in gradu. ⁊ qd̄ nobis videtur ex eo de ei⁹ cōplexione est: quia est calidum in primo: ⁊ siccum in fine scdi: quia cōpositu3 est ex partibus frigidis et terrestribus: et calidis: et igneis: ⁊ calidis: ⁊ humidis. Et significat super hoc: quia cū nos gustamus primo inuenimus in eo dulcedinem: et post hanc amaritudinē: et post illam acuitatem cū pauca stipticitate: ⁊ omnes isti sapores significant super caliditatē: excepta parte que superata et sepulta ē a stipticitate: sicut significant super siccitatem: excepta parte que superata ⁊ sepulta est dulcedine ꝓpter temperantiam quam ei tribuit: excepto ꝙ plus superat stipticitas cum frigiditate: q̄ dulcedo cum humiditate: et propterea ponimus siccitatem maiorem caliditate. Et propterea qr hec planta assimilatur radici arboris: apparet ꝙ terrestreitas dominetur super eā. Et q̄uis sit leue et porosum: frangibile ⁊ album que oia significāt vt habeat partem multā aereaz ꝓpterea posuimus ipsum calidum i primo: q̄uis habeat tres sapores significantes sup̄ ipsuz calorem: posuimus ipsum calidum in primo: quia nō sunt fortes: neq̄ manifesti in ipso: et qd̄ conueniens est in fiducia suorū graduum est experientia. Sed ipsius operationes que nō sunt prime sunt ad dissoluendum et incidendum humores grossos: et exopilandum venas splenis: epatis et renum. Et habet sua ꝓprietate valere contra morsum venenosoꝝ animalium. Et nos dicimus ꝙ hoc nō fit nisi qñ apparent ex illo veneno accidētia frigida. Dosis ipsius est. ʒ. j. et hoc nō potest sic nocere sicut nocent alie medicine que attrahūt ab extremitatib⁹ corporis: ⁊ habet magnaz ꝓprietatem in mūdificando cerebrum: et ꝓpterea curat ⁊ epilentiam: et ꝓdest cursui noue aque ad oculū. Et quātitas que de eo dz sumi ad hoc est a. ʒ. j. vsq̄ ad duas: nec est necesse ipsum refrenare nisi ꝓpter siccitatem. Et non credas quod subtiliatio humorum grossoruz et incisio significent super multum calorem sicut crediderunt errantes multi nouorum medicorum.

Opatiōes.

¶ Custaralber.i.capillus veneris: dicit Gal. q hic tēperat⁹ est in suis v̄tutib⁹ primis: q̄uis habeat multas opationes scd̄as ⁊ tertias: quarū quedā sunt cōfortatiue ⁊ repercussiue: quedā dissolutiue: ⁊ quedam faciūt nasci capillos: ⁊ quedam q̄ dissoluunt scrophulas: ⁊ quedam que frangunt lapides: ⁊ quedam q̄ adiuuant ad trahendum sputū grossum ex pectore et pulmone. Et Gal. dicit q stringit ventrem: et noui dicūt q purgat: ⁊ talis medicina qualis est hec que hz tot operationes secundas ⁊ tertias est retinenda: quia cum hoc tota temperata propter ea q̄ adhuc dicam.

Custaralber purgat et strigit vētrē.

¶ Caylem.i.semperuiua: hec est multarum specierū: ⁊ oēs in tertio gradu frigide sunt: qz sunt insipide cū multa aquositate: ⁊ qz nascuntur in locis frigidis ⁊ tēpore frigido.

¶ Acacia est succus arboris spinose qñ abluit̄ est frigida in secūdo gradu ⁊ sicca in tertio: ⁊ cū nō lauatur est frigida in primo: et hoc accidit: qz suū dominans est sub̄a terrestris ⁊ frigida: ⁊ propterea est stiptica: ⁊ cū eo toto est in ea aliquid ex partibus subtilibus que remouentur quando abluitur.

¶ Carinch.i.vrtica. Dicit Gale. q fructus al̄s succus huius plāte ⁊ folia calefaciūt calore nō forti. Et hz multas operationes secundas et tertias. Dissoluit apostemata q̄ fiunt in radicibus aurium: ⁊ adiuuat super sputū: qd̄ fit ex humoribus grossis in pectore ⁊ pulmone: ⁊ curat cancrū: et in summa valet oībus vulneribus que indigent exiccatione vel exucatione siue subtiliatiōe, Et hoc est magnū signuz super debilitatem sui caloris. Sed cū hoc toto prouocat vrinā: et mouet coitum: ⁊ hoc significatur ꝑ ventositatem. Et ꝓprietas sui seminis est purgare flegma: set in hac similitudine est virtus siccitatis: sed fortius est aliquantulum semen vrtice: ⁊ dosis ei⁹ est a.ʒ.iij. vsq̄ ad q̄tuor. al̄s.a. ʒ.v. vsq̄ ad.x. Et qui opinātur q sit igneum propter acumen sue pūctiōis errant: qz hec pars ignea que est in eius foliis est subtilis et remouetur propter ipsam fricationem: ⁊ maxime propter lotionem.

¶ Elbadudarmel elsaray: iste due plante sunt frigide et sicce: sed siccitas plus dominatur q̄ frigiditas ⁊ maxime in elsaray: et valent contra fluxum ventris ꝓpter earum stipticitatem: ⁊ cōtra passionem vulue: et ꝯ emorroydas: et apostematibus que fiūt in ano: ⁊ albadudarmel operatur radix ⁊ alsaray fructus et radix.

¶ Ligoz.i.acorus: qd̄ accipit̄ ex hac planta est radix: et est ca. et sic. in tertio gradu: propterea qz dominans in ea est substantia ignea subtilis: ⁊ potest esse vt sit cum ea admixta pars vna terrestris adusta: ⁊ significat hoc qd̄ sapor suus est acutus cū aliquātula amaritudine. Operatiōes eius scd̄e sunt he: quia abstergit incidit subtiliat: ⁊ aperit oppilationes. Tertie sunt quia prouocat vrinam: et valet ad duriciem splenis: et subtiliat grossitiem q̄ ꝓuenit in cornea: ⁊ ꝓprie succus radicis.

Ra lis ꝓu cat na

¶ Cauar.i.aloe: caliditas sua extenditur a primo gradu vsq̄ ad scd̄m: ⁊ attingit parum ex scd̄o:

et sic est in siccitate: et hoc est qꝛ est cōpositum ex substātia terrestri adusta mixta cū terrestri frigida: ⁊ illud diminuit aliquantulum de calore eiꝰ: ⁊ ambe substātie cōcordant in siccitate: ⁊ significat hoc ꝙ sapor eiꝰ est amarissimus cū stipticitate: et supra suā caliditatem significat ꝙ nascitur in terris calidis: aut in terra arabū vel in india: ⁊ qđ nascit̄ in terris non calidis est debile. Secunde sue virtutes sunt: quia est stipticum repercussiuum et abstersiuū: ⁊ hec est medicina iuuatiua ad generandam carnez. Tertie virtutes sunt ad curandas fistulas: ⁊ maxime q̄ sunt in virga ⁊ in ano: ⁊ ad repercutiendum apostemata q̄ generantur in ore naribꝰ ⁊ oculis: ⁊ purgat coleram ⁊ substantiam subtilem et grossam. Et est ex medicinis que nullū habent periculum: eo ꝙ nō ledit os stomaci ꝓpter suā stipticitatem. Et virtus sua purgatiua est ꝓpinqua virtuti agarici: excepto qꝛ est debilioris attractionis: eo ꝙ agaricum attrahit ab extremitatibus corporis. Sed aloe nō attrahit nisi qđ est in extremitate stomaci: et venis epatis: ⁊ in illo hz ꝓprietatem: ⁊ dosis eius a.3.j. vsqꝫ ad.2.

¶ Eluoxat: calor ⁊ siccitas ipsiꝰ extēditur a primo gradu vsqꝫ ad scđm. ⁊ significat hoc quia facit aliquantulam abstersionem: et mundificat renes: ⁊ aufert lentiginem. Et manifestior eius proprietas est: quia valet cōtra morsum canis rabidi.

¶ Nauoca.i. carrui. al's ameos: ꝙ plus queritur in hoc est semē eius: sua prima virtus in calore et siccitate est in gradu tertio: et hoc est quia est cōpositū ex substantia ignea terrestri adusta: ⁊ significat hoc quia hz saporem acutum mixtum cū aliquantula amaritudine: scđa virtus eiꝰ est apertio et dissolutio: et tertia est prouocatio vrine.

¶ Amigdale amare sunt calide et sicce in scđo gradu: excepto eo quia plus declinant ad calorem et minus ad siccitatem: ⁊ in hoc sunt quasi in primo gradu: quia earum vnctuositas manifestat humiditatem. Et scias quia cōplexio que hanc facit operationem que est cōplexio calida habet aliquam terrestreitatem: et sapor earū significat super hoc. Et opatiōes earū tertie sunt ad aperiēdū opilationes epatis: et remouent dolores q̄ sunt in ypocōdrijs splene: ⁊ renibus: ⁊ adiuuant sup sputū humoꝝ grossoꝝ viscosorū qui sunt in pectore et pulmone. Et dico ꝙ maior pars operationū harū nō fit ꝓpter superfluū calorem qui est in eis sz fit ꝓpter temperatā apertionez quā opatur in his materijs propter humiditatē vnctuosaz quā habent: et ꝓpterea valent plus alijs rebus omnibus in aperiendo opilationem pectoris et pulmonis: ꝓpterea quia hec membra leduntur vt plus ꝓpter grossos humores.

¶ Armoniacū est calidum ⁊ siccuz ꝟm ꝙ apparet ex tertijs suis operationibus: excepto quia tenet parū caloris in tertio gradu ⁊ est siccum in primo. Sed suus calor est in hoc qđ est gummi: qꝛ tu scis ꝙ gummi sunt ingrossata ⁊ inspissata a calore: qꝛ sunt superfluitates terre nascentiuz. Et videtur in hoc gradu caloris esse: eo ꝙ mūdificat: ⁊ sic est gradus suus in siccitate: propterea

quia siccitas est ꝑpter viscositatem suam paucam que est in eo: et hoc est in omnibus gummis. Et virtutes sue sunt vt mollificent et dissoluant duriciem q̄ est in iuncturis: et splene: et dissoluāt scrophulas.

¶ Alcamena et inuenitur in frumento: in cāpis virtus eius est sicut virtus sumac: magis desiccat et plus digerit.

¶ Shaachileelneemam: et dicitur rosa regis: et dicitur calida et sicca in tertio gradu: eius ꝑprietas est qñ masticatur vt trahat flegma: et succus suus mūdificat caput per nares. Et tertia ei⁹ virtus est vt remoueat ex ocl'o egritudinem caducur: et valet morphee: et ꝓuocat menstrua.

¶ Anetum caliduz est in primo gradu: qō in arabico dr scenat: et attingit parum ex scō: et est siccum in principio scōi: et in fine primi: ridcirco qñ coquitur cum oleo hz dissoluere et mitigare dolorem: et maturat apostemata leuia: et inducit somnum eo q; qñ decoquitur cū oleo reddit cōplexionem ipsi⁹ ad similitudinem medicinarū maturantiū: nisi qz est aliquantulū magis calidū et subtile: et hac de causa dissolutiuum est: et qñ cōburitur est in tertio gradu caloris et sic. et ideo valet vulneribus sanioſis: et pl⁹ in illis que fiunt in membris spermatis: et recens est minus calidum et plus humidū: et iō istud inducit somnium et maturat pl⁹ sicco: et siccum dissoluit plus: ꝑpterea dicit. G. q; qui intrabant ad potationes faciebant ex eo garlandas.

Anetū calidū

¶ Camomilla q̄ in arabico dicitur habonog. calida est et sic. in primo gra. scōe virtutes ipsius sunt vt aperiat et dissoluat vaporescentis: et maturet: et hz ꝑprietatem in mitigādo dolorē vētris.

¶ Anisum calidū est et sic. in tertio gradu: iō qz suba ignea sup ipm dñatur: et significat sup hoc acuitas sui saporis cū aliquantula dulcedine. Opationes sue scōe et tertie sunt ad carminādū ventositatem et ꝓuocat urinā: et aperit opilationes.

¶ Aristologia. i. zarahunt: non vtimur nisi radice. Et est quedā longa et quedā rotunda: et rotunda fortior est in incisione et subtiliatione: et longa plus valet absterſioni et generationi carnis: ambe calide et sicce sunt in scōo gradu: qz sunt cōposite ex substātia aliquantulum ignea et terrestri adusta: et significat hoc amaritudo quam habent cū moderata acuitate. Scōe earū operationes sunt quia subtiliant mirabiliter humores grossos: propterea remouent opilationes q̄ proueniunt ab istis hu. et extra hunt spinas: et remouent putrefactionem: et mundificant sordiciem: et faciunt generari bonaz carnem: et iste sunt magis ꝑprie in rotunda. Et tertie operationes snnt abstergentes: et curāt epilenticos et podagram: et artericos.

¶ Lingua ignis. i. plātago frigida est et sic. in scōo gradu. Radix eius minus est frigida et plus sic. et cum siccatur folium eius est sicut radix. Et hz duas qualitates: qz cōposita est ex substātia aquea et terrestri: et significat hoc insipiditas quā hz cū stipticitate. Scōe ipsi⁹ opatiōes sunt: quia siccat et repercutit: et

valet ꝯ mala apata ⁊ materias putridas:⁊ curat fistulas:tertie ꝓprietates siue opationes sunt ꝯtra vulnera intestinorũ ⁊ stringit sanguinẽ eoꝝ:⁊ vlceratiões q̃ ꝓueniũt ex disinteria:⁊ radix eius contra dolorem dentiũ valet:⁊ aperit opilationes epatis ⁊ renũ:⁊ hoc est qꝛ oĩs plante radix calidior est suis foliis: nec illa sunt priuata calore cum videamus quod abstergũt et mũdificant.

¶ Asarabachara:quod ex ea valet est radix et virtus eius est similis virtutis acori:sed est fortior hoc.

¶ Ebdarsian.i.cortex maligranati siluestris est calidũ in prĩo gradu:⁊ siccũ in scdo vel tertio: qꝛ cõpositũ est ex suba ignea et terrestri:et ꝓpterea est acutũ et stipticũ:valet sordicieb⁹ ⁊ materijs discurrẽtib⁹ ab vno mẽbro ad aliud.

¶ Sparagus tẽperatus est aut parũ declinans ad caliditatẽ:⁊ hoc significat qꝛ hꝫ aliquãtulã amaritudinẽ q̃ elixatiõe remouet:tertie ei⁹ opatiões sunt ad aperiẽdũ opilationes q̃ sunt in renib⁹:⁊ ꝓprie radices:⁊ semẽ: et multum valent ad dolorem dentium.

¶ Poliũ mõtanũ qd ĩ arabico dr̃ ãdriazabera hꝫ duas spẽs vl̃ plures:⁊ oẽs sunt calide ⁊ sicce: ⁊ ꝓuocãt vrinã mẽstrua:⁊ dictũ est ꝙ valent ꝯ morsum scorpionis quando bibit.ʒ.i.cuꝫ vino calido.

¶ Scolopẽdria tpata ẽ ĩ calore ⁊ siccitate:⁊ manifestũ est ꝙ dissoluit duriciez splenis:⁊ aperit opilatiões ipsi⁹:sicut baca lauri in opilatiõe epatis:⁊ habet a sua ꝓprietate frãgere lapides.

¶ Alcanti ⁊ eam vocant hyspapi abuꝫ ex ea operat.al.coquit radix:⁊ est abstersiua ⁊ dissolutiua:⁊ qñ comburitur cinis eius magis calefacit:subtiliat ⁊ dissoluit:et propter hoc curat alopiciam.

¶ Elcratis.al. cartamũ.i. semẽ de papaga:ex eo vtimur semine ⁊ est ex medicinis manifestis ĩ purgãdo flegma sine aliquo timore:⁊ eius nobilitas est quasi sup nobilitate oĩm medicinarũ purgantiũ. Dosis ei⁹ est a.ʒ.10. vsqꝫ ad.12.⁊ multũ senib⁹ cum ficub⁹ añ cibũ comestum valet. G.dicit in prĩo de simplici medicina ꝙ calefacit ⁊ exiccat temperate:⁊ ĩ scdo libro dicit qd est calidũ in scdo gradu qñ applicat hoĩ p modũ empl̃i:⁊ distinguẽdũ est:qꝛ in primo dixit de radice:in scdo de semine:et in alio de folio. Gal.

¶ Absinthiũ calidũ est in prĩo gradu:⁊ sic.in scdo:qꝛ cõpositũ est ex suba terrestri et frigida et terrestri ignea adusta:⁊ significat hoc stipticitas sua cũ amaritudine ⁊ acumine:succ⁹ ipsius est amarior suis foliis. Et tertie sue ꝟtutes sunt:qꝛ hꝫ cõfortare stõacũ:⁊ trahere qd est ĩ eo amarũ p modũ purgatiõis:⁊ hoc facit p virtutẽ attractiuã:⁊ ꝓpter amaritudinẽ lauatiuã. Et apit oppillationes epatis:⁊ ꝓuocat vrinã. Et si est flegma in stõ nõ ꝓdest propter stipticitatẽ suaꝫ. Et habet multas species:sꝫ melior omnium est aromaticum:⁊ ꝓpter hoc ꝯfortat stomacum et epar. Et in summa manifestuꝫ est ꝙ hꝫ hec medicina ꝓprietatẽ in stomaco ⁊ epate.

¶ Laurus:qd ex eo vtimur est succ⁹ ⁊ oleũ:⁊ est calidũ in p̃mo

et tãgit parũ de scdo:ideo qꝛ est cõpositũ ex suba terrestri adusta cũ suba terrestri ⁊ frigida:et significat hoc sapor amar⁹ cum stipticitate:⁊ idcirco qꝛ cõiũcte sunt cũ amaritudine aromaticitas ⁊ stipticitas:fit ex succo ipsius melius oleũ qđ possit esse stomaco frigido ⁊ epati:et nos dam⁹ eius succuz nec grana:qꝛ dicit ꝙ qñ comeditur mouet vomitum ⁊ fluxum.

¶Elzunecat.i.balaustia est frigida in scdo gradu:tãgit aliq̃d de tertio:⁊ sine dubio est sic.in tertio.Et dicimus qđ hoc est qꝛ eius suba est frigida:⁊ siccitas in ea est fortior frigiditate.Ei⁹ opatiões sunt stipticitas ⁊ sic.⁊ stringit sanguinẽ ⁊ ꝯsolidat:ꝓpter hoc ponitur hec medicina habẽtib⁹ fluxũ sãguinis:⁊ hñtibus excoriationem itestinoꝝ:et mulierib⁹ hñtib⁹ fluxũ mẽstruorũ ⁊ alium humiditatum.Et dicit.G.quod nullus auctor fuit qui huius medicine non recordaretur.

Gal.

¶Bahalbeli:⁊ in arabico dicit chiẽsom:folia istius plante ⁊ cime ⁊ flores ⁊ fructus oĩno sunt fri.⁊ sic.⁊ folia sunt humidiora p̃dictis ꝓpter aquositatẽ existẽtem in ipsis:et ꝓpter hoc hz ꝓprietatẽ ad curãdã egritudinẽ alchole:⁊ silr alas egritudines oris.Sed fruct⁹ ei⁹ cũ est ĩmaturus frigiditas et siccitas in eo dñatur propter stipticitatẽ inuẽtã in ip̃o:sz qñ dict⁹ fruct⁹ hz cõpletã digestionẽ:tunc est ꝓpinquus equalitati ꝓpter dulcedinẽ inuẽtã in ipso.Et florum virtus existit ipsius fructus:et oĩa predicta cõferunt.

¶Syaachilievtimur folijs ⁊ floribus et fructibus: q̃uis folia sint humidiora valent multuz egritudinibus oris ⁊ vulnerib⁹ intestinorũ:⁊ fluxui ventri:⁊ debilitati stomaci:⁊ sputo sanguinis.Sed radix eius hz suba calam ⁊ subtilem:⁊ ideo frãgit lapidem qui est in renibus.

¶Bdeliũ duas hz spẽs fortiter mollificat qđ in arabico dicitur mocle.Ex eo sunt spẽs due:vna cicilie:⁊ illa est sine bdelliũ illđ est magnũ:⁊ alia spẽs sine alid bdelliũ inuenit hic:⁊ est arabicũ.Uirtus illi⁹ prima sine secũda est mollificare:et est fortissima virt⁹ illi⁹ in hoc:⁊ hoc potes cognoscere per primã suã virtutẽ.Et alia.s.arabicũ est suauior et est clarius alio:et hoc vocat bdelliũ arabicũ ⁊ est sicci⁹ alio: sz recẽs hz ꝟtutẽ siciliani bdelliũ arabicũ.Et hoc arabicũ frãgit lapides q̃ fiũt ĩ renib⁹:et qñ bibit ꝓuocat vrinã:⁊ ꝓuocat vẽtositates grossas ⁊ crudas:⁊ valet ꝯ dolores lateꝝ ⁊ ypocõdriorũ:⁊ in summa est ex medicinis q̃ purgãt flegma grossuz.Et hz ꝓprietatẽ trahẽdi a neruis ⁊ iũcturis:⁊ ipsum est melius inter medicinas laxatiuas: et dosis eius est.z.i.

¶Elgarzaria qđ hyspani vocãt panicald:⁊ ĩ arabico alchartama:⁊ alij secacul:et in latino yringi dñr.G.sentit qđ est ꝯpositus ex diuersis naturis sicut natura rose:excepto quia non habet stipticitatẽ:et significat hoc quia habet insipiditatem cum aliq̃tula dulcedine et modico acumine:et hoc habet plus in cortice:⁊ videtur quod sit temperatum aut parum declinans ad frigiditatez:⁊ quod est talis complexionis est multi iuuamenti:operationes sue sunt re-

percussiue et dissolutiue. Sed eius manifesta proprietas est vt dissoluat apostemata superpositum:et etiam si suspendat sup ipsum. Et noui medici dicunt quod habet hanc pprietatem in omnib⁹ apostematibus et etiam dicunt qvtuntur eo in potu aq̄ decoctionis ei⁹:ipa ministrat vt defendat ne generetur apostema in partibus interioribus.

¶Balsamus calid⁹ est ⁊ siccus in secūdo gradu:⁊ oleum suum est multū subtile:nec habet vllū calorē:qz ab hoibus credit qui videt quod est subtile penetratiuū. Et virt⁹ ⁊ fruct⁹ istius est isti⁹ generis:sed minus est subtilis suo oleo. Et istud oleuz hz multas pprietates ⁊ mirabiles opatiōes. Sue secūde operationes sunt qz dissolnit oēs egritudines flegmaticas q̄ dure sunt ⁊ tarde ad dissolutēdū:et eradicat dolores q̄ sunt ex humorib⁹ grossis ⁊ vētosis.aī.viscosis. Et sue tertie operatiōes sunt quia frāgit lapides:⁊ mulier impregnaī q̄ defert ipm sup se q̄ non poterat ipregnari ppter opilonē matricis. Et eius pprietas est:qz est magna tyriaca venenis:et valet contra opiuz bibitū:⁊ valet ꝫ diamantem.aī.diabetē bibitū:⁊ ꝫ fungos venenosos:⁊ contra aquā ferri distillati:et dosis ei⁹ est a trib⁹ ptib⁹.3. vsq̄ ad.i.3.

¶Juniper⁹ calis est ⁊ sicc⁹ i tertio gradu:et est multū subtilis: quia quod magis dominatur sup ipm est suba ignea:et post ipsam substātia terrestris adusta:et aliqtulum substantia terrestris frigida.et significat hoc sapor quem habet cuz forti acumine ⁊ aliqtula stipticitate. Operationes sue secunde sunt vt consumat putrefactionem que est in vulneribus et apostematibus:q̄ locus in quo non est putrefactio non sustinet talem medicinam sed quando ponitur super putrefactionē ⁊ saniem cum melle mūdificat ipsam. Operationes sue tertie sunt quia habet pronocare vrinam et pronocat mēstrua forti⁹ alia re donec faciat mingere sanguinem. Et facit abortum:⁊ extrahit fetum mortuū:⁊ ppter suā subtilitatē ⁊ aromaticitatē ponit q̄qz loco cuiusdaz speciei cinamomi dorsini:⁊ est etiam cinamomū cū multa dulcedine et forti acumine:⁊ debet poni duplū illi⁹ loco dorsini.

¶Albahac:hec plāta habet florem qui assimilat rose:⁊ est fortior rosa bahanach:et propter hoc magis dissoluit illa donec liberet durissima apostemata quando miscetur cum cera et oleo.

¶Ossa vuarum passarum sunt sicca in tertio.aī.secundo gradu:vel accedunt paruz ad secūdum:ideo quia composita sunt er substantia terrestri frigida:⁊ significat hoc stipticitas et habet vltimum innamen in fluxu ventris.

¶Alusne ī lingua hyspana dī mulsa hic nascitur super querc⁹ et nuces:⁊ est ī tertio gradu frigida:et hoc significat stipticitas quam habet:⁊ cum hoc habet virtutem dissoluendi ⁊ mollificandi:et magis valet q̄ inuenitur in quercu propter caliditatem que est in ipsa arbore:eo quod ex superfluitate ipsi⁹ nutritur.

¶ Sagtares videt q̄ sit calm̄ i primo gradu: vel accedit paruz ad secundū: iccirco q̄ ꝯpositum est ex substātia terrestri adusta cū suba terrestri frigida: ⁊ significat hoc stipticitas sua cū amaritudine. Prie operationes sue ⁊ scde sūt ad subtiliādū: apiēdū ⁊ ꝓuocādū vrinā et similia. Et aliq̄ dicūt qd̄ hz virtutē purgandi: ⁊ est vltima medicina stomaci propter stipticitatē suā: ⁊ etiā mūdificat ꝓpter suā amaritudinē: ⁊ talis medicina qualis est hec: est magis propria stomaco q̄ alia medicina: ⁊ longe pl⁹ qñ associat secū aromaticitas sicut in absinthio.

¶ Gentiana ponit hec medicina i gradu tertio cali. ⁊ sic. ⁊ hoc manifestat ex fortitudine sue amaritudinis: ⁊ radix ipsi⁹ fortissima est ad subtiliādū ⁊ aperiendū oppilones.

¶ Nemite: ponim⁹ ipsaz i p̄mo gradu frigiditatis eo qd̄ curat multotiens oculoꝝ rubedines: qñ nō sunt fortes: ⁊ ei⁹ suba cōposita est ex suba aquosa et terrestri: q̄ oīa frigida sunt excepto qz frigiditas ꝑm. G. nō est fortꝫ: sed est ei⁹ frigiditas silis aque paludum.

Mētastrū calidū. ¶ Alfocēg. i. mentastrū caliduz est ⁊ sic. in tertio gradu: ꝓpterea qz dñat sup ip̄m suba ignea cū suba terrestri adusta: ⁊ habētis talē ꝯplexionē opatiōes sūt manifeste.

¶ Liquiritia est humida i. prio gradu et excedit parū in calore tēperatā ꝯplonē. G. dixit q̄ assimilat cōplexioni humane: et significat hoc dulcedo sui saporis cum aliquātula stipticitate: eo quia dulcedo tēperata significat caliditatem et humiditatem: et stipticitas sua detruncat aliquid ex suo calore et sua humiditate: excepto q̄ ex humiditate remouet pl's: ⁊ lenit asperitatem que est in trachea arteria: ⁊ vesica et aliorum membrorum q̄ recipiūt asperitatē. Tertie operationes ipsius sunt: qz puluerizata ⁊ posita sup oculū delet maculaz que est in oculo: et carnē supfluā q̄ est i radicib⁹ vnguium: ⁊ hoc significat quia radix est calidior succo: et ꝯplexiones q̄s diximꝰ p̄mo sunt in succo: qñ radix est vet⁹ ē amara: sicut est illa q̄ nobis apportat: generalr succ⁹ ei⁹ humidior est sua radice.

¶ Peonia. i. rosa asinoꝝ est radix calida i primo gradu: et sic. in tertio: qz est cōposita ex suba terrestri frigida et terrestri adusta: ⁊ suba ignea et aliq̄tulum aerea: ⁊ significat hoc: qz qñ masticam⁹ ip̄az p̄mo sentim⁹ stipticitatē cū dulcedīe: ⁊ qñ diu masticam⁹ ip̄az sentim⁹ acumē cū amaritudine: scde sue opatiōes a cōplexiōe ipsi⁹ sciunt: et tertie sciunt ꝑm exoppilones epatis ⁊ renū: ⁊ hoc accidit ꝓpter acumē ⁊ amaritudinē: sz ꝓpter stipticitatē qua hz stringit vētrē: proprietas sua testificata est a Gal. quia suspensa ad collum curat epilīam in pueris: sed ab aliquibus dicitur quod non sit verum: et hoc iā expertum est et nō sic inuenitur. Gal.

¶ Pastinaca duas hz spēs: siluestrē ⁊ domesticā: siluestris fortior est domestica in omnibus: et in ambabus est virtus calefaciendi ⁊ subtiliādi: et in radice est virtus q̄ mouet coitum: et hoc etiam habet semē domestice. Sed semē siluestris est cali-

dius ⁊ sicci⁹: ⁊ iō ꝓuocat mēstrua ⁊ vrinā: ⁊ siluestris dr̄ dauc⁹: ⁊ est calidum ⁊ siccum in tertio gradu.

¶ Aegarelchaar.i.lignum lauri ⁊ fructus eius baca lauri dr̄. Hec arbor cum fructu suo calefacit ⁊ exiccat multum. Sed cortex arboris ē debilioris caloris et fortioris amaritudinis: ⁊ habet stipticitatē: ⁊ ideo frāgit lapidem: ⁊ valet contra passionez frigidā epatis: ebibitis quatuor dauich ⁊ medio cum vino aromatico. Sue radices sunt calide in secundo gradu: ⁊ sicce in tertio.

¶ Almostramesia est ex speciebus chasor: ⁊ operationes ipsi⁹ sunt eedē cū opationibus ipsi⁹ ex rebus iachosor siluestris: sed est subtilior ipso. Et opationes sue tertie sunt attractio.

¶ Clandes oēs sunt frigide et sicce: ⁊ hoc cognoscit ꝓpter multam stipticitatē quā hn̄t: sed cortex sue arboris maiorē hz stipticitatē: ⁊ in ambabus est coniuncta subtilitas cum stipticitate: ⁊ propterea hec est vna ex rebus que valet multum fluxui menstruoꝝ ⁊ fluxui sanguinis vnde cunqꝫ.

¶ Acathemi.i.altea sue secūde operationes sunt qꝛ dissoluit relaxat ⁊ mitigat dolorē ⁊ maturat ap̄ata dura. Et radix et semina faciūt qd̄ faciūt folia ⁊ flos dōec est recens: sed maiorē habēt subtilitatē ⁊ minorē siccitatē radicibus ⁊ seminibus: ⁊ sic: dz esse in oībus radicibus ⁊ seminib⁹ terre nascētiū: ⁊ iccirco maiorē hn̄t abstersionem: ita qd̄ curāt morp heā: ⁊ semē frāgit lapides qui fiūt in renibus: et tn̄ in radicib⁹ est virtus stiptica: ⁊ ꝓpterea valet aqua decoctionis ei⁹ excoriationi intestinorū ex dissinteria: ⁊ sputo sanguinis: ego pono folia ⁊ flores calidos ⁊ siccos i primo gradu: ⁊ radicē in principio secūdi.

¶ Alzabit.i.oleum qd̄ trahit̄ ex oliuis maturis ⁊ nō salitis: ⁊ q̄rū compl̄ones nō sunt artificalr̄ mutate: assimilat̄ ꝯpl̄oni humane: ⁊ iam rememorauimus hoc in cibis. Sz oleū factū ex oliuis nō maturis hz aliquā stipticitatē ⁊ retinet ex frigiditate s̄m qd̄ hz ex stipticitate. Et oleū vetus est calidius ⁊ subtilius tempato: ⁊ ꝓpter hoc maiorē hz virtutē dissoluedi ⁊ mitigādi dolorē. Sz alia olea q̄ trahunt̄ ab alijs medicinis tenēt naturā illaruz medicinarū: sicut oleū de lilio: ⁊ oleū sisaminū: ⁊ oleū amigdalaeum: ⁊ oleū nucū: ⁊ oleū lauri: et oleū de cimino: ⁊ oleum de sinapi. ⁊ oleū de mirtillis: ⁊ est stipticū: et oleum de mastice: et oleuz de oliuis ponitur loco olei de lilio: et econtra: ⁊ oleū de mirtilis est frigidum et stipticuz: et oleū sisaminum est cal̄m et humidū: eodem modo et oleum amigdalarum dulciuz. Sed hoc tēperatius est in calore: aut qd̄ hz calorem cum humiditate mixta cuz aliquātula stipticitate: et ideo habet humectare siue calefacere: et mollificare: et in hoc excedit oleum sisaminum: et de squinante: et oleum de mastice. Et oleū granorū viridiū est cōpositū virtutibus stipticis et dissolutiuis: et propterea prodest stomaco et epati pl⁹ oi alia re. Sz ista olea fiunt in babylonia. Sz in nostris terris non trahuntur ex istis rebus proprie. Sed. Gal. Gal. dicit in libro suo quod con

suetū ē trahere oleū mirte ⁊ oleū masticinū: et oleū squinanti ex seipsis: ⁊ bonitas istorū excedit multū bonitatē factorū cuz oleo oliuarū in opationibus ⁊ virtutibus. Sed olea q̄ cōsueta sunt fieri cum oliuarū dulciū quib⁹ assuescunt antiqui ⁊ moderni: sunt sicut oleum ro. ⁊ oleum citoniorū: ⁊ oleū liliorū ⁊ oleū viol. ⁊ oleum nenufarinum ⁊ de alcheri. Et virtutes eorū oleorū sunt manifeste ex virtutibus ipsarū medicinaruz. Et scire debes qđ oleum oliue cū quo facimus dicta olea debet esse absq̄ alia mala qualitate. Sed eorum virtus que trahit̄ cum oleo oliue nulla sunt virtuosiora nostris. Oleum in quo infundunt̄ predicte medicine debet esse suaue vt nō manifestet̄ aliqua fortis qualitas dñans in ipso: et talis est rō medicine: qꝛ debet esse patiēs ⁊ nō agēs: exceptis duobus modis: vnus est qñ intentio nostra est vt fortificemus operationez illius medicine cū qua miscetur prius ⁊ accipiemus oleū in quo dominet̄ qualitas similis qualitati medicine: secūdus est qñ intendimus facere cōtrariū illius medicine: ⁊ hoc est qñ volumus facere frangere ex illius virtute verbi gratia qñ volumus quod oleum ro. dissoluat nos ponim⁹ oleum vetus: ⁊ qñ volumus minuere ex ea ponimus immaturū: ⁊ qñ volum⁹ q̄ assilet̄ v̄tuti rosarū infundimus rosas in oleū dulce ⁊ suaue.

¶ Alsaran. i. enula: ponim⁹ ipsam in scđo gra. ca. ⁊ sic. ⁊ manifestatur hoc qꝛ ponimus ipsam in loco hui⁹ qđ cōsert flati grosso inuiscato in pectore ⁊ pulmone: ⁊ hoc facit sua siccitate. Operationes sue secūde sunt: qꝛ rubificat ⁊ mēbra in liuiditate a frigore.

¶ Barbacus. i. elts habet duas spēs: albū. vz. ⁊ nigrum: ⁊ ambo sunt calidi et sic. in tertio gradu secunda eorum virt⁹ est absterstiua et ideo valet contra scabiem ignem sacrum et similia: ⁊ non est tutum vti eo bibito vel comesto: quia est ex genere venenoꝝ. Sed antiqui vtebantur nigro ad euacuandam melīam. Sed est forti⁹ in ledendo epar et pulmonem: sed noui ponunt loco eius lapidem lazuli. Sed quānis epithimus laudetur in euacuādo melencoliam: non tamē habet tantam virtutem. Et adamas habet similem virtutē purgandi cum elleboro: excepto qꝛ est fortioris atiractiōis eo: quia est talis. al. calidus lapis: ⁊ propter siccitatem que est in eo: et lapis lazuli suauior est eo. al. seuior.

¶ Eua. i. rubea tinctorum calida est in secundo: et sicca in tertio gradu: ideo qꝛ est composita ex suba terrestri adusta ⁊ substātia terrestri frigida: ⁊ significat hoc sua amaritudo cum ponticitate. Operatiōes sue secunde ⁊ tertie habēt aperire oppilationē splenis: et epatis: ⁊ ꝓuocare vrinā ⁊ sāguinē mēstruū: ⁊ pol̄e est qꝛ faciat mingere sanguinē: ⁊ abstergit tēperate: ⁊ ideo valet tinee qñ distēperat̄ cū aceto ⁊ supponit̄: ⁊ quidā dant bibere sciaticis cū ydromelle.

¶ Oaliberda. i. eupatoriū valde manifesta ē ī fortificādo v̄tutē ep̄is: ⁊ aperiendo oppilones ei⁹: qꝛ composita est ex suba stiptica ⁊ amara: ⁊ ideo debem⁹ ponere eā in p̄rio gradu: qꝛ amari

tudo est manifestior in ea stipticitate sua.

¶ Zinziber ca. est in tertio gradu cū multa stipticitate vel humiditate: ꝛiō tardat in calefaciēdo corp⁹: qō nō facit piper: qꝛ calefactio zinziberis ē a caloꝛe coꝛporis: ꝛ permutatio piperis abeodē est sicut ꝓmutatio lignoꝝ viridiū ꝛ siccoꝝ ab igne. Et piplongū est sīle zinziberi: ꝛ ꝓptereа dꝫ poni zinziber in ꝓmo gradu humiditatis.

¶ Epithymus est ca. sic. in tertio gradu ꝛ est laudabilis: vt dictum est in enacuando melencoliā: ꝛ dosis eiꝰ ē a. ʒ. ij. vsq; ad. iij. ꝛ in decoctiōibꝰ a. v. vsq; ad. vj. ꝛ indiget refrenantibꝰ: qꝛ cō tristat ꝓpter suā siccitatē: ꝛ ideo nenufar est vltimū suū frenū: eo qꝛ ꝓpter aromaticitatē suā remonet ipsiꝰ malitiā: ꝛ ꝓpter humiditatē suā remonet ipsiꝰ siccitatē: excepto qꝛ cum hoc diminuit suū caloꝛē. Et medicina nō indiget refrenatiōe ab oibus suis qualitatibꝰ vel partibꝰ nisi a ꝑte qua purgat hoc a caloꝛe. aut a ꝑte sue enacuatōis. Et si refrenaret epithimus cū pomis hoc plus acceptarēt excepto i febricitātibꝰ: ꝛsimiliꝛ pōt refrenari cū amigdalis: vel cum semine melonis.

¶ Wēta calida est ꝛ sicca in secūdo gradu: ꝛ attingit ex tertio: et habet amaritudinē cum stipticitate. cōfoꝛtat stomacum ꝛ monet coituꝫ.

¶ Haama. i. menta: hec herba ē hoꝛtina: ꝛ ꝓpter hoc hꝫ supfluā humiditatē: ꝛ ꝓpter hoc ꝓuocat coitū: ꝛ ipsa est res q̄ associat rebus nō bñ digestiuis: ꝛ saporꝫ ipsius amarꝰ est cū stipticitate: et ex hoc apparet qꝛ minoꝛē hꝫ caliditatē deliachacos: ꝛ ꝓptereа ipsam ponimꝰ i caliditate ꝛ siccitate in scō extēdētē se vsq; ad tertiuꝫ.

¶ Tapsia est gūma rute silnestris: fm quosdam medicos: virtus eiꝰ est acute virtutis ꝛ calefacit caliditate foꝛti: ꝛ ꝓpter hoc est in tertio gradu caliditatis et humida in ꝓmo. Et significat eiꝰ humiditas ex hoc: qꝛ cito coꝛrūpit ꝛ nō recipit passionē a coꝛpoꝛe nisi post aliquātulā hoꝛaꝫ quēadmodū facit zinzi. ꝛ ꝓꝓrietas eiꝰ est attractio ex ꝓfundo coꝛporiſ: ꝛ resoluit qō ab ipsa trahitur.

¶ Toꝛmos. i. lupini: qñ eliꝛantur in aqua tandiu qō ipsoꝝ remoueat amaritudo sunt medicina nutritiua: quando sunt amari faciūt qō cōsueuerunt facere medicine amare ex abstersione et exiccatione ꝛ resolutione ꝛ ex apertiōe opilonum epatis et splenis: et ꝓuocatione menstruoꝝ: ꝛ interfectiōe lūbꝛicoꝝ: ꝛ in extractione fetus ꝛ remouent moꝛpheam: et purgant coleram: et remouent offuscationes mēbꝛoꝝ: et dissolunt scrofulas: ꝛ ꝓpter hoc ponimꝰ ipsos in caliditate ꝛ siccitate i ꝓncipio tertij gradus: vel in fine secundi.

¶ Lactuca. dicit. G. qō sua frigiditas est similis frigiditati riuuloꝝ: ꝛ significat hoc qꝛ nō curat foꝛtē eriſipilā ſ curat debilē: iō debemus ipsam ponere frigidā in ꝓmo vel ꝓncipio secundi gradus: et vsus sui seis cōsumit sperma. G

¶ Alasca: quod quidam vocant coꝛrutha: calefacit et desiccat in tertio gradu: et operationes eiꝰ ꝓuocant menstrua etꝛinam:

et extrahunt fetus a corpore: et aperiũt opilationes: et mũdificãt pectus et pulmonẽ.

¶Hele. i. viscus opatiões eedẽ sunt cũ tapsia in operationibꝰ primis secundis: et est calidissimus cũ superflua humiditate: et extrahit a pfunditate corporis: et hoc agit cũ multa tarditate pp supflnã humiditatẽ in ipso existentez.

¶Viola frida ẽ et hũida: et iccirco dꝛ põi i scõo gradu: iuuamẽta sua manifesta sunt apõ vulgares.

¶Cenapalcail. i. canda eqna: et i latino dꝛ cẽtinodia: virtꝰ ipsiꝰ est stiptica cũ amaritudine: et iõ desiccat i vltimo absq; pforatione: et ppter hoc sigillat vulnera magna: et cõfert vlceribꝰ intestinorũ ac sputo sanguinis: et fluxui mẽstruorũ: et maxie illa q̃ est rubea: et tenasmoni: et dicunt alii q̃ hoies qõ curaaerũt cũ ea vlcera vesice.

¶Castratꝰ: huiꝰ vegetabilis flores et folia desiccãt desiccatione forti absq; mordicatiõe: et ẽ manifeste plurimi iuuamẽti qm̃ sigillat vulnera. Et qñ adurit̃ cortex istius arboꝛis cinis eiꝰ desiccat desiccatione vehementi: et propter hoc confert poꝛis seu verrucis: et maxime habentibus capita clauoꝛuz qui fixi sunt in cute: quia qñ recipitur cinis eiꝰ et miscetur cũ forti aceto: et superponitur eis eradicat eos. Et gũma istiꝰ arboꝛis remouet oia q̃ sunt vel fiũt supra pupillã oculiꝰñ obscurat̃ visus: eo q; ista gũma subtiliat et mundificat.

¶Indicũ cũ quo tingit̃ multũ desiccat sine subtilitate: q; amarũ est et stipticũ: et est duarũ manerierũ. s. silueſtre et domesticuz: et silueſtre est fortius domestico. Opationes sue sunt vt ꝙsolidet vulnera que sunt in duris membris: et etiã si sunt in extremitatibus musculoꝛũ: et abscindit fluxum sanguinis: et valet multum vulneribus fistulatis: sed silueſtre est fortius in vulneribꝰ putridis propter fortitudinem sue desiccationis: et domesticum est vtilius in apostematibus domesticis vel in medela apostematũ q; vlcerat ea: et silueſtre valet multum contra opilationẽ splenis: ideo debemus ipsum ponere calidum in secundo: et siccuz in tertio: et domesticum caliduz in primo: et siccum in secundo.

¶Pulegium riuuloꝛum ca. est et sic. in tertio gradu: quia est cõpositum ex substantia ignea cũ aliquantula parte terrestri adusta: et significat hoc acumen ipsius cum aliquantula amaritudine. Operationes ipsius secũde sunt dissolutiue: subtiliatiue et desiccatiue. Tertio ad prouo candum vnam: et dictum est q; valet multum lepꝛosis: et moꝛsis ab animalibus venenosis: et maxime quando superponitur: et occidit vermes q̃ nascunt in auriculis: et mõtanũ fortiꝰ est: et plus valet.

¶Canella vel cinamonũ. i. Recapaldereca. ca. est et sic. in secũdo gradu: et in siccitate plus extenditur: et hoc est q; compositum est ex substantia terrestri cũ substãtia aerea equalr: et hoc testificatur. Gal. et cũ hoc habet substantiam subtilem igneam a qua habet suam aromaticitatem: et stipticitas sua cum modico acumine significat

terrestrem substantiam. Et canellositas sua significat substãtiam aeream super ipsam dominãtem: et hoc scitur propter naturam cannarum. Iuuamenta sua manifesta sunt in stomacoꝛ epate: quia illa est ex medicinis in quibus inueniuntur aromaticitas et stipticitas. et acumen et quod habet tam nobilem cõplexionem roboꝛat omnia mẽbꝛa. Et dicit. G. q pars subtilioꝛ que est in eo est minoꝛ alijs: et da seni est fortioꝛ in iuuamento.

¶ Capparis calidus est in secũdo: et sic. in tertio: quiã compostus est ex substantia terrestri et frigida: et terrestri aduста: ignea et subtili: et significat hoc amaritudo dominãs: et post hoc habet proprietatẽ cõtra vitia splenis: propterea qꝛ illud qõ facit exire cũ stercoꝛe est sanguineũ: et tunc remouet dolorem splenis. Et hoc idẽ facit in alijs humoribus grossis: qꝛ educit eos per vrinã: et pꝛouocat menstrua: et attrahit flegma ex capite quando masticatur: et valet cõtra sciaticũ doloꝛẽ: et cõtra doloꝛẽ dẽtiuꝫ quãdo masticatur.

¶ Alchart. i. nasturciũ est ca. et sic. in quarto gradu: et virtꝰ sua est similis sinapis virtuti: et est medicina que datur loco cibi.

¶ Cardamomum caliduꝫ est et sic. in tertio gradu: et non est mihi necesse manifestare operationes ipsius. qꝛ hꝫ similẽ cõplexionem nec secõas nec tertias. Sed cõueniens est mihi dicere proprietates eoꝛum manifestioꝛes. et hoc debuissemꝰ fecisse ab ipso pꝛincipio. Sed est accõmodatio iuuamẽti in hꝫ que dicta sunt: et est in hoc fructu cũ amaritudine aliquantulum caloꝛis.

¶ Carui in caliditate et sicc. est in tertio gradu: et pꝛopter hoc expellit ventositates et pꝛouocat vrinam: et non solum semen sed totum.

¶ Clalicha. i. cassia ligtea cali. est et sic. in tertio gradu. qꝛ compositа est ex pauca substãtia terrestri: et substãtia ignea et illa est dominans. et significat hoc acumen qõ hꝫ cũ aliquãtula stipticitate: et est ex bonis speciebus aromaticis. et ideꝛco confoꝛtat membꝛa pꝛincipalia: et expilat oppilationes epatis: et pꝛouocat mẽstrua: et habet alias operationes quas debet facere talis complexio.

¶ Arboꝛ nucum est frigida et sicca in secũdo gradu: et folia et rami habent aliquã stipticitatẽ: ideo ppter stipticitatẽ sue cõplexionis pꝛofundat pars eiꝰ subtilis in substãtia stiptitica q̃ est in ipsa: et ideo facit qõ possent facere que essent maioꝛis stipticitatis ipsa. et ideo decoctio eiꝰ bona medicina est vulue apostemate: et de fructu ipsius tã remeꝛati fuimus alibi. Decoctio bona.

¶ Cubebe sunt substãtie ignee et terrestris: et cum hoc sunt aromatice. Et tu scis operationes quas faciunt tales medicine.

¶ Pinee calide sunt et sic. in tertio gradu: et gummi pꝛopinquũ in quarto: sua secũda virtus est putrefacere carnem mollem liquefaciendo. Et pꝛopterea sunt in pꝛimo gradu medicinarum putrefactiuarũ: et pꝛopterea conseruãt carnẽ mꝛtuoꝛũ a putrefactione ppter suã desiccationẽ et alias eoꝛũ coꝛrũpũt ppter virtutes suarũ naturarũ: nõ ppter

humiditatē superfluā: ⁊ nō conseruāt nisi dura mēbra. Et sunt optima medicina in aere pestilentiali: et fortissima medicina ad resistendū impregnationi: et qñ mulier fert. al'. stat super se: ⁊ quādo inūgitur virga ex eis faciūt aborsum: ⁊ occidūt vermes qui sunt in vētre ⁊ serpētes deglutitos: ⁊ si superponant̄ vētri doloroso ꝓpter corrosionē incōtinēti dolor mitigat̄. Et pinguedo que generat̄ in alchiterra. i. pars vnctuosa q̄ adunat̄ in mutata q̄ est ei supra in pricipio decoctionis subtilis: ⁊ cū est cocta efficit̄ spissa: ⁊ illa aperit vulnera ⁊ discooperit neruos. Sed illud qd̄ est liquiduz possibile est vt curet vulnera: ⁊ hz similē virtutē picis ⁊ curat scabiem.

¶ Centaurea habet duas spēs maiorē ⁊ minorē: et ambe habēt vnā cōplexionē: ⁊ maior hz saporē acutū cū stipticitate ⁊ aliquātula dulcedine: ⁊ nō debem⁹ vti ea nisi radice. et de minori vtimur folijs ⁊ stipite: ⁊ ideo cōposita est ex substātia terrestri adusta ⁊ frigida: ⁊ aperit opil'ones ⁊ incidit humores grossos: ⁊ cū hoc habet virtutē purgādi eos: et ideo clisterizātur cū ea sciatici ⁊ podagrici ⁊ abstrahit humores colericos ⁊ grossos ⁊ aliquādo tm̄ vt purgat sanguinolētos hu. ⁊ tūc forti⁹ prodest ⁊ ꝓuocat mēstrua fortiter ⁊ abortire facit: et cū hoc hz virtutē cōsolidatiuā vulnerū ꝓpter suā stipticitatez.

Cētaurea ꝓuocat menstrua.

¶ Gūmi cerasorū hz proprietatē frangēdi lapidē ⁊ pōt esse hoc ideo q: est gūmi: q: dñans super cōplexionē gūmi est calor quāuis quedā sint que non sunt talia nisi comparatiōe ad corpus humanuz sicut gūmi quod nominatur karabe.

¶ Castoron. i. betonica: complexio istius est ca. ⁊ sicca: ⁊ hoc attestatur sapor: q: ī ipsa est amaritudo eū acuitate: et ideo incidit hu. grossos ⁊ frangit lapidē qui generatur in renibus ⁊ mūdificat pulmonē ⁊ pectus: ⁊ aperit opilationes epatis: ⁊ ꝓuocat mēstrua: ⁊ confert epilenticis: et sciaticis: ⁊ qñ ponit̄ super morsum aialiū venenosorū confert: et valet sciaticis etiā qñ bibitur et eructuationi acetose: et ꝓpter ea ponimus ipsam in tertio ca. et sic.

¶ Hafas. i. galla: et acerbe sunt frigide in secūdo gradu ⁊ sic. in tertio: galla est frigida in primo ⁊ sic. in tertio: ⁊ significat hoc stipticitas que est in ea cū modica ponticitate: ⁊ est repercussiua et quando comburitur est acutior et siccior ⁊ subtilior: ⁊ est necesse quando vis sedare sanguinis fluxum assare ipsam ⁊ postmodū extinguere ipsam in aceto: aut fortissimo vino.

¶ Almum. i. cera citrina est temperata īter quatuor qualitates: et q: potest applicari carni posuerunt ipsam medici materiaz omnibus cathaplasmatibus et vnctionibus calidis ⁊ frigidis: sicut sunt illi qui nominant cerotum: hanc cerā citrinā: al'. nucritā. quassatā vel malaxatā in aqua. G. laudauit ī egritudinibus acutis et nominat̄ cera lota. Et cera habet virtutem maturatiuā per modum opilationis et nō est ex medicinis quas ponimus in corpore: ⁊ habet aliquantulam virtutē dissolutiuā quam acquisiuit a melle: ⁊ quādo remouetur citrinitas q̄ est in ea tūc est ꝓprie mā ⁊ cera pura:

Gal

¶ Halberea

¶Halberea.i.catapucia eiꝰ grana habēt virtutem purgandi: ⁊ cum hoc habēt virtutem abstersiuam ⁊ dissolutiuam et ideo est ca.in secundo gradu ⁊ ponitur in genere calidorum et siccorū.

¶Darseni. idest canella subtilis dulcis aromatica cali. est et sic.in tertio gradu et est suprēmū in omnibus medicinis aromaticis que resistunt putrefactioni:nec hꝫ parē in hisoperationibus.

¶Alteradit: idest barba hircina est frigida in tertio gradu et sic.in secūdo:quia dominans in ea est substātia terrestris stiptica:et radix eius fortior est foliꝭ ⁊ consolidat vulnera:⁊ valet foridis vulneribus propter suaz desiccationem et ad intestinorū vlcerationem et fistulis. Et in summa facit quod facinnt medicine multe. aℓ. non fortis stipticitatis:et cōfert debilitati stomaci et solutioni ventris ⁊ vlcerationibus intestinorum:⁊ fluxui menstruorū.

¶Laudanum est calidū in primo gradu et tangit ex secundo: et aliquantulam habet stipticitatem et est subtilis substantie cum acumine: dissoluit ⁊ maturat et valet passionibus matricis:ideo quia habet cuz his virtutibus virtutem stipticitatis: propterea valet ad permanentiā capillorū: eo ꝙ consumit humiditatē extraneā que est in eorum radicibus:⁊ stringit sua stipticitate poros in quibus oriūtur capilli. Sed nō est sufficiēs in obuiatione alopicie: iccirco quia illa indiget medicinis magis dissolutiuis:quia generatur ex humoribus grossis et viscosis.

¶Alibleb.i. mercurialis ca. est et sicca in primo gradu:⁊ est cōposita ex substantijs contrarijs hoc est stiptica:acuta ⁊ aquea ⁊ inest ei quando est recens vt leuiter purget:ita ꝙ est in principio primi gradus in medicinis purgatiuis:⁊ideo datur in principio fe.ante digestionem:sicut dantur cassiafistula tamarindi et his similia. Et qui biberit ex succo mediam libram purgat coleram grossam et flegma: ⁊ si coquatur in vino quando recens est consolidat magna vulnera ⁊ sanat vlcerationē factā ab adustione ignis. Et si folia ipsiꝰ coquantur in aceto valet multum passioni splenis:et flos suus valet in hoc plus ⁊ ex succo suo fit caputpurgium: et tunc valet multum materijs discurrentibus antiquis ad aures ⁊ ad nares.

¶Haanthal.i.colloqntida:⁊ est ex medicinis fortibus in purgādo flegma: et est in fine gradus medicinarum purgantiū: quia attrahit a profunditate corporis:ita quod inducit eradicationem intestinorum: propterea necesse est refrenare ipsam multū cum dragaganto et amigda. et fistici sunt sufficientes pro his duobus: et dosis eius est. a. ij. tertijs.3.j.vsqz ad vnum karatē.

¶Halsemec est gūma que fortiter stringit:⁊ propter hoc intrat in medicinis eradicantibꝰ intestina:et proprie quando nō habet qualitatem acutam: et facit quemadmodum checabre.i.gūmi arabicum.

¶Culbera:idest coriādrum calidum est in primo gradu :et est compositum ex substantijs contrarijs: hoc est ex substantia

amara et substantia aquea ⁊ stiptica:et secundum hoc facit diuersas operatiões: hoc est quia quando cataplasmatur, eristpila cũ farina ordei curat ipsam: et quando miscetur cum farina fabe dissolvit scrofulas et dicitur quod habet proprietatez ad retinendum cibum in stomaco donec fuerit digestus ⁊ aramatizat carnes cum quibus coquitur. ⁊ si homo biberet ex eiꝰ succo mediam libraz in nouilunio esset mortuus.

¶Costum calidum est ⁊ siccum in secundo gradu et est compositum ex substãtia terrestri adusta et ignea: ⁊ significat hoc magna amaritudo eius cum acumine. Et operatio sue complexionis est rubificare mẽbra quibus superponitur: quia trahit sanguinem ad cutem et prouocat vrinam:et sanguinem menstruum:et occidit vermes:et curat tineam.

¶Alcostan:idest lilium album calidum est et siccum in secundo gradu. et hoc dicimus quia est amarum:et habet aquositatem temperatam:et ideo oleum ipsius est absq; aliqua mordicatione:et est supremuz omnibus rebus que dissolvũt res in matrice:et folia sua cocta et posita super carnẽ combustã ab igne. et cum aqua feruenti cum oleo rosato mixta incontinenti liberat. Et radix est fortior foliꝫs: et propterea prouocat menstrua et mollificat duriciem omnium membrorum et proprie matricis.

¶Crocus calidus est in secũdo gradu et siccus in primo:est digestiuus et confortatiuꝰ cordis: et habet substantiam calidam stipticam ⁊ stipticitas sua est ex rebus que adiuuãt ad digestiõnem quam facit: eo quod propter illã morantur in poris ⁊ stat in illis.

¶Halbasal: idest cepe est calidum in quarto gradu:et habet grossam substantiã:et ideo quã do ponitur in ano aperit orificia venaruz:et prouocat sanguinem emorroidalem et mẽstruũ: ⁊ succus eius valet aque que defluit ad oculũ:sed obscurat oculos quãdo sunt impediti ab humoribus grossis: ⁊ habet humiditatẽ superfluã:propter quam mouet coitum.

¶Halcedef. frigidus in primo gradu est vel temperatus:eo qz stipticitas in suo sapore est: sed in ipso non est aliquid caliditatis vel acuitatis niſi modicum: tamen in eius operatione inuenitur multi iuuamenti:eo quia caliditas existẽs in eo facit profundare stipticitatẽ in profundo corporis absq; amaritudine vel mordicatione:⁊ ob hoc eius operationes: sunt ad remouendum ea que retenta sunt in profundo corporis egritudinũ putridarum et eradicant ea omnino absq; impedimẽto. Et est in fine totum a nocumentis: eo qz natura calidarum medicinaruz et siccarum quamuis habeant naturam remouendi: attrahũt tamen ad locum alios humores. Et propter hoc hec res confert omnibus maculis et vestigiꝫs carnis: et caliditas que est in ipso est latoz virtutis stiptice.

¶Scoadi: idest ciperi:id quod operatur ex hac herba est eius radix et ponimus ipsam in caliditate: et siccitate in secundo

gradu. eo quia in suo sapore nō
inuenitur acuitas nisi modicū
stipticitatis. Et eius operatio-
nes secunde sunt quia cōferunt
mirabiliter vulneribꝰ difficilis
consolidationis causa multarū
humiditatum: ꝛ etiam conferūt
vlceribus oris: et frangunt lapi
des: et prouocant vrinam ꝛ mē-
strua.

¶ Alchanna: que operantur ex
ista sunt folia et rami: et virtus
eius composita est ex substantia
frigida et calida: et propter hoc
desiccat absq; mordicatione: et
confert vlceribus que veniunt
in ore ex genere alchole: et valet
etiam alchole: ꝛ decoctio illiꝰ va
let adustioni ꝛ etiam apostema
tibus ardentibus.

¶ Elsoc. i. iusquiamus manife-
stum est ꝙ est maxime frigidita
tis. alꝫ multe humiditatis.

¶ Wagdeene. i. catapucia. Ip-
sius grana purgant coleram qñ
diglutiūtur a decem vsq; ad q̄n
decim: ꝛ q̄ habent ventrē fortez
masticent ista grana ꝛ q̄ habent
debilem deglutiant integra.

¶ Acetosa: virtus ipsius est cō-
posita: eo quia semen eius hz sti
pticitatem cum acetositate: ꝛ p
pter hoc valet, cōtra fluxum ven
tris cum vlceratione intestino-
rum.

¶ Alzuraz est in quarto gradu
caliditatis: odor eius: ꝛ sapor et
virtus: assimilantur odori na-
sturcij: ꝛ suo sapori: excepto quia
est maioris desiccationis na-
sturtio.

¶ Alcheiri. i. viola de romania:
sunt enim in scō gradu calidi-
tatis: ꝛ hoc significatur ex ama-
ritudine sui saporis et extrahūt
secundinam et faciūt abortum:
et semen eius est fortius flore: et
aperiūt opilationes cerebri qñ
odorantur: ꝛ ꝓpter hoc qñ suspē
duntur ad colla epilenticorū li-
berantur.

¶ Malausaz: idest liciuz: hoc est
compositum ex substantia gros
sa ꝛ resolutiua, ꝛ pertinet siccita
ti ꝛ est ex medicinis appropria-
tis oculis ꝛ auribus: et hz mul-
tas operationes sm modū me-
dicinarum que sunt illius com-
plexionis.

¶ Lauscemacanium: hoc est
manifestum nobis: eius pro-
prietas est sanguinem stringe-
re vndecunq; exeat: et est com-
plexionis frigide et sicce: et orit-
tur in ripis fluminū valde cur-
rentium.

¶ Thus calidum est in secun-
do gradu et siccum in primo: qz
habet amaritudinem cuz stipti
citate: et facit nasci carnem in
corporibus humidis. Et habet
aliquantulam virtutem matu-
ratiuaz: sed cortex ipsius habet
manifestiorem stipticitatem: ita
ꝙ ponit in quarto gradu in me
dicinis exiccatiuis: nec hz sup-
fluuz calorem: vel acumen: ideo
ponitur in medicinis que valēt
contra fluxum et sanguinis spu
tum et vlcerationem intestino-
rum.

¶ Besbese: id est macis: dicitur
quod sit cortex cuiusdaz fructus
qui apportatur de india: com-
positus est ex diuersis substan-
tijs magis dominans est substā
tia terrestris: ꝛ minus est subst̄ā
tia subtilis calida: et est multe
stipticitatis cum aromaticitate.
Sua prima virtus est sicca in
primo gradu. Sed caliditas vel
frigiditas non sunt manifesta

in eo. Sua secunda virtus est cõ fortare ⁊ retinere: ⁊ valet contra passionem cordis: et contra fluxum ventris. Et bene testificabitur per. G. ꝙ valet propter suam stipticitatem contra vlcerationem intestinorum.

¶ Scedes. i. polium virtus eius similatur virtuti spice.

¶ Albeczi virtutez habet dissoluendi et maturandi.

¶ Lephaa: idest mandragora: frigida est in tertio gradu: ⁊ etiã est habens aliquantulam caliditatem: ⁊ poma ipsius habent humiditatem: ⁊ ꝓpter hoc ꝓuocant somnum: ⁊ cortices suaruz radicum sunt sicce: sed eiꝰ radix debilior existit.

¶ Halcasmeg: idest feniculũ calidum est in tertio gradu et siccum in secundo: ⁊ propter hoc ꝓuocat lac: et vrinam ⁊ menstrua et cõfert descensui aque ad oculum: et sunt duarum specierum: domesticum et siluestre: ⁊ domesticum est humidius siluestri: et qui habet aliquam horribilitatem habet proprietatem confortandi membra vrine.

Feniculum calidũ

¶ Mastix calidus est in secũdo gradu ⁊ siccus in tertio: ⁊ habet stipticitatem ⁊ dissolutionem: ⁊ manifestatio sui iuuamenti specialiter est in stomaco: ⁊ generaliter in alijs membris.

¶ Scaunix: idest nigella calida est ⁊ sicca in tertio gradu: ⁊ significat hoc quia est in vltimitate amaritudinis cum subtilitate: ⁊ ligata in pãno lineo valet odorata ad reuma frigidum: ⁊ occidit vermes: ⁊ dissoluit inflationem ⁊ eradicat verrucas ⁊ ꝓducit cum posse menstrua et facit erigere membrum.

¶ Alchelilamelec. i. mellilotum vel corona regia. habet virtutez dissoluendi digerendi ⁊ repercutiendi: ideo debet poni calida ⁊ sicca in primo gradu.

¶ Alces idest mel calidum est ⁊ sic. in secundo gradu et est multe abstersionis ⁊ est cibus medicinalis ⁊ ꝓprie in senibus: quia cibus est in ipso multum iuuatiuus: quia in eis cõuertitur in sanguinem bonum. Sed mel cãne ꝙ etiã est mel est minoris caloris alio melle: ⁊ minoris abstersionis: nec habet illam mordicationem quam habet mel: idcirco ẽ maioris iuuamẽti alio melle membris que nocentur a nimia abstersione: sicut stomacus pulmo: et vesica. Et iste due medicine facte sunt a medicis materie electuariorum et syruporꝝ: eo quia natura amplectitur eas et in eis delectatur: ⁊ qñ lauatur est eius operatio ꝓpinqua operationi mellis canne.

¶ Cascasi. i. papauer. frigidum est et humidum: album est frigidum in tertio gradu: et nigrum in quarto: album valet cõtra tussim que fit a materijs calidis: et defendit pulmonem ab vlcerationibus ipsarum: et facit suauiter dormire: et nigrum est malum: quia facit somnũ stupidũ.

¶ Heltrog. i. pomum citrinum. Cortex ipsius habet maximum iuuamentum stomaco et epati: ⁊ est temperatus aut calidus in primo gradu: et siccus in secundo: sed acumen quod habet nõ significat multuz calorem: quia paucus calor quando est cũ stipticitate inducit acumen ⁊ mordicationem. Et dicit. G. quando dominatur siccitas terrea adipiscitur acumẽ. Sz semẽ est calidum cum forti siccitate: ⁊ est

G.

supremum bezaarys venenis q occidūt a tota specie: sed pulpa ipsius est frigida et humida et generat grossos hu.

¶Alcarfar.i.tamariscus cōpositus est ex substātys cōpositis: quia habet stipticitatem cū dissolutione: ppter quā multū valet spleni: et ideo dr q qui bibit cum vase facto ex eo nō incurrit passionem splenis. Et fructus hz stipticitatē fortem ppinquam stipticitati galle.

¶Hes idest mirtilla multū sup ipsā dominatur substātia terrestris r frigida: r significat super hoc stipticitas quam hz et constrictio quam facit.

¶Halmu. qō opatur ex ista est radix: r est calida in tertio: r sic. in scō: vrinam ꝓuocat et menstrua: r hz superfluam humiditatem: r q de ea comederit multū dolorem capitis procreat.

¶Harlarmel.i.cicuta calida est et sic.in tertio gradu incidit humores grossos et ꝓuocat vrinaz et menstrua: r valet dolori spatularum et purgat flegma.

¶Sobol: idest spica: r sunt ex ea multe species et melior earū est ea que venit ex india: cali. est in primo gradu: r sic. in secundo: r hoc est ex eo quia est composita ex substantia terrestri et frigida multum: et aliquantula ignea r aliquātula terrestri adusta: r qz est composita ex hys virtutibus cum aromaticitate, sua est ex melioribus rebus epati r stomaco: vel superpositavel bibita: ppter ea quia confortat membrum et desiccat materiam que ibi fluit.

¶Halcal: idest acetum: quod videtur ex eo est vt dominans super ipsum sit substantia frigida propter acetositatem, que est in eo: quamuis habeat partē vnaz igneam que indicatur propter ipsius acumen: et iam dictū est q acumen prouenit propter fortem siccitatem cum modico caloze: r multa ipsius morsio non significat super multam caliditatem: quia hoc prouenit a subtilitate: et etiam acetositas in eo q est acetositas incidit: et maxime quando associatur calori: et ideo debemus ipsum ponere frigidum in secundo: et siccum in tertio: et maxime vetustum.

¶Berberis fructus eius stipticce virtutis est et incidit et subtiliat et stringit omnē fluxum omnium egritudinum.

¶Lac arborum eltif.i. asa fetida: calidius est omni alio lacte arborum et subtilius: et propter hoc dissoluit plus ceteris r eius proprietas est quia cōfert vulue quando suspenditur collo.

¶Halcarsena: idest orobus: siccus est in secando gradu: et calidus in primo: r est medicina incisiua: et aperit opilationes: r si nimis comederetur ex eo faceret mingere sanguinem: et generat in corpore carnem duram r mēbra dura. Orobꝰ aperit opilatiōes.

¶Hanstr: idest oppoponacum est calidum in tertio gradu: r sicum in secundo: et habet attrahere flegma ex iuncturis: r quasi hec proprietas continet omnia gummi que purgant. dosis est.z.j.

¶Piper radix eius assimilatur costo: et arbor eius in principio sui ortus nominatur darfufel: r hoc est piper longum et est humidius alio pipere. Et aliud piper quando non est maturum est album: et quando est maturum est nigrum r ambe species

sunt calide et sicce in tertio gradu: ⁊ quidam dicunt in quarto.

¶ Besbeg: idest polipodium est quasi temperatū in primis qualitatibus et significat hoc quia super ipsuz dominatur dulcedo cum stipticitate: et desiccat sine mordicatione: eius proprietas est purgare melencoliam: et est secura medicina: ⁊ est melior epithimo: quia non habet qualitatem exeūtem ab equalitate: ⁊ dosis sua est .ʒ.x.

Prassiū mūdificat pulmonē ⁊ pectus.

¶ Prassium calidum est in secūdo gradu versus finem: ⁊ siccum in tertio prope medium aut in fine: aperit opilationes splenis et epatis: et mundificat pectus et pulmonem et prouocat menstrua ⁊ vrinam. Et facit omnia q̄ faciunt medicine amare: et succus ipsius mixtus cum melle multum valet passionibus oculorum: et positum in narib⁹ valet yctericis: et valet contra antiquum dolorem auris quia mundificat vias neruorum aurium.

¶ Succus qui inuenitur in alueis apum calidus est in fine secundi gradus vel in principio tertij: sua secunda virtus est mirabilis attractio.

¶ Halacarta: idest piretrum ex eo vtimur solum radice: ⁊ habet vnam virtutem vstiuam: ⁊ ideo est calida in quarto gradu: et ideo mitigat dolorem dentium: et valet vt dicitur contra epilentiam et similes egritudines ei: et rigoribus interpolatarum febrium.

¶ Alfagel: idest rafanus: calidus est in tertio gradu: et siccus in secundo: ⁊ semen fortius est: et valet contra serpiginem ⁊ similes: et aufert citrinitatē; qui buslibet membris corporis. Et siluestris est fortior domestico: et eius succus deglutitus subtiliat viscositatem que est in fistulis pulmonis et clarificat vocem.

¶ Raued: idest reubarbarum: compositum est ex diuersis substantijs ex substantia terrestri ⁊ frigida que significatur per stipticitatem: ⁊ ex substātia ignea que significatur per coctionem: et ex substantia aerea que datur per raritatem et spongiositatez: et est vna ex manifestioribus rebus in iuuamēto epatis ad aperiendas opilationes et confortandum ipsum: et similiter prodest stomaco. Et Gal. et alij medici dicunt quod constringit vētrem: et nos videmus quod purgat: et est mirabilior alijs medicinis purgatiuis: quia frenum suum est cum eo quoniam nulla medicinarum purgatiuaruz est sine veneno aliquo in aliqua parte sui ista excepta: eo q̄ confortat omnia membra corporis: ideo possumus dando ipsum ꝓ purgatiuo refrenare alias per ipsum medicinas.

¶ Alcarfas: idest apium montanum calidum est ⁊ siccum in tertio gradu: eo ꝙ sapor ei⁹ est amarus ⁊ acutus: ⁊ prouocat vrinaz et sanguinem menstruum: ⁊ dissoluit humores ⁊ hortulanū debilius est eo.

¶ Andraton: idest herbatura: in lingua hyspana: andration: quod ex hac operamur est eius radix: et est calida in tertio gradu prope finem: et desiccat in ipso: et confert egritudinibus neruorum et passionibus pectoris et pulmonis qñ fiunt ex hu-

morib⁹ grossis:et quando suffumigantur homines ea reprimũtur hu.descendentes a cerebro et aperit eius opilationes:ꝛ qñ ponitur super dentẽ dolẽtem et corrosum sanat illũ:et succ⁹ ei⁹ in omnib⁹ predictis fortior existit:et adhuc lac ipsius fortius existit.

¶Halsedep idest ruta silvestris cali.est et sic.in quarto gradu: sed hortulana est in tertio:propterea quia sapor suus est acutissimus et amarus:ꝛ est innatior in solvendo tumorem:ꝛ carminando ventositatẽ:et privat coitum.

¶Ceffet idest pir est calida et sicca in tertio gradu plus desiccat ꝙ calefaciat.Sed liquida et recens plus calefacit quam desiccet:valet contra asma et empima:dosis eius est quantitas vnius.ʒ.ꝛ.ʃ.cum melle:et valet contra albedinẽ vnguiũ ꝛ morfeã:ꝛ maturat apostemata dura:ꝛ fortior in maturãdo est cuʒ est recẽs ꝛ humida.

¶Alpelep idest castanea:frigida est et humida in primo gradu:folia sua pistata et posita super apostemata que nascuntur in genibus curat.Et cortex ipsius arboris et ipse castanee habent virtutem desiccãdi:ꝛ ideo quando sunt cocta in aceto valent contra dolorem dentium. Et fructus combustus superpositus valet tyrie.Et est necesse vt custodiatur quilibet a puluere qui adheret folijs illius arboris:quoniam multum nocet canne pulmonis et visui et auditui.

¶Uirga pastoris est in secũdo gradu medicinarum infrigidãtiuʒ:quia composita est ex substãtia terrestri frigida ꝛ aquea; valet contra incensionẽs stomaci et repercutit materias adustas:et idcirco intercipit fluxum menstruorum:et curat oppilationem intestinorum:ꝛ intercipit fluxum sanguinis a quacũq; parte veniat.

¶Rosa composita est ex substãtia terrestri frigida:subtili:et aerea calida:ꝛ aquea:et significat hoc sapor vel odor et aquositas.Et semen ipsius stiptici⁹ est ea:et est frigida et sicca in primo gradu:et confortat stomacuʒ et epar et alia mẽbra.

¶Sumach est forte in stipticitate ꝛ siccitate frigidũ i secũdo siccũ in tertio gradu:opationes sue sunt manifeste.

¶Aspaltũ:et in arabico cebeoneg:et interpretatur expellens ventositatem:illud gummi calefacit ꝛ subtiliat secundum qõ faciunt alia gummi:et est abstersiuum et est ex melioribus medicinis que possint esse ad aquam descendentem ad oculos et ad fuscedinem visus:que fit ab humoribus grossis:et est ex medicinis purgatinis: que trahunt flegma a neruis et iuncturis sicut bdelium oppoponacum:et anzarat:quia hoc est proprium in gummi:et bdeliũ est in hac re quasi in primo gradu purgationis:et post ipsum est aspaltum et oppoponacum: et post ipsum anzarat:et dosis aspalti est a.ʒ.ʃ.vsq; ad mediã. gũmi aspaltũ.

¶Et anzarat desiccat sine mordicatiõe ideo cõsolidat vulnera facta propter percussionẽ.

¶Satirion.i.testiculi vulpis:ꝛ in arabico haldaalzahalep.calidum est cum multa humiditate:et propterea monet coituʒ;

et nomina sapiētium enilsalic: et enosalic inrauerunt in eorum animabus quia curat spasmum postreme partis quādo bibitur eius succus cum vino nigro stiptico.

¶Alcarssas. i. apium est tante caliditatis quod prouocat menstrua ⁊ vrinam: ⁊ dissoluit ventositatem et inflationem: ⁊ propie semen eius: huiusmodi est multarum specierum: et fortior omnium est que nominatur becarcalion.

¶Et endiuia quedam est silnestris et quedam domestica. Silnestris est frigida ⁊ sicca in prio gradu: domestica est frigidior et humidior ⁊ significat hoc eius stipticitas cum amaritudine: ⁊ stipticitas maior est amaritudine. Innamen ipsius maximum est: quia cōfert epati a tota substantia quia dictum est q̄ sanat epar calidum ⁊ frigidum equaliter. Sed mihi videtur q̄ plus conferat calido q̄ frigido quia amaritudo que est in ea abstergit et aperit sine multa calefactione.

¶Halanchat. i. cepa squilla calida est in secundo gradu: ⁊ virtutem hz inciſiuā: ſz non min⁹ calefacit: et non vtimur ea nisi assata ⁊ cocta.

¶Halscia. i. absotanum: est herba multe amaritudinis ⁊ nocet stomaco ⁊ interficit vermes sua amaritudine et calefacit in fine secundi gradus ⁊ desiccat in tertio.

¶Alscicelios. i. siseleos hec herba et ipsius semē habet proprietatem calefaciendi tantum donec prouocat vrinam valida prouocatione: ⁊ cum hoc subtiliat: et propter hoc confert epilentiis et cuidam egritudini nominate ortomie.

¶Scenscani. i. fisiminū. al. sisamū calefacit i fine primi gradus: et in principio secūdi ⁊ humectat in tertio: et eius oleū eiusdez proprietatis existit.

¶Halgazar. i. pastinaca ipsius sunt due species. s. domestica et silnestris. Sluestris fortior existit in prouocando menstrua et vrinam. Et folia harū ipsarū pistata ⁊ suppositā vulnerib⁹ corrosiuis sanant ipsa.

¶Harcaf. i. cardus: alchi: est calidum in scō ⁊ sic. in tertio mū dificat putredinem per vrinam si in corpore adsit quādo coquitur in vino ⁊ datur ad bibēdū. Et remouet fetorem subascellarū: ⁊ q̄ dissoluit ex toto corpore. Et generaliter habet resistere a tota substantia quasi putrefactioni: ⁊ est medicina cibalis q̄ dat saporē carnibus. Et iccirco vtuntur eo nobiles loco melongiarum.

¶Allium calidum est ⁊ siccum in tertio gradu.

¶Elmaar. ca. est et sic. in tertio gradu: occidit lūbricos in pueris et habet absterſionem: ⁊ propterea ponit in colirijs que habent remouere vngulam ⁊ miscetur cum medicinis que dantur ꝓtra antiquā tussim ⁊ asma: ⁊ est medicina manifesta i maturādo. Et potest esse q̄ bōitas sue maturationis est ideo quia subtiliat materiā eo modo quo non relinqt siccitatem grossiciē nec duriciem parti remanenti. Et hec maturatio est laudabilior ceteris omnib⁹: quia in hac medicina non potest dici quod maturet opilando poros: eo qz abstergit. Nec potest dici quod

matu ratio.

hoc faciat per similitudinē cōplexionis cum corpore humano:quia calidum est siccum in tertio gradu.

¶Sticados cōpositū est ex stipticitate cū amaritudine et aromaticitate:z ideo debet poni i primo gradu rerum que calefaciunt.Et in secundo earuz que desiccant. Operationes sue secunde et tertie sunt aperitiue z absterſine et confortatiue omnium membrorum interiorum et exteriorum:et ideo vtilior medicina est hec contra lassitudinem omnibus alijs medicinis. Iccirco qz lassitudo non est nisi defectus virtutis propter onus humorum.

¶Condisi.i.elleborus albꝰ calidus est in quarto gradu:z siccus i eodem:z cōmouet sternutationem:z est venenum quare non debet poni in corpore.

¶Storax calamita calida est ſi secūdo gradu:z sicca in primo: et signum huius est quia mollificat z curat tussim z valet reumatiz asperitati gutturis z pectoris:et ꝓuocat menstrua quādo dibiť aut ex ea sit pessariū.

¶Ficus nos fuimus locuti de eis in eo quod sunt cibus.Sed nunc dicemus in eo quod sunt medicine:virtutem habent maturatiuam quando fit ex eis emplastrum z propie sicce.Et sicce et virides habent laxare ventrem.Et decoctio ipsarum quādo multum coquunť assimilatur melli:sed complexio sue arboris est calida z subtilis:z propie lac:z ideo dixit quod euellit verrucas z laxat ventrem:et silueſtres sunt fortiores in hac re domesticis.

¶Selec.i.bleta habet virtutez banrachiam:et decoctio eam remouet:et est absterſiua et mollificatiua:et eius succus suppositus in naribus dissoluit superfluitates cerebri:et in albis plꝰ manifestatur hec virtus ꝙm i nigris:quia nigre habēt aliquātulam stipticitatem.

¶Halcuba:idest fenugrecum: et est calidum in secundo et siccum in primo.Et propterea hz propriam virtutem mollificādi duritiem vulue.

¶Titimallus est in fine caloris et propie eius lac:z post illud semen.z post illud folia:et post illō radix.Radix cocta in aceto remouet incontinenti dolorem dentium:et maxime si est dens corrosus:et quando cadit in aliqua parte oris comburit illam.Et propterea necesse est quando volumus ipsam ponere super dentes alij dentes circum tegantur quia facit cadere dentem corruptum. Lac incidit pilos quando superponitur et si multotiens superponatur euellit et priuat.Ualet etiā contra omnes verrucas z oēs fistulas:z hoc totuz faciūt semina z folia:sed debilius.

¶Cathira idest dragagantum virtutem habet conglutinatiuam:frangit acumen rerū acutarum : neq desiccat: vt alia gummi.

¶Alchace.i.lactuca:hec herba substantie est humide cum modica frigiditate z substantie sicce est silueſtris:sz domestica habet substantiam aquosam:z ꝓpter hoc maturat apostemata calida:sed non frangit lapides existentes in renibus:et ob hoc ponimus ipsam in primo gradu:frigiditatis et temperatam

inter humiditatem ⁊ siccitatē.

¶ Hupuephatahalep. idest vua vulpis que in latino nominatur vua canina vel maruella frigida est et sic. in scdo gradu.

¶ Haltuelep. i. mulsa: in lingua hyspana ⁊ est viriditas inuēta sup aquā: frigida ⁊ humida est in gradu tertio.

¶ Halduchal. i. dactilariū: omnes partes ipsius dactilarij stipticitatem habent manifestaz: sed fructꝰ eiꝰ cū est maturus aliquā habet caliditatem: cortices vero arboris maiorem habent stipticitatem alijs partibus ipsius.

¶ Heufericon idest ypericō nelifricon. al'. mellisicon: ⁊ quidam appellant hanc herbam cordialem: eo quia assimilatur cordi: calida est cum subtili substantia: ideo prouocat vrinā: sed debemus vti folijs ⁊ non semine: facto emplastro; super combustionez ignis sanat. Siccata vero ⁊ puluerizata posita sup sordiciem sanat: ⁊ q̄dā dant ipsam contra sciaticam.

¶ Halcufa. i. ysopus calida est ⁊ sicca in tertio gradu: cū subtili substantia: et est ex rebꝰ magis iuuatiuis ad aperiendas oppilationes ⁊ ad subtiliandus humores.

¶ Lens habet frigiditatem nō fortem: et est temperata inter caliditatem et frigiditatem: et est sicca in secūdo gradu: decoctio ipsiꝰ laxat ⁊ medulla ipsiꝰ stringit: ⁊ idcirco q̄ vult stringere vētrem debet coquere lentes pluries in aqua: et proiecta ea postmodum ponere aliam et stringunt.

¶ Ualeriana: vel fu. que bñ aromatica est: equalis est virtuti spice. Sed melius valet ea in rebus pluribus: quia plus ꝓuocat vrinam spica.

¶ Halcherina. i. galbanū calidum in principio tertij gradus est: siccum in principio secūdi: habet virtutem dissolutiuam ⁊ mollificatiuam.

¶ Camedreos ca. est ⁊ sic. in secundo gradu: et significat hoc amaritudo cum acumine: ⁊ prouocat mēstrua ⁊ incidit humores grossos ⁊ exopilat mēbra interiora.

¶ Bescarcoron. i. psiliū frigidū est in secūdo gradu et medium inter siccū ⁊ humidum.

¶ Camepiteos calidū est in secūdo: ⁊ sic. in tertio: dominans in sapore ipsius est amaritudo cū acumine: valet yctericie que fit ex opilatione ⁊ ꝓuocat menstrua ⁊ vrinam.

¶ Cinis rerum cōbustarum est cōpositus ex ꝯrijs rebus hoc est ex partibus terrestribus ⁊ partibus propinquis nature fluxus que lotione remouet: et remanet pars terrestris desiccatiua sine mordicatione et cineres diuersificantur secundum diuersitatem rerum ex quibus fiunt.

¶ Fumꝰ omnis est calidus desiccatiuus. Et quamuis fumus habeat hanc complexionem: tamen semper ꝑmanet in eo virtus rei ex qua est fumus: ꝓpterea vtimur in medicatiōe palpebrarum inuersarum fumo thuris ad generandum bonam carnem et ad faciendum nasci pilos palpebrarum: et vtimur in medicatione oculorum apostematorum propter decursum humorum. Et fumꝰ mirre est similis fumo thuris: sz fumꝰ thuris

est aliquantulum fortior. Fum⁹ terbentine est fortior. al'. similis fumo picis.

¶ Capitulum. xliij. Quod est de medicinis que ex mineris sunt.

Hucusq; locuti sumus de vna parte medicinarū terre nascētium que magꝫ vsitate sunt in arte medicine ſm qđ testificatū est a G. ⁊ alijs: ⁊ ꝯpendiose locuti sumus. ideo quia posuimus ea quasi exempla alijs que assimilātur eis in qualitatib⁹ supradictis: excepto in ꝓprietatib⁹. Deinceps volumus loq̄ de medicinis q̄ appropriant̄ mineris.

¶ Thitinacruz. i. terra sigillata est frigida ⁊ sicca cū stipticitate temperata valet contra venenū abscindit sputum sanguini et dissinteriam que prouenit ab intestinis ⁊ epate: ⁊ desiccat parua apostemata quādo supponitur eis.

¶ Thitarmin. i. bolus armen⁹ frigidus est ⁊ siccus fortis stipticitatis: valet contra fluxū vētris ⁊ sputū sanguinis desiccat apostemata pulmonis ita qđ indurat apostemata: ⁊ sic preseruat ī firmū ne moriat̄: ⁊ maxie qñ incedit ad habitādū regiones calidas: ⁊ valet cōtra egritudines pestilētiales.

¶ Scedeneg. i. lapꝫ emathitis. ⁊ dicit̄ lapis sanguinis. frigide ⁊ sicce complexionis existit: ⁊ cōfert grossitudini palpebrarū qñ est abluta desiccat vlcerationes oculorū.

¶ Telea stelle. i. tarch. frigida ē ⁊ sicca tēperate ⁊ est minoris siccitatis aliarū thit. terraꝝ seu lutorum.

¶ Halmogra. i. bolus cū quo tinguntur muri seu parietes frigide ⁊ sicce ꝯplexiōis existit: necat lumbricos seu vermes intestinorum.

¶ Algetin. i. gipsum: desiccat et cōsolidat: ⁊ confert incisioni arteriarum quando miscetur cum albugine oui: ⁊ puluere molendini: ⁊ cū pilis leporis minutissime incisis: et ponit̄. sup incisionem.

¶ Harsiregalroscar. i. calx plumbi ⁊ in latino cerussa noīnat̄. frigida ē ⁊ sicca. desiccat vlcera absq; mordicatione.

¶ Almura. i. calx viua dicitur ⁊ ē calx lapidis fortis: existit multe calefactionis: ⁊ mortificat carnem ⁊ quando abluitur plurib⁹ vicibus cū aqua desiccat vlcera sine mordicatione: sed hec terra hic apud nos non inuenit̄. Sꝫ tamen illa cum qua nos sigillamus cartas nostras quādo abluimus ipsam nō est longinqua ab operationibus dictarum terrarum.

¶ Sangnis draconis frigidus est ⁊ sicc⁹: valet contra grossiciē palpebrarū: ⁊ lotus remouet maculā oculi.

¶ Lapis lazuli purgat melēcoliam: ⁊ valet melencolicis: et est vehemētis purgationis ⁊ timorose: ⁊ dosis est a. ʒ. ʒ. vsq; ad vnā cū multis refrenantibus: ⁊ puluerizatus super palpebras facit nasci pilos: quia minuit humores calidos: eo quia abstergit: et cum eadem habet stipticitatē: ⁊ ideo facit oriri pilos quia remouet humores calidos: et reddit membrum ad pristinam cōplexionez.

¶ Lapis spōgie frāgit lapidem solū in renibus.

¶ Antimonium frigiditatē hz bet cum stipticitate: z cōfert caliditati z humiditati: que existit in oculo: z desiccat lachrymas: z mundificat vlceratiōes oculoꝝ: z est habēs ꝓprietatē cōfortādi oculum in omnibus suis qualitatibus.

¶ Litargiriū: z in arabico dicit merdasengni temperatū est inter caliditatē z frigiditatē z desiccat: z est in eo aliqua corrosio: z facit in eo generare carnē i vlceribꝰ humidis.

¶ Tutia fit in fornace i qua deputat es: desiccat sine mordicatione: z maxime qñ abluit z desiccat lachrymas: z abscidit materias que discurrūt ad oculos.

¶ C limia auri z argenti ambe sunt frigide z sicce. Sed auri sicciꝰ est z magis abstersiua: z qñ comburitur et extinguitur, est sine mordicatione: et generat carnem immaculatam oculoꝝ z illa generaliter est laudabilis que ascendit ex fumo quando dissoluitur aurum vel argentū.

¶ Ueffar. i. ferrum est vehementis siccitatis quādo multū terit z ifunditur in aceto pluries vel in lacte caprino aceto fovalet cōtra limositatem stomaci: z cōtra dolorē splenis z passionē ani. et facit nasci carnē in auribꝰ vlceratis.

¶ Sal scōm oēm spēm cal. et sic. stipticitatē hz cū abstersione: et baurac maiorē habet abstersionē propterea plus laxat ventrē.

¶ Carnid. i. arsenicū vel auripigmētū vstinū est: z qñ cōburitur est subtilius. Et ex eo fit cōpositio que remouet pilos.

¶ Albufat. i. sulfur. hz virtutē attractiuā cū cōplexione calida z substātia z subtili z eo resistit venenis animaliū quādo pulueri zatur z spargitur loco morso aut incorporatur cū sputo oleo mel le aut visco z curat scabiem.

¶ Alceg. i. vitriolū omnes tres sue species hñt virtutem cōstrictiuā cum stipticitate z diuersificantur in subtilitate z grossicie: quia grossius est rubeū: post illud cholcotar z post illud viride: z rubeū z viride est quasi materia cholcotar: z talis comparatio cholcotar ad viride. Et dicit Gal. quod quando iuit ad insulam cādie. i. romanorum intrauit quādam minerā et inuenit tres venas: in infima vena inuenit vitriolū rubeū: et post illam cholcotar: z post illam erat viride: z hec ordidnatio locorum significat super hoc quod diximꝰ z rubeum est minoris mordicationis viridi ꝓpter grossiciem sue substantie: et rubeum et viride non dissoluūtur: quia rubeum est induratum indurationē lapidea: z viride est nimis coctum. Sed cholcotar liquefit. Gal

¶ Plumbum quod dominatur in suis partibus est substantia frigida z humida: propterea qz frigiditas est que ipsum congelauit: z ideo quando pistatur in mortario cum aliquibus liquoribus vel aliquibꝰ oleis vt oleo rosato refrigerat: et valet cōtra apostemata testiculoꝝ et ani et contra cancrum: et facit cessare materias discurrentes ad aures et pedes. Et quādo fit ex eo lamen et ponitur super femur priuat coitum: sed multū ledūtur instrumēta spermatis: et laminatum subtiliter et superpositū nerno torto et grosso dissol

uit et rectificat: et hoc qd dissoluit sigt q habet virtutem dissolutiuā cōparādo ipsuz carni hominis: quamuis dominetur super ipsius complexionem frigiditas.

¶ Testa virtutem habet abstersiuam ⁊ desiccatiuam ⁊ proprie testa furni.

¶ Arsenicū rubeum vel auripigmētū rubeū est eiusdem virtutis alteri⁹ auripigmēti: eo q hz virtutē mollificandi.

¶ Alfeep.i. alumē: hec medicina est maxie stipticitatis: ⁊ propter hoc denominata est in lingua greca abhoc: ⁊ sunt ipsius multe species: et oēs sunt mlte grossitudinis: et qd subtili⁹ est: est illud de turchia.

¶ Calcucecaumenon.i. es vstū habet intensum acumen cū stipticitate: iō qz lauatur p remotionē partis fumose: tunc fiunt medicine cicatrizatiue i corporib⁹ ⁊ mēbris duris: non est necessaria lotio.

¶ Tubel.i. lamen eris subtilis est subtilioris substātie ere vsto: ⁊ propter hoc ipsum in colirijs ponimus: quia habet maiorem abstersionem et siccitatem quā galla.

¶ Lazacalaap.i. consolidatura auri: ⁊ i arabico dicitur cūbar: et sunt duarum specierum: vna est ipsi⁹ vene: vel minere: ⁊ alia fit in mortario eris: et pistello eris cum vrina pueri: tempore caloris terendo vel conquassando: et illud est melius quod fit in mortario eris rubei: et eius virtus est dissolutiua absque graui mordificatione: et desiccat: et quod factum est maioris est desiccationis illo: quod est ex vena: et minoris mordicationis: et quando comburitur qd est ex minera est subtilius.

¶ Zimar.i. viride eris magnuz habet acumen: ⁊ corrodit carnē ꝓpterea non debem⁹ vti eo nisi in indigentia diminutiōis carnis. Sed in vulneribus simplicibus non est vtendum eo: quia non consolidat: nec carnem generat. ¶ Hucusq; diximꝰ de mineris compendiose. Sed deinceps volumus dicere de carne ⁊ eius humiditate.

¶ Cap. xliiij. Quod est de diuersis operationibus lactis ꝑm ei⁹ diuersitatem: et de eis. De lacte.

Lac dulce quod est boni saporis inq̄tum est medicina valet cōtra discursum humoꝝ acutoꝝ mordētiū: qz lauando membra ⁊ adherendo eis prohibet malorum humorū contagium: sicut facit etiam albumen oui: et non valet lac in his que diximus nisi recēter trahatur ex mamillis si esse potest. Ideo quia recipit citius immutationem omnibus alijs rebus ab aere: similiter permutatur in distemperatis corporib⁹ ex malis humoribus: et acescit vel caseatur in stomacho frigido: aut fit fumosum in stomaco calido et replet cerebrum. Sed si corpus est mundum nihil est conuenientius eo ad restaurandū: quod dissolutum est ex mēbris radicalibus: et proprie lac mulierum. Secundo lac asinarum: et post lac caprarum: et ideo est lac magis iuuatiuum omnibus alijs rebus ethicis: ⁊ hoc est propter ea: quia est materia similis prime materie ex qua est humiditas radicalis: et ideo nutrimē

tum bonū corpore existit: ⁊ melius est illud quod est ꝓpe partum. i. post duos menses: ⁊ non habet in se operationem nutriēdi: humectandi: et abstergendi: nisi qꝛ est cōpositum ex diuersis substātijs: hoc est sub̄a terrestri caseata: et propter hanc stat: et substantia aerea propter quam humectat ⁊ nutrit: ⁊ substantia aquea declināte aliquantulum ad subtilitatem propter quam abstergit naturam: ⁊ non solum abstergit: verum etiam laxat vētrem bona laxatione: quia mundificat lauando superfluitates putridas: ⁊ apostemata interiora que sunt saniosa. Et quando extinguit̄ ferrū cādēs mūdū ab erugine vel lapides marmorei in ipsum multotiens. valet contra fluxum ventris. sed ferrum est melius propter suam stipticitatem. Et in summa omnes species lactis valent obtalmie oculorum que accidit ex reumate calido: ⁊ confert etiam apostematibus matricis ⁊ ani que generātur ab humoribus calidis mordentibus. Et quādo miscemus ipsum cum medicinis mitigatiuis sicut est medicina que recepta est a fornace vbi effunditur es: confert vlceribus cancrosis. Et nocet lac vlcerationi vel cancerationi oris. Et gargarizatum ⁊ retentum in ore confert: et mitigat dolores ibi existentes: quia dolorem mitigat: ⁊ valet passioni amigdalarum ⁊ vulue. al̄. vuule: qꝛ eius substantia est munda ab oi acumine et mordicatione: et est supremum iuuamentum ei qui bibit cantarides.

¶ Cap. xlv. Quod est de opationibus casei.

Caseus vet⁹. est ca. ⁊ sic. ꝓpter salē et coagulū ⁊ multū valet ꝯtra dolorē iūcturarū. Et emplastrum ex eo factū mirabilē hꝫ virtutē maturādi ap̄ata dura.

¶ Cap. xlvj. Quod est de virtutibus butiri.

Butirū hꝫ v̄tutem maturādi: ⁊ qd̄ est coctū hꝫ maiorez v̄tutē s̄m maturitatē ⁊ caliditatē i corporib⁹ duris: ⁊ hoc ē ꝑꝑ salē q̄ ponit̄ i eo qñ coquit̄. Et qd̄ nō ē coctū plus maturat ap̄ata q̄ sunt in radicib⁹ auriū ⁊ i locis mollib⁹. Et qñ miscet̄ cū melle fit ide lohoc: ⁊ ꝯfert screatibus existētib⁹ in pectore et pulmone.

¶ Cap. xlvij. Qd̄ est de opatiōibus coaguli.

Coagulū vl̄r ē ca. ⁊ sic. ⁊ subtile: dissoluit sāguinē ⁊ pignedinē q̄ coagulata i stō ⁊ bibitū cōstipat vētrē: ⁊ dꝫ dari i fluxu ꝑꝑ suā ꝓpetatē cui sūt occl̄te sut cāe iō qꝛ hec ꝓprietas ē certificata si supponat̄ coagulū calidū super ventrē puerorum sanat: ⁊ potest eē qd̄ hec opatio fit ꝑꝑea: qꝛ coagulat humores ⁊ indurat.

¶ Cap. xlviij. Qd̄ est de opatiōibus ouorum.

Quia locuti sum⁹ d̄ his inq̄tū sunt cibi: loqui volum⁹ modo de his inquātū sunt medicine. Et dicimus, qd̄ albugo oui galline est magis mitigās aliare in mordicationibus: et ideo vtimur ea i dolorib⁹ oculorū: in apatib⁹ ani: i ap̄atib⁹ guinū: ⁊ De ouis

ꝛadmiscet cū medicis q̄ abscindūt sāguinē q̄ supfluit a pānicu lis cerebri. Et vitellū ē substātie albuginis sile. Et iō facimus ex toto ouo medicinā postq̄ admi scet oleū rosatū ad medicationē rerū supradictarū: ꝛ maxime in medicatione mēbrorū neruosorū et musculosorū sicut cubitoꝝ et iūcturarū digitorū: manuū et pedū ꝛ ap̄atib⁹ auriū. Et noui ponūt in hac medicatione vitel lū sine albugine: q: nō intendūt mitigare dolorē nisi cū aliquan tula maturatione. Et oleū vitel li est supremū iuuamē sup pinguedinē anseris et galline i mi tigatiōe dolorū neruorū et simi liū. Et qn̄ coquit ouū ꝟm sui to talitatē cōfert multū cōtra mate rias putridas que discurrūt ad stomacū ꝛ ad intestina. Et si co quit ouū cū alijs medicinis cō strictiuis vētris multū fortificat eas. Et ouū positū sup locū cō bustū ab aq̄ feruēti multū vz. Et oua recētia cocta i aq̄ valēt aspe ritati pectoris ꝛ pulmōis. Et cor tex oui trit⁹ ꝛ cōbust⁹ subtiliter pulverizat⁹ ꝛ sup sparsus vz cō tra albuginem oculi.

¶Cap̄.xlix. Qd̄ est de fellibus.

Omnia fella cali da sunt et sicca ꝛ eorum magnitu do sequitur colo rem et siccitatez: et eorum pauci tas sequitur bonam temperan tiam: et longitudinem vite. Et ponuntur in collirijs que faciūt abstersionem. Et proprie volu crum fella. Et est necesse eligere fella animalium que non sunt infirma. Et fella mariū et quod plus queritur in medicinis est fel galli veteris.

¶Capit.l. Quod est de vrinis.

Rine omnes ha bent acumē bau rachium cum ab stersiōe: et ideo sol uūt sordicies an tiquas.

¶Cap.lj. Qd̄ est de proprietati bus stercorū.

Stercus albū ca nis hz proprieta tē in squinantia. Stercorū.

¶Sterc⁹ muris i trat in supposito rijs que mouēt vē trem puerorum.

¶Stercus bouinū cōfert ydro picis in modū emplastri.

¶Stercus gallinaceū valet ad suffocationē que ꝓuenit a ma lis fungis comestis: iō q: facit eos euomi: a dz propinari distē peratū cū aceto ꝛ aqua.

¶Sterc⁹ lupi valet ꝛ cōfert pas sioni colice bibitum aut empla stratū: vel suspensum testiculis.

¶Stercus colūbinū valet frigi dis passionib⁹ mēbroꝝ: sicut po dagre ꝛ dolori emigraneo ꝛ do lori oui: ꝛ dolori laterū: ꝛ ypocū driorū: ꝛ spatularū: ꝛ iūcturarū.

¶Cap̄.lij. Qd̄ est de carne tyri.

Testificatur Gal. et alij: quod caro tyri curat lepram ꝛ ideo ponitur in tyriaca: et prima virtus istius car nis est calefacere et desiccare: et curat hanc egritudinem: pro pterea quia pellit hanc materiā venenosam ad cutem corporis: et propterea bibentes cadūt in passionem tyrie: hoc est exco riationē cutis primo postea soli dantur.

¶Ca.liij. Qd̄ ē de pinguedine.

Quod manifestius est in ipsa est: calor cum multa humiditate: quānis diuersificetur ſm diuersitatem alia liū. Et calidior et siccior est pinguedo leonis. Et post illā in sicitate est pinguedo bouis. Et pinguedo vituli est temperata. Et pinguedo capre bona est: et est humidior bonina. Et pinguedo anseris: et gallie est subtilior alijs pinguedinib⁹ ꝛ propterea magis mitigatiua.

¶Cap̄.liij. Quod est de medullis.

de medullis

Omnes habēt virtutem mollificādi et dissoluendi duriciē lapideaz que fit in mēbris duris: et melior oīmbus est medulla ossis azal: et post illam medulla vituli.

¶Capitulū.lv. Quod est de proprietatibus plurium aliarū medicinarum.

Brodium gallorū veterum ventrez laxat; ꝛ brodium iuuenis galline tēperat cōplexionem.

¶Canci vsti valēt morsui rabidi canis propter eorum proprietatem.

¶Usus carniū passerū frangit lapidem.

¶Spuma marina habet virtutē absterſiuā ꝛ mundificatiuaz cū qualitate calida.

¶Iste sunt medicine testificate a Gal. dicēte ꝙ expert⁹ fuit ipsarū ꝟtutes. Sz inueniunt manifeste alie medicie apō medicos q̄ nō sunt testificate a Gal. sicut sunt mirobalanoꝝ. v. species: vt sunt citrini: chebuli: indi: belirici: et emblici. Eorum prime virtutes sunt frigide in p̄mo gradu ꝛ sic. i tertio: qz cōpositi sunt ex subā terrestri frigida: et subā terrestri adusta. Sz plusattinēt terrestreitati ꝛ adustiōi q̄z terrestreitati ꝛ frigiditati: ꝛ sigt hoc stipticitas quā habēt cū amaritudine. Proprietates kebulorū est purgare melencoliam suauiter et desiccare flegma sui qualitate: ꝛ sunt in principio medicinarū que purgāt hos humores Et talis proprietas est indoꝝ sz dicit ꝙ sunt magis ꝑpij in purgādo melēcoliā adustā: ꝛ ꝑpter ea ponunt in passiōib⁹ capitis q̄ veniūt a stomaco: ꝛ ideo qñ ꝑpinant vsu lōgo bonificant sensus ꝛ clarificāt cogitationē: ꝛ tardāt canicie. Et ꝑprietas citrinorū est purgare colerā suauiter. ꝛ dosis vniuscuiusq̄ subē illoꝝ est a.z.iij. vsq̄ ad. vj. ꝛ in decoctiōibus a. vij. vsq̄ ad. x. Et medici miscēt eos cū cassia fistula ꝛ turbith: sed nesciūt modū medēdi. Sz dicit ꝙ belirici suauiter purgāt colerā: sz nō ꝺz ab aliquo ꝙ purgēt emblici. Sz verū est ꝙ cōfortāt appetitū: ꝛ sedāt cōsuetudinē sputi: ꝛ valēt vomitui: ꝛ bonificāt mentē ꝛ curant emorroydas: et auferunt sitim: ꝛ augmētāt coitū. ergo videtur ꝙ habeāt aliquātulā humiditatē.

¶Cheisir. i. absinthiū minus: vel absinthiolū: hec est de genere virtutis absinthij: ꝛ est cōpositū ex substātia stiptica ꝛ amara. valet in fe. post digestionē factā sicut valet absinthium.

¶Balador. i. anachardi calidi sunt in fine quarti gradus: ꝛ sic. in fine tertij: ꝛ valent cōtra epilentiā

lentiã;et apoplexiam.restaurãt virtutem conseruatiuã ꝛ memoratiuam cerebri: etiam quando prostrate sunt propter multam humiditatem.

¶Behenlum.i. been calidũ est et humidũ:stomacũ calefacit: ꝛ instrumenta spermatis temperãt:et fortificat virtutẽ concupiscibilem coitus: et prestat sperma:ꝛ valẽt contra humores melencolicos.

¶Terregebim.i. manna est ex speciebus antique mãne q̃ prouenit a partibus superioribus syrie vel indie:et est similis zucaro in suis virtutibus calida ꝛ humida in primo gradu:ꝛ eius proprietas est purgare suauiter colerã:ꝛ est debilior alijs purgatiuis: ideo datur in passionib⁹ calidis: anteꝯ etiã appareãt signa digestionis.

¶Tamarindi frigidi sunt i tertio:ꝛ sicci in secũdo gradu:qꝛ cõpositi sunt ex substantia aquea mixta cum aliquãtulo caloꝛe:et tãto ꝙ subtiliat partẽ aqueã: et est sicut instrumentuz vt ipsam penetrare faciat:propterea sunt in fine acetositatis. purgãt suauiter colerã.Dosis ei⁹ est a dragmis decẽ vsq; ad quindecim:ꝛ iccirco qꝛ habent aliquantuluz stipticitatis:valent stomaco colerico.

a ¶Geozhoa.i.nux muscata calid. est et sic.in scõo gradu mundificat stomacũ ab humoꝛib⁹ putridis et fortificat ipsum et valet contra frigiditatẽ epatis et splenis.

¶Lapis de becahant est valde manifesti iuuamenti oĩb⁹ speciebus venenoꝛũ:ꝛ proprie moꝛsui scoꝛpiõis:ꝛ ei⁹ dosis est quarta pars aurei vnius.

¶Lapis de zadnagar cõfert oĩ fluxui sanguinis vndecũq; ꝓcedat:ꝛ qñcunq; propinatur venenatis ad bibendũ anteꝯ veneñ veniat ad coꝛ liberat. Et ei⁹ dosis est eragium vnum.

¶Smaragdus oꝛ ꝙ valet contra oĩa venena:ꝛ specialiter contra venenũ serpentũ:ꝛ ei⁹ dosis est põdus nonẽ granoꝛũ oꝛdei: tritũ super lapidẽ ꝛ mixtũ cũ lacte amigdalino et aqua violarũ ꝛ modico aceto. Et scias ꝙ illis qui biberint in principio superueniunt multa mala accidẽtia nõ minoꝛa accidentibus veneni:sed subito sanabũtur postea taliter ꝙ in eis non remanebit aliqua debilitas nec aliqua discrasia. Et abscindit fluxum antiquum cuius causa est occulta: Et non facit tunc tam foꝛtia accidentia sicut facit venenatis:ꝛ etiã suspensum supra stomacuz valet.

¶Lapis bacthic.i.coꝛniola tẽperatus est.abscindit sanguinẽ mẽstruũ:ꝛ facit redire dẽtes ad propria loca in oꝛe retẽt⁹ :ꝛ hoc totũ est a proprietate.

¶Margarite frigide sunt ꝛ sicce:ꝛ valẽt multũ cõtra passionẽ coꝛdis remouent tristitiã ꝛ rectificãt visum impeditũ ꝓpter humiditatem.

¶Chiarzabar.i.cassia fistula vl karabe de india: purgat colerã adustã: extinguit acumen sanguinis dissoluit apãta: et sperma purgat suauiter sicut tamarindi aut parũ foꝛtius.dosis ei⁹ est sicut de tamarindis.

¶Anis que dicitur in arabico canabir.et est laudula capellata quando coquitur et comeditur continue cõfert passioni colice.

¶Uermis nominatus bratim et quidã nolanttartama pistatus et posit⁹ neruo inciso cõfert illi mirabili inuamento.

¶Cap. lvj. Quod est de rebus marinis.

De rebus nascentib⁹ in mari: quarũ inuamẽta sũt manifesta: sunt hec. s. cãphora indica que i arabico nolatur colforalgent calefacit ⁊ desiccat in secũdo gradu: ⁊ cõsolidat vulnera ignita.

¶Spongia marina in ea innenitur virtus desiccatiua: et ipsa est medicina bona humiditatibus exterius extractis.

¶Benlenizam. i. belenzan vel petrozam calida est et sic. in secũdo gradu: valet stõ hũido aromatizat odorẽ oris confortat digestionẽ: fortificat nernos: ingerit coitum.

¶Lapis de bezedar qñ de ipso fit coliriũ cõfortat visum et conservat ipsum: ⁊ remouet offuscationem vel tenebrositatem oculorum.

¶Caniabar: calidũ est in secũdo gradu: ⁊ sic. in primo abstersiuum existit: et resoluit grossas ventositates: et confert morsui animaliũ venenosorũ: ⁊ ei⁹ proprietas est resoluere vẽtositates matricis: ⁊ abscindit vomitũ: et folia ipsius aromatica existũt: ⁊ ponitur loco dedarseni.

¶Sebestẽ calidũ est in prio gradu ⁊ humidũ i scõ: purgat suauiter superfluitates colericas: ⁊ mitigat acumẽ sanguinis lenit asperitatem pulmonis: confert stricture anhelitus ⁊ qñ coquit donec inspissẽt: ⁊ ex aq̃ decoctionis fiat embrocatio super tyriã et alopiciã facit nasci pilos.

¶Sarudotes: ca. et sic. est i scõ gradu recepto fumo sus dissoluit supfluitates cerebri: ⁊ vz ꝫ reumata frigida: apposituz sup obtalmiã: oculũ abstergit mirabili abstersione: ⁊ valet cõtra dolorẽ dentiũ: ⁊ cõtra corrosionem gingiuarũ.

¶Sene calidũ est ⁊ siccũ in secũdo gradu: eius virtus est purgatiua: purgat em̃ hũores adustos ⁊ etiã humidos suauiter: ⁊ non est potẽs trabere humores viscosos: et eius virtus est ꝓpinqua virtuti agarici: hoc est in attractiõe. Sed agaricũ hz ꝓprietatẽ trahendi humores grossos et sene hu. adustos. dosis ei⁹ est a. z. j. vsq̃ ad. ij. in decoctiõe a. v. vsq̃ ad. vij.

¶Scealmese. i. gallia muscata calida est et sicca stiptica: et confortat mẽbra: ⁊ stringit ventrẽ: ⁊ curat vomitũ.

¶Secacul. i. iringi calidi sunt ⁊ humidi: augẽt sperma: ⁊ prouocant coitum.

¶Sandali qꝺ est frigidioris cõplexiõis olim specierũ est rubeũ: eo q̃ frigidũ est in tertio gradu et siccũ in scõ: sed maioris aromaticitatis est citrinũ: ⁊ est frigidũ in scõ gradu ⁊ siccũ i primo: ⁊ ꝓfert bibitũ magne calidi tati ⁊ cardiace calide: ⁊ prodest emplastratũ stomaco calido: et apostematibus calidis.

¶Tabaisis. i. spodiũ: carbo est nodorũ arundinũ adustarũ indie frigidũ est ⁊ siccuz in tertio gradu: ⁊ ei⁹ ꝓprietas est remouere caliditatẽ ⁊ inflãmationez colere: ⁊ cõfortat stomacũ: ⁊ confert cardiace calide.

¶Lignũ aloes caliduz est ⁊ sic. in scõ gradu. Gal'. dixit in li-

bris expertis: qr hz virtutē darse nicā: sed aliquantulum plus qr hz ꝓprietatem exiccādi humiditatem stomachi: ⁊ ꝓpter amaritudinem ⁊ stipticitatem cū ipsi⁹ magna aromaticitate valet sup oēs medicinas alias membris principalib⁹ remouet tristitiā: ⁊ cardiacam humidā: ⁊ valet contra oīa venena: eo ꝙ cōfortat oēs ꝟtutes: ⁊ valet cōtra omnia reumata frigida.

¶ Ambra est vna ex specieb⁹ cāfore que oritur in fontib⁹ maris et natat super aquā maris: ⁊ melior omniū est illa que in arabico dr ascap. calida est et sicca in scdo gradu: cōfortat cerebrū ⁊ stomacū ⁊ cor ⁊ oēs sensus: valet senibus ⁊ in frigiditatib⁹: valet ꝯ ventositatem intestinoꝝ: supposita neruis eos fortificat: resistit magne pestilentie aeris bibita: et etiam odorata.

¶ Iuiube ⁊ in arabico noīatur auep. hāc medicinā noīat Gal. tñ de ea nullā sciuit ꝓprietatem sed medici de baldac dicūt ꝙ reprimūt acuitatem sanguinis et colere: ⁊ cōferunt asperitati pectoris ⁊ pulmonis a tota suda: cōplexio ipsaꝝ est frigida in primo ⁊ humida in scdo: ⁊ propter hoc reprimunt acuitatem.

¶ Cauffer eius virtus est virtus sandalorum: excepto quia qñ de eo potatur ab. j. aureo vsqꝫ ad ij. laxat.

¶ Gariofili calidi sunt ⁊ sicci in scdo gradu: ⁊ attingunt tertiū: ⁊ isti cōfortant omnia mēbra principalia: valent contra passiones frigidas: ⁊ constipant ventrem. Et dicit Gal. ꝙ eorum proprietas est confortare virtutem digestiuam.

¶ Halhabat. i. basilicon gariofilatum: ca. est ⁊ sic. in scdo gradu: aperit opilationem cerebri: valet contra cardiacam humidaz et contra melencoliam: ⁊ contra emorroydas.

¶ Cardamomum ca. est ⁊ sic. in scdo gradu: valet ꝯ opilationes epatis: ꝯ lapides renū: ⁊ lassitudinem membroꝝ: ⁊ contra frigidos dolores: ⁊ cōfortat stomacū multū: ⁊ remouet sincopim ⁊ vomitū qñ bibitur cū vino malorū granatorum.

¶ Camphora frigida est ⁊ sicca in tertio gradu: ⁊ est subtilis substantie: ⁊ resistit putrefactioni q̄ fit ex materia calida: stringit fluxum colericum: priuat coitū potenter: ledit stomacum non calidum multum. Cāfora stringit fluxū colericū

¶ Lacca ca. est et sic. in principio secundi gradus: valde est manifestum ipsius iuuamentum in confortatione epatis: et in apertione suaruz opilationū: et valet contra dolorem renum et vesice: ⁊ augmentat coitū: dosis eius est dragma media vsqꝫ ad vnam.

¶ Muscus ca. est ⁊ sic. in fine secundi gradus mirabilem hz ꝓprietatem in confortando cor: et valet cōtra surditatem auriū et stupefactionem corporis: ⁊ contra omēs egritudines sincopis et cōfert grosse ventositati intestinorum: et suffocationi matricis: et contra melencoliā: et auget coitum.

¶ Linzehalafor. i. lingua auis cōfert cardiace ⁊ mouet coitū.

¶ Gesemini. i. viola vltramarina calida est ⁊ sicca in fine secūdi: prodest senibus et refrigeratis: valet cōtra dolorem capitis qui fit ex humoribus frigidis ⁊ grossis.

¶ Cap̄.lvij. Quod est de mō cōpositionis medicinarum.

Hucusq; locuti sumus breuiter de cibis ⁊ medicinis simplr̄ manifestis. Deinceps volumus narrare modos cōpositionis. Et dicim⁹ ꝙ necessitas que nos inducit ad cōpositionē medicinarū simpliciū ꝓuenit a tribus rebus. Una est quia multo tiens nō inueniūtur in vna medicina simplici omnia q̄ nobis sunt necessaria a virtutib⁹ ꝓpter quas cōpletur medicina aut dieta. al's cōseruatio. Scd̄a est quia q̄uis nos inueniremus ipsam forte nō indigemus ea scd̄m eādem virtutem: sed scd̄m pl⁹ aut minus. Tertia est q; erunt in illa simplici virtutes q̄ non sunt nobis necessarie scd̄m intentionem nostrā: neq; per medicinaz neq; ꝑ dietam alias cōseruationem: vel forte erūt virtutes q̄ nō intrant aliquam medicinā vel cōseruationem. Prima istarum trium cōsideranda est in illis locis q̄ nō possent curari nisi qualitatibus cōtrarijs vel diuersis: et hoc accidit aut ꝓpter diuersitatez cause ab egritudine: aut ꝓpter diuersitatē nature egritudinis ab accidente: aut ꝓpter diuersitatem egritudinū inter se: aut ꝓpter diuersitatem cōplexionis causarū cōpositarū: aut propter diuersitatem egritudinis a natura mēbri ꝓpter suam cōplexionem: aut ꝓpter suū principatum: aut ꝓpter suū locū: aut propter suā colligantiā. Exempluz diuersitatis cause ab egritudine est sicut fe. putrida ex humorib⁹ grossis: q; illa ex parte male qualitatis calide: ⁊ sic. indiget medicina infrigidatiua ⁊ humectatiua: ⁊ ex parte humoris putridi grossi indiget re subtiliāte vt exiccet et maturet. Et in hoc eodem gn̄e ingreditur repercussio ⁊ dissolutio q̄ necessaria est tēpore augmēti in ap̄atibus: et ꝓpterea indiget medicus in talibus locis: vt sciat vti istis medicinis mixtis ⁊ repercussiuis: et resolutiuis. Et cadit dubium in operationibus medicinarū cōpositaruz ex diuersis v̄tutibus: hoc est qūo possunt inueniri iste due operationes cōtrarie simul in corpore humano: q; si iste virtutes sint in eis equales: tūc nō vincet vna alterā: sed equaliter erūt temperate: ⁊ nō faciēt actionem quesitā in corpore humano. Et si vna erit fortior altera fortior faciet actionem: ⁊ actio illi dz attribui: ⁊ alia erit frustra. Et hoc dubiū nō senserūt medici nisi in scd̄is virtutib⁹ nō in primis: q; ip̄i opinātur ꝙ si misceatur. ʒ. j. camomille cū. ʒ. j. rosarū: ꝙ medicina que erit cōposita ex his erit tēperata in primis qualitatib⁹: ⁊ cū eo toto opinātur ꝙ habeat v̄tutem repercussiuaz ⁊ dissolutiuā. Et nō opinantur verum: q; necesse est vt v̄tutes ambarū sint vna sicut dictū est: q; si diceret̄ ꝙ medicina esset temperata in primis qualitatib⁹: hoc est q; facit in corpore vnū calorem temperatū qui erit medius inter calorem ⁊ frigiditatem primi gradus. Similiter dz intelligi in scd̄is virtutib⁹ hoc est vt. ʒ. j. camomille. ⁊. ʒ. j. rosarum habeāt v̄tutē vnā mediā inter repcussionē ⁊ dissolutionē. Et nō errauerūt in hoc medici: nisi quia nō posuerūt gradus scd̄is virtutib⁹: q; si fecissent tūc sciuissent que esset temperata ⁊ nō tempe

Exemplum.

rata. Et debes scire q̄ operatio quam medicina hz cōposita est vnū in cōmixtione artificiali: sicut in cōmixtione naturali: ⁊ nō est pura: ita vt sit tibi necesse dicere qñ quesitū fuerit a te quō facit vna medicina duas opationes contrarias in vno subiecto. Rñdeas q̄ hec res est sicut sensus ⁊ sensata eoꝝ qui patiunt a duob⁹ ctrijs simul in eodē subiecto. Vbi gratia: sicut apprehēdimus albū ⁊ nigrū simul ⁊ semel in humiditate cristallina: ⁊ sicut sentimus calidū ⁊ frigidū simul et semel ex cōmixtione aque fernentis ⁊ frigide: sicut dicit Gal. qz hoc nō esset sufficiens in solutione hui⁹ dubij nobis ponentibus q̄ medicine cōposite habēt duas operationes: quarū vna esset oppositā alteri: qz hoc nō accidit virtutib⁹ sensibilib⁹ cū sensatis: nisi ꝓpterea: qz nō sunt materiales permutabiles alterabiles passibiles in seipsis a sensatis passione manifesta: eo q̄ ille nō sunt cōiuncte cū materia forti cōiunctione. Et cā huius redditur in alia scientia nobiliori ista: hoc est in tertio de anima. Sed passiones quas recipit corpusa medicinis sunt necessario passiones materiales ꝑmutabiles in seipsis ꝑmutatione manifesta. Et ideo nō est cōueniens vt inueniātur eoꝝ ctraria simul et semel in istis vno tpe in vno subiecto sicut inueniūtur in sensibus ⁊ sensatis. Sed si dz dari exemplū ꝓpter aliquā similitudinem nō multū ꝓpinquā non dz dari nisi ſm q̄ inuenitur medium inter extremitates: hoc est ſm q̄ inuenitur album ⁊ nigrū in colore citrino: ⁊ si aliter diceretur vnū vinceret alterū. necessario si duo essent: aut dominans faceret suā opationem: ⁊ ei attribueretur: ⁊ quidā dicūt q̄ natura cognoscit ⁊ trahit ad se illam partem q̄ est in eis magis necessaria. Sciastñ q̄ impossibile est trahere qō inueniri nō potest: et forte hoc secretū eidem in somnio fuit reuelatū: ideo nō sum ille qui cū eis litigare velim. Deinceps volum⁹ reuerti ad illud a quo separati fuimus: vt dem⁹ exemplū membroꝝ diuisionis quā ꝑmisimus ⁊ dicam⁹ q̄ exēplū diuersitatis egritudinis ab accidente est sicut se. acuta cum sincopi: qz putrida indiget euacuatione: ⁊ refrigeratione: ⁊ sincopis indiget ecōuerso. Exemplū diuersitatis egritudinū est sicut se. diuersarū specierū ⁊ diuersarum materierū: ⁊ diuersoꝝ locorū: sicut est se. que dz emitriteus: qz est cōposita ex colera ⁊ flegmate diuersitate cōpositionis. Causa harum est qñ sunt cōposita in vna et eadem egritudine: sicut sunt egritudines que fiūt ex pluribus humorib⁹. Et ideo necesse fuit componere medicinā ex rebus que respondeant pluribus humoribus. Et hec fuit prima necessitas cōpositionis medicinarum cōpositarū purgantiuz: alijs duab⁹. videlicet compositarum egritudinū ⁊ ipsarum egritudinum correspondet compositio tyriace: quia intentio in illa fuit curare multas egritudines et preseruare ab eis: ⁊ ideo fuit composita ex medicinis que habent multas virtutes ramificatas diuersas: ⁊ vt a multis partibus possent vincere venenum. Exemplum necessitatis compositionis propter diuersitatē nature egritudinis ⁊ nature mem

Exemplum.

bri ꝓpter suã cõplexionem: est si cut stomacus ethicus: qꝛ a parte qua est fe. ethica indiget frigiditate ⁊ humiditate: ⁊ a parte qua est stomacus indiget caliditate et siccitate: ⁊ est sile in tussi q̃ fit ex materia viscosa in fistulis pulmonis: qꝛ a parte q̃ est materia grossa ⁊ viscosa indiget subtiliatiuis ⁊ lcisiuis: ⁊ a parte qua est pulmo indiget rebus lenitiuis.

Exemplum. Exemplũ necessitatis cõpositionis medicinarũ ꝓpter diuersitatem nature egritudinis a membro ꝓpter principalitatẽ mẽbri est sicut egritudo calida q̃ fit in aliquo membro principali sicut in cerebro: ꝙ necesse est vt non multiplicem⁹ multũ medicinas frigidas: iõ vt nõ extinguamus calorẽ naturalem: ⁊ vt nõ priuet a sensib⁹ ⁊ motibus. Et ꝓpterea est necesse miscere cũ illis medicinis res q̃ ad aromaticitatem sint declinãtes: ⁊ ad calorẽ ⁊ cõfortent. Et in passione frigida q̃ accidit epati necesse est euacuare: sicut declaratũ est in libro ingenij sanitatis: ⁊ possibile est vt sit hoc cõtrariũ: eo ꝙ sicut est nobis necesse cognoscere virtutes medicinarũ necessariarũ tpe necessitatis: eodẽ mõ indigem⁹ cognoscere modũ cõpositionis: et si nõ est possibile nobis medicinari nisi veniam⁹ ad partem ingenij sanitatis. ꝯ incipiam⁹ hoc scire primo a libro ingenij sanitatis postq̃ ibi declaratũ est. Et qꝛ hucusq̃ exiuim⁹ ab intentione nostra: redeam⁹ nũc ad ipsaꝫ et dicamus ꝙ qñ apostema est ĩ membro principali ⁊ maximi iuuamenti necesse est vt sue medicine misceamus que fortificent virtutem ⁊ substãtiam ipsius: et caueamus ne virtutes sue dissoluãtur sicut sunt sandali ⁊ rose. Et silr qñ erit membrũ maximi iuuamenti: tũc necesse est nobis cõseruare ipsuꝫ cũ medicina stiptica. Et exẽpluꝫ necessitatis ꝓpter locũ mẽbri est qñ volum⁹ ꝙ medicina stiptica vadat ad ꝓfunditatem corporis debemus secũ admiscere rem que habeat subtilem substantiam propter longitudinem sui loci: ad hoc vt sit vehiculum stipticitatis: quãuis sit contra quesitum nostruꝫ in aliquo. Sicut admiscemus cantarides in medicinis vesice: et crocum in medicinis cordis calidis. Et simili modo nos miscemus ceram in emplastris: propterea vt sit materia faciens ea melius applicari membro. Sed exemplum necessitatis cõpositionis medicinarum ex parte colligantie est sicut egritudo ca. que fit in ore stomachi: quia in ea non debemus multiplicare medicinas frigidas: eo quod communicat cum membro frigido. ¶ Ista sunt quinq̃ membra necessitatis compositionis: propter que componuntur medicine que sunt ex diuersis virtutibus quando non inuenimus in vna simplici quo ex virtutibus indigemus. ¶ Sed secunda particula necessitatis cõpositionis est: quia aliquando nos inuenimus vnam simplicem medicinam que habet fortiorem virtutem: aut debiliorem eo quod querimus. Et hec particula diuiditur in plura membra. Unum est quia erit nobis necessaria vna ex primis operationibus medicine: et hec simplex quidem habet plus aut mi

Diuisio.

nus ꝙ queramus: ꝙre tunc necesse est nobis habere aliã medicinã vt debilitem⁹ suã operationẽ aut vt eã fortificem⁹. Et si tu vis eã debilitare hoc fit duobus modis. Unus est vt miscea mus cũ forti medicina aliã que sit contraria sue virtuti. Uerbi gratia: quando habemus vnaz medicinam que sit ca. in tertio gradu: ⁊ nõ indigemus nisi ea que sit ca. in secundo: miscebimus cum ea illam que sit frigida in primo. Alter modus debilitandi est vt misceamus cũ forti medicina aliã que nõ sit contraria in qualitatib⁹ ⁊ virtutib⁹ sed similis in virtutib⁹: sed minus habeat altera ex eis. Uerbi gratia: si habuerim⁹ medicinã calidam in tertio gradu: et nos velimus declinare ab illo miscebimus cũ ea vnã que sit calida in primo gradu soluz: ⁊ habeat preparationem quaz dicim⁹ vt debilitetur medicina cum suo simili in qualitate. Et quod sit minoris virtutis probat. G. p commixtionem aque tepide cũ aqua bulliẽti: q; necessario videmus feruentis calorem declinare. Et hic est contra dicendũ: quia si videm⁹ quod homo habeat egritudinem calidã in ꝙrto gradu, vel etiã in tertio: ⁊ dederim⁹ rem calidã in secundo gradu multotiens ledet ipm. Et ꝓpterea ẏba. G. debent refragari ex dicta tali min⁹ cal'a supra. Dicas si dederimus mel habenti causonẽ nõne ledet in cõtinenti magna lesione? Et similiter si quis haberet magnã lesionẽ frigidissimam in capite si tu inungas ipsum oleo rosato nõne multum ledet? Et si sustinent Gal. pronideant super hoc. Sz dicimus quod si ita est sicut dicit. G. erit per hanc viã: quia medicina quã dicim⁹ calidiorem esse est illa q̃ habet maiorẽ comparationem caloris ad frigiditatem ꝙ illa q̃ est minus calida: ergo erit frigiditas iambabus per contrariũ: hoc est q; in calidiori erit frigiditas minoris comparationis: ⁊ in frigidiori erit maioris comparationis: verbi gratia: q; cõparatio caloris ad frigus in. z. j. piperis est maior ꝙ in. z. j. spice: ⁊ si i. z. j. piperis sint. v. partes calliditatis ⁊ vna frigiditatis: ⁊ i. z. vna spice sint due partes calliditatis: ⁊ vna frigiditatis mixtis duabus. z. simul erit ꝓparato calliditatis ad frigiditatem i hoc mixto maior ꝙ esset i pipere solo. Et qñ eris bene speculat⁹ i hoc videbis hoc fieri per hanc viã. Et iste partes medicine ꝙs diximus calidas aut frigidas: ꝙrum non sint in actu nõ nocent in hoc documẽto: q; sunt quasi medie inter illã rẽ que est in actũ ⁊ potentiã. Et ideo est possibile in multis corporib⁹ consimilib⁹: vt dissoluant artificialr ptes ex quibus cõponunt sicut est lac. Et fortificat hec opinio: eo qõ medicina que hz plures ptes calliditatis i se sine dubio est ꝓparata vt inflãmet a calore naturali plus ꝙ medicina q̃ tm nõ hz. Sed accidit aliqbus corporibus ppter fortitudinez caloris illorũ: ⁊ ppter ꝓparationẽ corporum ipsorum vt cõuertant ola que eis adueniunt ad substãtiaz igneã: etiã si esset minoris calliditatis ꝙ illa: et põt esse quod hec est occasio lesiõis mellis in causone: ⁊ quõ nõ debet hoc facere: quia videmus

quod aqua etiã cucumerum cõ
uertitur in his febribus ad cole
rã. Iste est modus debilitãdi ꝟ
tutes medicinarũ per ꝓparatio
nẽ. Sed qñ volumus fortificare
nõ fiet hoc nisi vna via: hoc est
vt misceaꝫ cuꝫ ea medicina sue
speciei et fit fortior ea: et adhuc
loq̃mur de his: ꝛ de rebꝰ q̃ itrãt
in secũda particula partiũ pri-
marũ sunt qñ volumꝰ sitr fortifi
care scõas virtutes ꝛ tertias me
dicinaꝝ simpliciũ: aut debilita
re: ꝛ hoc etiaꝫ fit duobꝰ modis.
Prio modo Unus est vt misceatur cuꝫ forti
medicina vna que habeat ꝛriã
virtutẽ: verbi gratia: qñ habebi
mus medicinã aperitiuã ꝛ ici
siuã in tertio gradu: ꝛ volumus
declinare ab illo miscebimꝰ cũ
ista medicinã opilatiuã ingros
satiuã in prio gradu: ꝛ tũc redi-
Scõo modo bit prima ad aperiẽduꝫ i scõo
gradu. Alter modus est vt mi-
sceamꝰ cũ ea similẽ: sꝫ minoris
virtutis: qꝛ etiã ex ea deueniet
prime diminutio actionis sicut
dictum est in primis qualitati-
bus: qꝛ cõparatio opilatiõis ad
subtilitatẽ in hoc est maior q̃ i
prima. Sed scõa via fortificãdi
virtutes scõas et tertias est vt
misceaꝫ cũ ea sitis et sit fortior.
Et quidam dicunt qõ virtutes
scõe fortificanꝫ miscẽdo medici
nã cũ medicina alia simili i eo-
dẽ gradu: ita vt non sit fortior: ꝛ
dicũt q̃ experiẽtia testificaꝫ qõ
due medicine eq̃les in virtute
cõiũcte habebunt fortiorẽ ope-
rationẽ q̃ vna illaꝝ singularis
et p se: ꝛ hoc accidit: qñ erit quã
titas vnius equalis quantitati
alterius. Et potest esse qõ cau-
sa huiꝰ est ideo quia he due me
dicine coniuncte: q̃uis videaꝫ
ab eis vt sint equales in virtu-
tibus secundis et tertijs nõ po
test esse vt sint equales penitꝰ
veraciter: nisi largo arbitrio: eo
qꝛ ipossibile est vt nõ diuersifi-
centꝫ in subtilitate substantie et
grossicie: ꝛ spissitudine ꝛ rarita-
te: ꝛ similibus: ergo nec erit dif-
ficile eas inequaliter permuta-
re ꝓpter inserionẽ earũ sub-
stantiarum: quia ipsa in quibꝰ
recipient permutationẽ nõ erũt
equalia: ꝛ ꝓpterea manifestabi
tur permutatio earum corꝑi
plus q̃ manifestetur permuta-
tio corꝑis in eis: hoc est qꝛ cor
pus erit ab eis magis ꝑmuta-
tum: et idcirco istud qõ tardat
permutari exire a corꝑe reti-
net illud qõ est velox ad exeun-
dum: vnde fortius operanꝫ in
corꝑe: ꝛ per hãc viã põt esse q̃
similia adinuicem fortificanꝫ: ꝛ
similiter dicimus in primis vir
tutibus. Et ꝓpterea vides qõ
antiqui ponũt in eorum confe-
ctionibus medicinas equales
omnibus virtutibus tribꝰ. Isti
duo sunt modi primarũ partiũ
que fuerunt cause compositio-
nis. Et in secũda particula in-
greditur adhuc alia res; hoc est
quia potest esse vt non indigea
mus omnibus virtutibus me-
dicine numero; sed quibusdaꝫ:
et hoc est duobus modis. Unꝰ Prio
est quia non indigebimus om- mod
nibus qualitatibꝰ primis me-
dicine nisi vna: verbi gratia: ha
bebimus vnã medicinã calidã
et humidam simplicem: et non
indigemus ea nisi ꝓpter humi
ditatẽ quare tũc debemꝰ misce-
re cũ ea medicinã frigidã ꝛ hu-
midã: tamẽ necesse est vt sit fri-
giditas illius equalis in com-
paratione caloris alterius: ad
hoc vt sint temperate in calidi-

rate et frigiditate:ꝛ vt humiditas sola dominet:ꝛ sic debes intelligere vnãquãq; istarũ qualitatum. Alter est vt ponam⁹ qñ indigeamus ex vna medicina secũdis virtutibus aut tertijs ꝛ non primis: verbi gratia:sicut necessarium est semen apij i febribus que fiunt propter opilationem solum:aut aperiant opilationes ꝛvt subtiliẽtur humores grossi ꝛ pronocetur vrina:ꝛ non est necessarius suus calor: nec sua siccitas:quare tunc cuz eo debem⁹ miscere rem frigidã ꝛ humidã que remittat suũ calorẽ ꝛ suã siccitatẽ semper considerando:vt secunda virt⁹ ipsi⁹ nõ resistat secũdevirtuti prime: quia indigemus:hoc est apertione:verbi gratia:si necesse est nobis miscere nenufar cũ semine apij:aut sunz:simile debem⁹ ponere loco nenufaris semẽ melonis aut citrulorum:ad hoc vt secunda virtus illorum fortificet secundam virtutem apij:qz q̃uis ista duo semina sint frigida habent tamen virtutem diureticam:q̃uis.G.dicat q̃ si misceatur res debilioris virtutis cum re que est fortis virtutis:et est vnius generis:q̃ ipsa eã debilitat: nec est ,impossibile vt quando coniunguntur due res q̃ sũt vni⁹ virtutis:quãuis vna sit debilior altera:q̃ coniunctũ istarum non sit fortius singulari. Sicut tu vides quod nos miscem⁹ medicinis calidis acetum propter iuuamentũ apertionis q̃uis videatur esse frigidum:qz si nos separamus partem calidam ab aceto non faceret id quod facit in frangendo lapidẽ:ꝛ est remotum vt faceret hoc propter partem frigidã solum:sed facit hoc ꝓpter calidã partem que est in tali substantia. Et ideo miscemus ipsuz cũ medicinis calidis:q̃uis sit debilious calorıs istis. Sed cum hoc toto est aliquid in aceto:qđ hanc operationem adiuuat:sicut stipticitas sua. Et idcirco dicim⁹ q̃ medicina debilis mixta cum forti ꝓdest fortificatiõi fortioris:qz operationes medicinarum in corporibus humanis non sunt nisi per viam comparationis ꝛ assimilationis corpoꝛib⁹ humanis:ꝛ nõ sunt nisi ex parte ipsiusmet medicine:qz tu vides multas medicinas in quibus est pauca caliditas ꝛ cõparate humanis corpoꝛib⁹ inueniuntur calidiores illis q̃ vidẽtur illis calidiores. Et sic potest esse semen apij coniunctuz cum semine melonis:et fit fortius in operatione q̃ apium solum in corpoꝛe humano:ꝛ quãdo medicus subtiliter considerauerit hoc nõ medicabitur cũ simplici medicina. Et hec preparatio inuenitur in compositionibus antiquoꝛum: sicut in oximelle seminum:quia considerauerunt cum aceto fortificare secũdam operationẽ mellis: idcirco laudauerunt illas medicinas simplices:quarum secunde virtutes adiuuant se ad inuicez:quãuis in primis sunt ꝛtrarie sicut de ꝛreos:ꝛ de alijs simplicibus medicinis. Et in summa iuuamentum isti⁹ ꝓparationis:nõ est nisi in secundis virtutibus et tertijs. Et quãuis inueniaꝯ scriptuz in dictis antiquoꝛ:nõ tñ ostẽderunt rõnẽ. Sed nobiles viri filij Anẽzoar testificati sunt hoc:ꝛ illi sunt q̃bus debet attribui scia medici- Anẽzoar filij.

ne. Tertia necessitas compositionis est vt ponatur in medicinis purgatiuis aliquid ad refrenandū: vt nō ledāt membra principalia. Sed aliqñ ponunt medicine ad dulcorandum medicinam que habet malum saporem: ⁊ ad hoc vt sit amicabilior nature: sicut sunt confectiones que fiunt cum melle ⁊ zuccaro: q̄uis in multis locis sint contrarie nostre intētioni: sicut in medicina a qua querim⁹ frigiditatē ⁊ stipticitatez. ¶ Hucusq; diximus modos necessitatis compositionis simplicium medicinarum.

¶ Capi. lviij. Quod est de mensura et proportione medicinarum simpliciuz compositas ingredientium.

Deinceps volum⁹ dicere p̄paratione q̄titatis simplicis medicine q̄ ponit in ꝯpōne medicie. Et hoc duobus modis fit. Unus est ꝓpterea: qꝛ nos nō dam⁹ ex medicina simplici quācūq; q̄titatē: sed q̄titatē determinatā: qd̄ facim⁹ ꝓpter fortitudinē medicine aut eius debilitatem. Et debemus hāc eādez viā inspicere et in cōpositis: hoc est qꝛ debemus ponere ex forti paucā quātitatē: ⁊ ex debili multā quātitatez ſm qd̄ ordinatum fuit in tyriaca. Alter est qñ in vna medicina ꝯposita simplex medicina hz vltimū iuuamē q̄sitū et alie q̄ ponunt nō ponunt nisi ꝓpt ipsaz: sicut sunt trocisci de lacca ⁊ alia ꝯposita q̄ ab vna rerū intrātiū nominant: ⁊ ponit plus de illa. Et pōt eē vt nō ponat in vna ꝯpositiōe alicui⁹ medicine simplicis mlta quātitas nisi ꝓpter iuuamētū multū: quod est in ea. Et pōt eē vt nos ponam⁹ multū ex medicina cōposita ꝓpter remotionē membri. Et hoc fit ꝓpter debilitatē medicine cōparatiōe illi mēbro: ⁊ pōt esse vt iste cause fortificent adinuicē ⁊ p̄t eē vt vna resistat alteri: sic qñ ꝯiūgūt i vna medicina res mlti iuuamēti cū d̄bilitate earū ⁊ remotiōe loci: ꝓpterea si sūt ex illis q̄ sūt mlti iuuamēti debem⁹ ponere mltā quatitatē: ⁊ si sint pauci iuuamēti debem⁹ ponere exiguā q̄titatē: ⁊ maxie qñ cōiūgit cū pauco iuuamēto mltū nocumētū: ⁊ qñ est media inter paucū iuuamētū ⁊ mltū erit media iter mltū ⁊ paucū. Sz iō qꝛ quātitas medicinarū laxatiuarū nō pōt ferre mltā quātitatez augmēti ⁊ diminutiōis: sicut ferūt alie: est nobis necesse i ꝯpositiōib⁹ eaꝝ vti duab⁹ reb⁹. Una: qꝛ debes accipe de vnaquaq; illarū vnam dosim. Et postea dabis ex illo opationē vni⁹ illarū ad totū: hoc est si erūt q̄tuor medicine dabis q̄rtā partē. Altera est qꝛ tu debes accipe ex dosi integra vniuscuiusq; medicie aliqd ſm opationē vni⁹ medicinarū cōpositarū. Et iō qꝛ vna ex rebus q̄ magis necessaria est medico i ꝯpositiōe medicinarū est vt sciat in quo gra. est medicina cōposita in primis v̄tutib⁹ secūdis ⁊ tertijs si sciri posset: de hoc volum⁹ loqui: et dicimus ꝙ qñ hō vult scire gradum medicine ꝯposite ex q̄litatib⁹ medicinarū simplicium: primo debet facere hanc distinctionem: hoc est qꝛ impossibile est vt euadet medicina cōposita ab vna duarum rerū: aut vt sint medicine sim-

Scdo modo

plices ex quib⁹ est cõpositavni⁹ generis.i.vt sint oẽs calide aut frigide: aut humide: aut sicce: aut sint ex ꝟtutib⁹cõtrarũs.hoc est vt quedã sint calide:quedaz frigide:quedã humide:q̃dã sicce.Et etiã ꝑmaparticula nõ euadit ab vna duarũ rerũ:hoc ẽ aut vt sint ille medicine q̃s dixim⁹ esse vni⁹ generis in vno gra.virtutis: que est sub vno gñe verbi gr̃a:ꝛvt sint vno gra.calidi ꝛ sicci:aut vna hẽat egressum sup alterã: ita vt vna sit tẽperata:ꝛ altera sit calida i ꝓio gradu ꝛalia in scõo:ꝛ alia in tertio:ꝛ alia in q̃rto.Et ps scõa etiã non euadit ab vna duarũ rerum:aut vt ille medicine que sunt cõtrarie sint in vno gradu cõtrarietatis: aut vna habeat egressum sup aliaz in illa cõtrarietate. verbi gr̃a:q vna sit calida in tertio gradu:ꝛ alia frigida in ꝓimo:ꝛ alia sicca in scõo:ꝛ alia humida in ꝓimo.Et aliq̃n accidit vt cõiungãtur oĩa hec quatuor in vna medicina.ꝛcognitio simplicis dabit tibi cognitionẽ cõpositi. Et via speculationis in ꝓia ꝓticula quã dixim⁹ qõ virtutes medicinarũ sunt in ea, in vno gñe ꝛ i vno gradu est:vt apparetvt esse debeat gradus ꝙiuncti totius i vno ꝛ eodem gradu quo estvna singularium per se:saluovt non acquirat ammixtionem:ꝛvnam formam que esset ꝙparatiõe corporishumani calidior aut frigidior vniuscuiusq̃ simplicium p se:ꝛet maxime in medicinis que diutant cõfecte anteq̃ eis vtamur:ꝛ forte ero cõtentus in fine qõ hoc accidat in pluribus compositionib⁹. Sed q̃n erunt medicine cõtrarie in vno gradu cõtrarietatis:tũc ō necessitate vna vincet alterã: ꝛ erit medicina tẽperata:saluo q̃ earũ quãtitates sint illa quantitas in qua possit esse ille grad⁹ virtutis: q̃ nulla medicina que est calida i ꝓimo gradu:aut scõo nõ est sicut in ol quãtitate accidenti: quod est:q̃ cum mel sit calidum in scõo gradu:ꝛ sandali sint frigidi in scõo mel vincet sandalum si ex melle comedant due vncie:ꝛex sandalis. ʒ.ij.sed due.ʒ. mellis nõ vincent duas.ʒ.sandalorum . Sed si medicine nõ sunt contrarie in eodẽ gradu contrarietatis . sed erit.gr̃a exẽpli.vna frigida i ꝓimo gradu: altera calida in tertio:ꝛ alia frigida in secundo: et alia calida in quarto manifestũ est qõ frigida remittet ex calida ꝑz quod est in gradu frigiditatis in vno gradu:aut in duob⁹: hoc est:quia res que est frigida in ꝓimo deducet calidum in tertio ad calidum in secundo: ꝛ eodem modo que est frigida in secũdo reducet calidam in quarto ad calidam in secundo:ꝛsemper erit victoria ꝑm vnũ gradũ quia illa que est frigida in secũdo reducet illam que est calida in tertio ad illam que est calida in ꝓimo:ꝛtotum hoc est quãdo quãtitas medicinaruz est equalis:ꝛ non inẽdas equale in põdere:sed equalis in virtutibus. Et hec quãtitas est in ꝓio gradu graduũ in quibus manifestant operationes medicinarũ in corpore humano. Et si diuersificant virtutes contrarie secundum magis ꝛ minus. Et diuersificantur quantitates etiã ꝑm plus ꝛ minus : hoc est si quantitas medicine debilis erit multa:hoc est duplum quantitatis fortis: tunc remouebit ex forti

gradum vnū vltra gradum quē remisit: ꝓpter qualitatem: verbi gratia. si habuerim⁹ vnam medicinam calidam in tertio gradu: ⁊ aliam frigidam in primo: ⁊ que erit frigida in ꝑio erit duplū quātitatis eius que est calida in tertio gradu: ex gradibus in quibus manifestat operatio illius medicine in corpore: tunc remittet scōm qō dictū est. Sed si erit tripla in quātitate grad⁹ operationis reducet ipsaz ad tēperantiam. Et si medicina calida aut frigida erit minoris quātitatis quātitate prima non curamus de ea. Et si fuerit cōtrarium: hoc est si medicina fortis erit ipsa que multa est in quātitate: plus quā sua quātitas prima in gradu operationis: ⁊ debilis remanebit in sua quātitate prima: tunc debilis nō remittet ex forti nisi scōm cōparationē illi⁹ quātitatis verbi gratia. si erit ꝯtitas ex forti dupla sue quātitatis prime in gradu operationis: ⁊ debilis remanebit in sua prima quantitate: hoc est q⁊ debilis erit calida in primo gradu: ⁊ fortis erit frigida in tertio: tunc calida nō reducet frigidā in tertio vsq; ad secundum: sed reducet a tertio media mēsura a tertia ad secundam. Et causa huius est: quia quādo duplicat prima quātitas medicine: tunc duplicatur etiam qualitas: et egredietur ex gradu suo in caliditate aut frigiditate ad alium gradum. Ideo quando tu inuenis vnam medicinā que erit frigida aut calida in tertio gradu erit duplicata eius prima quātitas in gradu operationis ipsa interficiet de necessitate sicut interficit venenum. Sed medicine que sunt in vno gradu: siue vno genere virtutum: ⁊ illarum gradus diuersificant hac re illarum preparatio iteruz est vt medicina que est debilis virtutis remittat ex forti: ⁊ iam dedimus causam huius. Sed adhuc necesse est vt intelligas hoc secundum viaz quā dicem⁹: hoc est: q⁊ medicinarum que sunt contrariarum virtutū vna non remittit vel alterat aliam nisi ſm qō habet de qualitate cōtrarietatū qō est: q⁊ medicina que est frigida in primo non remittit eam q̄ est calida in scō nisi scōm superfluitatem quā hz hoc est vnum gradum. Et idcirco de necessitate est qō ex medicinis que sunt i vno genere virtutū debilis remittat ex forti scōz cōparationē in medicina debili ad suum cōtrarium de maiore illa que est medicina forti. verbi gratia: frigiditas que est in medicina calida in primo gradu ē maior cō parata calori q̄ est in ea: quam illa que est calida i scō gradu. Et frigiditas que est in medicina que est calida i tertio gradu est minoris comparationis suo calori ꝯ frigiditas q̄ est in calida in scō gradu, ergo medicina tēperata in medicinis q̄ sunt in vno gñe virtutum est propinquior ad remittēdū eā que ē frigidior ea. propterea q⁊ ꝓpositio contrarietatum in ea est propinquior compositioni tēperātie: ⁊ post illam illa que est in primo gradu: ideo q⁊ vnū ⁊trariorū est debilis i illa. ⁊ post illā illa que est in secundo: eo quod vnū cōtrariorū est debilius eo qō est in illa que est in primo gradu: ⁊ minoris compositionis: ⁊ post illā illa que est in tertio gradu, ꝑo

ꝓterea qꝛ cōtrariū qđ est in illa ē minoris compositionis ceteris alijs. verbi gr̄a: si miscuerimus medicinam temperatam cum alia que sit calida in scđo gradu non habet virtutē ꝑm veruz. al'. ꝑm naturā reducēdi ipsam ad ꝑmū gradū: ideo qꝛ illa q̄ hoc debet facere necessario erit frigida in primo gradu: sed hoc reducit eā ad rem que non attingit hūc gradum. Et si miscuerimus cuz illa que est calida in secūdo gradu medicinam calidam in primo gradu. remittet etiā ipsam: sed minus etiā q̄ tēperata. propterea qꝛ copositio frigiditatis ad caliditatem calide in primo gradu est minor ꝯpositione que est ad temperatam: sicut est in temperata minor compositio q̄ in illa que est frigida in primo gradu. ꝓpterea impossibile est medicine temperate vt remittat ex ea que est calida in scđo gradu tantum quātū remittit illa que est frigida in primo gradu. Et etiam est impossiblle calide in primo gradu: vt remittat ex calida in scđo tantum quātum remittit tēpata. Et sic ē impoꝛe vt remittat in secūdo. gradu ex calida in tertio gradu tātū quātū calida ī prio. Et adhuc plus tēpata aut frigida ī prio gradu. Sed quia medici non viderunt neq̄ considerauerunt in his dicunt: qđ qñ nos miscemus vnā medicinā calidā in primo gradu cū alia calida in tertio gradu ipsa reducit ipsam ad caliditatem in scđo. ¶ O vtinam ego scirē de ista que est calida in tertio gradu vnam que esset frigida in primo ad quē gradum reducerēt. Si dicerēt qđ reducat ad scđm graduz. Respōde. ergo calida in primo: ꝛ frida in prio reducēt calidā in tertio ad vnū gradū: ꝛ hoc est vanū. Et si dixerint qđ frigida in primo gradu reducet calidā in tertio ad calidā in prio. ergo respondem⁹ qđ frigida in scđo reducet calidā ī tertio ad tēperatā. ꝛ hoc est ita ī possibile sicut aliud: ꝛ iste error ꝓuenit a priuatione scientie. Et posuit hunc errorē hō qui dicit alkindus: quia ipse fecit vnā cōpilationē tractatuū: ꝛ in illis credidit dare cognosci naturā medicinarū cōpositarū. Et voluit hoc demonstrare per partē alaachi vel algorismi: ꝛ musice: sicut fecit ille qui speculatur res per accidens. Et dicit qđ cōpositio quatuor graduum medicinarū est cōpositio duplex: ita ꝙ quartus grad⁹ deueniet quadruplicat⁹. propterea: qꝛ ponit primuz gradū duplū temperantie: ꝛ secūdum dupluz: ꝛ primū ꝛ tertiū duplum secūdi: ꝛ quartū duplū tertij. Et erat ei sufficiens dicere qđ secūdus esset duplū primi ꝛ tertius triplum ꝛ quartus quadruplū. Et sic intellexerūt medici in ordine graduum ad hoc vt essent equales: qꝛ caliditatē sensibilē corpori posuerūt in primo gradu, ꝛ ab hac deuenerūt a medicina que est remota ab illa: tātum quantum fuit remota illa a temperata: ꝛ posuerunt illam in secundo gradu. Et istud sine dubio est dupluz primi. Et post hunc deuenerunt a medicina q̄ est remota a secunda tantū quātum est remota secunda a pria: ꝛ hanc posuerunt in tertio gradu. quia triplicata est: ꝛ sic fecerūt in quarto gradu: sed ꝑm Alexādrū est necesse vt ponāt scđm gradum in excessu super primū

duplum excessus quam hz primus super temperatū: ⁊ tertius super secunduz duplū excessus quem habet secūdus super primum: ergo medicine que erunt in tertio gradu caliditatis necessario interficient: et magis q̄ erūt in quarto. Et quō possunt tolerare corpora medicinas q̄ sunt i. xvj. gradu. Et adhuc ponamus ꝙ ita sit latitudo quarti ad tertium non est proportionalis latitudini secundi ad tēperātiā: ⁊ tales latitudines deberent poni in gradu Et similiter latitudo que est a secūdo ad tertiū: et secundū illos ordines graduū nō sunt equales. Et nō posset esse maior error in hac arte q̄ꝫ iste: ideo quia res in q̄ intelleximus in primis conseruare ordinem excessuum virtutis vnius super alteram esset occulta nobis: nec ipsam cognoscere mus. Et error alchindi fuit quādo posuit rem que est in primo gradu duplam tēperata in qualitate calida aut frigida: et hec fuit causa: quia secutus fuit cōparationem dupli. Et est dicendum quod illud quod intellexit Galenus in primo gradu est ꝙ habet excessum super temperamento in vna ꝑte vltra ipsum: et secundum hoc quando componetur compositio dupli in excessum graduum nō erit necessariuz ꝙ medicina que est in q̄rto gradu sit dupla super medicinam que est temperata sexdecim duplis vicibus. Et quod dictum Galeni significat hoc quando dixi: ⁊ mea intentio est in primo gradu: illa res q̄ manifestatur sensui et permutatione corporis: quia esset intentio Galeni quod primus gradus esset duplum temperati: permutatio que manifestatur in corpore a medicina non esset principium permutationis. Et cōtemplare bene hec verba si sunt veracia: ⁊ non consequeris consuetudinem populorum qui sequūtur consuetudines medicoꝝ nouorum. Hucusq̄ diximꝰ p̄parationes quibꝰ hō pōt cognoscere naturā medicinarū cōpositarū ⁊ cōponere eas per viā cognitionis primarū virtutū: qua etiam scd̄as ⁊ tertias gradauimus ꝙ non fecerunt alij medici: et est querendum.

Gal.

¶ Cap̄. lix. Qd̄ est de cognitione medicinarum compositarum ꝑ experientiam.

Postquam compositio medicinarū est inuenta secundum rationē: virtus prima secunda ⁊ tertia medicine cōposite scitur secūdum rationem. Querimus si experientia habet aliquā inuentionem in virtutibus medicinarum compositaruz: sicut hz in virtutibus medicinarum simplicium. Et dicimꝰ ꝙ prime virtutes secunde ⁊ tertie non indigent experientia in composito: eo ꝙ sunt inuēte ratione demōstratiua. Sed si possibile est in medicina composita facere aliquam proprietatem: ꝓpter commixtionez in hoc habet experiētia magnam inuentionem: propterea quia quedaz proprietas est que habet conuenientiam cum compositione medicine: et quedam non: et illa que non habet conuenientiam inuenitur in maiori parte in complexione naturali non artificiali: quāuis non sit remotum inuenire proprietates in medicinis: qua-

Qō

Rñ

rũ cõplexio facta fuit tpe longo: propterea qꝛ cõplexio magis est in illis cõfirmata. Et ideo dicit hõ quẽ tu scis ꝙ maior ꝑs opationis tyriace prouenit a ꝓprietate cõsequente totã substãtiã: ⁊ dicit ꝙ nos nõ debem⁹ mutare aliq̃d ex receptiõe quã facit andromachus. Sed nolo ei credere: sed volo addere ad tyriacam multas medicinas: que nõ erãt note illo tpe: ⁊ de vnaquaqꝫ faciam probationẽ: quare ipsam addidero sicut est lignũ aloes ⁊ ambra et gariofili. Et postq̃ bñ declarauim⁹ preparationes cõpositionis: loquẽdũ erit de manifestioribus medicinis cõpositis: ⁊ ponenda est cã illarũ compositionũ: ⁊ hoc faciem⁹ in libro futuro. Et quãuis hoc nõ sit nobis multũ necessariũ: nascit tñ inde aliqua ꝑfectio: ⁊ quẽadmodũ musici qñ dederint pricipia vocũ ⁊ tonorũ: ⁊ species cõpositionis illoꝝ: loquũtur postea de instrumẽtis musice magis manifestis: ad hoc vt eorũ scientia sit magis manifesta: ita ⁊ nos faciemus. Et deus nobis consentiat peruenire ad perfectionem vltimã: que beatitudo sempiterna appellatur.

¶ Explicit liber quint⁹ qui fuit de cibis et medicinis.

¶ Incipit liber sextus qui est de regimine sanitatis. ⁊ est continens capitula decẽ ⁊ octo.

¶ Cap̃.j. Quod est de fine artis medicine.

Scias qd̃ finis penes philosophuꝫ d̃r trib⁹ modis. Unus est ad quẽ res necessario tẽdit: ⁊ hoc absolute d̃r finis. Scd̃s est sicut forma dicit esse finis materie: ⁊ hic appellatur finis ꝑfectionis entis inseparabilis. Terti⁹ est vt eo existẽte stãt res per ipsum ordinate. Et hic finis causarũ appellat: sicut d̃r exẽplariter ꝙ serra est finis valorũ que per eã fiũt. Et finis artis medicine veraciter in primo mõ ⁊ tertio d̃r. in scd̃o v̄o largo d̃r mõ. Sꝫ hec ꝑticula quã incipim⁹ mõ est nobilior duorũ finiũ q̃ iterũ in hac arte req̃runtur. Et hec adhuc in duas diuidit partes vna est qualr sanitas dꝫ cõseruari: scd̃a est qualiter remoueãtur preparatões que inducũt in corporib⁹ egritudines futuras: ⁊ hec est pars media ĩter cõseruationẽ sanitatis. ⁊ egritudinis remotionẽ. Et scias ꝙ hac sententia non valẽt nostra corpora tueri: nisi a corruptiõe que eis per accidens fit. Et hoc plurimuꝫ accidit propter superfluitates ciboruꝫ que in nostris corporibus aggregãtur: qd̃ est: quia manifestum est ꝙ nõ. al. si quolibet regimine: aut cibo quilibet hõ vtatur: corpus sanũ remanebit semꝑ. Et hoc est vnuꝫ electuariũ qd̃ in hac reperit arte et si hoc nõ esset hec ars sufficiẽs nõ diceret. Et iccirco bene diffiniuit ille qui ipsam ingressam diffiniuit. Dicens ꝙ medicina est ars operatrix: que inuẽta est experimento: et ratione cõseruans quidem sanitatem: ⁊ remouens egritudinem. ⁊ hec est veracior diffinitio que in aliquo libro alicuius auctoris sit inuenta. Et quamuis diffinitio Gal. sit completa: non tamẽ est declarata: ⁊ est quasi diminuta: quia ille non manifestauit ex Gal.

quo genere esset: qꝛ omnes artes ministrantes que super naturā dominant̄: aut que ipsam manifestant tribus sunt modis: aut erūt sicut supersistētes absolute qui formā vel materiā nō faciūt sed precipiūt: aut efficiētes absolute qui non precipiunt sed faciūt formā in materia existente p̄parata: aut sunt medij: hoc est vt sint in parte efficiētes: ⁊ in ꝑte supersistētes efficiētes in eo ꝙ faciūt formā: supersistētes in eo ꝙ manifestāt materiā: ⁊ p̄cipiūt super illā. Exēplū hoꝝ triū. primus est patronus qui regit nauim: ⁊ magister qui lignamina incidit: et nauim facit. ⁊ secūdus est et tertius qui construit ipsam: ⁊ ordinat: et precipit. Et hec verba optime declaraui mō in cōmēto super secūdo physicorū. Et scias ꝙ ars medicine est de genere earū que sunt efficientes absolute: qđ est: qꝛ dat formā qua cōplent̄ nostre operatiōes naturales. materia existēte p̄parata: ⁊ hec formā dare nō pōt nisi ꝑm aptitudinem materie: aut nature: ⁊ hic est finis quesitus q̄ est ad vocandū artē vt plurimū loco cōuenibili suo subiecto. Et hic assimilat̄ regimēto Gal. quo regi hꝫ hō, tēperate cōplexiōis: quo hō peruenit ad finē naturalē sue vite: ⁊ ad sanitatē peruenit naturalē que propter dominationē sit frigiditatis ⁊ siccitatis sup mēbra principalia. Sed hec ars nō dꝫ hūc finē trāsire: ꝙ si hunc finē doceret trāsire possibile esset hoibus viuere semp: ⁊ huiꝰ impossibilitas est manifesta. Et cā que ꝓhibet vt hec ars circa suū subiectū sanabilē finē non cōsequatur est similis cause. quare etiā alie artes circa sua subiecta aliqñ finē laudabilem non habent: sicut in regimine exercitantiū et transferentium: ⁊ agriculture. Et Rasis assignat causam in vno librorū suorū ⁊ est ꝙ iste res supradicie multis indigent medijs adhunc finez: quē nobis impossibile dare existit. ⁊ bene dixit: tamen dictum ipsius fuit diminutū: ⁊ indiget additiōe vt melius declaretur. Et est hoc verū ꝙ hec ars aliqñ deficit in indiuiduis ꝓpter materiales preparatiōes que sunt in ipsis: qđ est: qꝛ nō est impossibile: vt sint duo hoīes vnꝰ eiusdē tēperate cōplexionis equaliter: ⁊ vtent̄ vno regimine: et vnꝰ istorū deueniet ad meliorē finē quem consequi poterit per ipsiꝰ naturam. in alio vero in eodem regimine existēte mali generabunt̄ humores qui mortē inducēt. Et causa huius est: qꝛ in eiꝰ cōplexione est mala preparatio fixa que est causa vt in ipso hec malitia generet̄: q̄uis hāc preparationē ignoremus. Et causa huius ignorantie est: quia in naturis tot sunt preparationes fixe: vt eas per signa cognoscere nequeamus: et hoc accidit propter preparationum infinitatē: sicut ī naturali philosophia est declaratum: quia ibi dicitur. qđ quelibet materia habet accidentia propria et fixa in ipsa sine accidentibꝰ que manant a forma. Et hec accidentia q̄ sunt in materia sunt cāe multitudinis varietatum que in naturis indiuiduorū inueniuntur quēadmodum accidentia propria forme sunt cause multitudinis varietatum que in moralitatibꝰ indiuiduorum hominum cognoscūtur. Et totum hoc est: quia in

Exemplum.

Ra

homine

homine multe species indiuiduorū vel cōpositionū inueniūtur: quia est vltimū compositū: ⁊ ob hoc prouenit occultatio varietatis proprietatū que in naturis et moralitatibus indiuiduorum inueniūtur: quānis in sensibilibus particularib⁹ indiuiduoꝝ manifestis quo ad nos cōmunicēt. Ecce aliquantulū egressi sum⁹ ordinē libri nostri: nō tñ propter hoc minus sequetur iuuamentum: qz hic remouimus vnum dubiū qđ multi sapiētes scire affectāt. Deinceps ad nostrū reuertemur propositū. Et dicemus q̄ illi qui dicūt q̄ illi qui regūtur ſm q̄ G. dicit in regimine sanitatis: penitus ad bonum finem terminantur: nesciūt qūo cognoscit finis huius artis a parte suoꝝ passiuorū. Et isti vīā medicorū ignorātiū sequunt. Sicut illi qui dicūt q̄ dies hoīm sunt numerati: qz non est impossibile vt homo tēperate cōplexiōis bono regimine regatur: ⁊ propter hoc diuti⁹ non viuet alio qui malo regimine potietur. Tamen hoc rarissime accidit ⁊ ab accidenti remoto hanc artē incorruptionē non adducet: nec ipsius nobilitatez aliquo modo prosternit: qz hoc accidēs propter sui raritatē fere annihilatur. Et qui appropriat egritudines rebus volūtarijs ⁊ rebus extrinsecis solū ipsas appropriat medietati suarū causarū: ⁊ etiā minori parti: quod est: qz gradus harū rerum nō est nisi gradus causarū efficientiū solum. Sed qz iste cause manifestius cernuntur: ⁊ medici quasi oēs egritudines ipsis adaptāt. Et si aliq̄ accidat egritudo quā nō precesserint he cause dicunt q̄ hec a diuina voluntate procedat. Et qz hec verba vulgarib⁹ placēt nolumus ea vituperare. Et postq̄ sufficienter locuti sumus de iuuamēto huius artis: deinceps volum⁹ loqui de causis que nobis per accidens corruptionē adducunt. quibus repugnare possumus per hāc artē: ⁊ solū sunt cause efficientes. Sed istarum quedā tales sunt q̄ ipsarum custodiendi modus per se manifeste pz: sicut combustio: incisio: percussio et similia: qz ab istis vtplurimuz possum⁹ abstinere. Sed de illis que de necessitate nos immutāt ⁊ sine nostro velle de his est dicendū. Et dicimus q̄ cause que accidē taliter corrūpūt sunt aeris permutatio: ⁊ inconueniens exercitiū: sicut artium laboriosaruz ⁊ cibi ⁊ pot⁹: ⁊ accidētia aie: ⁊ vltra oia q̄ adducunt malā cōplexionē materialē vel nō materialez. Et qz ab his p dictā cauere possum⁹ aut mediū eorū tenēdo sicut in cōseruatiōe sanitatis medium reperit. Ob hoc dicim⁹ q̄ impossibile est sanitatē aliquo mō cōseruari nisi per cibos temperati chimi ⁊ q̄ntitatis et scōm tēpus receptos ⁊ per motū ⁊ q̄tē ⁊ per superfluitatum euacuationē ⁊ per aptū aerē cū accidentium remotiōe que ad malā cōplexionē aduenium. Et melior modus ciboꝝ est vt comedatur ſm modū medicinalē. Et scias q̄ superfluitates per moduz fricationis exercitij: balnei: ⁊ medicine euacuantur. Que oīa ingrediuntur in genere differētie preseruatiue ab egritudinibus futuris. Et quamuis hoc mirabile videatur: incipiamus a fricationis specie: et ipsius inua-

menta dicemus. Et de specieb⁹ exercitij ꝛ eius iuuamētis ꝛ aliorū. Et postea reuertemur ꝛ dicemus quatrvnaquecꝫ maneries cōplexionū debeat cōseruari. Et satis in eo qđ preterijt de ⁊tutibus ciboꝝ sum⁹ locuti. Sed in hoc libro dicem⁹ qualiter cū eis debem⁹ vti: et qualiter cū eis dz sanitas ꝓseruari. ¶Et similiter etiam de virtutibus medicinarū summus locuti. Et deinceps dicemus qualiter cum ipsis sanitas debeat effici et conseruari.

¶Cap. ij. Qđ est de exercitio et modis eius.

ET ab exercitio incipiemus et dicemus q exercitium est vīr mēbroꝝ motus aliqua volūtate: et hoc fit ꝓprie in mēbris motūvolūtariū habētibus: ꝛ scđario in mēbris aialibus habētibus motū: sicut sunt vene ꝛ instrumēta nutrimenti. ¶Et q exercitiū est mēbrorum motus. ergo exercitiū quoddaz est ꝓpriū: qđdā est cōe. Cōe quidē est illud qđ totū ꝓtinet corp⁹ ꝛ iste est mot⁹ vīs abstractiōis. cui oia cōicant aialia. Et exercitiū propriū est qđ certis appropriat mēbris: quēadmodū vox. q exercitiū est pulmōis: ꝛ sedere ꝛ super pedes stare est dorsi exercitiū. ¶Et docetur in motu mēbrorum nouiter quod exercitiū sit propriū oī mēbro. Hec est diuisio que fit a parte mēbrorum. Sed alia fit diuisio exercitij i eo q exercitiū est: q̄ est. q̄ quoddaz est exercitiū forte: ꝛ quoddā debile: ꝛ quoddā est tēperatū. Forte ⁊ debile quoddā aduenit propter abstractionē illius q̄ solū sua mēbra fatigat: ꝛ i hoc ingredit exercitiū velox et tardū. Et aliqñ ex repugnātia: q̄ inter ipm ꝛ aliū motorē fit: vt vn⁹ premat ab alio: aut sicut esset in eleuatiōe magni pōderis lapidet: et in hoc exercitio velocitas vel tarditas nō intrat. Et aliqñ in vno exercitio velocitas ꝛ fortitudo coniungunt sicut in iocantibus cum spatis. Et iuuamentū exercitij tēperative est. q̄ spūm intrinsecum augmētat: ꝛ superfluitates mēbroꝝ nutrimēti expellit aut resoluit: ꝛ subam mēbroꝝ mollificat. Et ideo in oib⁹ alijs reb⁹ corpis est magis inuantium: qđ est. q̄ calor ꝛ spūs augmētati per ipsuz sunt sīles naturali calori extrinseco. Sed calor augmētat⁹ ab alijs extrinsecis reb⁹: quēadmodū per medicinas aut per alias res q̄ calefaciūt actu: sicut calor p accidēs. ¶Et qñ fit exercitiū post digōnē iuuamenta facit supradicta. Sed si ante digestionē inchoet et fiat: credēduz est vt mēbra trahāt ad se cibū indigestum: et q iste motus ledet retētiuā mēbrorum virtutē: ꝛ expellit cib⁹ indigestus. Et vīr opatio ⁊tutis digestiue nō cōplet nisi per quietē sicut opatio expulsiue non nisi motu completur. Et iccirco hoc qđ dictum est tempus exercitio attribuimus. Et huiꝰ tēporis signum est qñ vrina colorata est colore citrino vel subcitrino. Quātitas vero exercitij est quousqꝫ homo sudare incipiat: et anhelitus augeatur: et color corporis incipiat rubificari ꝛ vene ingrossari: et quando ad hunc peruenerit terminum: tunc debet sedari. quod est: q̄ forte exercitium corpus nimis euacuat: ꝛ debilitatē iducit: ꝛ hoc manife-

Diuisio.

statur in fortī exercitio exercitā-
tis. Exercitiū vere debile quod
euacuandū est nō euacuat: nec
p ipm pōt cōsumi qđ ab ipso est
dissolutū. Sed tēperatū ꝓportio
nabiliter dissoluit ꝛ consumit: et
ob hoc subaz membroꝝ augmē
tat: corpus impinguat. Et vni-
uersaliter tēperatū exercitiū con
seruāde sanitatis mirabilis cau
sa existit. Et malitia que ꝓpter
priuationē exercitij accidit i car
ceratis manifestatur: qz illoꝝ fa
cies cazetice fiūt: ꝛ eoꝝ color est
impurus: ꝛ oēs ipsi⁹ opationes
sunt lese: ꝛ hoc nō solū hoi a cci-
dit: verūetiam alijs aialib⁹ calcā
tibus cōtingit: sicut volucribus
in cauernis detentis: ꝛ hoc suffi
ciat de exercitio.

¶ Cap. iij. Quod est de fricatio-
ne ꝛ modis eius.

FRicatio fit hz inuen-
tionē in supfluitatuz
euacuatione tertie di
gōnis. Et illi⁹ spēs sim
plices sunt sex. vcz tres fz q̄ptita
tē. ꝛ tres fm q̄litatē fm q̄litatē vt
sit aspa lenis aut tēperata: aut si
vis dicere fortis debilis aut me
dia. fm ꝙo quātitatem vt multa
pauca aut media. Sed operatio
fortis in corporib⁹ est obturatio
poroꝝ ꝛ durities coꝝ. Sz de-
bilis opatio est poroꝝ apertio: ꝛ
mollicies coꝝ. Et opatio me
dia inter has duas mediū obti-
net. Opatio ꝙo multa est cā ma
cie corporis: et tēperate opatio
est tēperate carnem augmenta-
re. Sed pauca in augmēto opa
tionē nō hz: nisi qz aliquātuluz
calefacit. ¶ Iste sunt opationes
specierū fricationis simpliciū: ꝛ
p sciētiā simpliciū scientiā cōpo
sitarū cognoscem⁹. ¶ Tpa vero
fricationi cōuenientia sunt ea-
dem cum temporibus exercitij.
Et ego in eo qđ futurum est spe
cies exercitij cum speciebus fri-
cationis ordinabo.

¶ Cap. iiij. Qđ est de iuuamen-
tis balnei.

ET qz balneū est vnū ex
his sitr que supfluita-
tes euacuāt: debemus
loqui de vtilibus par
tium balnei. ¶ Et dicim⁹ q balneum in nobis diuersas imprimit opatiōes primas. vcz scōas et tertias. Mā ipm humectat et exiccat: infrigidat ꝛ calefacit superfluitates q̄ sunt in poris: et sub cute euacuat: ꝛ aliqñ opilat: ventositatē dissolnit inflationē remouet: ꝛ corpora nutrimento ꝓparat: ꝛ aliqñ cōmouet appetitum: ꝛ materiā de vno membro ad aliud spargit: ꝛ humores fluxibiles facit: ꝛ etiā dolores mitigat: ꝛ aliqñ ipsos remouet. ¶ Et harū cōtrarietatū causa vna ex tribus rebus existit. Una est diuersitas partiū balnei. Alia est diuersitas corporum patientiū. Tertia est diuersitas more i balneo. Partes vero balnei sunt aq̄ frigida: calida: domus balnei: ꝛ aer ipsius: et iste eedem habent gradus qđ est: qz aqua calida inter calidū ꝛ frigidū tēperata corpus refrigerat ꝛ humectat: ꝛ paucam dissolutionem operatur: et in hac pauca dissolutiōe absterget sordiciem que in cuti retinetur: ꝛ aer qui naturaz hui⁹ aque retinet ad paucum sudorem corpus inducit: ꝓpter qnē euacuātur a corpore superfluitates subtiles. ¶ Et hec est natura prime domus: ꝛ quamuis aer humidior sit aqua sicut alibi declaratum est: tamen non humectat corpus sicut aqua: eo q non ap-

De balneis.

plicatur corpori sicut aqua: immo desiccat corpora: ꝛ ꝑm ꝙ calidior est plꝰ desiccat. ¶ Aqua vo et aer calidissima calefaciūt corpora: ꝛ aliqñ desiccant: ꝛ superfluitates euacuant: ꝛ has superfluitates euacuādo vētositates dissolvunt: ꝛ aer cū his desiccat quēadmodū dcm̄ est. ¶ Et he actiones nō fiunt nisi in corporibus mūdis: sed in corporibꝰ superfluitatibꝰ plenis poros cutis opilat qō est: qz ꝓpter malitiā superfluitatū ꝛ multitudinem pori clauduntur: ꝛ ob hoc superfluitates egredi nō possunt: ꝛ tūc fiunt patienti opilationes: et discurrūt humores: ꝛ monetur de vno membro ad aliud membrū. Et ꝓpter ea nō est vtile balneū habentibꝰ repletionem corporis autvnius mēbri. Tertia cā mediana i his rebus adhuc fortior existit. ¶ Et balneū dolores nō remouet: nisi illos qui sunt aspersione materie causati. sicut apata ꝛ hisilia Et infrigidatio ex balneo aliqñ fit ꝑ se: aliqñ ꝑ accidens. Sed q̄ per accñs̄ est cū balneum poros aperit: ꝛ cū superfluitatibus calorem ꝛ spm̄ euacuat: ꝛ q̄ ꝑ se infrigidatio fit ipsa ꝓpter aquā frigidam q̄ in balneo est frigiditatem opatur. Et apponit aqua corpori vt caliditatē calide aque reprimat: ꝛ mollificationē membroꝝ rectificet: ꝛ calorem naturalez corripiat ꝑm modū correctionis fabroꝝ ꝛ coquoꝝ: q̄ vtuntur frigiditate in fine ꝓpter intētionez suā. ¶ Sed scias ꝙ nō debemus cuz aqua frigida balneare nisi post superfluitatū euacuationez. ¶ Et scias ꝙ oēs partes balnei in corporibus puris bonas actiones operant vna alteri nō resiltēte: qz dissolvūt superfluitates: ꝛ euacuāt sine lesione ꝝtutū: et mēbra mollificant sine neruoꝝ relaxatione: ꝛ humectāt sine calefactione: ꝛ sine oppilatione refrigerant absq; inuiscatione. Et hec omnia non nisi cū partibꝰ calidi ꝛ frigidi cōplent: et si aliquid in eis dāni percipitur istud est in corporibꝰ impuris: quia in puris nullum damnum euenire potest.

Aqua Aer.

¶ Cap̄. v. Quod est de operationibus somni ꝛ vigilie.

De somni ꝛ vigilie

OPerationes somni in corporibus sunt digestio ꝛ humectatio. Et vigilie opatiōes sunt dissolutioꝝ ꝙsumptio ꝛ attractio caloris intrinseci ad partes extrinsecas. Et causas somni ꝛ vigilie dixi ꝑm modū phie in his que precesserunt. Sed qñ superfluit somnus calorem extinguit naturalem: ꝛ corpus inducit ad tumidā dispositionem. Et qñ vigilie exuberant corpꝰ desiccant: et calorem dissoluūt naturalē: et calorem accidentalem incēdūt. Sufficit illud quod dixim̄us de rebus: quarum memoria precedere debeat.

¶ Cap̄. vj. Quod est de regimine corporum: et primo corporis temperati.

DEinceps narrandum est de cōseruatione sanitatis vniuscuiusq; ir. cōplexionum. Et videtur nobis vt a temperata inciamus. Et dicamꝰ ꝙ in nulla q̄si nō est necesse nisi arbitrari tēperamentū ciboꝝ exercitioꝝ: fricationū balneoꝝ somni ꝛ vigiliarū ꝛ accidētiū anime ꝛ circūstantiarū: vel aereꝝ tēperatū. Et hoc in corpore opatio appellatur ꝑ modum doctrine et opationis.

Et hic errauerũt illi qui nõ credebãt artem medicine in cõseruatiõe sanitatis cõplexionis tẽperate habere ingressum: eo ꝙ credebãt ipsam esse opationem soluz in parte curatiua. Et vere pars curatiua in cõplexione tẽperata necessaria nõ est: ⁊ si casu cõtingeret: raro tñ esset. ¶ Et q̃uis dicat Gal. ꝙ in cõseruatiõe sanitatis optime cõplexiõis medicinalib⁹ nõ indigeam⁹: tñ in cõseruatione eiusdẽ in lõgo tpe post natiuitatẽ indiuidui talis: ea que ſm ip̃m necessaria sunt. vcz exercitiũ balneũ: ⁊ alia sil̃ia difficillima esse vident̃: et etiam apud illũ qui opinatur ꝙ finis hoĩs sit sanitas ꝓpter sollicitudinem tpalium gerendoꝝ: et penes istuz hoc difficile esse videt̃: quãto magis erit difficile penes illũ q̃ opinat̃ ꝙ hoĩs sanitas est ipsius finis ꝓpter anime perfectionẽ: aut vt aliquã insensibilẽ beatitudinẽ cõsequat̃: tñ hoc certũ nõ est nisi penes paucos. Sz multi opinant̃: nõ tñ sunt ex hoc certi: nec curare videntur ꝓpter victoriã ptis materialis. ¶ Sed q̃uis hoc regimẽ difficile inueniat̃: tñ volumus ab eo separari qm̃ de eo breuiter loquemur. qꝛ Auicẽ. multũ de hoc dixit: ⁊ sufficienter determinauit. ¶ Dicim⁹ ꝙ gal. sentire videt̃ in regimine cõplexionis tẽperate qñ indiuidua nascũtur: vt sal tritũ super corpus eoꝝ spargat̃: vt eoꝝ corpora ꝓpter extrinsecus adueniẽtia indurentur. ¶ Sed qd̃ mihi meli⁹ videt̃ est ꝙ super eoꝝ corpora ponatur res nõ mordicatiua sicut oleum de glãdib⁹: sicut dicit Auenzoar: ⁊ q̃si eãdem opationẽ facit quã Gal. dicit facere salem: ⁊ etiã melius: qꝛ mordicationem non hz. Et p̃cipit vt alio nõ cibentur nisi lacte. donec ei⁹ dentes oriantur: qꝛ dictũ est qd̃ necesse est cibũ esse sil̃em cibato et natura lactis nature pueri est sil̃is: ⁊ etiã quia iste est cib⁹ quẽ eidem natura preparauit. ¶ Et post dentiũ ortuz p̃cipit vt grossiori cibo vtantur ⁊ humido. Tñ vt nutrix a malis abstineat cibis ⁊ vt exercitio vtatur temperato: ⁊ a coitu elongetur: qꝛ coit⁹ sanguinem ꝓuocat menstruũ: ⁊ saporem ⁊ odorem lactis ꝑmutat: ⁊ vt om̃i die in aqua tepida balneetur: ⁊ in aere temperato: vt horripilatio tpe balnei nõ adueniat. Et Gal. sentit: vt hoc in domo balnei fiat: ⁊ ego dico ꝙ si aer est tẽperatus nõ opz vt hoc in caxa balnei fiat: ⁊ nõ balneetur nisi cũ venter a lacte vacuus existit ad hoc vt cibus ad membra indigestus non attrahatur. Et fiat post longũ somnum: et cune motus loco exercitij existit et a reb⁹ eis terrorem ⁊ tristitiaz inferentib⁹ cõseruentur: vt eorũ nature ad pigritiam nõ conuertantur. ¶ Et vt calor ipsorũ naturalis in ipsis nõ suffocetur: et dulces cantus: ⁊ dulces soni: et omnia que ipsos letificant sunt cõgrua: vt eoꝝ naturalis calor accrescat: et ipsorum animales virtutes ꝯfortentur. Et similiter indigent pulchris formis et figuris. Et maior lesionum pars que pueris accidit est: aut ꝓpter calorem aut frigus aut terrorẽ aut alia extrinseca: et hoc modo pueri regi debent donec deambulare ceperint: hoc est vsqꝫ ad annum tertium. ¶ Et abinde exercitio omni die vtantur: et post exercitiuz fricatione: ⁊ post ipsam balneo. Et plus debent

Gal.

cibari cibo in quantitate ⁊ qualitate tẽperato. Et iterũ cũ cibari voluerint ista eadẽ sibi ordinẽtur. Exercitium tñ eoꝝ excessum non dz habere: vt ꝑ ipm eoꝝ corpora nõ desiccẽtur: ⁊ ne per hoc eis augmentũ ꝓhibeat: ⁊ in aq̃ frigida balneari non debent: qꝛ aqua frigida cremẽto resistit. Et hoc regimẽ trib⁹ septimanis annoꝝ seruet. Et scias q̃ vinũ ⁊ ceruisia sunt mala: qꝛ eoꝝ capita replent: ⁊ malo calore calefaciunt eos: ⁊ mentem: ipsoꝝ perturbãt. In tpe v̄o iuuentutis bonũ eis et vtile existit: eo q̃ tũc in eis due colere manifestãtur. vcz rubea ⁊ nigra: vna ꝑ naturam: alia v̄o ꝑ accñs: ⁊ vinuz atq; ceruisia istis duab⁹ resistũt coleris: ⁊ eas a corpore expellũt: melencolie vero a tota specie resistũt. Sed coleraz rubeam ꝑ vrinã educũt: ⁊ membra humectãt: in quib⁹ siccitas superuenit. ¶ Uniuersaliter cibi iuuenũ subtiles esse nõ debent. Et ex melioribꝰ carnibus quas comedere debẽt vel possunt sunt carnes perdicũ cũ medulla panis p̄parate. Et ab herbis oĩb⁹ ⁊ fructibus humidis abstinere debent: ⁊ videt mihi q̃ hoĩestalis cõplexionis ⁊ qui tali regimẽto reguntur sunt parati physicam scientiã recipere per naturam: ⁊ vnã ex tribus perfectionib⁹ q̃s dixit Alexãder necessarias esse pho videntur habere: post vero tres septimanas eodem regimine regãtur. Sed post digestionẽ panis exuãtur: ⁊ cũ oleo fricent dulci: ⁊ fricatio sit mollis ⁊ lenta vt duriciem nõ opet: ⁊ hec fricatio est necessaria vt corp⁹ bono exercitio p̄paretur. Et si ante fricationem exercitiũ inchoarent: possibile esset vt ex hoc pori opilarentur ꝓpter superfluitates q̃ exitum p̄pararent. ¶ Et oleum oliue calidũ necessariũ est: qꝛ duriciem remollit ⁊ superfluitates dissoluit. ¶ Mandilia mollia esse debent: ne cõtagio carni vllaz lesionem possint inferre. Et fricatio quidẽ a superiori debet ad inferius ⁊ ab inferiori ad supeperius: et ex latere ad latus: ⁊ ex transuerso ad transuersum. Et hoc agendo ab omni parte pori aperiuntur. Et aer in quo pannos exuet debet esse similis aeri veris: ad hoc vt superfluitatum euacuationes mensurate efficiantur: quod est: quia frigidus aer euacuationi resistit: et calidus superfluam operationem operatur. Et ideo temperatus aer ab omnibus vel a pluribus postulatur. Et post fricationem supradictaz debet aggredi exercitium mediocre inter debile et forte: ⁊ velox ⁊ tardum: quemadmodum est ludus parue balle. sicut dicit Gal. in libro quem de balla composuit: quod est: quia ludus grosse balle qui cuz pedibus perficitur non laudatur: qꝛ fortis est et efficitur cum timore. Et hoc exercitium perseuerare donec debet anhelitus eleuetur: et corpus rorari incipiat: et tumor ipsius diminui incipiat. ¶ Item dicit Gale. quod hec quantitas exercitij ab exercitantibus non cognoscitur nisi secũdo aut tertio die: ita quod errore cognito ab ipso consentit corrigere si exercitium superfluum fuerit vna die sequenti diminuetur. Post hec vero anhelitus retineatur secũdum quod possibile est: quod est: qꝛ retinẽdo anhelitum naturalis calor fortificatur: ⁊ poros aperit: et per eosdez

Alex.

Gal.

supfluitates expellit:quēadmodū illi faciunt qui foramina dilatare intendūt:qꝛ exufflādo foramē apiť:et dꝫ constrictio esse cū extensione musculi pectoris ac dyafragmatis. Sed extensio musculi ventris parua dꝫ esse: qđ est:qꝛ per hāc extensionē supfluitates pectoris et pulmonis ad mēbra nutritiua expellunť: ⁊ propter extensionē musculi vētris superfluitates que in ipsis sunt:⁊ q̄ ab illis transmisse sunt inferius expellunť:⁊ q̄ hꝫ diafragma debile a constrictiōe anhelitꝰ penitꝰ abstineat:qꝛ tunc supfluitates ad cerebrū mitterētur:sicut videmus ī sufflātibus in instrumentis:qꝛ ipsorū vene inflantur in facie;et ipse facies rubedinē adipiscunť:⁊ hoc accidit propter humorum et spirituum ascēsuꝫ ad caput. Hoc facto fricatio fieri dꝫ que eldalich diciť. Et hec fricatio multa debet esse:⁊ ad asperitatem declinans propter duas intentiōes. Una est vt superfluitates subcutanee emundentur que ab exercitio sunt transmisse: et alia est vt corpus solidetur:et vapores boni retineantur vt ab his que ab exercitio accidunt:non alterenť. Iste q̄dē operationes q̄ circa corpꝰ exercētur interpolationē reqrūt et quietē. Sꝫ fricatio siľ ac velociter fieri dꝫ sicut dicit Gal. qꝛ si totum corpus mandilibus siľ ⁊ semel fricari posset vtilius esset vt superfluitates simul et semel a corpore exalarēt: et hec fricatio vt dictum est cuꝫ oleo dulci debet fieri. ¶ Iuuenes autem qui hanc habent cōplexionem quādo peruenerint ad quartaꝫ septimanam annorum ī aqua frigida balneari debent propter solidationē raritatis in eorum membris ab exercitio derelicte: vt calor propter exercitiū sparsus aggregetur:et ad suū ꝓpriū tenorē reuertatur operatiōes suas integre adimplendo:⁊ eodeꝫ modo hic aqua queritur frigida quēadmodum in exeuntibus a balneo postulatur:aqua vero ista nimiā frigiditatē nō habeat:nec etiaꝫ in ip̄a temperātia adesse dꝫ quod est:qꝛ frigida vt nix membra ledit:⁊ remisse frigida nostrā intentionem nō habet:⁊ hec balneatio subita dꝫ esse. Sed ī balneatione vel ablutione capitis aqua frigida indigemus speculatione. Et qñ Gal. fuit de ea locutꝰ nō posuit sufficiētes ꝯditiōes:nec đ ea ego dubito:nisi qꝛ caput est membrum frigidū per naturam:et in summa vtrū debeat balneari aut non: dico quod nō. Et post hec omnia cibari debet laudabili cibo sicut carnibus galline:⁊ pane perfecto vt dictū est p̄parato:⁊ carnibus edinis:⁊ ānualis agni ⁊ vituli lactētis. ¶ Hora v̄o cibandi erit cū oēs digōnes fuerit celebrate. Et ſm sniaꝫ dicētꝫ ꝙ hō bis ī die cibeť:erit necessariū:vt bis exerciteť ⁊ bis balneeť. ⁊ G. dicit ꝙ q̄dā medici dicūt ꝙ hec debēt ter ī die celebrari:⁊ hoc eidē placeť vr̄ đ q̄ nō modicū āmiror:qđ ē:qꝛ si hoc fiat ter:⁊ hore cibi ťtiā sectionē habebūt:ꝙ ē: qꝛ cū corpꝰ iuuenis hoc regimine vtētis sit fortis nature:⁊ bōe digōnis nō īdiget vt ipsiꝰ cibꝰ tertia digōne diuidať:⁊ hec ꝑtitio nō cōuenit nisi senibꝰ ⁊ debilibꝰ nā:vt ideꝫ ipse Gal. refert. Et si aliq̄s diceret quod huius patitionis necessitas propriā

Gal.

necessitatē sequerēt: inde error prouenit: qz contrarium habet verū: qđ est: qz necessitas partitiōis horaz exercitij z balneoz sequitur necessitatem ptitionis horaruz ciboz̄. Tñ noui medici sentiūt q cōuenientia tēpora comedēdi tēperatis cōplexionibus sunt vt tribꝰ vicibꝰ duobꝰ celebrēt diebus. Et sīr exercitiū z balneū debēt fieri tribꝰ vicibus duobus diebus et isti mihi vident veritati magis appropinquare: z etiā mirabilis Auē zoar huic assentire videt.

Auē zoar.

¶ Capitulum. vij. Quod est de regimine corporis temperati p coitum.

ET coitꝰ huic moderato vsu cōueniēs existit ita vt per hoc idem nihil accidat ex eis que preter naturam sunt: z hoc non ꝓcedimus: nisi qz sperma est vna superfluitas preparata a natura: vt expellat sicut alie supfluitates: excepto quod i se bona est: z ideo propter paruum errorē euacuationis ipsius fit magnū nocumentum: z plurimi sapientum prohibent vsum coitus in conseruatione sanitatis. Itē si exercitium est aliquo modoꝝ cōueniens post coituz illud est nocumentuz coitui repugnās. Et qz coitus desiccat corpora z virtutes debilitat: z enaporat corpus: necesse est vt fricatio q̄ post coitum fit hec nocumenta coitꝰ recompenset. Et necesse est: vt hec fricatio habeat asperitatem vt poros constipet z membra confortet: et fiat cum oleo multo.

¶ Capitulum. viij. Quod est de regimine eius per somnum et vigiliam.

ET somnꝰ ipsius necesse est etiā vt sit temperatꝰ ſm exigētiā nature: z vltra hoc i somno vel vigilia nō cogat naturā. Et hec oia obseruari debēt nisi in ipsiꝰ regimento cōmiserit pctm̄: aut aliud extrinsecuz ei nō supuenerit. Sed si in ipsiꝰ regimento peccauerit indiget correctiōe vt repugnet huic p ȝriū: vbi gra: si comedat aliqua stiptica: z ex hoc ventrez habeat ꝓstipatuz: necesse est vt rebꝰ pinguibꝰ vtat. Et si hoc accidat cibi paucitate: z temporis longitudine p ȝriū corrigat: qz plurimū etiā cā cōstrictiōis supfluitatū est ꝓpter rerū extrinsecarū malā ꝓportionē: hoc est caliditatis z frigiditatis: ob hoc: quia ꝓseruari ab istis difficile est: et cū dico hic supfluitatū ꝓstrictionē nō solū stercoris z vrine intēdo: ſz totius corporis supfluitates q̄ ex eo manant sīc ex meatu qui iter epar z fel existit: z inter epar z splenē: z q̄ penit ad palatū z nasum: z vtr qñ hec membra regimē dimittūt indigēt medicinis has supfluitates euacuātibꝰ. Et scias q exercitiū est vna ex rebꝰ q̄ indigēt correctiōe si in ipso delinqtur: z peccatum qđ maxie i exercitio cōmittit est illud qđ nolat labagi. i. sicut pigritia aut lassitudo q̄ post exercitiū accidit. Et iā dixim̄ i his q̄ pterierunt q labaget qđ pue nit a rebꝰ extrinsecis sunt tres spēs simplices: vna est vlcerativa. secunda est extensiua. tertia est apostemosa: et vlcerativa est illa que fit ab humore calido: et

fit etiam propter retentas superfluitates non dissolutas: p exercitium: aut propter humiditates liquefactas ex pinguedine et carne ppter imoderatū exercitum. Unde necesse est vt medicine adhibeantur: vt has superfluitates euacuent ⁊ dissoluant: ⁊ hoc fiat fricatiōe leui et multa: q; hec fricatio ppter sui lenitatem non opilat: immo dissoluit: ⁊ q; multa euacuat: et dz etiā fieri cum oleo calido veteri stipticitate carente. Ex balneo vero magis necessariū est aereū deinde tepidū aqueum: ⁊ ciben tur cibis subtiliorib⁹: humidioribus atq; frigidioribus soli to: ⁊ pauciorib⁹ q̄titate. Et correctio extēsiue debet fieri mollificatiōe: et idcirco dz fieri fricatio lenis cum oleo calefacto in sole: cū oleo anetino: ⁊ cum oleo camomellino inutile non est: ⁊ est necesse morari in balneo tēperato: et moram in ipso trahere. ¶ Et correctio apōse que cū extensione fit: et lesionis sensibilitate: ⁊ q̄titatis mēbri augmentatione tribus efficitur modis. Euacuatiōe. vcz repcussiōe infrigidatione et mollificatione: propterea indiget fricatione subtili leui et multa: et debet multam attrahere moraz in aq̄ ea⁹ vt tepida: ⁊ iniungi multo oleo tepido: sed in estate oleum debefasceg. i. violaceū vtili⁹ existit. Et cibus paucitatis istius speciei pauciorz debet esse cibo aliarū specierū paucitatis ⁊ frigidiorz. Hoc est regimē temperate ꝓplexiōis in etate inuētutis vsq; ad. xxxv. annum.

¶ Capitulum. ix. Quod est de diminutione cibi.

De diminutione cibi.

Dost hec vero exercitiū diminui ⁊ cibus subtiliari est necesse: ⁊ cibi sint humidi aliq̄tulū ad calorē declinātes: ⁊ in senij etate exercitiū fiat equale sicut itineris suauis: et calidis et humidis indigent cibis: ⁊ hoc regimē latitudinē habet secundum magis et minus in pluralitate et diminutiōe anorz: ⁊ tales in vnoquoq; die cibent: ⁊ supradictum exercitium eisdē precipiat: ⁊ balneum ⁊ fricatio. Et q; in corporibus senū vt plurimū superfluitates generant: ⁊ nō sufficit exercitatio illas superfluitates euacuare potēter: necessario opz in cōseruatione sanitatis vt cibis medicinalib⁹ aut medicinis potiant. Et ppter hoc in principio suarum comestionū opz vt rebus humidis reficiant vt bletis elixis: paratis cuz almuri: oleo ⁊ sale: aut in alijs sīlr preparatis. Clistere volentiuū vltimū eis existit: et vti debēt ficubus cū semine vrtice ⁊ croco: ⁊ sīlib⁹ añ cibū: ⁊ aq̄ mellis existit vtilis maxie istis qui neq; vinū neq; cerusiā bibūt: sed vinū vtili⁹ pōt existere iter alios pot⁹: cerusiarū q̄ fiūt ex passulis: meliores ille existūt q̄ ex passulis carētibus nucleis fiunt. Et hoc ideo q; res q̄ nobiliores sunt senib⁹ sunt ille in q̄bus virt⁹ stiptica nō reperit: eo q; resistūt ambabus suis qualitatibus ei qō grīt i eis: et debet esse vet⁹ cerusia vsq; ad finem sue pfectiōis: ⁊ colorz suus sic̄ colorz vini. Et cerusia que in nra fit terra vetus non appellatur nisi spacio sex mēsiū trāscēdat. Ei in minorz tpe non est con-

ueniens conseruationi sanitatis: et etiam vinū terre nr̄e non appellat̄ vinum vetus nisi cōsequat̄ spatium vnius anni aut medij. Et si in senib⁹ sunt membra lesa ꝑ naturā: exercitiū eis conueniēs non erit: qꝛ senex cui exercitiū ordinat̄: est ille in quo naturalis lesio membrorum nō est. Et senibus necessarium est balneū ter in mēse: aut quater. Et iam diximus quod iuuenes istius complexionis non indigent balneo ad regimē sanitatis: sed senes īdigēt eo ꝓpter eorū exercitiorū paucitatē: qꝛ regimē senum compositu3 est ex cōseruatiuo ⁊ preseruatiuo. Et differentia istorum duorū regiminū est in hoc ꝙ vnū ꝑ sil̄e aliud per dissimile fit. Et est necessariū senib⁹ vitare cibos grossos inter alias res. Et si contingat eos aliquando comedere associes eos reb⁹ subtiliatiuis. Sꝫ lac bonum est senib⁹ venas habentibus largas: sed necessariū est vt cu3 melle vtantur. Senes vero frigide complexionis per naturam ⁊ venas habentes strictas lacti non approximent.

¶ Hucusq; locuti sumus de regimine tēperate ꝯplexiōis q̄liter regenda sunt corpora ab infantia vsq; ad senectutē: ⁊ q̄uis ista regimina sint loginq̄ a possibilitate isti⁹ cōseruationis: tn̄ regule sunt ordinate volēti suā sanitatem conseruare: ⁊ si ī hoc deficit: corrigere debet cum euacuātib⁹ supfluitates: ⁊ cum medicinis opilatiōes aperientib⁹ ⁊ putrefactioni ⁊ apostematib⁹ resistētibus.

¶ Cap. x. Quod est de regimine corporū habentiū distemperantiam compositam.

De hinc volumus loq̄ de regimine aliorū complexionū. Et dicim⁹ qd̄ istoru3 corporum due sunt species: vna est sup cuius mēbra oīa dominat̄ mala cōpl'o distēperata ex loco ⁊ ꝯplexionib⁹ distemperatis: et alia est sup cui⁹ mēbra mala cōplexio dominat̄: que in ipsis recipit diuersitate3: verbi gr̄a: sicut cerebrū calidū et stomacus frigidus: ⁊ hec spēs s̄m Gal. est deterior prima: ⁊ maxie qn̄ talis complexio in membris radicalib⁹ sita est. Et regimen istorum magis est ꝓpinquum p̄seruatiue q̄ꝫ ꝯseruatiue maxie in illis quibus mēbra principalia in suis cōplexionibus sunt discrasiata: ⁊ hoc regimē est q̄si mediū īter regimē corpoꝝ q̄ nō sunt lesa: ⁊ ꝯdictionē aptitudinis que egritudinē adducit corporib⁹ in q̄b⁹ est vnum signum aut plura sanis existētibus que egritudinē ꝓnosticantur: ⁊ ego narrabo in hac parte: in eo qd̄ futurum est.

¶ Capit. xj. Qd̄ est de regimine corporū calidorum.

Deinceps volum⁹ narrare de mala complexione simplici: ⁊ incipiem⁹ a calida. Et dicimus ꝙ ī complexione istorum non apparet in principio multa lesio: sed cū inueterat ipsam siccitas comitat̄: ⁊ sup corpora taliū colera citrīa dn̄at̄: ⁊ iō op3 vt eoꝝ exercitiū sit facile ⁊ suaue cū suaui deābulatiōe ⁊ q̄etatōe. sꝫ ꝙ d̄t hyp. ꝙ corpora cal'a d̄bēt q̄escere ⁊ n̄ exercitari: nō dꝫ ītelligi nisi remisse: ꝙ

est qꝛ oĩmoda q̃es corꝑis nõ ingredit̃ viã sanitatis. Et ob hoc necesse est vt exercitium sit cum suaui fricatione temperata que quidem fricatio crementuꝫ efficit in carne. ⁊ ipsi fricationi associet̃ aliqua ex oleis innũctio ex oleis frigidis: vt oleo violato: ⁊ similibus. Et balneent̃ in aqua tepida ad hoc vt ex corporibus eorũ suꝑfluitates fumose resoluantur. Sed aer balnei eis vtilis nõ est: et si postea balneant̃ in aqua frigida prodest vt corrigat̃ damnum si qd̃ aqua calida facit: ⁊ eorum refectio sit bina ĩ die: etsi siccitas in eis multũ manifestaret̃ tertia refectione vtãtur. Sed spẽs ciboꝝ ꝟm ꝙ dicũt medici debet esse ꝟm similitudinẽ in sanitate p̃sentis conseruationis: ⁊ isti cibi debẽt esse calidi: aut calidi ⁊ sic. ⁊ si volũt eorũ cõpl'ones alterare dꝫ fieri ꝑ contrariũ: tñ paulatim ad hoc regimẽ accedãt. Sed dico qꝛ iste cõpl'ones que exeũt a tẽperameto ad vnã extremitatũ ipse sunt ꝓxime illi parti vt incidant egritudines ex genere illius cõplexiõis. ⁊ hoc fit cũ superuenit aliqua cã extrinseca: ⁊ propter hãc aptitudinẽ que in eis est inuenta. dico ꝙ eoruꝫ regimẽ ꝑ simile ex toto fieri nõ debet ꝓpterea qꝛ tales complexiones quales iste sunt ꝟm vnũ modũ nõ ꝑseuerãt immo sunt mobiles versus egritudinem cõplexionalẽ. Et ꝓpter hãc cãm intelligere nõ debemꝰ in regimẽto suorũ ciborũ ꝯseruationẽ: immo ⁊ p̃seruationẽ ad resistẽdũ ei qd̃ accidere eis posset ex parte suarũ p̃parationũ mãlarũ. Et ꝓpter hoc totũ ẽ necesse vt ĩ cibis sit aliqd̃ cõtrariũ cõplexionibus eoꝝ: ⁊ hoc est ꝑꝑ timorẽ occasionũ extrinsecarũ. Nã ex ꝑte cõplexiõis soliꝰ nõ est timẽdũ vti similibꝰ in toto: ⁊ hec est snĩa illoꝝ q̃ sniam istã seruãt q̃uis ex toto hoc non declarẽt. tñ istud regimẽ nõ sufficit nisi euacuetur humor qui hãc fouet cõplexionẽ ꝑvomitũ aut per fluxũ vẽtris: ⁊ debes intẽdere euacuare illũ humorẽ per locũ cõsuetũ a natura. ita qd̃ si per vomitum per vomitum. ⁊ si per fluxũ ventris: per fluxũ. ⁊ melius est per fluxũ. qꝛ talis euacuatio est magis nature manifesta. Et mihi videt̃ sufficere: vt habẽs hãc cõplexionẽ calidã: vel calidã ⁊ siccã: purget̃ cũ tamaridis: violis ⁊ mirab̃. citrinis: ⁊ alubleb. i. corriziola ⁊ similibus: ⁊ iste complexiones calide aut calide ⁊ sicce secundum plurimum sunt vaporose ⁊ fumose: ⁊ ob hoc balneatione indigent ne cito effimerã incidant: ⁊ similiter si tenui dieta longo vsi fuerint tempore. Et bonum est istis aliquando post cibũ balneari vt eorũ corpora ĩpinguent̃: sed qui in dextro latere sentiet grauitatem hoc vitare debet: ⁊ est necesse vt rebus vtatur exopilatiuis. Neqꝫ istis est conueniens potatio vini: ⁊ si bibãt vinum bibere debent aquosum. Et vl'r dico ꝙ regimẽ ꝯplionum calidarum ⁊ sic. et calidarum simplicium non diuersificatur in fine nisi ꝟm plus ⁊ minus: qꝛ impossibile est vt caliditas in fine non deueniat ad siccitatẽ: ⁊ vtile est istis oxizachara in temporibus calidis frigida cũ aliquibus seminibꝰ ⁊ herbis quẽ hñt v̄tutẽ aperitiuã et ꝓuocatiuã sine caliditate: sicut est semen scariole ⁊ capillus veneris: ⁊ etiam semen apij: cuius

sit sua virtus repressa in q̃ntitate cũ seminibus melonis: ⁊ cucumeris. aut cũ alia re que habeat tẽperare caliditatem ⁊ sic. materierũ dictarum: quẽadmoduz est stipes scariole ⁊ viole. Et mirabilis Auẽzoar dicit qd̃ in omnibus locis in quibus vtimur oxizacara debemus vti flore nenufaris: ⁊ maxime calido tempore. Et dicit per experientiam quod nenufar habet sua ꝓprietate p̃seruare tales a febre. Itez dicit qd̃ semper cum oxizacara debemus vti rebus que os stõi fortificant sicut aqua masticis: aut cinamomuz aut spica: quia acetum inquantum est acetum os stõi ledit. Et mihi videtur ꝙ aqua ordei tẽpore calido sit regimento cõueniẽs: dũmodo cũ ipsa sit aliq̃d qd̃ reprimat nocumẽtũ oris stõi ex ea. Et qui hñt complexionem siccã necesse habent eorum corpora humectare ne in eis acceleret senectus: et hoc debet facere cum cibis humidis laudabilis chimi: sicut ẽ caro pullorũ iuuenũ: ⁊ vti balneo aque dulcis tepide: ⁊ fugere laborẽ ⁊ vigiliã: ⁊ oĩa accidẽtia aĩe que corpori faciũt acquirere caliditatẽ: sicut furor ⁊ ira: ⁊ eorum similia: et assuefacere ea que corpori adducunt delectationem ⁊ gaudium: ⁊ vt extrinseca q̃ eis intẽdimus facere sint cõtraria sue cõplexioni: ⁊ folia salicis ⁊ vitis ⁊ aque frigide: excepto gaudio tẽperato: aere temperato: ⁊ mobilibus lectis: ⁊ audire sonos amenos eis conueniens est. ¶ Sed ꝯplexionibus calidis ⁊ humidis superniunt egritudines putride ⁊ discursus superfluitatum: ⁊ maxime tẽpore iuuẽtutis. Et idcirco necesse est vt exercitentur forti exercitio ⁊ veloci: ⁊ vtantur fricatiõe multa ⁊ forti: ⁊ quod etiam balneẽtur añ cibum: ⁊ oportet vniuersaliter stõm taliũ intueri. nã si ipsius cõpl̃io ad malã cõpl̃onẽ cõuerteret̃ hũores toti⁹ corpis ad idẽ declinarẽt: ⁊ tũc cib⁹ eoꝝ declinaret ad frigiditatẽ ⁊ siccitatem. Et ista cõplexio nõ est tẽperata sicut opinatus est G. Et antiqui dixerũt ꝙ cõpl̃o naturalis est calida ⁊ humida: qꝛ cũ cõparamus cõpl̃onẽ naturalẽ inq̃ntũ est media extremitatib⁹ tũc dicim⁹ qd̃ est tẽperata equalis et extremitates intelligunt̃ hic viij. complexiones. Et qñ ipsam cõparamus dominio superfluitatis elementorum que sunt in ipsa. nos dicimus quod sit calida ⁊ humida: eo quod caliditas ⁊ humiditas plus dominant̃ in ipsa q̃ frigiditas ⁊ siccitas: ⁊ nõ dicimus hic cõplexionẽ tẽperatã hãc de qua loquimur hic qd̃ sit calida ⁊ humida nisi cõparatione ad naturalẽ. ergo cũ dicimus calidam ⁊ hu. esse tẽperatã nisi eq̃uoce dicit̃. Et Gal̃. met dicit qd̃ naturalis d̃r respectu extremorũ: ⁊ calida ⁊ hu. cõparatiõe tẽperãtie d̃r: ⁊ iõ dubitat̃ ꝑz hoc tp̃s ꝙ hec tẽperata complexio nõ inueniat̃.

¶ Cap. xij. Qd̃ est de euacuatione corpoꝝ calidorum.

Deinceps reuertamur ad id a q̃ separati fuimus: ⁊ dicam⁹ ꝙ non opz apropriare cõseruationẽ sanitatis solũ sup̃ exercitiũ balneationẽ ⁊ cibos hñtibus hãc ꝯpl̃ionẽ veꝝ oz cũ hoc euacuare sup̃fluitates cũ medicinis laxatiuis a capite per viaz sternutationis: ⁊ gargarizãdo

ore masticē ⁊ grana stafisagrie: ⁊ etiā ꝓuocando vrinam: ⁊ medicine cōueniētes ad purgādū habētes hāc ꝯplexionē sunt medicine leues sicut agaricꝰ turbith: et cartamū. Et opz qđ isti multum ab opiłonibus sibi cauere debeant: ⁊ inter ceteras causas putrefactionis huic resistere debent euacuādo humorē qui putrefieri cōsueuerat: ⁊ cū medicis resistētibus putrefactioni suis qualitatibus ⁊ suis ꝓprietatibꝰ qđ qꝛ natura putrefactiōis stat per extraneum calorē cū humiditate supflua fetida sicut sunt ei medicine odorifere in vltimo contrarietatis. Et si tu feceris vnā cōpositionē in qua oēs iste virtutes aggregent̄ erit vltima medicina ad cōseruationē sanitatis ipsorū dummodo represse sint in illis eius virtutes quibꝰ non indigēt. Sed cōplexio frigida debet cōseruari cū rebus calidis sine humectatione. vz. exercitio balneis siccis cibis ⁊ his similibus. Sed cōplexio frigida ⁊ hu. dz regi cū regimine calefaciēte ⁊ exiccāte: ⁊ cum multiplicatione exercitij: ⁊ indiget euacuatiōe propter superfluitates que a tali complexione generātur. Sed cōplexiones frigide et sicce ceteris sunt deteriores: et indigent in earum regimine calefaciētibus ⁊ humectantibus: et leui fricatione: ⁊ dulcis aque balneo: ⁊ exercitio temperato et somno longo. Et vniuersaliter ꝯpłionis hūide indigēt īter refectionē ⁊ refectionē mora lōga: quēadmodū sicce indigent breui. ⁊ cōplexiones frigide ⁊ sicce indigent superfluitatū euacuatione vt humoris melencolici. Et medicine ad hoc valentes sunt mirab. indi. ⁊ polipodium. Et vina aromatica sunt conuenientia valde huic complexioni. Et coitus nocet plus ceteris omnibus complexionibus maxime frigidis ⁊ sic. Et inter complexiones calida ⁊ humida superfluum tolerare potest leuius ⁊ que peiores sunt frigide ⁊ sic. existūt. humide vero medio modo se habēt circa illđ. Ista sunt regimina complexionum distēperatarū in qualitatibꝰ actiuis ⁊ passiuis. Sed cōplexiones distēperate solū in passiuis tantā non recipiunt lesionem: quātaz distemperate, in vtrisq; aut in actiuis.

¶ Ca. xiij. Qđ est de resumptiōe extenuatorum.

Sed regimē corporum extenuatorꝝ debet esse per cōtrarium causarū extenuationis vt si fuerit huiꝰ causa caliditas cum siccitate membrorum valebit frigida ⁊ humida dieta: ⁊ si causa extenuatiōis fuerit propter debilitatem attractiue que est in membris: inunctio olei oliue affert iuuamentum: dummodo solūz stet super membra donec trahant cibum et non plus: ⁊ si moram contraxerit nimium dissoluet: ⁊ alterabit: et si causa exiccationis erit super virtutem digestiuam frigiditas administrentur ea que confortent digestiuam. sicut vinum ⁊ ea que scis: ⁊ vniuersaliter extenuatio siccitati associatur. ¶ Sed siccitas aliqñ ꝓuenit ꝓpter dissolutionem multam. ⁊ aliqñ ꝓpter paucitatē digestionis: et aliqñ propter vsum cibo

rum siccorũ. Et rectificatio istorum est facilis: ⁊ exenuatio corporũ pinguiũ fit ꝑ cõtrariũ: ꝑm qđ tu scis.

¶ Capi. xiiij. Qđ est de cõseruatione corporis cuius mẽbrũ est distemperatũ.

Hucusq; narrauimus regimen distẽperate ꝯplexionis vl'r. Deinceps narrare volumus de regimine distẽperere i singulis membris. Et dicim⁹ qđ regimẽ istarũ cõpl'onũ plus ingredit' genus p̃seruatiõis q̃ regimẽ cõpl'onis distẽpate cõis. Et intẽtio nostra i tali cõpl'one qualis est ista: est vt virtus illi⁹ mẽbri fortificet suã cõpl'onẽ tẽperãdo ⁊ euacuando sup̃fluitates q̃ in eo generant': et remouere cãm que illã generat sup̃fluitatẽ cõsiderãdo vtrũ sit lesum in se aut ꝑ alterius mẽbri cõpassionẽ quẽadmodũ stomacus in aliquib⁹ hominibus est lesus ꝑ se: ⁊ i alijs ꝑ cõpassionẽ cerebri: ⁊ mẽbra q̃ magis dãnificant' alijs sunt mẽbra p̃ncipalia: cũ cõplexio erit alteri cõtraria. v̄bi gr̃a. cũ epar ẽ calidũ: ⁊ stõus frigidus: ⁊ corpus est extenuatũ: ⁊ lumbi in arenis abũdãt: vel vt in corpore extenuato testiculi multũ generãt sp̃ma: in talib⁹ indigem⁹ regimine mixto: ⁊ plus instare distẽpantie ꝑiculosiori. itaq; alid obliuioni nõ tradat': ⁊ hoc ingredit' doctrinã de ingenio sanitatis: et ob hoc nõ plura his dicem⁹. dz regimẽ p̃seruatiuũ ẽ de genere curatiui sicut dicem⁹ postea. Et scias qđ deterior har̃ cõplexionũ est illa que est in cerebro declinãte multũ ad caliditatẽ aut frigiditatez ideo quod quando complexio cerebri est ad malitiã ꝯuerso est cã aduẽtus mali multi ⁊ magni quẽadmodũ sunt ap̃ata colli: et squinantia: ⁊ oris pustulatiões: et ap̃ata vulue: ⁊ raucedo: ⁊ ptisis: et tussis: ⁊ dissinteria: et alia istis sil'ia: ⁊ aliq̃n currũt sup̃fluitates iste ad stõm: ⁊ corrũpũt ipsum: ita qđ si fluxus fuerit frigidus conuertet ip̃m ad frigiditatẽ: ⁊ cõpl'o totius corporis corrũpet': ⁊ cũ hoc patiẽs eructatiões emittet acetosas: vt mihi tẽpore iuuẽtutis accidit: qr meus stõs propter malitiã regiminis malam acquisiuit complexionem: ⁊ medicus meus ignorans eam dixit qđ taliter fuit cõfirmata ꝙ ipsam remouere non potuit. et ego ignorans omnino eraz scie medicine: ⁊ ab hac oẽs distẽperãtie mee ortũ h̃nt. Et q̃n distẽperantia fuerit calida fluxus humorum in aliquibus erit calid⁹ rememoratio vero omnium harum in capitulo de ingenio sanitatis continetur. ¶ Sed cõseruatio cõplexionis cerebri vt nõ discrasietur est vt si est frigidum supponantur ei res exiccatiue h̃ntes caliditatẽ cum aromaticitate: sicut mac̃. ⁊ gariofili pl'uerizati. ⁊ postq̃ cũ vino fuerit ablutũ: ⁊ eũent' sup̃fluitates q̃ i ip̃o ꝯtinue g̃nant' cũ sternutatiõe et fricatiõe q̃ fiũt cũ radice nucis ⁊ ẽt gigiuar̃ fricatio ꝯfert. Et crebra masticatio mastic̃: ⁊ vti medicis q̃ eũant hũores i eo abũdãtes tp̃ib⁹ ꝯgruis: ⁊ maxie i v̄e et autũno. ¶ Sz cerebrũ distẽperatũ i caliditate in quo sup̃fluitates cate g̃nant' ꝑ ꝯtrariũ h⁹ ꝯseruat': ⁊ hoc fit inũgẽdo caput ei⁹ oleo ros. ⁊ euacuãdo hũorẽ ꝯtristãtẽ ꝑm ꝙ meli⁹ videt' cõuenire

Et vir cerebrū magis alteratur frigiditate q̄ caliditate: et propter hoc opz ipm a frigore conseruare cōseruatiōe vltima. Sed regimē illoz quoz impossibile est regere ipos isto regimine: necesse est cōseruare eorū qualitates: qm̄ sicut est eqlis cōpleriōis a sua natiuitate videt mihi vt egritudines eisdē supernenientes sint ex repletiōe: z ob hoc indiget euacuatione vti. vz. flobotomia: z maxime si in eo apparuerint signa repletiōis. z oz cū hoc vt abstineant a cibis multi nutrimēti. Sed q̄ nō hz cōplonē tēperatā maioz pars suarū egritudinū a malis humoribꝰ hz prouenire: et ob hoc oz ipsos abstinere: z scire illos euacuare ꝙsiderādo semp q̄titatē euacuatiōis vt nō sit supflua nec diminuta: eo q̄ tales sunt quibus vna euacuatio sufficere non videtur in vere et tales sunt qui indigent duabus: vna scilicet in vere: z alia in autumno. Et ego dico q̄ illi qui vtūtur potionibꝰ in septimanis annoz: aut in medietatibꝰ eoz rectiꝰ faciūt q̄ illi qui oī anno purgationes exercēt: qz nos videmus q̄ egritudines vtplurimū nō accidūt hoibus nisi circuitibus terminatis aut circa ipsos. Et ideo circa vnūquodq̄ idiuiduū hoc est cōsiderādū: qm̄ spero q̄ cum hoc regimie multi poterūt euadere ab egritudinibꝰ eis accidē taliter euenientibꝰ: z cōuenit etiā vt qui volūt mutare cōsuetudinem malam: vt mutent ipsam suo posse paulatim ne terreant subito.

¶ Cap. xv. Qō est de cōseruatione corporū que ꝓparata sunt in egritudines cadere.

Deinceps volumꝰ tractare de corporibus que propinqua sunt: vt i egritudinē cadant: vt eorū malis aptitudinibus obuiemus. ¶ Et vt dicimus q̄ genus preseruationis futurarū egritudinum fieri debet q̄m aliqō signū manifestatur: tunc recte est ex genere cure egrotātis in presenti. verbi gratia. resistere lepre vt non fiat est idē cū rebus quibus curat quā do est: illud idez dicimꝰ in alijs egritudinibꝰ. Malarū vero aptitudinum z manifestioz est illa q̄ oz spōtaneus labor: nam q̄m hic corporibꝰ adest apta z accepta sunt in infirmitatibꝰ multis: et ob hoc de isto vniuersalē sermonē faciemus q̄ nō erit simile alijs malis aptitudinibꝰ ꝓprijs in oī egritudine: eo q̄ modꝰ obuiandi illis aptitudinibus malis est vnus et idē modus cum cura egritudinibus ipsarum. z iccirco iā nō est recitandus. Et scias q̄ nō obliti sumꝰ de cōseruatiōibꝰ corpoꝝ tpe corruptionis aeris: sed in posterum dicemus. ¶ Sed incipiemꝰ loqui de labore: z dicemꝰ qō iā dictū est i libro egritudinū q̄ pōt esse tribus modis. Unus est laboꝝ viceratiuꝰ: z hec spēs fit ab hūoribꝰ colericis q̄ hoc mouent: z de hac spē ad pñs intēdimus loq̄. Alia spēs oz extēsiuꝰ: z hec ex sanguinis multitudine fit: z sm̄ aliqs oz vētosus. Tertia spēs oz aposteмosus z cōpositus ex extensiuo et viceratiuo: z de eiꝰ ꝓprietate est vt superueniat oibꝰ mēbris apparitio eremēti circa oia extrema. Et volumꝰ incipere a cura oēs has species continēte:

Triplex labor.

postea vero de vnaquaq; specie loquemur per se. Et dicimus q; cā efficiens est mala cōplo materialis ergo medicina cōicans istis specieb⁹ erit aut alterātiua aut euacuatiua. Et alterationē et euacuationē facit natura cū cibis ⁊ medicinis que habēt disponere humores ad hunc finē: ⁊ aliqñ adiuuant ad hoc somn⁹ quies ⁊ fames. Et euacuatio fit cū medicinis que prouocāt urinā ⁊ sudorē ⁊ ventū: ⁊ est cū exercitio: ⁊ hec fiunt: q; ars sequitur cursum nature: ⁊ iste sunt medicine cōicantes oibus speciebus supradictis: verum de propria vniuscuiusq; istarum volumus dicere: eo q; nō euacuat vnaquaq; istarum specieruz vna specie euacuationis: nec alterat vnaquaq; istarum specierū vna specie alterationis.

¶ Cap. xvj. Qō est de remotiōe et preseruatione corporum a labore vlceratiuo.

Accipiamus nūc a labore vlceratiuo: ⁊ dicam⁹ q; cā efficiēs istius est humor acut⁹ mordicatiuus: et tu scis q; humor mordicatiuus est colericus: aut melēcolic⁹: aut flegmaticus salsus: ideo q; vnusq; istoz est mordicatiuus. Sed colera est acuta propter suū acumē: ⁊ melēcolia ꝓpter suā acetositatē: ⁊ flegma salsuz ꝓpter suā salsuginē: ⁊ hic accidūt aliq; distinctiōes: qō est. q; isti hūores nō effugiūt: qm̄ aut sub cute solū sunt locati aut pfundati i musculo aut sunt in musculo ⁊ veniser via q; inueniunt i sanguine paterno ꝓpinq;. Adhuc nō ē lōginquū. q; sint cū istis humoribus alij hūores mucilaginosi: ⁊ forte nō sunt: et si sunt non effugiūt q; aut sint in spōgiositate carnis aut i venis. ⁊ si sunt i venis. aut sūt cū paucitate sanguinis aut cū ei⁹ multitudine. Et nō est mult⁹ sanguis in venis: nisi cū isti humores sunt pauci: et nō sunt multū elongati a cōplexiōe sanguinis: eo q; inuētio quorundā in actu nō fit nisi ante cōuersionē ipsoz in sanguinē ⁊ aliq; post ꝙuersionē in eūdē: vt est cola ⁊ melia: ⁊ aliq; cito ꝙuertunt: ⁊ aliq; tarde. qm̄ q; multū elōgati sunt a sanguine lōga indigēt cōuersiōe: ⁊ ꝙppinq; sunt i breui cōuertunt: ⁊ hoc est qō pōt dici de hoc labore: ⁊ vnusquisq; istoz ꝓpriā hz medicinaz. Et dicimus q; qñ isti humores efficiunt laborē: ⁊ sub cute sunt locati forte exercitiū ⁊ fortis fricatio erit sufficiēs medicina cum balneo ⁊ cibo subtili: aut aq̄ ordei ⁊ squinzibin ⁊ similia. Et qñ isti humores in pozis sunt locati nō indigēt exercitio: sed q̄ete ⁊ somnoz abstinere a cibo: eo q; ista adducūt digōnē: ⁊ sero balneentur in aqua tepida: ⁊ cibis subtilib⁹ cibent post assumptionē squinzibin: eo q; squinzibin euacuat per urinā ⁊ sudorē illū humorē qui pōt mouere a natura. Et si hoc accās sedabit: per hoc tūc plene cāz huius cognoscim⁹ ⁊ si nō sedat: ⁊ somn⁹ patiētis fuerit debilis ⁊ vari⁹: tūc nō est hūor i carne ⁊ musculis solū sz ēt in venis. Et tūc ꝙsiderādū est si cū istis hūorib⁹ qui faciunt hūc laborē sunt hūores mucillaginosi aut nō. ⁊ dicim⁹ q; si non sunt hūores mucillaginosi hūmores faciētes laborē sunt i porositatib⁹ aut venis: ⁊ tūc attē-

dendū

dēdum est si cū eis est sanguis multus aut pauc⁹: aut si illi humores sunt hūores sunt remoti a substantia sanguinis aut propinqui. Et si pauc⁹ est sanguis et humores sunt remoti a substantia ipsius. tunc humor iste faciens laborem debet euacuari per farmaciā et non per flobotomiā secūdū speciem illius humoris facientis laborē: siue fuerit colericus siue melencolic⁹ siue flatic⁹ salsus: qm̄ qñ isti humores exeūt a natura in q̄litate tūc indigēt euacuatiōe cū medicina attractiua: q̄ ꝓprie habeat respicere illū humorē: eo q̄ qualitate peccāt. Sed si peccāt q̄titate tūc faciēda est flobotomia: sicut diximus in libro de ingenio sanitatis. Et si isti humores sint cū multo sanguie: ⁊ nō multū remoti a sanguinis substātia tūc in primis debēt euacuari p flobotomiā: ⁊ postmodū per farmaciā: hoc est si non adsint humores mucillaginosi: qō est: q̄ si cu istis apparēt humores mucillaginosi: tunc considerandus est si humores fuerint in venis cū multo sanguine: ⁊ non erunt multū ab ipsi⁹ substātia remoti tūc sīr debēt euacuari cū flobotomia: ⁊ tñ farmacia difficilis eē dz. Et si humores mucillaginosi fuerint in venis multi cū sanguine pauco: ⁊ hūores laborez inferētes a suba sanguis fuerit remoti: tūc nō est flobotomādū nec farmacandū: eo q̄ flobotomia pnecabilis esset: nec in farmacia ꝓpositū secuti essem⁹: q̄ ꝓpter eoꝝ grossitiē hūores obediētes nō essent. Sed plus fluerēt: ⁊ ēt vene clauderent: ⁊ hic interponēda est ḡes medicinalis: ⁊ subtilis cibi⁊ icisiui sine multa caliditate ad hoc vt multa in mēbris illorū sparsio nō fiat: et cōueniēti⁹ in hoc casu est squinzibin de seminib⁹: cui⁹ siccitas sit repressa cū radice lilij et viol. Et aq̄ ordei conueniēs hic est: ⁊ maxime i iuuenib⁹ cū radice feniculi. ⁊ ydromel etiā. Et q̄ in corporib⁹ istorū vētositas grossa ⁊ inflatiua gñat. ꝑcipit. G. dari dyapipereon ⁊ dyaciminum. Gal. Sz in nostro climate hoc est vitādū: q̄ posset febrē incitare. Et ipse. G. his nōvtebat nisi in tpe frigido: ⁊ frigida cōplone: ⁊ medicine subtiles mēbra intrīseca ꝓportātes cū remisso calore vtiles sunt sicut darsiue: ⁊ assarū: ⁊ cinamomū: ⁊ ambra: ⁊ cassialignea: ⁊ in arabico ichalica ⁊ gariofili: ⁊ silīa aromatica. ¶ Et si Galenus aliquā istarum repudiet facit hoc propter suā stipticitatē: ⁊ si cū alijs cōpositeris bona erit ꝓfectio ob hoc: q̄ mēbra principalia sunt in vltimo debilitatis: ⁊ maxime os stomaci in hac cōpōne mastix nō obmittatur. Sed rosa nō est hic cōmēdāda propter sui frigiditatē et sic. q̄nis sit cōfortatiua. Sed sticados est vltimū in hac cōpōne q̄litate ⁊ ꝓprietate: ⁊ quēadmodū i hoc casu flobotomia ihibēt: et vomit⁹ rōne eadē. Sed qñ hūores mucillaginosi sunt i musculis ⁊ sanguis venarū est mūd⁹: tūc nō timēde sunt res multū calide ⁊ vrinā ꝓuocātes: ꝓptereaq̄ tunc nō est timendū vt hūor in mēbris spargat. Et. G. hic vtitur medicina ex pulegio facta: et mihi multū placet illa aut ei similis. Gal. ¶ Et scias q̄ mihi non fuit necesse narrare hec signa significantia dominium humoꝝ istorum: nec signa significantia

quantitatem nec locum. ideo qꝛ oia sunt tibi nota in libro signorũ. Et tu debes confidere in vrina in cognitione generũ humorũ qui inter musculos sunt quãtitatẽ debes sumere a regimine antecedente a complexiõe a tẽpore ⁊ etate: ⁊ alijs reb⁹ in libro signorum dictis.

¶ Cap̃. xvij. Qđ est de remotiõe et preseruatione corporũ a labore apostemoso ⁊ extensiuo.

Sed labor apostemosus et extensiuus de necessitate ꝓueniũt a sanguĩe multo: ideo cõueniens est patientẽ primitus flobotomare: ⁊ autumãdo quãtitates ſm tempus ⁊ etatẽ ⁊ complexionẽ sicut in libro de ingenio sanitatis docetur. Et sunt distinguenda mẽbra in euacuatione istius laboris, ita ꝙ si in capite grauitas affuerit cephalicã flobotomare debes: ⁊ si in mẽbris medijs basilicã: ⁊ cũ ambas ꝯtinuerit partes mediana erit flobotomãda.

¶ Cap̃. xviij. Qđ est de conseruatione corporum tpe pestilentie aeris.

In hac particula adhuc narrare remãsit corporũ preseruationem ab egritudinibus ab aere preter naturam. ¶ Et dicimus breuiter qđ aer vt alibi dictuz est permutaꝛ aliqñ in qualitate: ⁊ aliqñ in substãtia sua: sz cũ sit ĩ vno aut alio: tũc p̃parata sunt corpora recipe egritudines sil'es illi cõplexiõi: tñ oia corpa ab istis dispositiõibus nõ leduntur: sed solũ nocẽtur corpa p̃parata: nã si eẽt hoc oibus cõe egrotarẽt oẽs in aere supradicto. Iccirco cõfidere debemus in regimine vl'i oẽs has cõtinẽti ꝑmutatiões: hoc est in apertiõe opilationũ: ⁊ in resistẽdo causis putrefactionis ex toto: ⁊ cũ dico ꝙ oẽs has ꝑmutationes cõtineãt. intẽdo permutationes que in suba sunt. Sed ꝑmutatio q̃ in qualitate existit in vna. vz. aut in pluribus regimen ipsis qualitatib⁹ cõtrariũ esse dz: ⁊ hoc regimen particulare est. verbi gratia. si est distẽperatus in caliditate ⁊ sic. cũ frigidis ⁊ hu. regi dz: ⁊ degere in septẽtrionalib⁹ locis in quib⁹ adhuc aer reprimaꝛ roratione aq̃ ⁊ folijs aromaticis hũidis. sic oĩbus alijs qualitatibus excedẽtibus cõtrariũ apponaꝛ. Et si magna caliditas nõ obstaret leuiter euacuãde essent superfluitates que in tẽporibus illis essent generate. Sed aeri corrupto in suba sil'r resistẽdũ est eũatiõib⁹ vniuersalib⁹: ⁊ cũ resistẽtib⁹ epidimie a tota spẽ: ⁊ vtantur cibis frigidis ⁊ sic. a putrefactiõe remotis sicut aceto ⁊ lentibus: et aromatizare aerẽ cũ rebus resistẽtibus putrefactioni sicut cuz costo: ⁊ storace ⁊ galbano. Et terbentine inest proprietas in hoc casu: ⁊ tyriaca maior isti tempori epidimiali multum resistit sumendo ab vno characte vsq̃ ad z. j. ⁊ post nõ dz comedere nisi celebrata in oĩbus mẽbris digõne et hoc fit spacio. 6. horarũ. Bolus armenus ⁊ terra sigillata in aere pestilentiali magnũ p̃stat iuuamentũ: ⁊ per nomẽ Auenzoar odor vrine ircoꝝ ꝯfert multũ: et dr ꝙ ex aloes duas partes croci ⁊ mirre partem. j. de quo sumatur oĩ die pondus. xij. cara-

tor:cum.3.j.vinl'aq̃ mixtil'inuat multũ:z nõ est inuẽt⁹ adhuc ali qsq̃ hac medicina sitvsus q̃ a pestilẽtia nõ securet. Sz in corruptiõe tpis calidi debẽt eligi loca alta in qb⁹ regnet vẽt⁹ septẽtrionalis aerẽ mũdificãs. Sed si sit corruptio ĩ suba tota: habitãdũ est in domib⁹ terraneis: z caere nosis z loca alta vitare: et vitare oẽs fruct⁹ humidos: z tũc necesse est vt oẽs pisces tũc tpis pentus sint nociui: ob hoc: quia sanguis ex istis reb⁹ gñatus est cite corruptionis. Et sic oẽs carnes exceptis volucrib⁹ mõtanis: sicut pdices z sic es istis: z vr res ventrẽ lenificãtes hoc tpe optime sũt: quẽadmodũ tamarindi: viole: cassia z mãna: z qõ dictũ est ĩ hac particula scõm nostrã intẽtionem sufficiens est.

¶ Explicit liber sextus colliget.

¶ Incipit liber septim⁹ q̃ est de curatiõe egritudinũ siue de igenio sanitatis: z est ꝓtinẽs capl'a trigintanouem.

¶ Cap̃.j. Qõ est de mõ euacuationis male cõplexionis materialis z non materialis.

Liber medicatõis q̃ de igenio sanitatis ĩtitulatur: dicimus: qõ ob hoc q̃ rex ℨ naturã sunt due spẽs. vcz egritudines z accidẽtia ꝓña egritudines: z iterum egritudinũ sunt due species. vcz egritudines ꝓpie z prime cõsimiles z cõposite seruatio: vt sũt a malitia octo specierũ male cõplexionis materialis z nõ materialis: z sunt egritudines ꝓpie mẽbris officialib⁹. Videtur nobis vt narremus incipiẽdo pri⁹ a via de igenio sanitatis a remotione egritudinũ ꝓpriarũ membror cõsimilium si sint materiales aut nõ materiales: z postea ingenium remotionis egritudinum membror officialium: z vltimo curatione accidentiũ percurremus: q̃uis in medicatione egritudinũ cõtineatur: quia per remotionem egritudinis accidẽtia remouentur. ¶ Et volumus primo narrare egritudinũ membror cõsimilium curationez materialium et nõ materialium: et postea vnãquãq̃ speciem intendimus pertractare: z hec nobis videtur ordinata distinctio. Et dicimus q̃ intentio in mala cõplexione nõ materiali est vnica sola: hoc est vt ad suã reuertatur naturã: z hoc nõ fit primo z substantialiter nisi ꝑ cõtrariuz: per qõ male cõplexionis remouẽtur species: z sunt cibi z medicine ℨz plus male cõplexioni egritudinali sua prima virtute resistẽtes. verbi gratia. si mala cõplexio sit calida z sic. remouet ꝑ cibos frigidos hũidos z medicinas. Et q̃ dixim⁹ q̃ remotio male cõplexiõis nõ materialis ꝓio z suba liter a ℨrio remouet. Dicim⁹ q̃ quenit aliq̃n vt a sibi ꝑ accñs sibi remoueat: sicut aq̃ frigida malã remouet cõplexionem frigidaz: eo q̃ claudit poros: etiã ĩspissat cutim: z sic calorem intrinsecum fortificat. z hec medicina multũ est timenda: z nõ debet fieri nisi in necessitatis tpe: z maior pars medicorũz qui ea vtuntur errãt vt postea ostendemus. Sed intentio remotionis male complexionis matertalis duabus rebus existit: vna est vt malus

humor euacuet: alia est vt mala cõplexio membri rectificet q̃ relicta est a mala materie sparsione in mẽbris. Euacuatio duob⁹ fit modis: vn⁹ fit cũ flobotomia: et alius fit ꝑ farmaciã secessiuam aut vomitiuã aut vrine ꝓuocatiuã: ⁊ ꝑ clisteria ⁊ sudorẽ: quas oẽs opationes opant medicine cũ suis v̄tutib⁹ secũdis ⁊ tertijs et ꝓprietatib⁹: quẽadmodũ mala cõplexio prima remouet v̄tutibus primis: ⁊ aliqñ fit euacuatio ꝑ ieiuniũ exercitiũ: balneũ: ⁊ fricationẽ. Sed euacuationez ꝑ flobotomiã rõne ⁊ experimento cognoscere possum⁹: ⁊ iuuamentum ab experientia cognitũ manifestũ est. Sed iuuamẽtũ rõne cognitũ duobus existit modis: vn⁹ modus est: qꝛ ostẽsum est ꝙ medicus semꝑ seq̃ dz viã nature: sed dicim⁹ ꝙ natura sanat ꝑ fluxũ sanguinis egritudies sanguineas multas: ⁊ eadẽ rõne inuenim⁹ iuuamẽtũ medicinaruz laxatiuarũ. Scd̃s modus est ꝙ impossibile est vt aliqñ cibus et potus suꝑflue nõ sumantur: ita ꝙ in corpore sanguis suꝑfluus aggreget: aut alter humor: ⁊ suꝑflua indiget euacuatione: ꝯ necessaria flobotomia aut farmacia aut euacuatio alia. Sed ieiuniũ ⁊ exercitiũ in hoc casu sufficiẽtiã nõ hñt qꝛ nimis minuunt paulatine cõparatiõe habita ad hanc repletionem q̃ est ꝟm vasa. Nã accidere posset sicut accidit illi qui somniabat ĩ balneo sanguineo balneari: vt dictũ est ĩ superi⁹ in libro signoꝝ sicut dicit

Gtl. G. vñ cognouit sanguinẽ in sua cõplexiõe abũdare: ⁊ iõ flobotomiã sibi fieri imperauit: ⁊ ꝯsiliũ hñs ab alijs medicis sequẽtib⁹ viã erasistratis ei ꝓhibuerãt minutionẽ: ⁊ iniũxerũt sibi abstinẽtiã: ⁊ abstinẽdo facta fuit dissolutio humoꝝ: ⁊ inde duplicat⁹ fuit calor ⁊ extinctus fuit sicut extinguit lãpas ex multitudine olei qñ suꝑabũdat. Sed qñ dz quelibet istarũ euacuationũ fieri aut vna plus altera hoc volum⁹ determinare in primis: ⁊ postea redibimus ad curationẽ vniuscuiusq; speciei singl'r male cõplexionis post narrationem rerũ significãtium manifeste faciendi vel nõ faciẽdi ꝟm quãtitatẽ euacuationis ⁊ rectificationem male cõplexionis: ⁊ hec sunt natura egritudinis ⁊ virtus et cõplexio et etas ⁊ tp̃s ⁊ alia q̃ rememorari debẽt. Et dicim⁹ vniuersaliter qd̃ euacuatio nõ dz fieri nisi cuz humores cursuz nature egrediũtur ĩ toto corpore aut in vno mẽbro: ⁊ hoc aut qualitate in quãtitate aut ambab⁹. A quãtitate vero ꝓuenit spẽs laboris extẽsiui que est repletio ꝟm vasa. Sed repletio ꝟm virtutẽ a quãtitate et qualitate ꝓuenit: ita ꝙ v̄tutes nutritiue ⁊ motiue aggregãtur: et vniuersaliter oẽs v̄tutes opatiue: nã qñ debilitãtur virtutes tunc opationes in humorib⁹ naturales nõ fiunt: ⁊ ꝟm plus hãc repletionem sequitur labor vlceratiuus ꝓpter humorum malitiam qui in hac specie repletionis existũt. Isti sunt euacuationis modi superfluitatuz que in toto sunt corpore aut in vno mẽbro. Sed locus in quo flobotomia debet anticipare in quantitate qñ omnes humores in quãtitate extra cursum naturalẽ augmentantur: ⁊ hoc nõ prouenit nisi cum augmento sanguinis quãtitatiuo ob hoc ꝙ humores in ipso sunt in potentia: et ista

augmentatio ꝑm plus laborem ꝑstat extensiuum. ¶ Sed locus cui minus necessaria est euacuatio flobotomie est qñ humores extra cursum nature in quãtitate: ⁊ qualitate egrediũtur. ¶ Et maxime hic cõcedit̃ flobotomia qñ humoꝝ qualitates qualitati sanguinis nõ repugnãt: neq; ẽt a substãtia sanguinis elongant̃ hoc est q: nõ sint crudi ⁊ mucillaginosi. Et aliqñ flobotomia ꝑ accidẽs fit sicut fit per fluxũ sanguinis nariũ: et fluxũ emorroydarũ ⁊ sil'e. Sed hoc quantũ possumus vitare debemus: et aliqñ hec spẽs euacuationis fit ꝓpter attractionẽ materie de membro ad mẽbrũ sine intẽtiõe euacuationis ipsi⁹ ex corpore: ⁊ vt plurimũ hoc fit qñ sanguis est paucus: sed tñ maliciosus existit. Et aliqñ in hoc ambe intentiones aggregãtur: hoc est vt euacuet̃ ⁊ subtrahat̃: ⁊ tũc ꝓpter hoc istud facim⁹ vt euacuem⁹ materiam egritudinẽ facientẽ: ⁊ ꝑseruem⁹ ne augmẽtet̃. Et scias ꝙ qñ intẽdimus solã euacuationem tũc a ꝓpinqua parte membri euacuamus: sed qñ subtractionẽ ad diuersam intendim⁹ partẽ tunc a remotiori trahimus parte. Sed qñ ad ambas partes intendere debemus aut ad vnã magis q̃ ad aliã hoc in subsequentib⁹ dicetur. Et ꝓpter hãc diuersitatẽ intẽtionis diuersa sunt loca venarũ in flobotomia. Et ꝓpterea in quibusdã egritudinib⁹ intẽdimus flobotomare basilicã: et aliqñ cefalicã: ⁊ in quibusdã medianam: ⁊ aliqñ flobotomamus dextram ⁊ aliqñ sinistram: sicut declarabimus: ⁊ hec sunt loca ex quib⁹ euacuatur sanguis. Sed locus in quo farmacare cõuenit in primis est qñ humores exuberant sola qualitate: hoc cõseruato ne sint de natura pri⁹ dicta: vt non sint crudi aut mucillaginosi: nam tunc incisio ⁊ digestio ꝑcedere debent. Et ꝓpter hoc in anticipatione flobotomie ⁊ farmacie est cõsiderandum. ¶ Rasis dicit qđ experientia multotiens vidit in matrestũ. i. in hospitali pleureticos flobotomatos ante farmaciam: et mortui fuerunt: et mihi videtur qđ hoc fuit ꝓpterea: quia mala materia in profundo corporis in multa erat quantitate: ⁊ quando detecta fuit ad actum producta perdidit patientem. ¶ Et aliquando necesse est anticipare flobotomiam propter multam necessitatem eo ꝙ incontinenti liberantur. Et est sciendum ꝙ debemus incipere ab eo quod magis necessarium esse videtur: et noster carissimus Abhomeron Auenzoar. dicit quod non debet fieri flobotomia nisi post corporis mundificationem. Et hoc est: quia quando vene a sanguine sunt euacuate sugunt superfluitates malas ad nutriendũ ineptas et ab his malam acquirunt complexionem: et intantum erit flobotomia causa maioris constipationis ventris: quia membra euacuata sugendo superfluitates feculentas magis exiccant. ¶ Et scias quod est differentia inter medicinam mollificatiuam ⁊ laxatiuam: eo quod attractiua est cum attractione: et mollitiua cum mollificatione et similia huius sunt que expellunt feces solum: sed quãdo humores qualitate peccant: scilicet vt sint grossi vel viscosi: tunc nõ est conueniens flobotomia neq;

Rasis.

farmacia: de flobotomia manifestū est. Sz de purgatiõe: qz hu mozes si sunt viscosi ꝛ grossi sūt inobediẽtes: ꝛ nõ medicina trahet bonos: mali aũt remanebũt Gal. Et Gal. qñ euacuare volebat añ aduẽtū febris cū medicinis calefactiuis ꝛ incisiuis euacuabat ꝛ qñ febzicitabat faciebat hoc cū fricatione ꝛ medicinis subtiliatiuis hꝫbẽtib⁹ calozẽ modicū: ꝛ hoc iam declaratū est in libzo cõseruationis sanitatis: ꝛ q̃ fit cū febze declarabit in libzo febziū. ¶ Preterea farmacia p accñs fit aliqñ quẽadmodū flobotomia: sicut qñ damus farmaciã vt hu mozem trahamus qui cã fluxus existit: ꝛ hoc q̃uis resistat cause: egritudinẽ tñ augmẽtat. Et ego in sequentib⁹ explicabo vtruz p siẽ sit aut p cõtrarium. ¶ Clisteriis vtimur qñ superfluitates solũ ex intestinis trahere intendim⁹ aut pviã trahẽdi materiã ad oppositã partem: ꝛ sicut aliqui laudant vomitũ in egritudinibus partium inferiozum: sic et farmacia in egritudinibus partiũ superiozꝫ laudatur: ꝛ aliqui sunt faciẽtes clisteria qñ nõ possunt recipere medicinã laxatiuã: vel qñ ipsam infirm⁹ deglutire non põt: aut ꝓpter lesionẽ ipsi⁹ epatis vel stomaci: qz ledunt ex trãsitu eozꝫ. ¶ Et balneũ vt plurimũ hꝫmozes subtiles euacuat: ꝛ ꝓpterea in passionibus ex grossis hꝫmozib⁹ fieri nõ dz nisi p̃cedat digestio: qz ex hoc inflãmatio totius cozpozis sequet: ꝛ fozsaz p̃n cipaliũ mẽbzozꝫ ꝛ fames est vna ex specieb⁹ euacuatiõis: ꝛ maxime in egritudinib⁹ in quib⁹ status ꝛ crisis sunt ꝓpinqua. ¶ Isti sunt modi euacuatiõis male cõplexionis materialis et non materialis.

¶ Capi. ũ. Quod est de modo: ꝛ quando fieri debet euacuatio ꝛ curatio.

Deinceps dicẽdum est qualiter i supzadictis agendũ sit ꝑm magis et min⁹: aut qñ nihil fieri dz ꝛ maxime in euacuationib⁹ ꝛ curationib⁹ q̃ fiũt p cõtrariũ: nã in plurib⁹ locis euacuatio ꝛ alie contrarietates nõ cõpetunt: q̃uis natura egritudinis illud requirat: ꝛ dicim⁹ q̃ nostra intentio in remotione male cõplexionis nõ materialis est vt rectificet: ꝛ hoc fieri nõ potest nisi per cõtrarietatem curãtis in gradu exitus illi⁹ cõtrarietatis a tẽperamento. Sciendũ est q̃ vt cognoscatur mensura distemperãtie illius cozpozis opz: ꝛ hoc cognosci non poterit: nisi qñ illius cozpozis cõplexio cognita fuerit sana: etas: clima: tp̃s anni: regimen ꝛ cõsuetudo: sit⁹ virtus: cã ꝛ accidens: ꝓpterea qz in multis locis nõ attenditur cause nec virtuti: nisi qñ cã male cõplexionis materialis existit. Sed qñ mala cõplexio nõ materialis est in aliquo singulari membzo: tũc mensura curationis p cõtrariũ sumitur a mẽbzo male cõpl'onis: ꝛ ab ipsi⁹ inuamento: ꝛ a colligantia ipsi⁹: ꝛ a situ ipsius: et ab ipsius sensibilitate: ꝛ alijs cognitis rebus. Sed modi curatiõis male cõplexionis materialis ob hoc: qz intentio sola est in superflui euacuatione: ꝛ in alio non: vt recte ꝓcedat. Sciende sunt cause que illas generant superfluitates: ꝛ si a natura cõplexionis cozpozis ꝓueniũt aut non: quia in aliquibus cozpozibus hꝫmozes superfluunt; ab eozum natu- Mot

ris:et in quibusdã ab etate:tem
pore anni aere ⁊ nutrimento:et
regimine:⁊ a purgatione eoruz
q̃ ex corpore purgari solebãt:vt
sunt sanguis emorroidarum et
menstruus ⁊ priuatio consueti
exercitij:⁊ negligentia euacua-
tionũ:⁊ etiã virt⁹ opat̃ i hoc ge
nere multũ:eo ꝙ in maiori par-
te natura egritudinis cõtrariat̃
euacuationi. Per ṽtutẽ intelli-
go ṽtutes opatiuas:sicut virt⁹
expulsiua:⁊ ṽt⁹ nutritiua:⁊ vir-
tus motiua. Et aliqñ mot⁹ eua
cuationis vlis accipit̃ a mẽbris
infirmus:⁊ maxime a principa
libus:⁊ operatiões habẽtibus
principales sicut ab illo qui flo
botomia indiget:⁊ oris stoma-
ci debilitatem habet:⁊ etiaz qñ
intẽdimus euacuare aliđ mem
brum ex membris corporis ali-
qua sunt recipientia demõstra-
tionẽ a locis suorum subiectoꝝ
et suarũ cõmunicationũ ⁊ iuua
mẽtorum et suarum sensibilita
tũ:⁊ forme dispositionis:⁊ mo-
di mẽbrorum toti⁹ corporis:eo
qꝛ possibile est vt corpus demõ
stret super euacuatiõe:⁊ forsan
ꝙ nõ:⁊ hoc qñ in corpore nõ in-
uenit̃ repletio vniuersalis nisi
in vno mẽbro solum. Et impre-
gnatio in mulierib⁹ est ex reb⁹
significãtibus euacuationẽ vel
ipsi⁹ priuationẽ:⁊ hec sunt que
significãt i ꝯrietate faciẽdi me-
dicinã vel nõ:⁊ si purgatio fieri
dz vel nõ. Et nunc dicenda est
significatio q̃ sumit̃ a duab⁹ re
bus supra dictis.i.ab eũone et
curatiõe sine attractiõe ꝑ ꝯriuz
q̃liter debẽt fieri. Et icipiamus
a curatiõe ꝑ ꝯriũ:⁊ dicam⁹ ꝙ a
medicis dictũ est ꝙ qñ ꝯplo aer
tp̃s anni:et silia cũ egritudine
cõueniũt:tũc nõ est egressa com
plexio a natura propria nimio
exitu:ṽbi gr̃a:iuuenis cal̃e cõ-
plexionis in regiõe calida:⁊ tẽ- exẽplũ
pore anni calido ⁊ dieta calida
cui supuenerit causon:non erit
iste a suo naturali ordine mul-
tũ ꝑmutatus:curãd⁹ tñ erit cuz
reb⁹ in frigiditate remissis. Et
qñ hui⁹ ꝯriũ accidit:tũc multa
facta est elongatio:⁊ iõ huic re-
sistendũ erit maior ꝯtrarietate.
ṽ.g.sit hõ senex frigide ꝯpl̃õis
in regiõe frigida cui supueniat
causon:scđm illos indigebit re
multũ in frigiditate distẽpera-
ta. Et ego dico ꝙ maxie appa-
ret ꝙ nõ veꝝ dicã:qđ manifeste
videmus a sensibile argumen-
tũ:qꝛ iuuenis supradict⁹ q̃ cau-
sonẽ patit̃ curari nõ poterit nisi
cũ rebus habẽtib⁹ in fine vel in
tẽsam frigiditatẽ sicut cũ aqua
cucumerum ⁊ cãfore. Et seni su
pradicto si talia ꝓpinent̃ calor
naturalis ipsius exinguetur et
moriet̃. Et dico ꝙ illud qđ ad
hunc errorẽ deducit eos est vna
regula gñalis quã posuerũt si-
ne discretiõe p̃cisa in gradu elõ
gatiõis senis a suo calore natu
rali ad extraneũ calorẽ cũ eq̃lez
portionẽ posuerũt cũ elõgatiõe
caloris iuuenis a suo calore na
turali ad extraneum. Et maxi-
me quando dixerunt qđ maior
est elongatio:nam hoc impol̃e
est:nã tu scis ꝙ calor extraneus
a naturali ramificatus est:et si
pol̃e esset vt equalis esset elõga
tio:tunc vere necessario scđzviã
curationis per ꝯplexionẽ essent
refrigerãtia multum fortiora in
corpore senis quasi ad tertium
gradum:sed hoc in se ipso ve-
ritatem non habet. Ob hoc po-
namus iuuenem colericum ca-
lide cõplexionis in primo gra-

Au et supueniat ei febris q̄ ipm trāsferat ad secūdum gradū caloris:tunc iste nō est elongatus a proprio caloꝛe vel cōplexione: nisi ad vnū gradū:tñ cū reb⁹ in scōo gradu frigidis curari non poterit:ꝛ hoc est propter fortem permutationē quā medicine p̄cipiūt i corpoꝛe iuniꝛis ad substātiā igneā:eo q̄ elōgat⁹ est a suo tēperamēto ꝓpter fortitudinē caloris extranei. Sz si seni supradicto frigido i primo gradu superuenerrt egritudo ipm p̄ducēs ad scōz gradū caloris:iā elōgat⁹ est a sua ꝓpꝛione naturali magis q̄ iuuenis prenominatus:q̄ iuuenis est elōgat⁹ p vnū gradū:sed senis elongatio est duoꝛum graduum aut pluꝛium. Et ꝓpter hoc si possibile esset concederemus secundum elōgationē fieri ꝓtrariū nociuū respectu cōsideratiōis finis ꝑm diuersitatē subi:ꝓpterea q̄ q̄si impoꝛe est senē ad illū gradum peruenire:ꝛ si peruenire ichoaret anteq̄ ad terminum illum attingeret moꝛeretur:ꝛ si sanat secundum elongationē supꝛa dictum bonū fm̄em non cōsequeretur q̄uis aliq̄tulum viuere possit:q̄ medicine eidem cōueniētes ꝓpꝛionē mēbꝛoꝝ suoꝝ radicalium ꝓpter ipsaꝝ frigiditatem lederent:ꝛ sic a temperātia magis elongarentur: et multa elongatio tēperātie causa moꝛtis est aut egritudinis:preterea ꝙz eoꝝ dictū medicine iuuenis et senis frigide debēt esse in eodem:q̄ si vnum coꝛp⁹ calm est supercalefactuz vsq̄ ad secūdū gradū et coꝛp⁹ frigidū est supcalefactum vsq̄ ad secūdū gradū ꝛ vnū coꝛpus calidius alio non est. Sed scire debes ꝙ si iuueni medicine frigide adhibeant vltra suā ꝓpꝛionē naturalem:q̄ ei nō nocet:imo ꝓsunt:eo ꝙ ipsi⁹ virt⁹ fortis existit ad eas pmutādas:ob hoc ad gradū coꝛrum pēdi naturā nō pueniūt ꝙz ipaz ad tēperātiā reducūt:ꝙ seni nō accidit ꝓpter ipsi⁹ mēbꝛoꝝ radi caliū frigiditatē:ꝓpter hoc suffi cit seni q̄ febrē calidissimam hz medicina frigida i scōo gradu p rōnes supꝛadictas:ꝛ etiaz q̄ coꝛp⁹ senis potētiā nō hz ꝙuertendi medicinas ad substātiaz igneā quēadmodū iuuenis coꝛpus. Et si q̄rat quomō possit seni tāta febris caliditas aduenire. Respōdem⁹ ꝙ fieri pōt ꝓpter diete sue inoꝛdinationem. Nā si dicta conuenienti vteret impossibile esset vt talē incideret febrē:ob hoc q̄ egritudines vt dictū est in libꝛo egritudinū: non nisi duabus fiunt causis: aut a propꝛia complexione mēbꝛi mala:aut a rebus aduenientibus ab extrinseco. Et quando complexio et aer et regio ꝛ etas ꝛia erūt egritudini senis:tunc non remanebit eius causa nisi regimē ꝛ dieta:ꝛ quod ex parte temporis anni considerat itelligit a natura partiū tpis āni. Et vꝛ q̄n aer ꝛius est egritudini tūc bonū est infirmo et gaudium medico:et si aer per se talis nō existit:tunc medicus artificialem facere debet. Et mod⁹ medicationis qui sumitur a cōsuetudine in re vtrum fieri debeat aut non aut quātum fieri debet est sicut potus aque frigide in igne ardenti:nam si infirmus assueuerat potuz aque frigide in tempoꝛe sue sanitatis sine lesione secure possumus dare tempoꝛe egritudinis quāuis

epar ⁊ os stomaci habeat frigidū:et si hac assuetus non fuerit aqua frigida eidem nullo modo ꝓpinet:ꝙ si necessitas nos ad hoc cogeret ad hāc dandaz: tunc minorē dabimus q̄ntitatē ⁊ minus frigidā:eo ꝙ cōsuetudo cōplexionē in simile ꝯuertit paulatiz:⁊ lōgo tpe hāc ꝯsuetudinē acq̄rēdo. Sz qñ ꝯrium subito fit ⁊ ꝑm multum naturam corrūpit. Et hoc est qꝛ vna virtꝰ ꝓpter quā natura itellexit gradatim ꝑ tpa anni de vno ꝯrio ad ꝯriū transire:qꝛ si subito de calido ad frigidū de frigido ad calidū trāsiret natura:tolerare non posset:⁊ ꝓpter ꝯsuetudinē dictū est a q̄busdā ꝙ q̄dā paulatim sumpserūt venenū ac gradatim:⁊ ꝯuersum fuit in eis ad cibū ⁊ i habitu sine nocumēto. q̄uis ita dicāt:tñ ego nō ꝯcedo immo argumēto demonstratiuo:⁊ i epl̄a tyriace et veneni reprobaui quā ad glauconē trāsmisi. Sz qđ dicūt ꝯcedo ꝙ medicꝰ de vna medicina ad aliam ꝑmutare dz qꝛ si solū vna vteret medicina pol̄e esset ꝙ natura i habitū ꝯuerteret:⁊ i corpore debitā nō faceret opationē:sz virtus ꝯsiderāda est in eo qđ fieri dz in euōne ⁊ in medicatione:q̄ ꝑ ꝯriū fit. Sz in euōne manifestū est ꝙ tenor virtutis dz attēdi:sed in alteratiōe est sicut balneatio aq̄ frigide in ethicis qđ ꝓdest. Sed si diu assuefiāt mēbra ledet pricipalia:⁊ mortē inducet:sicut dicit. G. ꝙ vni accidit iuueni malā complexionez non materialem habenti in stomaco cui medici aquā vitabāt: ⁊ ipse ꝓpter nimiam aque auiditatē magis elegit mortem q̄ vitā:⁊ multā aquā frigidaz bibēs subito a mala cōpl̄one stomaci euasit:sed ꝓpter aque frigiditatē remansit ei insensibilitas quedam ip̄m i trāsglutiēdo īpediēs:⁊ sic mortuꝰ fuit. ¶ Sz male cōplexioni q̄ est cuz materia necesse est duas spēs medicatiōis aggregare:et aliquādo significatio sumit ab alteratione male cōplexiōis ꝯria significationi q̄ sumit a materia:v̄bi gr̄a:febres putride:⁊ maxime q̄ de materia cruda ⁊ grossa i q̄tū sunt de mala cōpl̄one calida ⁊ sicca indigēt humectatione et refrigeratione. Sz ꝯsideratione coctionis malū nocumētū iportabūt:⁊ hic bona medici discretio necessaria existit:circa quaz plus insistere debet:verbi gratia:qm̄ illud qđ plꝰ necessariuz febri flegmatice existit est euacuatio materiei:⁊ in febribꝰ colericis est accidētibꝰ obuiare:⁊ quando ambo equales in dubitatione existūt:tūc ambo equaliter curare debes. Sed quando accidens nō timet tunc studeas causam totaliter remouere:qm̄ taliter ipsam curabis cōplete simili ratione in egritudine: ⁊ accidentibus egritudini contrarijs:sicut est febris ⁊ sincopis:qꝛ tu scis qualiter curari debent:eo ꝙ in febre necesse est infrigidare et in sincopi calefacere:⁊ sincopis indiget nutritione et febris euacuatione indiget sicut dicturi sumus. Et hic scire debes quod accidēs quod egritudini contrariatur non sequitur nisi egritudinem que cōtraria est prime egritudini vt est sincopis ex inanitione que contraria existit. Sed quando causa male complexionis non est materialis:hec manifestatio

ibidem nõ reperit vt in effime-
ra:⁊ etiam qñ accidit mala com
plexio ab extriseco:quia tu scis
q̃liter curari dz. He sunt signifi-
cationes q̃ sumunt a mala cõ-
plexione totius corporis. Sed
quãdo in vno mẽbro egritudo
singularis existit:tũc significa-
tio sumitur vt dictum est a mẽ-
bri cõplexione:verbi gr̃a:qñ ce-
rebro euenit mala cõpl̃o frigi-
da signũ est ꝙ hec egritudo est
leuis:qꝛ pauca et leuis facta est
elongatio a sua cõpl̃one natu-
rali:⁊ tũc dz curari cum medici
nis debilẽ calorẽ hñtib⁹:qꝛ tũc
alia mẽbra sunt infrigidãda:et
nõ ip̃m cerebrũ:⁊ hec est cõpara
tio iuuenis et senis:quẽadmo-
dũ supra diximus:⁊ qñ idiges
calefactione cerebri:tũc calefac
ip̃m sine timore:⁊ si vis infrigi-
dare illud facias cũ timore. Sz
alia membra frigida sicut sunt
nerui ⁊ similia:si ifrigidant ca-
lefac ipsa sine timore:et quãdo
sunt refrigerãda nõ calefacias
iterum nisi cũ timore ad hoc vt
non trahas ip̃m de sua comple
xione. Et sicut diximus de his
eodẽ modo facias de siccis ⁊ hu
midis:qꝛ corporib⁹ non accidit
nocumentũ:nisi ex parte elemẽ
ti dominãtis sup ipsa. Et qñ sci
ueris ꝙ iuuamentũ mẽbri ma-
gnũ est in corpore:et erat.s.mẽ-
brũ ex principalib⁹ que magnã
habẽt opationẽ:arguas auge-
re virtutẽ ipsi⁹ sup oia:⁊ hoc nõ
dico nisi ꝓpter cõicationẽ mem
brorum principaliũ quam ha-
bẽt cũ corde:qd̃ est fons caloris
⁊ minera vite:⁊ ideo nõ oportet
multiplicari ꝯtrarietatẽ i talib⁹
membris:⁊ proprie qualitatem
frigidam. Et propter hoc est ti-
mendum quando accidit epa-
ti complexio calida refrigera-
re ip̃m cũ reb⁹ que sunt in vlti-
ma frigiditãte:quãuis manife
stet necessitas refrigeratiõis vl
time:⁊ hoc dico ꝓpter principa
litatẽ hui⁹ mẽbri. Sed verũ di-
cimus ex colligantia istoꝝ mẽ-
broꝝ recipit demõstratio ip̃oꝝ:
verbi gr̃a:nõ debemus refrige-
rare os stomaci maxima refrige
ratiõe:qꝛ est colligatũ cum cere-
bro frigido:et quãuis sit calide
ꝯplexionis. Et nõ debemus ite
rũ refrigerare multũ epar:qꝛ est
colligatũ cuz corde. Et summa
huius est ꝙ qñ volumus facere
contradictionem membrorum
principaliũ in calore adhibeas
curã de corde:eo ꝙ ip̃m est colli
gatũ cũ his mẽbris.s.principa-
libus:ideo qꝛ cor est oib⁹ his in
potentia q̃uis sit vnum i actu:
sicut declaratũ est in libro sani-
tatis:⁊ tẽpore quo erit epar ma
le cõplexiõis calide intẽdas in
refrigerãdo cor cum medicinis
facientibus hoc:qꝛ pol̃e esset ꝙ
cor esset causa male cõplexiõis
epatis ⁊ tũc rediret ad malignã
dũ cor.⁊ ꝓpter hoc nõ opz relin
q̃re cor inter alia mẽbra. Et nõ
oportet solũ curare sup hoc.s.in
refrigerando ⁊ calefaciendo et
exiccãdo ⁊ humectãdo:sed etiã
in oibus opatiõib⁹ fortibus sci
licet in operationib⁹ secundis
⁊ tertijs. Sed demõstratio hui⁹
loci subiecti:⁊ hic est manifesta
qꝛ qñ erit mala ꝯpl̃o sup corpus
idest in superficie corporis non
eges medicinis fortis qualita-
tis:sed quãdo est in corp⁹ opor-
tet te vti medicinis fortibus:eo
quod debilitatur virtus ipsarũ
ꝓpter trãsitum quẽ faciunt per
alia membra:verbi gratia:sicut
est pulmo.

mẽbra frigida.

¶Cap.iij.Qđ est de spēb⁹ euacuatione.s.de flobotomia ⁊ farmacia.

Hucusq; diximus de demōstratione medicinarū ꝑ viā cōtrarietatis:nūc ꝟo loq̄mur de demōstratiōe spērū eūonis:et ꝓprie duarū spērū.s. flobotomie ⁊ farmacie.Dico itaq; qđ qñ natura egritudinis significat sup necessitatē flobotomie necesse est vt p̄uideat̄ etas: ⁊ virtus:et aer:⁊ regimē:⁊ ꝯsuetudo.⁊ si oīa ista significant super necessitatē flobotomie: tūc secure minuas sine timore:⁊ attendas quod non sit in corpore aliqđ mēbrū lesum qđ deneget flobotomiam verbi gratia.sicut est os stōi frigidū qđ patit̄ nauseā:⁊ etiā qđ eger nō diu egrotauerit:propter qđ ꝑdiderit virtutē.Etas aūt q̄ est cōueniens minutiōi ē iuuēt⁹ ⁊ etas i q̄ minuit p̄ter iuuētutē est pricipiū septimane sexte vsq; ad septuagesimū annū. Uerū minuere debemus de quātitate sanguinis.i. minus extrahere de sanguine quāuis sint hoies q̄ tolerēt flobotomiā vsq; ad octuaginta annos. Sed nō debemus minuere vsq; ad duas annorū septimanas ꝟm.G.q̄uis natura egritutudinis hoc requirat manifeste. Et dixit Abomeron Auenzoar: ego minui vnum meū filiū triū annorū ⁊ euasit a morte.Et virtus q̄do est multū debilis non sufficit vt solū minuam⁹ de quātitate sanguinis:sz ēt opz vt ꝓhibeamus flobotomiā oīno:⁊ si viderim⁹ ꝙ patiēs nō potest viuere sine minutiōe sicut accidit in egritudinib⁹ senū facias cū timore tñ.Tp̄s autē conueniēs flobotomie est ver:⁊ tp̄s estatis ꝓhibet flobotomiā ꝓpter debilitatē virtutis in illo tpe:⁊ ꝑꝑ resolutionē spūum.Uerū si req̄rat natura egritudinis facias eūonem:sz in parua q̄titate:tp̄s vero hyemis ꝓhibe flobotomiaz ꝓpter coagulationē sanguinis: ⁊ ꝓpter grossiciē quā hz isto tpe Tp̄s aūt autumni: qꝛ est ꝓprinquū estati in sua tēperātia siccitatis ⁊ caliditatis nō est cōueniens ad flobotomiā ꝓpter siccitatem ipsi⁹:⁊ ꝓpter turbationē ventorū:⁊ ꝓpter debilitatē opationū ⁊ ꝓpter tp̄s calidū qđ ꝓcessit. Nec ita priuat̄ flobotomia oīno.s.qñ natura egritudinis req̄rat:sed minuendū est ex quantitate.Et qñ intēdimus flobotomare aliquod membrum corporis:⁊ repletio solum fuerit in illo membro:tunc significat super diminutione quantitatis sanguinis:et ideo necesse est vt trahamus secundum quantitatem illius loci in duabus vicibus aut tribus: ad hoc vt non reciperet damnum illud membrum si egrederetur totum simul.

¶Cap.iiij.Quod est farmacia.

Bibere vero medicinas laxatiuas: etiam hoc significat super quātitatatem eūonis:⁊ īfans non dz eūari aliquo mō:neq; decrepit⁹ ēt:neq; dz eūari tpe estatis nisi ducat ad hoc necessitas magna ꝓpter siccitatē magnā tpis ⁊ caliditatē ipsius:⁊ qꝛ acq̄siuit egritudini cōptonē similē cōplexiōi ei⁹: neq; sumenda est medicina tpe hyemis:eo quod humores sunt

duri illo tpe. Et medici lauda-
uerũt farmaciã vere ⁊ autũno: qꝛ
humores nõ egrediunt: vt plur i
mũ tpe autũni a natura nisi in
qualitate solum. ¶ Holes vero
quos nõ cogit ad sumẽdã me di
cinã nisi cõseruatio sanitatis su
mere debẽt postq̃ pluerit: eo qđ
pluuie frangunt siccitatẽ illius
tpis. Uerũ est si cõmotio cõplo-
nis sup eũonẽ medicine: est tpe
in quo est hũor in cõparatiõe cõ
plonis: tũc non debet eũari nisi
cũ timore: sed cũ erit ꝯtrariũ mi
nuas ex q̃titate. i. qñ aliq̃s hũor
supabũdauerit. Et cõsuetudo q̃
dẽ opat in hoc: quẽadmodũ in
alijs. Qñ aũt erit intẽtio eũandi
aliqđ mẽbrorũ corporis signifi-
cat sup eũonẽ ipsius sicut dixi-
mus locus subiecti ⁊ colligãtia
mẽbri: vbi gr̃a. qñ voluerimus
eũare cerebrũ p viã flobotomie
minuem⁹ cefalicã: qꝛ ꝓpter ma
iorẽ colligãtiã cerebri cum cefa-
lica q̃ cũ basilica: et etiam quia
colligãtia adiuuat in eũone: et
cũ intẽdimus trahere ad cõtra-
ria. vbi gr̃a. cũ nimis abũdant
mẽstrua appomimus ventosas
ad mamillas: ⁊ cũ erit decursus
supfluus ex parte sinistra appo
nem⁹ vẽtosam sup splenẽ: qñ vo
erit, ex parte dextra apponem⁹
epati. ¶ De loco vo appositiõis
si est mẽbrũ qđ intẽdim⁹ eũare
in alto corporis fiat euacuatio i
ĩfimo corporis: ⁊ hoc est melius
eo qđ coadunat hic eũo ⁊ attra-
ctio: ⁊ ideo laudat vomitus in
egritudinib⁹ exñtibus in ĩferio-
ribus corporis: ⁊ farmacia in su
perioribꝰ forma vo mẽbri ⁊ crea
tio ipsius demõstrãt iterũ super
euacuationẽ ipsius: verbi gra-
tia. nos scimus de curatiõe stõi
q̃ possumus euacuare ipsum p
vomitũ ⁊ solutionem ventris: ⁊
scimus etiam de curatione epa
tis q̃ euacuamus ex gibbosita-
te per ꝓuocationẽ vrine: ⁊ ex cõ-
cauitate p egõnem. Et ꝓpterea
figura membri est cõsideranda
in transitu medicine: eo qđ non
est conueniens apostemata ip-
sor ũper ipsa euacuare per trãsi-
tũ medicine fortis per membra
ipsa nec gule apostemata per
gargrisma. Item nobilitas mẽ-
bri ⁊ ipsius iuuamentum simi-
liter ad conseruãdam suam na-
turam nos inducit: propterea
quia tale membrum cum corde
maiorem colligantiam habet.
verbi gratia. quãdo, epatis apo
stema in statu fuerit: et tunc de
iure resolutiue essent propinan
de inquantum apostema exi-
stit: sꝫ inquãtũ est in mẽbro tali
medicina a rebus habentibus
aromaticitatem nõ debet denu
dari propterea quia mẽbrũ mul
te sensibilitatis fortes non susti
net medicinas. Sꝫ de mala cõ-
plexione in seipsa a quibusdaꝫ
creditur quod ⁊ ipsa neget eua
cuationem materiei facientis
ipsam: ⁊ hoc non est nisi in eũo-
ne que fit per medicinam laxa-
tiuam solum eo qđ facit malam
complexionem abũdare. Et ite
rum dicunt medici qđ nõ debe-
mus eũare cum medicina laxa
tiua in principio febrium pro-
pter duritiem humorũ i illo tpe
⁊ ego declarabo hoc inferius. di
cit Hypo. mulier pregnans non Hyp
debet flobotomari: nisi quando
embrionis virtus fuerit fortis:
hoc est a quarto mense vsq̃ ad
septimum: nisi humores fuerit
furiosi: ⁊ farmaciam cõcidit tũc.
Ego autem dico quod floboto-
mia quando adest repletio qua

embrio non indiget nõ est mala: sed farmaciam non credo ad bonum peruenire finez: immo necessario ledit embrionem: eo ꝙ in se substantiam habet venenosam et fortasse faciet malos humores fluere ad embrionem vt ipsum ledant: ꝓpterea medicine purgantes sunt medicine prouocantes vrinam: et quod prouocat vrinam est de genere prouocantium menstrua: et qđ menstrua prouocat abortire facit: ⁊ iste regule vtes medicationis male complexionis materialis et non materialis sunt sicut principia ⁊ elta ad illud qđ breuiter dicere volumus i qualibet istaꝝ specieꝝ. Et nunc icipiã in curis vniuscuiusq; spẽrũ istarum: ⁊ diuidam hoc modo: q̃uis isto modo non processerim in libro egritudinum: eo ꝙ hec via hic vtilis existit. Et dicamus quod mala complexio materialis aut non materialis aut est vl̃is toto corpori et qua magis est manifesta est febris: aut existit particularis vni membro soluz. Et que materialis existit sunt due species: quoniam aut in concauitate membri existẽs aut in ipsius substãtia imbibita reperietur absq; aliqua grossitudine: vel tumore in naturali membro euenienti: aut accidet membro grossicies mala q̃ apostema nominatur et incipiem⁹ in mala complexione vl̃i: ⁊ post hoc de mala complexione loq̃mur particulari in quolibet mẽbro: et post illud de apostematibus que illa sequuntur: et principium in febribus ab effimera faciemus.

¶ Cap. v. Qđ est de cura febris effimere in generali.

Et dicimus ꝙ intentio medicationis in illa due res existũt: vna ad remouẽdũ calidã ⁊ sic. malã cõplexionem q̃ est in ipsi⁹ sub̃a: ⁊ hoc fieri dz infrigidãdo ⁊ humectãdo. Et alia vt cause extrinsece febrem faciẽti resistatur ob hoc qꝛ hec fe. nihil aliud est: nisi mala cõplexio non materialis q̃ vt plus a causis extrinsecis causat̃. Et mẽsura infrigidationis ⁊ humectationis in hac fe. est ꝑm mensurã rerũ particularium: sicut est cõplexio aer: etas: cõsuetudo: ⁊ regio: ⁊ cause ipsam facientes. Et scias quod refrigeratio in febribus per se ⁊ per accidens fit: per se sicut per medicinas et cibos frigidos per accidẽs vero sicut balneari in aqua calida aut tepida: et maxime in hac feb. fit: eo quod per ipsaz in spiritualibus vapores dissoluũtur qui nisi resoluerentur corp⁹ nimis inflammaretur: et fortasse ad putridam conuerteretur: et propter hoc balneum est omnibus cura vniuersalis. Sed inter aquã existit diuersificatio secundum diuersitatem causaruz facientium feb. et hec feb. secundum plurimum accidit propter cutis densationem quod pluries accidit propter frigus: aut propter in aquis stipticis balneationem: aut propter necessariam balnei negligentiam: aut propter totius corporis siccitatez: sicut illis accidit qui in aere calidissimo degunt. Et vere plurimum hec feb. accidit habentibus complexionem calidam et siccam.

¶ Capitulum sextum. Quod est de cura febris effimere in speciali.

ET de hac pria loq̄ volumus. ⁊ postea de cōplexiōe ca. et hu. et vltio de cal. solū. Et dicim⁹ qđ qñ accidit propter cutis inspissationem: aut ꝓpter aquarū stipticarū balneationē medicatio per cōtrariū illiserit balneatio in calida aut tepida aqua post đclinationē ꝑoxismi. et fricatio vtilis existit in exitu balnei cū oleo tepido ī quo nulla stipticitas reperiat̄: nō est necessariū balneum reiterare vltra semel sicut. G. faciebat: qui infirmum faciebat intrare bis ⁊ ter: eo qđ hoc regimē nō conuenit: nisi hominibus assuetis multū balneari: sꝫ embrocatio post balneū cū aqua frigida vt mihi videtur iterata conclusionē faceret pororum: nisi pori nimiū forent aperti aut corpus esset nimis calefactum. Et melior cib⁹ qui post balneum est propinandus si erit complexionis calide ⁊ sic. ⁊ tēpus fuerit ca. est ptisana ordei: eo qđ infrigidat ⁊ humectat: ⁊ adiuuat ad expellēdū superfluitates per omnes suas vias: ⁊ post huius digestionem dādi sunt pisces petrosi: carnes perdicum ⁊ similiū. Et si alium fecerit paroxismū balneū ⁊ dietam hāc reiterare debes. Et aliquādo ꝓpter nimiā tristitiam ⁊ multā irā fit. ⁊ propter multam in sole moram. Et que ꝓpter irā accidit maiori indiget refrigeratione q̄ꝫ illa que ꝓpter vigilias aut ꝓpter tristitiā ꝓuenit: ⁊ nulla istarū indiget fricatione: sed balneo solum. Et que propter vigilias ⁊ tristitiam fit maiori indiget humectatione somno et gaudio. Et que propter moram plurimā in sole accidit indiget refrigeratiōe: ⁊ vt longā in aqua calida cōtrahat morā: ⁊ facta fricatione cū oleis frigidis ⁊ inungat̄ cum oleo viol̄. ⁊ similibus. Et quando ꝓpter multam accidit frigiditatem balneum itret calidū: ⁊ balnei calidus aer vtilior existit balneo aque. Et cibi temperati esse debēt aut caliditatem declinantes vt turtures coturnices ⁊ similes: ⁊ aqua mellis valde vtilis est. caput vero talium oleo ro. inungatur: et alijs actu calidis: quēadmoduꝫ alijs frigidis in actu inungi debent. ¶ Et scias qđ vniuersalis medicina omnibus patientibus effimeram existit balneum exceptis patiētibus reuma propter frigus. Et ī effimera ab apostematibus inguinum aut subacellarum causata: et si causa reumatis calida fuerit. Dicit. G. ꝙ balneū intrare debet: ⁊ hoc non dicit nisi quia sufficiens est in humoruꝫ subtilium digestione sed grossos disperget per totum corpus: nec balneari debet nisi post digestionis complementum. Et vina aquosa alba aromatica omnib⁹ istis vtilia sunt si bibere assueti fuerīt: ita quod post digestionem bibantur: naꝫ plura habent iuuamenta q̄ꝫ aq̄ namvinum natationem cibi in stomaco vetat: ventositatem resoluit: vrinam prouocat ⁊ sudorem. animam letificat et adiuuat naturam ad expellendum superfluitates quando patientes hanc feb. debilitatem incurrunt digestionis: ⁊ maxime habentes ipsam ex vigilia vel tristitia. ¶ Sed que a fessitudine est tantum in sua curatione indiget dieta versus frigiditatem

tendēte: ⁊ vt cibet q̄ntitate tali q̄ nauseā nō inducat. ¶ Sed illi q̄ hāc feb. patit̄ ex fame ꝓpināda sunt cibaria valde ⁊ cito digestibilia tēdētia ad frigiditatē ⁊ humiditatē: ⁊ ꝓpter hoc si cibaueris tales in pricipio paroxismi nō febricitabunt. ¶ Sed si propter cutis fuerit cōstrictionē in primis trib⁹ dieb⁹ erit sufficiēs fricatio: sicut cū semine melonū milij aut ordei farina: aut fabe vel orobi: ⁊ que appropriant̄ ꝓpina sicut squinzibin cuz aqua ireos. ⁊ capill̄. vene: ⁊ viol̄. et si hec sufficere nō vident̄: ⁊ fe. tertiū transierit diē: aut tu arbitratus fueris a principio vt tanta fuerit in corpore repletio vt propter fricationē ⁊ aptionē sine vl̄i eūone egrum ledere posses. ob hoc qꝛ tale medicamē in corporibus plenis plus opilat q̄ꝫ aperiat: tūc medicatio taliū media inter effimerā ⁊ putridā esse dz. hoc est in flobotomia ⁊ corporis mollificatione. ⁊ hoc facias ſm excessum a signis consideratū. et ſm ꝙ ab experientia ⁊ bonitate extimatiue poteris perscrutari: qꝛ ꝓpter solū doctrinā certificari nō posses ꝙ in vnoquoqꝫ indiuiduo faciendū sit in q̄ntitate ⁊ qualitate in hac arte. ⁊ necessaria est in hac arte preter vniuersaliū rerū cognitionem experiētia: ꝓpter quā particularia principia habeant̄: in eo qd̄ in vnoquoqꝫ indiuiduo fieri debet. Et sciasꝙ ista p̄ncipia scribi nō possunt oīa: qꝛ sunt infinita. et ista pars sciētie medicinalis nobis vetat perfectionē habere in hac arte: eo ꝙ magis est appropriata experiētie q̄ꝫ rōni. ⁊ ꝓpter hoc dixit Hypo. ars longa ⁊ vita breuis. Et ego met nō studui in hac sciētia vt videat̄ mihi vt sim sufficiens: sicut videt̄ multis medicis nostri tpis: q̄ multū elongati sunt ab eoꝝ intētiōe: exceptis filijs Auenzoar ⁊ maxie aboaly ⁊ filio eius abenariaz: cui deus cōseruet vitā: nā isti veri magr̄i sunt in sciētia medicinali. Reuertamur ad dictū nostrū ⁊ dicamus ꝙ maior ꝑs isti⁹ fe. a stipticitate prouenit et siccitate. ⁊ maxime in complexiōibus calidis et complexiones siccas habētibus. Et hec eis nō prouenit: nisi qꝛ cibi permutantur in eoruz stomacis ad fumositatē: ⁊ quib⁹ superuenit eis fluxus ventris ⁊ pluribus eorū quibus hoc accidit: accidit propter corruptionē ciborū ⁊ ipsorū mordicationez. Et aliquando accidit illis ventris constipatio: quod prauum existit. ⁊ constipatio hec accidit propter caliditatem et siccitatē: et virtutis expulsiue debilitatē: et sic dicendum est de medicatione vniuscuiusqꝫ istorum per se.

¶ Cap̄. vij. Quod est de cura febris effimere quando est cū fluxu ventris.

ET dico quod illi cui accidit fluxus ventris in ipsius curatione consideratio est habenda Ita quod si hūor eductus est fluxus cessauit: fac ipsum ingredi balneū: et ipsum ciba cuz confortantibus stomacum: et ipsum stomacum cum vnguentis confortantibus vnge. Sed cum fluxus est in statu melius est vt in balneū ip̄os ire non permittas. hoc. G. dicit: sed noui medici medicātur for-

tem fluxum cum balneo: qꝛ dicunt ꝙ attractionē facit ad oppositā ꝑtē. ⁊ q̄uis ita sit non est ꝓpria medicina: sꝫ est ꝑ accñs. ⁊ iō qꝛ est ꝑ sil̄itudinis viā. Et tu scis ꝙ ꝯriū dꝫ expelli ꝑ suū ꝯriū vñ hoc qñ possum⁹ est dimittendū. Sed patiēs est cibād⁹ absq̄ positiōe ipsi⁹ in balneo: imo debes cōseruare vt rectifices ipsi⁹ stōm euacuatiōe cessante cū lana ifusa in oleo absinthij ⁊ oleo ro. ⁊ si masticē cōtritū acceperis et cū oleo ro. miscueris: ⁊ p̄dicte lane infuderis: ⁊ multo fortius opabit̄. Et vl̄r scias ꝙ i mēbris principalib⁹ nō est superponēda medicina actualiter frigida. q̄uis potentialiter frigida existat. Et si fuerit multa inflāmatio in ore stomaci misceas cum istis oleis succū extremorū vitiū et succū citoniorꝝ: ⁊ aliqui apponūt cerā ⁊ faciūt inde cerotū. Et aliqui ex hac medicina mirant̄: ⁊ dñt. cū eger os stomaci habeat mala cōpl̄one calida vitiatum. cur. G. ponit masticē cū oleo ro. et nos rñdemus ꝙ significatio hec recepta a mala cōpl̄one sola est alia a significatōe recepta a cōpl̄one mēbri. Ob hoc qꝛ intētio medicatiōis isti⁹ mēbri est vt fortificet̄ cū medicinis habētib⁹ aliq̄d stipticitatis cū amaritudine ⁊ aromaticitate. Et ꝓpter hoc p̄mi expimētatores nō curabāt debilitatē stomaci: nisi cum his supradictis. Et possibile est vt multis hoib⁹ nocebant eo ꝙ malā cōpl̄onē non cōsiderabāt. sicut dicit. G. vni accidit

Gal. q̄ malā cōplexionē habebat i stomaco calidā ⁊ sic. Multuꝫ ergo cōsiderandum est si mala cōplexio est tāta vt ipsam nimiū timeamus: studebimus solum in oris stomaci confortatione. et si non admiscebimus cum his frigidas medicinas obseruato vt sint illis similes in stipticitate. et tales medicine sunt multe. Sed si fluxus non cessauerit nō desistas ipsum cibare cū rebus stipticitatem habentibus. ⁊ ꝑm q̄titatē fluxus ipsum rege. Nā si paucus sit fluxus sufficit panis biscoctus cū zuccaro vel succo ro. confectus: aut citoniorꝫ succo. Et si multus sit fortiorib⁹ vtere vel pane biscocto ordei cū succo citoniorꝝ: ⁊ vinum pomorum granatorꝝ est bonus cibus ꝑm. G. Sed si cessauerit fluxus mica panis conueniēs est. Et si supuenerit casus appetitus sumat electuariū citoniorꝝ cū aliquātulo mastice cuꝫ succo extremorum vitis. Et. G. vtit̄ hoc electuario citoniorum qđ cōposuit in fine regiminis sanitatis. Sꝫ medicina in q̄ intrat piper aut res calide tunc est vitāda: ⁊ maxime in climate nostro tpe cal̄o et calida cōpl̄one. Et qñ istis accidit vētris cōstipatio: tunc cōsiderādum est in quo loco fit cibi retentio. vtrū in stomaco aut in intestinis. si est in stomaco. G. precipit dari confectionem triū piperū. sed nō de forti in qua intrāt medicine: sed de debili quā posuit in libro de ingenio sanitatis. Et hec medicina non est conueniens: nisi illi in quo cib⁹ permutat̄ in stomaco ad acetositatē: qꝛ stomacis calidis ⁊ nauseam ex caliditate habentibus hec nō erit vtilis medicina. Et est dictum. G. qđ iam declaratū est in egritudinum libro ꝙ virtus membrorum eque debilitatur per complexionē calidā malā sicut per frigidaꝫ: quia aliqđ

mēbrorū

mẽbrorũ non habet sua accidẽ-
tia nisi per mensuratũ calorem:
Et si debilitatur per cõplexionẽ
frigidã est hoc substãtiale.eo q̃
est ei necessariũ. Et propter cõ-
plexionẽ calidã erit per accidẽs
sicut sol fortis qui extiguit ignẽ
et calor fortis fornacis extiguit
candelã.Similiter põt dici ſm
G.de debilitate stomaci q̃ fit p-
pter cãs calidas ꝛ nauseas cali
das.ergo.G.nõ respexit nisi ad
frigiditatẽ que in stomaco acci
dit per accidens in hac arte: et
hoc curare intẽdebat. ¶Sz pro
uidendum est super complexio
nem malã: ꝛ sic medicine misce
ri debẽt.Sed credo q̃ clima suũ
ipsum in hoc sustentauit. ¶Et
mihi videtur q̃ electuariũ cito-
niorũ mixtum cum ligno aloes
mastice:gar̃.multũ valet si sit ta
liter cõpositũ vt frigiditas cito-
niorũ vincat ipsorũ caliditatez.
Et non est tradendum obliuio-
ni de modis cõpositionis harũ
cõpositionum:quoniã si volue-
rimus frangere virtutes ipsara
medicinarum absq̃ citonys po
tes hoc facere cum extremitati-
bus vitium: vel cũ alijs reb⁹,fri
gidis:ꝛ stipticis: ꝛ medicus in
hoc ,puisor esse debet vt resistat
ei qõ plus est timẽdũ. ¶Et me-
lius est q̃ calor qui ex hac ,pue-
nit mixtione sit in prio gradu.ꝛ
quãdo fuerit necesse frigiditatẽ
stomaci remouere diminuat res
frigidas: sicut nos diminuim⁹
in aliquibus quantitatẽ calida
rum quando nos oportet cõple
xionem calidã procurare.ꝛ Ga-
lenus precepit embrocari vẽtrẽ
istorum cum aqua calida:et in-
tendit per hoc ventrem mollifi
care:sed quia mollificatio nocet
stomaco: oportet q̃ fiat cum sti-
more: et quãnis mollificatio sit
huic congrua egritudini natu-
re membri contraria existit.Ob
hoc est necesse has duas res mi
scere aut semper rem conueniẽ-
tem ordinare. ¶Sed cuz cibus
ex stomaco descendit: tunc em-
brocatio valde vtilis existit:hoc
obseruato ne cibus indigestus
ad membra trahatur embrocata:ꝛ hic clistere melius est omni
bus que fieri possunt:ꝛ si nõ est
mordicatio aut ventositas tunc
sufficit clistere factum ex melle
oleo:ꝛ aliquantulo sale:ꝛ si mor
dicatio fuerit: tunc admisceantur pinguedines anseris ꝛ gal-
line.Et si ventositas affuerit ne
cesse est vt in oleo coquatur pa-
rum rute:et semina resoluentia
ventositatem:sicut semen apij ꝛ
cimini ꝛ similium.Et vẽtositas
cũ nausea in hoc loco significat
q̃ naturalis calor debilis est:et
propter hoc non est ,calefacien-
dũ nec refrigerandũ: sed vtrisq̃
vtendũ erit:ꝛ aliquando hec fe-
bris tribus dieb⁹ perdurat: sed
nõ timeas ꝛ rege ipsos post exi-
tũ paroxismi:ꝛ post euacuatio-
nem ventris ponendo ipsos in
balneo:ꝛ ciba ipsos cibis conue
niẽtibus.Sed ex nausea aceto-
sa hec fe.non fit ob hoc: qꝛ ex il-
lis substantia fumosa nõ gene-
rat que spũz inflãmet. Et scias
q̃ in complexionibus frigidis
et humidis raro hec febris ,acci
dit. similiter neq̃ in frigidis et
siccis.Sed calida ꝛ sic. omnib⁹
paratior ad hoc existit.ꝛpropter
hoc illud quod plus nocet cor-
poribus sic dispositis est fames
et exercitium temperamentum
excedens ꝛ negligentia balnei.
Sed qui febricitant feb. que fit
propter bubonicum apostema

quod fit in subascellis et inguinibus vltimū medicamē illius apostematis est curatio. Et si pter reuma hoc accidit medicie purgantes necessarie existunt. Et si tuerit propter sanguinis abundantiam minutione indiget: qz hec preseruat ne in vlteriozes egritudies cadat. Et. G. precepit vt has febres patiētes ponantur in balneuz: sed mihi nō placet vt fiat nisi in declinatione. Et hoc sufficit in medicatiōe effimerarū: coniūcto tñ hoc causis exterminatis in libzo egritudinum.

¶ Cap̄. viij. Qō est de curatione febziū acutarū arsinarū.

Deinceps volumꝰ loquide febzibus arsinis vel acutis que dicuntur arsiue. ideo qz iste febzes sunt medie inter putridas z effimeras. Et dicimus qꝺ iam dictuz est in libzo egritudinum: quod hec febzis fit ex multo sanguine: et sunt species due: vna est dum sanguis non est putrefactus: z alia est: dum sanguis iam putrefieri incipit. Et vnaquecz istarū trino disponetur modo. Unꝰ est vt homotenus continue affligatur a pricipio vscz ad finē equaliter. z hoc fit ꝓpterea: qz idē qō dissoluitur est equale ei qō resoluitur. Secūdus modus est vt a principio augmentetur vscz ad finem. et hoc accidit propterea: quia illud qō dissoluit est plus eo qō resoluit. Tertius modus est vt a principio vscz ad finē decrescat: et hoc fit ideo quia illud quod dissoluitur minus est eo qō resoluitur. Et qz hec febzis fit propter oppilationem ꝓmvasa: medicatio ipsius erit per flobotomiam: z maxime cum non est sanguis putrefactus. Et. G. hic dicit quod quando natura fortis est extrahamus vscz ad sincopim. z dicit qꝺ propter hoc corpus refrigerationem habebit. z possibile erit vt colera abijciatur per partem superiozem aut inferiozem. Et dicit hanc medicationem in hac feb. esse necessariam. Et ego dico quod hec quantitas euacuationis artificialiter non existit: immo valde est erronea: eo quod hec ars imitatur naturam: z nunquā fit crisis laudabilis per euacuationē sanguinis vscz ad sincopim perducentē: immo hec ꝓuenit a crisibus malis: in quibus virtꝰ expulsiua plusqꝫ conueniens est: expellit. Adhuc nō est intentio euacuationis inquantū est euacuatio: nisi ad remotionē superfluī sanguinis peccantis quantitate: et ad conseruationē quātitatis naturalis. ergo quomodo potest sanguis euacuari vscz ad sincopim: nisi cum detrimento sanguinis naturalis: hoc impossibile esse videtur. Et. G. nō intellexit per hoc nisi subitam corpozis refrigerationem. ergo hec medicina accidentalis est periculosa. vnde melius est vt aliquantulū ex calore remaneat extraneo: quam calor naturalis diminuatur. Adhuc non est credendum vt in tali corpore quale est istud non sit putrefactiōis alicuius humozis preparatio. ergo si diminuis calorem naturalem corrumpetur humor z virtus diminuetur: z non erit qui huius erroris faciat correctionē Signa ergo per que cognoscimus febzem esse a putrefactiōe

Primo mō.

Secōdo mō.

exemptam: sunt signa cõmutatiua ⁊ non fixa. Considera ergo quot in hoc loco eminẽt pericula. Et cũ in hac febre apparẽt signa putrefactionis p vrinã aut pulsum flobotomia nõ fiat vsq; ad sincopim ꝓducens: q; impossibile est vt posit minutionez nõ remaneat putrefactio vsq; ad septimũ diẽ: ⁊ ꝓpter hoc est necesse vt remaneat virtus sufficiens digestioni. Et dicit. S. q; qñ medicabis hãc febrem sanguis cũ putredine: tũc nõ est expectãdũ vsq; ad digestionẽ materie. Et ex hoc intelligere debem⁹ qõ in principio flobotomare debem⁹: et demum potare aquã frigidaz in niue frigidatã tandiu donec corpus ipsi⁹ ad frigiditatem deueniat. Et hoc fieri dz cõsideratis certis cõsideratiõib⁹. Prima est vt egritudo sit digesta: vt in viscerib⁹ nõ sit apostema: ⁊ vt in ore stomaci nõ sit debilitas neq; frigiditas: nec qñ infirmus non est assuetus aquã frigidã bibere: ⁊ sic esse debet: qñ illud quod hic inducit ad malam cõplexionem contrariũ existit eiusdẽ rei que causaz hz remouere: quoniã aqua frigida humorẽ incrudat et impedit digestionem. Et impossibile est hãc febrem integre remouere donec cã ipsam faciẽs in corpore reperiatur: ergo qũo potabit aquã frigidam habens stomacũ debilem ⁊ frigidũ quin ei accidat timor ⁊ stupefactio et cõsimiles egritudines ex mala cõplexione frigida. Et iã inuenti sunt hoies qui biberũt aquaz frigidã semel in quãtitate multa: ⁊ inde ad cõstrictionem anhelitus deuenerũt ꝓpter frigiditatem musculi vel nerui ⁊ dyafragmatis; ⁊ taliter q; nõ potuerũt aliquid deglutire: ⁊ qui ipsam biberunt iam facta digestione: tunc naturã optime adiuuant: eo qõ tunc ibi iam aliud non remansit nisi mala cõplexio; cala et illa tunc remouetur ab aque frigide bibitione: ⁊ sic natura meliorez facit opationem in humore tali s. perficiendo digestionem ⁊ malam materiam expellendo: quoniam ipsa mala complexio hoc facere prohibebat: et hic est tractatus Gale. in potatione aque frigide in hac egritudine. ¶ Et debes scire quod hec febris latitudinem habet magnam in suo calore secundum magis et minus: et propter hoc que fortioris caloris est dicitur arsiua: id est causon. ¶ Et hec latitudo diuersificatur secundum climata. Et quando omnia particularia concordant cum febre que est arsiua: et infirmus multum desiderat aquam frigidam: non in hac est digestio expectanda: quia eger ante digestionem cõsumetur: et si feceris ipsum pati vsq; ad digestionis aperitionẽ: tunc erit ipsius digestio mala: quemadmodum est nebula nigra aut hypostasis nigra propter nimietatem combustionis et tunc aque frigide exhibitio non valebit. ¶ Et propterea melius est in principio sine etiam digestionis signorum apparitione exhibere ⁊ nõ curare: ex dictis aliquorum: qñ hec res est verasissime ꝓbata: nam materia que talem facit febrem qualis ista est cum sit in vltimo caliditatis non est puuata digestione nisi propter malam qualitatem acutam: non propter grossitiem nec propter viscositatem: ⁊ quãdo hanc infrigidabis: tunc sta-

tim erit materia digesta: et melius est vt cõuertas talem febrez ad febrem lentam et longam q̃ curari potest: q̃z eger subito moriatur: nã error qui fit in alteratione cõplexionis febrium facilior est q̃z mors. Et ego credo qõ illi quib⁹ digestio dz expectari sidetur aqua frigida citius curarentur si ei⁹ virtus extitit fortis: q̃uis egritudo fuerit longa. Dicit em̃ Rasis q⁹ duo iuuenes in dieb⁹ canicularib⁹ iter agebant quor vnus erat dñs ⁊ alter seruus: ⁊ ambo hanc inciderũt febrem: ⁊ medicus dño aquã prebuit frigidam ⁊ seruo nõ propinauit: dñs euasit: ⁊ seruus mortuus fuit. Et terre iste nostre medie sunt inter terras. ℭ. ⁊ Rasis in tẽperamento: ⁊ egressi sumus ex eo qõ nostre intentioni erat: et ꝓpterea q⁹ tractatus curationis isti⁹ febris est vna partium tractatus feb. putridar: ⁊ ꝓpter hoc bonuz fuit narrare medicamentum qõ vtrisq̃ cõe existat.

Rasis

℔ Cap̃. ix. Quod est de cura febrium putridarum: ⁊ primo de eis in generali.

Sed dico q⁹ febriuz que sunt ex mala cõplexiõe materiali: prima illarũ intẽtio duas cõsiderat res: hoc est vt malã remoueat cõplexionẽ: ⁊ malã euacuet materiam. Et q⁹ materia est cũ calore putredinali accidit hic tertia intentio: hoc est vt remoueantur cause innãtes ad faciendũ putrefactionẽ: ⁊ est superflui diminutio ⁊ porozum apertio oppilationis. Et porox oppilatio iacidit ꝓpter res stipticas aut frigidas: aut desiccatinas: aut ꝓpter humorum grossiciem aut viscositatem: ⁊ aliq̃n hec oñia aggregantur. ergo tertia intentio est: vt vnũquodq̃ istox remoueat ꝓ ipsi⁹ cõtrariũ. Ergo vt plurimũ accidit vt cõtrarientur hec accidentia medicationi: et maxime q̃n supervenit accidẽs qõ est cõtrarium significationi medicatiõis febris. Sed q̃n fuerit significatio recepta ab essentia febris et causis ipsi⁹: ⁊ vnũ erit ꝓtrariũ alteri: tũc opz medicum considerare sup accidentia si fortissima sint. Et si nõ cogatur medicus a se. vel accidentibus: tũc instare dz remotioni cause: et per hanc viã remouebitur febris sicut est in febribus de frigida causa: vt est se. melencolie⁊ flegmatis. Et si se. fortior causa fuerit: tũc opponat se febri: salno vt cause nõ obliuiscatur: ⁊ possibile erit vt cogãtur ambo considerare equaliter. Et nos volumus in primis narrare febres que nõ habẽt accidentia resistentia eox medicationi: ⁊ postea narrabimus illas q̃ habent accidentia ꝓtraria: eo q⁹ tractatus resistentie accidentium est alius a medicatiõe egritudinũ: ⁊ etiam alius a medicatione accidẽtium: qõ est: q⁹ eorũ medicatio est ꝓ remotionẽ causarũ sicut in egritudinib⁹. Sed resistere accidentib⁹ fit cũ rebus que cito ea remouent: ⁊ subito ꝓ cõtrariũ: q̃uis vt aliq̃n augmentant accidentiũ casus sicut opiũ in summis doloribus. Dicimus q⁹ frigiditas ⁊ humiditas in oibus febrib⁹ ingressum habent ꝓ modũ medicine ⁊ cibi: ⁊ hoc in rebus assumptis in corp⁹: ⁊ hoc fitꝓ primas ipsarũ virtutes solum: ⁊ aliq̃n fit vt aerem infrigidemus: ⁊ aliq̃n vt ipsum calefaciamus: ⁊ aliq̃n egrum remouemus de vno climate ad aliud: si

ent fit in periplemonico cui ꝓ-
stamus vt vadat in ethiopiā vel
ad arabiam. Sed euacuatiōes
in febrib⁹ per flobotomiam vel
farmaciam fiunt ꝑ virtutes se-
cūdas aut tertias: aut per ꝓꝑie
tates: et aliqñ fiunt per balnea
aut fricationes. Sed euacuatio
nes per exercitiū in febribus nō
fiunt: ꝛ est considerandū in quo
sit vnūquodq; istorum faciēdus
aut plus vno: ꝛ in quo tempore:
eo q tempus est vna ex reb⁹ val
de necessarijs in hac arte: ꝛ pro-
o. pterea dixit Hypo. q tempus sit
acutum: hoc est q tempus medi
cine latitudinem paucam hz.
Et dicimus q flobotomia fieri
non debet: nisi signa multi san-
guinis apparebunt: sed melius
est vt fiat quando non est mali-
cia: nisi quantitatiua sicut supe
rius dictum est. Et tempus fa-
ciendi sequitur fortitudo: quia
secundum plurimum fortitudo
virtutis plus est in principijs
egritudinum: propter hoc ordi-
nauerunt quidam fieri flobotomiam in principijs egritudinū:
et multi sunt egrorum que flo-
botomiam patiuntur vsq; ad vi
tra septimū diez. Et ad remouē
dum illorum errorem dicit. G. q
debilitatem virtutis aut fortitu
dinem non sequitur numer⁹ die
rum. Et quantitas flobotoma-
tionis recipit a fortitudine egri
tudinis: et a complexione et ab
etate: et tempore anni: consuetu
dine: dieta et conditionibus
alijs. Sed bonitas virtutis et
eius malitia sequitur malitiam
complexionis et eius bonitatez
ꝛ propter hoc ponitur a medico
in vno genere. Sed euacuatio
que fit aperiendo oppilationes
fit incidendo humores et subti-
liando ipsos et digerendo ipsos
ꝛ rectificando illud quod potest
rectificationem accipere: ꝛ expel
lendo illud quod non potest re-
tificari: et hoc fit in omnibus fe
bribus et maxime in illis que
non sunt incensiue: et etiam in
omnibus horis seu temporibus
egritudinis: eo qđ materia pu-
trida non rectificatur: nisi his
duabus rebus: scilicet expellen-
do illud quod rectificari nō po-
test: et rectificando quod potest
rectificari quemadmoduz fit ab
hominibus volentibus putrefa
ctioni obuiare. Et necesse est re-
gere naturam continue in pro-
uocando vrinam. Sed quia ma
ior pars harum medicinarum
est calide et sic. complexionis vt
est semen apij et feniculi et simi
lium: ꝛ possibile est vt ex tali ope
ratione febris augmentetur: et
propter hoc necesse est vt fran-
gantur earum virtutes prime cū
rebus frigidis ex natura sui ad-
iuuantibus illam operationem
et talia sunt semina melonis cu
cumeris et horum similium: et
sunt etiam ex medicinis harum
operationum que sunt tempera
te vel parue caliditatis: quas
damus febricitantibus: sicut ca
pillus veneris et endinia et si- Endi-
milia. Et in summa intelligere uia.
debemus quod quando opera-
ri volumus medicinas calidas
quod frangere debemus earum
virtutes: et in his predictis me-
dicinis inueniuntur due res: sci
licet icisio ꝛ subtiliatio. Et scias
quod euacuatio per vrinam est
ex medicinis magis manifestis
in febribus. Et he medicine ali
quando inducunt angustiam ꝛ
inquietudinem et corruptionez
stomachi et epatis: et propie in

fine febrium cronicarū: et ꝓpter hoc cōuenit vt eis admisceātur ea que habent confortare membra principalia sicut bulliendo in aqua p̄dictarū aliquid mastices:vel vt bibāt aquā illā cū zuccaro ro.ꝛ in his conuenit nobis magna exercere.ſ. in cōfortādo: subtiliando:ꝛ incidendo. ¶Et si materia huius febris fuerit humor frigidus ꝛ sic.opz vt abstineat ab his.ſ.calidis ꝛ sic. eo qđ ista sicca nō debes quartanarijs exhibere:ꝛ si vis ei ꝓpinare debes hoc facere frāgendo siccitatem earum cū radice liquiricie ꝛ zuccaro viol. Sed qz zuccarum viol.hz virtutem relaxatiuā ꝓhibere poteris cū passulis:qđ optime existunt in hoc casu: et sunt necessarie.ſ.passule in remouendo siccitatem superfluam ſquinzibin.ſ.syrupi acetosi:eo ꝙ habz mordicare membra nernosa: scz ysophagum seu meri ꝛ stomacū et cannā pulmonis:ꝛ aqua ciceris ꝓfert in maiori parte febriū. ¶Et q̄nis aqua ordei sit frigida ꝛ humida hz mūdificare vias a superfluitatibus:ꝛ abstergit ꝛ lauat vias absq; inflāmatione: ꝛ est ex medicinis laudabilis valdei hoc casu.Et ꝓpter hoc ſquinzibin ꝛ aqua ordei laudata sunt in curis febriū.Sed aqua ordei interdū ori stomaci hz inducere nocumētū: ꝛ ꝓpter hoc indiget rectificatione.ſ.ponēdo in rotulo dimidio aque ordei characteremvnum ex mastice.ſ.pondus quatuor granoꝝ ordei:ꝛhec omnia indigent cōsideratione.ſ.opponendo se periculosiori et fortiori ſm plus ꝛ minus. ¶Medicine eñ laudate in relaxatione nature sunt que habent has secūdas virtutes.ſ.relaxare ꝛ qualitati febrili obuiare:ꝛ tales sunt tamarindi et beneſeg.i.viole et tereniabin seu manna ꝛ medulla bathee.Sed oportet vt vitem⁹ dare mirobalanos ante digestionem ꝓpter stipticitatem ipsorū:sed alublep.i. corrigiola optima est in principio febris:q̄nis aliquam habeat caliditatem. ¶Ordo autem medicinaruz in mollificando naturam est quez dictur⁹ sum: scilicet tereniabin primo: secundo beneſeg: idest viol: tertio tamarindi: postea alublep:medulla cucumeris saracenici:scilicet anguine: ꝛ post ea karsabar: scilicet cassiafistula: deinde mirobal. et conueniens est omnibus febribus vti contrarijs a tota specie putredinis febrilis.Sed quia he medicine ꝓ maiori parte calide existunt sicut sunt species: ideo in modica quantitate de ipsis ponere debemus:ꝛ frangere debemus earum virtutes primas. Sed medicinis que hanc exercent operationem absq; calefactione vti debemus in hoc loco: sicut est vinū pomorum granatorum:ꝛ sandali albi ꝛ rubei: et tabazir.i.spodium. Sed in sandalis aliqua existit opilatio: et cū rectificata fuerit medicina materia vtilis existit. ¶Sed medicine que habent infrigidare ꝛ humectare sunt diuerse vel varie vel multe ſm diuersitatem ꝛ multitudinem febrium in quātitate calidarum ꝛ paucitate earundem. ¶Et ordo harum medicinarum est talis:quia primo danda est aqua ordei: et postea syrupus inlep.ꝛ est syrupus secūdū quosdam factus ex aqua ro-

Nota

se et zuccaro solũ:sicut laudaue rũt aliqui noui. Sed propter sic citatem aque rosate ponẽdũ est tantũdẽ aque simplicis:et plus et minus scdm ꝓ videtur conue nire:ꝛ q̃ magis fortis existit est syrup⁹ fact⁹ ex succis frigidis ꝛ humidis:sicut est succ⁹ cucurbi te:ꝛ cucumeris saracenici:et ci trulorꝫ ꝛ melonũ:ꝛ sunt exteri⁹ coloris citrini:et interius sunt continui et albi:sed qđ fortius existit est bibere succũ p̃dictorũ absq; zuccaro:ꝛ maxime succuz anguine.s.cucumeris saraceni ci:eo ꝙ ꝯriat colere a tota sub stãtia sua. Sed tẽpus in quo de necessitate debemus purgare materiã peccantem cum medi cina attractiua est hora in qua exuberat malicia hũoris exeũ tis in qualitate:ꝛ iam declara uimus superi⁹:ꝛ hoc facere de bemus forti existente virtute:ꝛ tunc est certum qñ signa dige stionis apparẽt:quoniã eo tem pore collaudat euacuatio facta a natura:eo ꝙ virtus expulsiua nõ mouetur ad expellẽdũ super fluitates per viaz naturalẽ nisi facta digestione:et in hac arte imitari debemus opera nature toto posse. Et scire debes ꝙ fctã digestiõe fit descẽsio et expulsio absq; aliquo impedimẽto gros situdinis vel viscositatis vel op pilationis. Sed qñ non appa ret digestio:tũc dissensio inter medicos reperit:eo ꝙ.G.ꝛ ma ior pars medicorꝫ dicũt ꝙ mini me purgare debemus nisi ma teria sit digesta: nisi egritudo fuerit in vltio acuitatis. Ex hoc intelligere possumus ex dictis hypocratis: quoniam quando egritudo est in vltimo acuita tis:tunc humores sunt in vlti ma furiositate: et non est secu ritas quis descendant ad que dam membra principalia ꝛ le dant ipsa nisi sint euacuati in principio egritudinis: eo quia humores qui acutissimi existũt sunt subtiles:ꝛ quia ibi non est grossicies nec viscositas que ꝓ hibeat operationem medicine laxatiue. Et non potest inde ꝓ uenire nisi vnum solum nocu mentum:quod est:quia medici ne laxatiue suis qualitatib⁹ pri mis augmẽtant febrem:ꝛ illud potest remoueri miscendo cum eis frigida ꝛ humida secunduz qđ conuenit. Sed quando egri tudo non est peracuta valde:sz est quieta:tunc expectanda est digestio. Et scire debes ꝙ egri tudines que acute sunt ĩ terris Hypo.in terris nostris peracu te sunt:et hoc manifestatur:qꝛ hyp.non curabat egritudines acutas nisi cũ aqua ordei ꝛ me licrate:ꝛ postq̃ ita est:egritudi nes acute nr̃e regiõis ꝛ aliaruz calidarum terraruz medicande sunt cuz medicinis attractiuis vel laxatiuis in pricipio egritu dinis. Et ĩ egritudinib⁹ pera cutis ꝓ maiori parte humores corrumpuntur circa orificiũ sto maci:ꝛ ꝓpter hoc quãdo appa ret abũdãtia sanguinis:lz non sit superflua euacuare debem⁹: qm̃ inde magnũ prouenit iuua mentum:ꝛ in continẽti quiescit valitudo egritudinis:nisi sit ꝙ prohibeat ex reb⁹ supra dictis. Sed quando egritudines non sunt acute:sed sunt ex humori bus mucillaginosis et viscosis et indigestis ipsas euacuare et purgare debemus post subti liationem et incisionem:et hec est digestio eorum:alioquin nõ

opz cū medicina purgari. Sed egritudines que non sunt acute et sunt ex humoribus subtilibus: sicut est vera tertiana que transit vltra. 7. peryodos: dicit
auicē. Auicē. q̄ expectare debemus digestionez: eo q̄ digestio humoris subtilis est eius ingrossatio ꝛ grossi est eiꝰ subtiliatio: ꝛ sicut difficile est virtuti expulsiue expellere humores grossos ꝓpter sui grossiciē: sic difficile est virtuti expulsiue expellere subtilē: q̄ disrūpit ꝛ dispergit ꝓpter sui subtilitatez: quare difficile existit nature expellere humores grossos: eo q̄ oppilant meatus ꝛ trāsitus: ꝛ subtiles: q̄ disrūpūtur et spargunt ꝛ imbibunt: tñ medicine laxatiue citius expellūt et facilioꝰ humores subtiles q̄ grossos. Et ꝓpterea q̄dā medici dixerūt q̄ nūq̄ dederūt aliquā medicinā laxatiuā ad purgādū aliquē humorē quin colera prius purgaret ꝓpter sui leuitatē ꝛ subtilitatē: ꝛ adhuc magis q̄ qñ dant medicine laxatiue q̄ trahere et purgare debent melēcoliā: aut flegma grossum ꝛ viscosum a ꝓprietate ꝛ sui natura prius ille eedē trahūt coleram ꝛ expellunt. Et hoc idē manifestat intellectus qō subtiles hūores habiliores sunt ad purgandū ꝛ expellendum grossis: quānis hoc non fit ex opere nature: quoniam si sic faceret natura: illud quod prius exiret in egritudinibus acutis esset colera: eo qō tales egritudines pro maioꝛi parte fiunt ex humoribus subtilibus: et quanto sunt subtiliores tanto difficilius a natura expelluntur. Et propter hoc dicimus quod minime tardare debemus in peracutis exhibere purgationes: neq̄ expectare ad perfectā digestionē: q̄ non est tutum quin mala qualitas predominet nature: ꝛ tūc erit mala digestio expectanda cum diffidncia liberationis. Et postq̄ ita est q̄ purgare debes non facias illud nisi primo frāgas suam caliditatem ꝛ siccitatem. Sed in febribus flegmaticis ꝛ melācolicis Rasis in prin raſie
cipio earū purgabat: ꝛ hec erat eius opinio oīno. ſ. purgare in principio febꝛis. tñ. G. dicit contrarium manifeste. ſ. q̄ minime debemus in principio febꝛium melēcolicarum: ꝛ illud idem dicit in epistola ad glauconez. Et illud est q̄ finis harū egritudinuz est securus: nec expectatur digestio mala: ſz flegmatica est male determinationis: ꝛ ꝓpter hoc necessarium existit vt infirmus euacuetur ꝓter q̄ expectetur digestio perfecta: et ꝓpter hoc medicus prius incipere debet a medicinis subtiliatinis ꝛ incisiuis per hebdomadā vnam: quia non timemus calorem huius febꝛis cum sit debilis vt magnum inferat nocumētum: et cum hoc fecerit tunc medicus purgare incipere debet. Et demonstratio huiꝰ est illud quod vides fieri in apoplexia: ꝛ etiā in silibus egritudinibus timoꝛosis frigidis: q̄ icipimꝰ i talibꝰ ab euacuatiōe ponēdo in medicinis laxatiuis incisiua ꝛ subtiliatiua. ¶ Et mihi videtur impossibile recipiēdo ſyꝛupum Syꝛu
squinzibim ꝓ hebdomadā vnā pum
factū ex decoctiōe radicū lilij ce squin
lestis: ꝛ seminis apij: et licꝛitie zibin
quin ꝑparet hūores: ꝛ digerat: ꝛ leniorē faciat exitū a coꝛpoꝛe: ꝛ q̄nis totꝰ humoꝛ nō euacuet

a corpore:tñ natura inde alleuiationē suscipiet oīno. Et īde redire debes ad incidendum ⁊ subtiliādū ꝑ aliā hebdomadā: quēadmodum diximꝰ:⁊ postea purgare:qꝛ taliter opando humores habiles reperiunt̄ ad expellēdū. Et simile hoc est homini ferēti graue pōdꝰ:qm̄ qñ ferre nō pōt ip̄m:⁊ diuidit ip̄m in partes facilius tolerat ipsas:et postq̄ natura fuerit alleuiata: tūc digestio laudabilis apparebit:⁊ rectificabitur dño cōcedēte. ¶ Et hoc melius existit valde q̄ infirmū dimittere egritudini ⁊ nature.s.si videbis naturā egritudini p̄ualere:tūc dietā ⁊ regimē infirmo iubebis:⁊ hoc in arte minime collaudat̄:quoniā nisi nature violētiā feceris vel adiuuando ipsam nihil boni ei feceris:nisi ꝙ verba ei dederis retinēdo ipsum. Et istud idez regimen facere poteris in febribus melēcolicis:⁊ sic facimus hoībꝰ sanis qñ volumꝰ ipsos purgare.s.qꝛ ip̄is digestiuū ꝓpinamꝰ prīo ad subtiliādum hūores ⁊ vias aperiēdo:sic ⁊ in egritudinibus opz facere:tñ in egritudinibꝰ maior diligentia est adhibēda:eo ꝙ earū humores difficiliꝰ recipiūt digōnem. Et hoc manifestat̄ in ope.G.in labore spontaneo febri propinquo:qm̄ ipse purgabat omnes humores faciētes hunc laborez preter humores viscosos mucillaginosos:eo ꝙ oēs concordare videntur ꝙ tales non sunt purgandi.G.autē videtur qđ euacuare debemus habentes hāc febrem per fricationem solum. Ego autez affirmo quod climata in hoc multum sunt consideranda:propter hoc nō est danda regula generalis: quoniam mihi videtur quod etiaz humores viscosi et mucillaginosi purgari possunt ī his nostris regionibus:facta tamen incisione et subtiliat ione per longum tempus:et tunc tempus digestionis abbreuiabis:⁊ natura inde alleuiabitur:et ex tunc videbis digestionem laudabilem. ¶ Et te oportet has res multotiens experiri : quia experientia in his rebus non modicam virtutez habere videtur:quod scripsimus de hoc in hoc loco sufficiat.

¶ Capit.x. Quod est de cibatione ⁊ fricatione ⁊ balneatiōe febricitantium.

Dico quod cibus dari non deberet febricitantibꝰ vsq̄ ad statum egritudinis:⁊ hoc vt natura tempꝰ habeat digerēdi hūores facientes egritudinē ⁊ ipsos expellēdi:sz qꝛ virtus nō est sufficiēs oībus: te opz cōsiderare egritudines: qm̄ si fuerit ex egritudibꝰ ꝑacutis:cuiꝰ statꝰ est propinquus et crisis dz esse in septimo:⁊ natura fortis existit:tūc illud facere debes:⁊ si virtus debilis fuerit nullatenus facere debes. Sz si virtus mediocris fuerit:⁊ etas fuerit iuuentutis cibabis ip̄m aqua ordei:et mica panis lota etiam cum aqua calida ad quātitatē.℥.ij.vel.ij.ponderis:⁊ istđ est subtiliꝰ regimē ī nr̄o climate s̄m cōsuetudinē nostrā. Sed regimen antiquuz subtiliꝰ erat nihil dare ꝑ hebdomadā vnā:⁊ quando volebāt ingrossare dabant aquam mellis soluz. Sed hoc ferre non possunt illi qui

sunt nostri climatis propter cõplexionem aeris ⁊ consuetudinem. Sed in climate illorũ corpora habent minorez resolutionẽ: ⁊ cũ hoc bibunt vinum non in modica quãtitate ⁊ comedũt carnes porcinas: que duo sunt plurimi nutrimenti. Et generaliter cõsideranda est cõsuetudo: quoniã qui consueti sunt comedere ter in die non possunt predicta sustinere: ⁊ maxime habetes complexiones calidas et resolubiles. Et si cognoueris statum egritudinis esse longum ⁊ virtus infirmi fuerit debilis cibandus est plusq̃ diximus in principio: ⁊ cum status appropinquabit minuendus erit: et totum hoc est intelligendũ forti existente virtute: et fortitudo virtutis existit in complexione forti. Sed qui habent complexiões calidas et siccas pauci ex his famẽ possũt sustinere: ⁊ maxime in egritudinibus sibi cõsimilibus ⁊ in temporibus calidis: eo ꝙ qñ talibus pati famẽ fecerimus: febres eorum ad incẽsiuas declinare faciem⁹: quãuis debiles existãt in radice vel ad ethicam: qꝛ in complexionibus cõsimilib⁹ multiplicantur q̃litates male sui natura: ⁊ magis quãdo eis facimus sustinere famem multiplicant̃ ⁊ adurũtur humores. Et hora cibandi eos est in declinatione paroxismi primi: ⁊ ante principiũ secũdi vt natura habeat spaciũ digerendi humorem in tempore paroxismi: ⁊ hoc melius existit scilicet confortare virtutẽ ne ei accidat accidens periculosum: cui necessarium sit cibũ propinare vt in sincopi ex resolutiõe. Sed si timuerimus aliquod ex his cibabim⁹ eos in principio paroxismorũ: qm̃ inde eos a sincopi taliter liberabimus quẽadmodum recitat Gale. de puero qui precepto medicoꝝ sustinuerat famez tribus diebus. Et aliquando conamur cibare ipsos in medio paroxismorum. In febribus autem continuis horaz cibãdi eligere debemus in qua maioris existunt quietis: considerando tamẽ consuetudinem. Et ex horis diei meliores sunt frigide. s. mane et sero. Et scias ꝙ balneum in declinatione febrium collaudat̃: quoniã superfluitates euacuat subtiles. In principijs vero minime: qꝛ rigores habet prouocare: ⁊ dissoluit humores et multiplicat opilationes: ⁊ spargit superfluitates per corpus totum: ⁊ non est tutũ quin ide ꝓueniat apostema in aliquo principali membro: ⁊ quãuis hũores euacuet: multiplicat tñ caliditatẽ ⁊ siccitatẽ febrilẽ: siue fuerit ex aq̃ cal̃a fctũ siue ex aere calido. Et necesse est vt corpora taliũ nõ tãgantur aq̃ frigidã: qm̃ humores efficit crudos: ⁊ propter hoc balneum fieri nõ dz nisi post fctã declinationẽ: ⁊ in febrib⁹ q̃ nõ sunt acute. Uina q̃q̃ aromatica ⁊ leuia q̃ modicã aquã sustinere possũt flegmatice ⁊ melẽcolice exhibere possum⁹: sed in incẽsiuis a vino oino elongare debem⁹. Gal̃. quoq̃ curabat febres q̃ erant ex humoribus mucilaginosis cuz fricatione et hoc indiget consideratione: quoniam non est tutum quin humores spargantur ex fricatione per totum corpus. Et ipsemet precipit in libro de conseruatione sanitatis quod ille qui habet laxitudi-

hora cibãdi.

nem⁊ corpus eius fuerit plectoricum vel plenū humorib⁹ mucillaginosis vt minime moueat vel exerciteꝫ: neq; balneū intret neq; faciat fricationē ⁊ similia. eo qꝺ fricatio nō euacuat ex humoribus nisi q̄ sunt subcutanei ⁊ inter musculos. qui autē sunt in venis nullatenus euacuari possunt nisi cū medicinis laxatiuis. Et etiam vides q̄ si sanus faceret fricationē p̄ceptā ab ipso in laxitudine. s. tā magna: de necessitate cutz apostemareꝫ: eo q̄ fricatio hec in vltimo grauitatis existit: ⁊ illis maxime q̄ hanc patiunt egritudinē cū in laxitudine semp videant esse. ¶ Iam ergo sufficiēter scripsimus sicut nobis videt generaliter curas febriū putridaꝝ. nūc aūt redibimus ad curā vniuscuiusq; particulariter.

¶ Capi. xj. Quod est de cura febrium colericarū: ⁊ p̄mo de cura tertiane.

ter na.

HEc febriz si fuerit pura tertiana erit secura absq; piculo. Et scimus certissime q̄ natura habebit dominiū sup hunc humorē. ⁊ propter hoc nō debemus eū monere cū medicinis attractiuis sicut est scamonea: eo qꝺ rectificādo eā q̄tuz plus possum⁹ semp mēbris principalibus hz inducere nocumētū. ⁊ ꝓpter hoc virtutē debilitat: ⁊ anget etiā calidita tē febrilē ⁊ siccitatē suā: ⁊ si aliꝺ nō induceret nocumētū: nisi co namē surgēdi ⁊ decūbēdi modi cū nō inueniret: qz cōplexio ide supcalefit ⁊ debilitaꝫ. Sed apparēte signo digestiōis nō est malū dare aliquā medicinā attratiuā in hūc modū. s. qz p̄mo dare debes ea que ꝑmo hñt lenire materiā ⁊ humectare sicut syrupum violar. ⁊ tamarindi. ⁊ ad repmēdū nocumētū stōi adde aliq̄d ex mastice: et reubarbarū in hoc loco optimū existit. qm̄ repmēdo nocumētū predictarū laxat. Et quātitas quā dare ꝺbes ex reubarbaro est a duab⁹. ʒ. vsq; ad tres miscēdo ei syrupū iulep ⁊ squinzibin ana. ʒ. j. cū. v. partib⁹ aque frigide: ⁊ infra diē potabis cū aqua ordei: ⁊ hoc faciēdū est omni die nisi natura moueret bis in die ad assellam sicut cōuenit: ⁊ si natura moueretur ex hac medicina vltra q̄titatem minue hz portionē ex ea. Et sumus cōtenti in hac febre ex infrigidatione ⁊ humectatione cum aqua ordei ⁊ syrupo iulep. eo quod hec febris non existit intense caliditatis cuz sit ex colera naturali. Et sumus contenti oppilationes ipsius remouere cum aqua ordei ⁊ squinzibin solum cum modica in ea reperiatur oppilatio ⁊ forsitan nihil. Et facta digestione si sufficit dare mirobalanos citrinos bene quidem: sin autē ꝓpina ifirmo ex scamonea charateres ij. cū tantumdem mastices: ⁊ cū ʒ. j. syrupi de nenufare. ⁊. ʒ. media syrupi malorum. Syrupus de nenufare. qz frangit qualitates ipsius scamonee primas. s. eius caliditatē ⁊ siccitatē: et cuz hoc confortat aromaticitate sua membra principalia. Et syrup⁹ pomorum: eo qz frangit eius siccitatē: ⁊ remouet nocumentum principaliū mēbrorū ab ipsa: et mastix qz cōfortat ⁊ remouet nocumentum principaliū mēbrorum: ⁊ medici iam ipsis vsi fuerunt ad occultandum malitiaz

scamonee. Et si timebis debilitatē infirmi cibabis ipsum micā panis lota. ⁊ iam testificauit. Y. qō nisi fuerit ex erroꝛe qō hec fe. nō trāsit. 14. diē etiā si foꝛtissima fuerit. Sed si hec febꝛis nō fuerit ex pura colera sed erit ex vitellina vel pꝛassina vel eruginosa non euadit hic absq; periculo magno: ⁊ maxime qñ fuerit ex pꝛassina ver eruginosa: et mihi videt impossibile qō aliquis ab eruginosa euadere posset. Et he febꝛes longos habent poꝛismos ⁊ pessima accidētia: ⁊ pꝛopter hoc indigent purgatione cū medicina attractiua quā supꝛascripsim⁹. pꝛius ablata caliditate ⁊ sicci. ipsius. Et nō est malum vt misceas ipsi medicine aliqd de polipodio qō aꝛabice ꝺꝛ belbes: eo q; purgat colerā aduſtā ⁊ grossam ⁊ melencoliā. postq; fregeꝛis siccitatē ei⁹ cū oleo amigdalarū dulciū: ⁊ apire opilationes in hac febꝛe ꝓpꝛiū existit nisi fuerit excedētis caliditatis: qō si fuerit: tūc intendere debes solū ad ifrigidādū ⁊ humectandum.

¶ Ca. xij. Quod est de cura causonidis.

Hec febꝛis est intē si caloꝛis ⁊ pꝛauorum accidentiū. ⁊ ꝺꝛ incensiua: et ⁊ impossibile est est qō hec ex colera naturali generet. Et i ista cōueniens existit purgare cū medicina attractiua a pꝛincipio ipsius ⁊ minuere ex sanguine si si sina sanguinis apparebsit dando ei oi die decem aureos tamarindoꝛū infusoꝛ in aqua simplici absq; syꝛupo ⁊ aliqua aliare dulci: ⁊ post dabꝫ ei bibere aquā oꝛdei ⁊ postea ꝓ totū diē potabꝫ eū aqua angurie: ⁊ hoc regimē ꝓpꝛiū existit oibus febꝛib⁹ que sunt vltia caliditate: ⁊ nō dimittas aquā angurie ⁊ aquā sup niuē in frigidatā: qñ si cōuerteris hāc febꝛē in lentā ⁊ cꝛonicā melius longe existit q; vt eger moꝛiat. Et hoc etiā dixit Abumerō Auēzoar de quodā puero quez ipse medicauit: cui dabat oi die aquā angurie: ⁊ quottidie colerā vomebat: ⁊ tñ taꝛ fuit opatus dōec illa febꝛis cōuersa fuit ad cꝛonicā: ⁊ inde liberat⁹ fuit. Et mihi videt qō aqua angurie longe melioꝛ existit q; aquā i niue infrigidata in hoc casu: eo q; aqua in niue infrigidata q; uis sit in vltia frigiditate velociter tñ recipit caliditatē ⁊ adhuc magis: qꝛ aqua cū sit simplex nihil restaurat neq; pstat coꝛpoꝛi nisi frigidā qualitatē solum: sꝫ aqua angurie restaurat ⁊ addit i sanguinē faciēdo frigidā subāz ⁊ q̄litatē. Sꝫ qñ febꝛes erūt lente ⁊ longi erūt poꝛismi: ⁊ certus eris qō nō ex colera pura erūt: sꝫ erit ex vitellina q̄ naturali frigidioꝛ exstit: tūc studere debes plus in aperiēdo oppilationes q; in infrigidādo ꝗtrariū ei⁹ qō fieri ꝺꝛ in illa q̄ fuerit ex colera pura: q; uis raro tales inueniant. Et laudabiles medicine in hac parte sunt q̄ hñt virtutē apitiuā absq; foꝛti caliditate sicut capillus veneris. ⁊ radix apij: ⁊ semē fenicu li frāgēdo siccitatē eoꝛū cū radice liquiricie: ⁊ caliditatē cū violis. ⁊ floꝛe nenufaris: ⁊ seminib⁹ cōibus. Et studeas ponere i medicinis res q̄ hñt mēbꝛa ꝓncipalia cōfoꝛtare. sicut est mastix et spica nardi cōponēdo ista cū syꝛupo squinzibin. Et esto studio

sus ponere in medicinis solutiuis que hñt colerã euacuare cũ ẽtitate flegmatis sicut est semẽ bzuł,i.semen chartami.frangẽdo tñ caliditatem ꝛ siccitatẽ eoꝝ. Et hec est cura oĩum febziũ colericarum.

¶Ca.xiij.Qđ est de cura febzis flegmatice.

Hec febzis cum fuerit ex ꝛate simplici ꝛ naturali: et de hoc fueris certus: tũc studiosus esse debes in incidendo humozes:ꝛ in subtiliando ꝛ oppilationes aperiendo plusq̃ infrigidando ꝛ humectando: ꝛ sufficit tibi in hac intentione squinzibin cuꝝ iure cicerum occultando siccitatem eozum cuꝝ radice liquiricie. Et adde huic compõni aliquid ex spica ꝛ mastice quoniam in hac febze stomacus debilis reperitur.ꝛ cõuenientioz opatio ĩ pricipio huiꝰ febzis est lenire naturã cũ semine cartami ꝛ semie harũliꝝ fracta siccitate;eozũ prius cũ tereniabin. Et seruato hoc regimine per hebdomadã vnam ꝓpinabisei medicinã laxatiuã que hẽat illũ humozem euacuare: et melioz illaram medicinarũ est turbit.quia a proprietate habz trahere ꝛ expellere humiditatẽ que in oze stomachi est:ꝛ agaricus etiaz cum eo:quia eradicat humozem grossum ꝛ aperit oppilationes.ꝛ si addideris aliud ex ierapigra non est malum cõfidendo magis in agarico ꝛ turbit:et aliquando occultando et frangendo siccitatem eozum cũ oleo amigdał.dulcium. ¶Coloquintida autem in tuis medicinis euitabis ponere ẽtuz plus poteris. Et si aparuerit tibi qđ humoz sit tante duriciei quod non possit euacuari absq̃ ea:ade ex ea aliquid in predicta cõpõne occultando malitiaz eius cum chachina:ꝛ credo quod sit dragantum ꝛ cum amigdalis. Et dosis eius est.ſ.pars aurei:ꝛ tales purgandi sunt bis quoniã in vna vice nõ possunt purgari propter grossiciem humozis: et hoc non facias nisi virtus fuerit foztis consideratis alijs conditionibus supza dictis:medicina vero facta ex turbit in pncipio huius febzis non est mala. ¶Cibus vero in principio huius febzis sit pulla parua secure:eo quod status eius nõ est minoz trium septimanarum: et ẽ possibile vt ipsa duret vsq̃ ad. 40.dies ꝛ vltra. Rasis autẽ dicit quod transacta septimana quarta non est malum infirmo exhibere trociscos de rosis completos cum aqua cicerum:eo q̃ hãc febzem patientes in fine leniter deueniunt ad debilitatez stomachi et epatis:ꝛ cadunt de facili in ydropisim. Rasis ¶Et ego meo tempoze vidi quosdam habentes febzes cronicas quibus medici nostri propinabant eis syrupum squinzibin solum:ꝛ ceciderunt in ydropisim:ꝛ mozti sunt. Et quod dico de trociscis de rosis in hoc loco non dico nisi causa exemplix similitudinis tamen tu debes dare ex similibus medicinis ꝑm plus ꝛ minꝰ prout tibi melius videbit cõuenire:etiã qđ simile huic intẽtioni reperit est zucharꝝ rosatũ preterq̃ frigiditati magis videt ꝓtinere q̃ trociſci dicti. Et si videbit tibi ꝓueniẽs miscere cũ iure cicerũ syrupuz squinzibin facit

illud: ⁊ si iflatio i pedib⁹ aut in palpebris apparebit tibi: caueas a syrupo squinzibin: qm̄ hz pducere ad hidropisim quēadmodū diximꝰ. ¶ In febrib⁹ vo flegmaticis nō recipiētib⁹ digestionē: quorū facies ⁊ venter tumescūt: ⁊ colores eoꝝ plūbei videbunt: Gal. videt ꝙ tales sunt euacuādi p fricationē donec vigilāt diuidendo tp̄s eoꝝ ita qđ dimidiū tp̄s eoꝝ sit fricādo: ⁊ dimidiū sit dormiēdo. Et dabimꝰ ei bibere aquā mellis cū ysopo ⁊ liq̄ritia. Sed. G. potabat eos aqua ordei: sed eā ego nō laudo in hoc casu: eo qꝛ nocet stō: ⁊ facit orripilationē: nisi cū ea fuerit parū masticis et piperis ⁊ radicū feniculi: ⁊ non debemꝰ eos diu dimittere absq̄ cibo: qꝛ ide recipiūt nocumētū: quāuis leuiter pati famē possint: qm̄ quādo iste hūor mucillaginosus multiplicat i corpore: talis humor cū difficultate maxima pōt ad sanguinē cōuerti: ⁊ ꝓpter hoc virtutes eoꝝ debilitant donec ad sincopim habēt ꝓuenire: ⁊ ideo eis dare debemꝰ micā panis lotam cum aqua mellis: vel cum vino aromatico. Et hic est modus fricationis qui preceptus est a Gale. ii hoc casu scilicet qđ habere debes gausapia aliquā tulū grossa ⁊ vetusta: ⁊ in p̄mis incipere debes a superiori crurium descēdēdo inferius ad pedes: ⁊ postea frica genua: ⁊ postea superiora coxarum descēdendo ad genua. ¶ Et postea incipies fricationem ab humeris vel spatulis descendendo per brachia ad manꝰ: deinde fricabis dorsum incipiendo a summitate eius veniendo vsq̄ ad pedes: et sic fiat per totū diem.

Gal.

Et si infirmus senserit laxitudinem inunge cū oleo nō habente stipticitatem: sicut oleum camomellinum ⁊ anetinū: qm̄ est bonum. Et dicit Gal. ꝙ postea abstergere debes oleū: eo ꝙ angustiā p̄stat: ⁊ hoc est qđ Gal. videtur dicere de huius egritudinis regimine. Et quia in hac febre accidens sincopis cōsueuit prouenire: ideo memoratus ero eius curam vbi tractabo de curis accidentium omittendo eorum causas.

¶ Cap̄. xiiij. Quod est de cura febris quartane.

Illud aūt quo plus indigemus in hac febre est aperire: incidere: et subtiliare: ⁊ modicū in ipsa indigemꝰ fricatiōe: infrigidatiōe. ⁊ humectatione q̄si nihil ⁊ cura huiꝰ febris q̄si ꝯtraria existit cure causonidis eo ꝙ in causonibus attendimus ad febrez solum: et in hac causa. Et ꝓpter hoc eligere debemꝰ medicinas incisiuas: subtiliatiuas et spleni appropriatas sicut radix capparis: et scolopendria et tamariscus eo quod istud membrum potens est ferre medicinas fortes et aperitiuas absq̄ nocumēto. Et potes conficere has medicinas cum syrupo squinzibin facto ex vua passa. Et oportet in principio te euacuare materiaz cuz belbeg. i. polipodio extracta virtute eius in iure galli veteris et oleo amigd. et si vis digestionem expectare in hac febre potes facere propter ipsius modicum periculum quod ferre potest. ¶ Et si vis purgare ante ꝑfectam digestionem poteris facere facta incisione cum syrupo

predicto per duas septimanas vel tres. Et medicine que habēt trahere hunc humorem: ⁊ purgare sunt iam manifeste ⁊ etiaz habent gradus: ⁊ que in primo gradu reperiuntur sunt mirob. indi. et emblici: ⁊ postea polipodiū: ⁊ tales sunt qui dimittunt mirobalanos propter eorum stipticitatē: ⁊ post polipodium est epithimū. Et operatio isti⁹ fortior est operatione polipodij et maiorē corpori infert angustiā: et hac de cā indiget occultatiōe illarum duarū rerū. s. remittēdo ipsius qualitates primas: ⁊ ei⁹ remittēdo malitiam: et propter hoc nō est malū miscere isti medicine medicinā q̄ faciat ipsam velociter festinare sicut ponēdo cuz predicta medicina karacta duo scamonee vel tria cū tertia parte vnius aurei de maiorana et hoc non facimus causa expellendi ipsum humorem: sed propter debilitatem et tarditatem ipsarū medicinarū ordinamus dictam additionem vt recipiat inde principiū expellendi. post epithimū est lapis lazuli. Sed ab eleboro nigro cauere debes toto posse: cōpleta aūt digestiōe huius febris a Gal. tyriaca collaudat: ⁊ ante digestionem recepta posset ipsam ad causonidē conuertere. Sed si tēpus fuerit frigidū: ⁊ etas senectutis existeret dyatrion pipereō facta digestione mirabiliter confert: et maxime in frigidis regiōibus. Et indiges i hac febre circa splenē studere. s. emplastrādo ipsuz cū rebus remouentibus ipsius tumorem ⁊ eius duritiē resoluētibus quē admoduz in colerica solliciti esse debem⁹ circa epar: et in flegmaticis in orificio stomaci: qm̄ membrū istud in quo maxime talis humor putrefit ⁊ ardet sicut ignis i hac febre melencolica est splen: ⁊ in colericis est epar: ⁊ maxime continuas ex colera patientes: ⁊ in flegmaticis circa stomacum existit: quare in istis tribus generibus febrium conueniens est dicta mēbra cōfortare ⁊ humorē digerere ⁊ rectificare. Et si cognoueris in predictis sanguinē exuberare in principio eos minuere debes. ¶ In flegmatica vero mihi videtur q̄ cū timore magno flobotomia sit faciēda: qr i ea multa q̄titas humorū crudoꝝ reperitur. In febre autem acuta que dicitur muthabecca: ⁊ in latino sinoca vocatur: scire debes qd̄ quādo putredo preualuerit: tūc purgatio existit melior flobotomia: ⁊ si q̄titas sanguinis plus ipsa putredine reperit: tunc melius est flobotomare q̄ purgare Et sit iam finitus est tractatus omnium febrium putridarū generaliter ⁊ specialiter. Et postq̄ curas simplicium cognoueris perfecte ex ipsis scire debes leuiter curas cōpositarū velut emitriteorū ⁊ suarū similiū.

¶ Ca. xv. Qd̄ est de cura ethice.

Nunc aūt mihi remanet de ethica determinare. Hec febris cū sit de mala cōplexiōe sine materia calida ⁊ sicca: ideo intentio curationis vna existit. s. infrigidare ⁊ humectare ⁊ plus indigemus in hac humectatione q̄ infrigidatiōe. quare infrigidare debes et humectare cum omnibus rebus quibus potes. Et hoc dupliciciter fieri pōt: vno mō cū rebus

intrinsecis ꝛ alio cum extrinsecis sicut cum balneo vnctionibus et emplastris. Hec quidē febris tres gradus habere videtur qui variant ꝑm plus ꝛ minꝰ quorū quidē primꝰ leuiter curari pōt: secundus difficilis existit tertius vero minime curari pōt. Et cura quidē primi gradus et secūdi eadē existit: nisi q; diuersificat ꝑm plus ꝛ minꝰ. Cibꝰ aūt qui maxime cōuenit in hac egritudine est lac: ꝛ melius ex eo est lac mulieris: ꝛ post ipsum est lac asine: ꝛ post illud est lac capre: ꝛ est necesse ea a quibus recipitur lac nutrire cibis optimis secundū suam naturam et facientibꝰ digestionem laudabilē: ꝛ ipsuz in ieiunio dare debemus in ea quantitate qua digeri possit. et conuenit tibi studerevt bene digerat: eo q; lac in stomaco de facili caseari consueuit: quare incipere debes a modico dādo ei primo .3.j. ꝛ sic addendo donec deuenias ad dimidium rotulū. Aqua quidem ordei eis magnā habet necessitatem: ꝛ quamuis corpora eorū maiori indigēt nutrimento ceteris corporibꝰ: ideo quia virtus eorū nutritiua debilis existit: cōueniens est studiū adhibere in prebendo eis cibaria digestibilia et boni chimi. Quare de carnibus laudabiliores que eis existunt sunt pulle gallinarū q̄ nutrite sunt ex frumento. Et vitellū oui similiter eis est optimū nutrimētū capones nutriti ex amigdalis et frumento eis collaudātur optime. Et si in corporibus eorum calor fortis reperitur non est malum eis propinare aliquid ex oleribus aliquibus frigidis: ꝛ que ex eis magis laudabiliores existunt sunt lactuce: quia somnū pronocant: et ipsi indigent ipso plus ceteris hominibus: ꝛ quia virtutes eorū sunt debiles: ideo cibaria eorum debemus diuidere in vicibus pluribꝰ sicut in sequenti dicturi sumꝰ. Sed in balneando eos debemus magnaz habere considerationē: eo q; isti non videntur habere necessitatem calefaciēdi resoluendi nec enacuādi: quid em̄ proficies ex infrigidatione accidētali acquisita ex balneo: cuz humores inde enacuentur: ꝛ hoc nō confert nisi in mala complexione materiali. ¶ Et postꝫ ita est mihi videt q; ipsi non indigeāt aliquo ex aere balnei ꝛ q̄uis aqua calida habeat humectare cū hoc tamen facit resolutionem: ¶ Sed balneum aque frigide mihi videtur esse melius si possit ipsuz cōueniēter sustinere. ¶ Et scias q; Galenꝰ manifeste dicit q; ipsi non indigent balneo nisi causa preparationis suorū corporū vt aquā frigidā valeāt sustinere cū qua balneari debeāt in fine balnei. Et balneum ꝑm ipsum taliter debet preparari scilicet q; in firmū ferre debemꝰ cū lecto suo ibi et cū fuerit in camera prima ipsius balnei extēdere debemꝰ plumariū paruū ꝛ eum superponere ibi debemus: ꝛ si illa prima camera tepida esse reperitur ibi eū a pannis expoliare debes: et ordinare debes q; a quatuor hominibus capiēdo a quatuor angulis plumarū ferat ad camerā secundam: ꝛ ibi ipsum reponāt nudum. Sed temperātia camerarum balnei vna alteri comparari debet: s. q; eadem proportio esse debet secūde ad tertiaz que prime ad secundam: ꝛ cū fuerit

Triplex gradꝰ febris

Gal

in camera

in camera secūda innngi debet oleo tepido:ꝛ postea ponendus est in camera tertia:ꝛ ibi ponendus est in balneo vel tina aut pila:qꝫ idem est. Et in vnaqua qꝫ camerarū tātuz morari debet quantū ipse infirmus posset incedere suauiter abvno capitē earū ad aliud. Et extunc ipse infirmus debet poni in balneo vel tina seu pila aque tepide plena et illic morari dz tēperate:ꝛ post ea balneādus est aqua frigida: et istud est regimen qꝫ aperuit G. in hoc casu de balneo. Sed rasis sentire videtur qꝫ tales infirmi non indigeāt nisi balneatiōe aque tepide. Sed quia impossibile est vt tales qñ expoliāturvt eis non eueniant horripilationes: et spāliter in exitu ab aqua calida: ideo necesse est vt tina vel balneum eorū sit in camera tēperata que non excedat in caliditatevel frigiditate:ꝛ aq̄ similiter tēperata esse debet: et sicvidetur ei vt inde aliquod iuuamētū recipere debeāt. ¶Sed iuuamentū appositionis fecispicis est eo qꝫ virtus istoꝝ attractiua debilis esse reperit: et propter hoc ponēdi sunt primo in aquam calidā:eo qꝫ in illa principium attractionis esse reperitur:ꝛ in eadē tm̄ morari debent quousqꝫ membra eoꝝ vndiqꝫ tumescere videantur.ꝛ pori per totum aperiantur:ꝛdeinde pix est apponēda.ꝛ hec oia recitat. G. vbi loquitur de cura malitie cōplexionis calide et sicce stomaci. Abhomeron Auēzohar autē velle videtur qꝫ nos eos in tina aque tepide solum ponere debemus absqꝫ intratione stuphe:ꝛ in exitu tine propinandū est eis lac:et cum digestū fuerit iterum ponendi sunt in tina:ꝛ postea dabis eis aquā ordei:ꝛ facta digestione ipsius dabis eis micā panis lotā cuz rebus predictis. ¶Sed ex rebus que exteriꝰ fiūt sunt balneū: et balneatio sm̄ qꝫ diximus:ꝛetiā aer:qꝫ si fuerit calidus:debemus eum infrigidare abstergēdo domū:ꝛsubsternēdo i ipa folia frigida:sicut sunt rose:ꝛ folia salicis:ꝛ flores nenufaris:ꝛ folia vitis cum suis floribus:studēdo vel ingeniādo: vt aqua frigida a superioribus ad inferiora descendat. Et vt domꝰ septētrionalis existat. Et qꝫ ille fenestre sint aperte vñ sol minime possit penetrare. ꝛ ille claudantur:vnde pōt intrare. Et qñ aer fuerit frigidus non indigebunt predictis: nisi vt ipsuz trahant sicut est:ꝛ maxime qñ principiū male cōplexionis fuerit a stomaco vel a pectore vel ab intestino ieiuno vel a renibus: et ab istis ipsa mala cōplexio deinde derivatur:ꝛ possibile est etiā qꝫ illa mala cōplexio incipiat a corde:ꝛ inde ad predictaꝛ ad totū corpus derivetur. Quare studere debes ad sciendū vnde habeat prouenire febris ipsa:ꝛ cū scieueris membrū a quo p̄mo procedit hec mala qualitas febrilis studeas ipsum infrigidare:ꝛ humectare absqꝫ trahēdo ipsum a sua naturali cōplexione ꝛ spāliter si membrum fuerit maximi iuuamēti. Et emplastra conuenientia his membris sunt emplastra facta cum rosis ꝛ sandalis et herbis frigidis aromaticis:vel cum cera sicut dicit Gal'. Et cū infrigidare volueris principalia addas aromatica et stiptica. Et istud est regimē ethice:cuz fuerit in vltimo:sed quā-

do.fuerit in principio cū leniori
bus curari poterit.

¶Cap̄.xvj.Quod est de sincopi
z suis particulis:z omnibus ac
cidentibus impedientibus cu-
rationē febris.

T postquā locuti
sumus de febrib⁹
absq; accidenti=
bus prohibenti=
bus curatiões ea
rū nunc tractare
volumus de febribus secum ha
bentibus accidentia.Dicamus
ergo q̄ ista accidentia generali
ter proveniūt ex omni re dissol-
ventevirtutē:z hec resolutio sin
copis nominatur:zprovenit ne
cessario a mala cōplexione cor-
dis calidavel frigida.Cōplexio
autē mala calida aut provenit
ex rebus extrinsecis:sicut ex aere
calido:vt sepe contingit diu mo
ranti in balneo calido: aut ex re
bus intrinsecis sicut ex mala cō
plexione totius calida corporis
vt contingit in causone. Frigi=
da vero contingit aut ex reb⁹ex
trinsecis:sicut accidit ambulan
tibus per loca frigidissima:aut
ex complexione frigida mēbro-
rū intrinseca plurimi iuuamen
ti:sicut accidit ex ore stomaci et
ex suffocatione matricis. Aut ex
mala complexiōe totius corpo-
ris frigida vt contingit in febri
bus putridis que fiūt ex humo
ribus grossis et viscosis et mu-
cillaginosis:z hec cōplexio frigi
da quādoq; acquiritur ex super
flua euacuatione diminuēte ca
lorem naturalem.quoniā quan
do calor naturalis superflue di
minuitur:impossibile est vt pos
sit regere corpus: et omnes ope
rationes frigidiores debito exi-
stunt.quare provenit sincopis.
Non dico tamen quod ipsames
diminutio quātitatis inducat
sincopim.sed inequalitas qua-
litatum: eo quod cuiuslibet ge-
nerabilis et corruptibilis causa
est proportio quatuor qualita-
tum: scilicet caliditatis frigidi-
tatis humiditatis et siccitatis:
quemadmodum in libris natu
ralibus declaranim⁹. Species
autem euacuationū que aliquā
do preabundare consueverunt
sunt sicut superfluus fluxus vē-
tris:zvomitus:z superfluus flu
xus sanguinis narium z emor-
roydarū z aliorū mēbrorū: et in
mulieribus superfluus fluxus
menstruorum:z etiā quando in
partu superflue exuberāt. ¶Et
pōt etiā sincopis provenire ex
ruptura seu crepatura:vel ex ap
tura magni apostematis subito
z vigilie similiter hoc facere pos
sunt. Et etiam accidētia anime
sicut excedens gaudium et tri-
stitia:quoniam hec faciūt spiri-
tus exalare superflue dilatādo:z
constringendo:z inde in substā
tia membrorum anhelitus spi-
ritus malam acquirit comple-
xionez.Et etiam fortis dolor est
vna ex rebus que ducunt ad sin
copim:et hoc accidit aut ex ma-
la complexione acquisita ex do
lore aut superfluitate mot⁹ vir-
tutis expulsive facientis dolorē
sicut dicit. G. Hec autem que di
cta sunt:sunt omnia accidentia
que habent sincopim facere et
promouere. Et summarie scire
debes qō quando sincopis fue-
rit cum febre:studendū est tunc
in removendo et rectificando
seu curando sincopim: quātus
contrarium feb. videatur. ¶Et
nos dicturi sumus modus eius

cum ipsius curaz tractabimus. ¶Et nūc incipere intendimus tractare de sincopi ꝓcedente ex causa crudorum humorum. Dicimus itaqꝫ q curatio huius est regimen predictuz in curatione harum febriuz: quare si ex negligentia: vel defectu ipsius in sincopim inciderint: iuuabim⁹ eos in primis propinando cibum: etiam si in medio fuerint paroxismi: cuius nostre intentioni cōtrarium videatur: cum intendamus qō natura egritudini debeat prevalere: z in hoc casu nichil vino melius reperitur: quare dico q cuius vinum sarracenis bibere licitum non sit: tamē in hoc loco ita licitum esse videtur vinum bibere: quemadmodum eis licitū est comedere carnes morticinas scilicet que per se moriuntur vel suffocantur habentibus necessitatem: quare incipere debem⁹ eis dare micam panis infusam vino. Et vinum quod melius reperitur est aromaticum: cuius caliditas penetrare potest per totum corpus: quod sit sine amaritudine et stipticitate: z est illud vinum quod est vinosum pungitiuū in principio: et post delectabile sine aliqua amaritudine et ponticitate. Et mihi non placent vina in nostris partib⁹ assueta sicut sunt vina picis: ideo quia sunt vina medicinalia et non nutribilia: z nocent principalibus membris sua siccitate et acuitate. Diamuscum autem in talibus propinatum cum vino non nocet: et in principio sincopis rorare faciem et aspergere cum aqua ro. vel sal tem conueniens est cum frigida: z si sincopizās habuerit apostema epatis vel stomachi vel similium membrorum: non speres euz curare cum exhibitione cibi: quia cibus plus multiplicat apostema quam fortificet virtutem: z fricare extrema in hora sincopis conueniens existit. Illis vero quibus prouenit sincopis ex caliditate vel acumine renuz: quod scire poteris ex signis dictis ab. ỹ. que sunt nares acute: oculi concaui: tempora plana et similia: cura illorum est cōtraria supradicte: quia ad conservationem illoruz non indigemus abstinētia cibi nec respicere die creticam neqꝫ statum egritudinis aliquo modo. Et ex cibis cōuenientioribus omnib⁹ est mica panis vel kist ordei cum granis granatorum: quia in granis granatorum proprietas reperitur resistendi putrefactioni: z vt cibus in fumositatibus malis conuerti minime possit: et ex cibis etiam qui ipsos habent confortare sunt vitella ouorum: et testiculi gallorum: et pulle parue. ¶Et si sincopis fuerit ex eroze cibi cibandus est ex pane infuso in vino: z sit vinum aquosum lene: odoriferum: album sicut dicit. ỹ. et linfatum sit cum aqua frigida: quod si sincopis prouenit ex humoribus viscosis mucillaginosis vinum linfatum esse debet cum aqua calida: quoniam aqua frigida illis magnum infert nocumentum. ¶Et tu scis quod syrupus pomorum ec citoniorum cum medicinis muscatis conferunt sincopi: sed non inuamento vini: quia natura necessario dominari debet super ipsas ad ipsarum conuersionem. Vinum autem digestioni citius preparatur omnib⁹ hypo:

bus alijs cibis ⁊ medicinis: ita q̄ dz q̄ in stomaco non moratur ad digerendum nisi in epate solum: ⁊ in talibus tñ indigemus restauratione ⁊ nutritione: q̄ si inueniri posset aliquid qđ nutrire posset absq̄ digestione illud melius ceteris diceretur: ⁊ vtilip̄ ꝓpter eorum debilitatem: ⁊ quia intendimus ipsos citius iuuare q̄z esse potest: aer aūt in quo infirmus iuuari dz frigidus et stipticus dz esse: ⁊ generaliter tibi necessariū existit: vt talibus ordines oia que habent resolutioni obuiare: ⁊ emplastrando supvētres eor̄ et stomacos res stipticas ⁊ aromaticas: ⁊ si calor in talib⁹ esse fortis reperitur: ꝓpinabis eis res stipticas ⁊ aromaticas. Et habens sincopim cā apostematis aliquor̄ membrorum principaliū nullatenus de ipsi⁹ liberatione confidere debem⁹.

¶Cap̄.xvij.Qđ est de sincopi ꝓueniente causa stomaci.

SIncopis quidem ex stomaco ꝓcedens si ex colera que in ore stomaci abundauerit fuerit in primis vomitum ꝓuocare debemus: ponendo pennā eis in ore et si cū hoc eijcere nō poterit naturam tūc mollificare debes. Et
Gal. Ga. videtur vt talibus in hoc casu oleum tepidum dare debem⁹ q̄ñ si vomitum nō habuerit ab eo saltem natura mollificabitur inde. Sed q⁊ he medicine q̄ habent vomitum ꝓuocare de sui natura est ⁊ ꝓpietate stimulare virtutez plus eo qđ facit humor efficiens sincopim: ⁊ addit in eadem egritudine: ⁊ ꝓpter hoc dico q̄ longe melius est confortare eorum stomacos cum mastice et spica nardi: ⁊ succo citonior̄ ⁊ foliorum vitis: quia taliter virtus eor̄ expulsiua cōfortatur et humorem expellit: ⁊ si vomitus a se ꝓuenerit in hoc casu valde laudabilis existit: in sincopi quidem facta ab humoribus frigidis dabis ỏ electuario dyatrion pipereon: studendo extrahere humores quemadmoduz dicturus sum in curis cuiusq̄ mēbri.

¶Cap̄.xvij.Quod est de sincopi accidente causa doloris.

DIco q̄ si potest remouere dolorē remouendo causas ipsius non intendas curare cū rebus existentibus cōtrarijs egritudini: ⁊ hāc curam inuenies in curis male cōplexionis que accidit in vnoquoq̄ membro: eo qđ dolor aliq̄ ꝓcedit a mala cōplexione calida vel frigida: materiali vel nō materiali: ⁊ accidit aliq̄ a mala cōplexione sicca absq̄ materia sicut accidit dolor i spasmo sicco. Sed q̄ñ dolor intantū fortificatur q̄ nō est tempus expectandi: tunc curare debemus etiam cū rebus augmentantib⁹ causam. s. stupefaciendo membrum doloroſum: ⁊ hec cura nō cōfert nisi per accidens. s. priuādo sensum illi⁹ membri in quo mala complexio reperitur cā humorisibi existentis: ⁊ inde diminuitur motus eius expulsiuus s. eius virtus expulsiua: absq̄ tñ resolutione spirituum aliqua. Q̄ñ aūt sensus superfluus membri esse reperitur: tunc certissime superfluitas resolutionis spirituum reperitur. Et q̄ñ facimus hanc speciem curationis in doloribus a causa frigida ꝓuenientibus in fine: tunc sequitur magnum nocumentū. Sed si causa fuerit calida: tūc non tantum

quitur nocumentum: neq; operari debes illã curam in cã frigida: nisi cũ infirmus in articulo mortis esse reperitur causa doloris. ¶Et ex hmõi medicinis q̃ in hoc casu magnã habent proprietatez est filonium: ꝛ est rationabile ꝓpter opium receptũ in ipso. Et hec cura generaliter in oibus doloꝛibꝰ acutissimis operatur: ꝛ in quibus magis necessaria existit est in doloꝛibus oculoꝛum: auris ꝛ dentium ꝛ intestinoꝛum. Et Gal. precipit q̃ minime exercere debes hanc curam nisi postq̃ pronosticatus fueris infirmo q̃ in fine ex ea lesionez habere debet: tñ conari debes in remittendo nocumentum q̃ ex eo cognoueris esse futurũ: et in partibus nostris qñ volũt opiuz operari nõ faciunt nisi miscẽdo cũ alijs medicinis: sicut est in filonio. Et melius filonium est illud qõ non est vetustum superflue: qꝛ in eo virtus opij est consumpta non recens nimis: qꝛ in eo virtus opij superflue abũdare reperitur. Cura vero cũ tyriaca in doloꝛibꝰ remouẽdis est cura cause remotionis: quẽadmodum faciunt illa que habent remouere malam cõplexionem facientem doloꝛem: ꝛ ꝓpter hoc in illo casu opus tyriace laudabilius existit opere filonij. ¶Et cũ volueris remouere doloꝛẽ remouendo causam ipsius cõsiderare prius debes quis humoꝛ est in eã: qm̃ si ex humoꝛe calido fuerit sicut dicit Gal. de illo qui patiebatur doloꝛem ventris: et extimabatur q̃ causa illius esset ex humoꝛibus frigidis: sicut ꝓ maioꝛi parte accidere consuenit.

¶Et quandocunq; dabantur ei salida per os aut clisteria ponebantur: doloꝛ in eo semper augmentabatur: et sic cognitũ fuit qõ doloꝛ erat ex humoꝛe calido colerico imbibito in pelliculis inteſtinoꝛum: et tunc cibatꝰ fuit cibis non facilis conuersionis: et bis eidem propinata fuit medicina facta cum oleo: ꝛ sic fuit liberatus ab ipso. ¶Sed si fuerit doloꝛ ex humoꝛibus frigidis tunc curabis eum euacuãdo humoꝛem dictum sicut fecit Gale. in seipso cum clisteri: cum extraxit humoꝛem vitreum: et inde liberatus fuit. Et quandoq; etiã fit doloꝛ causa ventositatis fumose que resoluitur ex coꝛpoꝛe ipsius humoꝛis: ꝛ talis doloꝛ nõ est curandus cum medicinis vltime caliditatis eo q̃ q̃nis resoluant ipsam faciunt oꝛiri iterum ex ipso humoꝛe aliaz fumositatem: quare cura istius doloris esse debet cũ medicinis modice caliditatis: et que cum hoc habeant virtutem digerendi: et tyriaca etiaz in hoc casu magni existit iuuamenti. ¶Hucusq; iã elongatus sum ab intentiõe materie: eo q̃ curam remotiõis cause memoꝛatus ero cuz tractabo de curis remotionum accidentium: et nunc redire intendo ad illud quod pretermisi de mea p̃scripta intentione superius. Dico ergo quod in doloꝛibus aliquando fiunt localia remedia: sicut cum pinguedine anseris et galline et anatis: et aliquando fiũt cum embꝛocatione aque calide et olei et ponendo eos in balneo et cum hijs similibus.

¶In doloꝛibus vero factis ex vapoꝛibus calidis solum apponimus ventosas cum igne: et hoc tandiu est faciendum donec medicus tempus vel spaciũ

habeat causam remouendi: eo q̄ maior pars illoꝝ doloꝝ qui ex ventosis remouentur redire cōsueuerunt: nisi medicus tpis spacij fuerit studiosus ad remotionem ipsi⁹ cause: q̄ vix esse poterit quin error cadat in regimine ipsius infirmi: ꝛ inde videbitur recidinare: ꝛ sic rationabiliter esse debet q̄n vapores istius humoris semper faciūt paroxismum donec ex toto sit resolutus vel ex toto enacuatus.

¶Cap̄.xix. Qō est de sincopi ꝓueniente ex superflua enacuatione.

SCias q̄ cura istius sincopis fit pluribus modis. Primus est vel fit trahendo materiaz ad partem oppositam. Secūdus fit confortando illud membꝝ. vnde fluit materia ne ipsam superflue spargere possit. Terti⁹ modus fit stringendo vias vñ fluūt humores ad locum. Quart⁹ modus fit impediendo virtutem expulsiuā q̄n superflue expellit sicut fit in illa passione que colerica nominatur ꝛ in arabico dr almayda in quavomitus et secessus simul fiūt: que curatur stringendo et ligando crura et brachia: et ponendo eos in balneo: et cum hoc etiam in eadem necessitate habemus ponendi stiptica intus et extra. Sed q̄ balneum superflue habet solnere ꝛ enacuare: ideo cum timore magno tales ī balneo ponēdi sunt: etiam exhibendo eis stiptica: et etiam de istis adhuc locuti erimus quādo tractabimus de cura male complexionis materialis dum enacuatur de membro ad membrum.

almayda.

¶Capi.xx. Quod est de sincopi superueniēte ex superfluo fluxu sanguinis narium vel aliorum membrorum.

CUra sanguis narium si fuerit ex nare dextra ponē de sunt ventose ypocundrio dextro super epar: et si fuerit ex sinistra ponendesunt super splenem: et similiter si ex menstruis superflue fluxerit ponimus ventosas super mamillis: ꝛ cum hoc propinanda sunt stiptica que habent constringere orificia venarum.

¶Cap̄.xxj. Quod est de sincopi ꝓuenientej ex superflua vigilia.

VIgilijs subuenim⁹ cū cibis quorum proprietates sunt inducere sōnū: ꝛ cū vnctiōib⁹ ꝓuocantib⁹ somnū: sicut est oleū nenufarinum et viol'. et oleum de seminibus cucurbitarum: ꝛ cuz odoratiuis inducentibus somnum: et etiam debemus dare eis vinum linfatum si fuerit sine febre. ¶Hec autem omnia supradicta diximus ad rectificationē seu curationem prauorum et periculosorum accidentium febribus superuenientium. Cura autem remotionis cause rememoratus ero quando tractabo de curis accidentium et malorum apostematum.

¶Cap̄.xxij. Quod est de curatione male complexionis spiritualium membrorum.

ET postquam narrauimus breuiter curationem male complexionis vniuersalis: narrāda est curatio male complexiōis particularis. Sed quando mala complexio est immaterialis, cu-

w verwijft gebaer, deurpoeyert hanght van bloedt :
moet om uwent wil een hooft vol wonden dragen,
En ſoud' ghy wel een' ſchaer
efde van dat hooft door uwen hayrboſch jagen?
neen; uw Heer is u min waerdigh als uw hayr.
ghy, die uwen buyck tot God maeckt van uw herten,
Treedt oock al herwaerts aen,
ens hoe uwen Heer uw' quade luſten ſmerten,
wat wonden hem uw' weelde-vonden ſtaen:
t ghy niet fraey geſtelt om voor ſijn' eer te lijden,
Die niet den minſten luſt,
minſten buyckluſt ſoud om ſijnent wil beſnijden,
ght ſijn' ſmert daer door en lijden zijn geſuſt?
ghy, die 't goudt als Godt verheft in uw' gemoeden,
Ghy wordt hier oock genoot,
by, ſiet hoe om u de Gever aller goeden,
all' aen allen ſchenckt, van allen ſtaet ontbloot.
y, die ſoo vyerigh zijt in ſchijven op te hoopen,
Ghy (heb ick dick gedocht)
ud den Sone Gods van 't kruys niet willen koopen,
och geringer prijs als Judas hem verkocht.
ghy, betoont ghy u noch even ſtijf van ſinnen,
Onmenſchelijcke ſchaer?
it droef ſchouwſpel dan niet op uw' harten winnen?
noch al; kruyſt den boef, kruyſt, kruyſt den laſte-
raer?
y ſiet ſijn teeder vleeſch tot ſtervens toe doorſlagen;
Noch perſt ghy hem verwoet
ien gevilden rugh 't vervloeckte kruys te dragen
lie vervloeckte plaets al waer 't hem dragen moet.
n bloedt en tranen-nat en kan u niet verzaden,
Ghy vordert noch ſijn ſweet.
! ſiet hoe hy gebooght, gebuckt gaet en beladen,
hier tot elcken ſtap beſwijmelt dien hy treet.

maticitate:et propterea non est malum cum his adde aliquantulum masticis.

¶Cap.xxv.Qō est de cura frigiditatis ⁊ sic.stomachi.

Cura.

Sed qñ cū frigiditate siccitas cōiūget:tunc cū lacte aliquātulū melis est ponēdū cū bōi sit odoris atq; saporis:⁊ aqua ordei dimittat si fortis frigiditas affuerit: et tali stō supponat puluis masticis cū oleo rosato extēsus sup lanā:⁊ oleū amigdalinū est cuz istis inuatiuum valde:⁊ emplastrū picis inter cetera inuatiuū existit qñ rōnabil'r fit:hoc est vt ponat sup membrum:⁊ non ibi diuti⁹ imoret:nisi vt poros aperiat:et postea auferat.Et scias qō siccitas difficilior est ad humectādū q̄ hūiditas ad exiccādū:quēadmodū frigide difficiliores sunt ad recipiendum caliditatem:q̄ calide ad recipiendum frigiditatem ob hoc:qz difficilius qō in his esse possit est curare frigiditatem ⁊ siccitatē: quia est egritudo similis:calida namq; corpora debent custodiri ne ad habitum veniant senectutis.

¶Capitulum.xxvj.Quod est de cura male complexionis calide stomaci.

Mala antē ꝯplexio calida sola videt: vt curari debeat cū rebus frigidis solū. Sed tamen hoc membrum infrigidari nō dz ex toto:ppterea qz super hoc membrū dominatur frigiditas:qz scōm plurimū vnaquaq; res q̄ alterationez recipit potius illā recipit ad quā sua cōplexio declinat naturaliter:⁊ ideo egritudines isti⁹ mēbri a frigiditate causant vt plurimū.Et experimentatores nr̄i temporis in passionib⁹ stomaci multum errant:eo q̄ non intēdūt calidū stomacū alterare: nisi cum frigidissimis reb⁹:⁊ tñ cū medicus percipit q̄ aqua sit danda:et hoc vetat erit magn⁹ error sicut recitat.G.de quodaz qui in stomaco suo habebat cōplexionē malā calidā fortem et medic⁹ eidē aquā frigidā bibere inhibebat:⁊ G.ei aquā frigidā p̄buit ⁊ euasit.Et ppter aliā cām infrigidationem isti⁹ mēbri vitare debem⁹:eo qō habet operationem toti corpori communicantē:vnde princeps cōmunicans appellatur:⁊ mēbra que tale officium habent infrigidari nimis non debēt:vt virtutes eorū non ledantur.¶Et propter hoc p̄ceptū habem⁹:vt supra stomacum oleum non ponamus actu frigidū:⁊ si sit frigidum in potētia:⁊ hoc est simile ei qō facim⁹ in euacuatione: qz cū celeriter purgantibus miscem⁹ stipticas medicinas : alr̄ ꝓcessus ꝓueniens non esset.Et quādo G.dicit q̄ in lesione operationis mēbri maior cadit timor in euacuando q̄ in alterādo:non sane loquit:sed errat:qz sicut timenda est euacuatio:vt virtutē non ledam⁹ sic in alteratione:⁊ maxime in alteratione frigiditatis:nā ille modus est maioris dāni in membris nutritiuis.¶Et regula medicationis in principalibus membris nō accipit nisi a colligātia cordis cuz ipsis.Et āre vituperat. G.archigenē cū dicit q̄ virtus

regitiua in corde existit cuz ipse medicet cor: z licet egrotet cerebrum: z ꝓpterea qz archigenes cordi nō subueniebat. ⁊. ipsum vituperabat: ergo fm archigenem in medicando procedebat et causam medicationis ignorabat.

¶ Capitulū. xxvij. Quod est de cura frigiditatis et humiditatis stomaci.

Sed mala complexio frigida z humida est calefaciēda et exiccāda: sicut cum electuario triū piperum. Et q dicim⁹ in medicatiōe male cōplexionis nō materialis in stō: illud idem dz intelligi in et alijs mēbris: z maxie qñ fuerint cā dādi malā ꝯplexionē toti corpori sicut aliquibus mēbris: qō si mala cōplō calda z sicca aduenerit: erit cā dandi toti corpori ipsam: z in ethicā poterit prouenire: z hoc erit qñ illa mala complexio vsq; ad cor deducetur.

ra.

¶ Cap. xxviij. Quod est de egritudinibus stomaci et aliorum membrorum principalium cuz materia.

Et postq; fumus locuti de mala cōplexione nō materiali: loq̄mur deinceps de mala cōplexione materiali q̄ pōt alicui supuenire membro. Et dicimus q intētio sunt due res z sunt vt eniteť supfluitas z rectificeť mala cōplexio relicta a supfluitate z significatio harū rez habeť ex operatiōib⁹ z ex positiōe mēbri z ei⁹ forma: z ex colligātia eiusdem: z ex suo iuuamēto: z ex sua sensibilitate et ex demōstratiōe nature egritudinis: z ei⁹ cause z accidētis. Et tu scis qz supfluitatū quedā sunt q̄ generātur in mēbro: q̄dā sunt q̄ ab alijs fluūt mēbris: qō est qz cōsuetudo est q fortе mēbrum suas supfluitates ad debile expellat: et maxie si ad hoc adiuuat locus z vie que cōfluūt ad ipm sicut est cerebrum cū stō: z hoc in medicatiōe mēbrorum est sicut efficiēs cā. Et est pscrutādū i rectificatiōe illi⁹ mēbri z in rectificatione sue cōplonis si est sufficiēs aut si necesse est totū eūare corp⁹ z i hoc est necesse anticipare i fortificādo mēbrū cū stipticis medicinis vt materia ad illō non trahať si corpus nō sit plenū vt attrahim⁹ materiā ad ꝯuā partē ad ignobilius mēbrū: z postmodū medicamē cōueniēs adhibem⁹. Et viā medicatiois mēbroꝝ accipimus a forma membri z a loco sicut stomacus vt plurimū p vomitū dz eūari: z p farmaciā vt minus: et epar cū ābob⁹ eūari pōt: q̄bus etiā ꝓuocatio iūgiť vine: sz intestina solū farmacia z clisterijs. Sz si hūor fuerit fir⁹ i subz mēbri tūc est necessaria fortior medicina vt trahať. Et aliq̄n erit cō positio i eo: qz i ipo est humor p pri⁹ z est alter transmissus: z sic est necesse duob⁹ modis ꝓuidere. Un⁹ est i periculosiori: ali⁹ est i eūone alteri⁹ sine cui⁹ remotione curatio fieri nō posset: sicut ꝟbi gr̄a vt i essentia stomaci sit humor vn⁹ acut⁹ z in ꝯcauitate alter humor sit locat⁹ tūc nō est purgād⁹ vel nō poterimus ipm humorē purgare q̄ est in essentia donec nō trahet qui in cōcauitate existit: sed si humor q̄ est in essentia esset syncopiz indu-

farmaciā

cens tunc prouidendum est: sed si res nõ existat periculosa: tũc in medicatione ordo est seruandus hoc est vt prouideatur egritudini que currit per viã cause: et postmodũ occasionẽ remouere. Et sitr egritudo que non curatur nisi ꝑ euacuationem alterius que non est ipsius causa: verbi gr̃a: qñ in stomaco vnus humor fixus in eius substãtia: et alter est in cõcauitate q̃ sparsus est a cerebro: dicimus quod primitus prouidendum est cerebro: ⁊ postea de humore q̃ effusus est in stomaco: vltimo vero de illo qui in substantia est imbibitus. Et hic inueniunt̃ medicine proprie in euacuatione proprij membri et ꝓprie in fortificatione mẽbri ad hoc vt supfluitates recipere nõ possit: v̄bi gratia: qñ in substantia stomaci fix⁹ fuerit humor acut⁹: ⁊ tũc yera aloes vtilior est ad ip̃m extrahẽdũ q̃ alia medicina eo qđ aloes nõ nisi a stomaco trahit. Sz alie medicine q̃ istũ trahũt humorẽ q̃uis trahant a stomaco ꝓpter suã fortitudinẽ etiam ad stomacũ trahunt. Sed quãdo humor est in cõcauitate sufficit in abstractione ipsi⁹ absinthiũ cũ melle ⁊ mirobalani citrini. Sed si iste humor est flegmaticus aut subtilis: aliqñ sufficit vomitus cũ aq̃ ordei ⁊ melle qñ fuerit diuisus cũ oximelle cõposito: ⁊ postea studere debes ĩ extrahendo ip̃m cũ medicinis ꝓprijs huic sicut est agaricũ: ⁊ coloq̃ntida: ⁊ cũ gũmis laxatiuis si necesse fuerit. Et sitr humor melencolicus est euacuandus post ipsi⁹ incisionem cum medicinis sibi proprijs. Et studiosus esse debes in operationib⁹ tertijs ex proprietatib⁹ medicinarum in vnoquoq̃ mẽbro: ⁊ ꝙ vnicuiq̃ mẽbro sibi ꝓprie medicine a tota spẽ reperiunt̃. Sz incisio hec est necessaria si humor fuerit grossus ⁊ post ipsam scd̃m ꝯueniẽtiam purgatio vl̃r hic sunt cõsiderãde tertie virtutes medicinaꝝ: eo ꝙ sunt ꝓprie vnicuiq̃ mẽbro: ⁊ iccirco vr̃ mihi ꝙ narratio medicinaꝝ valẽtiũ vnicuiq̃ mẽbro cũ narratione egritudinũ est via ꝯpletiua in hac summa. Et ꝓpterea vna ex conditionib⁹ q̃ dr̃ in hoibus ꝑfectis in artibus est vt sit dñs artis ex se ita vt cognoscat res necessarias ꝑfecte cũ inspexerit rerũ diuersitatem.

¶ Capl̃m. xxix. Quod est de inflatione membrorum ⁊ ap̃atib⁹ in generali.

Deinceps volum⁹ narrare egritudines que sunt cuz ap̃ate. Et dicim⁹ ꝙ prima intentio ap̃atis ĩ eo ꝙ est ap̃a diuidit̃ ĩ duas partes: vna est euacuatio materiei faciẽtis ap̃a: alia est remotio male ꝯplexiõis. Et aliqñ minor cadit ꝯsideratio ĩ vna istaꝝ q̃ ĩ alia: ⁊ aliqñ ꝯsideratio ĩ vtrisq̃ equaliter currit. Euacuatio pl⁹ cõsiderari dz in ap̃ate sanguineo sed alteratio pl⁹ in erisipilla est consideranda q̃ euacuatio. Sed cõpositio istorum duorũ humorũ equaliter considerationem prebet: ⁊ iste due intentiones non cõsiderant̃ nisi facto apostemate. Sed qñ est in fieri tertia adiũgit̃ intẽtio: ⁊ hoc est ad remotionem cause. Et hoc fit resistendo sparsioni materie ad membrum que prouenit: aut propter

diuisio.

toti⁹ corporis repletionem: aut propter alicuius mebri repulsionem: aut plurium eo quod fortius membrū ad debile expellit superfluitates suas: ⁊ ad hoc adiuuat cōmunicatio membrorum ⁊ habilitatio viarum. Et aliquādo causa istius attractionis est mala cōplexio calida isti⁹ eiusdē membri ⁊ aliquando existit causa dolor fortissimus mēbri. nam manifestum est qđ complexio calida trahit. nam caloris ꝓprium est attrahere. Sed dolor hoc facit: aut propter malam cōplexionem que generat dolorē: aut propter malam complexionem que fit propter superfluitatem motus virtutis expulsiue cum superfluitates expellit: aut propter istas res ambas. Sed mala complexio calida que causa axistit attractionis: aliquando accidit, propter extrinsecas causas: sicut propter morsuram percussionē ⁊ similia. ⁊ aliquādo propter intrtnsecas accidit causas: sicut propter humorem mordicatiuum ⁊ similia: aut vētositatem extensiuam: aut propter superfluam replexionem que grauat membrū. Et he tres intentiones curationis apatuz sunt quarum quedam sunt que sic se habent quod vna aliquando cōtrariat alteri: ⁊ quedā non ⁊ iam diximus cui magis intēdire debemus. Et deinceps narranda sunt illa quib⁹ cōpetunt he tres intentiones in medicatiōe apostematum: ⁊ incipiem⁹ a resistentia cause efficiētis. Et dicamus si causa attractiōis ad membrum propter resolutionē existit: est faciēda tūc euacuatio vniuersalis: sicut flobotomia: si ꝓpter multitudinē fuerit sanguinis: aut ꝑ farmacias ⁊ vomitum: si ꝓpter malitiā fuerit humorum: aut cum vtrisq; si adest vtrūq;. Et est necesse vt ista euacuatio fiat sicut dictū est per attractionem materie ad partem oppositam per vias epatis propinquas sicut icedit natura. qr apa epatis vt plurimū creticat ꝑfluxū sanguinis nariū. Et ista eadē via intelligēda est in euacuatione humorū. nā si materia fuerit in superiorib⁹: tūc farmacare ⁊ clisterizare debem⁹. ⁊ si in inferioribus educere debem⁹ ꝑ vomitū. Et si causa q̄ facit effusionem materie erit in vno mēbro: tunc illud euacuādū erit: sicut est cū fricatione. Uerbi gratia. si materia que obtalmiā hz inducere effundit per oculos et prouenit a cerebro solū: tunc vētose i fontanella colli vtiles sūt ꝓpterea qr hec euacuatio duas aggregat intentiones cōueniētes in hoc casu: qr euacuat mēbrum apostematū: ⁊ materiam trahit ad oppositam partem. Eūo vero que fit ex mēbro apostemato corpore exñte pleno est ex rebus ledentibus multum. vnde si hoc peccatum effugere voluerimus oportet nos totum eūare corpus ⁊ postea redire habemus ad primū mēbrū eūandum. Et qr vnūqđq; mēbrū pro maiori ꝑte repit hr̄e ꝓprias vias: ꝑ quasi eūationē recipere potest: ideo per easdē vnūqđq; cuz indiguerit debemus eūare: sicut cerebꝝ quod potest euacuari per sternutationem ⁊ gargarisma. Et si feceris ista corpore existente pletorico lesionem inde habebit infirmus. Et aliquādo huic intentioni euacuandi materiam ante dictā alia

adiungitur intẽtio scdm qd ante dictũ est vt est fortificare mẽbrũ cũ stipticis ⁊ frigidis vt sup fluitates non recipiat: ⁊ hoc fiat corpore vacuo existente. ⁊ si hoc nõ feceris nõ erit tutũ qn materia nõ redeat de mẽbro ignobili ad nobile: ⁊ hec est vna ex rebus ex quibus apata curantur in principio. Et si causa infusionis mẽbri fuit ipsi⁹ caliditas intẽdendũ est tũc vt remoueat mala cõplo ipsius: remota vero cõplexione mala mẽbrum dz ꝯfortari: ⁊ si remota nõ fuerit cã: quẽ admodũ illa que ꝓpter morsurã alicui⁹ animalis venenosi fit tũc prius euacuãdũ est illud venenũ cũ medicinis attractiuis aut vẽtosis: et si humor affuerit euacuetur. Et aliqñ significatio sumpta ab istis est secunde intẽtioni ꝯtraria: hoc est apatis eũatio: ⁊ quãdoqꝫ nõ est ꝯtraria. Exemplũ ꝯtraria est vz qñ remotio ꝯplonis calide fit cũ medicis frigidis qꝛ euacuatio nõ fit nisi cũ medicinis resolutiuis. Exẽpluz nõ cõtrarie est vt qñ causa fuerit humor grossus in mẽbro: tunc due intẽtiones fient vna: eo qd fient solũ cũ medicinis resolutiuis. Sz medicatio doloris scdm qd dictũ ẽ aut fit ꝓpter remotionẽ sue cause aut dando mẽbro complexionẽ contrariã dolorose. ⁊ hec fiũt cũ medicinis q̃ proprie sunt in mitigãdo dolorẽ sicut est pinguedo anatis ⁊ galline ⁊ oleum vitelli ouorũ ⁊ similia. Et aliqñ remoueret dolor ꝑ mẽbri stupefactionẽ. Hec est regula istaꝝ triũ ĩtẽtionũ superi⁹ narratarũ. Sz fit ꝟm ordinẽ tẽporũ apatũ: qꝛ ꝟm plurimũ medicatio apatis ĩ primis fit eũone ⁊ repercussiõe supponẽdo frigidas ⁊ stipticas medicinas sup apa: ⁊ illud qd magis necesse vt causa efficiẽs remoueat est in apatibus citi aduẽtus: sicut in apatibus acutis que ex colera ⁊ sanguine ꝓueniũt. Sz secũda ĩtentio est qd ipsius apatis post statũ eũatio fieri dz: ⁊ principiũ dz esse cũ medicinis maturatiuis. Et si eũatio nõ est sufficiẽs cũ rebus resolutiuis tũc aperiat cũ medicinis corrosiuis aut cuz ferro. Et manifestũ est qd si euacuatio fiet cũ medicinis dissolutiuis dum materia est in cursu: plus ad membrũ apatum traheret quã posset eũari: ꝓpterea necesse vt post eũonem apponant medicine repercussiue mixte cũ paucis resolutiuis: eo qd stiptice ꝯmittent dolorẽ. Et qñ fuerit in statu tunc medicari debet cũ medicinis resolutiuis solũ: ⁊ intra ista duo tẽpora vtẽdũ est medicinis ex his duobus mixtis: ⁊ iste medicine sciẽtur ĩ libro simplicis medicine. Regimen vero in apate calido male ꝯplexiõis in p̃mis ẽ refrigeratio: eo qd cũ infrigidatione est etiã repercussio: ⁊ etiã qꝛ ꝓpter mitigationẽ caloris cursus materie destruit. Apostemata vero frigida curari nõ debẽt cũ reb⁹ frigidis nisi transacto tpe augumẽti: qꝛ caliditas non resistit resolutiõi hec est intẽtio medicationis apostematũ inq̃tũ sunt apata. Deinceps loq̃mur de apatib⁹ ꝟm qd sunt alicui membro appropiata ⁊ ab apatibus calidis principium faciemus que in mẽbris fiunt intrinsecis ⁊ extrinsecis: ⁊ cũdico calida intelligo etiã illa que ad saniẽ deducuntur. Et qñ fiũt ĩ principalib⁹ mẽbris febris cũ ipsis orit: siue apa fuerit san

Reg
me

ſuineū vel colericū vel flegmaticū vel melicū. Sed flegmatica que ad ſanie nō pueniūt ſunt ſicut tumores qui dicunt naſcentie. Et melēcolica que ad ſanie nō perueniūt dicuntur ſclirotica ⁊ cancroſa ⁊ raro fiunt in mēbris intrinſecis ⁊ quando fiunt incurabilia ſunt: eo quod indigent fortibus medicinis quas intrinſeca membra tolerare nō poſſunt: eo quod horū cura non fit niſi cum ferro quoniam talia apoſtemata non reſoluuntur niſi poſt longitudinem temporis: ⁊ tunc virtus infirmi iam defecta eſſe reperitur: et propter hoc he curationes non fiunt niſi cū fuerint in membris extrinſecis. Et dicamus quod apoſtemata inchōtum ſunt apoſtemata reqrunt cum ſuis medelis intentiones tres ſupradictas. Sz diuerſificantur in his tribus ſuis ſpeciebus ſm magis ⁊ minus. Mā apata colerica in primis egent refrigeratione multa cum viol. ⁊ cum viriditate illa que ſupra aquas reperittur: ⁊ cum vua canina: ⁊ cum cera infuſa ⁊ malaxata cum frigidis ſiccis ⁊ humidis ⁊ his ſimilib⁹. Sed ſanguinea cum refrigeratiōe ſtipticis egent niſi adſit dolor. ⁊ ſi dolor adeſt ſunt miſcēda mitigantia. Sed flatica ⁊ melica modica indigēt refrigeratione ⁊ repercuſſione quia debilem motuz hñt. Intentiones; cōiuncte in apatibus gra membrorz in quibus ſunt: ſunt hic arrāde: eo qō i his maxime cadit prouiſio. Et maxime ſi fuerit in mēbro pricipali. Et dicimus quod euacuatio que per flobotomiam fit ꝓpter apoſtema alicus mēbri intrinſeci debet recipi a colligātia mēbri ⁊ a loco ſuo: eo qō quādo nō poterit fieri euacuatio in membro leſo: tunc debet fieri per mēbrum cōmunicās ei ⁊ magis ꝓ priquū: ⁊ ſint meat⁹ de vno ad aliud recti: aut rectioni propinqui: ſicut in mēbris interiorib⁹ flobotomia baſilice valet: et in apatib⁹ capitis pectoris ⁊ pulmōis cefalice valet flobotomia mediane oīb⁹ valet mēbris. Et ſi indiget flobotomia ꝓpter epatis apa in apertiōe baſilice dextre cadit conſideratio. qz. G. dicit in libro de ingenio ſanitatis qō dextra in apare epatis flobotomet: ⁊ ſiniſtra i apate ſplenis ⁊ in ſermonib⁹ ſuis vniuerſalibus cōtrariū ponit. Et tuſcis qz in euacuatione apatū due res itēdunt. vna eſt euacuatio materiei membrorū cū ipſo cōmunicātiū: alia ē vt fiat declinatio humorz ad partē oppoſitā ſicut natura facit qñ creticat apoſtema epatis per fluxū ſanguinis ex nare dextra: eo qō illa euacuatio cōprehēdit oppoſitionē ⁊ cōiticationē. Sed in flobotomia baſilice i apoſtemate epatis ex dextro latere non eſt niſi vna intentio: hoc eſt communicantiū euacuatio. propterea quia eſt ſz dimēſionē corporis que ſm latitudinem exiſtit: eo qō dimēſiones oppoſite ſunt ſex: videlicet due latitudinales: ⁊ eſt ſm dextrū et ſiniſtrū: ⁊ due longitudinales vt ſuperius ⁊ inferi⁹. ⁊ due profunditatis vt āte ⁊ retro. Et hoc idem faciēdum eſt in apoſtematibus ſplenis ⁊ pectoris: qñ qñ apoſtema fuerit in parte dextra flobotomam⁹ baſilicam ex parte ſiniſtra: ⁊ ſi fuerit i ſiniſtra flobotomamus econtrario. Ꝑparyero cum ſit in vna dimenſiōe

vel extremitate dimēsionis lati
tudinalis. ergo necessariū esset
vt flobotomia fieret per aliam
ptem: ⁊ hic basilice lateris sini-
stri: qꝛ in ea cōtinuet cōicatio et
oppositio: ⁊ quando nos intēn-
dimus facere euacuationem:
communicationem: et oppo-
sitionem continentem: tunc iu
uat ius est per oppositum tra-
here materiam quam quando
vnum intēdimus solū. ergo cū
fuerit necesse totū euacuare cor
pus: ꝓpter huius necessitatem:
tūc est necesse habere ambas in
tentiones. Sed quando nobis
sufficiet solum membrum apo-
stematum euacuare: tunc no-
bis vna sola sufficiet intentio.
ideo in maiori parte: qñ inten-
tionē habuimus in talibus lo-
cis faciem⁹ attractionē sine eua
cuatione remouentē: ⁊ tūc pote-
rit fieri cum membrum euacua
tione indiget: ⁊ nō totū corpus.
Et potest aliquando esse: vt pri
ma intentio sufficiens sit simili
ter in aliquo loco: ⁊ fiet hoc solū
tempore status apostematis si-
cut minuitur ex vena lingue in
squinantia facta. nam si posse-
mus membrum proprium flo-
botomare conueniens esset: eo
quod non sit timendus materie
cursus. Sed tempus augmenti
aggregat res ambas: qꝛ si nō cu
rarem⁹ nisi cōicationē et nō op
positionē plus trahem⁹ ad apa
ta q̄ euacueret sicut in eo q̄ me
dicinis vtitur dissolutiuis ape-
ritiuis ante euacuationē: qꝛ tra
hit de sanguine ad mēbꝝ plus-
q̄ dissoluat. Et silr due ꝯsiderā
tur itētiōes in passiōe vulue qñ
diminuim⁹ de saphena: quāuis
ibi nō sit oppositio nisi ꝑ lōgitu
dinē leui dimensione. Et silr cū
vētosis in egritudinib⁹ oculorū
in fontanella colli: ⁊ in fronte in
passionib⁹ occipitij capitis. Sꝫ
minutio vene que vocat scylos
in egritudine splenis a parte si
nistra nō cōprehendit nisi cōica
tionē: ⁊ si volumus materiā de-
riuare ad partez oppositam fit
illud in apatib⁹ pectoris ⁊ stōi
⁊ occipitij capitis ligādo extre-
mitates pedū ⁊ manuū. Et pro-
pterea prohibetur in apatibus
vulue omnino euacuare cū pro
uocantibus mēstrua. Et silr in
apatibus epatis cū prouocāti-
bus vrinā: ⁊ cū medicinis laxa-
tiuis: qm̄ cū talibus nō fit deri-
riuatio ad opposita: ⁊ qꝛ impossi
bile videt esse qđ quando tales
medicine trāseūt sup apatibus
quin eis relinquāt lesionē: ⁊ iaꝫ
diximus qđ hec est vna ex reb⁹
augumentātib⁹ apostemata: et
similiter prohibituꝫ est euacua-
re apostema stomachi cum me-
dicinis laxatiuis: ⁊ gargarismū
in apostematibus gule: oris: et
palati: ⁊ eodem modo omnino
prohibitum est prouocare vri-
nam in apostematibus renum
⁊ vesice. et hec omnia non sunt
prohibita nisi donec ipsa apo-
stemata fuerint in augmento.
Sed quādo fuerint in statu nō
est malum vti talibus quoniam
hñt vigorare euacuationē mē
bri apati: q̄uis noui practici fa
ciāt talia absq̄ alia ꝓuisiōe ⁊ de
beratiōe. Propterea ꝯsiderādū
est in apostematibus auriū par
tis dextre ⁊ sinistre in quo late-
re flobotomia sit facienda: quia
manifestuꝫ est quod cefalica in
primo illo apostemate floboto-
mari debet. Et videtur quod si
est apostema in aure dextra nō
debet minui de manu sinistra:

quia cefalica dextra aggregat cõmunicatio nem cuz attractio ne ad contrariam partem: quia est infra longitudinis extremitatem: nam medium non est extremitas: quia nõ est credendũ. ⁊ maxime in corporibus plenis vt sanguis nõ ad aurem dextrã trahatur ab extremitate dimensionis latitudinis oppositе: et quando euacuamus cefalicam ob hoc esset melius vt flobotomia fieret in parte sinistra: quia hc due res aggregantur: vna est communicatio: alia est oppositio ꝑm duas dimensiones: eo ꝙ iste operatiões opponuntur ꝑm longitudinem et latitudinẽ: ⁊ si possibile esset desideraremus vt qñ attrahere volumꝰ vt ibi oẽs existerent operationes: et maxime quando est repletio secũduz vasa.

¶ Capitulum.xxx. Quod est de euacuatione membrorum principalium.

ET debes scire qõ in euacuatiõe mẽbroꝝ principaliũ penitus necessarie sunt due euacuatiões: vna est flobotomia: alia est farmacia ob hoc qz illa apostemata ꝑm ptm non sunt vnius humoris: sed in illis aggregatur malitia quãtitatis cũ malitia qualitatis. Sed tñ in euacuatione tu debes super humorẽ dominantẽ prẽuidere. Et Rasis testificatus est quia medici sui temporis faciebant pleureticis solũ minutionẽ et moriebantur. Sed significatio secunde intẽtionis ex apostematibus habita scõm inẽbria in quibus sunt facile: non est ei maxime quando refrigeratione indiguerit: propterea qz apostemata epatis et oris stomaci nõ conueniẽter medicinas actu frigidas recipiunt: immo necesse est vt actu sint calidi: ꝙuis frigide potentia existãt: sicut oleũ citonioꝝ ⁊ oleũ mirtinũ: ⁊ aliqñ eis potentia calidis vtemur: sicut oleum masticis ⁊ absinthij: et hoc facimus vt virtutem conseruemus istorum mẽbroꝝ propter necessitatẽ corporis ex istis membris. Et cerebrũ etiã nõ sustinet medicinã multũ actu frigidã: ⁊ quando inducit necessitas rei ad vtenduz ea miscendũ est cum ea medicina vt ipsaz ad profundum ducati sicut facimꝰ miscendo acetũ cũ oleo ro. ⁊ hoc non fit causa cerebri cum sit frigidũ: sed vt facilius per craneũ et suas commissuras ad medulã cerebri ꝓuenire possit: ⁊ hoc nõ requiritur ꝓpter primã qualitatẽ sed propter secundã. Silr et oculi ꝓpter sensibilitatẽ multã quã habẽt debẽt preseruari a rebꝰ fortissimis ⁊ mordicatiuis: et albumẽ oui superponit: eo ꝙ res multas bonas in se hz aggregatas. nã remotũ est ab oĩi mordicatione: ⁊ lippitudinẽ abstergit: ⁊ tẽperate frigidum existit: ⁊ figitur supra propter ipsiꝰ viscositatem: ⁊ lac nouiter a mamillis mulsum aliquas ex istis virtutibus hz: ⁊ sup hoc hz virtutẽ digestiuã. Et aliqñ considerantur apostemata ex parte mẽbri in quo sunt per aliũ moduz vt nihil repercussiuũ vel refrigeratiuum super membruz ponatur hoc est qñ apostemata fiunt in locis mẽbroꝝ principalium purgatiuis vt qñ fit post aures

Oculi

aut sub ascellis: aut inguinib⁹: qm̄ qn̄ ista apostemata generātur in his locis ⁊ ipsa refrigerabis timendum est ne ad mēbrū redeant principale: quemadmodū illud qd̄ fit post aures ad cerebrū: ⁊ illud quod sub ascellis ad cor. ⁊ maxime illa apostemata que procreant̄ per viaz crisis oīno ab infrigidatione ipsi⁹ abstinere debemus: eo ꝙ propter has actiōes materia redire posset ad membra principalia quē admodum fugimus repercussionem apostematis pulmonis eo ꝙ cordi vicinus existit. Iste aūt sunt demonstrationes recepte a mēbris: s̄m p̄dictas duas intentiones in curatiōe apostematū. s. remouere cām ⁊ infrigidare malā cōplexionē proueniētē ab eadē: quāuis intētio scd̄a colligātiā habeat cuz prima: eo ꝙ frigida sunt repercussiua. Et qd̄ dictuz est semper meminisse opz hoc est vt apostematib⁹ mēbroꝝ principaliū que sunt sicut epar stomacū cerebrū ⁊ splen. eo ꝙ ista mēbra operationē faciūt cōem toti corpori: ⁊ habent colligantiam cū corde: ⁊ propter hoc eorū virtutes cōseruare debem⁹ miscendo semper stiptica ⁊ aromatica cū resolutiuis. Et dissolutiua sunt sicut emplastra que fiunt cum medula panis: oleo oliue et melle: stiptica vero cuz aromaticitate sunt sicut absinthiuz mastix ⁊ citonia. Et dictū est quāuis a me non sit bene cōcessuz ꝙ qn̄ apostema in gibbositate epatis existit: ꝙ euacuari debet per prouocantia vrinā. et qn̄ in concauitate existit per farmaciā: ⁊ ista medicamenta a cōmunicatione mēbrorū accipiūtur. Et scias ꝙ medicine vrinā prouocātes fortes esse debent: ⁊ propter loci remotionē inueniēdo debilitātur: eo ꝙ in epate alterātur sed que euacuant per cōcauitatem posse tantum nō opz ꝙ habeāt. Et iste modus credēdus est in oībus mēbris ad q̄ veniunt medicine cū multa digestione sicut est pulmo cui casus iste seruatur. ista significatio est sumpta a loco mēbri. Et medicine prouocātes vrinā in egritudinib⁹ epatis oppilationes aperiūt: sicut est absinthiū ⁊ eupatoriū. nā ille due proprietatē habēt in epate quēadmodū scolopēdria in splene: ⁊ cortex capparis. Medicie vero q̄ faciliter soluunt ventrē in apostematibus cōcauitatis epatis sunt sicut aq̄ Alubleb ⁊ cartami. Sed euacuatio splenis per farmaciā existit. Et si ap̄ata ista inueterātur: tūc fortioribus indigemus medicinis solutiuis: eo ꝙ mēbrorū istorū natura est vt in fine indurentur in eis ap̄ata: ⁊ maxime cal'a et hoc maxime accidit epati: ꝓpter viscossam ⁊ spissam substātiā: et etiā in renibus ap̄ata indurantur propter duritiem sue substātie. ⁊ in splene ꝓpter grossitiem sui nutrimenti: sed splen ipse rare substātie est. Sed medicie que sunt fortis resolutiōis in predictis apostematib⁹ sunt sicut radix lilij celestis. ysopus: cētaurea: ⁊ aristologia rotūda. et his similia: ⁊ hoc fieri dz post fractionē eorū siccitatis cū radice liquiritie. ⁊ his similibus. Et scias ꝙ necesse est vt quātū esse potest vites ne istorū mēbroruz apostema ad saniē perducas: et maxime apostema pulmonis: ob hoc qꝛ si perducis ipsum ad saniē perfectā curationem non habebit:

Alu ble Ca mi.

habebit: quia aut indurabitur: aut eger perdetur: et medicatio apostematum quando cũ sanie aperiuntur ingreditur ordinez medicationis vlcerũ. Propterea scias vnũ ꝙ propriũ est membris apatis subtilẽ cutẽ habẽtibus: ꝙ ab ipsorũ principio penitus sanies resudat ex eis: et propterea cõueniẽs est ab ipsorũ principio in suis medicationib⁹ adhibere abstersiua vt mũdificent meat⁹: ⁊ si in sanie ipsa grossities fuerit miscende sunt res incisiue: ⁊ talia mẽbra sunt sicut pectus ⁊ pulmo: epar: stomacus: propterea necesse est vt ista abstersiua ab oi mordicatione sint exẽpta: ⁊ iste res sunt sicut aqua ordei: ⁊ pultes furfurũ cõdita cũ amigdalis amaris: et semine melonis: ⁊ elm atriplicis cuz oxizacara. in apate epatis ꝓpriũ existit. scariole quidez loco atriplicis poni pñt. In apostematibus vero pectoris ⁊ pulmonis res in quibus ponit acetũ sunt fugiẽde: vt multũ nociue. Et medicine q̃ eis cõuenientes existunt sunt capilliveneris et liquiritie: ⁊ sirup⁹ viol. ⁊ etiã semia melonis sunt optima in isto casu: sed medicatio apatũ q̃ in istis sunt mẽbris est alia inquãtũ sunt in talib⁹ mẽbris: q̃ inq̃tũ apata existũt: ꝓpter hoc qꝛ etiã declinationis tpe eorum medicine ab aliqua stipticitate nõ denudantur: ⁊ in principio abstersiuis. Et qñ apata fiũt in inferioribus intestinis ſm nostrã intẽtionẽ clisteria sunt meliora: quẽadmodũ si in partib⁹ superiorib⁹ fuerint exhibite res per os conueniẽtes esse vident: ⁊ hec significatio sumitur ab intentione loci. Sed in apostematibus gule oino⁹ vtimur medicinis solutiuis et conglutinatiuis vt adhereat locis i suo trãsitu: et etiam ponenda sunt narcotica trãsglutiendo ea paulatine: vt diu in trãsitu habeãt permanere. In apostematib⁹ vero cerebri in declinatione necessarie sunt fortes medicine: ⁊ maxime qñ sunt de natura declinantes ad frigiditatẽ. quemadmoduz sunt flegmatica: ⁊ tales medicine sunt sicut oleũ de castoreo et similia: ⁊ hoc nõ requiritur nisi propter regimẽ mẽbri: qꝛ est per se humidũ ⁊ passiuũ: ⁊ quidam euacuãt materiã huius apostematis cũ vẽtosis positis in parte cerebri posteriori: sz talis euacuatio est timẽda: eo ꝙ forsitan in corpe existit superfluitas que per vẽtosam ad membrũ apostematũ poterit peruenire, ꝓpter hoc talis cura nõ est faciẽda nisi cũ securitate habebim⁹ ꝙ humores nullaten⁹ ad locũ discurrere possint inde. Sz hec medicatio in principalib⁹ mẽbris est piculosa. ¶ Hucusq̃ docui breuiter medicationẽ mẽbrorũ apatorũ inq̃tũ apata sunt in talib⁹ mẽbris adiuncta cũ medicatione inq̃tuz sunt apostemata: ob hoc. qꝛ medicatio apatũ inq̃tũ in mẽbris officialib⁹ existũt: nõ nisi istis modis cõpletur: qꝛ medicatio que in carne simplici existit nõ est necessarie vt agat: nisi inq̃tũ sunt apata. Sed in multis istorũ apostematũ non indigemus consideratiõe in causis efficiẽtibus ipsa: sicut sunt apata facra in carne molli causa rerum extrinsecarũ: ⁊ corpus mũdũ extiterit: sufficit in cura ipsorum apostematum oleum calidum solum.

¶ Cap̄. xxxj. Qđ est de cura apo apostematū frigidorū et aliorū apostematum specialium.

ET deinceps volumus loqui de apostematibus frigidis que saniē nō faciūt: ⁊ de formica deambulatiua et de carbunculis que fiunt in aere pestilētiali. Et dicamus ꝙ apostemata mollia que fiūt de flegmate nō multū grosso multotiens ex epatis errore fiunt: sicut illa que fiunt in extremis in yposarca. Et horū medicatio ꝓcedit ꝑm moduz medicationis eius a quo generātur: et sufficit vt vngantur oleo rosato cū aceto ⁊ sale. Et si multa illic spargatur materia ꝓdest euacuare mēbrū ab illa materia. ⁊ vti rebus calefactiuis et desiccatiuis: et euacuatione cū expressione mēbri: horū medicatio non facilis est. Et sufficit spōgia infusa in aceto ⁊ aqua falsa: qꝛ spōgia habet siccare: et stipticitatē facere: eo ꝙ sapit naturam maris: ⁊ acetū desiccatiuum ⁊ incisiuuz existit. Que vero sunt de grosso flegmate embrocari debēt cū spongia ī aceto infusa: mixto cū alumine: cinere: ⁊ sale: ⁊ dz spōgia ligari super mēbrū: quēadmodū fiūt ligature super membrū fractū. Sed ap̄ata dura que ex humore fiūt grosso debent emplastrari cū medicinis mollificātibus: sicut cum medulla cruris arietuz: aut vituli cum modico armoniaco: ⁊ ista ⁊ similia vtilia sunt: quia medicine multum resolutiue resoluūt subtile: ⁊ grossum petrificant: ⁊ queritur hec compositio in qua sunt resolutiua et preparatiua ad resoluenduz: eo ꝙ oēs partes apostematis non recipiunt resolutionem equaliter ꝑm vnū modū. ⁊ aliqñ cū istis medicinis miscētur medicine fortis resolutionis: ⁊ melius omnium est acetum: qñ cū istis medicinis miscetur: ⁊ hoc fit raro: qꝛ indurātur apostemata. Et Gal. hic laudat fumigationē lapidis marcasite vel molaris super sparso aceto: ⁊ maxime in apostematibus que fiunt per neruos ⁊ chordas ad membra principalia. Ego vero dico ꝙ. G. hanc medicinā nō laudat nisi qñ virtꝰ aceti equaliter perdat calorē in ipsuz mēbrū: eo ꝙ est in substantia aerea: ⁊ mēbra recipiunt ab ea: quēadmodū recipiunt res que maturantur in medio aere: que equalē habent maturationē. Si autē queratur a. G. vapor iste fit a calore imp̄sso in lapidibꝰ istis: ⁊ quare propter naturā lapidis eidem conuertatur. ergo quare lapides nō terūtur ⁊ ponuntur cū aceto calido super apostema induratū. Et qꝛ cū fuerit in splene acetuz superpositū in oibus suis medicinis semper laudabile existit: propterea qꝛ hoc membrū est rarum: et non accidit ei durities nisi gratia grossi nutrimenti ex quo nutritur. Et acetum assimilatur huic mēbro in tota sui substantia: eo ꝙ suum nutrimentum complexioni aceti assimilatur: et hec est melencolia: ⁊ ideo potiones que in purgatiōe splenis dantur non debent ab aceto priuari: quia ipsum est ei cibus ⁊ medicina. Et non sufficit in apostematibꝰ duris que fiūt in splene emplastrare de foris solum. sed indigēt etiam per os recipere q̄ habent resoluere du-

riciem eius ⁊ ipsius oppilationem aperire: sicut est radix capparis et scolopendria cū aliquibus speciebus aromaticis. Sz apostematibus in epate dutis acetū propinari nō debet: eo q paratum est duriciem magnaz recipere: sed cura eius est cum rubarbaro. spica nardi. ⁊ assara bacara. costo. ⁊ squinato. ⁊ similibus. Et dura apostemata epatis ad curandū multū difficilia sunt. ⁊ maxie si fuerint multū inueterata. ⁊ vniuersaliter in ydropisim inducunt. Sed scrofule sunt apostemata dura i carne molli generata: q̄ ex eis fiūt ex flegmate subtili curari debēt cū medicinis dissolutiuis ⁊ mollificatiuis: et que fiūt ex flegmate grosso cum medicinis purgatiuis: ⁊ cum aperitiuis ⁊ cū ferro incidi: sed hoc fieri debet magna premeditatione et timore. Et similiter veruce et nodositates tribus curantur modis: aut dissolutione: aut putrefactione: aut incisione ⁊ quibusdam necessarie sunt oēs tres: ⁊ quibusdā vna: ⁊ quibusdā due. Sed q̄ intus in corpore oriuntur curātur cum medicinis aromaticis mixtis cum aperitiuis ⁊ mollificatiuis: ⁊ sunt omnino difficilis curatiōis. Formice vero due sunt species ambulatiue. vna cutē corrodit ⁊ incedit interius: et alia vesiculas hz paruas que milio assimilantur: ⁊ propterea miliaris appellat. Sed ambulatiua que fit ex humore colerico subtili dz curari cū medicinis illum humorē euacuātibus sicut scamonea cū fero caprino et superponēde sunt superius medicine que desiccent sine mordicatione et refrigeratione sicut solatrū ⁊ memite ⁊ similia. Sz miliaris eo q̄ fit ex admixtione flegmatis cuz colera: et propterea eius materia deberet euacuari cū medicinis illos hūores purgantibus. Carbūculus vero eo q̄ pro maiori parte fit i aerę pestilētiali ebulit sanguis ⁊ putrefit: ⁊ propterea de necessitate inducit febres pestilentiales. Medicatio vero illarum fieri debet cū ambabus speciebus euacuationis vt flobotomia et farmacia. Et in hac febre non sufficit medicina vnū tātū purgās humorē: sed medicina oēs purgās humores sicut pillule chochie rasis in quib⁹ intrāt sticados: ⁊ mastix: ⁊ scamonea preparata: ⁊ colloquintida etiā pparata esse debet eo q̄ corpora talium recipiunt putredinem in oībus humorib⁹: ⁊ talia in hac egritudine multū vtilia existūt. Et supponende sunt oēs res que sine mordicatiōe exiccent ⁊ vt corrosiōi resistāt: quēadmodū est emplastrū factum ex farina ordei: ⁊ indico: ⁊ lingua arietis q̄ plantago nolatur. Et dabis ei etiam aliquantulū de tyriaca magna que arabice dr alferuch. ⁊ oīa emplastra q̄ superponuntur debent confici cū aqua ro. Et Gal. cōmendat trociscos andaracoron super ipsos more emplastri: et similiter oēs trociscos habentes stipticitatē. Et hic non sunt res repercussiue supponēde: ne materia reuertat ad mēbra pncipalia: nec apitine: ne putrefactionē inducāt: sz cācerositates multotiens euacuari debent ex humore ipso generante: ⁊ superponende sunt medicine desiccatiue sine mordicatione: quemadmodum mineralia existunt: Gal.

vt est calx:plumbum: ⁊ cachine auri:⁊ hoꝝ siliꝛa. Propterea qꝛ ꝓpter malā qualitatez quā habēt ꝓpter paucā mordicationem cito corruptionez recipiūt ob hoc qꝛ fiūt ex colera adusta q̄ sup terram sparsa ad modū aceti bullit. Et hec passio sanationē non recipit nisi a principio:sed si inueterabitur incurabilis efficiet̄ ꝓpterea qꝛ medicine locales sufficiētes nō sunt ⁊ incisio possibilis nō est:qꝛ neruos cōtinet ⁊ arterias:et si incidūtur ista mēbra nō est tutū quin corpus perdat̄. Et ipossibile silr̄ existit ista ap̄ata cū corrosiuis remouere: et si fuerit tale apostema in mēbris principalib⁹ eius cura impossibilis existit. He sunt curationes male cōplexionis materialis et nō materialis. Et scias ꝙ ap̄ata que fiunt in mēbris principalibus:⁊ febris aliqñ sine medicatiōe sanātur:⁊ sufficit in hoc op⁹ nature:⁊ ꝓpterea multos inuenies cōplexiones habētes dempsas:qui ex fortibus egritudinibus euadūt sine medico ⁊ medicina:sicut barbari ⁊ arabes: et q̄ in deserto habitant:⁊ hoc fit: qꝛ aliquātulum cū brutis assimilationem habēt: ⁊ ꝓ maiori parte hoc accidit illis qui complexionem habent effrenem. Sed qñ medicine cōponūtur ſm autorū dicta:tūc adiuuāt naturam tpe breui:⁊ bonū finē cōsequūtur:qꝛ bonā habēt determinationem ⁊ minime violentā. Sed q̄ solū ꝑ naturā ex fortib⁹ egritudinibus curātur in fine remanēt in egritudinib⁹ q̄ temporanee dicūtur: sicut mihi accidit qñ egrotaui cum febre fortissima:⁊ creticaui ex illa ꝑ apostema in testiculis: eo qđ mihi necessaria administrata nō fuerunt: quare remāsi arteticus ⁊ podagricus ⁊ adhuc sum. Et sunt egritudines quaꝝ correptio non sufficit a natura nisi ꝑ medicinas iuuentur: ⁊ in hoc medicine potētia declarat̄. Et sunt alique egritudies sicut sunt febres ⁊ ap̄ata quib⁹ natura ⁊ medicine sufficiētes nō existunt:sz si euadūt per accñs euadunt sicut in reb⁹ naturalibus aliqñ extremitates fiūt:tñ de raro cōtingētib⁹ hoc existit:sicut vlceratio pulmonis ⁊ silr̄es. Sic ꝯ finis isti⁹ scientie in ꝓposito habēdus est ſm plus: hoc est scđm egritudines plurimas: et plura indiuidua:⁊ plura tpa:sicut hoc idē accidit hoīb⁹ in mechanicis artibus qꝛ aliqñ sequitur artifex intentione:⁊ aliqñ ab ea priuat̄ et causa illoꝝ sunt media que in illa arte cadunt:sicut maris nauiginz:agricultura. Et ꝓpterea dixi in diffinitione:qꝛ medicina est ars mechanica: et multi ex hoc mirabātur:⁊ ipsi ignorauerunt quid dixerim sup scđo physicoruz:de mechanicis artibus. Hic completus est sermo de mala complexione materiali ⁊ non materiali.

Medicine.

¶ Cap̄.xxxij. Qđ est de solutione continuitatis.

Deinceps volumus loqui de egritudine solutionis cōtinuitatis. Et dicim⁹ ꝙ cōtinuitatis solutio pōt accidere vnicuiq̄ cōsimili membro: qñ vero fit in carne đr incisio:⁊ qñ in osse dicitur fractura: in neruo punctura ⁊ que in arterijs dicitur scissura. Et indicatio istius speciei egritudinis significationem hz vniuersalem ⁊ particularem ſm mēbroꝝ cōditiōes:⁊ nos ab vniuer

sali intentione sermonem incipiemus. Et dicimus q̄ cōtinuitatis solutio in eo q̄ solutio cōtinuitatis exist simplex absq̄ alicuius alteri⁹ egritudinis societate eget solū vna intentione: et in plurib⁹ hec solū ligatura curatur: ⁊ aliqñ cū ligatura ⁊ alijs sustentamentis: sicut in fractura ossiū fit: ⁊ in multis membris: et quedā fractura indiget sutura: sicut in laceratione mirach fit qñ girbum est egressum: naz necesse est vt girbus reducat: nisi sit corruptus: q̄ si sit corruptus oportet vt incidatur: ob hoc q̄ nō est mēbrum necessarium: sed inutilez. Sed quia hz neruos et arterias ob hoc ipas primo ligare debemus radicitus: ⁊ post ea qō corruptum est incidere debes: ⁊ aliqñ inflat ꝓpter frigiditatem aeris: ita q̄ tunc intus reuerti nō potest: ⁊ tūc spongia in aqua calida infusa in manibus expressa optime tēperata est superponēda. Et G. dicit q̄ qñ feceris hoc ⁊ nō profeceris: tūc de cute aliquid incidere debes: sed maior pars huius artis perdita est in hoc nostro tpe. Sed aliq̄bus vulneribus non sufficit labioz vulneris aggregatio vel sutura: sed est necesse vt ponantur medicine desiccatiue q̄ desiccēt vel fugant saniez q̄ in partibus vulneris est locata. Sed si cōtūcte fuerint partes hac non indigemus: sed tunc medicine stiptice et exiccatiue sunt necessarie: desiccatiue enim ꝓpter exiccationem saniei: ⁊ stiptice ꝓpter continctionem labiorum vulneris. Et scire debes q̄ multa mēbra reperiuntur: quoruz solutiones continuitatis minime consolidationem recipere possunt: sicut sunt intestina gracilia et dyafragma: ⁊ omnia membra q̄ sunt in vltima siccitate. Qñ vero substātie carnis facta est deperditio due cadunt intentiones: vna est diminute carnis restauratio: ⁊ alia est cicatricis creatio: prima intentio cōpletur qñ materia et mēbrum veniens in quātitate et qualitate existit perfecta: hoc est sanguinis: et in ipso membro complexio sit secundū suam conuenientiam temperata: et natura suo beneficio sufficiens est ad hoc perficiendum absq̄ medicinarum amminiculo. Sed quia circa horam finis digestionis ad quodlibet membrum currunt due superfluitates: quarum vna est subtilis et alia grossa: et fluxus harum superfluitatum sepe generationi carnis resistit: ob hoc indiget natura auxilio medicinaruz ad illam humiditatem desiccandā ad hoc vt noua caro in vulnere non liquefiat: et tales medicine sunt carnis generatiue: et harum numerus est multus sicut thus: farina orobi: et fabe: et yreos: oppoponacum: et thutia: et istis medicinis vtimur secundum magis et minus: nā thus: et farina orobi: et fabe sunt in gradu primo generationis carnis: et post ista farina orobi: et yreos: et post ista aristologia: et oppoponacum: nam ista in tertio gradu quasi existunt. Et harum medicinarum quantitas ⁊ modus a complexione membri loco sensibilitate et ipsius nobilitate sumuntur: quia membro humido medicina carnis generatiua est thus: et complexioni feminarum et puerorum: quando vero sicca complexio est thus

al.

sufficiens non est: sed necesse est vt fortior apponatur: ⁊ orobum et alia: qꝛ in membris fortis siccitatis caro non generatur nisi multũ ꝑ siccas medicinas: nam auriũ vulnera cũ parua existunt sanantur cũ memite ⁊ aceto: ⁊ si magna fuerint: tunc trocisci andaracharon vtiles existunt: et si nõ sufficiunt tunc necessaria est scoria ferri cũ aceto: et simile est vulneribus gule. Et G. propter hoc dicit ꝙ cũ membrum naturaliter siccum ad humiditatem ꝑuenit mẽbri a sua natura multuꝫ est elongatũ: ⁊ ꝓpterea eget rebꝰ exiccatiuis in eo gradu ad quem peruenit membrum istud versus humiditatem: nam medicine nõ sanant nisi qñ sunt in cõtrario distemperate in eodem gradu in quo membrũ est distẽperatũ: ita ꝙ si distemperatũ fuerit in scdo gradu: humiditatis necesse est vt medicina distẽperata sit in scdo. gradu siccitatis: et non sunt humectanda vulnera q̃ sunt in mẽbris siccis equali humectatione eius qđ in mẽbris humidis existit. Sed est necesse ꝑm plurimũ: vt per cõparationem existat: ꝓpterea quia corruptio ⁊ putrefactio siccis membris accidit anteq̃ humectationem humidis membris equalẽ recipiant. ergo scdm naturalem phiam: dicimus ꝙ cã huiꝰ nõ est nisi difficultas membri sicci: et grossa superfluitas q̃ in eo existit: sicut ꝙ dictum est ꝙ siccitas est difficile passibilis. Et huius ratio similis est rationi iuuenis et senis sicut superiꝰ determinauimꝰ. Et via qua cognoscit medicus ꝙ medicina in mũdificatione vlceris debilis existit est multe sordiciei in vlcere abũdãtia: quemadmodũ cognoscit qđ medicina nimis est abstersiua ꝓpter rubedinez vulneris labiorum et ipsius ꝓfunditatem. Et aliqñ medicina corrosiua auget in vulnere sordiciem ⁊ in hoc errare potest medicus: qꝛ si ꝓpter medicinam hec accidit rubedo et caliditas in labijs vulneris existit: et in vulnere ꝓfunditas: et si hoc a loco prouenit hoc est manifestum: nam si vulnera fuerint in membro exposito contactui medicinarum: aut in superficie positum: ita qđ in transitu mutationem nõ recipiat medicine: tũc necessarie sunt debiles sicut in vlcerationibꝰ sufficit stomaci: ⁊ si in grossis intestinis vlcera fuerint debent clisterizari: et si in subtilibus farmacari. In mẽbris vero ꝓfundis medicine exigunt̃ fortiores: sic̃ i vlceribꝰ pulmõis ⁊ i mẽbris musculosis q̃ ꝓfunditate corporis sũt remota: ⁊ ꝓpt̃ hãc loci ꝯsiderationem habẽti silr̃ i gutture vlcerationẽ i positiõe medicie ip̃m stare p̃cipimꝰ erectũ: ⁊ paulati medicinã opꝫ solutiuã trãsglutire: ⁊ habẽtibꝰ passionẽ meri medicinã labitiuã dari p̃cipimꝰ: ⁊ ei admiscemꝰ viscosaꝫ medicinã ip̃aꝫ i meatibꝰ morari faciẽtẽ: ꝓpterea vulnerũ diuersa est medicatio: nã quedã oretenus curãtur et quedã cũ localibꝰ medicant̃: et quedã cũ ambobꝰ. Adhuc ordinata sunt ꝓpter locũ ⁊ figurã ꝯuenientia instr̃a: vt medicamina in ipsis debite ꝓijciantur: sicut syringa: pessara: ⁊ similia: qđ vero a sensibilitate sumitur mẽbri manifestum est: nam membruꝫ valde sensibile medicinas fortissimas sustinere nõ põt: similiter ⁊ mẽbrũ multi iuuamẽ-

ti. Sz vulnerib⁹ q̄ ī supficie corporis fiūt: in cōcauitatib⁹ quoꝝ carnis generatio existit necessaria: ⁊ in q̄bus cicatrix sil̄is cutifieri opz necessarie his sunt medicie d̄siccatiue final̄r: sic̄ galla balaustia ⁊ sil̄ia: ⁊ est necesse vt earū exiccatio cōglutinatiuam operationē excedat: et in quib⁹ caro supflua generat̄ necessarie sunt medicine corrosiue: q̄ fortiores generātib⁹ existāt: ⁊ sunt vt colcotar et viride es et sil̄ia. Et ꝓpterea nō est ipol̄e vt ī aliquibus corporib⁹ viride es iam sit carnis generatiuū. Et scias q̄ corrosio carnis supflue operationib⁹ nature appropriata nō est sicut est carnis generatio: sz est res q̄ appropriata est opationib⁹ artis. Sufficit qd̄ breuiter dictū est de vulnerib⁹ q̄ intus ⁊ extra in carne fiūt cū q̄b⁹ mala ꝯpl̄o nō est associata. Sz si mala cōpl̄o est appropriata est sicut cā vulneri ⁊ curari non pōt: nisi vt remoueat̄: sicut accidit qñ euenit ap̄ati. Et qꝛ medicationē male ꝯpl̄onis iā nouisti: cū hoc etiam hic reiterare expedit. Et dicam⁹ q̄ mala ꝯpl̄o q̄ ī vulnerib⁹ fit est ꝓpter sanguinē q̄ illuc currit: q̄ in qualitate aut q̄ntitate distēperat⁹ existit: aut ī ābob⁹: ⁊ hoc aut a toto corpore ꝓuenit: aut a mēbro vulnerato: aut ab ābob⁹: ⁊ si a toto ꝓuenit corpore aut a mēbro vulnerato aut ab ābob⁹ ꝑscrutādū ē vtrū ꝑ q̄ntitatē aut q̄litatem proueniat: si ꝓpter q̄ntitatē solūmō cōpetit flōmia: ⁊ si solum propter qualitatem: tunc necessaria est farmacia: si aūt ab vtroq̄ prouenit: ⁊ vtrūq̄ faciendum est. Et si fuerit in singulari mēbro ex mēbris corporis: tunc ipsum oportet euacuare. Et si fuerit mēbrū vulneratum sicut renes ⁊ sil̄ia: tūc totū corp⁹ euacuādū est. Et si a toto ꝓuenit corpore repercussiua necessaria sunt omnib⁹ repercussiōis modis ꝑm q̄ diximus: ⁊ deinde mēbrū cōfortare debes: ⁊ trahere materiam toto posse ad opposita. Et si mala cōplexio fuerit in mēbro vlcerato: tūc ꝓuidēdū erit in suis q̄litatibus malis: qm̄ si vulnus fuerit siccū ip̄m humectare debes cuz aqua cal̄a: ⁊ si fuerit humidum ipsuz debes exiccare cū fortib⁹ exiccatiuis. Et sil̄r facere debes in distēperātia caliditatis ⁊ frigiditatis: ⁊ si ī vulnere caro addita fuerit ⁊ indurata valde īcidēda est cū ferro: ⁊ postea apponere debes ea q̄ habēt gñare et consolidare. Et si ibi fuerit ap̄a nō est via sanatiōis mēbri: nisi ap̄ate remoto: q̄uis medicine q̄ curāt ap̄ata ꝯ̄rie vulneribus existāt: ⁊ si due aggregant̄ res ī mēbro velut mala ꝯpl̄io ꝓpria mēbri ⁊ corruptio sanguinis illuc adueniētis ī his ꝯsiderādū est. Et scias q̄ qñ vlcera nō sanātur ꝓpt̄ adhibitas medicinas illd̄ fit vna triū reꝝ: vna est ꝓpt̄ medicinas q̄ cōpl̄oni mēbri cōueniētes nō existunt: aut qꝛ materia trāsmissa nō est ꝯuenibilis aūt qꝛ in mēbro cōpl̄o lesa est ꝑ naturā: eo qd̄ ibi vna spēs male ꝯpl̄onis: aut ptes sunt. ergo scire debes qd̄ sanatio vulneris fit aut ꝑꝑ corpis eūonē: ⁊ cū tēpantia ꝯpl̄onis: ⁊ cū plage desiccatiōe: ⁊ aliqñ vtimur tyriaca ⁊ sil̄ib⁹. Sufficit qd̄ dcm̄ ē in cura solutiōis ꝯtinuitatis simpl̄r materialis ⁊ nō materialis.

¶ Capitulum. xxxiij. Quod est de solutione continuitatis ve-

narum et arteriarum.

Cura. Incepsvolum⁹ loqui de cura solutiōis⁊ cōtinuitatis in venis et arterijs. Et dicimus q̄ solutio cōtinuitatis invenis facilis est cō solidatiōis: sed que est i arterijs illa est difficilis exceptis corporibus pueroꝝ: ⁊ ꝓpterea q̄ solutio ꝯtinuitat̄ istoꝝ nos adducit i aliā rē mltū timēdā: hoc ē sanguinis fluxū: necesse est vt i hoc sermonē faciamus. Fluxus vero sanguis multis fit modis: aliq̄n fit ꝓpter venē incisionē vel vlcerationē: ⁊ hoc fit aut ꝓpter cām intrisecā: aut extrinsecā: si ꝓpter extrisecā: aut icisiōe: aut extēsiōe aut pcussiōe: ꝓpter itrisecā: aut ꝓpter hūores acutos corrosiuos aut extēsiuos: ita vt aperiāt venas: et aliq̄n currit sanguis ex orificijs venarū: et aliq̄n stillat. Et incipiem⁹ a sanguine decurrēte ꝓpter venarū laceratione: eo q̄ periculosior existit. Et dicemus q̄ q̄n dilacerat vena in corporis supficie sanguis duobus mōis ꝑt restrigi: vnomō: vt subtrahat illi⁹ mēbri mā: q̄n ꝓpter multā fit ꝯtitatē. aliomō: vt digito oppilet si fuerit pua. nā ꝓpter hoc coagulabit in orificio sanguis: ⁊ stabit aut ꝓpter ligamentū: aut ꝓptet cauteriū: eo q̄ cauteriū crustā ꝑparat sup plagā: aut ꝓpter medicinas stipticas corrugatiuas: sicut medicia facta de viſco cocto ⁊ tritici farina: ⁊ silib⁹. Et. G. cōmēdat ꝫ fluxū sanguis arterie aloe: ⁊ thus: et albumē ouī: ⁊ pilos leporis: ⁊ hec medicina retinet sanguinē et generat carnē. Sed cauteriū sufficiēs nō est: q⁊ crusta cadere pōt ⁊ sanguis iterū fluet: ꝑterea cauteriū minuit de substātia mēbri nobis nō est necesse minuere de substātia mēbri: sed potiꝰ laborare vt crescat: ⁊ nō laudat cauteriū nisi q̄n fluxus fuerit ꝓpter vene corrosionē: q⁊ tūc cauteriū supposituꝫ est loco rei q̄ remouet cām facientē corrosionē. Et aliquādo ponim⁹ frigida repulsiua sup mēbrū: q̄n fluxꝰ fuerit ex caliditate. Sz aliq̄n ꝑdicta oia debilia esse dñr ⁊ insufficientia: quare tunc necessariū existit venāvel alteriā finaliter incidere: habita tñ hic cautela: vt priꝰ liges stringēdo fortiter caput ipsius vene q̄ est ꝓximus cor ⁊ postea incide. Sed subtractio sanguinis ex loco illo fit vt ꝑparet mēbrū ⁊ oriat vt orificiū aptum superi⁹ adaptet. Sz debes tunc materiam trahere ad oppositaꝫ partē: vñ sanguis tunc fluebat: aut ad primioreꝫ locū sicut de ore ad nasum: ⁊ de vesica ad matricē: ⁊ attractio ad partem oppositā fit: sicut q̄n ꝓpter fluxum sanguinis nariū vētosas super epar poni iubem⁹: aut sup splenē si fuerit ex ꝑte sinistra. Et vētose etiā posite sup occipitium stringūt sanguinē nariū trahēdo ad oppositā: aut sup mamillarū radices ꝓpter menstruaz. Et aliq̄n fit attractio ad partez oppositā: ꝓpter ligationē membri: aut ꝓpter medicinas mēstruoꝝ sanguinem ꝓuocātes. Sz flomia in sanguinis menstrui fluxu est medicina ꝑ accidēs: ꝓpterea q⁊ hec medicatio i suo gñe solū existit: vñ timenda est: et aliquando est naturalis quando fluxꝰ ꝓpter multitudinē sanguinis fuerit.

Gal.

¶ Capi. xxxiij. Qō est de fluxu

sanguinis qui a membris pue
nit intrinsecis.

Sed sāguinis flu
xus q̄ in partib⁹
intrīsecis existit
nō hz viā vt reti-
neat nisi a medi
cinis stipticis:
aut cibis grossis. Et medicine
stiptice in hoc sunt sicut balau-
stie ⁊ succ⁹ rubi:⁊ galla et silia.
Et que sunt nimis stiptica sunt
sicut bolus armen⁹:⁊ tegula pi
stata ⁊ plātago ⁊ solatrū. Et. G.
multū succū plātaginis ꝯmenda-
dat in passiōibus vulue: ppter
corrosionē ibi fiētē. Et ex fortib⁹
lacerationib⁹ venarū q̄ in mem
bris fiūt sūt ille q̄ i pectore fiūt ⁊
fortiores illis sūt q̄ invenis fiūt
pulmonis: et ita q̄ aliq̄ dixerūt
q̄ nunq̄ cōsolidant: sed qñ ad
saniē deducunt pfecte nō curā-
tur: sed cū bono regimine si in-
ueniri pōt eoꝝ plongabit vita.
Et sunt aliq̄ q̄ ex hac infirmita-
te minime moriunt: et hoc dico
quod p alam meā pbari potest
ex dictis Gal. q̄nis illud nō di-
cat manifeste: sz mlti ex moder-
nis hoc testificati fuerūt ⁊ dicit
Auic. q̄ vidit mulierem q̄ virit.
20. annis post laceratiōnem ve
narū pulmonis: sed illa semper
comedebat zuccarū rosatū cum
pane facto cū coriādro: Et ego
assentio qđ dixit: eo q̄ filij Auē-
zoar mihi sic rettulerūt. s. q̄ in
plib⁹ hoib⁹ hoc idē viderūt. In
principio vero hui⁹ dispositio-
nis si sit ppter pcussionē: aut p
pter aliā ex reb⁹ extrinsecis dz
ſōmari ex vena cōi: si multa fue
rit repletio:⁊ si non fuerit mul-
ta repletio de basilica minuen-
dus erit. et sanguis duabus vi-
cibus extrahatur:⁊ tempore fle
botomie testiculi et brachia li-
gentur: et a tussi abstineāt q̄tū
plus possunt. Gal. precipit da-
re acetum cū aqua mixtū si me-
dicus viderit q̄ i pulmone san-
guis fuerit coagulat⁹:⁊ hec me
dicina est ōia inuamēto cause
et accidēti: ppterea quia aceto
inest per naturā vt moueat tus-
sim:⁊ tussis prauū est accidēs:⁊
hoc timēdū:⁊ acetū cū sit pūgi-
tiuū vulneri nocet:⁊ sanguinez
subtiliat ⁊ aperit:⁊ fluere facit:
et ppter hoc acetū dimittēdum
est. Et medicine dāde sunt ha-
bētes repcussionē:⁊ stipticitatē
et eligēda sunt stiptica q̄b⁹ sub
tilitas sit admixta ppter mēbri
pfundationē ⁊ q̄ mihi videtur
hic meli⁹ oib⁹ alijs reb⁹ est zuc-
carū rosatū cuz aqua in q̄ cocte
sunt glādes ⁊ nuces equaliter:
et canda caballina. Et mirabi-
lis Abumeron Auenzoar mihi
indicat q̄ hec aq̄ debet esse illa
in qua ferrū multum sit extin-
ctū: ita q̄ ppter hoc a sua quāti
tate decrescat:⁊ postea in ea res
bulliāt:⁊ p hāc viā pōt esse glu
tinationē sanguinis fieri:⁊ con
solidari plagā. Et quod multū
necessariū hic existit est cibi di-
minutio⁊ sufficit aqua ordei cū
nucleis assis: granoꝝ mali gra
nati in prandio: aut pt̄es ossiū
ordei:⁊ sero. z. ij. panis cū testi-
culis gallorum. Et si causa fra-
ctūre vene fuerit reuma q̄ illuc
concurrerit:⁊ cōmouerit tussim:
⁊ ppter hoc vena sit aperta: aut
ppter humorez acutū q̄ subam
corrosit pulmonis: tunc farma-
cia flobotomie est admiscenda:
⁊ supponere capiti res desicca-
tiuas: sz si cā reumatis frā fue-
rit supponam⁹ capiti pulverez
gariofilorū: piperis:⁊ pulegij:⁊

Abu-
meron
Auē-
zoar.

si cā remisse calida fuerit sufficit pulvis macis ⁊ nucis muscate: ⁊ corticis pomorū citoniorū: ⁊ via q̄ habēt virtutē calefaciendi modicū: ⁊ cum modica siccitate sunt cā solidationis vulneris. Et q̄ in breui tpe vuln⁹ ad sanitatem pōt puenire: ideo studere debem⁹ in remouēdo cām ēptū possum⁹: ⁊ hoc fit exiccādo corpus modis oib⁹ q̄b⁹ possum⁹: ⁊ ppter hoc tyriaca in hoc loco inuatiua existit et maxie nouiter cōfecta: ⁊ ppietatē hȝ retinendi sanguinē: quēadmodū hȝ inhibēdi fluxū: ⁊ postēȝ ita est cura hic cōueniēs existit duabus speciebus sputi sanguinis: siue fuerit ex cā intrinseca vel extrinseca: ⁊ Gal. cōmendat hic trociscos andaracharon. Qñ vero factum fuerit vuln⁹ sanios̄um. G. dicit q̄ causa tue incurabilitatis est: qm̄ sine tussi mundificari non pōt: ⁊ tussis tumorē augmentat ⁊ aperit vulnus: ⁊ grossicies tumoris augmētat saniē. Adhuc mihi vr̄ q̄ cā sue icurabilitatȝ sit q̄ cū hoc mēbr̄ apat vuln⁹ ipsi⁹ indurat et sanationē recipere nō pōt: ſȝ tñ lōgo vinere potest. Et habenti saniem in pulmone debem⁹ propinare medicinas ⁊ cibos qui habent aliq̄d absterſionis cū aspersiōe et cōfortatiōe: sicut capillis ve. et cortex citri: ⁊ mastix: ⁊ radicez lilij: ⁊ panē comedat cū zuccaro ro. ⁊ vuas passas pingues: ⁊ bibere lac hoc laudabile existit: et bibere aquā ordei: ⁊ terras habitare siccas ⁊ simile huic faciat q̄ toto tpe in reumate fro pseuerat. Et si viceratio est i cāna melius curari potest ⁊ hoc fit cum reb⁹ exiccatiuis desiccantibus vicera pulmonis: et precipiēdo infirmo vt in ore teneat medicinas desiccatiuas: ⁊ absterſiuas mixtas cū lenitiuis: ⁊ vt iaceat supin⁹ vt facilius medicamina trāsire possint discurrendo per vulnera quēadmodū ros discurrēdo p pietes ⁊ muros p terraz: q̄ si cā fluxꝰ sanguinis fuerit ex aperitione orificiorū venarū cura eiꝰ erit cū medicinis leuibꝰ stipticis. Sed si cā aptionis vene subtilitas sanguinis fuerit ipsius sanatio est cū cibis grossis conglutinatiuis. Sufficit nobis hucusq̄ dixisse de solutione continuitatis arteriarum et venarum.

Gal.

¶ Cap. xxxv. Qō est de cura solutionis continuitatis in neruis et lacertis.

Cui

UNc verovolum⁹ dicere de solutione continuitatis que in neruis ⁊ lacertis accidit. Et dicimus q̄ quando toto cōtinuitatis in his mēbris accidit tūc necesse est corp⁹ cum flōmia ⁊ farmacia eūare et studiose pspicere vt in vulnere aliq̄d saniei nō fiat ne dolorem spasmosum inducat: et ideo q̄ neruus est membrū pfundum viscosum nō sufficit in mūdificatione saniei medicina cōsolidatiua: sed necessaria est medicina que cū calefactiōe habeat suctionem vt saniez trahat sine mordicatione: ⁊ ideo in principio necesse est hoc vulnus aperire. Et medicine he vtiles sunt sicut viscus alboā ⁊ quod fortiꝰ existit est quando aliquid addimus de euforbio: et maxime si corpora humida fuerint cōfert valde. Sed in corporibus dure cōplexionis ⁊ siccis valet oppo-

ponacum:⁊ assa fetida: ⁊ sulfur crudum oleo oliue mixtum in his multum valet:⁊ gummi pini in his virtuti visci ⁊ glandiū proxima est. Et quando incidit̄ vel scindit neru⁹ ⁊ cutis desup fuerit eleuata:tunc has nō posset medicinas sustinere:sed erit sufficiens abluere ipsum cum oleo oliue:⁊ ponere desuper tutiam ablutam. Et si corpus durū extiterit trocisci andaracarō erunt sufficientes. Et si neruus ex transuerso ⁊ ex toto nō est incisus:tunc vulnus periculosius est quam si incisus in longitudine traheret̄:⁊ hic est timor spasmi:⁊ ob hoc regimen istud totaliter est adhibendum vt prouidus sis in resistendo spasmo. Sed res que mitigant dolorem nerui ipso non existēte discoopto est oleum oliue calidū: ꝓpterea qꝛ resistit omnibus passionibus nerui:sed qñ discoopertum est:tūc ꝯtrariū existit:⁊ nō est ponēdū nisi doloris fortitudo nos impellat. Et necesse est vt medicine qne neruo supponunt̄ sint actu calide. iō qꝛ hoc membrum pro maiori p̄te a frigore leditur Et qñ apostemat̄ neru⁹: ⁊ ex eo timēdus est spasm⁹: tūc ex toto incidēd⁹ est. qꝛ ex hoc securabitur a morte. quāuis mēbrū adducam⁹ ad priuationē sensus ⁊ mot⁹. Ligamēta vero fortiores medicinas patiunt̄ q̄ꝫ nerui:et sil̄iter chorde: q̄ꝫuis viciniores sint neruis. Sed ligamēta que cū lacertis sunt, cōiūcta medicationē sil̄em medicatiōi neruorū recipiunt. Sed que ossib⁹ continuant̄ fortiores recipiūt medicinas.

¶ Cap. xxxvj. Qñ est de cura fracture ossium.

Deinceps loqui volumus de solutione facta cōtinuitatis in ossib⁹ vsq; ruptura nūcupatur. Et dicim⁹ qđ qñ ruptura fuerit in osse ex transuerso:tūc necesse est vt ꝑtes ad sua ꝓpria loca reducamus:⁊ ad hoc vnāquāqꝫ partem trahere cum instrumento ad hoc solito: aut manu donec suo musculo vniat̄:⁊ querere qđ sit equandū ⁊ postea ligatur ſm qđ precipit. Y. Et est vt due fascie accipiant̄ ⁊ cū vna incipere a loco fracture supi⁹ ascendēdo. ⁊. Y. hoc laudat ligamentum: quia per hoc cursui materiei resistitur ne sanietur:quod non accideret si superius ligando ibi inciperet et vsqꝫ ad rupture locum perueniret:et precepit. Y. vt sic ligatum stet vsqꝫ ad. vij. dies propter apostematis metum:propterea precipit si dolor mēbro superuenerit vt super membrum ponātur medicine mitigatiue: et si pruritus adfuerit embrocetur aqua calida ad hoc vt pustule non oriantur:et hoc prima septimana propterea si securi sumus ab ap̄ate:tunc non solum non sufficiunt fascie:immo astelle erūt adiungende. Dicit Rasis qui medentur hoc nostro tempore fracturis in prima septimana astellas pdnunt ⁊. Y. hoc apostematis metu vetat. Et etiā quia prima septimana non timem⁹ qđ mēbrū fiat tortum:sed ap̄ata tantum timemus. Item Rasis dicit quod fractis ossib⁹ nostri temporis medici in principio ponunt astellas in extremitatibus medicinarū quibus membra ligantur cum farina ordei

ꝛ albumine oui: ꝛ sic dimittunt donec conualescant. Et mihi videtur quod ille qui per hūc modū curatur ille casualiter enadit ꝛ melius est dissoluere fasciā ꝛ sic fiat omni septimana ꝛ videre potum sarcoydem: ꝛ est illud quod dicimus in latino supraosso: qui si nimis fuerit grossus superponende sunt medicine multum desiccatiue: ꝛ fasc. a bene cōstringatur. Et si nimis fuerit subtilis embrocetur spongia ꝛ aqua ca. et fascia elargek. Et si fuerit repletio medicetur flomotomia ꝛ farmacia: ꝛ ipsius cibus subtilieꝯ multū: ꝛ quādo transiuit primam septimanam dꝫ cibari cibis similibꝰ illi substantie quā volumus generare: vt cibis grossis ꝛ viscosis: ꝛ si fractura cum vulnere carnis existit necesse est vt orificium vulneris remaneat apertum. Et si os in longitudine scissuram patiatur ligatura sola cū bono regimine sanat. ꝛ si fractura sit in osse cranei vt penetret vsq; ad telā: tūc necesse vt circa scissurā os remoueak: vt mundificari possit a sanie tela ne telam corrumpat: ꝛ si sic non fieret sanari nō posset: ſz hoc in loco nostro non inueniꝯ qui hoc facere sciat. Et sufficiat hoc in omnibus speciebus male complexionis ꝛ solutionis cōtinuitatis ꝛ primo in membris consimilibus.

¶Cap. xxxvij. Qō est de cura officialium egritudinuꝫ.

Dicamus quod egritudines membris officialibus appropriate q̄daꝫ sūt que sunt egritudines ſm numerū magis ꝛ minꝰ. ꝛ quedam sunt q̄ sunt egritudines creationis sicut figura oppilatio ꝛ aptio: aspitas ꝛ lenitas. ꝛ q̄dā sunt egritudines positiōis. Sz egritudines nūeri q̄dā sunt naturales sicut digitꝰ sextꝰ: ꝛ quasi ars medicine hoc nō ꝓsiderat: ꝛ q̄dā sunt nō naturales sicut lapis q̄ nascit i vesica: ꝛ lūbrici q̄ i corpe nascunt: ꝛ verruce. ꝛ aqua in oculū descēdēs: ꝛ vngula: ꝛ añcedēs cā istorū est materia distēperata i q̄ꝫtitate: ꝛ qualitate: ꝛ si iste egritudines sint i fieri cā efficiēs remoueri dꝫ cū eūone vñi et postmodū mēbra superflua erūt remouēda. Et si facta fuerint qō scīm est erit remouendū. Et medicinas ꝓprias vniuscuiusq; illaꝝ rerū tu scis i multis ꝑticularibꝰ libꝛ. Sz q̄ lapidē expellūt ꝛ rare naz sūt medicie a propetate illi opatiōi; sicut diximꝰ. Lūbrici vero ꝛ ascarides occidunt cū medicinis amaris sicut est absinthiū ꝛ centonicū. Sz cucurbitini fortioribꝰ indigēt medicinis. verrucas vero eradicamꝰ cū ferro vel cū pēna ponēdo verrucā in cōcauitatate pēne: ꝛ circūgirā doviolēter extripare: ꝛ que hnic opationi vtiles existunt sunt pēne aquilarū ꝛ gallorum.

¶Ca. xxxviij. Qō est de cura aq̄rū ꝛ sanierū in oculis generatarum.

Et aq̄s ꝛ saniebus que in oculis aggregant: dicit G. de quibusdā medicis oculorū q̄ infirm ponebāt um super scamnum et caent inferius squassabāt donec videbāt sanie a bocko. descendētē: ꝛ hoc in aqua oculi fieri nō posset: eo quod nebule assimilātur: ita qō

qñ ipsam descēdere facimus reuertit̄ supius: ꝓpterea non valet aliter: nisi inferi⁹ cū istrumēto trahat̄. Et colliria felliū senibus valēt ⁊ aq̄s ō ad oculū descēdūt. Et aliq̄ sunt q̄ curāt eas aperiendo. Ungula autē qñ est magna curat̄ cū ferro: et si ꝑua fuerit curat̄ cū medicinis. Sed mollā remouemus cum medicinis ꝓuocantibus menstrua: et cū aborsum faciētib⁹. Sꝫ egritudines diminutionis numeri sunt sicut caluiciū ꝓpter alopiciam. Et tu scis ꝙ pilorꝫ generatio ex supfluitatib⁹ fit laudabilibus ⁊ illaudabilib⁹. Ergo casus eorꝫ est ꝓpter defect⁹ illarū supfluitatū aut ex corruptione dictarum supfluitatū q̄ egresse sunt a sui natura in qualitatibus malis: ⁊ ꝓpter hoc necesse est vt expellam⁹ ipsas supfluitates ꝑ farmaciā. Diminutio ꝟo carnis dictū est qualiter debeat restaurari. Sed egritudines in creatione ex quib⁹ vna ī figura existit vtplurimum sunt naturales. Et ideo in curatione medicina ingressum nō habet. Et si etiaꝫ tꝑe part⁹ vsq̄ ad finem augmēti ad bonas ꝯuertantur formas rectificari possunt. Et etiam lenitas ⁊ asperitas egritudines forme existunt. Et aspitatis cā est humor coleric⁹ acutus: aut flegmatic⁹ salsus et sanatio istius est superfluitatis isti⁹ euacuatio: ⁊ membrorū cōfortatio cū reb⁹ stipticis. Ne huiusmodi materia vlterius spargat̄. Et postmodū cum medicinis lenitiuis aspitas remoueatur. Sed lenitas ab humore fit leui et lubricatiuo: et huius sanatio est illum humorē remouere: ⁊ ꝟm ꝙ dictuꝫ est in alio hoc erit faciendū. Et sub hoc genere oppilationis egritudines continentur: ⁊ si in fieri fuerit humorem facientem euacuamus cū vsu medicinarū aperitiuaruꝫ illas aperiant oppilationes. Et si facte fuerint: ⁊ non adsit repetio aperitiue medicine sufficientiam habent ⁊ apertiōi viarū q̄ clause sunt medicatio erit ꝑ contrariū: sicut sunt mediciue stiptice et cōfortatiue. Et aliqñ curat̄ hec passio cum medicinis stipticis et stupefactiuis: ⁊ hoc fit qñ virtus superat expulsiua.

¶ Cap̄. xxxix. Quod est de cura positionis ⁊ situs.

Et positionis egritudo hernia manifestior existit: sicut q̄ in ventre et testiculis fit: ⁊ q̄ in ventre fit sanatur vt eger sup̄ ceruicem ponatur: ⁊ ꝙ egressum fuerat reducatur. ¶ Et fractura stipticis sanatur sicut cū nucib⁹ cipressi: ⁊ gūma glandiū et similibus: et si tumor fuerit qui reductioni resistit remouere illū debemus cū reb⁹ remouentib⁹ vētositatem. Hernie vero q̄ in intestinis descendit curatio est vt qđ egressum fuerit reducatur: ⁊ exercitium inhibeatur. Et hec egritudo difficilis est ad sananduꝫ. Ex egritudinib⁹ positionis gibbositas existit. Et huius curatio est humorem grossum viscosum euacuare ⁊ exhibere medicinas vaporabiles q̄ ventositatem diminuunt grossam. Et hui⁹ egritudinum est dislocatio: et hoc ꝑ reductionem membri ad ꝓpriū locū curetur anteq̄ꝫ apostemet̄. Et ꝙ quodlibet membrū quod dislocatur eius positio lesionem recipit excepta brachij et spatule dislocatione tñ huius scientie

artifices cognoscunt eam. Suffecit tibi et illis qui tibi assimilãtur quod breuiter de generibus egritudinum dictum est. Quia hunc librum non composui nisi per illos qui tibi in perfectione assimilantur: qz illi comprehendent quod dictum est ab eo qõ est dictum propter fundamenta z principia que habebũt. Nã tu scis q̃ omnes scientie principium sumunt duob⁹ modis aut a rebus per se notis: aut ab alia scientia. ¶ Et maxime tibi sufficit q̃ in hac scientia multas habes doctrinas et principia. Et scias q̃ ille qui'a te elongabitur hunc librũ vitabit. Sed debuissem complenisse sermonẽ meum in sanatione accidentium vnicuiq̃ membro supernenientium propterea quia etiam accidentia secundum aliquem modum egritudines dicuntur. Et meli⁹ in declaratione rerum vniuersalium existit vt ipsa vniuersalia ad particularia reducantur. Sz ad presens mihi comodũ non respondet: quia in alia re vel arte hac nobiliore studere intendo. Unicuiq̃ volenti ad huiusmodi preclaritatis scientiã pernenire: bonũ est vt libros Abumerõ Auenzoar studiose legat. Nam illic medicine thesaurus patet manifeste. Et de⁹ nos ab errore exuat: et ex ipsius lumine nostros oculos illuminare dignetur.

¶ Hoc Anerroys Coliget castigatius q̃ hactenus Excudebat Lugduni Joãnes Crispin⁹ dictus du Carre mandante Honestissimo viro Jacobo de Giunti. 1531. mense Mayo.

Regestum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X Y. Omnes sunt quaterni.

FINIS.

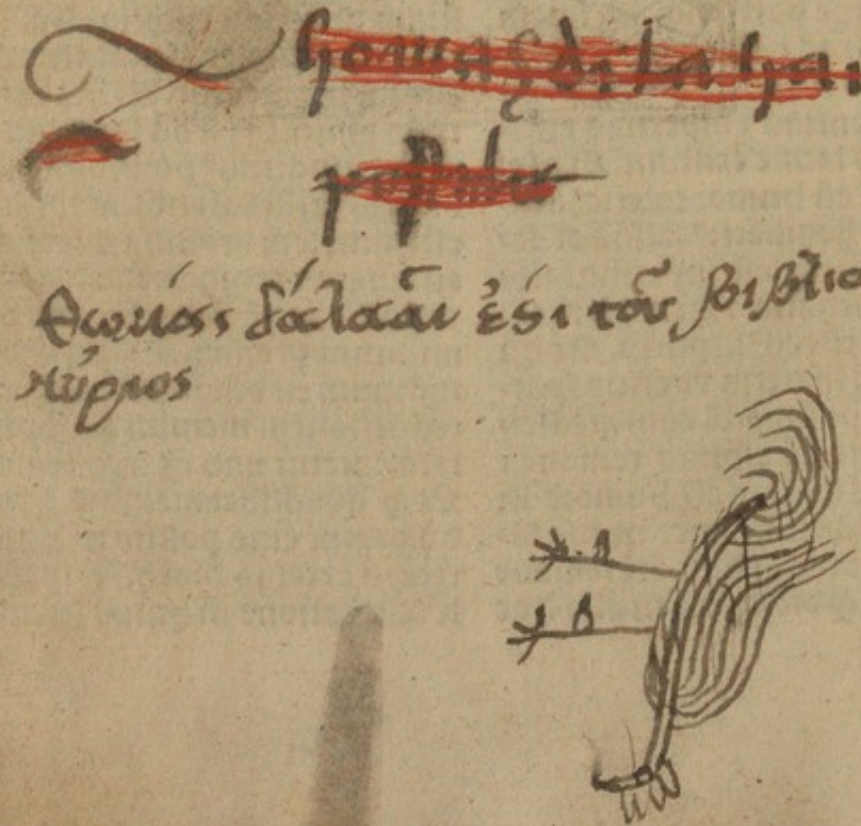

F

artifices
[illegible]cit tibi
[illegible]cit qu
[illegible]egritu
[illegible]
pe[illegible]

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

AVENZOHAR
ABHOMERON
1531

